

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\B\BOCCACCIO Giovany\Boccaccio Giovany - Dekameron.PDB

PDB Name: _Boccaccio Giovany - Dekameron.
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 18.11.2006
Modification Date: 18.11.2006
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Dekameron.
Giovanni Boccaccio..

Giovanni Boccaccio:
Dekameron
Přeložil:
RADOVAN KRÁTKÝ
Vydání v Baronetu první. All rights reserved.
Praha 1997.

Obsah:

Úvod: 25.
DEN PRVNÍ 29
Příběh první 43
Ser Ciappelletto oklame falešnou zpověď zbožného mnicha a zemře; ačkoli to byl za svého života nejhanebnější člověk, nabude po smrti pověsti svěťce a je nazýván svatým Ciappellettem.
Příběh druhý 54
Žid Abraham se na popud Giannotta di Civigní vypraví na římský dvůr. Spatří tu zpustlé duchovní, i vrátí se do Paříže - a stane se křesťanem.
Příběh třetí 57
Žid Melchisedech vyvázne pomocí příběhu o třech prstenech z velikého nebezpečí, které na něho nastrojil Saladin.
Příběh čtvrtý 60
Jeden mnich upadne do hříchu, za který zasluhuje nejtěžší trest, ale unikne trestu, ježto vtipně vytkne svému opatovi totéž provinění.
Příběh pátý 63
Markýza di Monferrato potlačí hostinou ze slepic a několika půvabnými slovy šílenou lásku krále francouzského.
Příběh šestý 65
Jeden řádný muž usadí vtipným výrokem hanebné pokrytectví řeholníků.
Příběh sedmý 67
Bergamino se ve vši počestnosti vysměje messeru Canovi della Scala za jeho záchvat lakotnosti tím, že mu vypravuje příběh o Primasovi a opatu z Cluny.
Příběh osmý 71
Guiglielmo Borsiere vtipnými slovy pranýřuje lakotnost messera Ermina de'Grimaldi.
Příběh devátý 73
Posměšek jedné gaskoňské paní se dotkne kyperského krále tak, že se ze slabocha stane muž.
Příběh desátý 74
Mistr Alberto z Bologne ve vši počestnosti zahanbí jednu paní, která ho chtěla zostudit za to, že se do ní zamiloval.

DEN DRUHÝ 81
Příběh první 81
Martellino předstírá, že je ochrnutý, a u hrobu svatého Jindřicha dělá, že se uzdravil. Jeho podvod je však prozrazen, Martellino je ztlčen a jat; octne se v nebezpečí, že bude pověšen za hrdlo, ale nakonec přece jen vyvázne.
Příběh druhý 85
Oloupený Rinaldo d'Asti se dostane k zámku Guiglielmo, kde nocuje u jedné vdovy, a když je mu nahrazena škoda, vrátí se živ a zdrav domů.
Příběh třetí 90
Tři mladíci promrhají své jmění a zchudnou. Jejich synovec se celý zoufalý vrátí domů v průvodu jednoho opata a tu shledá, že opat je vlastně dcera anglického krále. Princezna si ho pak vezme za muže, nahradí jeho strýcům jejich ztráty

a dopomůže jim opět k blahobytu.

Příběh čtvrtý 97

Landolfo Ruffolo zchudne a stane se pirátem. Zajat Janovany ztroskotá, ale zachrání se na bedně plně nejdražších klenotů. Když se ho pak na Korfu ujme jedna žena, vrátí se domů jako boháč.

Příběh pátý 101

Andreuccia z Perugie, jenž přijel do Neapole nakoupit koně, stihnou jedné noci tři neštěstí za sebou. Ze všech však vyvázne a vrátí se domů s rubínem.

Příběh šestý 112

Madonna Beritola, která ztratila své dva syny a kterou naleznou na jednom ostrově dvě smy, vydá se do Lunigiany. Tam se jeden její syn dá do služeb jejího pána, ale protože léhá s jeho dcerou, je uvržen do žaláře. Sicílie povstane proti králi Karlovi a syn, kterého matka pozná, se ožení s dcerou onoho pána; když je pak nalezen i jeho bratr, nabudou opět bývalého postavení.

Příběh sedmý 122

Babylónský sultán pošle algarbskému králi svou dceru za manželku. Ta se vlivem různých příhod dostane během čtyř let do rukou devíti mužů, žijících v různých místech; nakonec je však vrácena otci jakožto panna a vdá se za algarbského krále, jak se předtím mělo stát.

Příběh osmý 139

Hrabě z Antverp je křivě obviněn a odejde do vyhnanství. Zanechá na různých místech v Anglii své dvě děti, a když se po čase neznám navrátí, shledá, že se jim dobře vede. Táhne potom s vojskem krále francouzského jako pacholek, a teprve když vyjde jeho nevina najevo, zaujme postavení, jaké měl předtím.

Příběh devátý 152

Bernabo z Janova je podveden Ambrogiuolem, takže přijde o všechno, a přikáže, aby jeho nevinná manželka byla zabita. Ta však unikne a v mužském oděvu slouží sultánovi. Posléze nalezne podvodníka Ambrogiuola a přivede Bernaba do Alexandrie. Když je potom podvodník potrestán a ona sama oblékne opět ženské šaty, vrátí se s manželem bohatá do Janova.

Příběh desátý 162

Paganino z Monaca unese manželku Ricciarda di Chinzica - a ten, když se doví, kde jeho choť je, vydá se posléze za ní, spřátelí se s Paganinem a žádají od něho nazpět. Paganino slíbí, že mu ji vrátí, bude-li ona chtít - ona se však s mužem vrátit nechce a po Ricciardově smrti se stane Paganinovou chotí.

DEN TŘETÍ 171

Příběh první 173

Masetto z Lamporecchia se staví němým a stane se zahradníkem v jednom ženském klášteře, kde se jedna řeholnice přes druhou snaží, aby s ním ležela.

Příběh druhý 179

Podkoní leží s manželkou krále Agilulfa, což Agilulf mlčky pozoruje; nalezne čeledína a ostříhá ho, ostříhaný však ostříhá všechny ostatní, a tak se vyhne pohromadě.

Příběh třetí 183

Jedna zamilovaná paní přiměje pod rouškou zpovědi a nejčistšího svědomí velezbožného mnicha, aby ji nevědomky dělal kuplíře.

Příběh čtvrtý 190

Don Felice poučí bratra Puccia, že dosáhne věčné blaženosti, jestliže vykoná jisté pokání. Bratr Puccio se kaje a don Felice si zatím dopřává s jeho manželkou.

Příběh pátý 194

Zima daruje messeru Francescovi Vergellesimu svého koně a dostane za to od něho dovolení promluvit s jeho paní. Protože však ona mlčí, odpovídá si sám místo ní a podle toho pak dopadne výsledek.

Příběh šestý 199

Ricciardo Minutolo miluje manželku Filipella Fighinolfiho, a když zjistí, že je žárlivá, předstírá jí, že Filipello má být druhého dne s jeho chotí v lázni, a tak manželku Filipellovu přiměje, aby tam šla; ta, majíc za to, že je se svým manželem, zjistí, že meškala s Ricciardem.

Příběh sedmý 206

Tedaldo se znesváří se svou paní a odejde z Florencie. Po nějakém čase se tam vrátí v přestrojení za poutníka. Hovoří s paní, dá jí na vědomost její omyl a zachrání před smrtí jejího manžela, kterému bylo dokázáno, že tohoto Tedalda zabil. Smíří se pak se svými bratry a poté si moudře dopřává se svou paní.

Příběh osmý 220

Ferondo požije jistého prášku a je pohřben jako mrtvý. Opat ho vytáhne z hrobu, uvrhne do žaláře, namluví mu, že je v očištění, a dopřává si zatím s jeho ženou. Ferondo posléze vstane z mrtvých a vychová syna, jež zplodil opat s jeho manželkou, jako svého vlastního.

Příběh devátý 228

Gillette z Narbonnu vyléčí francouzského krále z píštěle. Žádá za to Bertranda z Roussillonu za manžela, ten se s ní ožení proti své vůli, a ježto jí opovrhne, odejde do Florencie. Tam si namlouvá jedno děvče. Gillette však léhá s ním místo ní a má s ním dva syny. Bertrand si ji potom zamiluje a žije s ní jako s manželkou.

Příběh desátý 236

Alibech se stane poustevnicí a mnich Rustico ji naučí zahánět ďábla do pekla. Posléze si ji odvede Neerbal a vezme si ji

za ženu.

DEN ČTVRTÝ 245

Příběh první 251

Tankréd, kníže salernský, zabije milence své dcery a pošle jí jeho srdce na zlaté misce. Jeho dcera na ně nalije otrávenou vodu, vypije ji a tak zemře.

Příběh druhý 259

Mnich Alberto namluví jedné paní, že je do ní zamilován anděl Gabriel, a vydává se za něho, leží s ní; ze strachu před jejími příbuznými však vyskočí z jejího domu, uchýlí se do domu jednoho chudáka a ten ho - jakožto divocha - odvede příštího dne na náměstí, kde je poznán, svými mnichy jat a uvězněn.

Příběh třetí 267

Tři mladíci milují tři sestry a uprchnou s nimi na Krétu. Nejstarší zavraždí ze žárlivosti svého milence, zachrání ji však prostřední sestra tím, že je po vůli krétskému vévodovi. Její milenec ji proto zabije a pak uprchne s tou nejstarší. Ze všeho je obviněna třetí sestra se svým milencem: oba jsou jati a přiznají se, ale ze strachu před smrtí podplatí penězi stráž a úplně chudí uprchnou na Rhodos, kde v chudobě zemřou.

Příběh čtvrtý 272

Gerbino poruší slib, který dal jeho děd král Vilém, a přepadne loď krále tuniského, aby se zmocnil jeho dcery; když lidé na palubě tuto dívku zabijí, povraždí je, ale i jemu samému je později sřata hlava.

Příběh pátý 276

Bratři zabijí Isabettě jejího milence, který se jí objeví ve snu a ukáže, kde je zahrabán. Ona tajně vyhrabe jeho hlavu a dá si ji do bazalkového květináče. Protože však nad ní neustále pláče, bratři ji bazalku vezmou, ona pak brzy nato zemře žalem.

Příběh šestý 279

Andreuola miluje Gabriotta. Vypravuje mu sen, který se jí zdál, a zatímco on jí vypravuje svůj sen, zemřel jí v náručí. V té chvíli, kdy ho se služebnou odnáší do domu, padne však do rukou signorie a vypoví, jak se celá věc zběhla. Podesta ji chce znásilnit, Andreuola se mu vzepře, a když je posléze uznána nevinou, doví se o tom, co se přihodilo, její otec a ten ji vysvobodí ze žaláře. Andreuola však odmítne žít nadále mezi světskými lidmi a odejde do kláštera.

Příběh sedmý 285

Simona miluje Pasquina. Když jsou jednou pospolu v zahradě, Pasquino si tře šalvěřový list o zuby a zemře. Simona je uvězněna, a když chce ukázat soudci, jak zemřel Pasquino, a tře si šalvěřový list o zuby, zemře rovněž.

Příběh osmý 289

Girolamo miluje Salvestru. Na prosby matčiny vydá se do Paříže, a když se vrátí, shledá, že Salvestra se provdala. Vnikne tajně do jejího domu a zemře po jejím boku. Když pak je odnášen do kostela, zemře vedle jeho mrtvolky i Salvestra.

Příběh devátý 293

Messer Guiglielmo Rossiglione dá své manželce snísti srdce messera Guiglielma Guardastagna, jež vlastní rukou zabil a jež jeho paní milovala. Ta pak, když se o tom doví, vrhne se z vysokého okna, zemře a je pohřbena se svým milencem.

Příběh desátý 296

Manželka jednoho lékaře uloží svého milence, jež považuje za mrtvého, do truhlice, kterou i s ním odnesou dva lichváři do svého domu. Milenec uvnitř se probere a je jat jakožto zloděj. Služebná paní vypravuje na signorii, že onoho muže do truhlice lichvářů dala ona sama, a tak milenec lékařovy choti unikne šibenici a lichváři, kteří truhlici ukradli, jsou odsouzeni k peněžitě pokutě.

DEN PÁTÝ 307

Příběh první 308

Mladík zvaný Kimon přijde náhle k rozumu a uloupí na moři Ifigenii. Je na Rhodu uvržen do žaláře, odkud ho vysvobodí Lysimachos, a spolu s ním uloupí znovu Ifigenii a Kassandru během jejich svatby. Uprchnou s nimi na Krétu, a když tam z nich učiní své manželky, vrátí se domů, jak byli povoláni.

Příběh druhý 316

Gostanza miluje Martuccia Gomita, a když se doví, že je mrtev, vstoupí ze zoufalství sama do člunu, jež vítr zažene do Susy. Zjistí, že Martuccio žije v Tunisu, odhalí mu, kdo je, načež ji Martuccio, jenž zaujímá vysoké postavení u krále za to, že mu poskytl cenné rady, pojme za manželku a bohat vrátí se s ní na Lipari.

Příběh třetí 322

Pietro Boccamazza uprchne s Agnozellou a padne do rukou lupičů. Dívka uprchne lesem a dostane se na jeden zámek, Pietro je jat; podaří se mu však z rukou lupičů uniknout a dostat se po některých útrapách na zámek, kde je Agnolella. Ožení se s ní a vrátí se pak do Říma.

Příběh čtvrtý 327

Messer Lizio da Valbona přistihne Ricciarda Manardiho se svou dcerou, kterou si pak Ricciardo vezme za manželku a žije s jejím otcem v dobré shodě.

Příběh pátý 332

Guidotto z Cremony zanechá před svou smrtí Giacominiho z Pavie svou schovanku, do níž se ve Faenze zamiluje Giannole di Severino a Minghino di Mingole. Znesváří se spolu, vyjde však najevo, že schovanka je Giannolovou sestrou, a proto ji dostane za manželku Minghino.

Příběh šestý 337

Gian z Procidy je přistižen s dívkou, kterou miluje a jež byla darována králi Fridrichovi. Je spolu s ní připoután ke sloupu a mají být upáleni; Ruggieri dell'Oria však Giana pozná, ten unikne trestu a vezme si dívku za manželku.

Příběh sedmý 341

Theodoros se zamiluje do Violanty, dcery svého pána messera Ameriga. Dívka s ním otěhotní a Theodoros je odsouzen na šibenici. Když ho však k ní vedou a cestou ho mrskaří, Theodora pozná jeho vlastní otec, osvobodí ho a Theodoros si pak vezme Violantu za manželku.

Příběh osmý 347

Nastagio degli Onesti miluje jednu paní z rodu Traversarů a mrhá přitom svým jménem, aniž by dosáhl, že by byl paní rovněž milován. Na prosbu svých příbuzných odebere se do Chiassi, kde vidí, jak jeden rytíř pořádá štvanici na dívku, kterou pak zabije a předhodí svým dvěma psům. Nastagio degli Onesti pak pozve své příbuzné a onu milovanou paní na oběd a ta, když rovněž vidí, jak psi rozsápávají onu dívku, dostane strach, aby se jí nestalo něco podobného, a vezme si Nastagia za muže.

Příběh devátý 352

Federigo degli Alberighi miluje a není milován. Při svém rytířském dvoření přijde na mizinu a nezbude mu nic než jediný sokol, jež předloží k jídlu své paní, která ho přišla do jeho domu navštívit. Když se to paní doví, změní své smýšlení, vezme si Federiga za manžela a ten tímto sňatkem zbohatne.

Příběh desátý 357

Pietro di Vinciolo odejde kamsi na večeri a jeho paní si pozve mládence. Když se Pietro vrátí, skryje paní milého pod kukani a Pietro jí vypravuje, že byl v domě Ercolanovu haní, ale tu naneštěstí šlápne osel tomu, jenž je chován pod kukani, na prsty. Ozve se výkřik, Pietro běží ke kukani a spatří mladíka. Tak sezná šalbu své manželky, ale žije s ní dále ve shodě, protože je sám zkažený.

DEN ŠESTÝ 367

Příběh první 369

Šlechtic slíbí paní Orettě, že ji svezí na koni a bude jí přitom vyprávět příběhy; protože však vypráví neobratně, poprosí jej dáma, aby ji z koně sesadil.

Příběh druhý 370

Pekař Cisti jedním slůvkem dosáhne toho, že messer Spina napraví, co zanedbal při svém přání.

Příběh třetí 373

Monna Nonna de' Pulci umlčí pohotovou odpovědí málo slušný vtip florentského biskupa.

Příběh čtvrtý 374

Chichibio, kuchař Currada Gianfiglianzioho, pohotovou odpovědí obrátí v úsměv Curradův hněv a ujde tak pohromě, jež mu od Currada hrozí.

Příběh pátý 377

Pan Forese da Rabatta a mistr Giotto, malíř, vracejí se z Mugella a vzájemně se posmívají svému nepěknému zjevu.

Příběh šestý 378

Michele Scalza dokáže několika mladíkům, že Baronetové jsou nejurozenějšími lidmi na světě i v přímoří, a vydělá si tak na večeri.

Příběh sedmý 380

Manžel přistihne svou choť Filippu s jejím milencem; volá ji před soud, ona se však pohotovou a rozmarnou odpovědí osvobodí a způsobí změnu zákona.

Příběh osmý 382

Fresco nabádá svou neteř, aby se nezhlížela v zrcadle, vidí-li nerada - jak říká - protivné lidi.

Příběh devátý 384

Guido Cavalcanti zaobaleně potupí několik florentských rytířů, kteří ho zaskočili.

Příběh desátý 386

Mnich Cipolla slíbí vesničanům, že jim ukáže péro z křídla archanděla Gabriela; když však najde místo péra uhlí, namluví jim, že je to uhlí, na němž byl pečen svatý Vavřinec.

DEN SEDMÝ 399

Příběh první 400

Gianni Lotterighi slyší v noci t'ukat na dveře.. Probudí manželku a ta mu namluví, že je to duch. Jdou jej zaříkat modlitbou a klepání přestane.

Příběh druhý 404

Peronella ukryje před chotěm, vracejícím se domů, svého milence do sudu, který její manžel právě prodal, a choti namluví, že už jej prodala komusi, kdo vlezl dovnitř, aby se přesvědčil, zda je v pořádku. Když mladík vyleze ze sudu, dá jej manželem vyčistit a pak si jej dopraví domů.

Příběh třetí 407

Mnich Rinaldo leží s kmotrou; když je ve světnici překvapí manžel, oba mu namluví, že fráter zaříkával synáčkovi červíky.

Příběh čtvrtý 412

Tofano jedné noci zavře dveře manželce, jež mešká venku, a ta, když se po prosbách nemůže dostat domů, předstírá, že skočila do studny, kam hodí balvan. Tofano vyjde z domu, běží k studni, žena zatím vklouzne do domu, zamkne zevnitř a spílá mu nejhorších jmen.

Příběh pátý 415

Jeden žárlivec se přestrojí za kněze a zpovídá svou choť, jež mu prozradí, že miluje jednoho kněze; zatímco pak žárlivec tajně hlídá u vrat, paní vpustí k sobě svého milence střechou a prodlévá s ním.

Příběh šestý 421

Paní Isabellu, meškající s Leonettem, navštíví messer Lambertuccio, který ji miluje; když se pak vrátí manžel, pošle paní Isabella Lambertuccia s dýkou před dům a manžel doprovází Leonetta domů.

Příběh sedmý 425

Lodovico odhalí paní Beatrici lásku, kterou k ní chová; ta pošle do zahrady svého muže Egana, jenž je přestrojen za ni, a obcuje s Lodovicem, který při odchodu Egana v zahradě ztluče.

Příběh osmý 429

Jeden manžel žárlí na svou choť a ta si v noci přivazuje na palec provázek, aby poznala, že přichází její milenec. Manžel na to přijde, a zatímco pronásleduje milence, položí se na místo paní jiná žena, již manžel nabije a ustříhne kadeře. Když pak přivede bratry své choti, je od nich zepsut, protože se ukáže, že nemluvil pravdu.

Příběh devátý 436

Lydia, manželka Nikostratova, miluje Pyrrha a ten, aby jí mohl uvěřit, žádá na ní tři věci, jež ona vesměs udělá; krom toho užije s ním rozkoše v přítomnosti Nikostrata a pak choti namluví, že to, co viděl, není pravda.

Příběh desátý 444

Dva Sieňané milují jednu paní, s níž je jeden z nich skmotřen; když pak kmotr zemře, přijde za svým druhem, jak si slíbili, a vypravuje, jak to chodí na onom světě.

DEN OSMÝ 451

Příběh první 451

Gulfardo si vypůjčí peníze od Guasparuola, a když mu žena kupcova slíbí, že se s ním za peníze vyspí, dá jí peníze, které si vypůjčil, a v její přítomnosti pak Guasparuolovi řekne, že už půjčku vrátil, k čemuž jeho manželka musí přisvědčit.

Příběh druhý 454

Farář z Varlunga obcuje s monnou Belcolorou; dá jí do zástavy svůj plášť a vypůjčí si od ní moždíř, který jí potom posle zpět, a žádá, aby mu vrátila plášť daný do zástavy. Dobrá žena jej vrátí s úštěpkem.

Příběh třetí 458

Calandrino, Bruno a Buffalmacco jdou k Mugnonu hledat heliotrop a Calandrino má za to, že jej našel; vrátí se tedy domů obtěžkán kamením, za což mu manželka dělá kázání, a on, dopálen tím, jí natluče. Vypravuje pak svým druhům to, co oni znají lépe než on.

Příběh čtvrtý 465

Probošt z Fiesoly miluje vdovu. Ona ho však ráda nemá a on domnívaje se, že spí s ní, spí s její služebnou, načež vdovini bratři způsobí, že probošta při tom přistihne biskup.

Příběh pátý 469

Tři florentští mladíci stáhnou jednomu sudímu z Marek kalhoty, a to právě ve chvíli, kdy sedí na lavici a soudí.

Příběh šestý 472

Bruno a Buffalmacco ukradnou Calandrinovi vepře a doženou Calandrina k tomu, aby se pokusil získat vepře zpátky pomocí bílého sladkého vína a zázvorových pilulek; dají mu dvě pilulky, ale takové, jaké se připravují z aloe pro psy, a vyvolají zdání, že si vepře ukradl sám. Nakonec se Calandrino musí vykoupit, nechce-li, aby to řekli jeho manželce.

Příběh sedmý 477

Jistý scholár se zamiluje do jedné vdovy, jež je zamilována do někoho jiného a nechá scholára jednou v zimě čekat celou noc ve sněhu. Ten jí pak dá takovou radu, že zas ona v polovici července prostojí celý den nahá na věži, kde je nechána napospas mouchám, ovádům a slunci.

Příběh osmý 495

Dva muži se přátelsky stýkají a jeden z nich obcuje s manželkou svého druha. Ten druhý to zpozoruje a s pomocí své nevěrné manželky dosáhne toho, že jeho přítel je zavřen do truhlice. Zatímco je pak jeho přítel uvnitř, obcuje na truhlici s jeho manželkou.

Příběh devátý 499

Mistr Simon, lékař, chce se stát členem společnosti, jež chodí na noční toulky, a Bruno s Buffalmaccem ho pošlou na jedno místo, kde ho pak Buffalmacco hodí do žumpy a ponechá ho osudu.

Příběh desátý 512

Jedna Sicilanka mistrovsky obere jakéhosi kupce o to, s čím přišel do Palerma. Kupec se po nějakém čase do Palerma opět vrátí, předstírá, že má ještě více zboží, než měl předtím, vypůjčí si od Sicilanky peníze a zanechá jí za to vodu a koudel.

DEN DEVÁTÝ 523

Příběh první 524

Paní Francesca, kterou miluje jistý Rinuccio a jistý Alessandro, ačkoli ona sama nemiluje ani toho, ani onoho, přiměje jednoho, aby vlezl do hrobky a dělal mrtvého, a druhého, aby ho jako mrtvolu z hrobu vytáhl; a ježto ani jeden, ani druhý nedojdou k žádoucímu cíli, obrátne se jich tak zbaví.

Příběh druhý 528

Abatyše ve spěchu a potmě vstane, aby přistihla jednu řeholnici s milencem v lůžku - jak jí bylo žalováno. A ježto sama

meškala s knězem, zahalí si hlavu do jeho kalhot, domnívaje se, že si ji zahalila závojem. Obviněná si toho všimne a upozorní ji na to; je jí odpuštěno a může pobýt s milencem po libosti.

Příběh třetí 531

Mistr Simon na naléhání Bruna, Buffalmacca a Nella namluví Calandrinovi, že je těhotný; ten jim dá na léky kapouny a peníze a posléze se uzdraví bez porodu.

Příběh čtvrtý 534

Cecco, syn messera Fortarriga, prohraje v Buonconventu vše až na košili, ba i peníze Cecca, syna messera Angiulieriho; jen v košili se pak rozběhne za Angiulierim, křičí, že jím byl okraden, a za pomoci vesničanů ho obere. Oblékne si pak jeho šat, vsedne na jeho oře, odjede a nechá Angiulieriho v košili.

Příběh pátý 538

Calandrino se zamiluje do lehké holky, načež mu Bruno udělá amulet, kterým se stačí holky jen dotknout a ona půjde za Calandrinem jako ovečka. Calandrina však při tom přistihne manželka a on má s ní pak přetěžkou a mrzutou hádku.

Příběh šestý 544

Dva mladíci nocují v jedné hospodě; jeden si lehne k dceři a k druhému náhodou přilehne žena hostinského. Ten, jenž ležel s dcerou, lehne si pak k jejímu otci a poví mu vše, domnívaje se, že to říká svému druhu. Vznikne z toho pozdvižení, načež manželka hostinského pozná svůj omyl, lehne si k dceři a vše několika slovy urovná.

Příběh sedmý 548

Talanovi z Molese se zdá, že vlk rozdrásal jeho ženě hrdlo, i povíjí to, aby se měla na pozoru. Ta však ho nedbá a sen se splní.

Příběh osmý 550

Biondello ztropí Ciaccovi čtveráctví s obědem, načež Ciacco se mu za to vychytrale pomstí: Biondello je hanebně bit.

Příběh devátý 553

Dva mladíci žádají Šalamouna o radu; jeden se ptá, jak by dosáhl toho, aby byl milován, druhý chce vědět, jak ztrestat vzpurnou ženu. Šalamoun prvnímu odpoví, aby miloval, a druhému řekne, aby šel na Husí most.

Příběh desátý 558

Velebníček Gianni se na naléhání kmotra Pietra pokusí začarovat jeho ženu v kobylu; když dojde k přidělování ohonu, kmotr Pietro řekne, že ohon nechce, a tím celé kouzlo pokazí.

DEN DESÁTÝ 563

Příběh první 563

Jeden rytíř slouží španělskému králi, a protože se mu zdá, že byl za to špatně odměněn, dokáže mu král na základě bezpečné zkoušky, že to není vinou jeho, ale vinou osudu, jenž není rytíři přízniv, a potom rytíře skvěle obdaruje.

Příběh druhý 566

Ghino di Tacco zajme opata z Cluny, vyléčí ho z nemoci žaludku a pak ho propustí. Opat se pak vrátí do Říma, smíří ho s papežem Bonifácem a učiní z něho představeného špitálu.

Příběh třetí 570

Mitridanes žárlí na Natanovu ušlechtilost a jde ho zavraždit. Ježto však ho nezná, setká se přímo s ním a Natan ho poučí, jak to má provést. Mitridanes se pak setká s Natanem v háji, který mu Natan označil, a když ho pozná, zastydí se a stane se Natanovým přítelem.

Příběh čtvrtý 575

Messer Gentile de'Carisendi se vracel z Modeny a cestou vysvobodí z hrobky paní, kterou miluje a která tam byla pohřbena, neboť byla pokládána za mrtvou. Paní však přijde k sobě, porodí hošíka a messer Gentile ji vrátí jejímu manželu Niccolucciovi Caccianimicovi.

Příběh pátý 581

Paní Dianora žádá na messeru Ansaldovi v lednu zahradu tak krásnou, jako je v květnu. Messer Ansaldo se zaváže černokněžníkovi a zahradu jí opatří. Manžel dovolí paní Dionare, aby byla Ansaldovi po vůli, ale ten, když se doví o manželově šlechetnosti, zbaví paní jejího slibu, načež čaroděj zbaví Ansaldajevo závazku a nic od něho nežadá.

Příběh šestý 585

Král Karel Vítězný se na stará kolena zamiluje do jedné dívky; zastydí se však za svou pošetilost a skvěle provdává jak tuto dívku, tak i její sestru.

Příběh sedmý 590

Král Petr se doví o horoucí lásce, jíž ho miluje chorá Lisa. Utěšuje ji, a když ji provdává za mladého šlechtice, políbí ji na čelo a prohlásí se provázky za jejího rytíře.

Příběh osmý 596

Sofronie se domnívá, že je Gisippovou manželkou, zatímco je manželkou Tita Quintia Fulva. Odstěhuje se s ním do Říma, kam přibude v zbídačelém stavu též Gisippos, jenž se domnívá, že Titus jím opovrhne, a zamýšlí zemřít, tvrdě, že zabil člověka. Titus ho pozná, svaluje vraždu na sebe, aby ho osvobodil, a když to spatří skutečný vrah, sám se přiznává. Octavianus proto všechny osvobodí, Titus dá svoji sestru Gisippovi za manželku a rozdělí se s ním o celé svoje jmění.

Příběh devátý 610

Messer Torello hostí Saladina přestrojeného za kupce. Je vyhlášena křížácká výprava, messer Torello dá své paní lhůtu, kdy se může opět provdat, a při vyprávějí zajat. V zajetí ochočuje ptáky, přičemž se setká se sultánem, který ho pozná a sám se mu rovněž dá poznat. Vyznamenává ho potom nesmírně, a když messer Torello onemocní, postará se, aby byl pomocí černokněžnického umění přenesen do Pavie na svatební hostinu, na níž se oslavuje nový sňatek jeho

ženy. Paní messer a Torella pozná a vrátí se s ním domů.

Příběh desátý 624

Na prosbu svých poddaných, aby se oženil, jak se mu líbí, vezme si markýz ze Saluzza za ženu dceru rolníka a má s ní dvě děti. Za nějaký čas jí oznámí, že je dal zabít, že ho omrzela a že si vezme jinou manželku. Povolá svou dceru, jako by to byla jeho choť, a svou manželku vyžene v košili. Když zjistí, že je trpělivá, ať se děje cokoli, uvede ji opět do svého domu. Má ji pak ještě raději, ukáže jí její vyrostlé děti, ctí ji jako markýzu a káže, aby i ostatní ji tak ctili.

Autorův závěr 635

22

POČÍNÁ SE KNIHA NAZVANÁ DEKAMERON, PŘEZDĚNÁ ARCIKUPLÍRKA, JEŽ OBSAHUJE STO PŘÍBĚHŮ, KTERÉ SI PO DESET DNÍ VYPRÁVĚLO SEDM PANÍ A TŘI MLADÍCI

23

24

ÚVOD

Je přirozené, že máme soucit s postiženými lidmi, a třebaže soucit sluší každému, přece jen ho vyžadujeme především od těch, kteří už někdy potřebovali útěchu a našli někoho, kdo jim ji poskytl. Jedním z těch, kdo útechy potřeboval či kdo si jí vážil anebo z ní čerpal radost, byl jsem já. Od svého útlého mládí jsem totiž plál a planu ještě dnes převelikou a ušlechtilou láskou - možná že víc, než se hodí na můj nízký stav, jako by se mohlo někomu zdát, kdybych o ní vypravoval. Někteří rozvášní lidé mě za to sice chválili a stoupl jsem u nich v ceně - když se to dověděli -, nicméně já pro tuto lásku převelice strádal, nikoli ovšem proto, že by má milovaná paní byla ke mně krutá, ale proto, že málo ovládaná touha zažehla v mém nitru nesmírný oheň - neboť má tužba mi nedovolovala zůstat spokojeně v patřičných mezích a způsobovala mi pak častokrát více nesnází, než bylo třeba.

Když jsem tak trpěl, přinesly mi milé domluvy a chvályhodná utěšování leckterého přítele takovou úlevu, že právě to podle mého nejpevnějšího přesvědčení způsobilo, že už nejsem mrtev.

Onen, jenž je nekonečný, ráčil však ustanovit neměnný zákon, aby všechny pozemské věci měly svůj konec, a tak se stalo, že má arcihoroucí láska - kterou nemohla zlomit či oblonit žádná síla předsevzetí, rady, strach z hanby či z nebezpečí, jež by z ní mohlo pro mne vzejít -, během doby sama pohasla do té míry, že mi dnes po ní zbylo v mém nitru jen ono potěšení, jaké pociťuje člověk, jenž se nepouští při plavbě příliš daleko od břehu. I cítím nyní, když už je všecko kormoucení pryč, že mi z toho, co bývalo krušné, zůstaly už jen příjemné vzpomínky.

Třebaže však mé střádání již pominulo, nevymizely mi ještě z paměti vzpomínky, jaká dobrodiní mi skytli ti, kteří mi byli nakloněni, a proto velmi těžce nesli mé trampoty - ba myslím, že vzpomínku na ty strasti zahladí leda smrt. A protože se má podle mého mínění ze všech ctností nejvíce chválit vděčnost a tupit její opak, usmyslil jsem si - abych se nezdál nevďečným -, že nyní,

25

kdy se mohu zvat volným, vynaložím vše na to, abych i při tom málu, co zmožu, přinesl nějaké ulehčení, když už ne těm, kteří mi pomáhali - neboť ti to asi vzhledem k svému rozmyslu a štěstí nepotřebují -, tedy aspoň těm, kterým to přijde vhod. Má pomoc či útěcha - chceme-li to tak znát -, je sotva asi taková, jakou oni potřebují, nicméně se mi zdá, že bych ji měl kvapně nabídnout tam, kde se jí jeví větší potřeba a kde bude jistě užitečnější a také vítanější.

Cožpak může někdo popřít, že útěchu, ať už je jakákoli, je třeba ušedřovat daleko častěji půvabným paním než mužům? Jelikož jsou bojácné a stydlivé, tají své milostné plameny, leč city skryté mají větší sílu než city zjevné, což dobře vědí ti, kteří to zakusili; a ježto se krom toho musí řídit přáními, libůstkami a rozkazy otců, matek, bratrů a manželů, stráví většinu času zavřeně do čtyř stěn svých světnic. Zde pak sedávají nečinně, a ať chtějí nebo nechtějí, převalují se jim v hlavách všelijaké myšlenky, jež nemohou být všechny veselé.

Stane-li se pak, že nějaké vroucí přání vyvolá v jejich nitru jistou trudnomyslnost, musí v ní za těžkých trampot setrvat, jestliže ji nezapláší nové úvahy; je totiž třeba říci, že ženy nedovedou snášet útrapy tak jako muži. Zamilovaní muži si počínají docela jinak, o čemž se můžeme na vlastní oči přesvědčit. Přijde-li na ně nějaká trudnomyslnost nebo chmurné myšlenky, znají muži mnoho způsobů, jak si ulevit či jak vše překonat, neboť když chtějí, mají vždy s dostatek možností vyjít si na procházku, vyslechnout a zhlédnout mnoho věcí, čihařit, lovit zvěř a ryby, jezdit na koni, hrát či obchodovat. Každý z těchto prostředků může upoutat mysl buď částečně, nebo úplně a zbavit ji aspoň na nějakou dobu chmurných myšlenek. Jeden nebo druhý prostředek potom buď přinese útěchu, anebo zmírní trampoty.

Abych tedy aspoň zčásti napravil hříchy Štěstěny, jež skrbila pomocí právě tam, kde se nedostává sil, jak to vidíme u něžných paní, a abych poskytl pomoc a útěchu těm, jež milují (neboť těm druhým stačí, když mají jehlu, vřetenou a kolovrat), mám v úmyslu vyprávět sto povídek či pohádek či podobenství či historek, či jak je nazveme, jež si po deset dní vyprávěla početná společnost sedmi žen a tří mladíků v nedávných dobách, kdy se tolik umíralo na mor, a přidat k nim několik písní, jež ony paní zpívaly pro své potěšení.

V těchto vyprávěních je možno nalézt radostné i žalné milostné příběhy, jakož i četná dobrodružství, jež se zběhla jak v těchto dobách, tak i v časech dávných. Až je budou čísti zmíněné paní, budou moci ze šprýmovných věcí, o nichž je v

nich řeč, vytěžit stejnou měrou zábavu i užitečnou radu a podle ní pak budou moci rozeznat, nejen čemu se mají vyhýbat, ale i to, čím se mají řídit. A věřím, že tyto příběhy určitě rozptýlí každé soužení.

Stane-li se to (a dej Bůh, aby tomu tak bylo), nechť vzdávají za to díky Amorovi, který mne osvobodil ze svých pout a tím mi dovolil, abych se staral o jejich zábavu.

26

27

28

POČÍNÁ SE PRVNÍ DEN DEKAMERONU, KDY PO VÝKLADU AUTOROVĚ - JAK DOŠLO K TOMU, ŽE SE SEŠLY K SPOLEČNÉMU BESEDOVÁNÍ OSOBY, JEŽ POZDĚJI VYSTOUPÍ - ZAČÍNÁ JEDEN KAŽDÝ POD VLADAŘENÍM PAMPINEY VYPRÁVĚT, CO JE MU LIBO

Kdykoli, velepůsobné paní, pomyslí na to, jak jste všechny již od přírody soucitné, seznávám, že toto dílo bude mít podle vašeho soudu vážný a chmurný začátek, neboť nese ve svém čele bolestnou vzpomínku na nedávné umírání morem, rozesmutňující každého, kdo je viděl či jinak se s ním seznámil.

Nechci však, aby vás to odstrašilo od dalšího čtení a abyste se domnívaly, že budete muset během četby neustále mít nářky a slzy. Necht' tento hrozný začátek není pro vás ničím jiným, než je pro poutníky drsné a strmé skalisko, za nímž leží překrásná a líbezná rovina, jež se zdá poutníkům tím půvabnější, čím obtížnější bylo vylézt na ono skalisko a sestoupit z něho. A jako po největší veselosti přichází smutek, tak hoře končí veselím chodícím mu v patách.

Po těchto krátkých nepříjemnostech (pravím krátkých, neboť jsou obsaženy jen v několika slovech) přijde velmi brzo příjemnost a zábava, kterou jsem vám předtím slíbil a kterou byste možná po takovémto začátku ani nečekaly, kdybych vám o ní byl napřed neřekl.

Kdybych vás byl totiž mohl vést jinudy tam, kam vás chci zavést, a nemusel vás vést po tak drsné stezce, jako je tato, byl bych to opravdu rád udělal: protože však by bez této vzpomínky nebylo možné ukázat vám, jaká byla příčina věci, o nichž budete zanedlouho číst, přivádí mne tato nezbytnost k tomu, abych o tom psal - a již začínám.

Pravím tedy, že od spásavého vtělení Syna božího dospěla léta čísla tisíc tři sta čtyřicet osm, když do vynikajícího města Florencie, krásnějšího nad všechna ostatní města italská, přišel vražedný mor, seslaný na smrtelníky buď vlivem nebeských těles, nebo ze

29

spravedlivého božího hněvu, abychom se napravili; povstal několik let předtím ve východních zemích, připravil je o nečíslné množství lidí, a přenášeje se bez ustání z jednoho místa na druhé, nemilosrdně šířil se na západ.

Nepomáhala proti němu žádná důmyslnost ani lidská obezřetnost, která pomocí úředníků k tomu určených vyčistila města od mnohého neřádstva, zakázala, každému nemocnému vstupovat do města a dala mnohé rady, jak si uchovat zdraví - nepomáhaly však ani ponížené prosby, které zbožní lidé ne jednou, ale mnohokrát v dlouhých procesích a jinými způsoby vysílali k Bohu: asi už začátkem jara řečeného roku se začaly divuplným způsobem ukazovat jeho hrozné bolestné účinky.

A nebylo tomu jako na východě, kde jasným znamením nevyhnutelné smrti bylo krvácení z nosu, nýbrž při začátku nemoci naskakovaly mužům i ženám buď ve slabínách, nebo v podpaží jakési otoky, z nichž některé vyrostly do velikosti obyčejného jablka, jiné do velikosti vejce; některé vyrostly více, některé méně a obyčejní lidé jim říkali boule. Tyto smrtonosné boule se během krátké doby začaly z jmenovaných míst rozšiřovat a vyvstávat na kterékoli jiné části těla, načež se začaly měnit v černé či tmavomodré skvrny, které mnoha lidem naskakovaly na pažích a stehnech a jinde po těle; u někoho se objevovaly skvrny veliké a v malém počtu, u někoho byly malé, zato jich bylo hodně. A jako byly a zůstávaly první boule znamením nevyhnutelné smrti, tak byly skvrny pro každého, u koho se vyskytly, znamením brzkého konce.

Ukázalo se záhy, že proti této nemoci nepomáhá ani rada lékařů, ani žádný lék; buď to bylo proto, že se tomu vzpírala povaha choroby, anebo že léčící (jejichž počet byl převeliký - a byli to kromě učených i muži a ženy nemající o lékařství ani potuchy) ve své nevědomosti nepoznali, z čeho choroba povstává, a proto nepředepisovali náležitý lék, takže se uzdravilo jen nemnoho lidí a skoro všichni hynuli třetího dne poté, co se u nich objevily uvedené příznaky. Ten hynul rychleji, onen pomaleji, ale všichni umírali bez horečky či bez nějakých jiných příznaků.

Mor zuřil proto tak silně, že se stykem přenášel z osob nemocných na osoby zdravé, nejinak než to dělá oheň, když jsou mu hodně blízkou věcí suché nebo mastné. A choroba měla sílu tím větší, že se nemoc či společný důvod k smrti přenášel na zdravé lidi nejenom hovorem a stykem s nemocnými; vyšlo najevo, že tuto nemoc způsobovalo i to, že se někdo dotkl šatu či některé jiné věci, které se dotýkal či které používal nemocný.

30

Je s podivem slyšet to, co vám musím povědět - ale neviděl to tolik lidí a nevidět to já sám na vlastní oči, sotva bych se tomu odvážil uvěřit a tím méně o tom psát, i kdybych to byl slyšel od jakkoli důvěryhodného člověka. Říkám vám tedy, že ona vlastnost moru šířit se z jednoho člověka na druhého - jak o tom vypravuji - byla tak silná, že se tato choroba nepřenášela jen z člověka na člověka, ale stačilo - jak se mnohokrát ukázalo -, aby se věci nějakého nemocného či člověka, jenž na tuto nemoc zemřel, dotkl i nějaký tvor nepatřící mezi lidi, a nejenom se nakazil, ale nemoc ho v převelice krátké době sklátila. O tom jsem mimo jiné případy - jak už jsem před chvílí řekl - nabyl na vlastní oči takovéto zkušenosti: na ulici byly vyhozeny hadry nějakého chudáka, jenž zemřel na tuto chorobu, a tu se stalo, že k

nim přišli dva vepři, kteří se v nich podle svého zvyku velmi ryli a hrabali nejprve rypákem a potom i tesáky; za hodinku nato se však už trochu potáceli, jako by požili jedu, a pak se oba dva svalili na hadry, které ke svému neštěstí škubali.

Z takových to a z mnoha jiných případů, podobných nebo ještě horších, zrodily se pak různé obavy a smyšlenky v hlavách těch, kteří zůstali naživu, a skoro všechny posedl velmi krutý záměr - totiž vyhnout se nemocným a uprchnout před nimi a jejich věcmi, neboť každý doufal, že se tak sám zachrání.

Někteří se domnívali, že se dá této chorobě čelit tím, že budou střídme žít a zřeknou se všeho nadbytku. I vytvořili si společnosti a žili odloučení od všech ostatních; usadili se a zavřeli se v domech, kde nebyl žádný nemocný a kde se dalo lépe žít, požívali zde velmi střídme nejjemnějších pokrmů a nejlepších vín, vyhýbali se jakémukoli přepychu, nechtěli, aby je někdo přišel navštívit, nepřáli si slyšet zvenčí žádné zprávy o smrti a o nemocných a tak tu pobývali za zvuků hudby a při zábavách, kterých si mohli dopřát.

Někteří byli opačného mínění a tvrdili, že nejzaručenějším lékem na tuto chorobu je hodně pít, užívat si, chodit za zpěvu písní a uprostřed žertů na procházky, ukájet pokud možno každou choutku a smát se a vysmívat se všemu, co se děje. A jak to říkali, tak také dělali, co mohli; dnem i nocí putovali z hospody do hospody, pili nadmíru a bez míry a navíc ještě lezli do cizích domů, sotvaže tam vyčenichali něco, co by jim přišlo k chuti či způsobilo jim zábavu.

Mohli to docela snadno dělat, neboť každý - jako by už neměl dál žít - se vzdal svých věcí tak jako sebe sama: většina domů se proto stala majetkem všech a cizinec, jenž do nich vešel, počínal si tu tak, jako si tu předtím počínal jejich vlastní pán.

31

Ale i při zvířecích předsevzetích se vyhýbali nemocným, jak mohli.

Za tohoto strádání a soužení skoro úplně upadla a poklesla v našem městě ctihodná vážnost zákonů jak božských, tak lidských, protože ti, kdo je měli spravovat a vykonávat, buď zemřeli jako ostatní lidé, nebo byli nemocní, či zůstali bez všech pomocníků, takže nemohli svůj úřad vykonávat a každému bylo tedy dovoleno, aby si dělal co chce.

Mnozí jiní zachovávali mezi těmito dvěma druhy lidí střední cestu, neomezovali se v jídle tak jako ti první, ani se neoddávali pití a nevázanostem jako ti druhí; užívali podle chuti do sytosti všeho a neuzavírali se, nýbrž chodili na procházky. V ruce nosili někteří květiny či vonné byliny či různé druhy koření a co chvíli si je přidržovali u nosu, ježto měli za to, že nejlépe je osvěžovat mozek takovými to vůněmi; vzduch totiž úplně ztěžkl a páchl puchem mrtvol, nemocí a léků.

Někteří smýšleli krutěji (jako by to bylo snad jistější) a říkali, že proti moru není lepšího léku a nic tak dobrého jako utéci před ním; z té příčiny se proto nestarali o nic jiného než o sebe a mnoho mužů a paní opustilo své město, své domy, svůj kraj, své příbuzné a svůj majetek - a vyhledávalo cizí nebo své venkovské statky, jako by je nemohl dosáhnout hněv boží, trestající tímto morem lidské nepravosti, ať už byli kdekoli, a jako by hněv boží zamýšlel postihnout jenom ty, kteří meškali za hradbami svého města, anebo jako by byli toho mínění, že nikdo nemá zůstat v městě a že nadešla každému jeho poslední hodinka.

Třebaže všichni tito lidé různých názorů nezemřeli, přece jen se všichni nezachránili. Naopak, mnoho lidí sdílejících ten i onen názor se roznemohlo, protože ještě v době, kdy sami byli zdraví, dali příklad těm, kteří byli zdraví i teď, a hynuli nyní opuštěni skoro všemi lidmi.

Nehledě k tomu, že se jeden občan štítil druhého, že se skoro žádný soused nestaral o druhého a že se i příbuzní buď vůbec nestýkali, anebo jenom zřídka, a to ještě na dálku, toto soužení naplnilo duše mužů a žen takovou hrůzou, že bratr opouštěl bratra, strýc synovce, sestra bratra a často i žena opustila svého muže - ba co je ještě horší a skoro neuvěřitelné - otcům a matkám se ošklivilo navštěvovat a obsluhovat své děti.

A tak tomu nesčetnému množství mužů a žen, kteří onemocněli, nezbývalo jiné pomoci než pomoc milosrdných přátel (a těch bylo málo) anebo lakomého služebnictva, které lákala k službě tučná

32

a nestydatá mzda, ačkoli přesto prese všechno i těchto lidí nebylo mnoho. Byli to vesměs lidé obhroublí a navíc neznali takových to služeb, takže neposloužili ničím jiným než tím, že podali něco, co si nemocní přáli, anebo přihlíželi, jak umírají. A mnohokrát se stalo, že při takovéto službě kvůli výdělku zahubili sami sebe.

Z toho, že nemocné opouštěli jejich sousedé, příbuzní a přátelé a že byl nedostatek služebnictva, vzešel pak obyčej, předtím skoro vůbec neslýchaný, že si žádá nemocná žena, ať už byla jakkoli půvabná či krásná či urozená, nedělala starosti s tím, že měla k obsluze muže, ať už byl jakýkoli, mladý či starý - a že před ním beze studu odhalovala kteroukoli část těla stejně tak, jako by to byla učinila před ženou, jelikož to vyžadovala při její nemoci nutnost: a to možná bylo příčinou, že ony ženy, jež se uzdravily, byly potom méně početné.

Mimoto zachvátila smrt i mnoho takových lidí, kteří by byli možná vyvázli, kdyby byli bývali ošetřeni; a tak proto, že se nemocným nedostalo vhodné péče, i proto, že mor velmi řádl, bylo v městě takové množství lidí umírajících ve dne v noci, že každý trnul, když o tom slyšel, natož potom když to viděl. Z té příčiny se tedy skoro musely zrodit mezi těmi, kteří zůstali naživu, takové mravy, jež se přičily mravů dřívějším.

Bývalo zvykem (jak to vidáme ostatně ještě dnes), že se v domě zemřelého scházely ženy z příbuzenstva a ze sousedství a že tam plakaly s ženami, jež byly mrtvému nejbližší; příbuzní a sousedé se zase shromáždili spolu s jinými měšťany před domem zesnulého a podle toho, k jakému stavu zesnulý patřil, přišlo sem kněžstvo, načež ti, kteří byli stejného stavu jako mrtvý, odnesli na ramenou zesnulého s pohřební obřadností uprostřed voskovic a zpěvů do kostela, jenž si nebožtík vybral již před smrtí.

Když se ovšem zvětšila krutost moru, tyhle všecky obyčeje buď úplně, nebo větším dílem pominuly a na jejich místo nastoupily nové. Umírající totiž nejenom neměli kolem sebe mnoho žen, ale bylo i mnoho takových, kteří odešli z tohoto

života bez svědků. Bylo tedy velice poskrovnu těch, nad nimiž jejich příbuzní žalostně zanaříkali a prolili hořké slzy, a namísto toho nyní nastoupil smích, žerty a družné zábavy - zvyky, jež si kvůli zdraví brzy a znamenitě osvojily paní, nechávající stranou ženskou soucitnost.

Vzácný úkaz byl, když mrtvolu doprovázelo do kostela deset nebo dvanáct sousedů - to ještě nebyli ctihodní a vznešení měšťané, nýbrž jakýsi druh hrobařů, pocházejících z drobného lidu, kteří si dávali říkat pochovávači; konali tyto služby za peníze, nosili máry

33

kvapným krokem - a to nikoli do onoho kostela, který si nebožtík před smrtí určil, ale nejčastěji do toho, který byl nejbližší. Za márami pak chodili čtyři nebo šest kněží s několika svícemi a leckdy vůbec bez svíce. Tito kněží se však příliš neunavovali dlouhými a slavnostními obřady, ale za pomoci oněch hrobníků kladli nebožtíka do toho prázdného hrobu, který byl nejbližší po ruce.

Pohled na drobný lid a také na velkou část středních vrstev byl ještě žalostnější. Snad naděje, snad bída je nutily zůstat doma, a protože byli pořád ve styku se sousedy, upadali do nemoci denně po tisících; a ježto je také nikdo neobsluhoval a nijak neošetřoval, umírali naveskrz bez možnosti záchrany. Ve dne v noci hynulo mnoho lidí na veřejné ulici a mnozí z těch, kteří sice zamřeli doma, dávali zvěst o své smrti teprve zápachem rozkládajícího se těla.

A mrtvých i umírajících - všude plno.

Většině z nich posloužili sousedé, hnáni k tomu jednak strachem, aby jim neuškodil rozklad mrtvol, jednak soucitem, který měli se zesnulými. Buď sami, nebo s pomocí nosičů - jestliže je mohli sehnat - vynášeli ze svých domků těla zemřelých a kladli je před vrata, takže ten, kdo šel okolo, mohl jich tam obzvláště ráno vidět nesčetné množství: potom teprve poslali pro máry, ale byly i takové případy, že pro nedostatek már byli nebožtíci kladeni na nějaké prkno.

A jedny máry nesly častokrát dva či tři nebožtíky pohromadě, ba bylo by se dalo napočítat i mnoho takových már, na nichž spočívala manželka se svým chotěm, dva či tři bratři nebo otec a syn či tak podobně. A nesčíslněkrát došlo k tomu, že pro někoho šli dva kněží s křížem a tu se za nimi pustili nosiči s třemi nebo čtyřmi márami a někde, kde se kněží domnívali, že mají pohřbít jednoho mrtvého, měli jich potom k pohřbívání šest či osm a leckdy i víc. Proto také nikdo neprokazoval těmto zesnulým úctu jedinou slzou či svíčkou či doprovodem na poslední cestě. Věci naopak dospěly tak daleko, že se nikdo o umírající lidi nestaral víc, než by se dnes starali o kozy. A tak velmi zřetelně vyšlo najevo to, co by byl přirozený běh věcí drobnými a řídkými strastmi nikdy nemohl ukázat mudrcům, že totiž všechno je třeba snášet trpělivě a že velikost útrap může učinit i z nemudrců lidi odevzdané a bezstarostné.

Když se ukázalo, jaké množství je nebožtíků, kteří byli ke každému kostelu každý den a takřka každou hodinu přinášeni, a když se už na hroby nedostávalo svaté půdy zvláště proto, že předtím chtěli dát každému podle starobylého zvyku jeho místo, začaly se místo toho na hřbitovech - neboť všude bylo už plno - kopat obrovské jámy a do nich byli kladeni přinášeni nebožtíci po stovkách.

34

Byli sem ukládáni tak, jako se nakládá v lodích zboží - vrstva na vrstvu; každou vrstvu posypali trochou země a tak pokračovali, až byla jáma plná.

Abych však nešel do všech podrobností našich utrpení, jež tenkrát postihla město, pravím, že ony zlé časy, jež na ně přišly, neušetřily proto o nic méně a v ničím jeho okolí, kde v roztroušených vsích (ponecháme-li stranou opevněná místa, která se i ve své malosti podobala městům) a v polích umírali bédní a nuzní rolníci a jejich rodiny; umírali bez jakéhokoli ošetření lékařem či bez péče služebnictva na cestách, na obdělávaných polích a doma, ve dne v noci, ba hynuli ne jako lidé, ale skoro jako dobytek.

Proto se mravy venkovanů uvolnily stejně tak jako mravy měšťanů; nestarali se o své věci a záležitosti, naopak všichni jako by očekávali smrt toho dne, jehož jitra se dožili, snažili se ze všech sil nikoli o to, aby pomáhali na svět budoucím plodům dobytka, země a svých někdejších prací, ale o to, aby spotřebovali vše, co bylo po ruce. Tak se stalo, že z chlévů, kam patřili, byli vypuzeni volí, osli, ovce, kozy, vepři, slepice, dokonce i psi - člověku nejvůlnější - a potulovali se, jak jim bylo libo, po polích, kde dosud stálo opuštěné obilí, nejenom nesklizené, ale i nepořádky. A mnohá zvířata - jako by měla rozum - vracela se sytá na noc domů, když se přes den napásala, aniž je musel hnát pastýř.

Co ještě dodat - když opustíme venkov a vrátíme se do města - ne-li to, že krutost nebe a snad zčásti také lidí byla taková, že za zdmi města Florencie - jak se má za jisté, vzhledem k prudkosti morové choroby a okolnosti, že mnoho nemocných bylo špatně ošetřováno či opuštěno ve svých bédách, jelikož zdraví měli strach - zahynulo od března do července přes sto tisíc lidských tvorů. Nebýt morové rány, nikdo by si byl možná ani nepomyslel, že město mělo tolik obyvatel.

Kolik velikých paláců, kolik krásných domů, kolik šlechtických sídel, kdysi plných služebnictva, pánů a paní, bylo nyní opuštěno do posledního sluhu! Kolik starobylých rodů, kolik velebohatých dědictví, co vzácného jmění se náhle octlo bez řádného dědice. Kolik statných mužů, kolik krásných paní, kolik roztomilých mladíků, které by byli nejenom jiní, ale sám Galenus, Hippokrates či Aeskulap uznali za nejzdravější, snídalo ráno se svými rodiči, druhy a přáteli a večer už večerelo na onom světě se svými předky.

Mně samému už je líto probírat se tolika strastmi, i pomijím nyní onu část utrpení, kterou pomínout mohu, a pravím, že jednou, když už to v městě došlo tak daleko, že bylo skoro bez obyvatel, sešlo se

35

v ctihodném kostele Santa Maria Novella (jak jsem se potom dověděl od jedné důvěryhodné osoby) kteréhosi úterního jitra, kdy v kostele nebyl skoro nikdo jiný, sedm paní; přišly na služby boží v tmavých šatech, jak si to doba žádala, a

byly to paní, jež vzájemně poutalo přátelství, sousedství či příbuzenství. Ani jedna z nich nepřekročila dosud věk osmdvaceti let a žádné z nich nebylo méně než osmnáct; každá byla moudrá, z urozené krve a krásná co do zjevu, vybraných mravů i počestnosti.

Pověděl bych jejich pravá jména, kdyby mi v tom nebránil závažný důvod, a to ten, že nechci, aby se některá z nich styděla za věci, které si vyprávěly a poslouchaly a na něž za chvíli dojde - neboť dnes jsou z důvodů svrchu uvedených mravy poněkud přísnější, než byly tenkrát; ba byly tenkrát daleko a daleko volnější nejenom u lidí tak starých, jako byly ony paní, ale i u lidí ve věku mnohem zralejším. Nechci také poskytnout záminku závistníkům (kteří jsou vždy pohotově hanobit každý chvályhodný život), aby mohli hanlivými slovy snižovat počestnost oněch znamenitých paní. Aby však každý vyrozuměl beze zmatku, která právě mluví, mám v úmyslu dát každé z nich jméno, jež zcela nebo zčásti odpovídá jejím vlastnostem.

První z nich a té nejstarší dáme jméno Pampinea, druhé Fiammetta, třetí Filomena, čtvrté Emilia, páté potom Lauretta, šesté Neifile a poslední nikoli bez důvodu nazveme Elisa.

Tyto paní se sešly v jedné části kostela - ne z nějaké smluvené příčiny, ale náhodou: sedly si takřka do kroužku, po dlouhých stonech se přestaly modlit otčenáše a začaly si mezi sebou vyprávět mnoho všelijakých věcí o tom, jaké jsou časy. Po nějaké chvíli, když ostatní mlčely, Pampinea se takto rozhovořila:

"Mé drahé paní, slyšely jste možná mnohokrát jako já, že ten, kdo se poctivě řídí svými právy, nikomu nekřivdí. Je přirozeným právem každého, kdo přijde na svět, hledět si svého života, uchovat jej a hájit - a tohle se uznává do té míry, že leckdo mohl beztrápně zabít člověka - jak se už mnohokrát stalo -, aby uchoval život sobě. A jestliže to připouštějí zákony, které se starají, aby se každému smrtelníku dobře žilo, oč více tedy smíme my a kdokoli jiný použít k záchraně svého života prostředků, jež se naskýtají, aniž tím někoho urazíme? Kdykoli bedlivým okem zkoumám naše chování za dnešního rána a za jiter dřívějších a kdykoli se zamyslím, jak časté jsou naše rozmluvy, vidím, a vy to můžete vidět rovněž, že každá z nás má obavy o svůj život. Nedivím se tomu, ale když uvážím, že všechny se po žensku děsíme, tu jsem velice překvapena, že se nesnažíme odpomoci nějak tomu, čeho se každá z nás bojí.

36

Připadá mi to, jako bychom zde meškaly jen proto, abychom mohly či musely vidět na vlastní oči, kolik mrtvol bylo uloženo do hrobu, a slyšet na vlastní uši, zda ti mniši tady, jejichž počet je stále menší a menší, zpívají své hodinky v příslušnou dobu, či abychom každému, kdo se tu objeví, ukazovaly svým šatem, jak veliké jsou naše starosti a kolik jich je. A vyjdeme-li odtud, pak buď vidíme, jak kolem nás nosí mrtvé či nemocné, anebo spatříme ty, které pravomoc veřejných zákonů odsoudila za nějaké poklesky do vyhnanství, ale kteří se - jako zákonům na posměch - toulají po našem městě a páchají hnusné násilnosti, protože vědí, že jejich vykonavatelé jsou buď mrtvi, nebo nemocní. Nebo vidíme chátru našeho města, která je rozpálena naší krví a říká si pochovávači, jak se k našemu utrpení projíždí na koni po městě a potupnými písničkami nám připomíná naše strasti. A neslyšíme nic jiného než Tihle a tihle zemřeli! nebo Tihle a tihle umírají! a všude bychom slyšely bolestné nářky, kdyby ještě žili lidé, kteří by mohli nářkat.

A když se pak vrátím domů - nevím, děje-li se vám to jako mně - a z celého početného služebnictva najdu doma jen jedinou svou služebnou, tu na mne padne strach a já cítím, jak se mi ježí každý vlasek. A kamkoli se hnu a kdekoli meškám, všude se mi zdá, že vidím stíny těch, kteří zemřeli a kteří mne děsí nikoli těmi tvářemi, jaké měli zaživa, ale strašlivým vzezřením, o němž nevím, jak ho tak nenadále nabyli.

Z těchto příčin se necítím dobře ani venku, ani doma, a to tím spíše, čím více vidím, že nikdo, kdo měl možnost odebrat se někam, jako ji máme my, nezůstal zde kromě nás. A postřehla jsem a slyšela jsem častokrát (pokud tu přece jen někdo zbyl), že ti, kdo zůstali, nedělají rozdílu mezi tím, co je počestné a nepočestné, a jestliže dostanou chuť, sami i ve společnosti, páchají ve dne v noci to, co jim skýtá největší vyražení. A nejenom lidé, kteří nesložili slib, ale i lidé zavřeni v klášterech si namlouvají, že se pro ně hodí to, co pro jiné, a že jim to není zapovězeno; zpronevěřili se řeholím, oddali se smyslným rozkoším a stali se prostopášníky a zhýralci a domnívají se, že takto se zachrání.

A jestliže tomu tak je, což je zřejmé na první pohled, co tu děláme? Nač čekáme? O čem sníme? Proč jsme liknavější a lhotejnější ke svému zdraví než všichni ostatní občané? Domníváme se, že nemáme takovou cenu jako ostatní, či si snad myslíme, že náš život je spjat s naším tělem pevnějším poutem než život ostatních a že se tedy nemusíme starat o nic, co by jej dokázalo narušit? Mýlíme se, klameme se! A jak jsme hloupé, že si to myslíme! Stačí jen

37

pomyslet, jakou spoustu a jakých mladíků a paní zahubil tento krutý mor. Nechceme-li proto z malomyslnosti či nedbalosti upadnout do toho, čemu bychom se snad mohly při dobré vůli vyhnout, soudím, ač nevím, budete-li s mým názorem souhlasit, že nejlépe by bylo, kdybychom všechny, jak tu jsme, odešly z města, což udělalo už mnoho jiných před námi, a kdybychom uprchly před nepočestnými příklady ostatních jako před smrtí; odebraly bychom se počestně na svá venkovská sídla, jichž máme každá hodně, a tam bychom se oddávaly radostem, veselí a zábavě, pokud by to šlo, aniž bychom nějak překročily mez rozumu.

Tam je slyšet zpívat ptáčky, tam je vidět, jak se zelenají kopce a roviny, jako moře se tam vlní pole plná obilí, roste tam na tisíc druhů stromů a samo nebe je tam milostivější - neboť ač rozhněváno, neupírá nám své věčné krásy, jež jsou mnohem půvabnější na pohled než prázdné zdi našeho města. Krom toho všeho je tam svěžejší vzduch, všech věcí, jichž je v těchto dobách třeba k životu, je tam daleko víc a všech trampot je tam daleko méně. Třebaže i rolníci umírají jako měšťané, je tam přece jen o tolik méně nepříjemností, o kolik je tam méně domů a obyvatel.

Vidím-li to dobře i z druhé strany, pak můžeme po pravdě říci, že zde nikoho neopouštíme, ba naopak, že opuštěny jsme spíše my, protože naši lidé buď zemřeli, či uprchli před smrtí a zanechali nás tu samotné v takovém žalu, jako bychom ani nebyly jejich.

Nikdo nám proto nemůže kvůli tomuto záměru nic vyčítat, ba kdybychom se jím neřídily, mohla by nás stihnout bolest a zármutek a možná že i smrt. Bude-li vám to tedy vhod, myslím, že bychom dobře udělaly, kdybychom přikázaly svým služebným, aby přišly za námi se vším potřebným, a vypravily se pobývat jednou zde, zítra onde. Budeme se veselit a radovat, jak jen to v téhle době půjde, a to tak dlouho, dokud nespátříme (nestihne-li nás ovšem dříve smrt), že nebesa udělala už téhle pohromě konec.

Chtěla bych vám ještě připomenout, že je vhodnější ve cti odejít než tu pobývat - jako většina žen - v necti."

Ostatní paní vyslechly Pampineu a nejenom schválily její radu, ale protože toužily zařídít se podle ní, začaly si hned mezi sebou povídat o podrobnostech, jak to udělat - jako by už měly rovnou vstát a ruče se vydat na cestu.

Filomena, jež byla z všech nejrozhlednější, však pravila:

"Paní, ačkoli to, co nám vyprávěla Pampinea, bylo znamenitě řečeno, není ještě třeba se ukvapovat, jak to podle mého zdání chcete udělat vy. Nezapomeňte, že všechny jsme ženy, a ani jedna z nás

38

není tak dětinská, aby dobře nevěděla, jak rozumně si počínají ženy, když jsou spolu samy, a jak chytře si umějí vést bez pomoci muže. Jsme nestálé, svévolné, podezřívavé, malomyslné a bojácné, a proto se velmi bojím, že se tato společnost rozpadne příliš brzo a s menší ctí, než by se na nás slušelo, jestliže si budeme vládnout jen my samy. Je proto dobře postarat se o tohle, dřív než se do něčeho pustíme."

Tu pravila Elisa:

"Mužové jsou skutečně hlavou žen a bez jejich řízení dospěje málokdy nějaké naše dílo k dobrému konci. Kde však nějaké takové muže získat? Každá víme, že většina mužů z našich rodin je mrtva. Z těch, kteří zůstali naživu, je jeden zde a druhý onde, pohybují se v různých společnostech, aniž my víme kde, a prchají před tím, čemu se snažíme uniknout i my. Prosit o to jiné muže se nehodí, neboť jestliže chceme jít za svou záchranou, musíme najít vhodný způsob, jak to udělat, aby tam, kam se chceme odebrat za zábavou a oddechem, netáhly se za námi mrzutosti a pohoršení."

Zatímco paní takto rozmlouvaly, vešli pojednou do kostela tři mladí muži, z nichž nejmladšímu nebylo však méně než pětadvacet let a v nichž nemohla ani zkažená doba, ani ztráta přátel či rodičů, ani strach o vlastní životy uhasit, ba ani zchladit lásku. Jeden z nich se jmenoval Pamfílo, druhý Filostrato a poslední Dioneo. Všichni byli velmi milí a způsobilí a za těchto velikých zmatků nalézali největší útěchu v tom, že vyhledávali své paní, jež náhodou byly všechny tři mezi oněmi sedmi, o nichž byla řeč, a z nichž některé byly s některými mladíky spřízněné.

Paní je spatřily dříve, než mladíci uviděli je, a Pampinea s úsměvem pravila:

"Hle, Štěstěna je našemu počínání nakloněna a posílá nám rozvázné a čacké mladíky, kteří nám budou rádi dělat jak vůdce, tak služebníky, nebudeme-li váhat a přijmeme je do svých služeb."

Neifile celá ve tváři zrudla studem, protože jeden z oněch mladíků ji miloval, a pravila:

"Pampineo, proboha, rozvaž dobře, co říkáš. Vím velmi dobře, že o každém z nich lze říci jen to nejlepší. Věřím, že by dokázali ještě větší věci, než je tato, a jsem i toho mínění, že by dovedli dělat dobrou a početnou společnost nejen nám, ale ještě krásnějším a milejším paním, než jsme my. Ale protože je všeobecně známo, že jsou zamilovaní do některých paní, jež jsou mezi námi, bojím se, aby je bez naší či jejich viny nestihly pomluvy a výtky, jestliže je vezmeme s sebou."

39

"Co na tom?" prohlásila Filomena. "Jestliže někde počestně žiju a jestliže nemám kvůli tomu výčitky svědomí, ať si říká kdo chce co chce. Bůh a pravda uchopí zbraň za mne. Jen kdyby už byli ochotni jít s námi, abychom mohly opravdu říci - jak to pravila Pampinea -, že Štěstěna naší výpravě přeje."

Když ostatní slyšely, jak vhodně promluvila, nejenomže neměly žádné námitky, ale všechny svorně prohlásily, že by mladíci měli být zavoláni, aby jim paní mohly povědět svůj úmysl a poprosit je, aby jim laskavě dělali na této výpravě společníky.

Pampinea proto neřekla už ani slovo, vstala, a ježto byla s jedním z nich pokrevně spřízněna, zamířila k mladíkům, kteří tu stáli a dívali se na paní. S veselou tváří je pozdravila, pověděla jim o svém záměru a jménem ostatních paní je poprosila, aby se s čistými a bratrskými úmysly stali jejich společníky.

Mladíci si zprvu mysleli, že je paní chtějí povodit za nos, když však viděli, že paní mluví vážně, odpověděli vesele, že je jim to vhod, a bez okolků se před svým odchodem umluvili na tom, co je třeba zařídít k odjezdu.

I dali řádně nachystat vše potřebné, poslali to napřed tam, kam se hodlali vydat, a za rozbřesku příštího rána, to jest ve středu, paní s několika svými služkami a tři mladíci se svými třemi sluhy opustili město a vydali se na cestu. Nebyli od města ještě ani dvě malé mile, když dorazili k místu, jež si předtím vybrali.

Řečené sídlo leželo na malém kopečku poněkud vzdáleném od našich silnic a porostlém různými stromy a křovisky, jejichž listí se zelenalo, takže naň bylo mílo pohledět. Na vrcholu kopce stál palác s krásným a velikým nádvořím uprostřed, s lodžiení, sály a komnatami, z nichž každá byla sama o sobě překrásná a vyzdobená pozoruhodnými veselými malbami: vůkol se rozkládaly trávníky a líbezné zahrady, studny s nesmírně svěží vodou a sklepy plné drahocenných vín, což by bylo bývalo vhod spíše velkým pijákům než střidným a počestným paním.

K nemalému potěšení shledala též společnost, jež právě dorazila do paláce, že všude je uklizeno, v komnatách že je ustláno a všechno že je pokryto sítím a květy, jež rostou v tom období.

Když si po příchodu sedli, pravil Dioneo, jenž vynikal nad ostatní jinochy líbezností a vtipností:

"Paní, přivedl nás sem spíše váš rozum než naše obezřetnost. Nevím, co vy zamýšlíte počít se svými starostmi, ale já ty své zanechal ve městě, ještě než jsem vyjel z jeho bran, a proto se buď rozhodněte, že se budete se mnou radovat, smát a zpívat - pokud to,

jak říkám, odpovídá vaší důstojnosti -, anebo mě propust'te, abych se mohl vrátit ke svým starostem a zůstat v sužovaném městě."

Pampinea, jako by byla rovněž zaplašila všechny své starosti, mu zvesela odvětila:

"Znamenitě mluvíš, Dioneo. Žijeme radostně, vždyť jsme uprchli před smutkem. Leč věci, jež nemají žádný řád, nemají ani dlouhého trvání, a když už jsem já začala rozmluvu, která dala podnět k utvoření této krásné společnosti, musím myslet i na to, jak by naše veselí mohlo pokračovat. Soudím proto, že je nezbytné, abychom se navzájem dohodli, kdo nám bude vládnout; my ho budeme ctít a poslouchat jako největšího pána a on bude myslet jen na to, jak by se nám postaral o veselý život.

Aby však mohl každý okusit tíhu starostí spolu s radostí z vladaření a aby nikdo, ať už patří k té či oné straně, nemohl druhým závidět, že vladaření neokusil, navrhuji, aby ono břemeno a pocta bylo každému přirčeno na jeden den. Kdo bude první, to nechť je určeno naší společnou volbou. Kdo nastoupí po něm to nechť určí v hodině večerní podle své libosti ten či ta, která vladařila onoho dne. Ten, kdo povládně, ať po celou dobu své vlády rozhoduje a ustanovuje místo i způsob, jak máme žít."

Tato slova se všem nesmírně zalíbila a Pampinea byla jednohlasně zvolena vladařkou pro první den. Filomena se honem rozběhla k jednomu vavřínu, neboť často slýchala vyprávět, jaké cti zasluhuje jeho listí a jakou čest propůjčuje tomu, kdo je jím po zásluze ověnčen; utrhla z něho několik snítek, uvila z nich pěkný a důstojný věnec a vložila jej vladaři na hlavu. Tento věnec pak zůstal i u všech ostatních po celou dobu, co trvala tato společnost, zjevným odznakem královské vlády a svrchovanosti.

Pampinea, jež se tedy stala královnou, přikázala, aby všichni umkli, pak si dala zavolat sluhy tři mladíků a čtyři služebné všech paní a pravila za všeobecného mlčení:

"Hodlám vám všem, jakožto první, dát příklad, jak by naše společnost postupující od dobrého k lepšímu mohla řádně a radostně a bez veškeré hanby žít a trvat, pokud bude chtít. Proto tedy především ustanovuji Dioneova sluha Parmena svým správcem a svěřuji mu starost a péči o všechnu naši čeleď a o vše, co patří ke službě v síních. Chci dále, aby Sirisco, sluha Pamfilův, byl naším nakupovatelem a pokladníkem a aby byl poslušen rozkazů Parmenových. Tindaro nechť pečuje o komnaty Filostrata a druhých dvou mladíků, neboť ostatní budou zaneprázdněni svými povinnostmi a nebudou se o ně moci starat. Moje Misia a Filomenina Licisca budou

41

napořád v kuchyni a budou zde pečlivě připravovat pokrmy podle toho, jak jim přikáže Parmeno. Přejeme si dále, aby se Laurettina Chimera a Fiammettina Stratilia bedlivě staraly o pořádek v ženských komnatách a dbaly o čistotu všude, kdekoli budeme. Hlavně však si přejeme a nařizujeme, aby se každý, ať už jde kamkoli a ať už se odkudkoli vrací, ať vidí či slyší cokoli, střežil přinést nám zvenčí jinou zprávu než veselou, je-li mu naše přízeň milá."

Když udělila tyto povšechné rozkazy, jež všichni schvalovali, povstala vesele a pravila:

"Jsou zde zahrady, jsou zde louky, je zde mnoho jiných líbezných míst, kam se může každý po své libosti a ke svému potěšení vydat; až však udeří devátá hodina, nechť je každý zde, aby mohl ve vši svěžesti pojíst."

Když nová královna propustila veselou společnost, vydali se mladíci s krásnými paními volným krokem do zahrady: cestou vedli příjemné řeči, vili si krásné věnce z rozličného listí a zpívali milostné písně.

Pobyli v zahradě tak dlouho, jak jim to dovolila královna, načež se vrátili domů a shledali, že se Parmeno velmi horlivě ujal svého úkolu, neboť když vešli do přízemní síně, spatřili prostřené stoly, pokryté bělostnými ubrusy, na nich číše, jež vypadaly jako ze stříbra, a vše poházené květy kručinky. Na královnino přání byly všem polity ruce vodou a podle pořadí, jež určil Parmeno, usedli všichni ke stolu.

Byly přineseny umně připravené pokrmy a velice jemná vína a tři sluhové se jali nehlučně obsluhovat u stolů. Každý měl radost, že vše bylo hezky a řádně uspořádáno, a všichni jedli zvesela a uprostřed líbezných žertů.

Když bylo sklizeno ze stolů, přikázala královna, aby byly doneseny hudební nástroje, neboť všechny paní jakož i všichni mladíci uměli tančit a někteří z nich uměli i znamenitě zpívat a hrát. Dioneo se pak na královnin příkaz chopil loutny a Fiammetta violy a začali lahodně hrát píseň k tanci. Královna proto poslala služebnictvo jíst a s ostatními paními a dvěma mladíky šla volným krokem do kola a začala tančit. Když bylo po tanci, začali všichni zpívat líbezné a veselé písně.

Tím způsobem trávili čas tak dlouho, až se královně zdálo, že nadešel čas k odpolednímu spánku. Propustila tedy všechny; tři mladíci odešli do svých oddělených komnat, kde byla uchystána lůžka a všude leželo plno květin jako v jídelním sále. Podobně tomu bylo i v komnatách paní.

Všichni se svlékli a ulehli k odpočinku. Krátce po tom, co odbila třetí hodina, královna vstala, dala vzbudit ostatní paní jakož

42

i mladíky - tvrdíc, že je škodlivé ve dne příliš spát -, načež se všichni vydali na louku, kde rostla vysoká zelená tráva a kam odnikud nemohlo proniknout slunce. Vanul zde příjemný větřík a královna projevila přání, aby si všichni sedli v kruhu do trávy. Poté takto promluvila:

"Jak vidíte, slunce stojí vysoko a vedro je veliké. Není slyšet nic než cikády nahoře v olivách. Proto myslím, že by bylo pošetilé, kdybychom šli v této chvíli někam jinam. Zde je hezky a svěže, jsou tu - jak vidíte - hrací stolky a šachy, takže se každý může bavit podle toho, co je mu nejmilejší.

Jestliže se však přidržíte mého názoru, nebudeme hrát, protože při hře se mysl jedné z obou stran rozmrzí, aniž z toho

má druhá strana nebo ti, kdo přihlížejí, nějakou radost, ale strávíme tuto parnou denní dobu vyprávěním příběhů, což může poskytnout zábavu celé společnosti, jež naslouchá, co jí jeden vypravuje. Sotva každý z vás poví nějaký malý příběh, už se bude slunce sklánět, vedro poleví a my si pak budeme moci vyjít tam, kam se nám bude nejvíc chtít, a cestou se budeme veselit. Je-li vám to tedy po chuti - a já jsem připravena řídit se tím, co je vám libo -, uděláme to takto. Nelíbí-li se vám to, může každý až do večerní hodiny dělat, co je mu nejmilejší."

Paní a všichni mladíci byli vesměs pro vyprávění.

"Nuže," pravila královna, "je-li vám to vhod, chci, aby si v tento první den mohl každý vybrat pro své vyprávění takový námět, jaký si sám zvolí."

Nato se obrátila k Pamfilovi, jenž jí seděl po pravici, a líbezně mu řekla, aby některým ze svých příběhů dal počátek dalším.

Když Pamfilo vyslechl rozkaz, jal se takto vyprávět - zatímco všichni ostatní poslouchali.

PŘÍBĚH PRVNÍ

Ser Ciappelletto oklame falešnou zpověď zbožného mnicha a zemře: ačkoli to byl za svého života nejhanebnější člověk, nabude po smrti pověsti světce a je nazýván svatým Ciappellettem.

Sluší se, nejdražší paní, aby se vše, co člověk dělá, začínalo obdivuhodným a svatým jménem toho, jenž je Stvořitelem všech věcí. Mám-li proto já první započít naše vyprávění, hodlám začít jedním

43

z jeho divů; vyslechněmež je, neboť tím se upevní naše naděje v něho jakožto v pevné útočiště, a my pak povždy budeme velebit jeho jméno.

Je přece nanejvýš, že všechny pozemské věci jsou pomíjivé a smrtelné a krom toho - jelikož jsou samy o sobě i mimo sebe samá nesnáze, starost a námaha - podléhají nesčíslným nebezpečím, takže my smrtelníci, žijící mezi nimi a z nich, nemohli bychom ani uprostřed nich žít, ani se jim vyhnout, kdyby nám k tomu neposkytovala sílu a obratnost zvláštní milost boží. Nesmíme si však o ní myslet, že na nás a do nás sestupuje za nějaké naše zásluhy. Pramení z jeho vlastní dobrotivosti a vyvolávají ji svými prosbami ti, kteří byli sice smrtelní jako my, ale za svého života se správně řídili jeho příkázáními, takže nyní se stali věčnými a blaženými jako On, neboť my - neodvažující se vznášet své prosby před tvář tak velikého soudce - sdělujeme věci, o nichž máme za to, že nám prospějí, těmto věčným a blaženým jakožto prostředníkům, kteří ze zkušenosti znají naši křehkost.

Jelikož však bystrost našeho smrtelného oka nemůže nikterak proniknout do tajemství božské mysli, nahlížíme tím více, jakou milosrdnou dobrotivostí k nám je naplněn. On, stane-li se někdy, že nás oklame naše domněnka a my si zvolíme za přimluvěho u jeho majestátu někoho, kdo jím byl uvržen do věčného ztracení. Avšak On, jemuž není nic tajno, ohlíží se spíše na čistotu srdce prosebníka nežli na jeho nevědomost nebo na zavrženost přimluvěho, jež jsme prosili (jako by tento přimluvě byl blažen před jeho tvář), a vyslyší ty, kteří se k němu modlí.

To všecko se zřetelně projeví v příběhu, který vám zamýšlím vypravovat. Zřetelně pravím, neboť přihlížím ne k soudu božimu, ale k soudu lidí.

Vypravuje se tedy, že se velmi bohatý a tuze veliký kupec Musciatto Franzesi stal rytířem a měl se vypravit do Toskány s messerem Karlem Bezzemkem, bratrem francouzského krále, kterého o to požádal a kterého k výpravě přiměl papež Bonifác. Když však zjistil, že jeho záležitosti - jak to bývá u obchodníků - jsou zde a onde velmi spleťtí a že je nelze snadno ani rázem vyřídit, rozhodl se, že je svěří několika osobám.

Se všemi si věděl rady, jen v tom si nebyl jist - koho by měl pověřit, aby mu vymáhal dluhy u několika Burgundánů. Příčinou této nejistoty byla pověst, že Burgundané jsou lidé hašteřiví, nepoctiví a věrolomní, a proto si Musciatto dlouho lámal hlavu, kde by našel tak ničemného člověka, na něhož by se mohl aspoň trochu spolehnout, že dokáže vyzrát na ničemnost Burgundánů.

44

A co tak o tom neustále přemýšlel, vzpomněl si na muže, který ho často navštěvoval v jeho domě v Paříži. Slul ser Ciapperello z Prata, a ježto byl malé postavy a hodně se fintil, usuzovali Francouzi, že Ciapperello vlastně znamená Ceparello, čímž se chce říci cappello, to jest věnec v jejich řeči - a protože Ciapperello byl drobné postavy, jak jsme už řekli, neříkali mu Cappello, nýbrž Ciappelletto. Byl proto všude znám jako Ciappelletto a málokdo věděl, že se vlastně jmenuje ser Ciapperello.

Život tohoto Ciappelletta vypadal takto: Protože byl notářem, náramně se styděl, když mu přišli na to, že některá jeho listina (ačkoli jich mnoho nevyhotovil) je pravá. Byl by totiž falešných listin nadělal, kolik by byl kdo chtěl, neboť daleko raději listiny zadarmo padělal, než vyhotovoval za velký poplatek listiny správné. Největší potěšení mu dělalo, když mohl podávat krivá svědectví, ať ho o ně někdo žádal nebo nežádal - a protože se v těchto dobách náramně věřilo na přísahy, neostýchal se přísahat krivě; díky této ničemnosti pak vyhrával v tolika rozepřích, v kolika ho vyzvali, aby přísahal, že říká na svou víru pravdu.

Obzvláštní zalíbení nalézal v tom - a tuze horlivě se vždy přítom snažil -, když mohl vyvolat mezi přáteli a příbuznými nebo nějakými jinými osobami zlou krev, nepřátelství a pohoršení. A čím větší zlo z toho vzešlo, tím větší z toho měl radost. Když ho někdo vybídl k nějaké vraždě či k nějakému jinému zlosynství, nikdy neřekl ne a velmi rád šel. Ba častokrát se stalo, že ochotně mordoval a vraždil lidi vlastníma rukama. Bohu a svatým se rouhal převelice a každá maličkost ho dovedla tak rozkatit jako málokoho druhého.

Do kostela nechodil nikdy, svátostmi pohrdal a mluvil o nich hanlivě jako o mrzkých věcech. Zato naopak rád navštěvoval krčmy a jiná hanebná místa a často tam chodíval. Ženy miloval asi tak jako pes hůl, zato zvrácenou láskou

se kochal víc než kterýkoli jiný zvrhlík. Dokázal loupit a krást a tvářit se přitom jako svatý, byl žrout a veliký pijan; když se mu něco zhatilo, zuřil; hrál a proslul jako falešný hráč v kostky.

Ale proč o tom tolik mluvím? Byl to prostě snad ten nejhorší člověk, jaký se kdy narodil. Jeho spády dlouho ochraňovala moc a postavení messera Musciatta, kvůli němuž brali na něho začasté ohled i lidé, jimž mnohokrát ublížil, i dvůr, kde páchal bezpráví napořád.

Když se tedy messer Musciatto vzpomněl na toho sera Ciapperella, jehož život výtečně znal, usoudil, že bude na ničemnosti Burgundánů jako dělaný. Dal si ho proto zavolat a takto k němu promluvil:

"Jak víš, sere Ciappelletto, chystám se na cesty, a protože mám

45

mimo jiné nějaké pohledávky u Burgundánů, což jsou samí podvodníci, nevím o nikom lepším, komu bych svěřil vymáhání peněz od nich, než jsi ty. Ty nemáš teď nic na práci, a jsi-li to ochoten udělat, vymohu ti doporučení u dvora a z toho, co vymůžeš, ti dám slušný díl."

Ser Ciappelletto, jenž právě zaháležel a strádal ve věcech pozemských, nahlédl, že mu odchází ten, kdo byl dlouho jeho podporou a oporou, i rozhodl se bez okolků, neboť mu málem nic jiného nezbyvalo - a řekl, že rád přijímá.

Když se tedy domluvili, dostal ser Ciappelletto plnou moc a doporučující listiny od krále a po Musciattově odjezdu se vydal do Burgundska, kde ho skoro nikdo neznal. Zde však začal vymáhat dluhy a dělat to, proč přišel, proti svému zvyku tak vlídné a mírně, že to vypadalo, jako by si nechával prchlivost na pozdější dobu.

Počínaje si tedy takto, přebýval v domě dvou bratrů z Florencie, kteří půjčovali na lichvářský úrok a velmi si ho vážili, protože mu byl nakloněn messer Musciatto - když tu se stalo, že Ciappelletto onemocněl. Oba bratři hned k němu zavolali lékaře a ti ho ošetřovali a dělali všechno potřebné, aby se ser Ciappelletto uzdravil.

Veškerá pomoc však byla marná, protože ser Ciappelletto byl už staré a zhýralé chlapisko, a jak říkali lékaři, bylo to s ním den ode dne horší a horší jako s člověkem, který už mele z posledního.

Oběma bratřím to bylo tuze nemilé a jednou - meškajíce vedle světnice, v níž ležel nemocný ser Ciappelletto - začali spolu takto rozmlouvat:

"Co s ním budeme dělat?" říkali si mezi sebou. "Máme na krku kvůli němu pěknou nepříjemnost, protože vyhnat ho z našeho domu, když je tak nemocný, by byla veliká hanba a projev necitelnosti - až by lidé uviděli, že jsme ho nejprve přijali do domu, pak ho dali tak pečlivě ošetřovat a léčit a nakonec že jsme ho z ničeho nic vyhnali z domu, když byl na smrt nemocný a nemohl nám udělat nic nepříjemného. Na druhé straně je to však takový ničema, že se mu nebude chtít vyzpovídat se ani přijmout církevní svátost - a jestliže umře bez zpovědi, nepřijmou jeho mrtvolu v žádném kostele, ba hodí ho do příkopu jako psa. Vyzpovídá-li se ovšem, stane se totéž, protože má mnoho hříchů, a jeden strašnější než druhý, takže ani jeden mnich či kněz nebude mít chuť, ba ani nebude moci dát rozhřešení. A až se to stane a až to zdejší lidé uvidí, shluknou se, neboť se jim naše řemeslo zdá ničemné, protože o něm celé dny nepěkně hovoří; dostanou choutky oloupit nás a budou rvát: Nechceme tady už ty lombardské psy, které nechtějí ani přijmout na

46

hřbitov. Zaútočí na naše domy a možná že nás nejen připraví o všechno jmění, ale i o naše životy. Ať to už dopadne tak nebo tak, jestli ten chlapík umře, skončí to s námi špatně."

Ser Ciappelletto ležel - jak jsme už řekli - ve světnici sousedící s tou, kde si tito dva povídali, a měl jemný sluch, jaký často mívají nemocní lidé; slyšel vše, co si oba bratři o něm říkali - i dal si je zavolat a řekl jim:

"Nechci, abyste měli kvůli mně nějaké starosti a abyste se báli, že vám kvůli mně vzejde nějaká škoda. Slyšel jsem, co jste si o mně povídali, a jsem naprosto jist, že by to dopadlo tak, jak říkáte, kdyby to ovšem všechno muselo jít tak, jak soudíte. Dopadne to však jinak. Já jsem za svého života spáchal tolik nepravostí proti Pánubohu, že si ani nepolepším, ani nepohorším, když spáchám ještě jednu darebnost navíc, než vydechnu naposled. Opatřte mi proto nějakého zbožného a řádného mnicha, nejlepšího, jakého tu seženete, přiveďte mi ho a nechte to na mně: já už se postarám o sebe i o vás tak, že s tím budete spokojeni."

Oba bratři, ačkoli si od toho mnoho neslibovali, zašli přesto do jednoho kláštera a vyžádali si nějakého zbožného a moudrého mnicha, který by vyzpovídal jednoho Lombardána, jenž leží nemocen v jejich domě. I vybrali jim tam jakéhosi staříckého mnicha, jenž vedl zbožný a řádný život, byl velkým znalcem Písma a k němuž všichni měšťané chovali převelikou a obzvláštní úctu. Toho pak oba bratři přivedli seru Ciappellettovi.

Když tento mnich přišel do světnice, kde ležel ser Ciappelletto, přisedl si k němu, chvíli ho vlídně utěšoval a pak se ho zeptal, kdy se naposled zpovídal.

Ser Ciappelletto se nikdy v životě nezpovídal - ale odvětil:

"Otče, mám ve zvyku zpovídat se aspoň jednou v týdně, ba byly i takové doby, kdy jsem se zpovídal několikrát v týdenku. Je ovšem pravda, že jsem se nezpovídal od té doby, co jsem onemocněl, a to už je přes týden. Takové trápení mi způsobila má nemoc."

Tu pravil mnich:

"Milý synu, dobře jsi činil a tak by to měl dělat každý. Nu, vidím, když se tak často zpovídáš, že nebude nijak obtížné vyslechnout tě či poptat se tě na hříchy."

"To neříkejte, velebný bratře," řekl ser Ciappelletto. "Nikdy jsem se nezpovídal tolikrát a tak často, abych si pokaždé nevyžádal generální zpověď ze všech svých hříchů, na něž jsem si dokázal vzpomenout ode dne, co jsem přišel na svět, až do toho dne, co jsem se zpovídal. Proto vás prosím, dobrý můj otče, abyste se mne vyptával

47

na všechno do takových podrobností, jako bych se byl nikdy nezpovídal. A nijak se neohlížejte na to, že jsem nemocný; mně je milejší potýrat své tělo než dělat si nějaké pohodlí, jež by mi mohlo přivolat zatracení duše, kterou náš Spasitel svou krví vykoupil."

Tato slova se zbožnému muži velmi zalíbila, i usoudil, že je to doklad, jak dobře je duše sera Ciappelletta připravená. Velmi tedy pochválil tento jeho zvyk a začal se ho vyptávat, zda někdy nezhřešil smilně s nějakou ženou. Ser Ciappelletto si povzdechl a odpověděl mu:

"Otče můj, pokud jde o tohle, stydím se vám povědět pravdu, neboť se bojím, abych nezhřešil skrze chlubitost."

Zbožný mnich mu řekl:

"Jen to směle řekni. Tím, že někdo mluví pravdu, nemůže přece ani při zpovědi, ani při jiném činu zhřešit."

Ser Ciappelletto tedy děl:

"Když jste mne o tom tak hezky ubezpečil, povím vám to: já jsem takový paník, jako když jsem vyšel z matčina lůna."

"Bůh ti žehnej!" pravil mnich. "Jak dobře jsi učinil! Tvá zásluha je o to větší, oč větší jsi měl v tom volnost než my a ostatní, co jsme vázáni nějakou řeholí."

Poté se ho otázel, zda nevyvolal lítost Boha hříchem skrze obžerství.

Ser Ciappelletto zhluboka povzdechl a odpověděl, že ano a mnohokrát, neboť prý byl zvyklý postit se nejen jako ostatní lidé v postní době, ale krom toho se prý postíval ještě nejméně tři dny v týdnu o chlebě a vodě. Vodu však prý píval s takovým potěšením a s takovou chutí, zvláště když byl unaven modlením nebo po procesí - jako pívají velice pijaní víno. A začasté prý toužil po takových rostlinách, z nichž se dá dělat salát, jako po nich touží páni, když přijedou na venkov. Někdy dokonce se mu prý zdálo, že mu ten salát chutná víc, než by měl chutnat člověku, jenž se postí - jako on - ze zbožnosti.

"Milý synu," řekl mu na to mnich, "tyto hříchy jsou přirozené a jsou velmi lehké. Nechci proto, aby sis jimi obtěžoval svědomí víc, než je třeba. Každému člověku, i tomu nejsvětějšímu, chutná po dlouhém postu dobré jídlo a po dlouhé únavě nápoj."

"Ó ne, milý otče, vy mi to říkáte, jen abyste mě utěšil," pravil ser Ciappelletto, "a přitom dobře víte - co i mně je dobře známo, že vše, co konáme, sloužíme-li Bohu, máme konati čistě a bez jakékoli skvrny na duši. A počíná-li si někdo jinak - hřeší!"

Mnich byl touto odpovědí náramně spokojen - i řekl:

"Jsem rád, že takto smýšlíš ve své duši, a velmi se mi líbí, že máš

48

v tomhle čistě a dobré svědomí. Řekni mi však: Zhřešil jsi někdy skrze lakotu? Přál sis někdy více, než se sluší - či vlastnil jsi někdy něco, co jsi vlastnit neměl?"

Ser Ciappelletto na to odpověděl:

"Otče můj, nechtěl bych, abyste vyvozoval něco z toho, že meškám v domě těchto lichvářů. Nemám tu s ničím co dělat, ba naopak, přišel jsem, protože jsem je už musel napomenout a pokárat a vytrhnout je z jejich ohavné ziskuchtivosti. Myslím, že by se mi to bylo podařilo, kdyby mě nebyl Bůh tak navštívil. Vězte, že ne já, ale můj otec způsobil, že jsem se stal boháčem. Já však po jeho smrti rozdál většinu jmění v almužnách. Abych mohl poté nadále být živ a abych mohl pomáhat Kristovým chudým, provozoval jsem drobné obchody, nicméně přál jsem si vždycky vydělat jen proto, abych se mohl ustavičně dělit s chudými Krista napůl o to, co jsem vydělal. Polovinu jsem vynakládal na své potřeby, druhou polovinu jsem dával jim - a Stvořitel mi v tom byl tak dobrým pomocníkem, že se mi dařilo čím dál tím lépe."

"Dobře sis počínal," pravil mnich. "A jak často jsi podléhal hněvu?"

"Ó v tomhle jsem velice hřešil, to vám musím říci," odpověděl ser Ciappelletto. "A kdo by se také udržel, když vidí den co den, jak lidé páchají nepravostí, jak se nedrží božích přikázání a jak se nebojí božího soudu? Mnohokrát se mi přihodilo, že jsem si přál být raději mrtev než být živ a vidět přitom, jak se mladí lidé ženou za marnostmi, jak klejí a křivě přísahají, jak navštěvují krčmy, a nikoliv chrám Páně, jak chodí častěji po cestách světských než po cestách božích."

"Milý synu," řekl mu mnich, "to byl spravedlivý hněv a ani za to ti nemohu uložit pokání. Nedal ses však v nějakém případě strhnout při svém hněvu k vraždě či k spílání či k nějaké jiné nepravosti?"

Ser Ciappelletto na to odpověděl:

"Ach běda, důstojnosti, jak se můžete na něco takového ptát? Vy, který vypadáte jako boží muž? Kdybych býval byl jenom trošinečku pomyslil na něco takového, co mi tu říkáte, myslíte, že bych věřil, že mě Bůh bude opatrovat? Takovéhle koucky jsou pro darebáky a zlosyny. Ne, ne, já když jsem takové lidi viděl, vždycky jsem jim říkal: Jdi, kéž tě Bůh obrátí!"

Tu pravil mnich:

"Bůh ti požehnej, milý synu, pověz mi však: nepodal jsi někdy proti někomu falešné svědectví - či nemluvil jsi o někom špatně či nevzal jsi někdy něco svému bližnímu bez jeho vědomí?"

49

"Někdy, důstojnosti," odpověděl ser Ciappelletto, "jsem mluvil špatně o svých bližních, neboť jsem měl souseda a ten k pohoršení všech lidí nedělal nic jiného, než že mlátil svou manželku, a já jsem o něm zle promluvil k rodičům jeho manželky, neboť mi bylo té ubožáčky velmi líto - on ji její muž tloukl pokaždé, když příliš pil."

"Nuže dobrá," řekl mnich, "pravil jsi mi, že jsi býval kupcem. Ošidil jsi někdy někoho, jak to kupci dělávají?"

"Božínku, důstojnosti, to ano," odpověděl ser Ciappelletto. "Nevím však, kdo to byl. Vím jen to, že mi jednou někdo přinesl peníze - dlužil mi je za sukno, co jsem mu prodal - a já je bez přepočítávání uložil do truhlice. Asi tak za měsíc jsem však shledal, že je tam víc drobných mincí, než mělo být. Celý rok jsem tedy peníze schovával, ale když jsem se ani

pak neshledal s tím, komu patřily, rozdal jsem je z lásky boží chudákům."

"To byla maličkost," řekl mnich. "Dobře jsi naložil s těmi penězi."

Zbožný mnich se ptal ještě na mnoho jiných věcí, ser Ciappelletto mu na všechny odpovídal tímto způsobem, ale když už mu chtěl mnich dát rozřešení, ser Ciappelletto řekl:

"Mám, důstojnosti, ještě jeden hřích, který jsem vám neřekl."

Mnich se ho zeptal jaký a ser Ciappelletto mu odvětil:

"Vzpomínám si, že jednou jsem sluhovi poručil, aby v sobotu po třetí hodině odpolední uklidil dům, a nesvětil jsem tedy svatou neděli, tak jak se sluší."

"Ach milý synu, to je lehký hřích," děl mnich.

"Ó nikoli," řekl na to ser Ciappelletto, "neříkejte lehký hřích, když přece neděli máme přelice světit. Vždyť onoho dne povstal z mrtvých náš Pán!"

"A jiný hřích nemáš?" otázal se ještě mnich.

"Mám, důstojnosti," řekl na to ser Ciappelletto, "mám. Jednou se to tak nějak schumelilo, že jsem si uplivil v chrámu Páně."

Mnich se usmál a řekl:

"Milý synu, z toho si nic nedělej, my tam pliveme celé dny a jsme řeholníci."

Tu pravil ser Ciappelletto:

"To je ale od vás veliká nevyčválanost, protože nic nemáme držet v takové čistotě jako svatostánek, v němž se konají bohoslužby!"

Krátce a dobře, ser Ciappelletto klábosil pořád takhle dokola, pak začal vzdychat a nakonec se tuze rozplakal, neboť byl z těch, kteří znamenitě dovedou ronit slzy, kdykoli chtějí.

"Copak je ti, milý synu?" otázal se ho zbožný mnich.

50

A ser Ciappelletto mu odpověděl:

"Ach běda, důstojnosti, zbyl mi ještě jeden hřích, z něhož jsem se ještě nikdy nezpovídal, a já se vám o něm stydím povědět. Pokaždé, když si naň vzpomenu, pláče, jak vidíte, a zdá se mi, že se Bůh nade mnou kvůli němu určitě neslituje."

"Ale běž, synu," pravil zbožný mnich. "O čem to mluvíš? Kdyby jeden člověk měl na svědomí všechny hříchy, které lidé napáchali a ještě napáchají, co bude svět stát, a kdyby se ten člověk kál a lítoval jich, jak to vidím u tebe, Bůh je tak dobrotivý a milosrdný, že by mu beze všeho odpustil, kdyby se z nich ten člověk vyzpovídal. Pověz tedy klidně, o čem jde."

Ser Ciappelletto, nepřestáváje hořce plakat, pravil:

"Běda, otče můj, můj hřích je příliš veliký a já sotva mohu doufat, že mi Bůh odpustí, nebudete-li za mne na svých modlitbách orodovat vy."

"Pověz to bez obav," odpověděl mnich, "slibuji ti, že se budu za tebe modlit."

Ser Ciappelletto však pořád jen plakal a nic neřikal, ač ho mnich povzbuzoval, aby se to nebál říci. Teprve když mnicha dlouho svým pláčem napínal, zhluboka si pojednou povzdechl a řekl:

"Otče můj, protože mi slibujete, že se budete za mne modlit k Bohu, povím vám to. Vězte, že když jsem byl ještě maličký, spílal jsem jednou mamince."

To řekl a znovu začal hořce naříkat.

"Ach milý synu," pravil mnich, "to máš za nějaký velký hřích? Lidé spílají Bohu celý den a on jim rád odpouští, když toho litují. Proč si myslíš, že by ti tohle neodpustil? Neplač a uklidni se. Určitě by ti odpustil, i kdybys byl jedním z těch, kteří ho ukřižovali, a potom projevoval takovou lítost, jakou nyní vidím u tebe."

"Ouvej, otče můj, co to říkáte," řekl ser Ciappelletto. "Má sladká mater mě nosila dnem i nocí devět měsíců v lůně a víc než stokrát mě chovala v náručí! Příliš jsem jí ublížil tím, že jsem jí spílal! Příliš jsem tím zhřešil. Nebudete-li se za mne modlit vy, nebude mi odpuštěno."

Když posléze mnich viděl, že mu ser Ciappelletto nemá už co říci, dal mu rozřešení a své požehnání; a jelikož mu na slovo věřil, měl ho za přesvatého člověka.

A kdo by také nevěřil, vida mluvit takto člověka, jenž už má smrt na jazyku?

Když bylo po všem, řekl mnich:

"Sere Ciappelletto, s boží pomocí budete brzy zdrav. Kdyby však

51

Bůh dopustil a povolal vaši požehnanou a dobře připravenou duši k sobě, svolil byste, aby vaše tělo bylo pohřbeno u nás?"

"Ano, důstojnosti," odpověděl na to ser Ciappelletto. "Ba byl bych nerad, abych byl pohřben jinde, ježto jste mi slíbil, že se budete za mne modlit k Bohu. Krom toho jsem měl vždy váš řád v obzvláštní úctě. Proto vás prosím, abyste mi dal přinést, až se vrátíte do kláštera, ono nejoprávněnější tělo Kristovo, jež ráno světíte na oltáři. Hodlám totiž s vaším svolením přijmout je a potom poslední pomazání - třebaže toho nejsem hoden -, abych aspoň umřel jako křesťan, když už jsem žil jako hříšník."

Zbožný muž pravil, že to rád udělá, že ser Ciappelletto správně hovoří a že mu dá vše hned poslat.

Tak se také stalo.

Ti dva bratři, co se obávali, aby je ser Ciappelletto nějak neošálil, postavili se k pažení, jež dělilo jejich světnici od té, v

níž ležel ser Ciappelletto, a poslouchali. Slyšeli a rozuměli velmi dobře, co ser Ciappelletto říkal mnichovi, a div nevypřskli - takové měli nutkání dát se do smíchu -, když slyšeli, z čeho se zpovídá.

I řekli si:

"Jaký je to člověk, že ho ani stáří, ani nemoc, ani strach ze smrti, kterou už vidí před sebou, ani bázeň z Boha, před jehož soudnou stolicí se za chvíli octl, nedokážou přimět k tomu, aby zanechal ničemností a umřel jinak, než žil?" Když však slyšeli, jak bylo ujednáno, že bude pochován v kostele, nestarali se už o nic.

Ser Ciappelletto si poté odbyl přijímání, a protože se jeho stav stále zhoršoval, přijal poslední pomazání - a brzy po klekání téhož dne, co se tak dobře vyzpovídal, zemřel.

Oba bratři za jeho peníze zařídili vše, co bylo třeba k důstojnému pohřbu, vzkázali mnichům, aby přišli podle obyčeje na noční a ranní modlitby k nebožtíkovi, a obstarali vše, jak se sluší.

Zbožný mnich, který sera Ciappelletta zpovídal, právě hovořil s převorem kláštera, když uslyšel, že ser Ciappelletto odešel na onen svět. I dal zvonit do kapituly, a když se mniši shromáždili, prohlásil, že ser Ciappelletto je svatý muž, což prý seznal, když ho zpovídal. A doufaje, že Pánbůh učiní skrze něho mnoho zázraků, přemluvil je, aby přijali nebožtíka s velikou úctou a zbožností. Převor a ostatní důvěřiví mniši s tím souhlasili a večer se všichni vypravili do domu, kde leželo tělo sera Ciappelletta, a odbyli tu nad ním velikou a slavnou vigilií. Ráno pak, oděni všichni v komže a pluviały, třímajíce knihy v rukou a nesouce v čele průvodu kříže,

52

vypravili se pro nebožtíka a převelice slavně a slavnostně ho odnesli do svého kostela, následováni skoro veškerým lidem tohoto města, jak muži, tak paními. Poté ho vystavili v kostele, onen zbožný mnich, který ho zpovídal, vystoupil na kazatelnu a začal kázat zázračné věci o něm, o jeho životě, o jeho postech, o jeho panickosti a nevinnosti a svatosti. Mimo jiné tu také vyprávěl i o tom největším hříchu, s kterým se mu ser Ciappelletto v pláči při zpovědi svěřil, a jak on sám těžko seru Ciappellettovi dokazoval, že mu Bůh odpustí. Pak přešel k napomínání lidí, kteří ho poslouchali, a řekl: "A vidíte, vy lidé prokletí, vy zatím klnete Bohu a Matce boží a celému rajskému dvoru pro každé stéblo, které se vám namane do cesty."

Krom toho kázal ještě mnoho jiných věcí o tom, jaký byl ser Ciappelletto řádný a čistý muž - takže svými slovy, jímž všichni nábožně věřili, přesvědčil všechny přítomné lidi z města. Po bohoslužbách proto nastal veliký shon a každý šel nebožtíkovi libat ruce a nohy - ba roztrhali na něm celý rubáš a každý byl šťastný, když si ho mohl utrhnout aspoň kousek.

Tak se to dalo po celý den - aby ho mohli všichni vidět a přijít k němu. Když potom nadešla noc, pochovali slavně sera Ciappelletta pod mramorový náhrobek do jedné kaple a už příštího dne sem začali chodit lidé; rozžihali tu světla, modlili se k němu, prosili ho o pomoc a podle slibu sem lepili voskové figurky.

Pověst o jeho svatosti a zbožnosti se tak roznesla, že skoro každý, koho potkalo nějaké protivenství, neobracel se pak k jinému svatému než k tomuhle: nazývali ho svatý Ciappelletto a nazývají ho tak dosud - ba tvrdí, že Bůh udělal skrze něho mnoho zázraků a děláje každý den pro ty, kdož se zbožně dávají pod jeho ochranu.

Tak tedy žil a zemřel ser Ciappelletto z Prata, jenž se stal svatým tak, jak jste právě slyšeli. Nechci tvrdit, že není možné, aby došel u Boha blaženosti, neboť i když žil zločinným a špatným životem, mohl v poslední chvíli projevit takovou lítost, že se nad ním možná Bůh smíloval a přijal ho do svého království.

Protože nám to však není známo, vyvozují závěry z toho, co se mi zdá správné, a pravím, že ser Ciappelletto bude asi spíše zatracen a v rukou ďábla než v ráji. A jestliže je to tak, můžeme na tom vidět převelikou boží laskavost vůči nám, neboť Bůh se neohlíží na naše chyby, ale na to, jak je ryzí naše víra: a i když si zvolíme za svého přímlovčího jeho nepřítele, jež jsme měli za jeho přítele, vyslyší nás zrovna tak, jako bychom se byli utekli k opravdovému světcí, prostředníku jeho milosti.

53

Velebme proto jeho jméno, jímž jsme začali, abychom skrze jeho milost přečkali živi a zdraví nynější protivenství. Mějme všichni v této společnosti jeho jméno v úctě a poroučejme se mu vždy v naprosté jistotě, že nás vyslyší. Po těchto slovech se Pamfilo odmlčel.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Žid Abraham se na popud Giannotta di Civigni vypraví na římský dvůr. Spatří tu zpustlé duchovní, i vrátí se do Paříže - a stane se křesťanem.

Paní se místy smály Pamfilovu příběhu a veskrze jej chválily. Když jej však všichni bedlivě vyslechli a když Pamfilo dovyprávěl, přikázala královna, aby nyní vyprávěla a pokračovala v započaté zábavě Neifile, která seděla vedla Pamfila. Neifile, ozdobená stejně vybranými mravy jako krásou, zvesela odpověděla, že to ráda učiní, a takto počala vyprávět: Pamfilo nám ve svém příběhu ukázal, že dobrotivý Bůh se neohlíží na naše omyly, jestliže je způsobují věci, které sami nemůžeme poznat. Já zase vám hodlám ve svém příběhu ukázat, jak táž dobrotivost trpělivě snáší poklesky těch, kteří především by měli skutky i slovy podávat o ní pravdivé svědectví, ale činí pravý opak, a tím právě podávají nezvratný důkaz o jsoucnosti této dobroty, abychom se my ještě pevněji přidržovali ve své mysli toho, več věříme.

Jak jsem kdysi, půvabné paní, slyšela vyprávět, žil v Paříži jeden veliký kupec a dobrý člověk, který se jmenoval Giannotto di Civiagni. Byl to nesmírně poctivý a přímý člověk, měl velký obchod se suknem a obzvláště se přátelil s jedním velice bohatým židem: slul Abraham, byl rovněž kupcem a byl to velmi poctivý a přímý muž.

Když Giannotto seznal jeho přímou a poctivou, tuze litoval, že duše tak znamenitého, moudrého a dobrého muže bude kvůli nepravé víře zatracena, a proto se ho jal přátelsky prosit, aby se zřekl bludů židovské víry a obrátil se na

křesťanskou pravdu, o níž se může přesvědčit - jak pravil -, že je svatá a dobrá, že neustále prospívá

54

a vzmáhá se, zatímco naopak víra jeho, Abrahamova, jak může vidět, jen upadá a chýlí se ke svému konci.

Žid odpovídal, že žádnou víru kromě židovské nepovažuje ani za svatou, ani za dobrou, a když prý se v židovské víře narodil, chce prý v ní žít a umřít, od kteréhožto úmyslu ho nic nemůže odvrátit.

Giannotto to však nevydržel, aby mu za několik dní znovu nedomlouval podobnými slovy a aby mu znovu těžkopádně nedokazoval - jak to jen většina kupců dovede -, proč je naše víra lepší než židovská.

Žid se sice v židovské víře velice vyznal, ale jednou se přece jen stalo, že se mu Giannottovy výklady začaly líbit. Možná že ho k tomu pohnulo veliké přátelství, jež choval k Giannottovi, možná že to způsobil Duch svatý, jenž kladl onomu nevzdělanému muži slova na jazyk. Přesto však zatvrzele setrval ve své víře a nechtěl se obrátit - a jak byl žid houževnatý ve své víře, tak byl zase Giannotto vytrvalý ve svém přemlouvání, až nakonec Abraham - přemožen tím tvrdošíjným naléháním - pravil:

"Podívej se, Giannotto, ty bys chtěl, abych se stal křesťanem, a já bych to opravdu rád učinil. Ale vypravím se nejprve do Říma, zhlédnu toho, jenž je náměstkem božím na zemi - jak pravíš -, a zjistím způsoby a mravy jeho, jakož i jeho bratří kardinálů. Jestliže shledám, že jsou takové, abych z nich a tvých slov mohl seznat, že vaše víra je lepší než má, jak ses mi snažil dokázat, učiním, co jsem ti řekl. Ale nebude-li tomu tak, zůstanu židem, jakým jsem dosud."

Když Giannotto uslyšel tato slova, byl krajně zarmoucen a v duchu si řekl:

"Nadarmo jsem se namáhal, ačkoli jsem si už myslel, že má námaha se neminula znamenitým výsledkem a že jsem už přítele obrátil na víru. Neboť dostane-li se na římský dvůr a spatří tam hanebný a zpuštělý život duchovních, nejenom se nestane ze žida křesťan, ale i když už křesťanem byl, vrátí se určitě k židovské víře."

I otočil se k Abrahamovi a řekl:

"Ach milý příteli, proč chceš podniknout tak úmornou a nákladnou cestu, jako je cesta odtud do Říma? A to ani nemluví o tom, že tak bohatému člověku, jako jsi ty, hrozí na moři i na souši plno nebezpečí. Myslíš, že bys tady nenašel nikoho, kdo by tě pokřtil? A máš-li snad nějaké pochybnosti co do víry, kterou jsem ti vykládal, copak jsou někde jinde tak velcí mistři a mužové učení ve víře jako tady? Podle mého zdání je tvá cesta úplně zbytečná, protože oni ti mohou objasnit vše, co budeš chtít a oč požádáš. Uvaž: preláti tam jsou zrovna takoví, jaké jsi mohl vidět tady, jenže jsou o tolik

55

lepší, o kolik jsou bližší arcipastýřovi. Radím ti tudíž, aby sis to trmácení ušetřil propodruhé, třebaže až budeš chtít nějaké odpustky; možná že se tam potom vypravím s tebou."

Žid mu odpověděl:

"Věřím, Giannotto, že všecko je, jak říkáš, ale abych ti to řekl stručně a krátce: jsem pevně odhodlán vypravit se tam - chceš-li, abych učinil to, oč jsi mě tolik prosil. Jinak to nikdy neudělám."

Giannotto viděl, že jeho vůli neoblomí, i řekl tedy:

"Tak jdi a hodně štěstí."

V duchu byl ovšem přesvědčen, že se Abraham, až uvidí římský dvůr, křesťanem nikdy nestane. Proto už nenařkl slov a přestal ho přemlouvat.

Žid vsedl na koně a jak mohl nejrychleji ujížděl na římský dvůr. Když tam dorazil, ostatní židé ho s poctami přijali; Abraham zůstal v Římě a jal se obezřetně pozorovat chování papeže, kardinálů a ostatních prelátů a všech dvořanů, aniž se někomu zmínil, proč sem přijel. Ježto byl člověk bystrý, spatřil tu sám na vlastní oči, co už se dověděl od druhých, že totiž všichni od toho nejvyššího až po nejnižšího napořád krajně hřeší smílností přirozenou, ale i sodomskou a že je nedrží na uzdě ani výčitky svědomí, ani stud, takže nevěstky a chlapci tu mají takovou moc, že mohou vymoci jakoukoli věc nemalé závažnosti. Krom toho poznal zcela zjevně, že všichni jsou naveskrz žrotití, pijáci, opilci a že po způsobu tupých hověd slouží více břichu a chťičům než čemukoli jinému.

Když se rozhlédl ještě víc, viděl, že všichni jsou tak lakotní a lační peněz, že za peníze kupují a prodávají jak lidskou krev (i křesťanství), tak veškeré božské věci, ať už patří k bohoslužbám nebo k obročím, že s nimi dělají větší obchody a mají víc dohazovačů než pařížské krámy s látkami či jiné dohromady a že zjevnou simonii nazvali prokuraturou a obžerství že dali název sustence, jako by Pánbůh nehleděl na význam slov a neznal úmysly nejhorších duší a nechal se tak jako lidé šálit názvy věcí. Tohle všecko a ještě mnoho jiných věcí, o kterých se musí mlčet, se židovi nesmírně nelíbilo, neboť byl člověk střídmy a skromný; i řekl si, že už toho viděl dost, a rozhodl se, že se vrátí do Paříže, což také udělal.

Když se Giannotto dověděl, že je Abraham už zpátky, nedoufal v nic tak málo jako v to, že se Abraham stane křesťanem. Zašel však přesto za ním, oba se velmi radostně uvítali a teprve po několika dnech, když si Abraham odpočinul, otázal se ho Giannotto konečně, co soudí o Svatém otci, o kardinálech a ostatních dvořanech; žid mu bez okolků odpověděl:

56

"Podle mého je zlé, že Bůh dopouští, aby jich bylo tolik. A říkám ti, pokud to mohu já posoudit, že u nižádného duchovního jsem tam podle mého zdání nenašel žádnou svatost, žádnou nábožnost, žádný dobrý skutek anebo příkladný život či něco jiného. Zato smílnost, lakotu, obžerství a podobné ještě horší věci (mohou-li ještě nějaké horší věci vůbec být) tam mají všichni v takové oblibě - jak se mi zdá -, že jsem si tam připadal spíše jako v dílně ďábelských kousků než v dílně božských skutků. Usoudil jsem proto, že ten váš pastýř, a tudíž i všichni ostatní, se co nejhorlivěji a

co nejdůmyslněji snaží vyhubit a vypudit všemi možnými způsoby ze světa křesťanské náboženství, ačkoli by měli být právě jeho základem a oporou.

A když se tedy tak dívám, že se pořád ještě nestalo to, oč usilují, ba že se vaše náboženství dokonce neustále vzmahá a je stále zářnější a skvělejší, myslím, že právem mohu soudit, že je jediné pravé a svaté, protože jeho základem a oporou je Duch svatý. A to je také důvod toho, proč ti říkám v této chvíli docela otevřeně, že za nic na světě neupustím od svého záměru stát se křesťanem, ačkoli jsem se předtím stavěl vůči tvým domluvám tvrdošíjně a zatvrzele a nechtěl jsem být křesťanem ani za nic. Pojďme proto do kostela a tam mě dáš podle řádného obyčeje vaší svaté víry pokřtít."

Když Giannotto slyšel Abrahama takto mluvit, byl nešťastnějším člověkem pod sluncem, neboť čekal právě opačný závěr. I šel hned s Abrahamem do chrámu Notre Dame v Paříži a požádal tamější duchovní, aby Abrahama pokřtili.

Kněží vyslechli Abrahamovu žádost a vyhověli mu neprodleně.

Giannotto pak byl při křtu Abrahamově kmotrem, dal mu jméno Giovanni a dal ho poté vzdělat v naší víře nejznamenitějšími mistry. Ježto se Abraham všemu naučil velmi brzy, stal se dobrým čackým člověkem a žil svatým životem.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Žid Melchisedech vyvázne pomocí příběhu o třech prstenech z velikého nebezpečí, které na něho nastrojil Saladin.

Když umrla Neifile, jejíž příběh všichni chválili, jala se na pokyn královnin vyprávět Filomena.

57

Příběh, který vyprávěla Neifile, mi připomíná nebezpečnou příhodu, jež se přihodila jednomu židu, a protože bylo povězeno už mnoho dobrého o Bohu i o pravdivosti naší víry, nebude jistě nevhodné přistoupit nyní k příhodám a činům lidským. Zamýšlím vám tedy vyprávět jeden příběh; až ho vyslechnete, budete možná opatrněji odpovídat na otázky, jež vám byly položeny.

Jistě víte, roztomilé družky, že pošetlost častokrát vytrhne někoho ze šťastného postavení a uvrhne ho do převeliké bídy; podobně zase důvtip zbaví někdy moudrého muže převelikých nebezpečí a zavede ho do velikého a bezpečného odpočinutí.

Pravdivost toho, že pošetlost přivádí lidi z dobrého postavení do bídy, dokazuje mnoho zjevných příkladů, takže o nich nemusím nyní mluvit; máme jich denně před očima na tisíce. Ale to, jak může důvtip vyvést z nebezpečí, ukáži vám v krátkosti na jednom nevelikém příběhu.

Saladin, jehož statečnost byla tak veliká, že se kvůli ní nejenom stal z prostého člověka babylónským sultánem, ale že mu dopomohla i k mnoha vítězstvím nad saracénskými a křesťanskými králi, vydal na rozličné války a také na svou nesmírnou okázalost celý svůj poklad - a protože se nějak stalo, že potřeboval pěkné množství peněz a nevěděl už, kde by si je opatřil tak rychle, jak rychle je potřeboval, vzpomněl si na bohatého žida, jenž slul Melchisedech a půjčoval na lichvářský úrok v Alexandrii. Měl za to, že by mu Melchisedech mohl půjčit, kdyby chtěl, jenže Melchisedech byl tak lakotný, že by to byl o své vůli neudělal, a násilím ho sultán nutit nechtěl.

Protože však byl v úzkých a peníze potřeboval, zahloubal se a hledal záminku, jež by násilí dodala zdání práva. I dal si ho zavolat, přátelsky ho přijal, posadil ho vedle sebe a potom mu řekl:

"Slyšel jsem od mnoha lidí, čacký muži, že jsi převelice moudrý a velmi zběhlý ve věcech náboženských. Proto bych rád věděl, kterou víru považuješ za pravou, zda židovskou, či saracénskou či křesťanskou."

Žid byl opravdu moudrý člověk a příliš dobře postřehl, že Saladin číhá na příležitost, aby ho mohl chytit za slovo a zaplést do nějakého sporu, a proto se hned domyslel, že žádnou víru z těchto tří nemůže pochválit, nechce-li, aby se Saladinovi jeho záměr podařil. Ježto tedy viděl, že musí odpovědět tak, aby ho sultán nemohl chytit do tenat, vzal všechn svůj důvtip do hrsti a rázem měl pohotově vhodnou odpověď. A pravil:

"Pane můj, sporná otázka, kterou mi kladete, je pěkná, a chci-li

58

vám povědět, co já o tom soudím, pak vám musím vyprávět malý příběh, který hned uslyšíte.

Rozpomínám se, že jsem slyšel - nemýlím-li se - o jednom velikém a bohatém muži, jenž měl před dávnými časy ve své pokladnici vedle velmi drahých klenotů i překrásný a drahocenný prsten, a právě pro tu jeho cenu a krásu si onen muž přál, aby každý měl prsten neustále v účtě a aby prsten navěky zůstal majetkem jeho potomků. Z té příčiny také přikázal, že ten z jeho synů, u něhož se onen prsten najde jako jeho odkaz, má být všemi ostatními považován za jeho dědice a má být ctěn a vážen jako hlava ostatních.

Ten, jemuž byl prsten odkázán, dal stejný příkaz svým potomkům a učinil podobně jako jeho předchůdce. Krátce a dobře onen prsten šel z ruky na ruku mnoha dědiců, až se posléze dostal na prst jednoho člověka, jenž měl tři krásné a ctnostné syny; byli velmi poslušní svého otce a on je proto všechny tři stejně miloval.

Mladíci znali onen obyčej s prstenem, a proto každý z nich usiloval, aby byl všemi ostatními nejvíce ctěn, a každý zvlášť prosil starého otce, jak dovedl nejlépe, aby mu onen prsten odkázal, až bude umírat.

Výtečný muž miloval však všechny stejně a sám nevěděl, kterému ze synů by měl prsten odkázat, a tak ho napadlo - aby uspokojil všechny tři - slíbit ho všem třem. Dal tajně udělat u dobrého mistra ještě dva jiné prsteny, jež se podobaly tomu prvnímu tak, že by i ten, kdo je zhotovil, těžko poznal, který prsten je pravý - a před svou smrtí odevzdal tajně každému synovi jeden prsten.

Sotvaže otec zemřel, chtěl se každý syn zmocnit dědictví a poct, a když je začal jeden druhému upírat, vytasili se všichni se svým prstenem jako svědectví, že jednají spravedlivě. Jelikož se však jeden prsten podobal druhému tak, že nikdo nemohl rozeznat, který je ten pravý, zůstala nerozřešena otázka, kdo z nich je pravý dědic - a je nerozřešena

dodnes.

Tak je tomu, pane můj, i s třemi vírami, jež dal Bůh Otec třem národům a na něž jste se mne tázal. Každý věří, že má jeho dědictví, jeho pravý zákon a jeho příkázání, ale otázka, kdo je jeho dědicem, je dosud nerozřešena - jako ta otázka s prsteny."

Saladin seznal, že Melchisedech znamenitě uklouzl z pasti, kterou na něho nastražil, a proto se rozhodl, že mu odhalí, co by potřeboval, a tak hned uvidí, zda mu Melchisedech bude chtít posloužit. Udělal to tedy a přitom se mu přiznal, co zamýšlel učinit, kdyby mu nebyl Melchisedech odpověděl tak rozvážně, jak to udělal.

Žid ochotně posloužil Saladinovi takovým množstvím peněz, kolik od něho Saladin žádal, a Saladin mu je později všechny do haléře splatil. Krom toho obdaroval Melchisedecha převelikými dary a měl ho provždy za svého přítele; určil mu vysoké a čestné postavení a podržel si ho na svém dvoře.

59

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Jeden mnich upadne do hříchu, za který zasluhuje nejtěžší trest, ale unikne trestu, ježto vtipně vytkne svému opatovi totéž provinění.

Když Filomena dopověděla svůj krátký příběh, zmlkla - a tu hned začal vyprávět Dioneo, jenž seděl vedle ní a nečekal ani na královnin pokyn, neboť už věděl, že podle začatého pořádku připadl úkol vyprávět na něho.

Rozmilé paní, jestliže jsem dobře pochopil úmysl vás všech, jsme tady pro to, abychom se obveselovali vyprávěním. Proto tedy mám za to - nemá-li nikdo nic proti tomu -, že každému má být dovoleno (jak to před chvílí povolila také královna) vyprávět takový příběh, o němž soudí, že může nejvíc pobavit. Vyslechli jsme právě, jak Giannotto di Civigní spasil svými dobrými radami duši Abrahamovu, jak Melchisedech svým důvtipem uchránil před Saladinovými nástrahami své bohatství, a já zase vám zamýšlím krátce povědět, jak obratně uchránil jeden mnich své tělo před nejtěžším trestem, a doufám, že mi to nebudete mít za zlé.

V Lunigianě, v končinách, jež jsou nedaleko odtud, býval klášter daleko proslulejší svatostí a mnichy, než je tomu dnes, a spolu s ostatními řeholníky tu pobýval mladý mnich, jehož bujnost nemohl umrtvit ani čerstvý vzduch, ani posty, ani bdění. Ten se jednou o polednách, kdy všichni ostatní spali, procházel náhodou kolem klášterního kostela, jenž stál na velmi osamělém místě, a jak se tak procházel, spočinul očima na jedné velmi hezké dívce, patrně dceři některého rolníka z okolí; chodila po polích a trhala nějaké byliny - a mnich, sotva ji spatřil, byl jat prudkou tělesnou žádostivostí.

Přistoupil tedy k ní, dal se s ní do řeči, slovo dalo slovo a nakonec, když se s ní domluvil, odvedl si ji do své cely, aniž to někdo spatřil. A zatímco s ní málo obezřetně žertoval - neboť se dal unést

60

přilísnými tužbami -, stalo se, že kolem cely tohoto mnicha šel tiše opat, jenž se už prospal: zaslechl rámus, který ti dva spolu tropili, i přitiskl se tiše ke dveřím, zaposlouchal se, aby lépe rozpoznal hlasy, a tak zřetelně rozeznal, že v cele je nějaká žena. Octl se hned v pokušení dát si otevřít, ale pak se rozhodl, že se v této věci zachová jinak. I vrátil se zase do své cely a čekal, až mnich vyjde ven.

Ačkoli byl mnich přelice zaneprázdněn zábavou a radostmi s touto dívkou, přece jen byl neustále ve střehu, a ježto měl dojem, že zaslechl nějaké šoupání nohama v dormitáři, přitiskl oko k malé škvírci a tuze dobře uviděl opata, jak stojí a poslouchá. I bylo mu náramně dobře zřejmé, že opat mohl zjistit, že v cele je děvče, což ho nadmíru zarmoutilo, neboť věděl, že ho za to stihne veliký trest. Nicméně však nedal děvčeti své trápení nikterak najevo, mžikem všechno promyslel, a hledaje nějakou spásonosnou myšlenku, připadl na novou lest, jež ho dovedla rovnou k žádanému cíli.

Dělal tedy, jako by měl dojem, že byl s děvčetem už dost dlouhou, a řekl mu:

"Půjdu se poohlédnout, jak by se odtud dostala, aby tě nikdo nespapřil. Buď tady proto tiše, dokud se nevrátím."

Nato vyšel z cely, zavřel za sebou na klíč a odebral se k cele opatově. Když pak opatovi odevzdával klíč, jak to dělal každý mnich, když šel ven, řekl mu, tváře se jakoby nic:

"Messere, nemohl jsem dnes ráno přinést všechno dříví, které jsem dal nasekat, proto bych rád zašel s vašim svolením do lesa a přinesl je."

Opat mínil, že si mnich nepovšiml, že byl viděn, i byl rád, že došlo k této náhodě, neboť takto se bude moci důkladněji přesvědčit o hříchu, který ten mnich spáchal; ochotně přijal klíč a neméně ochotně dal mnichovi svolení. A když pak viděl, že mnich odešel, jal se rozvažovat, co má udělat dřív, zda v přítomnosti všech řeholníků otevřít celu onoho mnicha a ukázat všem jeho poklesek - aby pak neměli příčinu reptat proti němu, až mnicha potrestá -, anebo zda má jít nejdříve vyslechnout tu dívku, jak se to všechno zběhlo. Napadlo ho také, že by ona ženština mohla být choť nebo dcera takového člověka, který by byl nerad, že byla zlostena tím, že ji opat ukázal všem mnichům, a proto se rozhodl, že se nejdříve podívá a pak že se teprve rozhodne. Tiše došel k cele, otevřel ji, vstoupil dovnitř a opět zavřel.

Když dívka viděla, že přišel opat, byla celá v rozpacích, a protože se bála hanby, dala se do pláče. Pan opat se na ni zahleděl, a když seznal, že je hezká a svěží, pocítil najednou, ač už byl starý,

61

ono žhnoucí tělesné nutkání, které pocítil předtím také onen mladý mnich. I řekl si:

"A proč bych si vlastně neměl užít rozkoše, když ji mohu mít? Nepříjemnosti a mrzutosti mám, kdykoli se mi zachce! Je to hezké děvče, je tady a nikdo o tom neví. Podaří-li se mi ji přimět, aby mi byla po vůli, nevím, proč bych to neměl udělat. Kdo se o tom doví? Nikdy nikdo - a tajný hřích je zpola odpuštěný hřích. Takováhle příležitost se mi možná už nikdy nenaskytne, a když Pánbůh někomu posílá nějaké dobro, má si je rozumný člověk podle mého vzít."

A zatím takto hovořil sám k sobě, změnil úplně úmysl, pro který sem přišel, přistoupil k děvčeti a potichu je začal utěšovat a prosit, aby neplakala. A tak slovo za slovem došel až k tomu, že jí vyjevil své tužby.

Dívka nebyla ani ze železa, ani z diamantu a velmi ochotně se podvolila opatovým choutkám. Opat ji tedy nejprve mnohokrát objal a zulíbal, načež s ní ulehl na mnichovo lůžko, a protože si uvědomoval velkou váhu svého důstojenství a něžný věk děvčete, bál se asi, aby jí tou svou přílišnou závažností neublížil. Nepoložil se tedy na hrud' její, ale položil si děvče na hrud' svou a dlouho s ní pak dováděl.

Onen mnich, co se tvářil, jako že jde do lesa, se však skryl v dormitáři, a když viděl, že opat vešel do jeho cely sám, velmi ho to uklidnilo a začal doufat, že se mu lest podaří. A když pak spatřil, že se opat v cele zavřel, byl tím už naprosto jist. Odešel z místa, kde se skrýval, a potichu se odebral k štěrbíně, skrze niž viděl i slyšel, co opat dělá či říká.

Když se opatovi zdálo, že pobyl s děvčetem už dost dlouho, zavřel je v mnichově cele a vrátil se zase do své komnaty. A zaslechnuv po chvíli onoho mnicha, usoudil, že se už asi vrátil z lesa, a umínil si, že ho přísně pokárá a zavře do žaláře - a získanou kořist že si ponechá sám pro sebe. I dal si ho předvolat, s převelice přísnou a zlověstnou tváří ho pokáral a vydal rozkaz, že mnich bude vržen do vězení.

Mnich mu však hned hbitě odpověděl:

"Messere, nejsem ještě tak dlouho v řádu svatého Benedikta, abych mohl pochytit všechny jeho zvláštnosti, a vy jste mi také nevyjevil, že mniši mají i ženy na sebe brát tak, jako na sebe berou posty a noční bdění. Ted' však, když jste mi to ukázal, slibuji vám - jestliže mi to pro tentokrát prominete -, že už nikdy takto nezhřeším a že si naopak budu počínat vždy tak, jako jsem vás to viděl dělat dnes."

62

Opat byl chytrý člověk, pochopil proto ihned, že mnich je chytřejší než on a že viděl i to, co předtím páchal on sám. Dostal hryzení svědomí a bylo mu hanba, že chce potrestat mnicha tím, co zasluhuje jako on. Odpustil mu tedy, a když mu uložil, aby mlčel o tom, co viděl, opatrně vypustil společně s mnichem ono děvče z kláštera. Lze však mít za to, že si ji potom ještě mnohokrát znovu zavolali zpět.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Markýza di Monferrato potlačí hostinou ze slepic a několika půvabnými slovy šílenou lásku krále francouzského.

Příběh, který vypravoval Dioneo, dotkl se zprvu studu v srdcích naslouchajících paní a počestný ruměnec, jenž se jim objevil na tvářích, byl toho důkazem. Pak se však podívala jedna paní po druhé a sotva se mohly zdržet smíchu.

Naslouchaly chichotajíc se, a teprve když byl konec, pošádily Dionea několika mírnými slůvky, aby tak dokázaly, že by se paním neměly podobné příběhy vyprávět. Tu se však královna obrátila k Fiammettě, jež seděla v trávě vedle Dionea, a přikázala jí, aby pokračovala, že je řada na ní. Ta půvabně a s veselou tváří začala:

Protože se mi líbí, že jsme začali příběhy ukazovat, jakou sílu mají hezké a pohotové odpovědi, a protože se u žen projevuje převeliká opatrnost, aby nezahořely láskou k muži, jenž je rodem výš, zatímco naopak muži usilují o lásku žen, jež jsou urozenější než oni - napadlo mne, mě krásné paní, ukázat vám v příběhu, když na mne došla řada, jak se jedna urozená paní činy i slovy takové lásky vystříhala a jednoho muže od ní odradila.

Markýz di Monferrato, muž velmi chrabří a korouhevnické církve, odtáhl za moře spolu s všeobecnou výpravou křesťanů, podniknutou ozbrojenou rukou. A když se o jeho udatnosti hovořilo jednou na dvoře Filipa Jednookého, jenž se chystal z Francie na tutéž výpravu, řekl nějaký rytíř, že pod hvězdami není podobný pár, jaký tvoří onen markýz a jeho paní. Neboť jako vyniká všemi svými ctnostmi proslulý markýz nad ostatní rytíře, tak prý je jeho choť nejkrásnější a nejctnostnější paní na světě.

63

Tato slova zapůsobila tak mocně na duši francouzského krále, že se do markýzy ihned horoucně zamiloval, ačkoli ji nikdy neviděl. I umínil si, že při odjezdu na onu výpravu vyrazí na moře až v Janově, takže bude mít - potáhne-li po souši - slušnou záminku k návštěvě markýzy, a současně minil, že se mu za markýzovy nepřítomnosti podaří proměnit svou touhu ve skutek.

Přikročil tedy hned k uskutečnění svého úmyslu. Poslal své lidi napřed, sám se vydal na cesty jen s malou družinou urozených pánů, a když pak byl již blízko markýzova území, poslal o den dříve paní vzkaz, aby ho příštího dne čekala k obědu. Moudrá a prozíravá paní roztomile odpověděla, že ji tím král prokazuje nejvyšší milost a že je jí vítán. Potom se však zamyslela, co to má znamenat, že takový král přichází k ní na návštěvu, když není její manžel doma, a posléze neomylně usoudila, že krále k ní vábí její krása.

Ježto byla žena srdnatá, rozhodla se, že ho nicméně uctí; i dala si zavolat řádné muže, kteří zůstali při markýzově dvoře, a kázala zařadit vše podle jejich rady: hostinu a pokrmů však obmyslela připravit podle svého. Hned dala pochytyt všechny slepice, co jich bylo v okolí, a přikázala svým kuchařům, aby připravili pokrm pro královskou hostinu jenom z těchto slepic.

Řečeného dne tedy přibyl král, byl přijat s velikou slávou a úctou, ale při spatření oné paní užasl, neboť se mu zdálo, že je ještě krásnější, zdatnější a způsobilější, než vyrozuměl z oněch slov rytířových. I divil se tomu nadmíru, tuze ji začal chválit, a čím více paní převyšovala jeho představy, tím horoucněji planul jeho dychtivost.

Když si pak trochu odpočinul v komnatách přenádherně opatřených vším, co má v komnatách být, jestliže hostí krále, a když nadešla hodina oběda, usedl král s markýzou ke stolu, zatímco ostatním se dostalo cti usednouti podle hodnosti u jiných stolů.

Protože králi bylo napořád podáváno mnoho jídel a výtečná drahocenná vína, byl na vrcholu blaženosti, neboť mohl kromě toho občas se zalíbením pohledět na překrásnou markýzu. Ale jak tak přicházela mísa za mísou, král začal být

trochu udiven, když viděl, že pokrmý jsou sice různě upraveny, ale jinak že jsou jen a jen ze slepic. Věděl, že končiny, v nichž mešká, oplývají hojnou a rozličnou zvěří a že paní měla dost času poslat lidi na lov, neboť jí svůj příjezd ohlásil; chtěl proto - neboť se tomu velmi divil - začít rozhovor právě u těch jejích slepic.

"Paní," pravil, obraceje se k ní s veselou tváří, "v těchto končinách se rodí jen slepice a žádný kohout?"

64

Markýza znamenitě této otázce porozuměla, a protože se jí zdálo, že Pánbůh jí podle jejího přání seslal vhodnou chvíli, aby mohla provést svůj záměr, obrátila se směle k tážícímu se králi a pravila:

"Nikoli, monseigneur, ale ženy, třebaže se poněkud liší oblekem a počestností od ostatních, jsou tu stejné jako všude jinde."

Když král uslyšel tato slova, dobře pochopil příčinu slepičí hostiny a skrytý smysl slov. Postřehl také, že by nadarmo plýtvat slovy v rozhovoru s takovou paní a že tu moci nic nepořídí. Proto zrovna tak, jako k ní nerozvážně zahořel, pomyslně nyní na svou čest a onen neblaze rozdmýchaný oheň utlumil.

Přestal též vtípkovat, neboť se bál jejích odpovědí, a obědval dál už bez jakýchkoli nadějí.

A aby pak zastřel rychlým odjezdem svůj nepočetný příjezd, hned po obědě ji poděkoval za prokázanou poctu, a když ho paní svěřila boží ochraně, odjel do Janova.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Jeden řádný muž usadí vtípným výrokem hanebné pokrytectví řeholníků.

Když všichni pochválili odvahu a půvabnou důtku, kterou markýza udělila francouzskému králi, rozhovořila se na královnino přání Emilia, sedící vedle Fiammetty - a odvážně promluvila:

A já zase nezamlčím, jak jeden řádný světský člověk uštěpačně švihl jistého lakotného řeholníka výrokem stejně vtípným jako chvalitebným.

Není tomu ještě tak dávno, mé drahé mladé paní, co v našem městě žil jeden mnich minorita, inkvizitor kacířské nepravosti, který se sice tuze namáhal, aby vypadal jako svatý a vroucí ctitel křesťanské víry, jak to činí všichni, ale přitom se horlivě pidil jak po těch, kteří měli plný měšec, tak po těch, u nichž čil vlažnost ve víře.

Při tomto snažení padl náhodou na jednoho dobrého muže, jenž měl více peněz než rozvahy a jenž nikoliv z nedostatku víry, ale prostě jak tak řeč šla, pravil jednou ve své společnosti (jsa možná rozehrát vínem nebo přílišným veselím), že má tak dobré víno, že

65

by je i Kristus pil. Když se to doneslo inkvizitorovi, jenž věděl, že onen muž má velké statky a napěchovaný měšec, vyvinul tento obránce víry horlivou činnost, aby mu pověsil cum gladiis et fustibus na krk těžký proces, neboť neměl v úmyslu zbavit vyslýchaného tíhy nevěry, ale tíhy zlatáků a naplnit si jimi hrst, což také udělal. Dal si ho tedy zavolat a otázel se ho, zda je pravda, co na něho bylo udáno.

Dobrý muž odpověděl, že ano, a pověděl mu také, jak se vše stalo. Tu nejsvětější inkvizitor a zbožňovatel svatého Jana Zlatoústého pravil:

"Tak ty jsi tedy udělal z Krista ochlastu, který prahne po znamenitých vínech jako nějaký Cinciglione nebo některý jiný z těch vašich pijanů, ožralů a ožungrů? A nyní mi chceš poníženými hovory dokázat, že to byla jen nějaká nevínoúčká záležitost? Ne, ne, není to tak, jak se to jeví tobě! Zasloužil bys hranici, kdybychom chtěli proti tobě postupovat, jak bychom měli!"

Takováto a ještě všelijaká jiná slova promluvil inkvizitor a tvářil se tak výhrůžně, jako by onen dobrý muž byl sám Epikuros popírající věčnost duše. Zkrátka a dobře vystrašil ho tak, že ten dobrý muž dal pomoci prostředníků namazat inkvizitorovi ruce pořádným množstvím masti svatého Jana Zlatoústého (jež velmi pomáhá proti morové ráně kněžské lakoty, zvláště u mnichů minoritu, kteří se neodvažují dotknout peněz), aby tím inkvizitora přiměl k milosrdnějšímu jednání.

Toto mazání je velmi účinný lék - ačkoli Galenus se o něm v žádném svém lékařském díle nezmiňuje -, a proto zapůsobilo do té míry, že se upálení, hrozící tomu dobrému muži, proměnilo cestou milosti v kříž, takže ten dobrý muž vypadal, jako by měl táhnout s výpravou za moře, a aby to ještě více křičelo, přikázal mu ten mnich, že musí nosit žlutý kříž v černém poli. Peníze si mnich vzal, ponechal si dobrého muže několik dní u sebe a jako pokání mu uložil, že musí každé ráno chodit na mši do kostela Svatého kříže, v hodinu jídla přijít k němu a jinak že si může po zbytek dne dělat, co bude chtít.

Dobrý muž všechno bedlivě dělal a tu se jednoho rána stalo, že na mši slyšel zpívat z evangelia tato slova: "Stokrát více vezme a život věčný dědičně obdrží." Dobře si je zapamatoval a podle daného příkazu přišel v hodině jídla k inkvizitorovi. Ten právě obědval a hned se ho optal, zda byl dnes ráno na mši. Dobrý muž mu hbitě odpověděl:

"Ano, messere."

Tu pravil inkvizitor:

66

"A neslyšel jsi tam nic, v čem bys byl na pochybách nebo nač by ses chtěl otázat?"

"Jistěže," odvětil dobrý muž, "nepochybují o ničem, co jsem slyšel, ba pevně věřím, že všechno je pravda. Slyšel jsem dokonce něco, co způsobilo a způsobuje, že přenáramně lituji vás i ostatních vašich bratří, když pomyslím, jak neblahý vás čeká život na onom světě."

Tu pravil inkvizitor:

"A jaké to bylo slovo, které tě přimělo, že nás lituješ?"

Dobrý muž na to řekl:

"Messere, byla to slova z evangelia, jež praví: Stokrát více vezme"

"To je pravda," řekl inkvizitor, "ale proč tě ta slova dojala?"

"Messere, povím vám to," odpověděl onen dobrý muž. "Co sem chodím, vidím každý den vynášet ven pro mnoho chudáků někdy jeden, někdy dva obrovské kotle polévky, kterou berou bratřím tohoto kláštera a vám, protože zbyla. Jestli tedy vám dají zajeden kotlů, budete tam mít tolik polévky, že se v ní asi všichni utopíte."

Ačkoli se všichni u inkvizitorova stolu smáli, inkvizitor se rozlítl, když slyšel narážku na jejich polévkové pokrytectví - a kdyby nebylo již dost hanby, kterou stržil za to, co udělal, byl by toho dobrého muže zapletl do jiného procesu za to, že směšným výrokem ťal jeho a ostatní lenochy. Pln zlosti mu tedy přikázal, aby si dělal, co chce, a nechodil mu už na oči.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Bergamino se ve vši počestnosti vysměje messeru Canovi della Scala za jeho záchvat lakotnosti tím, že mu vypravuje příběh o Primasovi a opatu z Cluny.

Dik roztomilosti Emilie a jejího příběhu se královna a všichni ostatní smáli a chválili nápad onoho "křížáka". Když však ustal smích a všichni ztichli, začal vyprávět Filostrato, na něhož došla řada:

Je krásné, ctné paní, zasáhnout cíl, který se nikdy nepohne, ale skoro zázračným dílem je, jestliže lučištník zasáhne to, co jen tak přelétne. O neřestném a ošklivém životě duchovních, který je v mnoha

67

věcech takřka stálým terčem špatnosti, může bez přílišných obtíží mluvit každý, kdo chce, a může jej kárat a znovu naň útočit. I když však dobře udělal ten čacký muž, že se vysmál onomu inkvizitorovi za pokrytecké milosrdenství mnichů, kteří dávají chudáům to, co by se patřilo dát prasatům nebo vyhodit, přece jen jsem toho mínění, že zasluhuje větší chvály ten, o němž vám musím vypravovat, protože mě k tomu přiměl předchozí příběh.

Tento muž totiž ťal velkého pána messera Cana della Scala pro náhlý a neobvyklý záchvat skrblictví vtipným příběhem, v němž předvedl na jiném člověku to, co zamýšlel říci sám. Událo se to takto:

Jak hlásá veleslavná pověst po celém světě, messer Can della Scala, jemuž Štěstěna přála v mnoha věcech, byl jedním z těch nejvýznamnějších a nejskvělejších velmožů, kteří v Itálii prosluli od dob císaře Fridricha do dneška.

Jednoho dne se rozhodl, že uspořádá ve Veroně skvělou a nádhernou slavnost, a když se na ni ze všech stran sjelo mnoho lidí, zvláště pak spousta všelijakých žáků, odřekl ji náhle (ať už to byly důvody jakékoli), a když pak obdaroval některé z těch, kteří už přijeli, propustil je. Jen jeden z nich, jménem Bergamino, vypravěč pěkných mravů a tak pohotový, že tomu lidé, kteří ho neslyšeli, nechtěli věřit, nedostal ani dárek, ani nebyl propuštěn, a tak zůstal a pořád doufal, že z toho později přece jen bude mít nějaký užitek. Messer Can byl toho mínění, že darovat něco Bergaminovi by bylo jako hodit to rovnou do ohně, nicméně mu v tom smyslu nic neřekl, ani mu nic nedal vzkázat - a tak Bergamino, když za několik dní viděl, že ho messer Can ani nevolá, ani si nežadá, aby mu předvedl něco ze svého umění, a že kromě toho zbytečně utrácí na hospodě za své koně a sluhy, začal se z toho kormoutit; pořád však ještě čekal, neboť se mu zdálo nevhodné, aby odcestoval.

Bergamino si také přivezl s sebou troji krásný a bohatý šat, který mu darovali jiní pánové, aby se mohl objevit na slavnosti slušně oděn; když však hostinský chtěl zaplatit, dal mu Bergamino nejprve jedny šaty, a protože se ještě zdržel o mnoho dní déle a chtěl, aby ho tam hostinský ještě nechal, dal hostinskému druhý šat. Když začal projídat už třetí roucho, rozhodl se, že tu zůstane tak dlouho, než projí i tento šat, a pak že odcestuje.

Co však jedl za třetí šaty, přihodilo se jednoho dne, že se octl s tváří velmi zkormoucenou před messerem Canem, právě když vévoda obědval. Messer Can, vida ho před sebou, řekl mu spíše proto, aby ho pozlobil, než aby si od něho dal vyprávět něco pro potěšení:

68

"Co je ti, Bergamino? Vypadáš tak zkroušeně! Pověz nám, co se ti stalo!"

Tu Bergamino, aby se odškodnil za to, co se mu stalo, začal bez rozmyšlení hbitě, jako by o tom byl už dlouho přemýšlel, vyprávět tento příběh:

"Vězte, pane můj, že Primas byl muž velice zběhlý v latině a nade všechny vynikající a pohotový veršovník, skrze což byl všude tak znám a tak proslulý, že i ten, kdo neznal jeho podobu, věděl podle jména a pověsti, kdo je to Primas.

Tak se tedy jednou přihodilo, že se Primas octl v Paříži bez groše, jak většinu života býval, ježto mocní lidé si málo vážili jeho schopností, a tu slyšel vyprávět o opatovi z Cluny, o němž se má za to, že je to prelát, který má po papeži v boží církvi nejbohatší důchody. Primas o něm uslyšel podivuhodné a velkolepé věci - že si neustále vydržuje dvůr, že nikdy neodepře ani pokrm, ani nápoj tomu, kdo přijde tam, kde opat právě mešká, ale že takový člověk musí přijít jenom tehdy, když opat jí.

Když to uslyšel Primas, kterému činilo potěšení poznávat znamenité muže a pány, rozhodl se, že se půjde podívat na nádhru tohoto opata, a zeptal se, jak daleko od Paříže opat sídlí. Odpověděli mu, že na jeho sídlo je asi šest mil, z čehož Primas usoudil, že tam může dorazit v hodinu oběda, vydá-li se na cestu časně zrána.

Dal si tedy ukázat cestu, neboť nenašel nikoho, kdo by se tam rovněž ubíral, ale protože se obával, aby naneštěstí nezbloudil a nedostal se někam, kde by hned tak brzy nesehnal něco k snědku, rozhodl se, že si pro tento případ, aby nemusel strádat hladem, vezme s sebou tři bochánky chleba, dobře věda, že vodu (ačkoli mu příliš nechutnala) najde kdekoli. Dal si tedy bochánky do záhradří, vydal se na cestu a rázoval tak dobře, že došel tam, co pobýval opat, hodinu

před obědem.

Vstoupil do jeho sídla, všechno si prohlédl, a když uviděl veliké množství prostřených stolů, veliké přípravy v kuchyni a vše ostatní, co se chystalo k obědu, řekl si.

„Ten člověk je opravdu tak velkolepý, jak se o něm povídá.“

A co se tak ještě chvíli rozhlížel po všem okolo sebe, správce opatův (neboť nadešel čas k jídlu) nařídil, aby na ruce stolovníků byla lita voda, a po omytí rukou usadil každého u stolu. Náhoda tomu přála, že Primas byl posazen právě naproti dveřím komnaty, z níž musel vyjít opat, aby se dostal do jídelny.

Na tomto dvoře bylo zvykem, že se na stůl nikdy nenosilo víno, chléb či jiné pokrmy dříve, dokud opat nepřišel a nezasedl k tabuli.

69

Když tedy dal senešal prostřít, vzkázal opatovi, že se bude nosit na stůl, jakmile mu bude líbo.

Opat dal otevřít komnatu, aby vešel do jídelny, a jak vcházel a díval se před sebe, padl jeho zrak náhodou nejprve na Primasa, jenž byl velmi špatně oblečen a jež od vidění neznal. Sotva ho spatřil, rázem mu hlavou proběhla škaredá myšlenka, jaká ho nikdy předtím nenapadla, a řekl si: „Vida, komu to dávám jíst ze svého.“ Otočil se, přikázal zavřít komnatu a zeptal se lidí, kteří byli kolem něho, zda někdo z nich zná toho hadrníka, který sedí u stolu naproti vchodu do jeho komnaty. Všichni odpovídali, že ne.

Primas už měl velkou chuť pustit se do jídla, neboť měl za sebou cestu sem a nebyl zvyklý se postit; čekal tedy, a když viděl, že jídlo nepřichází, vytáhl ze záňadří jeden bochánek z těch tří, jež si přinesl, a dal se do jídla. Po nějaké chvíli opat přikázal jednomu sluhovi, aby se podíval, zda snad Primas neodešel.

Sluha mu odvětil:

„Nikoli, pane, pojídá chléb, který si - jak se zdá - přinesl s sebou.“

Tu pravil opat:

„Ať si tam tedy pojídá ze svého, má-li co. Ale z našeho dnes nepojí.“

Opat by byl býval rád, kdyby byl Primas odešel sám od sebe, protože mu nepřipadalo vhodné vykázat ho. Primas však zatím dojedl bochánek chleba, a když jídlo nepřicházelo, pustil se do druhého bochánku, což rovněž pověděli opatovi, jenž přikázal, aby se podívali, zda už Primas neodešel.

Když posléze jídlo pořád nepřicházelo a Primas dojedl druhý bochánek a zakousl se do třetího (což rovněž pověděli opatovi), opat začal v duchu přemítat a říkat si: „Jaký zvláštní nápad mě to dnes napadl! Jaká ta lakotnost! Jaká to nevole! A vůči komu? Dával jsem po mnoho let najíst ze svého každému, kdo jíst chtěl, a neohlížel jsem se, je-li to urozený muž anebo prostáček, zda je to chudák nebo boháč, kupec nebo kramář; mé oči unavoval nekonečný počet trhanů, a přece mě nikdy ani nenapadla takováto myšlenka. Ale určitě mě neposedla lakotnost kvůli nějakému bezvýznamnému človíčkovi. Tenhle člověk, který mi připadá jako trhan, bude asi nějaký velký muž, když se má mysl proti němu vzepřela a nechce ho pohostit.“

To říka sám sobě, chtěl zvědět, kdo je to. A když se dozvěděl, že je to Primas, který přišel, aby viděl jeho velkolepost, o níž slýchal, a že je to člověk, kterého podle pověsti už dlouho zná jako znamenitého muže, zastyděl se - a chtěje svou chybu napravit, snažil se ho všemožným způsobem uctít. Proto když Primas pojedl, dal ho

70

vznešeně obléci, jak se slušelo vzhledem k jeho významu, daroval mu peníze a koně a ponechal jeho úvaze, zda chce odejít nebo zůstat. Primas, uspokojen tím, vzdal mu co největší díky a vrátil se na koni do Paříže, odkud přišel pěšky.“

Messer Can, jenž byl chápavý pán, výborně pochopil bez jakéhokoliv dalšího výkladu, co chtěl Bergamino říci, usmál se a řekl:

„Bergamino, velmi dobře jsi ukázal své škody, své zásluhy, mou lakotu i to, co ode mne žádáš. Opravdu nikdy mě neposedla lakota, až teprve teď vůči tobě. Zaženu ji však tou holí, kterou jsi mi ukázal ty.“ Dal zaplatit Bergaminovu hostinskému, oděhl ho převzácným šatem, daroval mu peníze a ponechal mu na vybranou, aby podle své chuti buď odešel, anebo zůstal.

PŘÍBĚH OSMÝ

Guiglielmo Borsiere vtípnými slovy pranýřuje lakotnost messera Ermina de'Grimaldi.

Vedle Filostrata seděla Lauretta a ta, když vyslechla chvály na Bergaminovu vynalézavost, nečekala už na rozkaz, protože věděla, že je řada na ní, aby něco vyprávěla, a takto mile začala hovořit:

Předchozí příběh, drahé družky, mě ponouká vyprávět o jednom muži, jenž byl rovněž žakérem a jenž nikoli bez výsledku švihl vtípem po skrblictví jednoho velebohatého kupce. A třebaže se závěr příběhu podobá předchozímu, myslím přesto, že vám nebude méně milý, zvláště proto, že také nakonec dobře dopadne.

Už je tomu hezky dávno, co byl v Janově jeden urozený muž; slul Ermino de'Grimaldi a - jak se všichni domnívali - vysoko převyšoval převelikými statky a penězi bohatství každého jiného velebohatého měšťana, jakého kdo v Itálii vůbec znal. A jak vynikal bohatstvím nad každého jiného, tak lakotností a škrtlivstvím nesmírně vynikal nad všechny ostatní držgrešle a lakomce na světě; měl totiž pevně utažený váček, nejenom když měl druhého uctít, ale i tehdy, když potřeboval něco nutného pro sebe sama, což není obecným zvykem Janovanů, kteří se rádi odívají vznešeně. Aby nemusel utrácet, převelice si všechno odříkal i v jídle a pití, a tak se stalo -

71

a po zásluze -, že jeho příjmení de'Grimaldi zapadlo a že mu všichni říkali pouze Ermino Lakota.

Za oněch časů, kdy tenhle člověk neutrácel a jen rozmnožoval své jmění, se jednou přihodilo, že do Janova přijel jeden chrabrý žák, muž hezkých mravů a výmluvný; jmenoval se Guiglielmo Borsiere a v ničem se nepodobal těm dnešním potulným zpěvákům, kteří by chtěli být nazýváni šlechtici a pány a chtěli by být ctěni jako oni, ačkoli k své veliké hanbě vynikají zkaženými a hanebnými mravy a spíše by si zasloužili názvu "osli", neboť nebyli vychováni na dvorech, ale ve špině a špatnosti mezi nejničernějšími lidmi. Za oněch dob totiž žáci vynakládali veškerý svůj um a námahu na to, aby sjednávali mír tam, kde vznikla šarvátka či sváry mezi šlechtici, aby projednávali sňatky, příbuzenské svazky a přátelství, aby vtipnými a veselými slovy rozptylovali mysl unavených a rozveselovali dvůr, či aby britkými výtkami otcovsky kárali chyby špatných lidí. A to vše dělávali tenkrát za pranepatrnou odměnu. Dnes se však snaží vynaložit veškerý čas na roznášení pomluv od jednoho k druhému, na zasévání nešvarů, na vyprávění špatností a podlostí, a co horšího, dělají to před lidmi, vyčítají si navzájem ať už pravdivé, nebo vymyšlené ničemnosti a hanebnosti a falešným pochlebnictvím svádějí šlechtice k darebáctvím a zločinům. Bídni a nemravní páni pak mají v největší úctě a oblibě takové, kteří hovoří nebo jednají co nejhanebněji, a dávají jim za to převeliké odměny. To je veliká potupa a hanba dnešního světa a velmi zřejmý důkaz toho, že ctnosti opustily už tento svět a nechaly ubohé smrtelníky v kalu neřesti.

Abych se však vrátila tam, kde jsem začala a od čehož mě odvedlo spravedlivé rozhořčení trochu dál, než jsem zamýšlela. Chci vám říci, že zmíněného Guiglielma všichni urození lidé v Janově ctili a rádi viděli a Guiglielmo, když pobyl několik dní v městě a slyšel mnoho věcí o skrblictví a lakotnosti messera Ermina, chtěl ho také spatřit.

Messer Ermino už předtím slyšel, jak znamenitý muž je tento Guiglielmo Borsiere, a protože v jeho nitru zůstala přes veškerou lakotu přece jen jakási jiskřička ušlechtilosti, přijal ho s velmi přátelskými slovy a veselou tvář, rozpovídal se s ním o všelijakých věcech a uprostřed rozhovorů jej zavedl společně s jinými Janovany, kteří ho doprovázeli, do svého nového domu, který si dal velmi hezky vystavět, a když mu ho celý ukázal, řekl:

"Messere Guiglielmo, vy jste viděl a slyšel mnoho věcí - mohl byste mi tedy poradit něco nevidaného, co bych si mohl dát vymalovat v sále tohoto svého domu?"

72

Když Guiglielmo slyšel tato nevhodná slova, odpověděl:

"Nevím, messere, co bych vám poradil, pokud jde o nevidanou věc - leda že byste si tam dal namalovat kýchnutí nebo něco podobného. Ale je-li vám to libo, rád vám povím o jedné věci, kterou jste po mém soudu ještě nikdy neviděl."

"Povězte mi, prosím vás, co to je," pravil messer Ermino, neboť se nenadal, že mu Guiglielmo odpoví to, co mu odpovídal. Guiglielmo mu totiž hbitě odpověděl:

"Dejte si tu vymalovat štědrost."

Když messer Ermino uslyšel tato slova, pojal ho rázem takový stud, že jeho síla dokázala změnit povahu, již až dosud měl, v povahu zcela opačnou - a pravil:

"Messere Guiglielmo, dám si ji zde vymalovat tak, že už nikdy nikomu nebudete moci po právu říci ani vy, ani kdokoliv jiný, že jsem ji nikdy neviděl či nepoznal."

Slova Guiglielma na něho zapůsobila tak, že od té chvíle byl nejtědřejším a nejľaskavějším z šlechticů a počítal pak cizince a měšťany víc než kterýkoli jiný jeho současník v Janově.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Posměšek jedné gaskoňské paní se dotkne kyperského krále tak, že se ze slabocha stane muž.

Na řadě byla už jen Elisa, ale ta nečekala na královnin rozkaz a sama začala zvesela vyprávět:

Už mnohokrát se stalo, mladé paní, že to, čeho nemohly dosáhnout různé výtky a četné tresty, jež někdo dostal, způsobilo často slovo pronesené nahodile, nikoli ex proposito. To velmi dobře vysvětluje příběhu, který vyprávěl Lauretta, a já vám to rovněž zamýšlím ukázat na jednom příběhu, který je velmi krátký. A protože dobré příběhy mohou vždy prospět, je třeba naslouchat jim pozorně, ať už je vypravuje kdokoliv.

Povím vám tedy, že za časů prvního kyperského krále po dobytí Svaté země Gottfriedem z Bouillonu se stalo, že jedna urozená gaskoňská paní putovala ke Svatému hrobu, a když při návratu dorazila

73

na Kypr, potupilo ji hanebně několik zlosynů. Paní se nad tím rmoutila tak, že ji nic nemohlo utěšit, a tu si umínila, že si půjde stěžovat králi. Kdosi jí však pravil, že se bude marně namáhat, protože král prý je tak ľalodušný a tak málo rázný, že nejenom spravedlivě netrestá toho, kdo způsobil druhému újmu, ale že strpí, aby i na něm samém se páchaly potupné hanebnosti; a tak si prý každý, kdo má nějaké souzení, ulevuje tím, že způsobí králi nějakou újmu nebo hanbu. Když to paní uslyšela, přestala doufat, že bude pomstěna, ale umínila si - aby aspoň nějak utěšila svůj zármutek -, že se vysměje ubohosti králově. I předstoupila před něho v slzách a pravila:

"Pane můj, nepřicházím k tobě proto, že očekávám pomstění křivdy, jež na mně byla spáchána. Chci se s ní vyrovnat, a proto tě prosím, pověz mi, jak snášíš křivdy, jež byly spáchány na tobě, abych mohla po tvém poučení trpělivě snášet křivdu spáchanou na mně, kterou bych ti - ví Bůh - ráda přenechala, kdyby to šlo, když umíš tak dobře křivdy snášet."

Král, jenž byl až dosud ľiknavý a netečný, jako by procitl ze spánku - začal tím, že důkladně potrestal bezprávi spáchané na této paní, a velice přísně pak vždycky stíhal každého, kdo se nějak prohřešil proti cti jeho koruny.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Mistr Alberto z Bologne ve vši počestnosti zahanbí jednu paní, která ho chtěla zostudit za to, že se do ní zamiloval.

Když Elisa zmlkla, zbyl úkol vyprávět už jen na královnu, pročez ta takto půvabně promluvila:

Jako jsou za jasných nocí ozdobou nebe hvězdy a jako jsou na jaře ozdobou zelených lučin květy, tak jsou - znamenité paní - ozdobou chvalných mravů a milých rozhovorů žerty a slovní hříčky. Čím jsou stručnější, tím lépe sluší ženám i mužům, neboť se nehodí pro ženy ani pro muže, aby mluvili mnoho a rozvláčně, když se bez toho mohou obejít. Dnes ovšem je málo žen, ba snad ani jediná, která by rozuměla příjemnému žertu nebo která by na takový žert uměla

74

odpovědět, když mu rozumí. Je to všeobecná hanba pro nás a pro všechny ženy na světě. Oně zdatnosti, kterou dříve ženy mívaly ve svém nitru, využily nyní ženy spíše ke zdobení těla a mnohá, jež má na sobě strakatější, pestřejší šat s větším množstvím ozdob než druhé, už myslí, že si ji mají všichni ostatní mnohem víc považovat a ctít. Ani ji však při tom nenapadne, že kdyby někdo navěsil a naložil taková roucha na osla, že by jich sice tento osel unesl daleko víc než kterákoliv žena, ale že by mu přesto nepříslušelo víc úcty, než přísluší oslu.

Je mi hanba hovořit o tom, protože nemohu proti ostatním říci nic, co bych tím neříkala zároveň i proti sobě. Ale ženy takto našnorené, namalované a strakaté jsou obvykle buď jako němé a tupé mramorové sochy, anebo odpovídají tak - jsou-li na něco tázány -, že by bylo mnohem líp, kdyby byly mlčely. Namlouvají si, neumějí-li rozprávět se ženami a znamenitými muži, že je to proto, že mají čistou duši, a své přitroubllosti dávají jméno počestnost, jako by žádná jiná žena, která nerozmlouvá jenom se služkou či prادلou či s pekařkou, nebyla počestná. Kdyby to byla příroda chtěla zaříditi tak, jak si to ony ženy myslí, byla by jinak omezila jejich brebentění.

Je pravda, že i v této věci, stejně tak jako v jiných, je třeba mít na zřeteli čas, místo a osobu, s níž se hovoří, protože někdy se stane, že někdo - ať už žena či muž - chce nějakým žertovným slůvkem vyvolat na něčí tváři ruměnek, ale protože ještě nezvážil dobře své síly a síly toho, o něhož jde, pocítí, že onen ruměnek, který chtěl vyvolat na někom jiném, vyvstává na jeho vlastní líci. Abyste se tedy toho uměly vystříhat a aby se krom toho nemohlo na vás uplatnit ono přísloví, všeobecně rozšířené, že totiž ženy chytí všechno za špatný konec, chci vás tímto příběhem jenž je dnes už posledním a který mám povědět já, poučit o tom, že se máte lišit od ostatních vynikajícími mravy, tak jako se od nich lišíte ušlechtilostí ducha.

Neuplynulo ještě mnoho let od těch dob, co v Bologni žil, ba možná žije dodnes, převeliký lékař, jenž měl snad na celém světě slavnou pověst a jenž slul mistr Alberto. Ačkoliv byl už stár, neboť mu bylo kolem sedmdesáti let, vznešenost jeho ducha byla taková, že mu nebylo proti mysli vstřebat do sebe milostný žár, třebaže z jeho těla již vyprchalo skoro všechno přirozené teplo - a když na jisté slavnosti spatřil jednu překrásnou ovdovělou paní, jež slula - jak někteří říkají - paní Malgherida de'Ghisolieri, našel v ní svrchované zalíbení nejinak než nějaký mladíček. Hostil tyto milostné plameny ve svém zralém srdci tou měrou, že se mu zdálo, že v noci

75

nebude moci dobře spát, jestliže ve dne nespátí líbezný a jemný obličej oné krásné paní.

Neustále se proto procházel nebo projížděl - jak se mu to hodilo - před domem této paní, takže ona paní i mnoho jiných paní postřehly příčinu, proč se tu objevuje, a nejednou o tom mezi sebou vtipkovaly, když viděly, že se tak letitý a tak rozumný muž zamiloval, jako by myslely, že tato přelíbezná vašeň lásky vchází a přebývá jenom v pošetilých srdcích mladíků a nikde jinde.

Mistr Alberto se tedy vydával denně na své procházky a tu se jednoho svátečního dne přihodilo, že paní seděla s mnoha jinými paními před svým domem a už z dálky zhlédla mistra Alberta, jak se k nim blíží. Smluvila se proto s ostatními, že ho uvítají a uctí a potom že ho poškádlí pro jeho zamilovanost. A tak také učinily. Povstaly všechny, pozvaly ho, zavedly ho na stinné nádvoří, kam daly přinést nejjemnější vína a pamlsky, a posléze se ho velmi hezkými a umělými slovy otázaly, jak je to možné, že se zamiloval do této krásné ženy, když ví, že ji miluje mnoho krásných, urozených a milých mladíků.

Mistr vycítil, že se mu velmi zdvořile posmívají, zatvářil se vesele a odpověděl:

"Paní, že miluji, to nemůže vzbudit údiv nikoho moudrého a zvláště ne vás, protože si to zasluhujete. A i když se starým lidem přirozeně nedostává sil, kterých je třeba k milostným hrám, nepostrádají proto ještě dobré vůle ani porozumění pro to, co zasluhuje být milováno. Ba díky svému stáří vynajímají se v tom daleko víc než mladíci. Naděje, jež mě pudí k tomu, že já, stařec, miluji vás, kterou miluje mnoho mladíků, je takováto: Byl jsem mnohokrát už při tom, když paní svačily a pojídaly vlčí boby a pórek. A třebaže na pórků není nic dobrého, přece jen méně odporná a pro chuť příjemnější je hlavička pórků. Vy však obvykle vedeny vzácnou chutí držíte hlavičku v ruce a pojídáte nať, která nejenom že není k ničemu, ale i ošklivě chutná. Vim tedy, paní, zda byste si při výběru milenců nepočínala podobně? Kdybyste tak učinila, vybrala byste si mne a ostatní byste zapudila."

Urozená paní se i s ostatními trochu zastyděla a pravila:

"Mistře, velice dobře a zdvořile jste nás pokáral za náš opovržlivý čin. Přesto však je mi vaše láska milá jakožto láska moudrého a výtečného muže, a jestliže se nijak nedotknete mé počestnosti, můžete směle mnou vládnout podle své libosti jako s každou svou věcí."

Mistr se svými průvodci se zdvihl, poděkoval paní, a když se s ní s úsměvem rozloučil, odešel. Tak byla paní, neohlížející se na to,

76

s kým žertuje, a domnívající se, že vyhraje, poražena - na což si vy, budete-li moudré, dáte jistě vždy dobrý pozor.

Slunce se už sklánělo k západu a vedro již větším dílem polevilo, když byly příběhy mladých paní a tří mladíků dovyprávěny. Proto královna mile prohlásila:

"Milé družky, nyní mi v mém vlastním vladaření nezbyvá už nic jiného než dát vám novou královnu a ta nechť sama podle svého shodne, jak uspořádáme zítra v počestné zábavě její a náš život, když den má ještě daleko do noci, přece jen mám za to, že nemůže zařídit vše dobře pro budoucí dobu ten, kdo to neudělá o něco dřív. Aby se tedy mohlo pro zítřejší ráno zařídit vše, co nová královna uzná za vhodné, soudím, že všechny následující dny by měly počínat v tuto hodinu. Proto ke cti Toho, díky čemuž všechno žije, a k našemu potěšení, nechť řídí naši říši jako královna nejrozhodnější z dívek - Filomena."

Tak pravila, povstala, sňala z hlavy vavřínový věnec a vložila jí jej důstojně na hlavu. První ji pozdravila jako královnu a po ní všechny ostatní paní i mladíci, kteří se rádi podrobili jejímu vladaření.

Filomena se poněkud zarděla studem, když viděla, že je korunována na královnu, vzpomněla si však hned na slova, jež krátce předtím pronesla Pampinea; sebrala tedy všechnu svou odvalu, aby nevypadala jako husička, a nejprve potvrdila všechny úřady, jež rozdělila Pampinea, načež nařídila, co vše se má připravit pro zítřejší ráno a k dnešní večeři. Rozhodla také, že zůstanou tam, kde právě meškají, a poté se takto rozhovořila:

"Nejdražší mé družky, ačkoliv mě Pampinea ustanovila královnou spíš se zdvořilosti než pro mé schopnosti, nehodlám se přesto řídit v rozhodování o způsobu našeho života pouze svým názorem, ale i názorem vaším. Zamýšlím vám proto říci několik slov, abyste seznaly, co by se podle mého mínění mělo dělat, a abyste se pak mohli všichni podle své chuti připojit a namítnout své. Zdá se mi - jestliže jsem dnes dobře pozorovala mrav, jež dodržovala Pampinea -, že je to mrav chvályhodný a rozkošný - a nemyslím proto, že by jej bylo třeba měnit, pokud nás neomrzí tím, že je pořád stejný, či z jiné příčiny.

Pokud jde o rozkazy k tomu, co už jsme začali dělat, tedy: Nyní se zdvihněme, trochu se pobavíme při procházce, a až bude slunce zapadat, povečeříme na svěžím vzduchu a po několika písních a jiných kratochvilích bude dobře, když půjdeme spát. Zítra ráno vstaneme

77

ještě za chládku a půjdeme rovněž na procházku za zábavou; každý si bude moci dělat, co je mu nejmilejší, a v příslušnou hodinu, jako jsme to udělali dnes, se vrátíme k obědu. Pak si zatančíme, a až se prospíme jako dnes, sejdem se sem k vyprávění, v čemž podle mého spočívá převeliké potěšení a zároveň i užitek.

Pampinea nemohla provést to, co chci zavést já, neboť byla povolána k vládě pozdě; chci totiž vytyčit jakési hranice tomu, o čem máme vyprávět, a povědět vám to už napřed, aby každý měl dost času a mohl si vymyslet pěkný příběh na daný námět, který pak bude vyprávět. Nemáte-li tedy nic proti tomu, námět bude tentokrát takovýto: ježto Štěstěna vodí lidi od začátku světa různými událostmi, a bude je tak vodit až do skonání, bude každý zítra vyprávět o lidech, které sice postihly různé nehody, ale nakonec to s nimi nad veškeré očekávání dobře dopadlo."

Všechny paní i muži chválili tento příkaz a slíbili, že ho dodrží. Jen Dioneo, když všichni ostatní zmlkli, pravil:

"Paní, jak tu už řekli všichni ostatní, pravím i já, že jste vydala nesmírně pěkný a chvályhodný příkaz. Žádám však, abyste mi věnovala zvláštní milost, která by mi byla příznávána po celou dobu, pokud potrvá naše společnost. Chtěl bych totiž, abych podle tohoto zákona nemusel vyprávět příběh na daný námět, jestliže nebudu chtít, ale takový, jaký mi bude po chuti. A aby si snad někdo nemyslil, že žádám o tuto milost proto, že nemám po ruce dost příběhů, spokojím se od této chvíle tím, že budu vyprávět vždy poslední."

Královna, jež ho znala jako člověka zábavného a veselého, hned postřehla, že ji Dioneo o to žádá jen proto, aby mohl společnost obveselit nějakým směšným příběhem, kdyby byla unavena vyprávěním, a udělila mu za souhlasu ostatních tuto milost.

Nato povstala a všichni se volným krokem vydali k potoku, v němž tekla průzračná voda a jenž stékal mezi pestrými balvany a zelenými travinami z nevysokého kopce do údolí stíněného mnoha stromy.

Zde se všichni bosi a s obnaženými pažemi šplouchali ve vodě a všelijak se mezi sebou bavili. Když pak nadešla hodina večeře, vrátili se do paláce a s chutí povečeřeli.

Po večeři kázala královna přinést hudební nástroje a velela Laurettě začít tanec, zatímco Emilia zpívala píseň a Dioneo ji doprovázel na loutnu. Lauretta se podle příkazu bez meškání dala do tance a vedla jej, a Emilia k tomu zpívala tuto milostnou píseň:

78

Nad krásou svojí tonu v okouzlení

a v jiné lásce nikdy

nenajdu takovéto zalíbení.

Já do zrcadla hledím každou chvilinku,

mne radost, jak jsem krásná, unáší.

Událost novou, starou vzpomínku

mé opojení vždycky zaplaší.

Krásnější květ, než já jsem, sotva vyraší.

Nic neuvidím nikdy -

v čem nalezla bych nové zalíbení.

To štěstí nepřehne, když někdy zatoužím

poznovu pro útěchu svou je zřít.

Když do zrcadla krásu pohroužím,

vstříc kráčí mi a budí něžný cit.

Řeč nedovede to vše vyslovit.

Kdo nepoznal to nikdy -
ten nepochopí toto zalíbení.
A stále víc to v sobě cítím plát.
Čím potápím v ně zraky hlouběji,
tím více chci se jemu dát a vzdát.
Já okouším už toho, nač mám naději,
že splynu úžeji s ním, ještě úžeji...
Necítil nikdo nikdy,
co vyrovná se mému zalíbení.

Když byla ukončena tato píseň k tanci, na niž všichni vesele odpovídali, ačkoli její slova vyvolávala v mnohých všelijaké myšlenky, seznala královna po několika písničkách, že již uplynula část krátké noci a že se sluší ukončit první den. Dala tedy zažehnout pochodně a přikázala, aby si šel každý odpočinout až do druhého dne, což všichni učinili a rozešli se do svých komnat.

KONČÍ SE PRVNÍ DEN

79

80

POČÍNÁ SE DRUHÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM FILOMENY VYPRAVUJE O LIDECH, KTERÉ
SICE POSTIHLY RŮZNÉ NEHODY, S NIMIŽ TO ALE NAKONEC NAD VEŠKERÉ OČEKÁVÁNÍ DOBRĚ DOPADLO

Slunce již všude vneslo svým světlem nový den a ptáci, prozpěvující na zelených větvích své líbezné trylky, podávali o tom svědectví sluchu. Když všechny paní a všichni mladíci povstali, vešli do zahrad, a kráčeji zrosenou travou, procházeli se drahnou chvíli volným krokem sem a tam, přičemž si vili krásné věnce a bavili se. A jako to učinili dne předešlého, tak učinili i v tento den. Pojedli ještě za chládku, a když si chvíli zatančili, ulehli k odpočinku. Po třetí hodině vstali, a jak si to přála královna, vydali se na svěží louku, kde se kolem své velitelky rozesadili.

Královna, jež byla velmi půvabného vzrůstu a sličného zjevu a jejíž hlavu zdobil vavřínový věnec, chvíli posečkala, načež přehlédla tváře celé společnosti a přikázala, aby počátek dalším příběhům dala Neifile. Tak se nikterak neomlouvala a rovnou zvesela spustila.

PŘÍBĚH PRVNÍ

Martellino předstírá, že je ochrnutý, a u hrobu svatého Jindřicha dělá, že se uzdravil. Jeho podvod je však prozrazen, Martellino je ztlčen a jat; octne se v nebezpečí, že bude pověšen za hrdlo, ale nakonec přec jen vyvázne.

Častokrát se už, předrahé paní, stalo, že se dočkal posměchu a někdy i škody takový člověk, jenž si chtěl tropit šašky z druhých

81

a zvláště z věcí, které máme mít v účtě. Abych tedy vyhověla královnině příkazu a dala počátek vyprávění příběhů na určený námět, hodlám vám vyprávět, co se přihodilo jednomu našemu spoluobčanovi; začalo to nešťastně, ale nakonec to dopadlo tak dobře, že se toho ani nenadal.

Není tomu ještě tak dávno, co žil v Trevisu jeden Němec jménem Jindřich; byl to chudáš a za odměnu nosíval břemena každému, kdo si ho najal. Přesto však ho všichni považovali za člověka, jenž žije přesvatým a dobrým životem, a tak se také stalo - ať už je to pravda nebo ne, ale Trevisané to tvrdí -, že se v hodině jeho smrti rozezněly všechny zvony největšího chrámu v Trevisu, aniž je někdo rozhoupal.

Všichni to považovali za zázrak a každý říkal, že tento Jindřich je světec. Veškerý lid z města se hned seběhl k domu, kde ležel nebožtík, odnesl jeho mrtvolu jakožto tělo svätce do hlavního chrámu a začal sem vodit chromé, ochrnuté, slepé a další lidi, kteří byli postiženi nějakou chorobou nebo vadou, jako by se všichni měli uzdravit, dotknou-li se těla.

Za tohoto zmatku a sběhu lidu se přihodilo, že do Trevisu dorazili naši tři občané, z nichž jeden se jmenoval Stecchi, druhý Martellino a třetí Marchese, kteřížto lidé navštěvovali dvory pánů a pitvořením a napodobováním kteréhokoli člověka obveselovali diváky. V tomto městě ještě nikdy nebyli, proto velmi užasli, vidouce, kamž viděli, jak každý někam pospíchá. Sotvaže se ovšem dověděli příčinu, proč se tohle všechno děje, dostali chuť jít se tam podívat rovněž. Uložili se tedy své věci v hospod, ale tu pravil Marchese:

"Chceme se jít podívat na toho svätého, jenže já pořád nevím, jak se tam dostaneme, protože jsem slyšel, že náměstí je plné Němců a jiného ozbrojeného lidu, jež tam postavil zdejší vladař, aby nedošlo k nějakým bouřím. A krom toho je prý chrám, jak se povídá, nappán lidmi tak, že se tam nevejde už ani noha."

Tu pravil Martellino, jenž tuto věc toužil spatřit:

"Na tom nezáleží, já už si najdu nějaký způsob, jak se dostat až k svätému tělu."

"A jaký?" zeptal se Marchese.

Martellino mu odpověděl:

"Hned ti to povím. Budu dělat, že jsem ochrnutý. Z jedné strany mě budeš podpírat ty a z druhé strany Stecchi - jako že sám nemohu chodit a jako že mě přivádíte proto, aby mě onen svätý uzdravil. Až nás lidé uzzí, nebude nikoho, kdo by nám neudělal místo a nepustil nás dál."

82

Nápad se zalíbil jak Marchesovi, tak Stecchimu, i vyšli bez okolů všichni tři z hospody, a když přišli na jedno

opuštěné místo, Martellino si tak překroutil ruce, prsty, paže a nohy a navíc ještě ústa, oči a celý obličej, že na něho byla hrozná podívaná, a kdo ho spatřil, nikdy by byl neřekl, že to není doopravdy úplně ochrnutý nešťastník.

Když se Martellino takto zřídil, Marchese a Stecchi ho popadli a zamířili s ním ke kostelu; cestou se tvářili jako milosrdenství samo, pokorně a pro lásku boží žádali každého, kdo jim byl v cestě, aby jim udělal místo, čehož dosáhli velmi snadno, a zakrátko se už po nich všichni ohlíželi a všude se nesl křik: "Udělejte místo! Udělejte místo!" Tak došli všichni tři až tam, kde několik postávajících urozených lidí popadlo rázně Martellina a položilo ho na mrtvolu, aby jejím působením nabyl opět blahodárného zdraví.

Protože všechny lid napjatě pozoroval, co se bude s Martellinem dít, Martellino se chvíli nehýbal a potom jako výtečný kejklř, který se vyzná, začal dělat, jako by se mu narovnával jeden prst, potom ruka, potom paže a všechno ostatní. Když to lidé viděli, spustili k chvále svatého Jindřicha takový rámus, že by nebylo bývalo slyšet ani hromobití.

Kus dál od tohoto místa stál jeden Florent'án, jenž Martellina velmi dobře znal, ale nepoznal ho, když ho přivedli tak znetvořeného. Vida však Martellina stát, poznal jej okamžitě, dal se do smíchu a pravil:

"Hrom tě žab! To by jeden opravdu nevěřil, když tě viděl přicházet, že nejsi žádný mrzák!"

Tato slova zaslechlo několik Trevisanů a všichni se hned bez meškání ptali:

"Cože? On nebyl ochrnutý?"

A onen křesťan jim odpověděl:

"Bůh uchovej. Byl odjakživa rovný jako každý z nás, ale umí lépe než kdo jiný - což jste mohli vidět - provádět takové kejkle a pitvořit se, jak se mu zachce."

Když tohle lidé uslyšeli, nečekali už na nic. Začali se vši silou tlačil dopředu a křičeli:

"Chyťte toho podvodníka a posměváčka, co se rouhá Pánubohu a svatým. Není to mrzák, ale přišel sem jako mrzák, aby se posmíval našemu svatému a nám!"

To řekli, popadli Martellina, strhli ho dolů z místa, kde byl, chytili ho za vlasy, strhali z něho šaty a začali ho kopat a tlouci pěstmi. Vypadalo to, že tu není jednoho člověka, který by nespěchal mu

83

nabít. Martellino křičel: "Slitujte se, proboha!" a pomáhal si, jak mohl - ale nevedlo to k ničemu.

Tlačenice kolem něho byla stále větší a hustší.

Když Stecchi a Marchese spatřili, co se děje, usoudili v duchu, že je zle, ale protože měli strach o svou kůži, neodvažovali se jít Martellinovi na pomoc. Naopak - spolu s ostatními - křičeli, jen ať zhyne, a přitom pořád přemýšleli, jako by jej vytáhli zpod ruky lidem, kteří by ho byli jistojistě utloukli, kdyby nebyl Marchese našel východisko, jehož ihned použil. Venku totiž byli biřicové signorie, i rozběhl se Marchese, jak mohl nejrychleji, k zástupci podesty, jenž tu byl rovněž, a pravil:

"Probaha, pomozte mi! Tam uvnitř je jeden ničema, který mi uřízl misek, v němž bylo dobře sto zlat'áků. Prosím vás, chytněte ho, ať se zase dostanu ke svému!"

Sotvaže to biřici uslyšeli, rozběhl se jich asi tucet tam, kde ubohého Martellina mydlili bez mýdla, a když se s náramnou námahou prodrali tlačenicí, vyrvali ho celého potlučeného a pobitého z rukou lidí a odvedli ho do paláce.

Mnoho lidí, kteří měli za to, že se jim vysmíval, táhlo za nimi, a když slyšeli, že byl jat pro utěti miskou, zdálo se jim, že není lepšího prostředku, jak ho přivést do neštěstí, než ten, že budou rovněž říkat, že uřízl misek i každému z nich.

Sotvaže tohle všechno uslyšel podesta v soudce, velmi drsný muž, bez meškání si ho předvolal a začal ho v té věci vyšetřovat. Martellino mu však odpovídal šprýmy, jako by si ze zatčení nic nedělal, a to soudce tak rozlítlo, že ho dal uvázat na provaz a několikrát pořádně vytáhnout, čímž chtěl dosáhnout, aby se Martellino přiznal k tomu, z čeho jej lidé vinili, a aby ho potom za to mohl dát pověsit.

Když Martellina opět postavili na zem a soudce se ho ptal, zda je pravda to, z čeho je obviňován, Martellino viděl, že by mu nic nepomohlo, kdyby řekl ne, a proto pravil:

"Pane můj, rád se vám po pravdě přiznám, ale přikažte, aby každý, kdo mě obviňuje, řekl, kdy a kde jsem mu ut'al misek, a já vám potom povím, co jsem udělal a co ne."

"Dobrá," pravil soudce a předvolal si několik žalobců. Jeden z nich říkal, že mu byl uříznut měšec před týdnem, někdo, že před šesti dny, někdo že před čtyřmi, a někteří říkali, že se to stalo dnes.

Když to slyšel Martellino, pravil:

"Pane můj, tihle lidé všichni v hrdlo lžou. Že mluvím pravdu, to vám mohu dokázat tím, že jsem jaktěživ do tohoto města nevkočil, a jako jsem tu nikdy nebyl, tak jsem tu nyní teprve krátce. Sotvaže

84

jsem sem přijel, šel jsem se naneštěstí podívat na ono svaté tělo, kde mě zmydlili, jak můžete vidět. A že vám říkám pravdu, to vám může dokázat písař na signoru, který má na starosti zápis cizinců, dále jeho kniha a můj hospodský. Až seznáte, že je to tak, jak vám říkám, nebudete mě jistě chtít na naléhání těchto zlých lidí zmučit a utratit."

Zatímco věci spěly do těchto konců, dostali Marchese i Stecchi strach, neboť slyšeli, že podestův soudce postupuje vůči Martellinovi zobra a že už ho dal vytáhnout na provaze - i řekli si:

"Špatně jsme mu posloužili. Vytáhli jsme ho z bláta a hodili jsme ho do louže."

Hned začali starostlivě hloubat, kudy na to, a přišli také na hostinského, jemuž pověděli, co se stalo. Ten se tomu zasmál a zavedl je k jakémusi Sandrovi Agolantimu, jenž bydlel v Trevisu a měl velkou důvěru vladařovu. Vložil mu po pořádku, co se všechno stalo, a spolu s ostatními dvěma ho poprosil, aby se Martellinových záležitostí ujal.

Sandro se tomu velmi smál, ale pak zašel za vladařem a dosáhl toho, že se vladař rozhodl poslat pro Martellina, což se také stalo. Když pro něho přišli, Martellino stál ještě v košili před soudcem, celý popletený a náramně vylekaný, ježto

sudí nechtěl slyšet nic na jeho ospravedlnění, ba naopak protože měl nějak spadeno na Florent'any, byl pevně rozhodnut dát ho oběsit a na žádný způsob ho nechtěl vydat vladaři. Nakonec však ho proti své vůli přece jen vydat musel.

Když potom Martellino stál před vladařem a všechno mu řádně pověděl, přednesl i prosbu, aby mu bylo dopřáno té nejvyšší milosti a mohl odejít, protože pokud nebude ve Florencii, pořád prý se mu zdálo, že má oprátku na krku.

Vladař se převlece smál tomu, co se Martellinovi přihodilo; posléze daroval každému z těch tří roucho, a tak všichni vyvázli - aniž v to ještě doufali - z velikého nebezpečí živi. A zdraví se pak navrátili domů.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Oloupený Rinaldo d'Asti se dostane k zámku Guiglielmo, kde nocuje u jedné vdovy, a když je tnu nahrazena škoda, vrátí se živ a zdrav domů.

85

Paní se nesmírně smály Martellinovým příhodám, jež vyprávěla Neifile, a protože z mladíků se nejvíce smál Filostrato, královna mu přikázala - neboť seděla vedle Neifile -, aby ve vyprávění příběhů pokračoval. Filostrato bez meškání začal: Mám chuť, krásné paní, vyprávět vám příběh, v němž jsou smíseny věci náboženské s nehodami a částečně i s láskou; vyslechnout jej bude možná jen k užitku, zvláště pro ty, kteří putují nejistými končinami lásky, v nichž každý, kdo se nemodlí otčenáš k svatému Juliánu, špatně noclehuje, i když má dobré lůžko.

Za časů markýze Azza Ferrarského přijel do Bologne za svými záležitostmi jeden kupec jménem Rinaldo d'Asti. Když si všechno zařídil a vracel se koňmo domů, přihodilo se mu cestou z Ferrary do Verony, že se setkal s nějakými lidmi, kteří vypadali jako kupci, ale byli to lupiči a lidé zpustlého života i stavu.

Rinaldo se s nimi dal do řeči, neopatrně se k nim přidružil a oni vidouce, že je to kupec, usoudili, že má asi u sebe peníze; uradili se tedy mezi sebou, že jej oloupí, jakmile se naskytne příhodná chvíle, a aby nepojal žádné podezření, rozprávěli s ním jako lidé prostí a dobrých mravů pouze o počestných věcech a poctivosti a chovali se k němu úslužně a vlídně, jak jen mohli a dovedli, takže Rinaldo považoval za velké štěstí, že se s nimi setkal, neboť byl sám s jedním sluhou na koni. Jak tak jeli a povídali si tu o tom a tu o onom, jak to při takovýchto rozhovorech bývá, stočila se řeč na modlitby, které lidé vysílají k Bohu, a tu jeden z lupičů, kteří byli celkem tři, pravil k Rinaldovi:

"A jakou modlitbu se modlíváte na cestách vy, urozený pane?"

"Abych pravdu řekl, jsem v těchto věcech člověk hrubý a neotesaný a znám jen málo modliteb, ježto žiji starosvětsky a držím se toho, že dvakrát dvě jsou čtyři. Nicméně však mám na cestách zvyk pomodlit se pokaždé ráno, když odcházím z hospody, otčenáš, jeden zdravas za duši otce a matky svatého Juliána, načež prosím Boha a jeho, aby mi příští noci dopřáli dobré hospody. Na svých cestách jsem se už častokrát dostal do velikých nebezpečí, ale vždy jsem ze všeho vyvázl a v noci jsem se dostal na dobré místo a dobře jsem přenocoval. Pevně proto věřím, že mi tuto milost vymohl od Pánaboha svatý Julián, k jehož cti se modlívám, a nevěřil bych, že budu mít dobrou cestu či že do tmy dobře dorazím, kdybych se toho dne ráno k němu nepomodlil."

Lupič, jenž se předtím tázal, pravil:

"A dnes ráno jste se k němu rovněž modlil?"

86

"Zajisté, že ano," odpověděl mu Rinaldo.

Tu si lupič, jenž věděl, co se má přihodit, řekl sám pro sebe: "Budeš mít modlení zapotřebí, neboť neselže-li nám to, budeš podle mého mínění přece jen špatně nocovat." A proto pravil: "Já jsem už také hodně cestoval, ale nikdy jsem se takovou modlitbu nemodlil, ačkoliv jsem ji slyšel od mnoha lidí chválit; přesto však se mi nikdy nestalo, že bych byl špatně noclehoval, a dnes večer možná uvidíte, kdo z nás bude mít lepší nocleh, zda vy, jenž jste se pomodlil, či já, jenž jsem se nemodlil. Je ovšem pravda, že já se místo toho modlím Dirupisti a Intemerata a De profundis, které mají převelikou moc, jak říkala moje babička."

Rozmlouvající tedy takto o všelijakých věcech, pokračovali v cestě a lupiči stále číhali, až se naskytne vhodné místo a čas pro jejich ničemný úmysl; když se octli pozdě večer u brodu nedaleko tvrze Guiglielmo, usoudili ti tři lapkové, že už je pozdě a místo že je o samotě a kryté, přepadli kupce, obrali ho a nechali ho bez koně a jenom v košili, a na rozloučenou mu řekli:

"Běž a přesvědč se, postará-li se ti dnešní noci svatý Julián o tak dobrý nocleh, jaký nám dnes opatří ten náš patron."

Poté přehodili řeku a ujeli.

Když Rinaldův sluha viděl, jak přepadli jeho pána, nepřispěl mu zbabělec nijak na pomoc, ale obrátil koně, na němž seděl, ujížděl až do tvrze Guiglielmo, kde si našel nocleh (neboť byla již noc), a o nic víc se už nestaral.

Rinaldo zůstal bos a v košili a nevěděl, co počít v mrazu a husté sněhové vánici. Viděl, že se snáší noc, tetelil se a jektal zuby - i začal se ohlížet po nějakém přístřeší, kde by mohl přečkat noc a kde by nezmokl. Nikde nic takového však nespapřil (neboť krátce předtím zuřil v těchto končinách boj a vše bylo vypáleno), rozběhl se proto, hnán zimou, k tvrzi Guiglielmo, nevěda ovšem, zda jeho sluha utekl tam či onam; myslel si jen, že už mu Bůh nějakou pomoc pošle, jestliže se mu podaří dostat se do tvrze.

Asi míli před tvrzi ho však zastihla temná noc, pročež dorazil do tvrze tak pozdě, že nemohl dovnitř, ježto brány byly už zavřeny a mosty zdviženy.

Zoufalý a zkormoucený rozhlížel se v pláči kolem dokola a hledal, kam by se mohl uchýlit, aby na něho aspoň nesněžilo.

A tu náhodou spatřil na hradbách dům, vysunutý trochu dopředu, pod jehož výstupkem se rozhodl přečkat až do

rána. Odebral se tedy tam, našel však pod oním výstupkem zavřená vrata, i usedl smuten a zoufalý na jejich prahu a co chvíli zanaříkal k svatému

87

Juliánovi, že si tohle nezasloužil za svou víru v něho. Svatý Julián však na něho nezapomněl a bez dlouhých okolků mu schystal dobrý nocleh.

V této tvrzí žila jedna vdova, již se co do překrásné postavy žádná paní nevyrovnala, a tu miloval jako svůj život markýz Azzo, jenž ji tu usadil, aby k ní neměl daleko. Tato paní bydlela právě v domě, pod jehož výstupek se uchýlil Rinaldo. Markýz za ní náhodou toho dne přišel, protože s ní chtěl v noci ležet, a dal v jejím domě potají připravit koupel a bohatou večeři; když už bylo vše přichystáno a když paní čekala jen na markýze, stalo se, že k bráně přijel posel, jenž přinesl markýzovi zprávy, kvůli nimž musel markýz odjet na koni pryč. Vzkázal proto paní, aby ho nečekala, a kvapně odjel. Paní to poněkud zkormoutilo, protože nevěděla, co počít, ale pak se rozhodla, že vstoupí do koupele připravené pro markýze, poté že povečeří a půjde na lůžko. A tak tedy vstoupila do koupele.

Lázeň byla nedaleko vrat, k nimž se zvenčí choulil ubohý Rinaldo, proto paní při koupeli slyšela nárek a cvakání zubů, které Rinaldo vyluzoval, jako by se proměnil v čápa se zobanem. Zavolala tedy služebnou a řekla jí:

"Jdi nahoru a podívej se za zed' u vrat a zjisti, kdo to tam je, jaký je to člověk a co tam dělá!"

Služka šla, a protože bylo jasno, spatřila tam sedět v košili bosého Rinalda - jak už bylo řečeno -, jenž se náramně třásl. Zeptala se ho, kdo je, a tu jí Rinaldo jektající zuby tak, že sotva mohl ze sebe vypravit slovo, pověděl co nejstručněji, kdo je a jak a proč se sem dostal, načež ji začal žalostně prosit, aby ho tu - může-li - nenechávala strádat v noci zimou.

Služce se ho zželelo, i vrátila se k paní a všechno jí pověděla. Paní, jata rovněž soucitem, si vzpomněla, že má klíč od vrat, která někdy sloužila k tajným návštěvám markýze, a řekla:

"Jdi a tiše mu otevři. Je zde připravená večeře a není nikoho, kdo by ji snědl. A místa k přenocování je tu dost."

Služka velmi pochválila paní za její lidskost, šla, otevřela mu a vpustila ho dovnitř. Paní, vidouc, že je skoro ztuhlý, mu pravila:

"Rychle, dobrý muži, vstup zde do koupele, je ještě teplá."

Rinaldo nečekal na další pobídky a rád jí vyhověl a okřál v teplé koupeli tak, že se mu zdálo, že se po smrti vrací do života. Paní mu dala přinést šaty po svém manželovi, jenž krátce předtím zemřel, a Rinaldo, když si je oblékl, měl dojem, že mu byly šity na míru. Čekaje, co mu paní přikáže, jal se děkovat Bohu a svatému

88

Juliánovi, že od něho odvrátili tak zlou noc, jaká ho čekala, a že mu obstarali, podle jeho zdání, tak dobrý nocleh.

Když si paní trochu odpočinula, vstoupila do jedné své komnaty, v jejímž krbu dala rozdělat velíkanský oheň, a otázala se, co je s oním dobrým mužem. Služebná jí odvětila:

"Paní, oblékl se; je to hezký muž a zdá se, že je to nějaký člověk z dobré rodiny a dobrých mravů."

"Jdi tedy," pravila paní, "zavolej ho a řekni mu, aby přišel sem k ohni. Povečeříme, vím, že jistě nejedl."

Rinaldo vešel do komnaty, a když spatřil paní, která mu připadala jako nějaká paní z velmi dobrého rodu, uctivě ji pozdravil a jak nejlépe uměl jí poděkoval za dobrodiní, jež mu prokázala. Paní, vidouc ho a slyšíc ho, měla dojem, že je opravdu takový, jak říkala služka, i přivítala ho mile, srdečně ho vyzvala, aby si s ní sedl k ohni, a začala se ho vypyatvat na dobrodružství, které ho sem přivedlo. A Rinaldo jí vše po pořádku pověděl.

Paní o tom už něco slyšela, když přijel Rinaldův sluha do tvrze, uvěřila doslova tomu, co jí Rinaldo vyprávěl, a řekla mu tedy také, co věděla o jeho sluhovi, a že bude lehké ho zítra ráno najít. Protože však již bylo prostřeno, on i paní si omyli ruce a Rinaldo zasedl ke stolu, jak si to paní přála.

Byl vysoké postavy, měl hezký a milý obličej, velmi chvályhodné a půvabné způsoby a věkem byl mladík středních let. Paní na něho několikrát upřela zrak a našla v něm zalíbení; a protože v ní už vzbudil milostné choutky markýz, jenž měl s ní přijít ležet, oddala se již v myslí Rinaldovi.

Když se po večeři zdvihl od stolu, poradila se paní se služebnou, zda by se hodilo podle jejího mínění - když ji markýz dnes tak povodil za nos -, aby využila dobré příležitosti, kterou jí štěstěna poslala. Služebná poznala, po čem její paní touží, pročež ji povzbuzovala, jak jen mohla a uměla, aby příležitosti využila. Paní se tedy vrátila ke krbu, kde zanechala Rinalda samotného, zamilovaně na něho pohlédla a řekla mu:

"Ach Rinaldo, proč jste tak zamyšlen? Vy nevěříte, že vám bude možno nahradit tu trochu šatů, o něž jste přišel?"

Utěšte se, buďte veselí myslí, jste doma. Ba chci vám říci ještě víc - když totiž na vás vidím tyto šaty, jež patřily mému zesnulému manželovi, zdá se mi, jako byste byl on sám, a dnes večer se mi už stokrát chtělo obejmout vás a zlíbat. A kdybych se byla neobávala, že by vám to bylo proti myslí, byla bych to určitě udělala."

Rinaldo nebyl padlý na hlavu, a jak uslyšel tato slova a uhlídal

89

záblesky v paniných očích, přistoupil k paní s otevřenou náručí a řekl:

"Paní, jestliže pomyslím, že mohu ode dneška říkat, že žiji jedině díky vám, a jestliže se podívám, z čeho jste mě vytrhla, byl bych velice podlý, kdybych se nesnažil udělat vše, co je vám milé. Upokojte proto svou touhu a objímejte mě a líbejte, neboť já vás obejmu a zulíbám víc než rád."

Dalších slov nebylo už třeba. Paní, jež všechna vzplanula milostnou touhou, se mu hbitě vrhla do náruče, a když ho na tisíckrát toužebně objala a políbila, a když i on ji tolikrát zlíbal, zdvihl se oba, odešli do komnaty, kde bez jakéhokoli prodlévání ulehli a mnohokrát - než nadešel den - naplnili své tužby.

Paní však nechtěla, aby se o tom někdo dozvěděl, a proto, sotva začínalo svítat, vstali a paní dala Rinaldovi nějaké

dosti chatrné šaty. Poté mu naplnila misek penězi, poprosila ho, aby všechno zachoval v tajnosti, a pak ho vypustila tudy, kudy sem přišel, když mu nejprve ukázala cestu, již se má brát, aby se opět shledal se svým sluhou.

Když nastal jasný den a brány byly otevřeny, Rinaldo děláje, jako by přicházel z daleka, vešel do tvrze a našel tu svého sluhu.

Převlékl se hned do svých šatů, jež byly v zavazadlech, a již chtěl vsednout na sluhova koně, když tu jakoby zázrakem se stalo, že do tvrze byli přivedeni oni tři lupiči, kteří ho večer předtím okradli a kteří krátce potom byli jati pro nějaký jiný zločin, který spáchali. A protože se sami přiznali, byl Rinaldovi vrácen kůň, šatstvo i peníze, takže nepozbyl ničeho, kromě páru podvazků, o nichž lupiči nevěděli, co s nimi udělali.

Proto Rinaldo vzdal díky Bohu a svatému Juliánovi, vsedl na koně a živ a zdrav se vrátil domů.

A oni tři lupiči si příštího dne mohli na čakanu kopnout do severáku.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Tři mladíci promrhají své jmění a zchudnou. Jejich synovec se celý zoufalý vrátí domů v průvodu jednoho opata a tu shledá, že opat je vlastně dcera anglického krále. Princezna si ho pak vezme za muže, nahradí jeho strýcům jejich ztráty a dopomůže jim opět k blahobytu.

90

S obdivem naslouchaly paní příhodám Rinalda d'Asti, velebily jeho zbožnost a děkovaly Bohu a svatému Juliánovi, že mu poskytli pomoc v největší tísni. Nepovažovaly nikterak (ačkoli o tom hovořily krádí) onu paní za pošetilou proto, že uměla využít dobrodiní, jež jí Bůh seslal do domu, a zatímco s chichotáním hovořili o pěkné noci, kterou ona paní prožila. Pampiena, sedící vedle Filostrata, usoudila, že nyní dojde na ni - což se pak také stalo -, a zamyslela se, o čem by měla vypravovat. Když ji poté královna vybidla, začala směle, jakož i vesele hovořit:

Čím více se, ctěné paní, hovoří o činech Štěstěny, tím více toho zbývá k vyprávění tomu, kdo se chce zamyslit nad svými záležitostmi. Nikdo se tomu nemusí divit, jestliže náležitě uváží, že všecko, co bláhově nazýváme svým, je v jejich rukou a že tedy Štěstěna podle svých skrytých úmyslů přenáší neustále věci z jednoho na druhého a z toho na onoho, aniž my můžeme poznat řád, podle něhož to dělá. Třebaže se to zcela zřetelně projevuje ve všech věcech a každý den a zde to bylo ostatně ukázáno v příbězích, které jsme právě vyslechli, připojím přesto k vyprávěným příběhům i ten svůj, neboť naše královna ráčila přikázat, aby se o tom vyprávělo, a snad to ani nebude bez užítku pro poslouchající. A doufám, že se můj příběh všem zalíbí.

V našem městě žil kdysi rytíř, který se jmenoval messer Tedaldo, a ten pocházel - jak někteří říkají - z rodu Lambertiů. Jiní tvrdí, že pocházel z rodu Agolantiů, vyvozovali to nejspíš z řemesla, které potom vykonávali jeho synové a jež je totožné s řemeslem, kterým se vždy Agolantievé zabývali a zabývají. Neohlížeje se však na to, z kterého rodu pocházel; jak povídám - byl to v té době velmi bohatý rytíř a měl tři syny, z nichž první se jmenoval Lamberto, druhý Tedaldo a třetí Agolante. Byli to už hezcí a milí mladíci, ačkoli nejstaršímu nebylo ještě osmnáct let, když jim jejich přebohatý otec messer Tedaldo zemřel a jim jakožto zákonitým dědicům zanechal všechno své movité a nemovité jmění. Když mladíci viděli, že se stali převelice bohatými co do hotovosti i co do držečnosti a že nemají nad sebou žádnou vládu krom svých vlastních libůstek, začali bezuzdně a nestřídmě jmění promrhávat; drželi si ohromné množství služebnictva, mnoho dobrých koní a psů a ptáků, neustále hodovali, pořádali turnaje a dělali nejenom to, co se sluší na šlechtice, ale i to, nač ve své mladické bujnosti dostali zálusk.

Nevedli dlouho takový život, když se poklad, který jim otec zanechal,

91

začal zmenšovat, a protože jim jejich příjmy nestačily na výdaje, na něž si zvykli, začali prodávat a zastavovat statky. Dnes prodali jeden, zítra druhý a ani si skoro nevšimli, že přišli na mizinu, až teprve nuzota jim otevřela oči, jež jim zámožnost zavírala.

Proto jednoho dne zavolal Lamberto ostatní dva a řekl jim, jak skvělé bylo postavení jejich otce a jaké je postavení jejich, jaké mívali dřív bohatství a do jaké chudoby se nyní dostali svým nezřízeným mrháním; nabádal je prostě, jak dovedl nejlépe, aby společně s ním prodali tu trochu, která jim ještě zbyla, než vyjde ještě víc najevo jejich nuzota, a aby odešli pryč.

A tak také učinili; s nikým se ani nerozloučili, bez jakékoliv okázalosti vyrazili z Florencie a bez zastávky dojeli až do Anglie. Najali si v Londýně domek, utráceli co nejméně a lačně začali půjčovat na lichvářský úrok. A štěstí jim tak přálo, že za několik let vydělali převeliké množství peněz.

Jeden po druhém se tedy vrátili zase do Florencie, vykoupili tu velkou část svých bývalých statků, kromě těchto si zakoupili ještě jiné a oženili se. Protože však nadále půjčovali v Anglii peníze, poslali tam jednoho svého mladého synovce, jenž slul Alessandro, aby se tam staral o jejich záležitosti, a všichni tři, zůstavše ve Florencii, zapomněli, do jakých konců je už jednou přivedlo jejich ohavné mrhání penězi, a bez ohledu na to, že mají rodiny, začali nesmyslně utrácet víc než předtím. A všichni kupci jim poskytovali neomezený úvěr, neboť k nim chovali naprostou důvěru.

Jejich výdaje jim také pomáhaly hradit po několik let i peníze, které posílal Alessandro, jenž půjčoval baronům na zámky a jiné jejich důchody, což mu přinášelo ohromný zisk.

Zatímco však tyto tři bratři tak hojně utráceli a v nedostatku si půjčovali peníze, neboť měli neustále pevnou naději v Anglii, stalo se, že proti všemu nadání vypukla v Anglii válka mezi králem a jedním z jeho synů a rozdělila celý ostrov ve dvě části. Jedna část držela s otcem a druhá se synem, což ovšem způsobilo, že Alessandrovi byly vzaty všechny zámky baronů a odnikud nedostal žádný důchod. Alessandro doufal, že každý den už dojde mezi otcem a synem k míru, který mu všechno vrátí, kapitál i úroky, a neopouštěl proto ostrov. Strýcové ve Florencii ale nikterak neomezili své

ohromné výdaje a den po dni si vypůjčovali stále víc a víc.

Tak se za několik let shledalo, že jejich naděje byla marná a jalová, a tři bratři přišli o úvěr na přání těch kterým měli zaplatit, a navíc ještě byli náhle uvrženi do vazby. Protože jejich statky na zaplacení nestačily, zůstali nadále ve vězení a jejich paní odešly

92

s malíčkými dětmi na venkov, jedna tam a druhá onam. Šly velmi nuzně vybavené a nevěděly, co je čeká, zda to není nuzný život navždycky.

Alessandro několik let čekal v Anglii na mír, ale když viděl, že mír nepřichází, usoudil, že setrávat zde je stejně marné jako životu nebezpečné, a rozhodl se, že se vrátí do Itálie, a zcela sám se vydal na cestu.

Jednoho dne, když právě vyjížděl z Brugg, všiml si, že současně s ním se dáva na cestu jakýsi bílý opat, doprovázený mnichy a početnou čeledí. Vpředu jela veliká družina a vzadu dva rytíři ze starých, s králem spřízněných rodů; Alessandro je znal, přidružil se k nim proto a rytíři ho rádi přijali do své společnosti.

Jak tak tedy společně cestovali, Alessandro se jich zdvořile otázel, kdo jsou ti mniši, kteří jedou s takovým množstvím čeledi před nimi, a kam se ubírají. A jeden z rytířů mu odpověděl:

"Ten, co jede vpředu, je náš mladičký příbuzný, jenž byl právě zvolen opatem jednoho z největších anglických opatství. Protože je však mladší, než řehole dovolují pro takovou hodnost, jedeme s ním do Říma vyžádat si od Svatého otce, aby mu prominul jeho přílišné mládí a potvrdil ho v jeho hodnosti. Nesmí se však o tom nikde mluvit."

Opat jel tedy chvíli napřed a chvíli za svou čeledí, jak to vidáme každodenně dělat pány na cestách, a tu se cestou přihodilo, že spatřil zblízka Alessandra, jenž byl velmi mlád, překrásné postavy a tváře a tak způsobných, milých a hezkých mravů, jak jen někdo může být. Podivuhodně se mu zalíbil na první pohled, jako se mu ještě nikdy nic nezalíbilo, zavolał si ho a jal se s ním přívětivě rozprávět a vyptávat se ho, kdo je a odkud jede a kam míří. Alessandro mu všechno otevřeně odhalil, odpověděl mu na jeho otázky a posléze se mu nabídl k jakékoli službě, i když prý toho málo zmůže.

Když opat vyslechl jeho hezkou a uhlazenou řeč a podrobně si prohlédl jeho způsoby, usoudil v duchu, že to je jistě nějaký šlechtic - i když má nízké řemeslo, a zahořel k němu ještě větším zalíbením.

Pln soustrasti s jeho neštěstím, jal se ho přátelsky utěšovat a řekl mu, aby neztrácel naději, neboť je-li zdatný muž, Bůh ho jistě zase postavil tam, odkud ho Štěstěna svrhla, ba možná ještě výš. A poprosil ho, aby ráčil zůstat v jeho společnosti, jestliže míří do Toskány, protože prý se tam rovněž ubírá. Alessandro mu poděkoval za útěchu a řekl mu, že je připraven učinit vše podle jeho příkazu.

Opat, jemuž spatření Alessandra zviřilo v prsou nové pocity,

93

cestoval tedy dál a tu se za několik dní stalo, že dorazili do jakéhosi městečka, jež nebylo příliš bohaté na hospody. A protože tu chtěl opat přenocovat, Alessandro navrhl, aby slezli z koní u jednoho hostinského, s nímž se velmi dobře znal a jemuž přikázal, aby opatovi přichystal světnici v nejpohodlnější části domu. A ježto se už málem stal opatovým správcem, neboť byl člověkem, který se vyzná, ubytoval v městečku celou družinu, toho tam a toho onde: když pak opat povečeřel a noc už hodně pokročila, takže všichni se odebrali na lože, otázel se Alessandro hostinského, kam uloží ke spánku jeho. Hostinský mu odpověděl:

"To na mou duši nevím. Vidíš, že všude je plno - a jak se můžeš přesvědčit - já i má rodina budeme spát na lavičích. V opatově světnici však je několik obilných truhel. Mohu tě tam zavést, ustelu ti na nich, a nemáš-li nic proti tomu, vyspíš se tam tuhle noc, jak to nejlíp půjde."

"Jak bych mohl jít do světnice opatovy, když vím, že je tak malá a tak těsná, že si tam nemohl lehnout ani jeden z mnichů? Kdyby si toho byl všiml, když se zavěšovaly závěsy k loži, byl bych poslal spát na truhly jeho mnichy a sám bych si byl šel lehnout tam, kde spí mniši."

Hostinský mu odpověděl:

"Už se jednou stalo, a jestli chceš, můžeš se tam vyspat jako nikde. Opat spí a závěsy jsou zataženy. Donesu ti tam potichu peřinu a vyspíš se tam."

Alessandro nahlédl, že to půjde udělat bez obtěžování opata, souhlasil tedy a uvelebil se tam, jak mohl nejtišeji.

Opat však ještě nespál, ale horoucně se zabýval v mysli svými novými touhami: slyšel proto, co si povídal hostinský s Alessandrem, a zároveň také seznal, kam se uložil Alessandro. I řekl si v duchu spokojeně:

"Bůh mi poslal příhodnou chvíli pro mé tužby; jestli toho nevyužiju, možná že se mi podobná příležitost už nenaskytne."

A proto se pevně rozhodl, že se této příležitosti chopí, zavolał tlumeně, když se mu zdálo, že všechno v hospodě už ztichlo, na Alessandra a řekl mu, aby si lehl k němu. Alessandro dlouho váhal, ale pak se svlékl a ulehl k opatovi.

Za chvíli mu opat položil ruku na hrud' a jal se ho dotýkat tak, jak to obvykle dělají roztoužené dívky milencům.

Alessandro se tomu velice podivil a byl v rozpacích, zda snad opat není posedlý neřestnou láskou, když se ho takto dotýká. Ale opat tuto rozpačitost buď vytyšil, či poznal podle nějakého Alessandra posuňku, usmál se,

94

bez váhání shodil ze sebe košili, uchopil Alessandrovu ruku, položil si ji na hrud' a pravil:

"Alessandro, zaplaš svou pošetitou myšlenku a hledej a poznej zde, co skrývám."

Když Alessandro položil ruku na opatovu hrud', našel tam dvě kulatá a pevná a něžná ňadra, vypadající, jako by byla zhotovená ze slonové kosti. A sotvaže je našel a poznal, že opat je žena, nečekal na další pobízení, ruče ji objal a chtěl ji

libat.

Ona však pravila:

"Ještě než se ke mně přiblížíš ještě víc, slyš, co ti chci povědět. Jak jsi mohl seznat, jsem žena, a nikoli muž. Vydala jsem se jako panna ze svého domova a ubírám se k papeži, aby mě oddal. Možná že je to tvé štěstí, anebo mé neštěstí, ale když jsem tě nedávno poprvé spatřila, zahořela jsem k tobě takovou láskou, že žádná žena by tolik nemilovala žádného muže. Proto jsem si také umínila, že chci za manžela tebe a nikoli jiného. Nechceš-li mě za ženu, odejdi odtud a vrať se na své místo."

Alessandro - ačkoli ji neznal - připomněl si původ, který má, a usoudil, že je asi urozená a bohatá, a jak viděl, i překrásná, nerozmýšlel se proto příliš dlouho a odpověděl, že si ji rád vezme, bude-li ona chtít.

Tu se ona zdvihla, a sedíc na lůžku, navlékla mu před obrázkem, na němž byl vymalován Spasitel, na ruku prsten a tak se s ním oddala. Potom se oba objali a k velikému vzájemnému potěšení strávili zbytek v noci v slastech.

Když se potom umluvili, jak a kterak uspořádají své záležitosti, Alessandro vstal, protože se už dnilo, a odešel ze světnice tudy, kudy sem vešel, aniž se někdo dověděl, kde té noci spal. Nesmírně rozradostněn vydal se pak s opatem a s celou jeho družinou na cestu a po mnoha dnech konečně dorazili do Říma.

Zde pobýli několik dní, načež se opat jen s dvěma rytíři a Alessandrem dostavili k papeži, a když mu vzdali povinnou úctu, jal se opat takto hovořit:

"Svatý otče, vy jistě víte lépe než kdokoli jiný, že se má každý, kdo chce správně a počestně žít, vyhýbat - jak jen může - každé příležitosti, jež by ho mohla vést k opačnému jednání. Protože i já si přeji žít počestně, uprchla jsem - abych to mohla provést - v tomto rouchu, v němž mne zříté, a tajně s převelikou částí pokladů anglickému králi, svému otci, který mě tak mladou, jak vidíte, chtěl dát za manželku skotskému králi, převelice starému pánovi. Vydala jsem se na cestu a přicházím sem, aby mě Vaše Svatost provdala.

95

A věřte, že příčinou mého útěku nebylo ani tak stáří skotského krále jako strach, abych pro křehkost svého mládí nespáchala něco - až budu za něho provdána -, co by bylo proti božím zákonům a proti cti královské krve mého otce.

A když jsem se s těmito úmysly ubírala sem, Bůh, jenž sám nejlépe ví, co každý potřebuje - jak jsem se přesvědčila -, přivedl mi na oči ve svém milosrdenství toho, kterého mi ráčil dát za manžela. Je to tenhle mladík (a ukázala přitom na Alessandra), jež vidíte stát vedle mne a jehož způsoby i zdatnost jsou hodny jakékoli velké paní, i když snad krev se urozeností nevyrovná slávě krve královské. Vzala jsem si ho tedy a chci ho a nebudu patřit nikdy nikomu jinému, nechť si o tom můj otec či kdokoli jiný myslí cokoli. Nuže, hlavní důvod, proč jsem sem přišla, je odbyt. Chtěla jsem však dokonat svou cestu jednak proto, abych spatřila Vaši Svatost a ona svatá a ctihodná místa, jichž je ve vašem městě mnoho, jednak proto, abych v přítomnosti vás a ostatních lidí mohla veřejně povědět o manželství uzavřeném mezi Alessandrem a mnou pouze v přítomnosti Boha. Pokorně vás proto prosím, aby i vám bylo vhod to, co se zalíbilo Bohu a mně, a abyste nám k tomu dal své požehnání, neboť jen tak budu mít větší jistotu, že se to líbí Tomu, jehož jste náměstkem, a jen tak budeme moci spolu žít a nakonec zemřít ke cti boží i vaší."

Alessandro žasl, když slyšel, že jeho choť je dcerou krále anglického, a naplnilo ho to velkolepou tajnou radostí. Ještě víc však užasli oba rytíři, které to tak rozhořčilo, že kdyby byli bývali někde jinde, a ne před papežem, byli by si to s Alessandrem a možná že i s paní hezky zostra vyřídili. Papež se ovšem rovněž velmi podivil, když viděl její roucho a toho, koho si vyvolila. Ježto však věděl, že nelze odestát to, co se stalo, rozhodl se, že její prosbě vyhoví. I uklidnil nejdříve rytíře, jež viděl před sebou rozkacené, usmířil je zase s paní a Alessandrem a kázal, co se má všechno učinit.

Když pak nadešel stanovený den, přede všemi kardinály a mnoha výtečnými muži, jež pozval na tu převelikou slávu, kterou uchystal, kázal, aby paní - jež byla tak krásná a líbezná, že ji po zásluze všichni chválili - přišla královsky oděná a aby přišel i Alessandro; byl tak nádherně oděn, že se zjevem a mravy vůbec nepodobal onomu mladíku, jenž půjčoval na lichvářský úrok, ale byl spíše podoben kralevici a oba rytíři jej také tak uctívali. A tu dal papež slavit okázalý sňatek a po krásné a velkolepé svatbě je se svým požehnáním propustil.

Při návratu z Říma zajel Alessandro, jak si jeho paní přála, do Florencie, kam už tuto novinu donesla zatím pověst.

Měšťané je zde

96

přijali s nejvyššími poctami, načež paní dala tři bratry propustit, když předtím přikázala zaplatit za ně každému, a uvedla je a jejich paní na jejich bývalé statky. Nato Alessandro a jeho choť, kteří si svými skutky získali přízeň všech, odcestovali z Florencie, a zavše s sebou Agolanta, dorazili do Paříže, kde je s poctami přijal král.

Oba rytíři se odtud vydali do Anglie a tak dlouho přemlouvali krále, až byl své dceři opět příznivě nakloněn. S převelikou slávou pak přivítal svou dceru a zetě, jež krátce nato za převelikých poct povýšil na rytíře a daroval mu hrabství Cornwallis. Alessandro projevil takovou dovednost a um, že usmířil otce se synem, z čehož vzešlo pro ostrov mnoho dobrého a vyneslo mu to lásku a přízeň všeho lidu. Agolante dostal zpátky všechny své pohledávky a nesmírně bohat se vrátil do Florencie, když byl předtím od hraběte Alessandra povýšen na rytíře.

Hrabě žil potom slavně se svou paní, a jak někteří říkají, dobyl prý později, dík svému důvtipu, chrabrosti a za pomoci svého tchána, Skotska a byl tu korunován za krále.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Landolfo Ruffolo zchudne a stane se pirátem. Zajat Janovany ztroskotá, ale zachrání se na bedně plné nejdražších klenotů. Když se ho pak na Korfu ujme jedna žena, vrátí se domů jako boháč.

Když viděla Lauretta, která seděla vedle Pampiney, že Pampinea slavně dospěla ke konci příběhu, nečekala už na nic a

takto začala hovořit:

Nejmilostivější paní, soudím, že není většího činu Štěstěny, než když někoho z bezmezné bídy povznese do stavu královského, jak se to v Pampineině příběhu přihodilo jejímu Alessandrovi. A protože každý, kdo bude vyprávět na daný námět, bude muset vyprávět v těchto mezích, nestydím se vyprávět příběh, v němž se sice hovoří o ještě větších strastech, který ale nemá tak skvělý konec. Vím dobře, že budete poslouchat můj příběh s menší pozorností, než jakou jste věnovali vyprávění předchozímu, ale nemohu jinak a omlouvám se.

97

Všeobecně se soudí, že mořské pobřeží od Reggia po Gaetu je nejlíbeznější končinou v Itálii. Docela blízko Salerno je pobřeží, vystupující nad moře, které tamější obyvatelé nazývají Amalfské pobřeží, a to je plné městeček, zahrad a fontán. Všude tu žijí lidé bohatí a přičinliví jak v obchodu, tak i v jiných oborech. Mezi těmito městy je také jedno, jež se nazývá Ravello, v němž dodnes žijí bohatí lidé, ale tenkrát v něm žil jeden veliký boháč, jemuž bylo jméno Landolfo Ruffolo. Jeho bohatství mu však nestačilo a přál si je zdvojnásobit, a tak by tím byl málem zahubil i sebe sama.

Když si tedy všechno propočítával, jak už je zvykem obchodníků, koupil si převelikou loď, naložil ji rozličným zbožím, jež nakoupil jen za své peníze, a vydal se na Kypr. Tam ale shledal, že zboží, které přivezl on, přivezlo už mnoho lodí před ním, pročez musel prodávat s velikou slevou to, co přivezl, ba dokonce chtěl-li se zbavit svého nákladu, musel zboží málem vyhodit. A tak se octl skoro na mizině.

Převelice se proto v sobě hryzl, nevěděl, co počít, a když si pomyslel, že on, přebohatý člověk, se stal takřka žebrákem, rozhodl se, že buď zemře, nebo že si nahradí své ztráty loupežím, aby se nevrátil jako chudšas tam, odkud vyplul jako boháč. Našel si kupce pro svou loď a za peníze, které za ni dostal, a za ostatní, jež utržil za své zboží, koupil si lehkou korzářskou loď, vyzbrojil ji a opatřil důkladně vším, co se hodilo pro takové řemeslo, a počal loupit zboží kdekoho, hlavně však Turků. A Štěstěna k němu byla v tomto zaměstnání mnohem štedřejší, než když byl kupcem.

Snad ani ne do roka obral a zajal tolik tureckých lodí, že ne jenom dostal zpátky to, oč přišel při obchodování, ale že měl dokonce ještě víc než jednou tolik.

Poučen žalem nad první ztrátou a věda, že má dost, nechtěl upadnout do neštěstí znovu, sám sebe přesvědčil, že mu to, co má, musí stačit a že nesmí chtít víc. Rozhodl se tedy, že se vrátí se svým jménem domů, ale protože měl už z obchodování strach, nenamáhal se vložit své peníze do nějakého zboží, nýbrž opřel se do vesel téže lodice, na níž peníze získal, a vrátil se domů. Když se však dostal mezi Souostroví, zdvihl se zvečera jihovýchodní vítr, který nejenom vál proti směru jeho cesty, ale ještě také nesmírně vzdul moře, což by byla maličká lodička nepřečkala, takže se s ní musel uchýlit do zálivu jednoho ostrůvku, který byl v zátvrtí.

Měl v úmyslu počkat zde na lepší počasí, ale krátce potom, co se utekl do této zátoky, dorazily sem s námahou dvě janovské obchodní lodě, jež se vracely z Konstantinopole a hledaly tu rovněž úkryt.

98

Když lodníci na těchto lodích uviděli Landolfovu lodičku, uzavřeli jí cestu, aby nemohla ujet, a dozvěděvše se, komu loď patří, uradili se, neboť to byli lidé povahy loupeživé a peněz lačné, že se Landolfovy lodičky zmocní, neboť Landolfa podle pověsti znali jako člověka velice bohatého. I vylodili na zem část posádky s kušemi a dobře ozbrojenou a kázali jí zaujmout takové postavení, aby nikdo, kdo nechtěl být zasažen šípem, nemohl z lodi vystoupit; sami pak, veslující na člunech a unášeni mořem, přirazili k malé Landolfově lodičce a za chvíli ji měli bez velké námahy ve svých rukou i se všemi veslaři, aniž sami ztratili jednoho člověka. Poté dopravili Landolfa na jednu svou obchodní loď, vyplenili vše, co bylo na jeho lodi, a potopili ji - takže Landolfovi zůstal jen mizerný kabátek.

Když se druhého dne vítr obrátil, obchodní lodi zdvihly plachty k západu a po celý den šťastně pokračovaly ve své cestě. Kvečeru však zadul bouřlivý vítr, který rozbouřil moře a oddělil jednu loď od druhé. A síla větru byla taková, že právě ta loď, na níž byl ubohý a chudý Landolfo, byla vržena s nesmírnou prudkostí na písčinu u ostrova Kefalonie, a jako by někdo mrští sklenici o zed', celá se otevřela a vysypala. Tak se bední nešťastníci, kteří byli na ní, ocitli v moři, jež bylo plné plovoucího zboží, beden a prken, jak to v takových případech bývá, a ačkoli byla velice tmavá noc a moře převelice bouřlivé a vzduté, pokoušeli se plavat, pokud plavat dovedli, a chytali se oněch předmětů, které se náhodou objevily před nimi.

Mezi nimi byl také ubohý Landolfo, a třebaže předešlého dne mnohokrát přivolával smrt (protože chtěl raději zemřít, než se vrátit domů tak chudý), dostal z ní nyní, když viděl, jak si pospíšila, velký strach. Sotvaže se mu tedy dostalo do rukou prkno, chytil se ho jako ostatní, neboť doufal, pokud se neutopí, že mu snad Pánbůh pošle nějakou pomoc, aby z toho vyvázl.

Uvelebil se proto, jak to nejlépe šlo, na prkně, usedl naň jako na koně, a zatímco ho moře a vítr hnaly jednou sem a podruhé tam, udržel se na prkně až do blízkého rána.

Když nadešel den a Landolfo se rozhlédl, nespátl nic než mraky a moře a pak bednu, která rovněž plula na mořských vlnách a chvílemi se k jeho převeliké hrůze blížila k němu. Landolfo se bál, aby do něho bedna nenarazila a neublížila mu, a kdykoli se dostala do jeho blízkosti, začal ji odstrkovat rukou od sebe, jak jen to šlo, protože mu zbývalo už jen málo sil.

Několikrát se mu to podařilo, ale tu se stalo, že se ve vzduchu utvořil větrný vír a ten udeřil do moře tak, že zasáhl bednu a bedna

99

prkno, na němž seděl Landolfo. Prkno se převrátilo, strhlo Landolfa pod vodu, a když Landolfo opět vyplul na hladinu - spíše vlivem strachu než vlastních sil -, uviděl, že prkno už je daleko od něho. Ze strachu, že by prkno už nedostihl,

plaval proto k bedně, která plula kousek od něho, přitiskl se hrudí na její víko a pažemi ji udržoval v rovnováze, jak to šlo. Vrhán mořem hned sem a hned zas tam, bez jídla (neboť neměl k jídlu nic, ač pil víc, než chtěl), nevěděla, kde je, a neviděla nic jiného než moře, plul tímto způsobem po celý den a po celou noc.

Na druhý den, nasáklý vodou jako houba a drže se oběma rukama za hrany bedny, jak vidáme někdy ty, kteří se chytí něčeho a už nemají daleko do utopení, dostal se buď z vůle boží, nebo silou větru, dujícího tím směrem, ke břehům ostrova Korfu, kde náhodou nějaká chudá žena zrovna myla a cídila pískem své kuchyňské nádoby. Když ho viděla, jak se blíží, nepoznala hned, co to je, vykřikla a polekána couvla.

Landolfo nemohl mluvit a málo viděl, nevydal proto ze sebe hlásku, a ježto ho moře unášelo stále víc k pevnině, žena posléze poznala tvar bedny, a když se podívala pozorněji, uviděla nejprve paže na bedně, potom rozeznala obličej na nich a pak se domyslela, oč jde. Jata soucitem, vstoupila do moře, jež už bylo klidné, vzala Landolfa za vlasy a vytáhla ho i s bednou na pevninu. Tam mu s námahou odtrhla ruce od bedny, kterou dala na hlavu své dcerce, jež tu byla s ní, a Landolfa jako malé dítě odnesla do vesnice; poté ho vzala do teplé lázně a tak dlouho jej třela a omývala teplou vodou, až se mu vrátila zmizelá, teplota a troška ztracených sil; když pak se jí zdálo, že už to stačí, občerstvila ho trochou dobrého vína a pečivem a několik dní ho ošetřovala, jak dovedla nejlépe, až opět nabyl svých sil a poznal, kde je. Tu uznala ta dobrá žena, že by bylo vhodné, kdyby mu vrátila onu bednu, která ho zachránila, a kdyby mu řekla, aby se znovu pokusil o štěstí, což také učinila.

Landolfo se už na bednu nepamatoval, ale přijal ji, když mu ji dobrá žena dávala, neboť soudil, že ta bedna nemůže mít zase tak malou cenu, aby si s penězi za ni nemohl opatřit potravu na několik dní. Když však shledal, že je velmi lehká, vzdal se takřka veškeré naděje, nicméně když jednou ona dobrá žena nebyla doma, vypáčil víko, aby zjistil, co je uvnitř, a našel v ní mnoho drahokamů, zasazených i volných. Prohlédl si je, neboť se v nich trochu vyznal, a tu shledal, že mají velikou cenu.

I začal velebit Boha, že neráčil ho ani tentokrát opustit, a všecek pookřál. Protože ho však už dvakrát Štěstěna těžce postihla, měl

100

strach z třetí rány, a proto usoudil, že musí postupovat velmi opatrně, jestliže chce tyto věci dopravit domů. Zabalil je tedy, jak mohl nejlépe, do několika cárů, řekl oné dobré ženě, že už bednu nepotřebuje, ale chce-li, aby si bednu nechala a dala mu za ni pytel.

Dobrá žena mu ráda vyhověla, Landolfo jí vzdal co největší díky za dobrodiní, kterého se mu od ní dostalo, hodil si pytel na záda a odešel. Poté vsedl na bárku, přepravil se do Brindisi, a plavě se těsně při pobřeží, doplul až do Trani, kde se setkal se svými krajany - soukeníky, kteří ho takřka z lásky boží ošetřili, když jim předtím pověděl všechny své příhody, kromě té s bednou, ba půjčili mu ještě koně a dali mu doprovod až do Ravella, kam se chtěl vrátit, jak říkal.

Zde si připadal v bezpečí, i děkoval Bohu, jenž ho sem přivedl, rozvázal pytlík, a když si bedlivě všechny věci prohlédl, což předtím neudělal, shledal, že má tolik a takových kamenů, že když je prodá za přiměřenou cenu nebo ještě levněji, bude jednou tak bohat, než byl, když se vydal na cestu. Sotvaže se mu tedy naskytla příležitost, rozprodal ony kameny, poslal hezkou částku peněz oné dobré ženě na Korfu, jež ho vytáhla z moře, i těm lidem v Trani, kteří ho oděli, a zbytek si pak ponechal. A protože už nechtěl obchodovat, žil si jako pán do smrti.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Andreuccia z Perugie, jenž přijel do Neapole nakoupit koně, stihnou jedné noci tři neštěstí za sebou. Ze všech však vyvázne a vrátí se domů s rubínem.

Ony kameny, jež našel Landolfo - rozhovořila se Fiammetta, na niž připadl úkol vyprávět -, připomněly mi jeden příběh, jenž sice obsahuje nebezpečí stejně veliká jako ten, který nám zde vyprávěla Lauretta, ale na rozdíl od něho to, co Landolfo prožil možná během několika let, stalo se v mém příběhu, jak uslyšíte - za jedinou noc.

V Perugii, jak jsem slyšela vyprávět, žil mladík, jenž slul Andreuccio di Pietro. Byl koňským handlířem, a když se jednou dověděl, že v Neapoli lze nakoupit dobré koně, dal si do misky pět set zlaťáků, a ježto nebyl nikdy z domova sám, vydal se na cestu s jinými

101

handlíři. Dorazil do Neapole jedné neděle o nešporách a nazítří ráno se podle pokynů hostinského vypravil na trh, kde spatřil spoustu koní. Mnoho se mu jich líbilo a chvílemi už chtěl některého koupit, ale pořád se nemohl domluvit na ceně. Aby však ukázal, že chce kupovat, vytáhl několikrát jakožto člověk nezkušený a neopatrný v přítomnosti sem tam chodících lidí váček se zlaťáky.

Jak tak ale ukazoval svůj měšec, stalo se, že kolem šla, aniž si toho všiml, překrásná mladá Sicilanka, svolná jít s kterýmkoli mužem i za malou odměnu, a ta si v duchu řekla:

"Kdo by na tom byl líp než já, kdyby ty peníze byly mé."

A šla dál.

S děvčetem však šla i jedna stará Sicilanka a ta, když spatřila Andreuccia, nechala děvče děvčetem a běžela ho přátelsky obejmout. Děvče vidouc, co se děje, neřeklo ani slovo, zůstalo o kus dál stát a čekalo. Když se Andreuccio otočil ke stařeně, hned ji poznal a velmi radostně se s ní uvítal; stařena pak mu slíbila, že za ním přijde do hospody, a bez dlouhého povídání zase odešla a Andreuccio se dal zase do smlouvání. Nic toho rána však nekoupil.

Děvče, spatřivši nejprve měšec a potom přátelské setkání stařeny s Andreucciem, začalo se obezřele vyptávat, kdo to je, odkud je, co tam pohledává a jak ho stařena zná, neboť chtělo zjistit, zda by se nenašel nějaký způsob, jak Andreuccia připravit o peníze anebo aspoň o část jeho peněz. Stařena jí pověděla o Andreucciovi všechno do všech

podrobností, jak by jí to byl pomalu řekl on sám, neboť byla dlouho u jeho otce na Sicílii a pak v Perugii, a řekla jí také, kde bydlí a proč sem přišel.

Tak se dívka dověděla nejen jména, ale i všechno ostatní o jeho příbuzenstvu a na tom založila svůj záměr ukojit své tužby pomocí protřelé lsti. A když se vrátila domů, dala stařeně práci na celý den, aby se nemohla vydat za Andreucciem, zavolala si jednu svou služku, jež byla v takovýchto službách vycvičená, a navečer ji poslala do hospody, kde Andreuccio bydlel.

Služka se tam vypravila a náhoda jí přála, že zastihla Andreuccia samotného ve vratech a že se zeptala na Andreuccia právě jeho.

Pověděl jí, že Andreuccio je on sám, načež ho služka odvedla stranou a pravila mu:

"Messere, jedna urozená paní z tohoto města by s vámi ráda mluvila, kdyby vám to nebylo proti mysli."

Andreuccio ji vyslechl, zamyslel se nad tím, a protože byl o sobě toho mínění, že je velký krasavec, napadlo ho, že ta paní je do něho určitě zamilovaná, jako by v Neapoli nebyl žádný jiný hezký

102

mladík kromě něho. A hned nato řekl, že nic proti tomu nemá, a otázal se, kdy a kde s ním chce ona paní mluvit. Služka mu odpověděla:

"Kdyby messer ráčil přijít, paní ho očekává ve svém domě."

Andreuccio, aniž řekl slovo hostinskému, odpověděl služce bez meškání:

"Jdi tedy napřed, já půjdu za tebou."

Služka zavedla Andreuccia do domu své paní - bydlela ve čtvrti zvané Hampejz, jejíž jméno už samo ukazuje, jak počestná je to čtvrť. Andreuccio však o tom nic nevěděl a netušil, ba měl za to, že jde na nějaké velepočestné místo a k nějaké roztomilé paní. V doprovodu služby vešel bez rozpaků do jejího domu. Když už stoupal po schodišti, služka zavolala na svou paní: "Tady je Andreuccio," a tu Andreuccio spatřil nahoře na schodišti onu paní, jež na něho už čekala.

Byla ještě velmi mladá, vysoké postavy a překrásné tváře a byla velmi ctihodně oděná a vyšňořená. Když se k ní Andreuccio blížil, sestoupila asi o tři schody níže, rozpráhla ruce, ovinula mu je kolem krku, chvíli mlčky stála, jako by jí v tom bránilo krajní dojetí, pak ho se slzami políbila na čelo a poněkud zlomeným hlasem mu pravila:

"Ó můj Andreuccio, buď vítán!"

Andreuccio žasl nad tak něžnými lichotkami a udiveně pravil:

"Buďte pěkně pozdravena, paní."

Poté ho paní vzala za ruku, odvedla ho nahoru do síně a z té, aniž promluvila slovo, vstoupila s ním do velké světnice, vonící růžemi, pomerančovými květy a jinými vůněmi, v níž stálo překrásné lůžko, zastřené závěsy, a na bidlech viselo mnoho rouch podle tamějšího zvuku. Zde i onde bylo vidět krásné a drahocenné domácí náčiní, takže Andreuccio, vida toto všecko, byl pevně přesvědčen, že paní není nic víc a nic máň než veliká paní, neboť byl v těch věcech nováček.

Když si spolu sedli na truhlu, jež stála v nohách postele, začala paní takto hovořit:

"Andreuccio, jsem jista, že jsi udiven mými lichotkami, mými slzami, neboť mě neznáš a nikdy jsi o mně neslyšel ani zmínku. Brzy uslyšíš něco, čemu se budeš možná divit - jsem totiž tvá sestra, a když mi dnes Pánbůh dopřál té milosti, že ještě před svou smrtí mohu spatřit jednoho ze svých bratrů (ačkoliv bych si je přála spatřit všechny), říkám ti, že bych umírala klidná, i kdybych měla umřít v této chvíli. Možná že jsi nikdy neslyšel, co ti hodlám vyprávět, a proto ti to povím. Pietro, otec můj a tvůj, pobýval dlouho v Palermu - jak jsi, myslím, jistě slyšel - a pro svou dobrotu a vlídnost

103

tam byl a ještě dosud je velmi oblíben těmi, kdo ho znali. Ze všech nejvíc ho však milovala má matka, urozená paní a tehdy vdova. Milovala ho tolik, že se přenesla přes strach ze svého otce a bratrů, že se přestala bát o svou pověst a spřátelila se s ním tak důvěrně, že jsem se narodila já, ano já, jak mě dnes vidíš.

Když potom musel Pietro z nějakého důvodu z Palerma odejít a vrátit se do Perugie, opustil matku a mne, jež jsem tehdy byla malá holčička a pokud vím, nikdy už si na ni ani na mne nevzpomněl. Kdyby to nebyl můj otec, měla bych mu to velmi za zlé, pomyslí-li si na nevědek, s jakým se zachoval vůči mé matce, jež z nejvěrnější lásky svěřila do jeho rukou své jméno a sebe, aniž pořádně věděla, kdo je on. A to přitom pomímám lásku, kterou měl chovat ke mně jakožto ke své dceři, neboť má matka přece nebyla nějaká služka nebo ledajaká ženská.

Ale co se má dělat? Zlé skutky lze lépe kárat než napravovat. Už se stalo!

Zanechal mě tedy jako malou holčičku v Palermu, a když jsem vyrostla asi tak, jako jsem teď, provdala mě má matka, jež byla bohatá, za jednoho urozeného a hodného muže z Girgenti, který se z lásky k matce a ke mně vrátil do Palerma. Tam však jako horlivý guelf začal mít nějaké pletky s našim králem Karlem, o nichž se však král Fridrich dověděl dříve, nežli mohly přinést nějaký výsledek, a to bylo příčinou toho, že jsme museli prchnout ze Sicílie právě v době, kdy jsem se měla stát největší paní, jaká kdy na tomto ostrově byla. Sebrali jsme tu trochu věcí, kterou jsme mohli sebrat, říkám trochu, protože jsme měli věcí velmi mnoho, opustili jsme pozemky a paláce a uprchli jsme sem, kde nás král Karel přijal s velkou přízní, částečně nám nahradil škody, jež jsme kvůli němu utrpěli, a dal nám jiné statky a domy. Mému manželovi, který je tvým švagrem, dává neustále pěkný plat, jak se budeš moci přesvědčit, a tak tedy žijeme zde, kde jsem také díky Bohu a ne tobě spatřila, sladký bratříčku, tebe."

Po těchto slovech ho znovu objala a znovu ho se slzami v očích něžně políbila na čelo.

Andreuccio vyslechl tuto pohádku, vyprávěnou tak uspořádaně a souvisle, že v ní nebylo žádné přerušování či jedno slovo nakousnuté. Vzpomněl si, že jeho otec skutečně byl kdysi v Palermu, a protože sám podle sebe znal mravy mladíků, kteří ve svém mládí rádi milují, měl to, co mu vyprávěla, za pravdu, zvláště když viděl i něžné slzy, objetí a

polibky ve vší počestnosti. Když tedy zmlkla, odpověděl jí:

104

"Paní, nesmíte se nijak divit mému úžasu, ale můj otec opravdu - ať už ho k tomu vedlo cokoli - nikdy nemluvil o vaší matce, a jestli o ní někdy mluvil, já se o tom nikdy nedozvěděl, takže jsem o vás nikdy neslyšel, jako by vás nikdy nebylo. Je mi proto tím milejší, že jsem se tu shledal se sestrou, čím víc se tu cítím osamělejší a čím méně jsem se toho nadál. Opravdu neznám žádného muže ve vysokém postavení, jemuž byste nebyla drahá, což teprve mně, malému kupci. Jednu věc mi však, prosím, vysvětlte: jak jste se dozvěděla, že jsem zde?"

"Dnes ráno," odpovíděla mu, "mi to pověděla jedna chudá žena, která u mne často bývá. Byla totiž dlouhý čas u našeho otce v Palermu a Perugii (aspoň mi to řekla), a kdyby se mu nebylo zdálo, že se spíše sluší, abys ty přišel do mého domu, než abych já chodila do domu cizího, byla bych už dávno přišla za tebou."

Po těchto slovech se začala velmi podrobně vyptávat na všechny příbuzné, jejichž jména znala, a Andreuccio jí o všem vyprávěl a tím více uvědil tomu, čemu bylo třeba věřit co možná nejméně.

Protože si povídali dlouho a bylo veliké horko, kázala přinést řecké víno a cukrovinky, nalila Andreucciovi, a když chtěl po chvíli odejít, protože nadešla hodina večere, nechťela to na žádný způsob dopustit, předstírajíc, že by ji to velmi zarmoutilo, a řekla:

"Ach já ubohá, teď teprve jasně vidím, jak málo mě máš rád. Hle, jsi u své sestry, kterou jsi nikdy předtím nespatriř, jsi v jejím domě, kde ses měl ubytovat, když jsi sem přijel, a ty chceš odtud odejít a jít na večeři do hospody. Rozhodně musíš dnes večeřet se mnou, a i když můj manžel není doma, což mě velmi mrzí, nemysli si, že tě nemohu uctít, třeba jsem jen žena."

Andreuccio nevěděl, co by na to řekl, a proto odpověděl:

"Mám vás rád, jak se sluší milovat sestru, ale nepůjdu-li tam, budou na mne čekat celý večer s večeří a bude to ode mne neomalenost."

Tu ona pravila:

"Mám ještě chválabohu v domě někoho, po kom mohu do hospody vzkázat, aby tě nečekali, i když by to bylo mnohem zdvořilejší a je to i tvá povinnost, abys tam vzkázal, aby tví druzi přišli povečeřet sem. A budeš-li chtít, můžeme pak odejít společně."

Andreuccio jí odpověděl, že dnes večer nechce být pohromadě se svými druhy, a aby tedy dělala, co je jí libo. Dívka předstírala, že poslala do hospody vzkaz, aby ho nečekali k večeři. Dlouho si potom ještě povídali, načež zasedli ke stolu a byli skvěle obsluhováni hojnými jídly, takže se podle jejího prohnatého záměru večeře protáhla

105

až do temné noci. Když se pak zvedli od stolu a Andreuccio chtěl odejít, prohlásila, že to nedovolí, protože Neapol není město, kde lze chodit v noci a zvláště je-li člověk cizinec, a jako to udělala se vzkazem, aby ho nečekali k večeři, vzkázala do hospody, aby ho nečekali na nocleh.

Andreuccio jí uvěřil, a oklamán falešnou domněnkou, měl radost, že tu může zůstat. Po večeři se tedy ještě dlouho povídalo, a to ne bez příčiny, a když uplynula valná část noci, nechala dívka Andreuccia ve své světnici s malým chlapcem, který mu měl být k ruce, kdyby něco chtěl, a odešla se svými ženskými do jiné světnice.

Ježto bylo veliké vedro, Andreuccio sotva osaměl, svlékl rychle kabátec, stáhl si kalhoty a uložil je do hlav lůžka, a ježto ho nutkala přirozená potřeba zbavit břicho zbytečné tíhy, otázel se chlapce, kde by to mohl udělat. Ten ukázal na dveře v jednom koutě světnice a řekl:

"Tadyhle vejděte."

Andreuccio věšel bezstarostně dovnitř, ale náhodou stoupl na jedno prkno, jež bylo na druhé straně utrženo od trámu, a spolu s ním spadl dolů. Pánbůh byl však k němu do té míry milostivý, že si pádem neublížil, ačkoli spadl z vysoka. Ale protože to bylo všude plno výkalů, Andreuccio se celý zamazal.

Abyste lépe porozuměli tomu, co jsem vám pověřila a co bude následovat, musím vám popsat ono místo.

V jedné úzké uličce, jakou často vídáváme mezi dvěma domy, bylo na dvou trámech, zaklešnutých mezi dva domy, přibito několik prken a na nich bylo sedátko a jedno z těch prken bylo právě to, s nímž Andreuccio spadl dolů.

Sotvaže se tedy Andreuccio octl dole v uličce, celý nešťastný z tohoto pádu, začal volat na chlapce, ale chlapec, uslyšev, že Andreuccio spadl dolů, utíkal to povědět paní, jež přiběhla do své světnice a chvatně začala hledat, zda tu jsou Andreucciovy šaty. A když je pak našla a s nimi i peníze, jež Andreuccio bláhově nosil pořád s sebou, neboť nikomu nedůvěřoval, a na něž ona žena z Palerma, představující, že je sestřičkou tohoto člověka z Perugia, nalíčila své sítle - přestala se rázem o Andreucciata starat a honem utíkala zavřít dveře, jímž prošel předtím, než spadl.

Když mu chlapec neodpovídal, začal Andreucciho volat hlasitěji - ale nadarmo. Vylezl tedy na zídku, která oddělovala uličku od hlavní ulice, seskočil dolů a zamířil k vratům domu, která dobře znal. Začínal mít totiž podezření a pozdě seznával lest, která byla na něho nastražena. Dlouho a nadarmo křičel a bušil a tloukl do vrat. Posléze si uvědomil své neštěstí, zaplakal a prý:

106

"Ach já ubohý. V jak krátké chvíli jsem přišel o pět set zlat'áků a o sestru!"

Napovídal ještě hodně slov, načež začal znovu tlouci do vrat a křičet a dělal takový rámus, že se v okolí mnoho sousedů probudilo, a protože to už nemohli vydržet, vstali.

Jedna ze služebných oné paní, predstírajíc, že je ešte celá rozespáľá, pristoupila k oknu a zlobne pravila:

"Kdo to tam tluče?"

"Ach," pravil Andreuccio, "ty mě neznáš? Jsem Andreuccio, bratr madonny Fiordalisy."

Služka mu však řekla:

"Dobrý muži, jestli jsi příliš pil, jdi se vyspat a přijď zítra. Já neznám ani Adreuccia, ani nerozumím těm tvým žvástům. Jdi spánembohem a nech nás laskavě spát."

"Cože?" pravil Andreuccio. "Tak ty nerozumíš tomu, co říkám? Bodejť bys rozuměla, ale když už na Sicílii vypadá přibuzenství takhle a když se tam na ně tak rychle zapomíná, vrať mi aspoň mé šaty, které jsem nahoře nechal, a já spánembohem půjdu."

Služka se mu málem dala do smíchu a pravila:

"Dobrý muži, tak to vypadá, že se ti něco zdá."

A sotva to řekla, v mžiku zmizela a zavřela okno.

Andreuccio si už uvědomil, jaká ztráta ho potkala, i pojal ho takový žal, že se jeho hněv obrátil v zuřivost. Rozhodnut, že si dopomůže třeba násilím k tomu, čeho nemohl dosáhnout slovy, sebral ze země obrovský kámen a daleko mohutnějšími ranami než prve začal divoce mlátit do vrat.

Rámus způsobil, že se mnoho sousedů už předtím probudilo a vstalo; i usoudili nyní, že je to nějaký výtržník, který si tohle všechno vymyslel, aby tu dobrou ženu potrápil, a protože tím tlúčením byl i jim na obtíž, přistoupili k oknům a spustili na něho nejinak, než jako když se rozštěkají na nějakého cizího psa psi z celého okolí:

"To je ale pěkné sprost'áctví, přijít v tuhle hodinu za hodnými ženami a vykládat tu takovéhle žvásty. Hej, dobrý muži, běž spánembohem a nech nás laskavě spát. Máš-li s ní nějaké řízení, přijď zítra a netrap nás tím dnes v noci."

Tato slova dodala patrně odvahy kuplíři té do ženy, který byl v domě a kterého Andreuccio ani neviděl, ani o něm neslyšel, a ten hrozně a divoce zařval z okna:

"Kdo je to tam dole?"

Andreuccio zdvihl hlavu tím směrem, odkud hlas zazníval,

107

a podle toho mála, co mohl rozeznat, usoudil, že to je asi nějaký chlap jako hora s hustým a černým vousem na tváři, který zíval a protíral si oči, jako by právě vstal nebo se probudil z hlubokého spánku:

"Já jsem bratr té paní uvnitř," odpověděl mu Andreuccio nikoli beze strachu.

Onen muž však ani nepočkal, až Andreuccio domluví, a ještě drsněji než prve pravil:

"Já nevím, co mě zdržuje od toho, abych sešel tam dolů a spráskal že tak, že by ses ani nehnul, ty jeden protivný a opilý osle - za to, že nás v noci nenecháš spát."

Po těchto slovech zavřel okno a vrátil se do domu.

Někteří sousedé, kteří lépe znali, co jsou zač lidé v tomto domě, přívětivě domlouvali Andreucciovi a říkali mu:

"Proboha, dobrý muži, odejdi spánembohem a nechťej, aby tě tady dnes v noci zabili. Odejdi, bude to pro tebe lepší."

Andreuccia vystrašil hlas a vzezření onoho muže, a když mu nyní domlouvali tady ti lidé, které, jak se zdálo, vedl k tomu soucit, vydal se zkormoucen jako ten největší nešťastník pod sluncem a zoufalý kvůli ztrátě peněz oním směrem, kudy ho sem přivedla služka, a nevěda, kam vůbec jde, hledal cestu zpátky do hospody. A protože byl sám sobě odporný pro pach šířící se z něho a protože se toužil dostat k moři, aby se mohl umýt, zabočil doleva a dal se ulicí zvanou Katalánská ulička.

Jak tak ale kráčet k hořejší části mostu, ušel znenadání dva muže, kteří se k němu blížili s lucernou v ruce; i dostal strach, aby to nebyli biřící nebo nějakí lidé se zlými úmysly, a uchýlil se tiše - aby se jim vyhnul - do jedné chatrče, kterou spatřil nedaleko odtud. Ti dva však, jako by je tam zrovna někdo poslal, vstoupili do téže chatrče, složili tam z ramenou nějaké železné nástroje a začali si je prohlížet a povídat si o nich všelijaké věci. A co tak mluvili, prohodil jeden z nich:

"Co to je? Cítím tu takový pach, jaký jsem v životě nikdy necítil."

Řka tato slova, zdvihl poněkud lucernu a tu on i jeho druh spatřili ubohého Andreuccia:

"Kdo jsi?" zeptali se ho užasle.

Andreuccio mlčel - a teprve když přišli se světlem blíž k němu a zeptali se ho, kde se tak zamazal, dopodrobna jim pověděl, co se mu přihodilo. Ony dva napadlo, kde se mu to tak mohlo přihodit, a řekli si mezi sebou:

108

"Tohle se jistě stalo v domě Scarabona Buttafuoca."

Jeden z nich se proto obrátil k Andreucciovi a řekl mu:

"Dobrý muži, ačkoli jsi přišel o peníze, velmi děkuj Pánubohu, že došlo k tomu pádu, že jsi spadl a že ses pak už nemohl vrátit do domu, protože kdybys byl nespádl, můžeš být jist, že by tě byli zabili, sotvaže bys byl usnul, takže bys byl přišel s penězi i o život. Ale co ti je platné nyní naříkat? Ty peníze můžeš dostat zpátky asi tak, jako kdybys chtěl hvězdy z nebe. Zabit ovšem můžeš být hned, jak se ten člověk doví, že ses o tom někde zmínil."

Po těchto slovech se chvíli radili a pak mu řekli:

"Podívej se, máme s tebou soucit. A jestli chceš jít s námi udělat jednu věc, na niž máme namířeno, máme dojem, že by na tebe připadl takový díl, že by tvou ztrátu ještě povýšil."

Andreuccio, protože byl zoufalý, řekl, že rád půjde.

Onoho dne byl totiž pohřben neapolský arcibiskup jménem messer Filippo Minutolo a byl pohřben v bohatých ornátech a s rubínem na prstě, který měl větší cenu než pět set zlatáků. Tento prsten zamýšleli oba muži uloupit a s tímto úmyslem se také Andreucciovi svěřili. Andreuccio, spíš lačný zisku než rozvázný, se s nimi vydal na cestu.

Ale jak tak kráčeli k hlavnímu chrámu a Andreuccio stále tuze páchl, pravil jeden z mužů:

"Copak by to nešlo nějak udělat, aby se ten člověk mohl někde trochu umýt, aby tak strašně nepáchl?"

Druhý pravil:

"Ano, tady kus dál je jedna studna, u které bývá velké vědro a kladka. Pojďme tam a hned ho umyjeme."

Došli ke studni, ale tu shledali, že je zde sice provaz, vědro však že někdo odnesl. Uradili se tedy, že Andreuccio přiváže na provaz, spustí do studny, aby se tam umyl, a až bude umyt, že zatáhne za provaz a oni že ho vytáhnou ven. A tak to také udělali.

Krátce potom, co Andreuccio spustili do studny, stalo se, že sem přišlo několik biřiců; měli žízeň, protože bylo dusno a protože předtím kohosi honili, i chtěli se u studny napít.

Sotvaže je ti dva spatřili, vzali bez meškání nohy na ramena, takže je biřici, kteří sem přišli uhasit žízeň, ani nespátřili.

Andreuccio se mezitím na dně studny umyl a trhal provazem. Žízniví biřici odložili na zem své štíty, zbraně a suknice, popadli provaz a tahali za ním domnívající se, že je na něm přivázáno vědro plné vody.

Když Andreuccio viděl, že už je u roubení studny, pustil provaz

109

a chytil se rukama za roubení. Biřici vidouce to, dostali takový strach, že beze slova pustili provaz a utíkali odtud, co jim nohy stačily. Andreuccio se tomu velmi podivil, a kdyby se nebyl dobře držel, byl by možná spadl až na dno, čímž by si byl přivodil veliký úraz nebo smrt; nicméně vylezl, a když tu našel zbraně, které, jak věděl, sem nepřinesli jeho druzi, užasl ještě víc; máje však strach a nevěděla, co si počít, začal hořekovat na osud, ničeho se ani nedotkl a rozhodl se, že půjde pryč. A šel - nevěda kam.

Cestou se setkal se svými dvěma druhy, kteří ho šli vytáhnout ze studny, a ti, spatřivše ho, vyptávali se, kdo ho vytáhl ze studny. Andreuccio odpověděl, že neví, a po pořádku jim pověděl, jak se to stalo a co našel u studny. Jeho dva druzi hned uhodli, kterak se všechno zběhlo, se smíchem mu vyprávěli, proč uprchli a kdo byli ti, co ho vytáhli nahoru.

Protože však už byla půlnoc, vypravili se bez dlouhého povídání do hlavního chrámu, do něhož velmi snadno vnikli, došli k mramorovému a hodně velikému náhrobku, pozdvihli svými železnými nástroji jeho velice těžké víko natolik, kolik stačilo, aby mohl do hrobu vlézt člověk, a podepřeli je. Když to všechno udělali, pravil jeden z Andreucciových druhů:

"Kdo vleze dovnitř?"

Druhý na to odpověděl:

"Já ne."

"Já také ne," pravil ten první. "Ale ať tam vleze Andreuccio!"

"To neudělám," řekl Andreuccio, načež se oba dva jeho druzi k němu obrátili a řekli mu:

"Tak ty tam nevlezeš? Při víře Kristově, jestli tam nevlezeš, dostaneš touhle železnou tyčí přes hlavu, až zůstaneš ležet mrtvý!"

Vystrašený Andreuccio vlezl do hrobky a soukaje se dovnitř myslel si:

"Přiměli mě sem vlézt proto, aby mě mohli přelstít. Až jim dám všechny věci a budu se namáhat vylézt z hrobky, odejdou oni po svých a já tu zůstanu s prázdnou."

Umínil si proto, že si nejprve oddělí svůj díl, a ježto si vzpomněl na drahocenný prsten, o němž slyšel hovořit, stáhl jej, sotvaže vlezl dolů, arcibiskupovi z prstu, navlékl si jej na prst, a když jim potom podal berlu a mitru a rukavice a svlékl arcibiskupa až do košile, pravil, že už jim podal vše a že už dole nic nezbyvá.

Jeho druzi však tvrdili, že tam musí být ještě prsten, a nabádali Andreuccia, aby hledal všude. Ten odpovídal, že ho nemůže najít, a předstíraje, že prsten hledá, nechal je chvíli čekat; protože však

110

jeho druzi byli úskoční jako on, vybízeli ho, jen aby hezky hledal, a v příhodnou chvíli vytáhli podpěru, jež držela víko hrobky, načež upíchli a Andreuccia nechali v hrobce zavřeného.

Každý si jistě dovede představit, jak bylo Andreucciovi, když to postřehl. Pokusil se několikrát, zda by nemohl víko zdvihnout hlavou a rameny, ale namáhal se nadarmo. Přemožen těžkou bolestí omdlel posléze a skácel se na arcibiskupovu mrtvolu; kdyby ho byl někdo spatřil, stěží byl rozpoznal, kdo z nich je víc mrtev, zda arcibiskup či Andreuccio.

Když přišel zase k sobě, začal zoufale plakat, neboť viděl, že se tu nepochybně může dočkat jen dvojího konce: buď že už nikdo náhrobek nepřijde otevřít a on že zde bude muset zemřít hladem a puchem mezi červy v mrtvém těle, anebo že někdo přijde, najde ho uvnitř a dá ho jako zloděje oběsit.

Zatímco se zoufalý Andreuccio obíral těmito myšlenkami, uslyšel znenadání, že po kostele chodí a mluví několik lidí, chystajících se - jak se domyslel - udělat to, co už spáchali jeho druzi. I dostal ještě větší strach.

A vskutku po chvíli ti lidé náhrobek otevřeli a podepřeli víko, leč tu vznikl mezi nimi spor, kdo má vstoupit dovnitř; nikomu se do toho nechtělo a teprve po dlouhém dohadování pravil jakýsi kněz:

"Z čeho máte strach? Myslíte si, že vás sní? Mrtví živé nejedí, vlezte dovnitř sám."

Tak pravil, opřel se hrudí o okraj náhrobku a s hlavou vykukující ven vsunul nohy dovnitř, aby se mohl spustit dolů.

Andreuccio pozoroval, co se děje, i vstal a popadl kněze za jednu nohu, jako by ho chtěl stáhnout dolů; kněz, sotvaže to ucítil, náramně zaječel a hbitě vyletěl z hrobu.

Tato událost všechny ostatní tak vyděsila, že nechali náhrobek otevřený a jali se prchat, jako by je pronásledovalo sto tisíc čertů. Andreuccio vida pak, co se stalo, zaradoval se, víc než se kdy nadál, rychle se vyšvihl ven a cestou, kterou přišel, z chrámu zase odešel.

Svítilo už, i šel s prstenem na prstě nazdařbůh až k moři a odtud se dostal zase do své hospody, kde se dověděl, že jeho přátelé a hostinský trnuli celou noc v úzkosti, zda se mu něco nestalo.

Pověděl všem, co se mu přihodilo, a na radu hostinského usoudil, že je nejvýš nutné, aby opustil Neapol. Bez okolků to tedy udělal a vrátil se do Perugie, máje v prstenu uloženy peníze, za něž se vydal kupovat koně.

111

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Madonna Beritola, která ztratila své dva syny a kterou naleznou na jednom ostrově dvě srny, vydá se do Lunigiany. Tam se jeden její syn dá do služeb jejího pána, ale protože léhá s jeho dcerou, je uvržen do žaláře. Sicílie povstane proti králi Karlovi a syn, kterého matka pozná, se ožení s dcerou onoho pána; když je pak nalezen i jeho bratr, nabudou opět bývalého postavení.

Paní a mladíci se ještě velmi smáli Andreucciovým příhodám, jež vyprávěla Fiammetta, když tu Emilia, slyšíc, že příběh je u konce, začala na královnin pokyn takto vypravovat:

Těžké a bolestné jsou zásahy Štěstěny, a kdykoliv se o nich mluví, vždy zburcuje naše mysl, jež snadno usínají při jejich lichotkách. Soudím proto, že ani šťastní, ani nešťastní nemusí být při vyprávění těchto příhod rozmrzelí, neboť ty první varují a ty druhé utěšují.

A ačkoli zde byly už vyprávěny podivuhodné věci, mám v úmyslu vyprávět vám ještě jednu příhodu tak pravdivou jako dojemnou. Má sice veselý konec, ale je v ní tolik a tak dlouhé hořkosti, že stěží mohu uvěřit, že ji někdy zpřijemnila radost, která se nakonec dostavila.

Vězte tedy, nejdražší paní, že po smrti císaře Fridricha Druhého byl za krále sicilského korunován Manfred, u něhož požíval velké vážnosti jeden šlechtic z Neapole, jménem Arrighetto Capece, jenž měl za manželku krásnou a urozenou paní rovněž neapolského původu jménem madonna Beritola Caracciola. Když se tento Arrighetto, jenž držel vládu ostrova ve svých rukou, dověděl, že Manfred byl u Beneventa poražen a zabit Karlem a že se k vítězi přiklonilo celé království, nebyl si příliš jist věrností Sicilanů, která dlouho netrvá, a protože se nechtěl stát poddaným nepřítele svého pána, chystal se k útoku. Sicilané se to však dovědli a tu se stalo, že Arrighetto byl s mnoha jinými přáteli a sluhý krále Manfreda neprodleně vydán králi Karlovi jako zajatec a brzy nato stal se vítěz i pánem nad celým ostrovem.

Jelikož se věci změnilы tak náhle, madonna Beritola nevěděla, co se stalo s Arrighettem, a protože se neustále obávala toho, co se stalo, a protože měla strach z hanby, opustila své statky; spolu se svým synkem, jemuž bylo asi osm let a slul Giusfredi, vstoupila na bárku a těhotná a chudá uprchla na Lipari. Zde pak porodila druhého syna, jemuž dala jméno Vyhnanec, a když najala kojnou, vstoupila

112

se všemi na lodici, hodlajíc se vrátit do Neapole ke svým příbuzným.

Všecko se však událo jinak, než čekala, neboť silná vichřice zahнала loď, která měla plout do Neapole, k ostrovu Ponzo; lodníci zde tedy vpluli do malého zálivu a jali se čekat na příznivé počasí pro další cestu. Madonna Beritola stejně jako ostatní vstoupila zatím na ostrov, našla si tu opuštěné a odlehlé místo a zde v samotě želela svého Arrighetta.

Zatímco však každý den dodržovala tento obyčej a byla zcela zaujata svým žalem, sta se, že tu loď překvapila pirátská galéra, již si žádný lodník ani nikdo jiný nevšiml, všechny lidi na lodi beze ztrát zajala a odjela.

Když madonna Beritola dokončila své každodenní nářky a vrátila se na pobřeží doufajíc, že se tu jako obvykle shledá se svými synky, nenašla nikoho. Nejprv nad tím užasla, ale pojednou vytušila, co se asi přihodilo, upřela oči na moře a tu spatřila galéru, jež nebyla ještě příliš daleko, jak vleče za sebou jejich lodici. Převelice dobře z toho vyrozuměla, že nejenže už nemá muže, ale že právě přišla i o děti. Bylo jí jasné, že tu zůstala ubohá sama a opuštěná, i začala volat manžela a synky, aniž věděla, zda se s někým z nich ještě někdy setká, a posléze se zhroutila na břehu.

Jenže zde nebylo nikoho, kdo by jí přivolal ztracené síly studenou vodou či nějak jinak, mohl její duch hezkou dobu tékat, kde mu bylo libo. Posléze se jí přece jen ztracené síly vrátily opět do bedného těla a hořekující, plačící paní dlouho volala děti a dlouho je hledala ve všech slujích.

Když konečně přišla na to, že veškerá její námaha je zbytečná, a když viděla, že se blíží noc, nevěděla už sama, več doufá; i dostala strach, odešla z břehu a vrátila se do oné jeskyně, kde obvykle plakávala a nářkala.

Ve strachu a nevýslovné bolesti přečkala noc, a když pak nastal den a minula už desátá hodina, začala - dohnána k tomu hladem - pojídat byliny, protože od všerejšího dne nejedla.

Sotvaže se nasytila, jak to šlo, začala v pláči přemítat o svém budoucím životě, a jak tak byla zabrána do různých myšlenek, spatřila srnu, jež šla blíž a blíž, vešla do nedaleké jeskyně, po chvíli zase vyšla ven a odešla do lesa. Paní proto povstala, vešla tam, odkud srna, a spatřila dvě srnčí mláďata, která patrně přišla den m na svět a která jí připadala jako ta nejsladší a nejlíbeznější věc na světě. A protože paní po nedávném porodu nepřišla ještě o mléko, vzala je něžně a dala si je k prsu.

113

Srnčí mláďata neodmítla tuto službu a sála, jako by sála matku, a od této chvíle nečinila žádný rozdíl mezi paní Beritolou a svou matkou srnou. Od této chvíle se urozené paní zdálo, že našla na opuštěném ostrově aspoň nějakou společnost. Pojíдала byliny, zapíjela je vodou a plakala pokaždé, když si vzpomněla na manžela a svůj bývalý život; jak tu tak totiž žila v přátelství se srnou stejně jako s jejími mláďaty, byla už připravena, že zde bude žít napořád a že zde i zemře. Zatímco však tato urozená paní žila jako zvěř, stalo se po několika měsících, že tu přistála rovněž kvůli bouři jedna loď z Pisy, a to právě v těch místech, kam tenkrát dorazila loď paní Beritoly, a zdržela se zde několik dní.

Plavil se na této lodi jeden šlechtic jménem Currado z markrabského rodu Malespini se svou ctnostnou a zbožnou paní. Vraceli se z pouti po všech svatých místech, která jsou v království Apulském, a směřovali k domovu. Aby zaplašil zádumčivost, vydal se Currado jednoho dne se svou paní, s několika svými sluhy a psy po ostrově a nedaleko místa, kde žila paní Beritola, začali Curradovi psi štítat oba srnce, kteří už byli vzrostlí a pásli se tu; srnci štítání psi neuprchli nikam jinam než právě do jeskyně, v níž byla paní Beritola, a ta vidouc, co se děje, vstala, vzala hůl a psy zahнала v okanzíku, kdy sem přišel Currado a jeho paní jdoucí za psi smečkou.

Když ji spatřili, užasli, neboť paní byla snědá, vyzáblá a vlasatá - a paní Beritola se podívala ještě víc. Currado na její prosby odehnal psy a po mnohém prošení ji se svou manželkou přiměl, aby pověděla, kdo je a co zde dělá.

I pověděla jim paní úplně vše, do jakého postavení se dostala, co vše se jí přihodilo a jaký je její krutý záměr. Currado ji vyslechl, zaplakal lítostí, neboť tuze dobře Arrighetta Capeceho znal, a vynaložil mnoho slov na to, aby ji od tak krutého záměru odvrátil, přičemž jí též nabídl, že ji dopraví do jejího domova, anebo že ji ponechá u sebe - pokud jí Bůh neuchystá lepší osud - a bude jí prokazovat takovou úctu, jako by byla jeho sestrou. Paní však tuto nabídku nepřijala, pročež Currado zanechal u ní svou manželku a řekl jí, aby sem paní Beritole dala přinést jídlo a oděla ji některým svým ruchem - neboť paní Beritola byla všechna rozedrána - a aby se ze všech sil snažila přivést paní s sebou.

Urozená paní zůstala tedy s paní Beritolou; nejprve s ní velmi nařikala nad jejími nehodami, a když byla posléze přinesena jídla a šaty, s největší námahou pod sluncem ji přiměla, aby se oblékla

114

a najedla. Nakonec ji po mnohém prošení - neboť paní Beritola tvrdila, že se už nikdy nevrátí tam, kde ji znají - přece jen přiměla k tomu, aby se s ní vypravila do Lunigiany i se srnci a srnou, jež se mezitím vrátila a k nemalému údivu oné urozené paní se k paní Beritole velmi radostně měla.

A protože nastalo příznivé počasí, paní Beritola vstoupila s Curradem a jeho paní na jejich loď, kam vzala i oba srnce a srnu, podle níž všichni oni paní nazvali paní Srnka, neznali totiž její pravé jméno - a všichni za příznivého větru dorazili brzy až k ústí Magry, kde vystoupili z lodi a odebrali se na své statky.

Paní Beritola zůstala u Curradovy paní a dlouho tu pobývala ve vdovském rouše počestně, skromně a poslušně jako její dvorní dáma, aniž přestala milovat své srnce, jež dávala krmit.

Piráti, kteří u Ponza zajali loď, na níž připlula paní Beritola, zanechali tuto loď kus dál, jako by ji byli ani nespapřili, a se všemi lidmi odpluli do Janova. A když pak se tam mezi patrony galéry dělila kořist, připadla náhodou vedle jiných věcí i kojná Beritoly a její dva synci jistému messeru Guasparrinimu d'Oria, jenž ji spolu s dětmi poslal do svého domu, aby je tam přidržoval jako otroky k domácím pracím.

Kojná se nesmírně moutila kvůli ztrátě své paní a kvůli neštěstí, jež ji a obě děti potkalo - a dlouho plakala. Pak ale nahlédla, že slzy jí nic nepomohou a že i s dětmi je v otroctví, a jsouc moudrá a obezřetná, třebaže byla jen chudá žena, uklidnila se nejprve, jak nejlépe mohla, pak uvážila, do jakého postavení se dostali, načež usoudila, že by jim to mohlo nějak být na škodu, kdyby se poznalo, kdo chlapci jsou. Nadto ještě pojala naději, že se jejich osud možná jednou změní a že chlapci nabudou opět svého postavení, nezemřou-li. Umínala si proto, že nikomu neprozradí, dokud k tomu nenadejde vhodná doba, kdo chlapci jsou, a každému říkala, když se jí na to někdo ptal, že jsou to její děti. Tomu většímu však neříkala Giusfredi, nýbrž Giannotto z Procidy a jméno menšího neměla důvod měnit. Velice důkladně pak vysvětlila Giusfredovi, proč mu změnila jméno a jaké neštěstí by ho mohlo potkat, kdyby se přišlo na to, kdo je, což mu potom ještě ne jednou, nýbrž mnohokrát znovu připomněla. A chlapec, jenž byl velmi chápavý, se přepečlivě této rady své kojné držel.

Oba hoši, špatně oblečení a ještě hůře obutí, žili tedy trpělivě spolu s kojnou v domě messera Guasparriniho a po několik let zde vykonávali všechny hrubé práce. Mezitím však Giannotto dospěl šestnácti let, a ježto projevoval ušlechtlejšího ducha, než se slušelo

115

na otroka, a opovrhoval svým ohavným poníženým postavením, uprchl jednoho dne ze služby u messera Guasparriniho a vstoupil na galéry, jež pluly do Alexandrie; procestoval pak mnoho končin, ale pořád se mu nedařilo, aby se nějak vzmohl.

Asi po třech nebo čtyřech letech, co odešel ze služeb u messera Guasparriniho, byl už hezký mladík vysoké postavy a tu se jednoho dne dověděl, že jeho otec, jež měl za mrtvého, je ještě naživu, že je potupně držen ve vězení králem Karlem, a to ho přivedlo do takového zoufalství, že se začal toulat světem bez cíle; a tak se Giannotto dostal až do Lunigiany, kde náhodou vstoupil jako sluha ke Curradovi Malespinimu, kterému sloužil velmi obratně a k jeho spokojenosti. A ačkoli několikrát spatřil svou matku, jež žila s Curradovou paní, vůbec ji nepoznal, stejně tak jako ona nepoznala jeho: tak změnila léta jeho a její podobu od těch časů, co se viděli naposled.

Zatímco však byl Giannotto v Curradových službách, došlo k tomu, že Curradova dcera, již bylo jméno Spina, ovdověla po jistém Piccolovi z Grignana a vrátila se do otcovského domu. A ježto byla velmi sličná, líbezná a mladá - byla jí málo přes šestnáct let -, padl jí náhodou do oka Giannotto a ona jemu a brzy nato se jeden do druhého přehoroucně zamilovali. Jejich láska nečekala dlouho na naplnění a uplynulo mnoho měsíců, než si jí někdo všiml. A protože se oba milenci cítili příliš jisti, začali se chovat méně opatrně, než je v takových případech třeba, a tak se jednou stalo, když se mladá paní procházela s Giannottem v hezkém hustém háji, že nechali celou společnost vzadu a šli napřed. A když pak se jim zdálo, že už společnost hodně předstihli, uvelebili se na jednom pěkném travnatém místě plném květů a začali si navzájem dopřávat milostných radovánek.

Ačkoli byli spolu hodnou dobu, přece jen jim připadalo, že slasti byly příliš krátké, a tak je tam přistihla nejprve matka mladé paní a potom sám Currado. Když je uviděl, nadmíru se nad tím rozezvil, přikázal třem svým sluham - aniž jim řekl

proč -, aby Giannotta a jeho dceru jali; dal je spoutané ihned odvést na jeden svůj hrad a vrátil se domů, celý se třesa hněvem a nevolí.

Byl rozhodnut nechat oba milence potupně zemřít.

Matka mladé paní byla rovněž tuze rozkacena a rovněž soudila, že si její dcera zaslouhuje za svůj poklesek krutý trest, když však z několika Curradových slov vyrozuměla, co Currado s viníky zamýšlí, nemohla to připustit, pospíšila si za rozhněvaným manželem a jala se ho prosit, aby se neráčil ve svém rozhorlení unáhlit a nestal

116

se na stará kolena vrahem své dcery a aby si nepotříšňoval ruce krví sluhy, nýbrž našel si jiný způsob, jímž by ukojil svůj hněv: aby třeba oba uvrhl do žaláře, kde by si v pláči odpykali poklesek, jehož se dopustili.

Takováto a ještě jiná slova mu pověděla ta zbožná paní a posléze přece jen dosáhla toho, že zvrátila manželův záměr zabít je. Currado rozkázal, aby každý z nich byl uvězněn na jiném místě, kde by byli dobře střeženi a kde by měli málo jídla a hodně souzení do té doby, než rozhodne jinak. To se také stalo - a každý si může pomyslet, jaký byl jejich život v zajetí, neustálých slzách a postech delších, než bylo třeba.

Giannotto a Spina tedy vedli už přes rok tento žalostný život, aniž si na ně Currado vzpomněl, když tu se stalo, že král Petr Aragonský, po dohodě s messerem Gianem z Procidy, vzbouřil ostrov Sicílii a odňal ji králi Karlovi, kvůli čemuž Currado jakožto ghibellin uspořádal velkou slavnost.

Sotvaže se o tom dověděl Giannotto od jednoho z těch, kteří ho střežili, hluboce povzdychl a pravil:

"Ach já ubohý! Čtrnáct let už se potloukám světem a čekám jen na tohle. A když nyní došlo k tomu, co jsem už pomalu nečekal, zastihlo mě to ve vězení, z něhož nemám naděje se dostat, leda mrtev."

"Jak to?" pravil žalářík. "Co je tobě po tom, co dělají velikánští králové? Co máš ty co pohledávat na Sicílii?"

Giannotto mu pravil:

"Je mi, jako by se mi mělo srdce rozskočit, když si vzpomenu na to, čím tam býval můj otec. Za života krále Manfreda býval velkým pánem na Sicílii; dobře si na to pamatuji, i když jsem byl ještě malý chlapec, když jsem odtamtud uprchl."

"A kdo byl tvůj otec?" ptal se dále žalářík.

"K svému otci se nyní mohu otevřeně hlásit," pravil Giannotto, "když vidím, že už pominulo nebezpečí, kterého jsem se obával, kdybych to řekl. Jmenoval se a jmenuje se tak pořád, je-li živ, Arrighetto Capece a mé jméno není Giannotto, nýbrž Giusfredi. A nepochybuji ani trochu, kdybych se dostal tady odtud a vrátil se na Sicílii, že bych tam zaujímal převeliké místo."

Onen dobrý muž se už nepouštěl do dalších řečí, a sotvaže se mu naskytla první příležitost, pověděl všecko Curradovi. Ten, když to uslyšel, dělal sice, jako by ho vězení nezajímalo, ale hned šel za paní Beritolou a vlídně se ji otázal, zde neměla s Arrighettem synka, jenž se jmenoval Giusfredi.

117

Paní mu s pláčem odpověděla, že Giusfredi by byl onen starší ze dvou synků, kterého by měla, kdyby byl naživu. Tak že by se jmenoval a že by mu bylo dvaadvacet let.

Currado, slyše to, usoudil, že to bude tenhle, a napadlo ho též, že by mohl jedním rázem prokázat velké milosrdenství a současně smýt hanbu svou a dceřinu, dá-li ji tady tomu mladíkovi za ženu.

Dal si proto Giannotta tajně přivést a dopodrobna na něm vyzvídal jeho bývalý život. Když pak podle velmi zjevných známek shledal, že Giusfredi je opravdu syn Arrighetta Capeceho, řekl mu:

"Giannotto, ty víš, jakou a jak velikou hanbu jsi mi udělal, pokud jde o mou dceru, ačkoliv jsi měl, jak se na sluhu sluší, dbát vždycky o mou čest a o vše, co mi patří, a zvelebovat to, neboť jsem s tebou jednal vždy dobře a přátelsky. Mnozí jiní, kterým bys provedl to, cos provedl mně, byli by tě potrestali potupnou smrtí - má dobrota to však nepřipustila. Když je tomu ale nyní tak, jak říkáš, že jsi synem urozeného muže a urozené paní, chci tvým strastem udělat konec, chceš-li tomu i ty, a vyprostit tě z béd a vězení, v němž sedíš, a dát náležité místo tvé i mé cti. Jak víš, Spina, k níž jsi pojal milostnou náklonnost, nepřistojnou z tvé i její strany, je vdova a má dobré a velké věno. Jaké jsou její mravy a kdo je jejím otcem i matkou, víš též. O tvém nynějším postavení neříkám ani slovo. Proto, chceš-li, jsem ochoten, aby ta, jež byla tvou nepočetnou milenkou, stala se tvou počestnou manželkou a abys ty pobýval zde s ní a se mnou jako můj syn, jak dlouho se ti bude chtít."

Žalář zkrušil Giannottovo tělo, ale v ničem nezmenšil jeho ušlechtilého ducha, pramenícího z jeho původu, ani jeho lásku, kterou choval ke své paní. A ačkoli si horoucně přál to, co mu Currado nabízel, a třebaže byl v jeho moci, nikterak nepotlačil to, k čemu ho vedla velikost jeho duše, a odpověděl:

"Ani touha po moci, ani touha po penězích, ani žádný jiný důvod mě, Currado, nenabádal k tomu, abych kladl zrádné nástrahy tvému životu či tvým věcem. Miloval jsem tvou dceru, miluji ji a budu ji provázet milovat, protože mám za to, že si mou lásku zaslouží. A jestliže jsem se k ní choval méně než počestně podle mínění nevědomých lidí, dopustil jsem se hříchu, který je vždy spojen s mládím. Kdyby jej někdo chtěl odstranit, musel by s ním odstranit i mládí, a tento hřích by nebyl tak těžký, jak si myslíš ty a mnozí jiní, kdyby si staří chtěli vzpomenout, že kdysi také bývali mladí, a kdyby chtěli měřit cizí hříchy svými. Spáchal jsem tento hřích jako přítel, a nikoli jako nepřítel a vždycky jsem toužil po tom, co slibuješ udělat - a kdybych byl věřil, že se mi toho dostane, byl bych

118

o to požádal už dávno. Tím dražší mi to však bude, čím menší mám na to naděje. Jestliže nechováš v mysli to, co tvá slova říkají, nedělej mi marné naděje. Pošli mě zpátky do vězení a tam mě sužuj, kolik se ti ráčí, neboť pokud budu milovat Spinu, potud budu milovat a ctít i tebe, ať mi uděláš cokoli."

Currado poslouchal tato slova, žasl nad jejich velkodušností, a když viděl, jak horoucí je Giannottova láska, byl mu Giannotto tím milejší. Povstal proto, objal jej a políbil a bez okolků přikázal, aby byla potají přivedena Spina.

Zhubla ve vězení, pobledla a zestárla a zdálo se, že je to jiná žena - právě tak jako se Giannotto zdál být někým jiným. Oba pak v přítomnosti Curradově s obapolným souhlasem uzavřeli zasnuby, jak je u nás zvykem.

Po několika dnech, kdy je dal opatřit vším, co potřebovali a co si přáli, aniž se ovšem někdo dověděl, co se stalo, zdálo se Curradovi, že nadešla vhodná doba, aby obšťastnil jejich matky; zavolal tedy svou paní i Srnku a takto k nim promluvil:

"Co byste řekla, paní, kdybych vám vrátil vašeho staršího syna, a to jako chotě jedné z mých dcer?"

Srnka mu odpověděla:

"Nemohla bych vám na to říci nic jiného než to, že kdyby to bylo možné, byla bych vám ještě vděčnější, protože byste mi vrátil něco, co je mi nade mne milejší. A kdybyste mi to navrátil tak, jak říkáte, vyvolal byste ve mně trochu ztracených nadějí."

Nato se rozplakala a umlkla. Currado pak promluvil ke své paní:

"A co by sis myslela ty, paní, kdybych ti dal takového zetě?"

Paní mu odvětila:

"I kdyby to nebyl nikdo z urozených lidí, ale třeba ničema, byl by mi vhod, kdyby byl vhod i vám."

Tu prohlásil Currado:

"Doufám, že za několik dní z vás učiním šťastné paní."

A když viděl, že oba mladí lidé nabyli opět svého dřívějšího vzezření, dal je znamenitě odít a otázal se Giusfreda:

"Neměl bys ještě větší radost, než je ta, kterou máš, kdybys spatřil svou matku?"

Giusfredi mu odpověděl:

"Ne, nemohu uvěřit, že by byla mohla po žalu nad svými nešťastnými osudy zůstat naživu. Kdyby se to však stalo, bylo by mi to nesmírně milé, ježto bych mohl mít za to, že pomoci jejich rad si zvětší části dobu zpět své postavení na Sicílii."

Tu dal Currado zavolat jednu i druhou paní. Obě s nesmírnou radostí

119

uvítaly nevěstu; nešlo jim však na rozum, jaké asi vnuknutí způsobilo, že se Currado stal najednou tak dobrotivý a dal Spině Giannotta za muže. Paní Beritola, majíc na paměti slova Curradova, si začala Giannotta prohlížet a skryté síly v ní vyvolaly vzpomínku na dětské rysy ve tváři jejího syna. Tu nečekala již na jiné důkazy a s otevřenou náručí se mu vrhla kolem krku; překypujíc mateřskou láskou a radostí nemohla promluvit ani slovo, ba ochromilo to v ní všechny síly a paní Beritola se skácela do synovy náruče jako mrtvá. Giusfredi, ačkoli byl velmi překvapen, přece jen se rozpomněl, že tuto paní mnohokrát viděl zde na hradě, a i když ji nikdy nepoznal, přece jen rozeznal vůni matčiny; sám sebe peskoval za svou nepozornost a se slzami v očích ji něžně líbal. Když potom Curradova choť za pomoci Spiny vzkřísila studenou vodou a jinými prostředky ochablé síly paní Beritoly, ta znovu objala svého syna, přelévajíc přitom mnoho slz a pronášejíc mnoho slov. Překypujíc mateřskou něhou, tisíckrát, ba vícekrát ho políbila a on k ní vzhlížel a přijímal od ní vše s úctou.

Toto ctné a radostné vítání se třikrát, ba čtyřikrát opakovalo za velkého potěšení a radosti okolostojících, načež si oba vzájemně pověděli o svých osudech. Protože však Currado už s velkou radostí oznámil všem nový příbuzenský vztah, který uzavřel, a chystal se uspořádat hezkou a skvělou slavnost, řekl mu Giusfredi:

"Currado, učinil jste mi mnoha věcmi radost a dlouho jste poctíval mou matku ve svém domě. Aby však nezůstalo nevykonáno to, co ještě zbývá a co můžete splnit, prosím vás, abyste mou matku, mou svatbu a mne oblažil přítomností mého bratra, jež jako otroka drží ve svém domě messer Guasparrini d'Oria, který se jeho i mne - jak už jsem vám předtím řekl - zmocnil pirátským způsobem. Potom pošlete, prosím vás, na Sicílii někoho, kdo by tam dopodrobna vyzvěděl, jak vypadají poměry a stav této země, a kdo by vypátral, co je s mým otcem Arrighettem, zda je živ či mrtev, a žije-li, jaké je jeho zdraví. Až tento člověk všechno bude vědět, ať se vrátí k nám."

Curradovi se zalíbila Giusfredova žádost, i poslal bez okolků do Janova a na Sicílii rozvázné lidi. Ten, jenž jel do Janova, vyhledal messera Guasparriniho, pověděl mu náležitě, co Currado udělal pro Guisfreda a jeho matku, načež ho jménem Curradovým důtklivě požádal, aby mu poslal Vyhnance a jeho kojnou.

Messer Guasparrini se tomu všemu nesmírně podívil, a když posla vyslechl, pravil:

"Pravda, udělal bych pro Currada všecko, co mohu a co by se mu zráčilo, a mám také ve svém domě už čtrnáct let chlapce, o kterého

120

žádáš, i jeho matku; rád mu je pošlu, řekni mu však, že mu vzkazují, aby nevěřil Giannottovým pohádkám či aby se střehl, jestliže jim už lehkověrně uvěřil. Giannotto si dnes dává jméno Guisfredi, protože je to prohnanější darebák, než si Currado může představit."

Takto promluvil, dal uctít čackého muže, tajně si dal zavolat kojnou a obezřele od ní začal vyzvídat okolnosti týkající se téhle věci. Ta, když uslyšela o vzpouře na Sicílii a seznala, že Arrighetto je naživu, zaplašila strach, který dosud měla, a po pořádku mu všechno pověděla - i příčinu, proč si počínala tím způsobem, jež se držela.

Když messer Guasparrini viděl, že se výpověď kojné shoduje s tím, co mu vyprávěl posel, začal slovům kojné věřit, a protože byl člověk převlece chytrý, ověřil si celou věc z té i té stránky, takže čím dále tím víc nabýval jistoty, že věc se má takto.

I zastyděl se, že zacházel tak hanebně s chlapcem, a protože to chtěl napravit a věděl, čím Arrighetto je a byl, dal

chlapci svou krásnou jedenáctiletou dcerku za manželku. Nato uspořádal veliké oslavy, vstoupil s chlapcem, dcerkou a Curradovým poslem na dobře ozbrojenou galéru a odpulili k Lerici.

Tam ho uvítal Currado s celou svou družinou, zavedl je na jeden svůj hrad, jenž stál nedaleko odtud, a zde dal vystrojit velikou slavnost.

Nelze slovy popsat, jakou měla matka radost, když opět spatřila svého syna. Jakou měli radost oba bratři, jak se všichni tři měli k dobré kojně, jak k messeru Guasparrinimu a jeho dceři! A jak se všichni dohromady veselili s Curradem, jeho dcerou, jeho dětmi a jeho přáteli! Proto to ponechávám na vás, paní, abyste si to představily.

Aby tato radost byla vrchovatá, ráčil Pánbůh, nejštědřejší dárce, připojit k tomu, co už začal, i radostné zvěsti o životě a vysokém postavení Arrighetta Capeceho. Neboť v té chvíli, kdy se konala veliká slavnost a hosté - paní i muži - zasedli právě k prvnímu jídlu, dorazil ten, jenž odejel předtím na Sicílii, a mimo jiné vyprávěl, že Arrighetto byl ještě vězněn králem Karlem, když vypuklo v zemi povstání proti králi, ale že se rozzuřený lid rozběhl k žaláři, zabil strážce a vyvedl Arrighetta ven. A protože byl Arrighetto úhlavním nepřítelem krále Karla, postavil si ho lid v čelo, a veden jím, jal se hnát a bít Francouze. Tím si Arrighetto získal svrchovanou přízeň krále Petra, který ho zase uvedl v držení bývalých statků a všech bývalých poct. Proto prý Arrighetto zaujímá vysoké a výnosné postavení - a posel ještě dodal, že ho Arrighetto přijal s nejvyššími

121

poctami a byl nevýslovně rozradostněn, když se dozvěděl o své paní a synku, o nichž od té doby, co byl jat, nic nevěděl. Poslal prý pro ně také saettii s několika urozenými pány, kteří prý tu už vbrzku budou.

Posel byl uvítán a vyslechnut s náramnou veselostí a radostí a Currado se neprodleně vydal v ústřety šlechticům, kteří si přijížděli pro paní Beritolu a Guisfreda, radostně je přivítal a uvedl je na hostinu, jež nebyla ještě ani v půli.

Na ni je přivítali paní a Guisfredi a kromě nich i ostatní s takovou radostí, že nikdo nikdy o podobné radosti neslyšel.

Šlechtici, ještě než zasedli k jídlu, vyřídili Curradovi a jeho paní, jak nejlépe uměli a mohli, pozdravy od Arrighetta a díky za pocty, které byly prokázány Arrighettově paní a jeho synovi. A vyřídili též, že Arrighetto jim vyhoví ve všem, co se jim zráčí a co se týká jeho osoby i majetku. Nato se obrátili k messeru Guasparrinimu, o jehož dobrodiní neměli tušení, a řekli mu, že jsou naprosto jisti, že Arrighetto, až se doví, co udělal pro Vyhnance, vzdá i jemu podobné a ještě větší díky.

Nato převezele usedli k svatebnímu veselí dvou nevěst a hodovali s novomanželi. Curradova slavnost na počest zetě a ostatních jeho příbuzných a přátel netrvala jen tento den, ale i několik dalších dnů. Když pak byla u konce, uzdalo se paní Beritole, Giusfredimu a ostatním, že je na čase vydat se na cestu. Doprovázeni slzícím Curradem, jeho paní a messerem Guasparrinim, vstoupili na seattii a spolu se Spinou odpulili. Protože váł příznivý vítr, dorazily brzy na Sicílii a Arrighetto v Palermu přijal syny i paní tak radostně, že se to nedá ani povědět. Žili zde pak ještě velmi dlouho, jak se má za to, a velmi šťastně, jsouce vděční za dobrodiní, jehož se jim dostalo od Pánaboha.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Babylónský sultán pošle algarbskému králi svou dceru za manželku. Ta se vlivem různých příhod dostane během čtyř let do rukou devíti mužů, žijících v různých místech: nakonec je však vrácena otci jakožto panna a vdá se za algarbského krále, jako se to předtím mělo stát.

122

Kdyby snad byl příběh, který vyprávěla Emilia, trval ještě trochu déle, byl by jistě pohnul k slzám všechny mladé paní, jež měly soucit s osudy paní Beritoly. Ale tu nadešel jeho konec a královna přikázala, aby pokračoval Pamfilo, a ten velmi poslušně začal vyprávět:

Přetěžko můžeme, líbezné paní, rozpoznat, co je pro nás užitečné, neboť častokrát bylo možno spatřit mnohé lidi, kteří si mysleli, že by mohli žít bez starostí a bezpečně, kdyby zbohatli, a proto nejenomže prosili Boha o bohatství, ale horlivě o ně sami usilovali bez ohledu na jakoukoli námahu a nebezpečí. Když ho potom dosáhli, našel se někdo, kdo zatoužil po bohatém dědictví a zabil ty, kteří předtím než zbohatli, milovali život. Jiní, kteří se z nízkého stavu dostali přes nebezpečné bitvy, přes krev bratří a jejich přátel na královské trůny - nebo v tom viděli největší štěstí -, spatřili na vlastní oči a seznali, že trůny jsou plné nekonečných starostí a bezmezného strachu, ba často je ještě i jejich vlastní smrt přesvědčila, že se u královských stolů pije ze zlata jed. Bylo i mnoho takových, kdo horoucně toužili po tělesné síle a kráse nebo po vnějších ozdobách a nepostřehli, že jejich přání bylo nedobré, dokud neseznali, že právě tohle bylo příčinou jejich smrti nebo života plného útrap.

Abych tu však nepřebíral všechny lidské tužby jednotlivě - tvrdím, že si živáckové nemohou dovolit ani jedno přání, o němž by mohli říci, že je bezpečné před různými zásahy Štěstěny. Chceme-li proto jednat jaksepatří, má nám být vhod a máme přijmout a třimat to, co nám dal On, jenž jediný ví, čeho je nám třeba, a může nám to dát. Muži hřeší tím, že touží po mnoha věcech, vy pak, půvabné paní, hřešíte nanejvýš v jedné věci, to jest, že si přejete být krásné, a to tolik, že vám nepostačují půvaby, jež vám uštědřila příroda; ba snažíte se je ještě podivuhodným uměním posílit. Mám proto v úmyslu vyprávět vám, jak nešťastná byla jedna Saracénka, které se kvůli kráse stalo, že během čtyř let slavila devětkrát svatbu.

Je tomu už hodně dávno, co byl v Babylónii sultán, jemuž bylo jméno Beminedab a kterému se za jeho života splnilo mnoho z toho, co si přál. Měl mezi mnoha svými dětmi mužského i ženského pohlaví i dcerku zvanou Alatiel, jež byla v té době nejkrásnější ženou na světě, což říkal každý, kdo ji spatřil. A ježto při velké porážce, kterou od sultána utrpělo velké množství Arabů, pomohl sultánovi obdivuhodným způsobem král algarbský a jako obzvláštní přízeň si vyžádal jeho dceru za manželku, sultán mu ji dal a přikázal jí, aby s početnou družinou mužů a paní vstoupila na dobře

vyzbrojený a vystrojený koráb, kde byla i její vznešená a bohatá výbava. Poté ji poručil Bohu a poslal ji králi algarbskému.

Sotvaže nadešla příznivá doba k odplutí, napjali lodníci plachty a vypluli z alexandrijského přístavu. Několik dní pluli šťastně. Už minuli ostrov Sardinii a už se jim zdálo, že jsou blízko cíle své cesty, když tu jednoho dne se zdvihly větry dující opačným směrem, a protože každý z nich byl nesmírně prudký, kymácely korábem tak, že paní a lodníci na něm se několikrát už měli za ztracené. Ježto však to byli zdatní lidé, vynakládali veškerý svůj um a námahu a dva dny úporně nekonečnému moři vzdorovali. Když však nastala třetí noc od počátku bouře a vichřice nejenomže nepřestávala, nýbrž zuřila stále víc a víc, lodníci už nevěděli, kde jsou, a nemohouce to určit ani svým námořnickým uměním od oka, ani podle pozorování, ježto obloha byla zahalena přetemnými mraky a noční tmou, seznali nedaleko Mallorky, že loď se rozestupuje.

Ježto pak velitelé lodi neviděli žádný prostředek, jak by vyvázli, a ježto měl každý na mysli jen sám sebe a nikoli druhé, spustili na moře člun, vrhli se do něho a byli odhodláni světit se spíše jemu než rozestupujícímu se korábu. Za nimi se tam však začali vrhat jeden po druhém všichni muži, kteří byli na lodi - ačkoli jim v tom ti, kdo se dostali do člunu první, bránili s noží v ruce -, a tak ti, kdo se domnívali, že uniknou smrti, padali ji přímo do chřtánu. Člun ovšem nemohl v tak nepříznivém počasí unést tolik lidí, potopil se a s ním zahynuli všichni, kdo byli na něm. Koráb, ačkoli byl už samá trhlina a skoro plný vody (nezůstal na něm nikdo jiný než paní a její ženy, které přemohla mořská bouře a strach, takže na něm ležely jako mrtvé), byl hnán bouřlivým větrem dál a tou největší rychlostí narazil na pobřeží ostrova Mallorky. Náraz byl ta prudký a tak veliký, že se koráb skoro celý zaryl do písku asi takový kus od pobřeží, co by kamenem dohodil. Celou noc do něho bilo moře, ale vítr už korábem pohnout nemohl.

Když nadešel jasný den a bouře trochu přestala, paní, jež byla skoro napůl mrtvá, zdvihla hlavu, a třebaže byla velmi zesláblá, začala volat hned toho a hned onoho ze svého služebnictva. Volala však nadarmo, protože ti, které volala, byli příliš daleko. Neslyšíc nikoho odpovídat a nikoho také nevidouc, užasla nad tím a dostala převeliký strach. I vstala, jak mohla nejlíp, a tu spatřila paní, jež patřily do její družiny, a ostatní ženy, jak zde leží. Počala na jednu po druhé silně křičet, zkoušela, zda v nich není známka života, ale našla jen málo takových, neboť ostatní zemřely buď na mořskou nemoc, nebo strachem. Tu obavy paniny ještě vzrostly, neboť se zde

cítla úplně opuštěná; nevěděla ani nepoznávala, kde je, a třebaže sama potřebovala pomoc, cloumala těmi, které ještě zůstaly naživu, dokud nevstaly. Shledala však, že ani ony nevědí, kam se poděli muži, a když spatřila, že loď narazila na pevninu a je plná vody, začala spolu s nimi bolestně plakat.

Byla už třetí hodina s poledne a ony dosud nespátřily na pobřeží či někde jinde žádného člověka, od jehož soucitu by se mohly nadít nějaké pomoci. Teprve po třetí hodině tudy náhodou jel na svém koni a se svými sluhy jeden šlechtic, jenž se vracel z jednoho svého sídla a jenž slul Pericone z Visalga. Spatřiv koráb, hned ho napadlo, co se asi stalo, a bez okolků přikázal jednomu svému sluhovi, aby se pokusil proniknout na koráb a přišel mu povědět, co viděl. Sluha to provedl a stálo ho to mnoho námahy; nakonec se však přece jen dostal na koráb a zde našel onu urozenou dívku vystrašenou a ukrytou se zbytky její družiny pod zabanem na přidi. Dívky, vidouce sluhu, daly se do pláče a mnohokrát ho prosily o slitování; pak ale seznaly, že on jim nerozumí, a ježto nerozuměly ani ony jemu, snažily se mu dát posušky na srozuměnou, jaké neštěstí je potkalo.

Sluha si všechno co nejlépe prohlédl, co viděl na lodi, pověděl Periconovi a ten dal dopravit na pevninu paní i ty nejcennější věci z lodi, které bylo možno odnést; pak se vydal se vším do svého zámku a tam ženám dopřál, aby se posilnily jídlem a odpočinkem. Podle bohatých věcí a podle počt, které ostatní prokazovaly své paní, pochopil a seznal, že je to jistě nějaká šlechtice, a ačkoli paní byla bledá a ačkoli měla po útrapách na moři zevnějšek v nepořádku, přece jen její půvaby připadaly Periconovi překrásné; proto si ve svém nitru řekl, že ji bude chtít za manželku, nemá-li ona paní chotě, a nebude-li ji moci mít za manželku, že ji bude chtít za svou milostnici.

Pericone byl muž smělého pohledu a velmi statný; dal paní znamenitě ošetřovat a po nějakém čase shledal - když se ze všeho vzpamatovala -, že je nad pomysleni krásná. Nesmírně ho proto zamrzelo, že se on s ní a ona s ním nemůže dorozumět, takže se ani nedoví, kdo ona je; přesto však zahořel k ní bezměrnou láskou a líbeznými a milostnými posušky se snažil dosáhnout toho, aby mu byla po vůli a nekladla mu odpor. Nic však naplat - paní veškeré jeho důvěrnosti odmítala a tím Periconovo vzplanutí ještě více rozplameňovala.

Když tu paní pobývala už několik dní a podle obyčejů seznala, že je mezi křesťany, usoudila, že nakonec stejně podlehne buď Periconovu násilí, nebo jeho lásce a že tedy nikterak nezáleží na tom, zda

vyjde najevo, kdo ona je, nehledě na to, že stejně nevěděla, jak se dorozumět. Proto si umínila, že bude nepřízni osudu čelit s pevnou myslí. Svým ženám, z nichž jí zůstaly už jen tři, přikázala, aby nikomu neprozrazovaly, kdo ona je, ledaže by se dostaly do takových okolností, kdy by jim to mohlo přinést zřejmou pomoc a osvobození, a krom toho je převelice napomínala, aby si uchovaly cudnost, tvrdíc jim, že ona sama se vzdá jedině svému manželovi.

Její ženy ji za to chválily a řekly jí, že budou její příkaz dodržovat, jak jen budou moci. Pericone však hořel den ode dne tím více, čím blíže u sebe viděl onu vytouženou a čím větší mu kladla odpor; i nahlédl, že lichotky mu nejsou nic platné, a rozhodl se užít lsti a úskoku, ponechávaje násilí nakonec. A protože jednou zpozoroval, že paní chutná víno, které nebyla zvyklá pít, neboť její zákon jí to zakazoval, usoudil, že se jí bude moci zmocnit pomocí tohoto Venušina služebníka; předstíral tedy, že už nedbá o to, proti čemu se paní stavěla, vystrojil jednoho večera pěknou večeři - jako

by šlo o velikou slavnost -, na niž přišla i ona paní, a Pericone během této hostiny, veselý z mnoha příčin, přikázal sluhovi obsluhujícímu paní, aby jí dal pít různá smíchaná vína. Sluha to znamenitě provedl a paní, jež nic netušila a kterou zlákala lahodnost nápojů, vypila jich víc, než bylo vzhledem k její počestnosti žádoucí. Zapomněla přitom na překonaná protivenství, rozjařila se, a vidouc několik žen tančit po mallorském obyčeji, zatančila po způsobu alexandrijském.

Když to spatřil Pericone, usoudil, že je už blízce tomu, po čem toužil, dal přinést hojnost dalších jídel a nápojů a protáhl večer dlouho do noci. Po odchodu hostů vstoupil konečně do komnaty sám s paní, jež byla rozpálena vínem, takže jí nebránila počestnost, svlékla se beze studu před Periconem, jako by byl jednou z jejích služebných, a vstoupila do lože. Pericone ji bez okolků následoval; zhasil světla, hbitě se natáhl po jejím boku z druhé strany, uchopil ji do náručí - aniž se tomu ona nějak bránila - a jal se s ní milostně potěšovat. Tak se paní dověděla, jakým rohem mužové trkají, což předtím nevěděla, a skoro zalitovala, že odmítala Periconovo dvoření; nečekala proto už pak na to, že ji Pericone vyzve k tak sladké noci, a pozvala se sama - nikoliv ovšem slovy, jimiž by se byla nemohla dorozumět, ale skutky.

Štěstěna se však nespokojila jen tím, že z manželky královny udělala milostnici hradního pána, a po velikých radovánkách Periconových a jejich jí uchystala lásku ještě krutější.

Pericone měl bratra, hezkého a svěžího jako růže, jemuž bylo pětadvacet

126

let a slul Marato. Ten, sotvaže Alatiel spatřil, našel v ní svrchované zalíbení, a protože se mu zdálo, pokud mohl vyrozumět z jejích posunků, že je mu příznivě nakloněna, usoudil, že mu v tom, po čem touží, nebrání nic leda to, že ji Pericone neustále střeží, a připadl na krutou myšlenku, již šel vzápětí v patách zločinný čin.

V té době kotvil náhodou v přístavu tohoto města koráb naložený zbožím, který měl již napjaté plachty a chystal se vyplout do Chiarenzy v Románii, jakmile zavane příznivý vítr. Patřil dvěma janovským mladíkům, s nimiž se Marato domluvil a dohodl, že ho i s paní příští noci vezmou na loď. Když bylo tohle zařízení a nadešla noc, Marato si promyslel vše, co má udělat, s několika svými nejspolehlivějšími druhy, které vyzval k tomu, co zamýšlel, tajně přišel k Periconovu domu, kde by se byl nikdo od něho nenadal ničeho zlého, a podle vzájemné úmluvy se ukryl v domě.

Když pak uplynula část noci, otevřel svým druhů, vešel s nimi tam, kde spal Pericone s paní, otevřeli komnatu, spícího Periconu zabili, plačící paní pohrozili smrtí, kdyby ztropila nějaký povyk, a jali ji; nato s většinou cenných Periconových věcí odešli k moři, aniž si jich někdo všiml; tam Marato a paní vstoupili bez meškání na koráb a Maratovi druhové se vrátili zpět.

A protože vál té noci dobrý a příznivý vítr, napjali lodníci ihned plachty ve směru své cesty.

Paní hořce naříkala kvůli prvnímu i kvůli druhému neštěstí, ale Marato ji začal tak dokonale utěšovat svatým Vstávávrucem, ježž nám dal Pánbůh, že se s ním paní spřátelila a na Periconu zapomněla.

Už se jí zdálo, že všechno jde dobře, když tu jí Štěstěna přichystala nový zármutek, jako by nebyla spokojena se zármutky minulými. Protože totiž byla paní překrásného zevnějšku - jak jsme už několikrát řekli - a velmi chvályhodných mravů, zamilovali se do ní oba mladí patroni korábu tak silně, že se o nic nestarali a jen se snažili o to, jak by jí sloužili a jak by se jí zalíbili - přičemž ovšem neustále dávali pozor, aby si Marato nepovšiml, proč to dělají.

Ježto jeden na druhém tuto lásku nepoznal, tajně se spolu uradili a domluvili se, že se předmětu své lásky zmocní společně, jako by se mohlo s láskou nakládat jako se zbožím či s výdělkem. Vidouce však, že ji Marato pilně hlídá, odkládali svůj záměr, až jednoho dne, kdy koráb plul nesmírnou rychlostí a Marato stál na zádi a díval se na moře a nic zlého netušil, přistoupili svorně k němu, popadli ho ze zadu a hodili ho do moře. Upluli víc než míli, než někdo

127

postřehl, že Marato spadl do moře, a paní, když to zpozorovala a neviděla možnost, jak by ho zachránila, propukla v nový nárek.

Oba zamilovaní neprodleně přispěchali a jali se ji utěšovat vlídnými slovy a obrovskými sliby, ačkoli jim málo rozuměla. Snažili se tedy uspokojit tu, jež neoplakávala ani tak ztraceného manžela jako své neštěstí, a když se jim po dlouhých řečech, které znovu a znovu opakovali, zdálo, že ji už skoro uklidnili - začali se domlouvat zase spolu, který z nich má s ní jít ležet první.

Protože každý z nich chtěl být první a protože se nemohli v té věci nikterak shodnout, začali se nejprve ošklivými slovy tvrdě hádat, a když v nich vzplál hněv, sáhli po nožích, zuřivě se na sebe vrhli a uštědřili si mnoho ran (neboť nikdo z lidí na korábu je od sebe nemohl odtrhnout), takže jeden z nich ihned padl mrtev k zemi a druhý zůstal naživu s těžkými ranami na mnoha místech.

To paní velice mrzelo, neboť viděla, že se octla bez naděje na jakoukoli pomoc či radu, a tuze se obávala, aby se proti ní neobrátíl hněv příbuzných či přátel majitelů lodi; prosby raněného a brzký příjezd do Chiarenzy ji však z nebezpečí smrti vysvobodily.

Paní vystoupila s raněným na pevninu, a zatímco s ním pobývala v jednom hostinci, městem se rychle roznesla pověst o její veliké kráse a ta dospěla až k uším knížete morejského, jenž právě tehdy v Chiarenze meškal; i zatoužil paní spatřit, a když se tak stalo, shledal, že je ještě krásnější, než vyprávěla pověst - a zamiloval se do ní v krátké době tak horoucně, že nebyl s to myslet na něco jiného. A když pak ještě uslyšel, jakým způsobem se sem dostala, umínil si, že se jí zmocní.

Zatímco však hledal, jak toho dosáhnout, dověděli se o tom příbuzní raněného, a nečekajíc na nic, hbitě mu ji poslali - což bylo knížeti na výsost milé a paní nejinak, ježto se jí zdálo, že takto vyvázla z velikého nebezpečí.

Kníže shledal, že ji kromě krásy zdobí ještě i královské způsoby, i usoudil z toho - neboť nemohl jinak zvědět, kdo ona žena je -, že je jistě nějakou urozenou paní, takže se jeho láska k ní ještě zdvojnásobila; a ježto k ní choval velikou úctu,

nakládal s ní nikoli jako se svou milostnicí, ale jako se svou vlastní chotí.

Paní si v duchu srovnala všechny přestálé strasti, a když viděla, jak se jí nyní dobře vede, naprosto se utěšila, byla opět veselá a její půvaby rozkvetly do té míry, že to vypadalo, jako by celá Romania neměla o čem jiném vyprávět.

Tak se také stalo, že mladého, krásného, čackého vévodu athénské - přítele a příbuzného knížete - posedla touha spatřit tuto paní:

128

i přibyl s nádherným a ctným průvodem do Chiarenzy předstíraje, že přichází navštívit knížete, jak občas dělal, a byl tu s poctami a velkým veselím přijat.

Po několika dnech přišla řeč na půvaby oné paní a tu se vévoda otázel, zda je opravdu tak podivuhodná, jak se vypravuje. Kníže mu na to odpověděl:

"Je ještě podivuhodnější, ale o tom nechť tě přesvědčí nikoli má slova, nýbrž tvé vlastní oči."

Na vévodovo pobízení odebral se kníže spolu s ním tam, kde byla ona paní; přijala je velmi způsobně a s veselou tváří - ježto zvěděla o jejich příchodu už předtím, načež kníže s vévodou ji posadili mezi sebe. Nemohli si však s potěšením s ní porozprávět, protože rozuměla málo nebo nic z jejich řeči. Každý se tedy na ni díval jako na nějaký div, zvláště pak vévoda, jenž sám sebe stěží mohl přesvědčit, že paní je smrtelná bytost, a nepostřehl, že přitom, jak se na ni dívá, pije očima milostný jed; soudil, že hleděním na ni činí zadost svému potěšení, a tak se tím sám žalostně zapletl do milostných sítí a převelice horoucně se do ní zamiloval.

Když potom od ní spolu s knížetem odešel a měl čas oddat se svým myšlenkám, usoudil, že kníže je nejšťastnějším člověkem pod sluncem, ježto má pro svou potěchu tak krásné stvoření; a protože po mnohých a různých úvahách převážila ohnivá láska jeho počestnost, pojal záměr, že knížete o toto štěstí připraví děj se co děj a bude jim dle své vůle oblažovat jen sebe.

Ve své nedočkavosti nechal stranou veškerý rozum a veškerou spravedlnost a všechny své myšlenky upnul k promýšlení lsti; a jednoho dne - podle hanebného záměru, který pojal spolu s jedním velice důvěrným komorníkem knížete, jenž slul Ciuriaci - dal v největší tichosti přichystat všechny své koně a svá zavazadla, aby mohl odejet, a příští noci spolu s jedním pomocníkem, rovněž ozbrojeným, dal se zmíněným Ciuriacim potají zavést do komnaty knížete. Zastihl ho - zatímco paní spala -, jak stojí u okna vedoucího na moře všecek nahý, neboť bylo veliké vedro, a dává se ovívat vánkem, který odtud dul.

Pomocník, jež předtím vévoda poučil, co má dělat, se v té chvíli přepíplil komnatou až k oknu a tam zasadil knížeti takovou ránu do beder, že nůž vyjel na druhé straně z těla; poté kníže rychle popadl a vyhodil ho z okna.

Palác stál nad mořem a byl velmi vysoký a ono okno, u něhož kníže stál, bylo nad nějakými domy, jež strhl mořský příboj, takže sem nikdy nikdo nepřicházel, či snad jen zřídka - proto se stalo, že

129

pád těla knížete nikdo nezpozoroval, jak vévoda předvídal, a ani zpozorovat nemohl.

Když vévodův pomocník shledal, že je vše odbyto, zatvářil se, jako by chtěl Ciuriaciho obejmout, načež mu hbitě hodil na krk oprátku, kterou si k tomuto účelu přinesl, a stáhl ji tak, že Ciuriaci nemohl ztropit sebemenší hluk. Nato přispěchal vévoda a spolu se svým pomocníkem Ciuriaciho uškrtil a svrhl tam, kam byl předtím svržen kníže.

Když se to stalo a vévoda se dobře přesvědčil, že je neslyšela ani paní, ani kdokoli jiný, vzal světlo, posvítíl si na lůžko a zcela potichouнку odkryl paní, jež tvrdě spala. Celičkou si ji prohlédl a vzdal jejím půvabům nesmírnou chválu, neboť líbila-li se mu oděná, líbila se mu nahá nad pomyšlení, což v něm roznítilo takový chtíč, že se nedal zastrašit ani zločinem, který právě spáchal. I ulehl po jejím boku a s rukama ještě krvavými vzal si ji celou rozespalou a netušící, že to není kníže.

Pobyl s ní v převelikých slastech - za nějakou chvíli však vstal, dal zavolat několik lidí ze svého průvodu a rozkázal, aby paní jali, aby nemohla působit hluk. A když pak byla paní vynesena tajnými dveřmi, jimiž sem vévoda přišel, a naložena na koně, vydal se co nejtíšeji s ní a se svým doprovodem na cestu.

Směřovali k Athénám, ale ježto měl vévoda manželku, nejeli až do Athén, nýbrž na jedno překrásné sídlo, jež měl nad mořem nedaleko odtud; zde ubytoval paní - nesmírně zasmušilou z toho, co se přihodilo -, postaral se, aby její pobyt nevyšel najevo, a kázal ji obsluhovat vším, co potřebovala.

Druhého dne čekali dvořané až do třetí hodiny s poledne, že kníže vstane; když však stále nic neslyšeli, pootevřeli dveře komnaty, jež nebyly zamčené, a vidouce, že zde nikdo není, usoudili, že si vévoda tajně vyjel někam se svou paní na několik dní, a nikterak si tím nelámali hlavy.

Tak se tedy věci měly, když tu druhého dne přišel jakýsi blázen na ono zbořeníště, kde ležely mrtvolky knížete a Ciuriaciho. Vyvlekl Ciuriaciho za oprátku ven a kráčeje odtud vlekl ho za sebou. Mnoho lidí k velkému úžasu ihned poznalo, koho to vleče, i začali bláznovi lichotit, až ho přiměli k tomu, že je zavedl na místo, kde mrtvolu Ciuriaciho našel; zde pak k převelikému žalu celého města našli i mrtvolu knížete. Když ji s poctami pohřbili, jali se pátrat po pachatelích tohoto obrovského zločinu a vidouce, že zde už vévoda athénský není a že potají odejel, usoudili, že vraždu spáchal on a že si odvedl paní s sebou, jak tomu také skutečně bylo. Neprodleně

130

proto ustanovili knížetem bratra mrtvého knížete a jali se ho ze všech sil ponoukat k pomstě. Nový kníže zjistil podle mnoha jiných okolností, že se věci zběhly tak, jak si všichni domýšlejí, i svolal ze všech stran své přátele, příbuzné a čeledě, shromáždil bez meškání pěkné, veliké a mocné vojsko a chystal se k válce proti athénskému vévodovi.

Sotvaže o tom vévoda zvěděl, vynaložil rovněž všechno úsilí, aby byl připraven k obraně; přišlo mu na pomoc též

mnoho velmožů, mezi nimiž byl i syn konstantinopolského císaře Konstantin a jeho bratranec Emanuel, jež císař poslal vévodovi na pomoc s početným houfem ozbrojenců. Vévoda je rád s počtami uvítal a vévodkyně ještě raději, neboť byla Konstantinovou sestrou.

Zatímco se započeti války den ode dne blížilo, využila vévodkyně vhodné chvíle, dala si Konstantina s Emanuelem zavolat do své komnaty a tam jim v slzách obsírně pověděla celou tu historii; odhalila jim, z jaké příčiny má být válka, i to, jak ji vévoda potupil skrze onu ženu, kterou tajně ukrývá - což jí je známo -, a s velikým nářkem oba prosila, aby pro čest vévodovu a pro její zadostiučinění pomohli v té věci, jak nejlépe dovedou.

Mladí mužové věděli, jak to všechno bylo, nevyptávali se jí proto už příliš a jali se vévodkyni utěšovat a dávali jí pevnou naději, jak dovedli nejlépe. Když se pak od vévodkyně dověděli, kde ona paní přebývá, odešli, a ježto už předtím mnohokrát slyšeli chválu na její obdivuhodnou krásu, zatoužili paní spatřit a požádali vévodu, aby jim ji ukázal. Ten, nejsa pamětliv toho, co potkalo knížete za to, že ukázal paní jemu, slíbil, že tak učiní; přikázal vystrojit velkolepý oběd v překrásné zahradě, rozprostírající se u sídla, v němž dlela ona paní, a na druhý den ráno tam Konstantina a Emanuela spolu s jejich druhy zavedl, aby společně s onou paní poobědvali.

Konstantinovi připadlo mít po boku paní. Hleděl na ni s údivem, a čím více se na ni díval, tím více ve svém nitru shledával, že ještě nikdy neviděl tak krásné stvoření a že je opravdu třeba omluvit vévodu i kohokoli jiného, kdo by se dopustil zrahy či spáchal nějakou jinou věc, aby se zmocnil tak hezké ženy. A jak tak po paní chvílemi pokukoval a neustále v ní nacházel větší a větší zalíbení než předtím, přihodilo se mu totéž, co se stalo vévodovi. Odcházel odtud zamilován a s hlavou plnou myšlenek - nikoli však na válku, ale na to, jak by paní vévodovi odňal. Nikomu však svou lásku neodhalil a před každým ji přepečlivě tajil.

Zatímco Konstantin plál v tomto ohni, nadešel čas vytáhnout proti knížeti, jenž se už blížil k vévodovu území - i vytrhl vévoda

131

a Konstantin a všichni ostatní na daný rozkaz z Athén a táhli obsadit hranice, aby se kníže nemohl dostat dál.

Konstantin tam pobyl nějaký čas, ale protože mu nešly z hlavy myšlenky na onu paní, přišel na nápad, že by mohl velmi snadno ukojit svou žádost právě teď, kdy ji vévoda není nablízku, a aby měl nějakou příčinu k návratu do Athén, začal předstírat, že je tuze churav. Vévoda mu dovolil, aby se vrátil, Konstantin svěřil svou pravomoc do rukou Emanuelových a odebral se k sestře do Athén, kde po několika dnech přivedl řeč na potupu, které se jí podle jejího mínění dostalo od vévody skrze onu paní, již se vévoda zmocnil; řekl, že ji může být v téhle věci tuze dobře nápomocen, bude-li ona chtít, a že onu paní může vzít a odvést odtud, kde je ukryta.

Vévodkyně soudila, že to Konstantin chce udělat z lásky k ní, nikoli z lásky k oné paní, a prohlásila, že by jí to bylo velmi vhod, kdyby to provedl takovým způsobem, aby se vévoda nikdy nedověděl, že by s tím byla srozuměna.

Konstantin jí to pevně slíbil, načež vévodkyně dala souhlas k tomu, aby věc provedl podle svého nejlepšího uvážení.

Konstantin dal v tichosti vystrojit lehkou bárku, poučil některé své lidi na ní, co mají dělat, načež jednoho večera poslal tuto bárku do blízkosti zahrady, kde někdy paní dříve byla, a sám se s několika jinými svými lidmi vydal do paláce panina. Paní i její služebnictvo ho zde radostně uvítali, a protože si to Konstantin přál, vyšla si paní s ním v doprovodu své čeledi a Konstantinových druhů do zahrady. Konstantin cestou předstíral, že chce s ní pohovořit ve jménu vévody, ale když s ní osaměl, zamířil rovnou k brance, jež vedla k moři a kterou už jeden z Konstantinových druhů otevřel. Když došli až k ní, Konstantin přivolal smluveným znamením bárku, kázal svým lidem, aby paní popadli a naložili do bárky, načež se obrátil k jejímu služebnictvu a řekl:

"Kdo z vás nechce být synem smrti, ať se ani nehne. A nikdo ani slovo! Nezamýšlím vévodovi uloupit jeho milostenku, ale odčinit potupu, kterou páše na mé sestře."

Když domluvil, nikdo se neopovážil ani ceknout; Konstantin vstoupil se svými lidmi do bárky, usedl vedle plačící paní - a pak rozkázal spustit vesla do vody a odplout. Loď, jako by plula ne pomocí vesel, ale pomocí křídel, dorazila na úsvitu příštího dne do Aeginy.

Lodníci tu vystoupili na pevninu, aby si odpočinuli, a Konstantin ukojil svou žádostivost s paní, nepřestávající hořekovat na svou neblahou krásu. Nato všichni znovu vstoupili na loď a za několik dní

132

dopluli na Chios, kde se Konstantin rozhodl zůstat; považoval toto místo za bezpečné, neboť měl strach jednak z otcových výčitek, jednak z toho, že by mu mohl někdo uloupenou paní vzít. Paní tu po několik dní plakala nad svým nešťastným osudem, ale Konstantin ji tak utěšoval, že našla v událostech, jež jí Štěstěna zchystala, zalíbení - jak se to také stalo už předtím.

Zatímco věci šly touto cestou, přibyl náhodou do Smyrny tehdejší turecký král Osbech, jenž neustále válčil s císařem a uslyšev tam, že Konstantin vede na ostrově Chios hýřivý život s paní, kterou uloupil, a že nikterak nedbá o svou bezpečnost, připlul kterési noci s několika ozbrojenými lidmi do města a mnoho lidí tam zjímal na loži dřív, než vůbec postřehli, že je přepadl nepřítel. Ti lidé, kteří se chopili zbraní, byli nakonec povražděni, a když bylo vypáleno celé město a kořist se zajatci dopravena na lodi, vrátil se král se svými lidmi do Smyrny.

Po příjezdu do Smyrny prohlížel si Osbech, jenž byl ještě mlád, celou kořist, spatřil krásnou paní, a když zvěděl, že je to ona paní, jež byla jata spící v loži Konstantinově, byl na výsost spokojen, že ji má před sebou. Učinil ji bez okolků svou chotí, hned slavil svatbu a líhal s ní pak ke svému potěšení po několik měsíců.

Ještě předtím, než se tohle stalo, začal císař vyjednávat s kappadockým králem Basanem o tom, že by Basanus napadl se svými silami Osbecha z jedné strany a on že by na něho zaútočil ze strany druhé; smlouva však nebyla pořád ještě uzavřena, protože císaři se nezdály přiměřené podmínky, jež si kladl Basanus, a nechtěl je přijmout. Když však došli k

jeho sluchu zvěsti o tom, co se stalo jeho synovi, bezměrně ho to zarmoutilo, bez váhání splnil, co kappadocký král požadoval, a jal se na něho naléhat, aby co nejdříve napadl Osbecha, sám se chystaje na něco vytrhnout ze strany druhé.

Když se Osbech o těchto věcech dověděl, sebral své vojsko, a než ho mohli oba velemocní vladaři sevřít z obou stran, vytáhl proti kappadockému králi, zanechav ve Smyrně svou krásnou paní v opatrování jednoho svého věrného sluhy a přítele. Krátce nato se střetl s kappadockým králem, svedl s ním bitvu, ale byl v boji zabit a jeho poražené vojsko bylo rozprášeno. Vítězný Basanus, jemuž nestálo nic v cestě, zahájil hned pochod na Smyrnu a všechen lid, kudy protáhl, se mu poddal jako vítězi.

Mezitím se však stalo, že Osbechův služebník Antiochus, jemuž byla krásná paní svěřena, dívaje se na takovou krásu, porušil vůči svému pánovi a příteli věrnost, a ač byl už letitý, zamiloval se do paní. Mluvil její řečí, což jí bylo velmi vítané, neboť už několik let

133

musela žít jako hluchá a němá, ježto sama nerozuměla nikomu a nikdo zase jí - a protože ho k tomu pobízela láska, dobře si s ní už po několika dnech rozuměl do té míry, že se zakrátko bez ohledu na pána, stojícího ve zbrani a ve válce, změnil jejich přátelský vztah nejenom v důvěrný, ale nakonec i v milostný, ježto oba vzájemně nalézali pod ložní pokrývkou báječné potěšení.

Když se dověděli, že Osbech byl poražen a zabit a že se blíží plenící Basanus, domluvili se, že nebudou čekat, až dorazí Basanus; vzali si co možná nejvíc Osbechových pokladů, jež byly po ruce, a potají se vydali na Rhodos.

Nepobyli zde ještě valně dlouho, když tu Antiochus na smrt onemocněl, a protože s ním náhodou byl na téže hospodě jeden kyperský kupec - jež si Antiochus velmi oblíbil, takže se oba stali velikými přáteli -, napadlo Antiochovi odkázat své jmění i svou milovanou paní tomuto kupci.

A protože byl už v posledním tažení, zavolal si je oba dva a takto k nim promluvil:

"Vidím, že už mám smrt na jazyku, a to mě trápí, protože nikdy jsem nežil tak rád jako teď. Pravda, s jednou věcí jsem při svém umírání spokojen, a to s tou, že když už musím zemřít, umírám v náručí dvou lidí, které miluji jako nikoho na světě - v tvém, nejdražší příteli, a v náručí této paní, kterou jsem od té chvíle, co jsem ji poznal, miloval víc než sám sebe. Je mi však těžko při pomýšlení, že tu po mé smrti zůstane jako cizinka, bez pomoci a bez rady, a bylo by mi ještě hůř, kdybych nevěděl, že jsi tady ty, neboť mám za to, že o ni z lásky ke mně budeš pečovat stejně, jako bys byl pečoval o mne samého. Proto tě co nejsnažněji prosím, abys přijal - zemru-li - mé jmění i ji a abys s ní i s jméním nakládal tak, jak se ti to bude zdát vhodné pro útěchu mé duše. Tebe pak, má nejdražší paní, prosím, abys na mne po mé smrti nezapomněla, abych se mohl i na onom světě honosit, že jsem byl zde na zemi milován nejkrásnější ženou, jakou kdy příroda stvořila. A poskytnete-li mi naději v tyto dvě věci, odejdu na onen svět zbaven všech nejistot."

Kupec i paní při těchto slovech plakali, a když Antiochus domluvil, utěšovali ho a dávali mu slovo, že udělají vše, oč je prosí, kdyby došlo k tomu, že by zemřel.

Zanedlouho nato pak Antiochus skutečně zesnul a kupec s paní ho dali ctně pohřbít.

Kyperský kupec vyřídil za několik dní poté všechny své obchody na Rhodu, a chtěje na katalánské báře, jež tu kotvila, odjet opět na Kypr, otázel se oné krásné paní, co zamýšlí dělat, on že se musí už

134

vrátit domů. Paní mu odpověděla, že velmi ochotně popluje s ním, bude-li mu to ovšem vhod; doufala totiž, že kupec s ní bude z lásky k Antiochovi jednat bratrsky a s úctou. Kupec na to řekl, že nebude nic namítat proti tomu, co bude chtít ona, a aby ji uchránil před jakoukoli pohanou, která by ji mohla stihnout cestou na Kypr, prohlásil o ní, že je to jeho manželka.

Když se nalodili, byla jim na zádi přidělena malá komůrka, v níž kupec spal na velmi těsném lůžku společně s paní, aby jejich činy nebyly v rozporu s kupcovými slovy, a tak se stalo - ačkoli to ani jeden, ani druhý neměl v úmyslu -, že brzy po odplutí z Rhodu zapomněli na přátelství a náklonnost k mrtvému Antiochovi, a nutkáni tmou, příležitostí a teplem lůžka, kteréžto síly jsou nemalé, vzrušovali jeden druhého, jako by oba ponoukala táž žádostivost; než dorazili do Baffy, odkud byl Kyprán, byli už svoji.

V Baffě pak pobyla paní nějaký čas u kupce a tu se náhodou jednoho dne stalo, že do Baffy přibyl za jistou svou záležitostí jeden urozený muž, jemuž bylo jméno Antigonus; byl již stár, a ačkoli byl ducha nemalého, jeho jmění bylo neveliké, ježto mu v mnoha věcech, jež podnikl ve službách kyperského krále, nebyla štěstěna nakloněna. Tento Antigonus kráček jednoho dne kolem domu, v němž přebývala ona krásná paní, jejíž kyperský kupec právě předtím odejel za obchodem do Arménska - a tu shodou okolností spatřil v okně kupcova domu onu paní. Její krása ho upoutala do té míry, že se na ni upřeně zadíval, ale tu si pojednou uvědomil, že už tuto ženu někde viděl, nemohl se však upamatovat kde.

Krásná paní, jež byla tak dlouho hříčkou v rukou osudu, spěla však už k oné mezi, již měly skončit její strasti. Sotvaže užířela Antigonu, vzpomněla si, že ho vídala v otcových službách v Alexandrii, kde zaujímal nemalé postavení, a plna nadějí, že by se snad mohla pomocí jeho rad domoci opět královského postavení, kázala, aby byl k ní co možná nejrychleji - neboť její kupec byl pryč - přiveden onen Antigonus. Když k ní přišel, stoudně se ho otázala, zda snad není Antigonus z Famagosty - jak se ona domnívá -, Antigonus odpověděl, že ano, a dodal:

"Paní, zdá se mi, že vás znám, ale nemohu si nikterak upamatovat odkud. Prosím vás proto, abyste mi připomněla - nebude-li vám to činit obtíže -, kdo jste."

Když paní uslyšela, že je to on, tuze se rozplakala, vrhla se nesmírně žasnoucimu Antigonovi kolem krku a po chvíli se ho otázala, zda ji někdy nespátřil v Alexandrii. Sotvaže Antigonus uslyšel tuto otázku, v té chvíli poznal, že má před

sebou sultánovu dceru
135

Alatiel, o níž se už mělo za to, že zahynula na moři; chtěl jí též projevit povinnou úctu, ale paní o tom nechtěla ani slyšet a naopak poprosila jeho, aby k ní na chvíli usedl.

Antigonus tak tedy učinil a uctivě se jí zeptal, jak a kdy a odkud se dostala až sem, neboť všichni v celém Egyptě prý mají za nezvratné, že utonula před několika lety v moři.

Paní mu na to odpověděla:

"Byla bych opravdu raději, kdyby se bylo stalo tohle, než abych musela žít takovým životem, jakým jsem žila - a myslím, že můj otec by byl téhož mínění, kdyby se o tom někdy dověděl."

To řkouc, jala se hořce plakat.

"Paní," děl jí proto Antigonus, "neztrácejte mysl dřív, než je nutno. Nemáte-li nic proti tomu, povězte, co vše se vám přihodilo a jaký život jste vedla. Třeba se díky náhodě událo vše tak, že s pomocí Pánaboha nalezneme nějakou cestu, po níž se z toho dostaneme."

"Antigone," pravila krásná paní, "když jsem tě užěla, bylo mi, jako bych spatřila svého otce, a protože mě k tomu vedla ona láska a ona něha, již jsem mu povinována, odhalila jsem ti, kdo jsem, ačkoli jsem se ti mohla zapřít. Je opravdu málo těch lidí, kteří by mi byli milí tak jako ty, a patříš mezi ty, které jsem toužila spatřit a poznat nejdříve. Prozradím ti proto jako svému vlastnímu otci všechny své neblahé osudy, jež jsem až dosud tajila, a seznáš-li pak - až je vyslechněš -, že bys mi mohl nějak pomoci, abych opět dosáhla svého dřívějšího postavení, udělej to, prosím tě. Uvidíš-li, že to není možné, prosím tě, abys nikdy nikomu neřekl ani slova o tom, že jsi mě spatřil nebo že jsi o mně něco slyšel."

Po těchto slovech - nepřestávajíc plakat - jala se mu vyprávět vše, co se s ní událo od okamžiku, kdy loď ztroskotala u Mallorky, až do této chvíle.

Antigona pojala z jejího vyprávění taková lítost, že se rozplakal rovněž. Když však skončila, zamyslel se na chvíli a poté pravil:

"Paní, ježto během vašich neštěstí zůstalo skryto, kdo jste, nepochybujte, že vás vrátím vašemu otci a poté králi algarbskému co manželku a že jim budete ještě dražší než předtím."

Na otázku jak vyložil zevrubně paní, co je třeba udělat, načež se vypravil do Famagosty, aby se věci nepostavily v cestu nějaké překážky, šel rovnou ke králi a řekl mu:

"Pane můj, kdybyste ráčil udělat jednu věc, bylo by vám to k nesmírné cti a mně - chud'asu vedle vás - by to bylo k velkému prospěchu, přičemž by vás to mnoho nestálo."

Král se otázel, jak by to bylo možno udělat, a tu pravil Antigonus:

136

"Do Baffy se dostala mladá krásná sultánova dcera, o níž jde už dlouho pověst, že utonula, zatímco ona dlouho převelice strádala, aby si zachovala svou počestnost. Nyní je v nesmírné nuzotě a touží po tom, aby se mohla vrátit k svému otci. Kdybyste mu ji ráčil poslat pod mou ochranou, bylo by vám to k veliké cti a mně k velkému užitku, ba myslím, že by se takováto služba nikdy nevytratila sultánovi z mysli."

Král s královskou velkodušností bez meškání odvětil, že s tím souhlasí, poslal pro ni, se všemi poctami ji dal přivést do Famagosty a spolu s královnou ji nesmírně slavně přijal.

Poté se jí král s královnou vyptávali na její příběhy, ale Alatiel odpovídala a vyprávěla podle ponaučení, jaké jí dal Antigonus.

Za několik dní nato poslal ji král - jak o to požádala - sultánovi, v pěkném a ctném doprovodu mužů i paní, jež vedl Antigonus - a ani se neptejte, s jakou radostí ji i Antigona a celý její doprovod sultán přijal.

Když si pak poněkud odpočala, chtěl sultán vědět, jak se to stalo, že zůstala naživu, kde tak dlouho meškala a proč mu za celou dobu neposlala nejmenší zprávičku o sobě.

Paní, jež si znamenitě vštípila do paměti Antigonova ponaučení, takto zahovořila k svému otci:

"Milý otče, asi dvacátého dne poté, co jsme odpluli od vás, rozdrtila v noci náš koráb divoká bouře a vymrštila jej na jakési západní pobřeží nedaleko místa, jemuž se říká Aquamorta. Co se stalo s posádkou na našem korábu, to nevím a nikdy jsem se to nedověděla. Pamatuji se pouze, že když nadešel den a já se takřka mrtvá probírala opět k životu, lidé z tamějších končin spatřili už ztroskotanou loď a ze všech stran přibíhali ji vyplnit. První na břeh jsem byla vysazena já s dvěma svými ženami, ale nějací mladíci popadli bez okolků jednu i druhou a každý z nich se hned dal se svou kořistí na útěk. Nikdy jsem se nedověděla, co se s nimi stalo; mne pak popadli dva mladíci a vlekli mě odtud za copy, ačkoli jsem neustále tuze kvílela. Jak mne tak ale vlekli, stalo se, že právě ve chvíli, kdy ti dva se chtěli dostat ze silnice do přehlubokého lesa, jeli tudy čtyři muži na koních a ti dva, kteří mě vlekli, sotvaže je uviděli, bez meškání mě nechali být a vzali nohy na ramena.

Když to spatřili ti čtyři muži, kteří podle svého zevnějšku vypadali na velmi urozené lidi, rozjeli se tam, kde jsem zůstala, tuze se mne vyptávali a já jim toho tuze pověděla, jenomže oni nerozuměli mně a já nerozuměla jim. Po dlouhém uvažování co se mnou, mě posléze posadili na jednoho ze svých koní a zavezli mě do jednoho

137

ženského kláštera, kde ženy musí žít podle svých zbožných řeholí. Nevím, co jim tamti čtyři muži řekli, ale já byla ode všech řeholnic velmi vlídně přijata; jednaly se mnou uctivě a já tam pak spolu s nimi a s velkou zbožností sloužila svatému Vstávalovi v Hlubokém údolí, jež tamější ženy mají ve velké oblibě. Pobyla jsem tam s nimi nějaký čas a

trochu jsem se naučila jejich jazyku, ale když se mne pořád vyptávaly, kdo jsem a odkud jsem, pojaly mě obavy, že by mě mohly vyhnat jako nepřítel jejich víry, kdybych jim pověděla, kdo jsem, neboť jsem také dobře věděla, kde jsem, a proto jsem jim řekla, že jsem dcera jednoho velikého kyperského šlechtice, jenž mě poslal mému manželovi na Krétu, a že náhoda tomu chtěla, abychom cestou ztroskotali.

Měla jsem strach, aby se mi nezačalo věst hůře, a proto jsem s nimi v mnoha věcech zachovávala jejich obyčeje - a kdykoli se mne představená oněch žen, které říkají abatyše, otázala, zda bych se nechtěla vrátit na Kypr, odpovídala jsem, že bych si nic nepřála tak jako tohle. Ježto se však obávala o mou poctivost, nechtěla mě svěřit každému, kdo cestoval na Kypr, až jednou konečně - jsou tomu asi dva měsíce - přibylí tam z Francie nějakí počestní lidé se svými paními, z nichž jedna byla spřízněna s abatyší, a ta, když zaslechla, že putují do Jeruzaléma navštívit Hrob, kde byl pohřben Ten, jež pokládají za Boha a kterého předtím Židé zabili, svěřila jim mne a požádala je, aby mě odevzdali mému otci na Kypru.

Trvalo by příliš dlouho, kdybych měla vyprávět, jak mě Tito urození muži ctili a s jakou radostí mě spolu se svými paními přijali mezi sebe. Vstoupili jsme tedy prostě na loď a za několik dní jsme byli v Baffě.

Když jsem viděla, že se už blížíme k místu, kde jsem nikoho neznala, nevěděla jsem, co říci oněm urozeným lidem, kteří mne měli odevzdat mému otci, jak jim to uložila ona ctihodná paní; ale tu mi právě ve chvíli, kdy jsme vystupovali v Baffě na pevninu, poslal Bůh, jemuž se mne zželelo, do cesty Antigona. Neprodleně jsem na něho zavolala, a aby mi oni urození muži či jejich paní nerozuměli, řekla jsem mu naším jazykem, aby mě přijal za vlastní dceru. Pochopil okamžitě, oč mi jde, velmi radostně mě uvítal, uctil ony urozené muže a paní podle svých skrovných možností a pak mě dovedl ke kyperskému králi, jenž mě přijal a poslal mě k vám s takovými poctami, že se to nedá vypovědět. A je-li třeba ještě něco dodat, nechť vám o tom vypravuje Antigonus, jenž o mých osudech slyšel už mnohokrát."

V té chvíli se obrátil k sultánovi Antigonus a pravil:

138

"Pane můj, pověděla vám vše tak, jak to několikrát povídala i mně a jak mi o tom vyprávěli oni urození muži a jejich paní, s nimiž přibyla do Baffy. Opomněla vám říci toliko jednu věc, a to asi udělala jenom proto, že se dobře nehodí, aby o ní hovořila ona. Ti urození mužové a paní, s nimiž připlula, mi sami vyprávěli, jaký stoudný život vedla s oněmi řeholnicemi, vyprávěli o její počestnosti a chvályhodných mravech, a když mi ji odevzdali a loučili se s ní, slzeli a naříkali. Ba, nestačil by mi na to ani celý dnešní den a celá noc, kdybych chtěl dopodrobna vypovědět, co všecko mi ti urození muži a jejich paní pověděli, ale podle toho, co vysvítalo z jejich řeči a co jsem mohl i já upozorovat, řeknu vám jen to - a spokojte se tím -, že se můžete honosit nejkrásnější, nejpočestnější a nejznamenitější dcerou jako žádný jiný vladař, který v této době nosí korunu."

Sultán se z toho všeho nesmírně radoval a několikrát poprosil Pánaboha, aby mu dopřál té milosti moci vzdát důstojné díky každému, kdo jednal s jeho dcerou s úctou, a zvláště pak králi kyperskému, který s poctami poslal slíčnou Alatiel do jejího domova.

Po několika dnech kázal přichystat Antigonovi bohaté dary, dovolil mu, aby se vrátil na Kypr, a kyperskému králi poslal po zvláštních poslech listy, v nichž mu vzdal převeliké díky za to, co učinil pro jeho dceru.

A ježto si přál, aby bylo dokončeno to, co už jednou začal, aby se totiž jeho dcera stala ženou krále algarbského, vzkázal mu, co všecko se přihodilo, a kromě toho mu též napsal, aby si pro jeho dceru poslal, ráčí-li o ni ještě stát. Algarbský král měl z toho velikou radost, vskutku si pro ni poslal a přijal ji s velikým potěšením.

Alatiel, jež předtím ležela s osmi muži snad desettisíckrát, namluvila králi, že je panna, a co panna též po jeho boku ulehla. Tak se stala královnou a prožila se svým králem ještě mnoho blažených let. Od těch dob se proto říká, že líbaná ústa ničeho nepozbývají, ale obnovují se jako luna.

PŘÍBĚH OSMÝ

Hrabě z Antverp je krivě obviněn a odejde do vyhnanství. Zanechá na různých místech v Anglii své dvě děti, a když se po čase neznám

139

navrátí, shledá, že se jim dobře vede. Táhne potom s vojskem krále francouzského jako pacholek, a teprve když vyjde jeho nevina najevo, zaujme postavení, jaké měl předtím.

Během vyprávění o rozličných příhodách krásné Alatiel paní notně vzdychaly, ale kdo ví, jaká příčina je k těmto vzdechům přiměla. Možná že některá z nich více než ze soucitu vzdychala touhou po oněch sňatcích, jež šly tak rychle za sebou. Ale ať už to bylo z jakéhokoli důvodu - když se zasmály posledním Pamfilovým slovům a královna viděla, že jimi je příběh u konce, obrátila se na Elisy a přikázala jí, aby nějakým svým příběhem pokračovala. Ta to s radostí udělala a takto začala:

Bojiště, na němž dnes dlíme, je tak nesmírně rozlehlé, že by se na něm mohl každý pokusit ne jednou, ale desetkrát lámat kopí. Tolik podivných a tvrdých osudů nám skytla Štěstěna, a proto vám jeden z těch nepřeberných příběhů hodlám vyprávět.

V době, kdy římské císařství přešlo z Francouzů na Němce, vzniklo mezi oběma národy převeliké nepřátelství a krutá, zarytá válka, pro niž král francouzský a jeho syn s úsilím celého království, přátel a příbuzných, kteří byli co platni, vyzbrojili nesmírné vojsko jednak k obraně své vlastní země a jednak pro útok na zemi druhou. Chystali se s ním už vytrhnout na nepřítel, ježto však nechtěli ponechat království bez vlády a věděli, že hrabě Walther z Antverp je ušlechtilý, moudrý muž, že jim věrně slouží a je jim přátelsky oddán, rozhodli se, že se spíše hodí pro poklidný úřad než pro válečné útrapy (ačkoli se Walther vyznal i ve válečném umění znamenitě), a ustanovili ho za sebe nejvyšším

správcem francouzského království. Teprve pak se vydali na svou výpravu.

Walther tedy začal spravovat svěřený úřad a dělal to rozvážně a řádně; ve všech věcech se radil s královnou a její snachou, a třebaže spadaly obě pod jeho ochranu a pravomoc, přece jen je ctil jako své paní a velitelky.

Řečený Walther měl překrásnou postavu a bylo mu kolem čtyřiceti let; měl hezké způsoby a byl tak milý, že by se mu byl v tom nemohl žádný jiný šlechtic rovnat. Mimo to byl nejšvarnější a nejjemnější rytíř té doby a strojí se jako žádný jiný.

V té době, kdy byl francouzský král a jeho syn ve válce, o níž byla řeč, stalo se, že Waltherovi zemřela paní, jež mu zanechala dvě děti - jedno mužského a druhé ženského pohlaví -, a ježto Walther nepřestal docházet na dvůr obou jmenovaných paní, s nimiž často hovořil o potřebách království, padl do oka paní králova syna.

140

Jak se tak ale neustále s převelikým zalíbením dívala na jeho postavu a mravy, zahořela k němu tajnou horoucí láskou, a vidouc, že ona je mladá a svěží, on pak bez ženy, mínila, že by mohla lehko dojít k cíli svých tužeb; měla totiž za to, že celé věci nestojí v cestě nic jiného než její stud, a proto se rozhodla, že stud odvrhne a vše mu vyjeví.

Jednoho dne, když byla doma sama, usoudila, že vhodná doba nadešla, a poslala si pro něho, jako by s ním chtěla pohovořit o nějaké jiné věci.

Hrabě, jehož myšlenky byly velmi vzdálené myšlenkám paní králova syna, šel bez meškání k ní; podle jejího přání usedl na její lůžko v komnatě, kde byli jen sami dva, a dvakrát po sobě se jí optal, proč si ho dala k sobě povolát. Paní všecka rozechvělá mlčela, zardívala se studem, až posléze nutkána láskou skoro v pláči trhaně promluvila:

"Nejdražší, sladký příteli a pane můj, jste moudrý muž a dobře tedy jistě víte, jak křehcí jsou muži i ženy a jak rozličné příčiny způsobují, že někdo je křehký méně, druhý více. Spravedlivý soudce nesmí proto určovat stejný trest za stejné provinění různě postavených lidí. Mohl by někdo popřít, že nějaký chudáš či nějaká chudá žena, která si vydělává namáhavě živobytí, zaslouží větší trest, když je nutkána láskou a poddá se jí, než když se toho dopustí nějaká bohatá zahálčivá žena, jež si není zvyklá odříkat si nic, po čem zatouží? Myslím, že nikdo.

Z téže příčiny soudím, že podstatnou částí toho, co omlouvá nějakou paní, jež se nechala náhodou strhnout k lásce, jsou právě zmíněné okolnosti a zbývající část omluvy - když už se stalo, že miluje - tvoří pak to, že si vyvolila moudrého a zdatného milence. Podle mého mínění se u mne vyskytují obě dvě okolnosti, báje jich ještě víc; všechny mě nabádají, abych milovala - třeba mě mládí a nepřítomnost mého manžela -, a všechny mi teď musí být k službám, abych mohla ve vašich očích obhájit svou ohnivou lásku. Dosáhnou-li pak toho, čeho musí dosáhnout u moudrých mužů, prosím vás, abyste mi poskytl radu a pomoc v tom, oč vás požádám.

Příznávám se, že pro nepřítomnost mého muže nemohu odolat nutkání svého těla ani návalu lásky, které mají takovou sílu, že mnohokrát zmohly a zmaňají nejenom něžné ženy, ale i ty nejsilnější muže - a protože žiji v pohodlí a nečinnosti, jak vidíte, nechala jsem se strhnout k slastem lásky a zamilovala jsem se. Vím, že takováto událost by nebyla nepočetná, i kdyby vyšla najevo, a proto myslím, že není nikterak nepočetná, je-li a zůstane-li skryta, neboť

141

Amor byl ke mně tak milostivý, že mě nejenom nepřipravil o soudnost, tak potřebnou při volbě milence, ale propůjčil mi ji v hojně míře: a ukázal mi vás, jenž jste hoden toho, abyste byl milován takovou paní, jako jsem já. Nemýlím-li se ve svém úsudku, mám za to, že jste nejkrásnější, nejlíbeznější a nejroztomilejší rytíř, jakému není v celém francouzském království rovno - a stejně tak jako mohu říci já, že jsem bez chotě, můžete říci zase vy, že nemáte manželku.

Prosím vás proto při vši lásce, kterou k vám chovám, abyste mi neodpíral lásku svou, ale abyste se slitoval nad mou mladostí, jež se pro vás stravuje jako led v ohni."

Po těchto slovech jí vytryskly z očí tak hojné slzy, že nebyla s to hovořit dál a naléhat na něho dalšími prosbami, ačkoli to měla v úmyslu. V pláči sklopila oči a jako přemožena položila hlavu na hrud' knížete.

Hrabě byl na výsost věrným rytířem, i počal její ztřeštěnou lásku kárat těmi nejpřísnějšími slovy, odstrkoval paní, jež se mu již chtěla vrhnout kolem krku, od sebe a zapřísahal se jí, že by se raději dal rozčtvrtit, než by nějak poskvnil čest svého pána či přivolí k tomu, aby se toho dopustil někdo jiný..

Sotvaže paní zaslechla tato slova, zapomněla ruče na lásku a všecka rozpálena hněvem řekla:

"Vy mnou tedy chcete za mou lásku pohrdat, bídný rytíři? Chcete-li však mne nechat zemřít, dá Bůh, že i já najdu prostředek, abyste zemřel či abyste jinak zmizel ze světa!"

Sotvaže domluvila, vjela si oběma rukama do vlasů, a když si je rozcuchala a pošubala, roztrhla si i šaty na nadrech a pak začala mohutně křičet:

"Pomoc, pomoc, hrabě z Antverp mi chce učinit násilí!"

Když hrabě viděl, co se děje, nezaváhal ve svém svědomí, ale zatanula mu na mysli dvorská zášť a dostal strach, aby nebylo špatnosti této paní dopřáno více víry než jeho nevině; povstal proto co nejrychleji, vyšel z komnaty a prchal z paláce do svého domu. Zde bez dlouhého uvažování posadil své děti na koně, sám se rovněž vyšvihl do sedla a ujížděl, jak mohl nejrychleji, rovnou do Calais.

Pokřik panin přivolal mnoho lidí, kteří nejenom uvěřili jejím slovům, když ji spatřili a seznali, proč křičí, ale ještě k tomu přidali, že hrabě stavěl na odív svou roztomilost a vybrané způsoby proto tak dlouho, aby dosáhl tohoto cíle. Rozběhli se proto zuřivě k jeho domovu, aby hraběte jali - a když ho nenalezli, vyloupili nejprve celý dům a pak jej až do základů zničili.

142

Novina se dostala v té znetvořené podobě - jak byla vypravována - i do pole králi a jeho synovi a oba dva velmi

pobouřila. Odsoudili hned hraběte a jeho potomstvo do věčného vyhnanství a slíbili obrovskou odměnu tomu, kdo by jim ho vydal živého nebo mrtvého.

Hrabě, kormoutě se, že se sám svým útekem proměnil z nevinného ve viníka, dorazil do Calais, kde se nedal nikým poznat a kde nikdo nepoznal jeho, přepravil se ruče do Anglie a v nuzných šatech se vydal do Londýna. Ještě než však do něho vkročil, obšírně poučil obě své děti, a to zejména o dvou věcech. Především, že musí trpělivě snášet chudobný stav, do něhož je zároveň s ním uvrhl nezaviněně osud, a dále o tom, že se musí mít co nejbezpečněji na pozoru, aby nikdy nikomu neprozradily - je-li jim život milý -, odkud pocházejí a či jsou děti.

Synek, jenž slul Luis, byl tehdy asi devítiletý a dcerce, jež se jmenovala Violante, nebylo snad ještě ani sedm let. Pokud však připouštěl jejich věk, pochopili otcovo ponaučení velmi dobře a později to také dokázali skutky.

Hrabě chtěl oběma vše usnadnit i pojal nápad změnit jim jména; nazval proto hocha Pierrot a děvče Jeanetta.

V nuzných šatech s nimi pak dorazil do Londýna a zde začal chodit žebrotou, jak to vidáme dělat francouzské tuláky.

Jednou zrána stáli za tímto účelem u kteréhosi kostela a tu se stalo, že jedna veliká paní - manželka jednoho z maršálků anglického krále - uzběhla při odchodu z kostela hraběte s jeho dvěma dětmi, jak prosí o almužnu. Otázala se ho, odkud je a zda to jsou jeho děti, načež jí hrabě odvětil, že je z Pikardie a byl odtud nucen kvůli zločinu svého staršího syna uprchnout s těmito dvěma dětmi, jež jsou také jeho.

Paní byla velmi soucitná; upřela oči na děvčátko, které se jí tuze líbilo, neboť bylo hezké, způsobilé a roztomilé, a pravila:

"Dobrý muži, jestliže je ti po chuti dát do mých služeb svou dcerku, ráda ji přijmu, neboť pěkně vypadá! A vyrostle-li pak jednou v řádnou ženu, provdám ji ve vhodné době tak, že se jí dobře povede."

Hraběti byl tento návrh velmi vhod i souhlasil s ním bez okolků a se slzami v očích odevzdal svou dcerku oné paní, poroučeje jí v její dobrotivost.

Když takto zaopatřil svou dceru - neboť dobře věděl, komu ji svěřil -, rozhodl se, že už déle v Londýně nepobude, a vydal se na žebrotu dál. Prošel celým ostrovem a dorazil s Pierrotem až do Walesu nikoli bez velkých útrap, ježto nebyl zvyklý chodit pěšky.

143

Zde žil jiný královský maršálek, jenž vydržoval veliký dům a hojnou čeleď a na jehož dvoře se často začal objevovat i hrabě se svým synem, aby si tu sehnali něco pro obživu.

A ježto zde často syn řečeného maršálka spolu s ostatními dětmi šlechticů provozoval různé dětské hry, jako je běhání a skákání, přidružil se k nim i Pierrot a brzy si počínal ve všech těch cvicích, jež prováděl, velmi zručně, ba ještě obratněji než všichni ostatní.

Několikrát ho zde zahlédl sám maršálek, a protože našel v hochově chování a způsobech zalíbení, optal se jednou, kdo to je.

Když mu bylo řečeno, že je to syn jednoho chudáse, který si tam občas chodívá pro almužnu, dal maršálek o hochu požádat a hrabě, jenž neprosil Pánaboha o nic jiného, mu hochu ochotně dal, třebaže se s ním velmi těžko loučil.

Když se hrabě takto postaral o svého syna a dceru, rozhodl se, že se už v Anglii déle nebude zdržovat, vydal se do Irska, a doraziv do Stamfordu, stal se sluhou u jednoho venkovského šlechtice. Vykonával tu všechny práce, jež příslušejí péči sluhu nebo pacholka, a pobyl zde - aniž byl někým poznán - drahný čas ve veliké dřině a psotě.

Violante, zvaná Jeanetta, rostla u urozené paní v Londýně co do věku, těla a krásy a paní i její manžel i všichni ostatní v domě i jinde ji měli v takové oblibě, že to bylo až podivuhodné; každý, kdo spatřil její mravy a způsoby, říkal, že si zaslouží té největší blaženosti a cti. Proto ona urozená paní, jež ji přijala od jejího otce a jež se nikdy nemohla o Jeanettu dovědět nic víc než to, co věděla od něho, pojala rozhodnutí, že Jeanettu provdá ctně a přiměřeně k stavu, k němuž podle úsudku urozené paní Jeanetta náležela.

Ale Bůh, jenž spravedlivě váží lidské zásluhy, znal, že je Jeanetta urozená žena a že pyká za cizí hříchy bez své vlastní viny, a proto rozhodl jinak; ona urozená dívka se nedostala za žádného sprostého muže, a je proto třeba věřit, že i to, co se pak stalo, rozhodl a dovolil ve své dobrotivosti On.

Urozená paní, u níž dlela Jeanetta, měla se svým manželem jediného syna a toho jak ona, tak jeho otec na výsost milovali nejen proto, že byl jejich synem, ale i z té příčiny, že si to zaslouhoval pro svou ctnost a své znamenité vlastnosti - neboť všechny ostatní převyšoval mravy, zdatností i krásným vzrůstem. Byl asi jen o šest let starší než Jeanetta, a když se tak díval na její nesmírnou krásu a půvaby, zamiloval se do ní tak horoucně, že kromě ní nic jiného na světě neviděl. Ježto se však domníval, že je Jeanetta nízkého původu, neměl odvahu požádat otce a matku, aby mu ji dali za manželku;

144

bál se, že bude peskován za to, že miluje osobu tak nízkého postavení, a proto svou lásku skrýval, jak jen mohl, což ho rozněcovalo ještě víc, než kdyby ji byl vyjevil.

To způsobilo, že z přemíry strastí onemocněl - a vážně. K jeho ošetřování bylo proto povoláno hojně lékařů, kteří sice několikrát prozkoumali jeho moč, přesto však nemohli přijít na to, čím ochořel - a tak se nakonec všichni dohromady vzdali naděje na jeho uzdravení. Otec i matka měli z toho takový žal a zármutek, že větší by snad už byli neunesli - a častokrát se ho s dojemnými prosbami vyptávali, co ho bolí: on jim však odpovídal jen vzdechy anebo tím, že cítí, jak všecek schází.

Jednoho dne, kdy seděl u něho jeden velmi mladý, ale vědy tuze znalý lékař a držel ho za paži v těch místech, kde se zkoumá tep, přihodilo se, že z nějaké příčiny vešla do komnaty, v níž ležel, Jeanetta, jež ho kvůli jeho matce pečlivě ošetřovala. Sotvaže ji jiných uzběhla, nepromluvil sice ani slovo, ani se nepohnul, ale pocítil v srdci tak mohutný milostný

žár, že mu tepna začal bušit mnohem silněji než obvykle; lékař to ihned postřehl, užasl nad tím, ale zůstal tiše sedět, aby zjistil, jak dlouho toto bušení potrvá.

Když Jeanetta odešla z komnaty, bušení přestalo; i usoudil z toho lékař, že patrně přišel na příčinu jinochovy nemoci. Nepouštěje jinochovo zápěstí, předstíral po chvíli, že se chce Jeanetty na něho otázat, a dal si ji proto zavolat. Přišla neprodleně, ale jen vstoupila do komnaty, jinochovi se opět rozbušil tep a uklidnil se teprve tehdy, když děvče odešlo. Lékař - máje za to, že bezpečně odhalil chorobu - vstal, vzal si stranou jinochova otce a matku a řekl jim:

"Uzdravení vašeho syna nezávisí na pomoci lékařů, ale spočívá v rukou Jeanetty; podle některých známek jsem zjevně seznal, že jinoch Jeanettu ohnivě miluje, ačkoli ta o tom zhola netuší, jak jsem se přesvědčil na vlastní oči - takže teď víte, co máte dělat, je-li vám život vašeho syna drahý."

Když to uslyšel urozený pán a jeho choť, byli šťastni, že se našel aspoň nějaký prostředek na záchranu jejich syna, ačkoli je velmi tížilo, že to, čeho se nejvíc obávali, je pravda - že totiž budou muset dát Jeanettu svému synovi za manželku.

Zašli proto po odchodu lékařově za nemocným a paní k němu takto promluvila:

"Milý synu, nikdy bych nebyla věřila, že bys mohl přede mnou zatajit nějaké své tajemství, zvláště když jsi viděl, že ti nesplnění tvé touhy život užírá. Mohl jsi přece a můžeš být jist, že bych byla udělala pro tebe - jako pro sebe samu - vše, co by tě učinilo šťastným,

145

i kdyby to byla věc nepřináležitá. Stalo se však - když už jsi to učinil -, že Pánbůh byl k tobě milosrdnější než ty sám a odhalil nám příčinu tvé choroby, abys na ni nezemřel. Nestůněš na nic jiného než na horoucí lásku, kterou chováš k jednomu děvčeti - ať už je to kdokoli. Nemusel ses však stydět dát to najevo, ježto tvůj věk si vyžaduje milování, a kdyby ses nezamiloval, byla bych o tobě nevalného mínění. Neostýchej se proto, milý synu, přede mnou a s důvěrou mi vyjev všechna svá přání - i tu trudnomyslnost, i to hoře, jež máš a z něhož vyvěrá tvá choroba. Odhod' je od sebe, vzmuz se a buď jist, že vše, co budeš požadovat pro své uspokojení, vykonám podle svých sil, neboť tě miluji víc než sebe samu. Zaplaš stud a strach a pověz mi, mohu-li pro tvou lásku něco učinit - a jestliže neshledáš, že se starám ze všech sil, abys dosáhl svého cíle, měj mě za nejkrutější matku, jaká kdy přivedla syna na svět."

Jinoch vyslechl matčina slova, při nichž se zprvu hanbil, ale pak ve svém nitru rozvážil, že mu nikdo nemůže tolik jako ona pomoci dosáhnout toho, po čem touží, zaplašil stud a takto k ní promluvil:

"Paní máti, k skrývání mé lásky mě nepřimělo nic jiného než to, že jsem u většiny lidí zpozoroval, že se nechtějí, jakmile přijdou do let, zanic rozpomenout, jak to bývalo, když byli rovněž mladí. Ježto však vidím, jak rozvážně se na to díváte, nejenomže nezapřu to, co jste právě postřehla a o čem jste mluvila, ale vyjevím vám také i to, o koho jde - ovšem za té podmínky, že splníte podle své možnosti to, co jste slíbila, a tak mě možná zase uzdravíte."

Urozená paní, spoléhajíc příliš na cosi, k čemu nemělo dojít tak, jak si to představovala, horlivě na jeho slova odvětila, aby jí jen bez obav odhalil svá přání, že se sama bez otálení přičiní, aby jeho tužby došly naplnění.

"Paní máti," pravil na to jinoch, "do tohoto rozpoložení, v němž mě vidíte, mne přivedla nemalá krása a chvályhodné mravy naší Jeanetty a skrze ně to, že jsem jí nemohl dát svou lásku najevo, tím méně si ji naklonit - jakož i ta okolnost, že jsem se neosmělil dát někomu svou lásku najevo. A jestli mi tak anebo onak neopatříte, co jste mi slíbila, buďte jista, že nebudu dlouho naživu."

Paní připadalo, že pro tuto chvíli se hodí spíše útěcha než výtky, a proto s úsměvem pravila:

"Kvůli tomuhle jsi tedy, milý synu, upadl do nemoci? Buď klidné mysl, a až se vyléčíš, nech jednat mne."

Jinoch byl od té chvíle pln nadějí a jeho stav začal velmi brzy jevit známky převelikého zlepšení; paní z toho měla radost a chystala se, že splní, co slíbila.

146

I zavolala si jednoho dne Jeanettu a jako žertem se jí tuze přívětivě optala, zda má nějakého milence.

Jeanetta, celá ruměná, jí odvětila:

"Paní, chudé dvorní dámě, jako jsem já, kterou vyhnali z domova a která musí jako já sloužit cizím lidem, nepřísluší, ani se to pro ni nehodí, aby pomýšlela na lásku."

"Jestliže nikoho nemáte," pravila jí paní, "chceme vám jednoho opatřit; bude se vám s ním radostně žít a budete se s ním ještě víc těšit ze své krásy, neboť se nesluší, aby tak krásná dvorní dáma, jako jste vy, žila bez milence."

Jeanetta jí odvětila:

"Paní, vytáhla jste mě z nuzoty, v níž jsem žila se svým otcem, a vychovala jste mě jako svou dceru, měla bych vám proto splnit vše, co se vám uráčí. V této věci však vám nemohu vyhovět a myslím, že je to tak správné. Zráčí-li se vám dát mi manžela, budu se ho snažit milovat; nikoho jiného však milovat nebudu, a ježto z dědictví po mých zesnulých předcích mi nezůstalo nic než má poctivost, budu ji opatrovat a střežit, pokud budu živa."

Paní nahlédla, že tato slova značí pravý opak toho, o čem usilovala, aby mohla splnit slib, jež dala synovi, a ačkoli v duchu Jeanettu za její slova schválila - neboť byla rozumná žena -, přesto řekla:

"Jakže, Jeanetto? Kdyby Jeho Milost král, jenž je ještě mladý rytíř, žádal od tak překrásné dvorní dámy, jako jsi ty, aby mu tvá láska skytla nějakou rozkoš, ty bys mu ji odepřela?"

Jeanetta jí na to bez okolků řekla:

"Král by mi mohl učinit násilí, ale s mým souhlasem by ode mne dosáhl jen toho, co je počestné."

Paní pochopila, jak Jeanetta smýšlí, nedomlouvala jí proto už dál a usmyslila si, že Jeanettu podrobí zkoušce. Řekla synovi, aby se stavěl, jako by už byl zdrav, že se postará, aby zůstal v komnatě s Jeanettou o samotě. A pravila dále, aby se tam sám snažil dosáhnout od Jeanetty, po čem dychtí, neboť prý se jí zdá přamálo počestné přimlouvav se jako

kuplířka za svého syna a dívky jež je v jejich službách.

Synovi urozené paní to bylo krajně proti mysli a jeho stav se v té chvíli zhoršil. Paní vidouc, co se děje, odhalila Jeanettě svůj záměr úplně, ale když shledala, že je tak zatvrzelá, jakou ji nikdy neviděla, pověděla svému choti, co udělala, načež se oba dohodli, ačkoli jim to bylo zatěžko, že ji dají synovi za manželku, neboť chtěli mít raději syna naživu, byť i ženatého s paní, jež se mu rodem nevyrovnala, než neženatého, ale mrtvého.

147

A tak po mnohém rokování také učinili.

Jeanette se z toho velmi radovala a z celého svého zbožného srdce děkovala Pánubohu, že na ni nezapomněl. Přesto však o sobě neprohlásila, kdo je, a nadále říkala, že je dcerou jednoho Pikardana.

Jinoch se uzdravil a oslavil svatbu s takovým veselím, jak nikdo nikdy svatbu neslavil, a začal si s Jeanettou dopřávat pěkných časů.

Pierrot, jenž zůstal ve Walesu u maršálka krále anglického, dosáhl zatím přízně svého pána a vyrostl v překrásného, ztepilého a čackého jinocha, že nebyl hned takový druhý na celém ostrově, takže se při klání, hrách na kolbišti a v různých cvicích se zbraněmi nikdy nevyrovnal jeho zdatnosti. Jsa zván Pierrot Pikardský, byl všude znám a všude o něm šla dobrá pověst.

A podobně jako Bůh nezapomněl na jeho sestru, dal též najevo, že nespouští ze zřetele ani Pierrota - neboť v oněch končinách začala řádit smrtelná morová nákaza, která skosila téměř polovinu obyvatel, nehledě na to, že podstatná část těch, kteří ho přežili, uprchlá do jiných končin, takže celý ten kraj vypadal jako pustý.

Na tuto chorobu zemřel i sám maršálek a jeho paní a jeho syn a mnozí další - jeho bratři, synovci a všichni příbuzní - a naživu zůstala jen dcera maršálkova, která už byla na dváání a Pierrot, s několika jinými lidmi z čeledi. A protože Pierrot byl znamenitý a zdatný muž, ráda si ho dcera maršálkova na radu mnoha obyvatel, kteří zůstali naživu, vzala a udělala ho pánem všeho, co jí připadlo jako dědictví. Král anglický pak, když se krátce nato dověděl, že je maršálek mrtev, jmenoval a ustanovil svým maršálkem Pierrota Pikardského, protože znal, jak je zdatný.

To jsou v krátkosti příhody obou nevinných dítek hraběte z Antverp, které zanechal napospas osudu.

Uplynulo již osmnáct let od té doby, co hrabě z Antverp uprchl z Paříže. Bědně živořil v Irsku, musel přetrpět mnoho strastí, a ježto už cítil ve svých kostech stáří, posedla ho touha dovědět se pokud možno nějaké zprávy o tom, co se stalo s jeho dětmi. Viděl a cítil, jak se celý zevnějšek oproti dřívějším časům změnil a jak jeho tělo dlouhou dřinou zesílilo - ve srovnání s časy, kdy jako mladý muž trávil život v lenošnosti -, i opustil chůd a špatně oděn toho, u něhož tak dlouho pobyl, vydal se do Anglie a bral se tam, kde zanechal Pierrota. Když shledal, že je maršálkem a velkým pánem, a viděl, že je zdravý, silný a urostlý, velmi ho to potěšilo, nicméně pojal rozhodnutí, že se mu nedá poznat dříve, dokud se nedoví, co se stalo s Jeanettou.

Vydal se tedy znovu na cestu a bez oddechu kráčel až do Londýna,

148

kde se obezřetně vyptával na paní, u níž zanechal svou dceru, i na to, jak se jí daří. Když se dověděl, že jeho dcera je manželkou syna oné paní, velmi se z toho zaradoval a všechna minulé protivenství se mu zdála nepatrná, neboť našel své děti naživu a dobře zaopatřené. A ježto dychtil po tom, aby svou dceru mohl spatřit, začal se potloukat kolem jejího domu jako žebrák.

Jednoho dne ho tu spatřil Jakub Lamies - jak se jmenoval Jeanettin manžel -, slitoval se nad tím starým a chudým člověkem a nařídil jednomu ze svých sluhů, aby chudása zavedl do domu a dal mu z lásky boží najíst - což sluha ochotně udělal.

Jeanetta měla s Jakubem již několik dětí, z nichž nejstaršímu nebylo víc než osm let. Byly to nejslušnější a nejlíbeznější děti na světě, a když viděly hraběte jíst, shlukly se kolem něho a radostně ho vítaly - jako by je hnala nějaká tajemná síla a jako by tušily, že je to jejich děd. Hrabě je laskal a celoval u vědomí, že má kolem sebe své vnuky, takže děti se od něho nechtěly hnout, ačkoli je ten, kdo na ně dohlížel, neustále volal. Když to Jeanetta uslyšela, vyšla z komnaty, vstoupila do místnosti, kde byl hrabě, a pohrozila dětem výpraskem, jestliže neučiní, co si přeje jejich vychovatel. Děti se rozplakaly a začaly se vymlouvat, že chtějí zůstat u toho hodného muže, který je má raději než jejich vychovatel, čemuž se paní i hrabě zasmáli.

Když paní vešla, hrabě povstal, a chovaje se nikoli jako její otec, ale jako chudáš, pozdravil svou dceru jako velikou dámu a měl nesmírnou radost z toho, že ji vidí. Paní ho však nepoznala ani teď, ani potom, neboť jeho podoba se oproti dřívějšíku nesmírně změnila: hrabě vyhlížel staře, byl šedivý a vousatý, pohublý a snědý, takže vypadal jako docela jiný člověk. Když paní viděla, že se děti nechtějí od něho odtrhnout, ale že pláčou, když mají být odvedeny, řekla vychovatel, aby tedy bylo nějakou chvíli po jejich.

Tak děti zůstaly ve společnosti onoho čackého muže, ale tu se stalo, že se vrátil Jakubův otec, a když se dověděl o celé věci od vychovatele, řekl - ježto se díval na Jeanettu svrchu:

"Jen ať je po jejich ve jménu neštěstí, jež je - dá Bůh - potká. Jsou takové, jaké podle svého původu musí být. Po matce pocházejí z pobudy, a nelze se proto divit, že se cítí u pobudy nejlíp."

Když hrabě vyslechl tato slova, byl z nich velmi zarmoucen, pokrčil však pouze rameny a snesl tuto pohanu - jako už strpěl mnohé jiné.

I Jakub se dověděl, jakou radost měly děti z toho dobrého muže - tedy z hraběte -, a protože děti miloval a nechtěl, aby plakaly,

149

rozkázal - i když mu to nebylo příliš po chuti -, aby toho chudása přijali, bude-li zde chtít zůstat a vykonávat nějakou službu.

Hrabě odvětil, že tu rád zůstane, ale že nezná nic jiného než opatrovat koně, čímž prý se zabýval celý svůj život. Byl mu tedy přidělen jeden kůň a hrabě pokaždé, když se o něho postaral, šel si hrát s dětmi.

Zatímco Štěstěna vedla podle svých záměrů hraběte z Antverp a jeho děti po těchto cestách, přihodilo se, že francouzský král, jenž uzavřel s Němci mnoho příměří, zemřel a za krále byl po něm korunován jeho syn, jenž měl za manželku paní, kvůli níž byl hrabě ve vyhnanství. Nový král vyčkal, až poslední příměří s Němci vyprší, načež rozpoutal nesmírně krutou válku - do níž mu král anglický jakožto nový příbuzný poslal mnoho lidu pod vedením Pierrota, svého maršálka, a Jakuba Lamiense, syna druhého svého maršálka, s nímž táhl do pole i onen starý muž, to jest hrabě, a nikým nepoznan sloužil dlouho v Jakubově vojsku jako pacholek a zde si velmi zdatně vedl radou i skutkem co zdatný muž a vykonal tu velmi dobře více, než se od něho žádalo.

Za války pak se stalo, že těžce onemocněla královna. Cítíc, že se blíží její poslední hodinka, vyzpovídala se zkroušeně ze všech svých hříchů arcibiskupovi rouenskému, jenž byl považován za přesvatého a dobrého člověka; a mezi ostatními hříchy mu pověděla i to, jak velkého bezpráví se dopustila na antverpském hraběti. Nespokojila se však jen tím, ale v přítomnosti mnoha jiných znamenitých mužů pověděla, jak se to všecko zběhlo, a poprosila je, aby naléhali na krále, aby bylo hraběti opět vráceno jeho původní postavení - a není-li už naživu, aby bylo vráceno aspoň jeho dětem.

Krátce potom opustila tento svět a byla ctně pohřbena.

Když se tuto zprávu dověděl král, bolestně zavzdychal nad křivdami, jež byly tomuto znamenitému muži způsobeny, dal v celém vojsku a široko daleko po celé zemi rozhlásit zvěst, že ten, kdo mu podá zprávy o hraběti z Antverp nebo o některém jeho dítěti, obdrží za každého, o němž poví, bohatou odměnu, neboť z královniny zprávy seznal, že se hrabě neprovinil v té věci, kvůli níž šel do vyhnanství, a oznámil i to, že vrátí postiženým původní, ba možná vyšší postavení, než měli předtím.

Když tato zvěst dospěla k sluchu hraběte, jenž sloužil jakožto pacholek, ověřil si, zda to tak skutečně je, načež se vypravil bez meškání k Jakubovi a poprosil ho, aby šel s ním k Pierrotovi, neboť prý mu zamýšlí ukázat to, co král hledá. Když pak byli všichni tři pohromadě, řekl hrabě Pierrotovi, který už také pomýšlel na to, že odhalí, kým je:

150

"Pierrote, Jakub, jenž stojí před tebou, má za manželku tvou sestru, ale dosud nedostal věno. A ježto si nepřeji, aby tvá sestra byla bez věna, chci, aby onu velikou odměnu, kterou král slibuje za tebe, dostal on a nikdo jiný.. Nechť oznámí králi, že jsi syn hraběte z Antverp, a ať to udělá i za Violantu, tvou sestru a jeho manželku, a rovněž tak i za mne, neboť hrabě z Antverp jsem já, váš otec."

Pierrot se při těchto slovech pozorně na hraběte zadíval a v té chvíli ho poznal. I vrhl se mu v pláči k nohám a objímaje ho děl:

"Otče můj, zde srdce vás vítám."

Jakub - když uslyšel, co řekl hrabě, a spatřil, co učinil Pierrot, byl jat takovým úžasem a takovou radostí, že málem nevěděl, co má dělat. Posléze však dopřál slovům hraběte víry, zastyděl se za ohavná slova, jimiž častoval hraběte - sluhu, klesl mu k nohám s pláčem a pokorně ho prosil, aby mu hrabě prominul všechny potupy, jichž se na něm předtím dopustil, načež hrabě mu vše dobitivě promínil a zdvihl Jakuba ze země.

Poté si všichni tři vyprávěli o tom, co všechno kdo prožil, přičemž bylo jak mnoho pláče, tak i mnoho radosti a Pierrot s Jakubem posléze pojali úmysl obléci hraběte do nového šatu. Hrabě to však nechtěl na žádný způsob připustit, neboť chtěl, aby ho Jakub - až bude jist, že obdrží slíbenou odměnu - předvedl před krále tak jak jest, v tomto oděvu pacholka, aby se král tím více hanbil.

Jakub s hrabětem a Pierrotem předstoupil tedy před tvář krále a nabídl mu, že přivede jak hraběte, tak jeho děti, jestliže dostane odměnu, jak to bylo vyhlášeno.

Král dal okamžitě přinést ony odměny - nad nimiž Jakubův zrak užasl - a kázal, aby si je odnesl, jestliže skutečně ukáže hraběte a jeho děti, jak to slíbil.

Jakub se tedy otočil, postavil před sebe hraběte - svého pacholka - a Pierrota, načež řekl:

"Královská Milosti, tu je otec a jeho syn. Dceru, která je mou chotí a jež není zde, užříte s pomocí boží zanedlouho."

Po těchto slovech pohlédl král na hraběte, a ačkoli se hrabě proti tomu, jak vypadal dříve, velmi změnil, přece jen ho král po chvílce prohlížení poznal. Skoro se slzami v očích pozdvihl klečícího hraběte ze země, objal ho a políbil - poté přátelsky přivítal i Pierrota, načež velel, aby hraběti byla dána taková hojnost oděvů, čeledí, koní a nářadí, kolik toho všeho má mít tak urozený člověk.

Tak se také stalo.

Král pak velmi obdařil i Jakuba a nakonec si přál, aby mu vypověděli všechny své příhody.

151

Když Jakub přijal ony veliké odměny za to, že objevil hraběte a jeho děti, řekl mu hrabě:

"Vezmi toto vše, co ti ušetřila velkomyslnost Jeho Milosti krále, a nezapomeň říci svému otci, že tvoje děti a jeho i moji vnuci nepocházejí po matce z žádného pobudy."

Jakub přijal dary a povolal do Paříže svou manželku a matku. Přibyla sem i Pierrotova choť, a tak tu všichni pobývali ve veliké radosti s hrabětem, jež král opět uvedl do držení všech jeho statků a učinil ho ještě větším pánem, než byl dříve. Poté se každý vrátil s královým povolením do svého domova a hrabě zůstal v Paříži. Žil tu až do své smrti v daleko větší cti a slávě než předtím.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Bernabo z Janova je podveden Ambrogiuolem, takže přijde o všechno, a přikáže, aby jeho nevinná manželka byla zabita. Ta však unikne a v mužském oděvu slouží sultánovi. Posléze nalezne podvodníka Ambrogiuola a přivede Bernaba do Alexandrie. Když je potom podvodník potrestán a ona sama oblékne opět ženské šaty, vrátí se s manželem bohatá do Janova.

Když Elisa dojemným příběhem učinila zadost své povinnosti, tu se královna Filomena, jež byla krásná a veliké postavy a tvář měla líbeznější a úsměvnější než všechny ostatní ženy, půvabně uchystala k vyprávění a pravila:

"Je nutno zachovat úmluvu s Dioneem, a protože je na řadě už jenom on a já, povím vám nejdříve svůj příběh já, a on, jenž si to vy prosil, bude vypravovat poslední."

Po těchto slovech začala takto vyprávět:

Mezi prostým lidem je velmi rozšířeno přísloví, že kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá; pravdivost tohoto rčení nejlépe dokazují příhody, které se někdy stávají. Mám proto, nejdražší paní, i já chuť dokázat vám, že je pravda, co se říká: přitom ovšem se budu ve vyprávění držet daného námětu - a doufám, že vám nebude proti mysli, že jste můj příběh vyslechly, neboť z něho zvíte, jak je třeba mít se na pozoru před podvodníky.

152

V Paříži bylo jednou na hospodě několik velmi bohatých italských kupců, kteří sem přijeli z různých důvodů, jak už to tak mezi kupci chodívá. A jednoho večera pak, když všichni jako obvykle vesele povečeřeli - začali si povídat o různých věcech; hovořili o tom i o onom, a tak se řeč stočila i na jejich paní, které nechali doma, a jeden z kupců se žertem takto rozhovořil:

"Nevím, jak si počíná ta moje, zato však dobře vím, že když mi tady přijde pod ruku nějaké děvče, které se mi líbí, přestanu se ohlížet na lásku, kterou mám ke své manželce, a užiji si s tím děvčetem, co mohu."

Jiný na to řekl:

"A já to dělám zrovna tak, neboť má paní si shání nějaké vyrazení, ať tomu věřím nebo nevěřím, a proto si myslím: jak ona mně, tak já jí - neboli: jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá."

Třetí dospěl ve své řeči takřka k témuž rčení a všichni - jak to vypadalo - se shodli v tom, že paní, jež zanechali doma, jistě nemaří čas.

Nesouhlasil s nim jen jeden kupec, jenž se jmenoval Bernabo Lomellin a byl z Janova; ujišťoval, že obzvláštní milost Páně mu dopřála za manželku paní svrchovaně obdařenou všemi těmi ctnostmi, jež mají mít paní, ba z větší části i rytíři nebo pážata, a že se jeho paní v Itálii žádná jiná nevyrovná. Jeho choť prý je krásná, má hezkou postavu, je velmi mladá, obratná a hbitá, a všechno to, co má umět paní, jako jsou třeba výšivky z hedvábí a podobné věci, umí prý daleko lépe než všechny ostatní. Mimo to prý není na světě takový panoš nebo sluha, který by ho dovedl líp nebo pozorněji obsloužit u stolu nějakého velmože, než to dovede ona, ježto prý je velmi rozumná, prozíravá a znamenitých mravů. Vedle toho ji chválil, že dovede jezdit na koni, lovit se sokolem, číst, psát a počítat líp, než kdyby byla kupec - a po dlouhém vychvalování své paní dospěl k tomu, o čem se hovořilo: zapřisahal se, že není možné nalézt počestnější a cudnější ženu, než je jeho choť - a proto prý on pevně věří, že by se jeho manželka nespustila s jiným mužem, i kdyby dlel deset roků nebo neustále mimo dům.

Mezi kupci, kteří takto rozmlouvali, byl i jeden mladý obchodník, který se jmenoval Ambrogiuolo z Piacenzy, a ten se po této poslední chvále, kterou Bernabo vzdal své paní, začal smát z plna hrdla, a dělaje si z Bernaba úšklebky, ptal se ho, zda snad nemá samojediný tuto výsadu přímo od císaře. Bernabo trochu rozmrzen mu na to odvětil, že mu tuto milost udělil nikoli císař, ale Pánbůh, který zmůže trochu více než císař, a tu Ambrogiuolo pravil:

153

"Ty sám věříš, že máš pravdu, a já o tvé víře nikterak nepochybuji, ale zdá se mi, že se málo ohlížíš na to, jak už to tak na světě chodí. Kdyby ses totiž o to staral, myslím si, že bys nebyl tak tupého ducha a že bys nepostřehl různé okolnosti, které by tě přiměly k tomu, abys na tento námět hovořil trochu opatrněji. Rád bych si s tebou pohovořil o těchto věcech, protože nechci, aby ses domníval, že my, kteří jsme tady mluvili o svých paních velmi nevázaně, máme za to, že naše manželky jsou jiné a jinak uzpůsobené než ta tvoje. Hovořili jsme tak proto, že nás k tomu vedlo poznání, jak to ve světě vypadá. Slýchal jsem vždycky, že ze smrtelníků, které stvořil Bůh, je nejušlechtilejším tvorem muž a potom teprve žena. Obecně se má také za to, a činy to dokazují, že muž je opravdu dokonalejší. Je nepochybně nadán větší dokonalostí a je pevnější a stálejší, než jsou ženy, jež obecně vynikají nestálostí. Proč je tomu tak, bylo by možno dokázat mnoho přirozenými příčinami, ale já je pro tuto chvíli ponechám stranou. I když je muž nadán větší slabostí, přece se jen nemůže zdržet toho, aby nedychtil po té, která se mu líbí, něku-li po té, která se ho prosí, a aby z této touhy neudělal všechno možné k dosažení této ženy, což se mu nestává jednou za měsíc, ale tisíckrát za den. Co myslíš, že udělá žena, jež je od přírody vrtkavá, když muž, který se vyzná a který ji miluje, použije proseb, pochlebenství, darů a tisíce jiných prostředků? Myslíš, že odolá? I když to tvrdíš, nevěřím, že tomu ty sám věříš. Vždyť sám říkáš, že tvá manželka je žena a že je z masa a kostí jako ostatní. Je-li tomu tedy tak, hárají v ní tytéž touhy a jsou v ní jako v ostatních ženách skryty tytéž síly, jimiž vzdoruje přirozeným choutkám. Je proto možné, že dělá to, co dělají druhé - i když je sebepočestnější. A řeknu ti, že žádnou věc, která se může stát, nemáme tak zarputile popírat nebo tvrdit o tom něco opačného tak, jako to děláš ty."

Bernabo mu na to odpověděl:

"Jsem kupec a žádný filozof - a proto ti odpovím jako kupec. Věz, že to, o čem mluvíš, se může stát pošetilým ženám, které nemají ani špetku studu. Ale ty, které jsou moudré, dbají o svou počestnost tak pečlivě, že jsou silnější než muži, kteří se nijak nestarají, jak si počestnost uchovat. A jedna z takových žen je má."

"Na mou duši," pravil Ambrogiuolo, "kdyby ženám pokaždé, kdykoli se propůjčí k takovýmto kratochvílím, vyrostl na čele roh, jenž by svědčil o tom, co provedly, bylo by podle mého asi málo těch, které by se k tomu propůjčily. Ale protože ženám nejenom nevyroste po těchto věcech na čele roh, ale na těch, které jsou chytré, nezůstane ani známka po těchto kratochvích, a protože hanba

154

a zmrhání cti platí jenom u těch věcí, které jsou zjevné, dopřávají si ženy potají, kde jen mohou, a jestliže to nedělají, pak spočívá důvod toho v hlouposti. Buď jist, že čistá a cudná je jenom ta, kterou buď nikdo nikdy nepožádal, anebo ta, která sice požádala sama, ale byla oslyšena. I kdyby mě přirozené a správné důvody nevedly k tomu, že to tak musí být, nemluvil bych o tom s takovou jistotou, jak to dělám, kdybych to nebyl mnohokrát s mnoha ženami vyzkoušel. A říkám ti rovnou - kdybych se dostal k té tvé přesvaté paní, že bych si ji troufal v krátké době přimět k tomu, k čemu jsem už přiměl jiné."

Bernaba to rozhněvalo, a proto odvětil:

"To bychom se mohli hádat kdovíjak dlouho. Ty bys mluvil a já bych mluvil a nakonec by z toho nic nebylo. Když však říkáš, že všechny jsou tak povolné a že ty jsi tak obratný, jsem ochoten dát si uříznout hlavu, jestliže se ti podaří přimět mou paní, aby ti byla po vůli, protože tě chci přesvědčit o její počestnosti. A jestliže se ti to nepodaří, prohraješ pouze sto zlatáků."

Ambrogiuolo, jenž se během rozhovoru dostal do varu, na to odvětil:

"Nevím, Bernabo, co bych dělal s tvou krví, kdybych vyhrál, ale mám-li ti dokázat to, o čem jsem hovořil, dej v sázku pět tisíc zlatáků, které ti asi přec jen nebudou tak drahé jako tvá hlava, a já dám v sázku tisíc. A ačkoli ty sám neurčuješ žádnou lhůtu, zavazuji se, že se odeberu do Janova a do tří měsíců ode dne, kdy se odtud vydám na cestu, přiměji tvou paní, aby mi byla po vůli; na důkaz toho pak ti přinesu některé věci, jež jsou jí nejdražší, a podám ti o tom tolik svědectví, že sám budeš muset přiznat, že je to pravda. Musíš mi ovšem pod přísahou slíbit, že během této doby nepojedeš do Janova, či že nenapíšeš o této věci své paní."

Bernabo řekl, že s tím souhlasí, a ačkoli ostatní kupci, kteří byli při tom, se snažili tuto sázku překazit, neboť věděli, že by z toho mohlo vzejít velké neštěstí, myslí obou kupců byly tak rozpáleny, že se Bernabo a Ambrogiuolo proti vůli ostatních navzájem zavázali úpisy, jež vlastní rukou napsali.

Když pak byla tato úmluva sjednána, Bernabo zůstal v Paříži a Ambrogiuolo se vydal co nejrychleji do Janova. Sotvaže tam přijel, zvěděl po několik dní velmi obezřetně, kde ona paní přebývá a jaké jsou její mravy - a když se nakonec dověděl to, co slyšel od Bernaba, a víc než to, napadlo ho, že se pustil do ztřeštěného podniků. Přesto však se seznámil s jednou chudou ženou, která často chodila do domu Bernabovy manželky a již byla paní velmi nakloněna,

155

podplatil ji, a ježto ji nemohl pohnout k ničemu jinému, dal se od ní donést v truhle, umně zhotovené pro tento účel, nejenom do domu, ale přímo do komnaty oné ušlechtilé paní. Ženština, poučena Ambrogiuolem, napovídala Bernabově choti, že chce kamsi odjet, a poprosila ji, aby jí nějakou dobu tuto truhlu ohlížela.

Truhla tedy zůstala stát v komnatě a v noci, když Ambrogiuolo usoudil, že paní spí, otevřel umělý zámek a tiše vylezl z truhly. V komnatě hořelo světlo, takže si mohl Ambrogiuolo dobře prohlédnout a zapamatovat rozlohu komnaty, malby a všechny ostatní věci, které zde byly.

Když se potom přiblížil k lůžku, zjistil, že v něm leží paní s malou holčičkou a že obě dvě tvrdě spí, a polehoučku paní odkryl. Shledal, že nahá je stejně krásná jako oděná, ale nikde nenašel žádné znaménko, aby mohl říci, že je viděl, až na jedno, jež měla paní pod levým prsem. Bylo to mateřské znaménko, kolem něhož rostlo několik chloupků plavých jako zlato. Ambrogiuolo si je prohlédl a pak zase paní potichoučku přikryl, ačkoli ho posedla touha dát svůj život všanc a lehnout si k ní, když viděl, jak je krásná. Protože však slyšel, že paní je nesmírně přísná a že tvrdě odmítá takovéto kratochvíle, neodvážil se to udělat: strávil větší část noci nerušené v komnatě, vzal z jedné paniny truhlice váček a šat a několik prstenů a pásů, uložil vše do své truhly, načež do ní opět vlezl a zavřel ji tak, jako byla dříve. Tak si počínal po dvě noci, aniž paní cokoliv zpozorovala.

Třetího dne se podle příkazu ta dobrá ženština vrátila pro svou truhlu a odnesla ji tam, odkud ji sem přinesla: Ambrogiuolo z ní vylezl, odměnil podle slibu ženu a co nejrychleji se vrátil s oněmi věcmi do Paříže ještě před smlouvanou lhůtou. Zde svolal kupce, kteří byli při oné rozmluvě a při ujednávání sázky, načež pravil Bernabovi, že sázku, jež byla ujednána, vyhrál, neboť provedl to, čím se holedbal; na důkaz, že mluví pravdu, popsal nejprve, jak vypadá komnata a malby v ní, a potom ukázal předměty, jež si přinesl a o nichž tvrdil, že je dostal od paní.

Bernabo přiznal, že komnata vypadá tak, jak ji popsal Ambrogiuolo, a připustil rovněž, že ony věci skutečně patří jeho paní. Řekl však, že o tom, jak vypadá komnata, mohl Ambrogiuolo dostat zprávu od čeledí a že podobným způsobem se mohl zmocnit i oněch věcí, takže se mu nezdá - nepodá-li Ambrogiuolo jiné důkazy -, že tohle stačí na to, aby se považoval za poraženého.

Ambrogiuolo na to řekl:

"Tohle by ti opravdu mělo postačit, když však chceš, abych ti toho

156

řekl víc, povím ti to a řeknu, že paní Zinevra, tvá choť, má pod levým prsem dosti velké mateřské znaménko, kolem něhož roste asi šest chloupků plavých jako zlato."

Sotvaže Bernabo toto uslyšel, zabolelo ho to, jako by mu srdcem projel nůž. Všecek změněný v obličejí, dával dosti viditelně najevo - třebaže nepronesl slovo -, že Ambrogiuolo mluví pravdu, a po chvíli pravil:

"Pánové, Ambrogiuolo mluví pravdu, a protože vyhrál, nechat' přijde, kdykoli mu bude libo, abych mu mohl proplatit sázku."

Příštího dne skutečně Ambrogiuolovi zaplatil, načež odjel z Paříže a s duší plnou zloby se bral do Janova.

Když se přiblížil k městu, rozhodl se, že do něho nevstoupí, ale zůstal dobrých dvacet mil od něho na jednom svém statku a poslal do Janova svého sluhu, jemuž velmi důvěřoval, s dvěma koni a listem, v němž psal paní, že se už navrátí a aby přijela za ním. Sluhovi však tajně uložil, aby paní bez milosti zabil na místě, které se mu bude zdát nejvhodnější, a pak aby se vrátil k němu.

Když tedy sluha dorazil do Janova, kde odevzdal list a vyřídil poselství, byl s velikou radostí uvítán paní, jež s ním příštího rána vsedla na koně a vydala se na cestu k jejich statku. Jak tak jeli spolu, rozprávějíce o různých věcech, dorazili až do velmi hlubokého a zapadlého údolí, uzavřeného vysokými stromy a skalami, jež se zdálo sluhovi vhodné k provedení rozkazu pánova. Vytáhl tesák, uchopil paní za paži a pravil:

"Paní, poručte svou duši Bohu, neboť se už nedostanete dál. Musíte zde zemřít."

Paní, vidouc tesák a slyšíc tato slova, pravila všecka vyděšená:

"Pro milosrdenství boží, pověz mi aspoň, než mě zabiješ, čím jsem ti ublížila, že mě chceš zavraždit?"

"Paní," řekl sluha, "mně jste neublížila ničím. Nevím také, čím jste ublížila svému manželovi, ale to vím, že mi rozkázal, abych vás na této cestě zabil a abych s vámi neměl žádné slitování. Pohrozil mi také, že mě dá pověsit za hrdlo, když to neudělám. Vy dobře víte, jak jsem mu zavázán a že nikdy neřeknu ne na něco, co mi uloží. Pánbůh ví, že je mi vás líto, ale nemohu jinak."

Paní mu v pláči pravila:

"Běda, pro milosrdenství boží, nechtěj se stát vrahem někoho, kdo ti nikdy neublížil, jen proto, abys posloužil druhému. Vševedoucí Pánbůh ví, že jsem nikdy neprovedla nic, zač bych si zasloužila od svého manžela takovouhle odplatu. Toho však nyní nechme. Jestliže chceš, můžeš se zalíbit Bohu, svému pánovi

157

i mně současně - a to tak, že vezmeš tyto mé šaty a dáš mi pouze svůj kabátec a kuklu. S mým rouchem se pak vrať k mému a tvému pánovi, pověz mu, žeš mě zabil, a já ti při své záchraně, které se mi takto od tebe dostane, přísahám, že odejdu a odeberu se tak daleko, že ani k tobě, ani k němu, ani do tohoto kraje nikdy nedojde o mně žádná zpráva."

Sluhovi se nechtělo paní zabit, proto se velmi snadno dal pohnout; vzal panin šat, dal jí svůj kabátec a kuklu, ponechal jí trochu peněz, jež měla u sebe, a když ji poprosil, aby odešla z tohoto kraje, ponechal ji v údolí bez koně a jel za svým pánem, jemuž řekl, že nejen vyplnil jeho rozkaz, ale že mrtvé tělo panino pohodil vlkům.

Po nějakém čase se Bernabo vrátil do Janova, kde ho tuze kárali všichni, kdož se o této věci dověděli.

Zoufalá paní, jež zůstala o samotě v údolí, se přestrojila, jak jen mohla, a když nastala noc, vydala se do nedaleké vesnice, kde si opatřila od jedné stařeny vše, co potřebovala. Ustříhla kabátec, upravila si jej na svou postavu, udělala si ze své košile pár kalhot, a když si ještě ostříhala vlasy a všecka se změnila, takže vypadala jako námořník, vydala se k moři. Zde náhodou zastihla jednoho katalánského šlechtice, jemuž bylo jméno señor Encararch a jenž vystoupil již v Albě ze své lodi kotvící nedaleko odtud, aby se osvěžil u jednoho pramene. Dala se s ním do řeči, vstoupila k němu i služby pod jménem Sicuran z Finale a vsedla s ním na loď. Šlechtic jí daroval lepší oděv a paní mu začala sloužit tak dobře a tak pečlivě, že si ji šlechtic velmi oblíbil.

Zanedlouho nato se stalo, že tento Katalánc plul s nákladem zboží do Alexandrie; vezl i nějaké vzácné sokoly, jež pak daroval sultánovi, a sultán ho za to několikrát pozval ke stolu. Když pak zhlédl způsoby Sicurana, jenž neustále Katalánc provázel a posluhoval mu, vyžádal si ho - neboť se mu jeho mravy líbily - a Katalánc, ačkoli mu to bylo velmi zatěžko, Sicurana sultánovi přenechal.

Za krátký čas si Sicuran získal svým chováním sultánovu přízeň a lásku stejně tak, jako si předtím získal přízeň Kataláncovu.

V těchto končinách bývalo tehdy zvykem, že se v určitou roční dobu shromažďovalo v Akkře, která byla pod vládou sultánovou, mnoho křesťanských i saracénských kupců na trh, a aby kupci i zboží byli v bezpečí, posílával sem sultán kromě svých ostatních úředníků i některé své znamenité muže s ozbrojenci, aby tu konali stráž. A jednou, když se zase přiblížila doba trhu, rozhodl se, že tam pošle Sicurana, který už výborně znal tamější jazyk - a tak se také stalo.

158

Sicuran tedy přišel do Akkry jako pán města a velitel stráže kupců a zboží, vykonával tam dobře a horlivě vše, co spadalo pod jeho úřad, a při obchůzce se často setkával s četnými kupci ze Sicílie, z Pisy, z Janova, z Benátek a s jinými Italy, s nimiž se rád přátelil, aby si zavzpomínal na svůj domov.

A tak se jednou přihodilo, že vstoupil do domu benátských kupců a zde mezi jinými klenoty spatřil váček a pás, které okamžitě poznal, protože kdysi patřily jemu. Podivil se tomu, ale nedávaje na své tváři nic znát, přívětivě se otázal, komu ty věci náležejí a jsou-li na prodej.

Na trhu byl i Ambrogiuolo z Piacenzy, jenž sem přijel na benátské lodi s hojným zbožím, a ten, když uslyšel, že se velitel stráže ptá, komu náleží onen váček a pás, předstoupil a s úsměvem pravil:

"Pane, tyto věci jsou mé, ale neprodám je. Jestliže se vám však líbí, rád vám je daruji."

Když Sicuran viděl, že se Ambrogiuolo usmívá, pojal podezření, že byl podle nějakého rysu poznán; přesto však s nehnutou tváří pravil:

"Usmíváš se patrně proto, že vidíš válečníka, jenž se vyptává na takovéto ženské věci."

"Pane," řekl Ambrogiuolo, "nesměji se tomuhle, ale směji se způsobu, jakým jsem tyto věci nabyt."

"Dej ti Pánbůh všeho štěstí," řekl na to Sicuran, "a není-li to neslušné, pověz, jak jsi ty věci získal."

"Pane," řekl Ambrogiuolo, "tyto věci a ještě některé jiné předměty mi dala jedna ušlechtilá janovská paní, jež slula paní Zinevra. Byla ženou Bernaba Lomellina a dala mi je jedné noci, když jsem s ní ležel, abych si je ponechal z lásky k ní; a usmíval jsem se proto, že jsem si vzpomněl na pošetilost Bernaba, jenž byl tak potřeštěný, že vsadil pět tisíc zlatáků proti tisíci, že nepřimějí jeho paní, aby mi byla po vůli. Já to však dokázal a sázku jsem vyhrál. On však, místo aby potrestal za své hovadství sebe sama a nikoli ji, že udělala to, co dělají všechny ženy, vrátil se z Paříže do Janova, a jak jsem se později dověděl, dal svou ženu zabít."

Když Sicuran slyšel tato slova, neprodleně pochopil, proč k ní Bernabo zahořel hněvem, a ježto mu bylo jasné, že příčinou celého jejího neštěstí je tento kupec, rozhodl se, že ho nenechá uniknout bez trestu. Předstíral proto, že se mu Ambrogiuolovo vyprávění velmi líbí, zchytrale s ním navázal důvěrné přátelství, a to tak dokonale, že se po skončeném trhu na jeho naléhání Ambrogiuolo s veškerým majetkem

159

vydal s ním do Alexandrie, kde mu dal Sicuran zařídit krám a obdaroval ho mnoha penězi. A Ambrogiuolo vida, že ho tu čeká velký zisk, pobýval v Alexandrii velmi rád.

Sicuran však dychtil po tom, aby mohl přesvědčit Bernaba o své nevině, a proto si nedopřál pokoje, dokud nenalezl nějakou obratnou záminku a s pomocí několika velkých janovských kupců dlicích v Alexandrii nepřiměl Bernaba, aby přijel do Alexandrie. A protože Bernabo byl v dosti nuzném stavu, postaral se nenápadně, aby ho jeden jeho přítel přijal k sobě na tak dlouho, než nadejde vhodná doba, aby mohl provést to, co zamýšlel.

Mezitím zosnoval vše tak, že Ambrogiuolo pověděl onen příběh i před sultánem a že se sultánovi zalíbil - a když přibyl do Alexandrie Bernabo, rozhodl se, že nelze již celou věc odkládat. Ve vhodné chvíli přiměl sultána, aby si dal zavolat Ambrogiuola i Bernaba a aby v Bernabově přítomnosti, nepůjde-li to po dobrém, vynutil přísným zákrokem z Ambrogiuola, jak se opravdu událo to, čím se chvástal o manželce Bernabově.

Když Ambrogiuola s Bernabem přišli, zatvářil se sultán velmi nepřívětivě a v přítomnosti mnoha lidí přikázal Ambrogiuolovi, aby po pravdě pověděl, jak na Bernabovi vyhrál oněch pět tisíc zlatáků. Byl u toho i Sicuran, v něhož Ambrogiuolo skládal největší důvěru, a ten s tváří mnohem hněvivější než sultán mu začal vyhrožovat těmi nejkřutějšími mukami, nepoví-li pravdu. Ambrogiuolo se tak dostal do úzkých, a máje strach jak ze sultána, tak ze Sicurana, pověděl v přítomnosti Bernaba a mnoha jiných, jak se to všecko událo, neboť v nejhorším nečekal jiný trest než ten, že bude muset vrátit oněch pět tisíc zlatáků a všechny věci.

Když Ambrogiuolo domluvil, Sicuran - jakožto vykonavatel sultánovy moci - se bez meškání obrátil k Bernabovi a pravil:

"A co ty jsi učinil své paní kvůli této lži?"

Bernabo na to odpověděl:

"Ze zlosti, že jsem přišel o peníze, a z hanby nad potupou, které se na mně dopustila má paní, jak jsem se domníval, přikázal jsem jednomu svému sluhovi, aby mou choť zabil. A jak mi sluha ohlásil, byla má choť hned poté sežrána smečkou vlků."

Když bylo toto všecko řečeno před sultánem, jenž vše vyslechl a pochopil, ale dosud nevěděl, čeho chce dosíci Sicuran, jenž tohle vše nastrojil, Sicuran takto promluvil:

"Pane můj, zde můžete velmi jasně vidět, jakým milencem a manželem se může ona dobrá paní honosit. Milenec ji současně připraví o čest, lži pokazí její pověst a jejího manžela uvrhne

160

do záhuby - a manžel, jenž důvěřuje falešnosti cizího člověka více než pravdě, kterou po dlouhé zkušenosti mohl znát, dá svou manželku zabít a sežrat vlky. Ba náklonnost a láska, kterou k této paní chová její milenec i manžel, je taková, že oba s ní dlouho žijí pohromadě, a přece ji žádný nepozná. Abyste však ještě lépe poznal, co si každý z nich zaslouží - chcete-li mi popřát obzvláštní milosti, že potrestáte podvodníka a prominete podvedenému -, přivedu onu paní před vaši i jejich tvář."

Sultán byl rozhodnut v této věci Sicuranovi ve všem vyhovět, a řekl proto, že souhlasí a aby jen dal onu paní přivést. Bernabo, jenž pevně věřil, že jeho paní je mrtva, nad tím užasl a Ambrogiuolo, tušící svou pohromu, dostal strach ještě z něčeho horšího než z toho, že bude muset zaplatit peníze; nevěděl, zda má v příchod paní skládat nějaké naděje anebo se strachovat, a očekával tedy příchod panin víc než užasle.

Když tedy sultán dal Sicuranovi ono svolení, klesl Sicurano s pláčem před sultánem na kolena, přestal v té chvíli mluvit mužským hlasem, ježto už nechtěl vypadat jako muž, a řekl:

"Pane můj, ta ubohá, nešťastná Zinevra, která se po šest let potlouká světem v mužském přestrojení, kterou zrádce Ambrogiuolo křivě nařkl a zlobně potupil a kterou krutý a nespravedlivý manžel vydal sluhovi, aby ji zabil a pohodil vlkům - jsem já."

Poté si roztrhla vpředu šat, obnažila si ňadra, a když zjevila jak sultánovi, tak všem ostatním, že je žena, obrátila se k Ambrogiuolovi a posměšně se ho otázala, kdy s ním ležela, jak se tím holedbal. Ambrogiuolo už dobře viděl, kdo stojí před ním, a studem takřka oněměl, takže neodpověděl nic. Sultán, považující Zinevru za muže, byl všecek užaslý, když viděl a slyšel, co se před ním dalo, a měl všecko spíše za sen než za skutečnost. Když potom jeho údiv pominul a sultán poznal pravou tvář věci, jal se zahrnovat převelikou chválou život, vytrvalost, mravy a ctnosti Zinevry, jež až dosud slula Sicuran, a pak dal rozkaz, aby jí byly přineseny skvostné ženské šaty a aby jí opatřili ženskou družinu, a na její žádost prominul Bernabovi zaslouženou smrt. Ten pak, když ji poznal, padl jí v pláči k nohám a prosil ji o odpuštění, jež mu paní laskavě poskytla, ačkoli si je tak málo zasloužil; poté ho pozdvihla ze země a něžně ho jako svého manžela objala.

Když se toto stalo, přikázal sultán, aby byl Ambrogiuolo bez meškání přivázán ke kolu na některém vysokém místě u města, kam svítí hodně slunce, aby byl potřen medem a aby ho odtud nikdo neodnesl dříve, dokud se jeho tělo úplně nerozpadne. Tak se také

161

stalo. Potom nakázal, aby Zinevě bylo dáno veškeré Ambrogiuolovo jmění, jež nebylo malé, neboť mělo hodnotu přes deset tisíc dublonů, dal vystrojit překrásnou slavnost, na níž vzdal poctu Bernabovi jakožto choti paní Zinevy a paní Zinevě jakožto nejznamenitější paní, a daroval jí tolik šperků, tolik zlatého a stříbrného stolního náčiní a tolik peněz, že to všechno mělo daleko větší cenu než deset tisíc dublonů.

Po skončení slavnosti jim dal přichystat loď a dovolil jim, aby se vrátili do Janova, kdy se jim zlíbí. Oba dva tam přijeli velmi bohatí a s velikou radostí; byli přivítáni se svrchovanými poctami, zvláště pak paní Zinevra, o níž všichni měli za to, že je mrtva a která pak až do své smrti požívala pověsti velmi ctnostné a statečné ženy.

Ambrogiuolo byl ještě téhož dne, kdy byl přivázán ke kolu a potřen medem, nejenom zabit za převelikého strádání mouchami, vosami a ovády, jichž je v oné zemi převeliká hojnost, ale byl jimi ožrán až na kosti; protože je nikdo neodstranil, visely celé vybělené po dlouhou dobu na šlachách a hlásaly Ambrogiuolovo darebáctví každému, kdo je spatřil. A tak spadl do jámy ten, kdo ji kopal jinému.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Paganino z Monaca unese manželku Ricciarda di Chinzica - a ten, když se doví, kde jeho choť je, vydá se posléze za ní, spřátelí se s Paganinem a žádá ji od něho nazpět. Paganino slíbí, že mu ji vrátí, bude-li ona chtít - ona se však s mužem vrátit nechce a po Ricciardově smrti se stane Paganinovou chotí.

Každý z počestné společnosti na výsost vychvaloval krásný příběh, který vypravovala královna, nejvíc jej však chválil Dioneo; měl vypravovat naposled a právě na něho došla řada. Po mnoha chválách pak začal:

Jedna část královnina příběhu mne, krásné paní, přiměla, abych změnil úmysl a nevyprávěl vám ten příběh, který jsem měl na mysli, ale příběh zcela jiný.. Mním hloupost Bernaba (přestože to s ním dobře dopadlo) a všech ostatních lidí, kteří si namlouvají totéž, co si myslel on, že totiž jejich ženy doma, zatímco se oni toulají po

162

světě a jednou se potěší s tou a podruhé s onou, složily ruce v klín, jako bychom my, kteří jsme se mezi nimi narodili a vyrostli, nevěděli, po čem dychtí.

Povím vám tedy svůj příběh a zároveň vám ukážu, jak jsou takoví lidé pošetili a oč jsou ještě pošetilejší ti, kteří si myslí, že jsou mocnější než přirozenost a že pohádkovými tlachy zmohou, co zmoci nemohou, a kteří usilují udělat z druhých lidí to, čím jsou sami, i když přirozenost těch, na něž tito lidé naléhají, tomu odporuje.

V Pise tedy žil soudce, nadaný více důvtipem než tělesnou silou, a jmenoval se messer Ricciardo di Chinzica. A protože si ten velice bohatý muž asi myslel, že svou manželku uspokojí týmiž pracemi, které vykonával ve své pracovně, sháněl s nemalou horlivostí nějakou krásnou mladou paní za manželku, ačkoli by se byl měl vyhnout tomu i onomu, kdyby byl uměl poradit sobě sám tak, jako radíval druhým. Jeho usilování však nevyšlo naprázdno, protože messer Lotto Gualandi mu dal za ženu svou dceru; slula Bartolomea a patřila mezi nejhezčí a nejlíbeznější děvčata v Pise, kde je jen málo takových, jež nejsou jako ještěrky. Když si ji sudí odvedl s náramnou slávou do svého domu a bylo po krásné a velkolepé svatbě, pokusil se prvé noci opravdu jednou se jí dotknout, aby tím byl sňatek dovršen - nechybělo však mnoho a byl by málem dostal šach mat. Byl proto nazítří ráno pohublý, vyschlý a tak schlíplý, že byl nucen křísit se opět k životu bílým sladkým vínem, cukrovinkami a jinými prostředky.

Messer sudí proto lépe zvážil své síly než předtím a začal paní učit v kalendáři dobrém akorát tak pro děti, co se učí číst. Ten kalendář byl asi sestaven v Ravenně a sudí jí pomocí něho dokázal, že není dne, na který by nepřipadal ne jeden, ale několik svátků, které je nutno svítit tím - jak jí různé zdůvodňoval -, že muž a žena se zdrží všelijakých takových spojení, a navrch k tomu ještě přidával pusty a suché dny a vigilie apoštolů a tisícerych jiných svatých a pátků a soboty a neděle Páně a celý půst a některé čtvrti a další čtené výjimky. Měl prostě za to, že s ženami v lůžku si má každý dopřát prázdniny tak, jako to někdo dělal on, když měl projednané civilní pře. Držel se tedy tohoto obyčeje - zatímco jeho paní, již se dotkl sotva jednou za měsíc, upadala do těžké trudnomyslnosti - a neustále ji dobře střežil, aby ji snad někdo neseznámil s dny práce, jako on jí naměřil svátků.

Jednou však, když bylo veliké vedro, zatoužil messer Ricciardo vydat se na své velmi krásné letní sídlo nedaleko Monte Nera a tam

163

prodlít po několik dní a nadýchat se čerstvého vzduchu. Vzal s sebou i svou krásnou manželku, a co tu tak pobývali, chtěl jí sudí připravit nějaké potěšení; uspořádal proto jednoho dne rybolov na dvou člunech - on na jednom s rybáři, ona pak na druhém s paními vypluli na moře se dívat. Uneseni zábavou dostali se však na moře několik mil od pobřeží a ani si toho skoro nevšimli.

A tu - jak tak byli zabráni podívanou - objevila se znenadání galeotta Paganina da Mare, tehdejšího pověstného piráta; ten spatřil bárky, hned k nim namířil a čluny nestačily uprchnout tak rychle, aby Paganino nemohl dosáhnout bárku, v níž byly paní.

Sotvaže Paganino spatřil krásnou paní, netoužil už po ničem jiném, vzal ji před zraky messera Ricciarda, který už byl na pevnině, na svou galeottu a ujel. Není ani třeba se tázat, zda to zarmoutilo sudího, když to viděl; byl totiž tak žárlivý, že se bál i vzduchu. Podal hned v Pise a jinde žalobu na hanebnost pirátů, ale bez výsledku, protože nevěděl, ani kdo mu

manželku unesl, ani kam mu ji unesl.

Paganinovi ovšem, když viděl tak krásnou paní, bylo hej. Protože neměl choť, usmyslil si, že si ponechá navždy tuto paní, a začal ji hned sladce utěšovat, protože tuze plakala. A ježto mu kalendář vypadl z opasku a z paměti se mu vykouřilo, kdy jsou svátky, začal paní, když nadešla noc, utěšovat činy, neboť se mu zdálo, že slova málo pomohla. Utěšoval ji tak, že dřív než dorazili do Monaca, zapomněla paní na sudiho a jeho zákony a začala žít s Paganinem nejradostnější život pod sluncem. Paganino ji zavezl do Monaca a kromě útěch, které jí skýtal ve dne v noci, se k ní choval počestně jako ke své choti.

Za nějaký čas se však doneslo k uším messera Ricciarda, kde jeho paní je, a protože messer Ricciardo po ní přehoroucně toužil a domníval se, že nikdo jí nedovede vyhovět tak, jak to ona potřebuje, rozhodl se, že se pro ni vypraví sám, a byl ochoten dát za ni jakékoli množství peněz, jen aby ji dostal zpátky. Vyplul tedy na moře, odebral se do Monaca, načež tam spatřil on ji a ona jeho, což ovšem paní hned téhož večera pověděla Paganinovi, a současně mu také řekla, jaké úmysly má ona sama.

Když messer Ricciardo spatřil nazítří ráno Paganina, přidružil se k němu a za několik hodin s ním uzavřel veliké a důvěrné přátelství; Paganino však předstíral, že ho nezná, a čekal, čeho bude chtít messer Ricciardo dosáhnout. Ten, když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba, odhalil Paganinovi, jak dovedl nejlépe a nejroztomileji, proč sem přišel, a začal ho prosit, aby si vzal peněz, kolik se

164

mu uráčí, jen aby mu vrátil paní. Paganino mu s velmi přívětivou tváří odpověděl:

"Messere, buďte vítán, a abych byl stručný, řeknu vám jen toto: Je sice pravda, že mám v domě mladou paní, ale nevím, zda je to choť vaše či někoho jiného, protože vás neznám; i ji znám jen krátký čas a jen od té doby, co žije u mne. Jestliže jste její choť, jak říkáte, dovedu vás k ní, ježto se mi zdáte příjemným, urozeným člověkem a ježto jsem jist, že vás dobře pozná. Řekne-li, že je tomu tak, jak říkáte, a bude-li chtít s vámi odejít, dáte mi za ni, protože jste tak roztomilý, jen takové výkupné, jaké budete chtít. Není-li ale tomu tak, hrubě byste mě urazil, kdybyste mi ji chtěl vzít, protože jsem mladý muž a mohu si jako kdokoli jiný vydržovat ženu, zvláště takovou, jako je ona, nejlíbeznější paní, jakou jsem kdy spatřil."

Tu pravil messer Ricciardo:

"Určitě je to má manželka, a dovedeš-li mě k ní, přesvědčíš se o tom. Okamžitě se mi vrhne kolem krku. Proto tě žádám, aby zůstalo při tom, jak jsi to navrhl."

"Nuže," pravil Paganino, "pojdme."

Šli tedy spolu do Paganinova domu, a když vstoupili do jedné síně, dal Paganino zavolat paní; vyšla nastrojená a vyšňořená z jedné komnaty, zamířila tam, kde stál messer Ricciardo s Paganinem, a pozdravila messera Ricciarda tak, jako by byla pozdravila každého jiného cizince, jenž by byl přišel s Paganinem.

Když to spatřil sudí, očekávající, že ho paní uvítá s náramnou radostí, tuze nad tím užasl a v duchu začal promlouvat sám k sobě: "Možná že ta trudnomyslnost a dlouhá bolest, kterou jsem trpěl od chvíle, co jsem o ni přišel, mne změnila ve tváři tak, že mě nepoznává."

Proto paní pravil:

"Paní, draze se mi vyplatilo, že jsem tě vzal s sebou na rybolov, ježto nikdo nikdy nepocítil takovou bolest, jakou jsem prožíval já poté, co jsem o tebe přišel. Jenže ty, jak se zdá, mě nepoznáváš a hovoříš se mnou odměřeně. Copak nevidíš, že jsem to já, tvůj messer Ricciardo? Přišel jsem, abych zaplatil, kolik bude chtít tento urozený muž, v jehož domě jsme, a abych tě opět měl a odvedl si tě. Ba on je tak tuze dobrotivý, že mi tě vrací za tolik, kolik budu chtít dát!"

Paní se k němu otočila, trochu se usmála a pravila:

"Messere, to mluvíte ke mně? Dejte pozor, abyste si mě s někým nespletl, protože pokud mne se týče, nevzpomínám si, že bych vás byla někdy spatřila."

165

Messer Ricciardo pravil:

"Dej pozor na to, co říkáš! A dobře se na mne podívej. Budeš-li si jen chtít vzpomenout, shledáš, že jsem to já, tvůj Ricciardo di Chinzica!"

Paní však dělala:

"Promiňte, messere, možná že to není počestná věc, abych se na vás dívala tolik, jak si to představujete, ale já se na vás přesto dívala tak, že jsem bezpečně shledala, že jsem vás nikdy neviděla!"

Messera Ricciarda napadlo, že paní tohle všechno dělá proto, že má z Paganina strach a nechce se v jeho přítomnosti přiznat, že ho zná. Poprosil tedy po chvíli Paganina, aby mu prokázal tu laskavost a nechal ho promluvit s paní v komnatě mezi čtyřma očima. Paganino pravil, že nemá nic proti tomu, ale že ji messer Ricciardo nesmí proti její vůli políbit. A přikázal paní, aby šla do komnaty a vyslechla, co jí chce messer Ricciardo říci, a pak aby odpověděla, jak jí bude líbo.

Když se tedy paní a messer Ricciardo odebrali sami do komnaty, spustil messer Ricciardo, sotvaže se posadil:

"Ach srdce mého těla, duše moje sladká, naděje má, ani teď mě nepoznáváš, mne, tvého Ricciarda, jenž tě miluje víc než sebe sama? Jak je to možné? To jsem se tak změnil? Ach očička má krásná, podívejte se na mne trošičku!"

Paní se dala do smíchu, nenechala ho už dál mluvit a pravila:

"Vy dobře víte, že nejsem tak zapomnětlivá, abych se nepamatovala, že jste messer Ricciardo di Chinzica - můj manžel. Pokud jsem však byla s vámi, prokázal jste, že mě velmi špatně znáte, protože kdybyste byl býval nebo byl tak moudrý, za jakého chcete být považován, byl byste musel poznat aspoň to, že jsem mladá, svěží, statná, a byl byste z toho

vyvodil, co asi mladé paní potřebují kromě šatů a jídla, ačkoli to ze studu neříkají. Jak jste se však choval vy, víte sám. Bylo-li vám milejší studovat zákony než ženu, neměl jste si ji nikdy brát, i když mně se nikdy nezdálo, že jste soudce, spíše jste mi připadal jako vyvolavač svátků a církevních slavností a postů a vigilí - tak dobře jste je znal. A říkám vám: kdybyste byl svým rolníkům, kteří obdělávají vaše statky, dopřál světit tolik svátků, kolik jste jich dopřál světit tomu, jenž měl obdělávat moje poličko, nebyl byste nikdy sklídl ani zrno obilí. Pánubohu se však uráčilo, abych tu padla na člověka, jenž milostivě shlédł na mé mládí; pobývám s ním v této komnatě, v níž se neví, co jsou svátky (mám na mysli ty svátky, kterých jste tolik světil vy, oddanější Bohu než službám

166

paní), a těmito dvěma sem nikdy nevešla ani sobota, ani pátek, ani vigilie, ani suché dny, ani čtyřicetidenní půst, který je tak dlouhý. Naopak ve dne v noci se tu pracuje a vochlují vlna. A od chvíle, co se dnes zvonilo na jitřní, vím dobře, že se to odbylo více než jedenkrát. Mám proto v úmyslu zůstat zde a pracovat s ním, pokud jsem mladá. Svátky, odpustky a půsty si ponechám a budu zachovávat, až budu stará. Odejděte odtud, jak můžete nejrychleji, a mějte hodně štěstí. Svěťte si tolik svátků, kolik se vám uráčí - ale beze mne."

Když messer Ricciardo poslouchal tato slova, trpěl nesnesitelnou bolestí, a když pak viděl, že paní zmlkla, pravil: "Ach duše má sladká, jaká slova to tu povídáš? Že nemáš ohled na čest svých rodičů a svou? Chceš zůstat jako běhna tady s tím člověkem a raději žít v smrtelném hříchu než v Pise jako má choť? Tenhle člověk, až ho omrzíš, tě k tvé velké hanbě vyžene! Ale mně budeš neustále drahá a vždycky budeš paní v mém domě, i kdybych nechtěl. Chceš pro své neřádné a nepočetné choutky nedbat o čest svou a mou, ačkoli já tě miluji víc než svůj život? Ach naděje má drahá, přestaň už tak mluvit a račiž jít se mnou. Od nynějška, ježto už znám tvé toužení, budu se snažit ze všech sil; pojď tedy, má sladká, změň svůj úmysl, pojď se mnou. Od té doby, cos mi byla vzata, nezkusil jsem ničeho dobrého." Paní mu odvětila:

"Teď už je pozdě a není třeba, aby měl někdo o mou čest větší starost než já. Kéž by se byli tak starali mí rodiče, když mě tenkrát vdávali za vás! Ale protože se oni tehdy nestarali o mou čest, nemíním se nyní já starat o jejich. A pokud jde o to, že žiji ve smrtelném hříchu, říkám vám, že v něm budu žít tak dlouho, dokud bude palička v hmoždíři, takže si se mnou už nemusíte dělat starosti. A řeknu vám také, že si tu připadám, jako bych byla manželka Paganinova, zatímco v Pise jsem si připadala jako vaše kuběna; tam se setkávaly naše planety podle měsíčních čtvrtí a geometrických vzorců, ale tady mě Paganino drží v náručí celou noc a tiskne mě a kouše, a jak mě vždycky zřídí, to ať vám za mne poví Pánbůh. Tak vy říkáte, že se také vynasnažíte? A čípak? Chcete to brát natříkrát a zdvíhat mrskáním? Já vím, že jste se asi stal náramným jezdcem od té doby, co jsem vás neviděla. Jděte a snažte se, abyste se udržel naživu, protože se mi zdá, že se tu na světě držíte už jen zuby nehty, jak jste vyzáblý a sešlý. A to vám ještě řeknu: až mě tenhle opustí - ačkoliv zatím se mi nezdá, že by měl na to chuť, pokud já budu chtít zůstat -, ani mě nenapadne vracet se k vám, protože i kdyby vás někdo pořádně znáckl, nevymáčkne z vás ani mističku šťávy! A ježto

167

jsem ke své převeliké škodě a újmě u vás už jednou byla, hledala bych své štěstí jinde. Říkám vám znovu, tady se neдрží svátky ani vigilie, a proto zde hodlám zůstat. Odejděte tedy spánembohem, jak nejrychleji můžete, jinak začnu křičet, že mi chcete učinit násilí."

Messer Ricciardo nahlédł, že se marně snaží, a teprve teď seznal, jak byl bláhový, že si vzal mladou manželku, když se mu už nedostávalo sil. Zkormoucen a nešťasten vyšel z komnaty a napovídal mnoho slov Paganinovi; ale darmo se namáhal. Nedosáhl ničeho, a tak tu tedy nakonec zanechal manželku, vrátil se do Pisy, a ve své bolesti upadl do takové pomatenosti, že když šel po Pise a někdo ho pozdravil, odpovídal na vše jenom: "Ta zatracená díra nechce mít svátky!" A zanedlouho nato pak zemřel.

Když se o tom Paganino dověděl, vzal si paní za svou zákonitou choť, neboť věděl, že ho miluje. Nikdy pak už se neohlíželi na svátky, vigilie a pracovali a dopřávali si hezkých časů, pokud je mohly nohy unést. Proto se mi zdá, mé milé paní, že když se Bernabo přel s Ambrogiuolem, popadl býka za ocas, a ne za rohy.

Tento příběh vyvolal v celé společnosti tolik smíchu, že nebylo nikoho, koho by nebyly bolely sanice, a všechny paní se shodly na tom, že Dioneo má pravdu, že Bernabo byl hlupák.

Když však byl příběh dovyprávěn a smích ustal, královna přihlédla k tomu, že už se připozdívá a že už všichni pověděli svůj příběh, a že tedy nadešel konec jejího vládaření. Podle zavedeného pořádku sňala tedy věnec z hlavy, vložila jej na hlavu Neifile a s veselou tváří pravila:

"Od této chvíle, milá družko, přísluší vláda nad tímto malým národním tobě." A poté usedla.

Neifile sklopila trochu své jasné oči, jiskřící jinak než denice, a lehounce se začervenala nad poctou, které se jí dostalo, a její tvář se v té chvíli podobala svěží dubnové nebo májové růži za denního rozbřesku.

Když se pak utišil počestný hluk okolo sedících, jímž radostné projevovali svou přízeň královně, a ona se zase uklidnila a dodala si zmužilosti, usedla na místo vyšší, než sedávala předtím, a pravila:

"Když jsem se tedy stala vaší královnou, neodchýlím se od obyčejů, které zachovávaly ty, jež vládly přede mnou a jejichž vládaření jste poslušně schvalovali; několika slovy vám však objasním, co zamýšlím a čím se budeme řídit, jestliže budete smýšlet stejně jako já a schválíte to.

168

Jak víte, zítra je pátek a po něm přijde sobota, dny, jež jsou většinou lidí odporné kvůli jídlům, která se v těchto dnech jedí. Nehledě na to však je pátek také den, který si zaslouží naší úcty, přihlédneme-li k tomu, že v tento den snášel

utrpení Onen, jenž zemřel za náš život. Proto bych pokládala za správné a velmi počestné, kdybychom se k počtě Pánaboha oddali spíše modlitbám než vyprávění příběhů. V sobotu pak je zvykem paní mýt si hlavu a odstranit z ní všechny prach a všechnu nečistotu, jež se tam usadila během jejich celotýdenní práce. Mnoho paní se také v tento den obvykle postí z úcty k Panně Marii matce Syna božího a na počest nadcházející neděle zanechávají též veškeré práce. Protože bychom tedy nemohli dodržet celý řád a žít tak, jak jsme se rozhodli, soudím, že by bylo rovněž dobře zanechat toho dne vyprávění příběhů. Budou tomu už čtyři dny, co tu meškáme, a nechceme-li, aby nás tu zastihli cizí lidé, myslím, že by bylo vhodné, kdybychom změnili místo a odebrali se jinam. Kam se odebereme, to jsem již promyslela a zařídila. A v neděli, až se po obědě prospíme, sejdem se opět, ale protože jsme dnes měli velmi rozsáhlý prostor k rozběhu při vyprávění, bude ještě hezčí - a budete mít také více času promyslet si vše -, když trochu omezíme volnost ve vypravování a vybereme-li z mnoha řízení Štěstěny jen jedno. Rozmyslela jsem si to už také a chci, aby se vyprávělo o lidech, kteří svou obratností dosáhli něčeho, po čem velice bažili, anebo opět nabyli toho, o čem předtím přišli. Každý o tom přemýtejte, abyste mohli společnosti vyprávět něco užitečného anebo alespoň zábavného. Výsada Dioneova ovšem zůstane nedotčena.

Všichni schválili královninu řeč i její záměr a rozhodli, aby bylo po jejím. Královna si pak dala zavolat svého správce, přikázala mu, kde má večer prostřít stoly a vše ostatní a co má dělat po celou dobu jejího vladaření. Když se tak potom stalo, povstala se svou společností a dovolila každému, aby dělal, co se mu zráčí.

Paní a muži se tedy vypravili do jedné zahrádky a zde se chvilku bavili; když pak nastala hodina večere, vesele a s chutí povečeřeli.

Po večeri podle přání královna vedla Emilia kolo, k čemuž Pampinea zpívala tuto píseň, do níž ostatní vpadly:

Mohu si zpívat víc než jiné paní -
vždyť se mi vyplnilo každé přání!
Pojď, Amore, ty dárcе všech mých slastí,
ty strůjce nadějí a blaha mého,
budeme nyní spolu zpívat chvíli,
169

ne o vzdychání, hořkosti a strasti
(ač i v tom je cos pro mne příjemného),
leč o vášních, jež sílí
a život v hru a ples mi proměnily.
Ty jsi můj bůh a máš mě zbožňování.
Hned prvního dne horoucí své vlády
ty do cesty jsi poslal zraku mému
mládence, který láskou ke mně plane.
Ne, žádný jinoch mladý
nemohl by se v ničem rovnat jemu.
Jsem přešťastná, můj pane,
hořím jen pro to srdce milované
a zpívám s tebou o svém milování.
V tom spočívá to největší mé štěstí,
že jak já jemu, tak on mně se líbí.
Tot', Amore, tvé dílo,
že ráčíš všechno pozemské mi snést.
A věřím pevně, na onen svět kdyby
mně třeba jít bylo,
že najdu klid, jak vždycky se mi snilo,
že Bůh mít bude se mnou smilování.

Po této písni bylo zpíváno ještě mnoho jiných; tančilo se i mnoho tanců a hrálo se i na různé nástroje. Když však královna usoudila, že je čas jít si odpočinout, odebral se každý za svitu pochodní do své komnaty.

Po celé další dva dny se všichni zabývali těmi věcmi, o nichž včera hovořila královna, a toužebně čekali na neděli.

KONČÍ SE DRUHÝ DEN

170

POČÍNÁ SE TŘETÍ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM NEIFILE VYPRAVUJE O LIDECH, KTEŘÍ SVOU OBRATNOSTÍ DOSÁHLI NĚČEHO, PO ČEM VELICE BAŽILI, ANEBO NABYLI TOHO, OČ PŘEDTÍM PŘIŠLI

Nedělní jitřenka již začala měnit svou ruměnou barvu v žlutou, neboť slunce se blížilo stále víc a více, když královna vstala a kázala celé družině, aby vstala rovněž; správce už dávno předtím poslal na ono místo, kam se měli odebrat, hojnost potřebných věcí a lidí, aby tam připravili vše, co bylo třeba - a když pak viděl, že královna je už uchystána na cestu, hbitě dal naložit všechno ostatní a vydal se za paními a pány se zavazadly a zbývající čeledí, takže to vypadalo, jako by opouštěli stržený tábor.

Královna kráčela volným krokem, obklopena a následována paními a třemi mladíky, a průvodcem jim byl zpěv, který vyluzovalo na dvacet slaviček a jiných ptáků; šla nepřilíh užívanou stezkou, zarostlou zelenými travinami a květy, jež se všechny ve vycházejícím slunci začínaly otevírat - a uprostřed vtípkování, smíchu a povídání směřovala se svou

společností k západu. Tak došli kolem osmé hodiny - když neurazili více než dva tisíce kroků - k překrásnému a bohatému paláci, který stál na velikém kopci a tyčil se nad celou rovinou.

Když vkročili do paláce a celý jej prošli - i veliké síně i uklizené a vyzdobené komnaty, plné všeho, co do komnat patří, vychvalovali jej na výsost a usoudili, že jeho pán je skvělý velmož. Poté sešli dolů, kde spatřili převelice rozsáhlé nádvoří, sklepy plné výtečných vín a ledovou vodu, již tu vyvěralo velké množství; i jali se chválit palác ještě víc.

Všichni už dychtili po odpočinku, usadili se tedy v ložnici, jež vévodila celému nádvoří a byla plná listoví a květin, jež skýtalo toto období; tu přišel také rozšafný správce a pohostil je znamenitými cukrovinkami a výbornými víny. Poté si dali otevřít zahradu ležící u paláce a obehnanou zdí a vešli do ní; a protože se jim hned na

171

první pohled zdálo, že je podivuhodně krásná, začali si ji prohlížet podrobněji.

Kolem zahrady a jejím prostředkem vedly široké cesty rovné jako šípy a kryté révovým loubím, na němž bylo vidět, že se toho roku urodilo hodně hroznů, a protože všude bylo plno květů, zahradou se nesla veliká vůně, mísící se s vůní, kterou vydávaly jiné věci v zahradě - a mladíkům i paním to tu připadalo, jako by se octli mezi vším drahým kořením, co se ho kdy zrodilo na východě. Cesty po stranách uzavíraly keře bílých a červených růží a jasmínu a to vše způsobovalo, že se tu mohl člověk nejenom ráno, ale i když slunce stálo vysoko, procházet ve vonném a líbezném stínu, aniž na něho zasvitlo slunce.

Trvalo by příliš dlouho, kdybych měl vypravovat, kolik tu bylo květin, jaké byly a jak byly uspořádané. Nebyla tu však ani jedna, která by si nebyla zasloužila chvály, a rostly tu ve veliké hojnosti všechny ty, jimž se daří v našem podnebí. Uprostřed zahrady, což si zasluhuje nemenší chvály než ostatní věci, jež tam byly, ba ještě víc, byl trávník s nizkoučkou trávou a tak zelený, že vypadal skoro jako černý, a zpestřovalo jej snad na tisíc různých květů a na jeho okrajích rostly převelice zelené a bujné pomerančovníky a citroníky, na nichž byly staré i nové plody a ještě i květy, takže skýtaly nejenom příjemný stín, ale i vůni. Uprostřed trávníku pak byla nádržka z bílého mramoru a s obdivuhodnými řezbami. Nevím, zda to bylo nějaké umělé nebo přírodní zřídlo, ale ze sochy, jež stála na sloupu uprostřed této nádhery, tryskal vzhůru k obloze veliký proud vody, jenž nikoli bez příjemného šumění padal zpět do průzračné nádržky a ta by byla stačila - i kdyby byla bývala menší - pohánět mlýn. Voda pak - mám na mysli tu, jež vytékala z přeplněné nádržky - byla odváděna kanálkem skrytým pod trávníkem, aby se pak znovu objevila a obtáčela ho velmi půvabnými umělými stružkami. Odtud potom se roztékala v podobných stružkách do všech koutů zahrady, kde se na jednom konci posléze shromáždila a vytékala z krásné zahrady ven, plynouc průzračným tokem do roviny; než však k ní dospěla, poháněla velikou silou a k nemalému užitku pána tady toho všeho dva mlýny.

Podívaná na tuto zahradu, na její pěkné uspořádání, na rostliny, na fontánu a na potůčky z ní vytékající se všem paním a všem třem mladíkům zalíbila do té míry, že všichni začali tvrdit, že kdyby bylo možné udělat ráj na zemi, nedovedli by si jej představit jinak než v podobě této zahrady a že by tu nedokázali přidělat ani přimyslet ještě nějakou krásu, kterou by bylo možno ke kráse této zahrady

172

přidat. Spokojeni tedy na výsost procházeli se po zahradě, vili si přitom ze snítek rozličných stromů překrásné věnce a naslouchali zpěvu nad dvaceti druhů ptáků, kteří zpívali, jako by předháněli jeden druhého; a tak si všimli jedné líbezné krásy, kterou před tím, když byli zaujati jinými půvaby, nepostřehli. Spatřili totiž, že v zahradě je snad na sto druhů krásných zvířat, a jeden ukazoval druhému, tamhle že vybíhají králíci, onde že běží zajáci, tam že leží srny a jinde zase že se popásají mladí koloušci; dále se proháněly v zahradě ještě jiné druhy neškodných zvířat a všechna si krotce počínala podle své libosti - což skýtalo potěšení nad všechna potěšení.

Když se pak už dost vynadávali na to a na ono, dali si prostřít u krásné fontány, a když tu zapěli šest písní a zatančili několik tanců, jak se zlíbilo královně, pustili se do jídla. Byli obslouženi výtečným, pěkným a rozšafným způsobem, načež rozjaření dobrými a jemnými jídly povstali od stolu, dali se znovu do hraní, zpěvu a tance, až se posléze královně zdálo, že nadešla chvíle, aby šel spát každý, kdo chce, protože už bylo velmi patrné. Někteří si opravdu šli lehnout, některé však uchvátila krása tohoto místa do té míry, že se jim nechtělo jít spát; zůstali proto venku, a zatímco někteří spali, jedni se oddávali čtení románů, druzí hráli šachy či dárny.

Když však uplynula třetí hodina s poledne, vstali a osvěžili si tváře studenou vodou, a jak nakázala královna, přišli všichni k fontáně, kde se podle obvyklého způsobu rozesadili a čekali, až na ně dojde řada vyprávět příběh na námět, který určila královna. První dostal tento úkol Filostrato a takto začal.

PŘÍBĚH PRVNÍ

Masetto z Lamporecchia se stává němým a stane se zahradníkem v jednom ženském klášteře, kde se jedna řeholnice přes druhou sňali, aby s ním ležela.

Překrásné paní, mnoho přemnoho mužů a žen ve své pošetilsti hluboce věří, že děvče, kterému byla dána na hlavu bílá rouška a na tělo černá kutna, není už více ženou a nemá už ženské tužby, jako by se tím, že se stala řeholnicí, proměnila v kámen; a když pak třeba

173

jen zaslechnou něco, co se téhleté jejich víře přičí, rozkatí se, jako by bylo bývalo došlo k nějaké převelice a zločinné hanebnosti proti přírodě, a ani je nenapadne, ba ani se nechtějí vzpomenout sami na sebe, že totiž mají naprostou volnost dělat si, co chtějí, a přece jim to nestačí. A co teprve mají dělat lidé žijící pod velikým tlakem zahálky a samoty! Najdou se ale i jiní; ti zase hluboce věří, že motyka s rýčem a prosté jídlo s těžkou prací odnímá lidem pracujícím na poli

vilné tužby a činí jejich chápání a soudnost převelice hrubými.

Chci vám proto ukázat, jak se všichni tihle lidé dohromady mylí, a povím vám o tom malý příběh, když mi to královna prikázala - aniž se přitom odchýlím od vytčeného námětu.

V našich končinách byl a ještě je jeden ženský klášter velmi proslulý svou svatostí - pročež ho nebudu jmenovat, abych nějak nezlehčil jeho pověst - a v něm před nedávným časem, kdy tam nebylo víc než osm jeptišek a abatyše, pracoval jako zahradník v překrásné klášterní zahradě jakýsi dobrý chlapík; protože však nebyl spokojen se mzdou, kterou tam dostával, vyrovnal své účty se šafářem řeholnic a vrátil se do Lamporecchia, odkud pocházel.

Mezi těmi, co ho v Lamporecchii radostně přivítali, byl i jeden mladý, statný a silný chasník, jenž měl na venkovana pěknou postavu a slul Masetto. Ten se ho zeptal, kde tak dlouho pobýval, onen dobrý muž, zvaný Nuto, mu to pověděl. Masetto se ho tedy zeptal, jak klášteru sloužil, a Nuto mu odpověděl:

"Obdělával jsem jim krásnou a velikou zahradu a krom toho jsem jim někdy chodil do lesa na dříví, čerpal vodu a dělal všelijaké takovéhle službičky. Jenže jeptišky mi dávaly tak malou mzdu, že mi nestačila pomalu ani na boty. A nejen to! Jsou všechny mladé a mají takového čerta v těle, že se jim nelze ničím zavděčit. Když jsem třeba někdy pracoval v zahradě, řekla jedna: 'Vsaď to tadyhle!' Druhá však pravila: 'Vsaď to tamhle!' Třetí mi brala motyku z ruky a říkala: 'Takhle to není dobře!' Sekýrovaly mě prostě tak, že jsem nechal práci práci a šel jsem ze zahrady. A jedno k druhému, až mě to znechutilo, a tak jsem toho tedy nechal a jsem tu. Jejich šafář mě sice prosil, když jsem odcházel, abych mu poslal někoho za sebe, kdo by se k té práci hodil, kdyby mi někdo padl do ruky, ale to si setsakramentsky počká, než mu někoho seženu nebo pošlu."

Když Masetto vyslechl Nutova slova, posedla ho tak veliká žádostivost, aby už byl u těch jeptišek, že se celý jen rozplýval, neboť z Nutových slov pochopil, že by se mohlo konečně stát skutkem to, po čem toužil. A protože měl za to, že by se mu věc nevydařila, kdyby se o ní Nutovi zmínil, řekl mu:

174

"To jsi tedy udělal dobře, že jsi odtud odešel. Copak může mužský se ženskými vydržet? To by se spíš snesl s čerty: v šesti případech ze sedmi samy nevědí, co by vlastně chtěly."

Sotvaže však jejich rozmluva skončila, jal se Masetto uvažovat, jak to udělat, aby mohl být s jeptiškami, ježto byl jist, že všechny ty služby, o nichž mluvil Nuto, ovládá, a nepochyboval tedy, že jeho záměr z této příčiny neztroskotá: bál se však, že ho nepřijmou, protože je příliš mladý a hezky vyhlíží.

Když proto sám v sobě dlouho přemítal, rozhodl se: Místo je odtud hodně daleko a nikdo mě tam nezná; budu dělat, že jsem němý a tak mě jistě přijmou! A při tomto rozhodnutí už zůstal; vzal sekeru na rameno, neřekl nikomu ani slova o tom, kam jde, a bral se oděn jako chudáš do kláštera. Když tam dorazil a vešel dovnitř, zastihl náhodou na dvoře šafáře a posuňky - jak to dělávají němí - mu dal na srozuměnou, že ho pro lásku boží prosí, aby mu dal najíst, že mu za to naštípé dříví, bude-li třeba.

Šafář mu dal ochotně něco k snědku a pak ho zavedl k několika pařezům; Nuto je kdysi nemohl rozštípat, ale Masetto je rozštípal celkem v krátké době. A protože šafář musel jít právě do lesa, vzal s sebou Masetta a tam mu nakázal nasekat dříví. Potom před něho postavil osla a posunčinou mu sdělil, aby odvezl dříví domů.

Masetto vše velmi dobře vykonal, a šafář si ho proto nechal u sebe několik dní, neboť ho potřeboval ještě k nějaké práci.

Jednoho dne však Masetta spatřila abatyše a hned se tázala, kdo to je. A šafář jí řekl:

"Paní, je to nějaký chudý a němý ubožák, žadonil tu před několika dny o almužnu, tak jsem mu ji tedy dal a svěřil jsem mu na práci dost věcí, které bylo třeba udělat. Kdyby uměl ještě obdělávat zahradu a chtěl tu zůstat, myslím, že by z něho mohl být dobrý čeledín, jakého potřebujeme - je silný a člověk by si s ním mohl dělat, co by chtěl. A krom toho byste se nemusela bát, že by vtipkoval s těmi vašimi děvčaty."

Abatyše mu pravila:

"Při víře Kristově, to máš pravdu! Okoukni, jak se vyzná v práci, a pokus se ho tady udržet; dej mu nějaký pár bot, nějaký starý plášť, měj se k němu, nalákej ho a dej mu dobře jíst."

Šafář odpověděl, že to udělá.

Masetto byl v té chvíli nedaleko odtud a stavěl se, že poklízí dvůr; vyslechl však celou rozmluvu a zvesela řekl sám sobě: "Jen mě na ni pusťte a obdělám vám zahradu tak, jak ji ještě nikdo neobdělával!"

175

Když se tedy šafář přesvědčil, že Masetto dovede znamenitě pracovat, otázal se ho pomocí posuňků, zda tu nechce Masetto zůstat; ten mu opět posuňky odpověděl, že bude dělat, co bude šafář chtít, načež byl Masetto přijat, a šafář mu prikázal, aby obdělával zahradu, a ukázal mu také, co všechno má dělat. Pak odešel za svými záležitostmi v klášter a nechal tu Masetta samotného.

Tak Masetto den po dni pracoval v zahradě, a tu začaly přicházet jeptišky, tropily si z něho šašky, jak se často děláva němým, a říkaly mu ta nejohavnější slova na světě - protože si myslely, že on jim nerozumí. A abatyše, mající patrně za to, že je Masetto bez ohonu, zrovna tak jako bez řeči, se o to pramálo starala, ba zhola o to nedbala.

Tak se jednoho dne stalo, že Masetto hodně pracoval, a když se natáhl k odpočinku, vešly do zahrady dvě mladičké jeptišky, přiblížily se až k místům, kde ležel, a zatímco on dělal, že spí, začaly si ho prohlížet. Tu pravila ta odvážnější:

"Kdybych věděla, že to zachováš v tajnosti, řekla bych ti, co mě už kolikrát napadlo - a možná že i tobě by se to zalíbilo."

I odpověděla jí druhá:

"Jen mi to pověz, já to jistojistě nikomu nepovím."

Tu jí pravila ta smělejší:

"Nevím, zda jsi někdy přemýšlela o tom, jak jsme zde drženy zkrátka a že sem nikdy nesmí vstoupit žádný jiný muž kromě tady toho němého a šafáře, který je starý. Mnohokrát jsem však už slyšela vyprávět od žen, které k nám přišly, že všechny slasti na světě jsou pro smích ve srovnání se slastmi, které prožívá žena s mužem, a proto jsem se už několikrát rozhodla, že se o tom přesvědčím aspoň s tímhle němým, když nemohu s jiným. Hodí se k tomu ostatně ze všech nejlíp, protože i kdyby chtěl, nemůže o tom povídat dál. Vidíš sama, že je to mladý trumpet, který vyrostl víc než jeho rozum. Nu, ráda bych slyšela, co ty na to?"

"Co to proboha říkáš," pravila druhá. "Copak nevíš, že jsme zaslíbily své panenství Bohu?"

"Ach," řekla ta první, "tomu se každý den slibuje tolik věcí - a žádná z nich se nakonec nesplní. I když jsme mu je slíbily, co na tom? Však ona se už najde nějaká řeholnice, která ho o ně nepřipraví."

Družka jí řekla:

"Ale co si počneme, když obtěžkáme?"

Přítelkyně jí však na to pravila:

"Myslíš na neštěstí, ještě než přišlo; na tohle je dost času přemýšlet,

176

až se to stane, a je na tisíc způsobů, jak to udělat, aby se o tom nikdo nedověděl, pokud to samy nepovíme."

Když to slyšela ta druhá, jež už měla větší chuť než ta první vyzkoušet, jaké zvíře je mužský, pravila:

"Dobrá, ale jak to uděláme?"

"Pohled," odvětila jí ta první, "táhne na třetí hodinu, a tak si myslím, že všechny sestry kromě nás spí. Rozhlédneme se po zahradě, zda tu někdo není, a není-li tu nikdo, neuděláme nic jiného než to, že ho vezmeme za ruku a zavedeme ho do tamhle té chýše, kam se utíkáme před deštěm. Jedna bude s ním uvnitř a druhá bude hlídat. Je tak hloupý, že udělá vše, co budeme chtít."

Masetto vyslechl celou tuto rozmluvu, a protože byl ochoten jim vyhovět, nečekal na nic jiného než na to, aby už mohl být s několika z nich.

Jeptišky se všude dobře podívaly, a když seznaly, že je nikdo odnikud nemůže vidět, přistoupila ta, co začala rozmluvu, k Masettovi, probudila ho a Masetto neprodleně vyskočil na nohy. Jeptiška ho polaskala - a zatímco se Masetto přihloupě smál, odvedla ho do chýše, kde se Masetto nedal příliš pobízet a udělal, co jeptiška chtěla. Když dosáhla, čeho si přála - udělala místo druhé a Masetto, tvářící se jako prostáček, byl po vůli i jí. Tak se tedy jeptišky rozhodly, že každá ještě jednou vyzkouší - než odtud odejdou - jak dovede němý jezdit na koni, a když si později o tom spolu někdy povídaly, usoudily, že je to opravdu sladká věc, ba ještě sladší, než slyšely; i využívaly proto každé vhodné chvíle a chodily dovádět s němým.

Jednoho dne se však stalo, že jedna jejich družka zpozorovala jejich počínání z okna své cely a ukázala to dvěma jiným. I soudily nejprve, že by to měly jít žalovat abatyši, ale pak svůj záměr změnily, dohodly se s oněmi dvěma jeptiškami a jaly se s nimi brát podíl na Masettových statcích, k čemuž se pak časem za různých okolností připojily ještě další tři.

Abatyše si těchto věcí nevšimla, ale tu se stalo, když jednoho parného dne chodila sama po zahradě, že zastihla Masetta (jenž musel následkem nočních jízd odpočívát i po nepatrné denní práci), jak leží ve stínu mandlovníku a spí; a protože mu vítr zdvihl vpředu šat, ležel všecek odkrytý.

Abatyše vidouc, že je zde sama, prozkoumala tu věc a tu ji posedly tytéž choutky, které přišly předtím i na její řeholničky; probudila tedy Masetta, odvedla si ho do své cely a zde si ho podržela několik dní k náramnému žalu jeptišek truchlících, že jim zahradník

177

nepřichází obdělávat zahradu. A zkoušela a znovu okoušela oně slasti, za kterou předtím ostatní kárávala.

Posléze ho ze své cely poslala zase do jizby, ale velmi často po něm zatoužila a chtěla od něho větší díl, než jaký jí příslušel, takže Masetto už nemohl všechny tak uspokojit a usoudil, že jeho němota by mu mohla způsobit převeliké škody, kdyby v ní nadále setrval. Proto jedné noci, když byl zase u abatyše, spustil svou vyřídilku a pravil:

"Paní, slychal jsem, že jeden kohout stačí na deset slepic, ale že deset mužů špatně či s velkou námahou uspokojí jednu ženu. A já jich mám obsluhovat devět, na což už za nic na světě nestačím. Tím, co jsem až dosud dělal, jsem už v takovém stavu, že nemohu dokázat ani málo, ani mnoho, proto buď mě necháte spánembohem odejít, anebo to budete dělat s mírou."

Když paní uslyšela mluvit toho, jež měla za němého, byla celá zkoprnělá a pravila:

"Co má tohle znamenat? Já myslela, že jsi němý."

"Paní," řekl Masetto, "byl jsem němý, ale nikoliv od narození, nýbrž následkem nemoci, která mě připravila o řeč, a teprve dnes v noci jsem poprvé seznal, že se mi vrátila, za což velebím Pánaboha, jak mohu nejvíc."

Paní mu to uvěřila a otázala se ho, co chtěl říci tím, že jich musí obsluhovat devatero, a Masetto jí pověděl, co se přihodilo. Když to abatyše uslyšela, seznala, že všechny její řeholnice jsou chytřejší než ona, ale protože byla rozvázná, nenechala Masetta odejít a rozhodla se, že najde se svými řeholnicemi způsob, jak tyhle věci zařídit, aby Masetto neuvedl klášter do hanby.

A protože právě zemřel jejich šafář, vyjevily si všechny, co jedna druhé tropila za zády, a s Masettovým souhlasem rozhodly, že okolním lidem namluví, že díky jejich modlitbám a zásluhou svatého, jemuž byl klášter zasvěcen, byla Masettovi vrácena řeč. Ustanovily ho pak šafářem a rozdělily mu práci tak, aby ji mohl vydržet. Masetto tu pak zplodil hodně řeholníků, ale celá věc se udržela v takové tajnosti, že se nikdo o ní nedověděl dříve než po smrti abatyše, kdy Masetto byl už stár a jsa bohat zatoužil po tom, aby se mohl vrátit domů.

Když se v klášteře jeho přání dověděli, ochotně mu vyhověli, a tak se Masetto vrátil tam, odkud kdysi odešel, se sekerou na rameni. Byl starý, bohatý, obdařený mnoha dětmi, ale nemusel je živit a pečovat o ně, jen proto, že uměl dobře využít své mladosti, a říkával pak, že takto odplácí Bůh těm, kdo mu nasazují parohy.

178

PŘÍBĚH DRUHÝ

Podkoní leží s manželkou krále Agilulfa, což Agilulf mlčky zpozoruje; nalezne čeledína a ostříhá ho, ostříhaný však ostříhá všechny ostatní, a tak se vyhne pohromě.

Když nadešel konec Filostratova vyprávění, při němž se paní několikrát trochu začervenaly a jindy opět zasmály, zalíbilo se královně, aby ve vyprávění pokračovala Pampinea. Ta s úsměvnou tváří začala a pravila:

Někteří lidé jsou tak málo rozvážní, že chtějí za všech okolností ukazovat, že znají a vědí to, co by zrovna neměli znát, a často peskují druhé za vady, jichž si nikdo nevšiml; a tak v domnění, že zmenšují svou hanbu, zvětšují ji tím nad míru. Že je to pravda, vám snad ukáží vyprávěním o opačné cestě, kterou zvolil jeden mocný král, a zároveň vám povím o prohnání jednoho člověka, kterou možná neoceníte tolik jako Masettovu.

Agilulf, král Longobardů, si zvolil, jak učinili i jeho předchůdci, za své vladařské sídlo lombardské město Pavii, když si předtím vzal za ženu Teodelindu, vdovu po králi Antarikovi, jenž byl rovněž lombardským králem; Teodelinda byla překrásná paní, moudrá a velmi počestná, lež převelice málo zkušená ve věcech milostných. Díky ctnostem a důvtipu krále Agilulfa se záležitostí Longobardů dařilo a byly v pokoji, ale tu se stalo, že se do svrchu řečené královny zamiloval její podkoní, člověk převelice nízkého původu, pokud se týče rodu, nicméně jinak ducha mnohem ušlechtilějšího, než by se dalo čekat od tak nízkého zaměstnání; měl postavu krásnou a velkou jako sám král a zamiloval se do královny bezněmě.

Protože mu však jeho nízký stav neodňal možnost poznat, že tato láska nemá žádné vyhlídky, byl tak chytrý, zeji žádnému neodhalil, ba neodvážil se jí dát najevo očima ani jí samé. A třebaže žil bez jakékoliv naděje, že se jí někdy bude moci zalíbit, přece jen se sání před sebou holedbal, jak vysoko povznesl své myšlenky, a protože hořel milostným ohněm, vykonával snaživě všechno, o čem soudil, že bude královně milé, ba předstihoval v tom všechny své druhy. Tak se stávalo - když si královna měla vyjet na koni -, že jela raději na oři, kterého opatroval on, než na nějakém jiném, a podkoní, když se toto přihodilo, považoval to za největší projev milosti;

179

nikdy se mu ani nechtělo odstoupit od tůmne, neboť se cítil blaženým, když se dotkl třeba jen jejích šatů.

Dosti často se však přihází a my toho býváme svědky, že láska roste tím víc, čím menší má naději - a tak se přihodilo i ubohému podkonímu, že velmi těžce snášel veliké tužby tajené, když mu nepřicházela na pomoc žádná naděje, a ježto se nemohl od své lásky odpoutat, rozhodl se, že zemře. Jak tak ale sám nad sebou rozvažoval, rozhodl se pro takovou smrt, z níž by bylo zřejmé, že zemřel z lásky, kterou choval ke královně, a umínil si též, že se přitom přece jen ještě pokusí o štěstí, aby mohl úplně nebo částečně dosáhnout splnění svých tužeb.

Ani ho však nenapadlo promluvit s královnou či napsat jí, že ji miluje, neboť věděl, že by hovořil či psal nadarmo; chtěl se pokusit o to, zda by nemohl pomocí nějakého úskoku s královnou ležet. Nebylo však jiného úskoku či cesty než najít způsob, jak by se mohl vydávat za krále - o němž věděl, že u ní nespává celou noc - a tak se dostat ke královně a vniknout do její komnaty.

Pročež - aby zjistil, jak a v jakém úboru k ní přichází král, když k ní chodí, ukryl se několikrát ve veliké síni královského paláce, jež byla mezi komnatou krále a královny - a tak jedné noci ušel krále, jak vychází ze své komnaty zahalen do velikého pláště, v jedné ruce zažehnutou nevelikou pochodeň a v druhé hůlku, jak jde do královniny komnaty -, kde beze slova jednou nebo dvakrát udeří hůlkou na dveře komnaty, načež je mu neprodleně otevřeno a z ruky je mu odebrána pochodeň.

Když tohle uviděl a když viděl rovněž, jak se král vrací, napadlo ho, že si musí počínat zrovna tak: a když si opatřil plášť podobný pláští, který viděl na králi, a pochodeň a hůlku a umyl se nejprve pořádně v parní lázni, aby královnu neurazil hnojný pach či aby si nevšimla úskoku, skryl se s těmito věcmi, jako obvykle činil, ve veliké síni.

A když pak seznal, že všichni už spí, a když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba buď pro splnění jeho přání, nebo k cestě vstříc vytoužené smrti, vykřesal z kamene a ocele, které si přinesl s sebou, trochu ohně, zažehl pochodeň, upjal se a zahalil do pláště, načež šel ke dveřím komnaty a dvakrát do nich hůlkou udeřil.

Jedna celá rozespalá komnata otevřela komnatu, vzala od něho světlo a skryla je, načež on beze slova vešel za záclonu, odložil plášť a vstoupil do lože, v němž spala královna. Toužebně ji vzal do náručí a děláje, že je rozeznělý (neboť věděl, že když je král rozeznělý, nechce nic slyšet), poznal královnu několikrát tělesně, aniž

180

přitom on a ona promluvili slovo. A třebaže se mu odchod zdál těžký, přece jen se bál, aby příliš dlouhé prodlévání zde neproměnilo jeho slast v zármutek, zdvihl se, vzal svůj plášť a světlo a mlčky odešel a co nejrychleji se vrátil do své postele.

Sotva se v ní octl, zdvihl se král a vešel do komnaty ke královně, jež se tomu tuze podivila; a protože vstoupil do jejího lože a zvesela ji pozdravil, dodala si královna odvahy, vidouc ho veselého, a řekla:

"Ó pane můj, jaké jsou to dnes v noci novosti? Před chvílkou jste ode mne odešel, když jste si se mnou užil radostí víc než obvykle a už jste tu zase? Dávejte pozor na to, co děláte!"

Když král zaslechl tato slova, rázem si domyslel, že někdo, kdo má podobné zvyky a postavu jako on, královnu oklamal, ale protože byl moudrý, hned ho napadlo, že by jí to neměl dát znát, zvláště když viděl, že to nepoznala ani královna,

ani někdo jiný - což by mohlo jiných hlupáků neudělalo. Právě naopak by říkali: "Já tady přece nebyl. Kdo to tu byl? Jak se sem dostal? Kdo to sem přišel?" Bylo by z toho povstalo mnoho věcí, jimiž by byl paní neprávem zarmoutil a byl by ji podnítil toužit, aby měla zase to, čeho už okusila. Věděl, že mu z toho nemůže vzejít žádná hanba, bude-li mlčet, a že si tím získá jen pohanu, bude-li o tom mluvit.

Pobouřen tedy více v mysli než ve tváři a ve slovech, odpověděl jí:

"Paní, nezdá se vám, že jsem takovým mužem, který už tu mohl jednou být a pak se sem znovu vrátit?"

Paní mu odpověděla:

"Ale, ano, pane můj, nicméně vás prosím, abyste dbal o své zdraví."

Tu pravil král:

"Dobrá, budu se řídit vaší radou, odejdu tentokrát a už vás nebudu obtěžovat."

A máje mysl naplněnou hněvem a zlobou skrze to, co se mu stalo a co právě shledal, vzal si opět plášť, vyšel z komnaty a pojal úmysl najít v tichosti toho, jenž to spáchal; soudil totiž, že to musí být někdo z domu, jenž z něho nemohl odejít, ať to byl už kdokoli.

Vzal tedy lucerničku s malinkým světýlkem a odebral se do veliké místnosti nad konírnami svého paláce, kde na různých ložích spalo skoro veškeré jeho služebnictvo; měl totiž za to, že se po přestálé námaze nemohl ještě uklidnit tep a bušení srdce tomu člověku, jenž spáchal čin, o němž právě slyšel od své paní - a jal se tiše od jednoho konce obcházet jednoho po druhém a všem sahát na hrud', aby zjistil, jak komu tluče srdce.

181

Všichni tvrdě spali, jenom ten, jenž byl u královny, dosud neusnul, a když viděl, že přichází král, uhodl, co asi přišel hledat, a dostal takový strach, že bušení po přestálé námaze zesílilo strachem ještě víc, neboť podkoní byl přesvědčen, že ho král, všimne-li si toho, pošle bez okolků na smrt. Hlavou mu sice táhly všelijaké nápady, co by měl udělat, ale když viděl, že král nemá zbraň, rozhodl se posléze, že bude dělat, jak by spal, a že počká, až co král učiní.

Král se tedy dotkl mnoha služebníků, ale nenašel ani jednoho o němž by mohl usoudit, že je to ten pravý, a dospěl už i k tomuto podkonímu, jemuž srdce bušilo. I řekl si: "Tenhle to byl!" Ale protože nechtěl, aby vešlo ve známost, co chce udělat, neudělal mu nic než to, že mu nůžkami, které si přinesl, ustříhl na jedné straně vlasy, které lidé v té době nosili velmi dlouhé, aby ho nazítří podle toho znamení poznal. To učiniv, odešel a vrátil se do své komnaty.

Podkoní pozorující tohle všecko byl lstivý člověk a bylo mu tedy hned zřejmé, nač si ho král poznamenal; i vstal bez meškání, došel si pro nůžky, jichž bylo naštěstí ve stáji pro obsluhu koní několik, šel tiše od jednoho ke druhému, kteří spali v oné místnosti, a všem ustříhl vlasy stejným způsobem, jakým byly ustříženy jemu. Když byl s tím hotov, šel si, aniž ho někdo zpozoroval, zase lehnout.

Král ráno vstal a přikázal, aby se všechna čeleď, ještě než se otevrou brány paláce, shromáždila před ním. Tak se také stalo. A když všichni stáli před ním s nepokrytou hlavou, jal se pátrat po onom, jež předtím ostříhal; vida však, že tímž způsobem má ustřížené vlasy většina čeledi, podivil se tomu a řekl si sám pro sebe: "Ten, jež hledám, je sice nízkého původu, ale přesto je vidět, že je vysoce důvtipný." A když takto seznal, že nedopadne bez rámusu toho, jež hledal, a ježto se mu také nechtělo utržit si pro malou pomstu velkou hanbu, rozhodl se, že ho napomene pouhým slovem a že mu takto dá najevo, že o všem ví. I obrátil se tedy ke všem a řekl:

"Ten, jenž to učinil, ať tak již nikdy nečiní - a jděte sbohem."

Jiný by je byl dal napnout na provaz, mučit, trýznit a vyslýchat, při čemž by byl odhalil právě to, co se má každý snažit zakrýt. A kdyby ho byl odhalil, nebyl by svou hanbu nijak zmenšil, i kdyby se mu byl pořádně pomstil, ba naopak jeho hanba by byla bývala vyrostla a čest panina by byla pokažena.

Ti, kdo slyšeli tato slova, velmi se podivili, co jimi chtěl král říci; nikdo jiný však nerozuměl, jenom ten, jehož se to týkalo. Jelikož to však byl chytrý muž, nikdy to za života králova nedal najevo a nikdy už pak podobným kouskem nepokoušel Štěstěnu.

182

PŘÍBĚH TŘETÍ

Jedna zamilovaná paní přiměje pod rouškou zpovědi a nejčistšího svědomí velezbožného mnicha, aby jí nevědomky dělal kuplíře.

Pampinea již mlčela a většina přítomných chválila odvahu a obezřetnost podkoního jakož i králův důvtip, když tu se královna obrátila k Filomeně a přikázala jí, aby pokračovala. Filomena se jala roztomile vyprávět.

Zamýšlím vám vyprávět o jedné taškařici, kterou vskutku provedla jedna krásná paní jednomu přísnému řeholníkovi a která se musí tím více líbit každé světské osobě, protože tito fráteři, kteří většinou patří k těm nejpitomějším lidem neotesaných mravů a chování, mají za to, že všemu rozumí a že dovedou všechno lépe než jiní, ačkoli jsou daleko pod ostatními, neboť si pro svou ubohost netroufají probíjet se životem na vlastní pěst a hrnou se tedy jako prasata všude, kde bez práce dostanou najíst. Budu vám, líbezné paní, vypravovat o tom příběh nejenom z té příčiny, že chci vyhovět příkazu, nýbrž také proto, abych vás upozornila, že řeholníci, jimž my, lehkověrné, někdy až přespříliš důvěřujeme, mohou být a někdy také jsou přelstěni při troše vtipu nejenom muži, ale i některou z nás.

Neuplynulo ještě mnoho let od té doby, co v našem městě, kde je více šalby než lásky či víry, žila jedna urozená paní, kterou příroda obdařila a ozdobila krásou a způsoby, vznešeností mysli a důvtipem více než kteroukoli jinou ženu.

Nepovím vám však ani jméno její, ani jméno jině, jež patří do tohoto příběhu, i když je znám; žijí totiž ještě někteří lidé, jimiž by mohli potom ti druzí opovrhovat, ačkoli by se to mělo přejít smíchem.

Ona paní byla bez ohledu na svůj vznešený původ provdána za pouhého vinaře a nemohla ze své duše vymýtit pohrdání k němu, neboť soudila, že žádný člověk nízkého původu, i kdyby byl sebebohatší, není hoden urozené paní;

a když pak ještě viděla, že její muž přes všechno svoje bohatství nedovede než roztřídit vlnu, chystat osnovu nebo hádat se s pradlenou o přízi, usmyslela si, že na žádný způsob nebude trpět jeho objetí, leda tehdy, kdyby mu je zbola nemohla odepřít, a že si pro své uspokojení najde někoho, kdo si jí zaslouží víc než vinař. I zamilovala se tedy do jednoho velmi čáckého muže středního věku a zamilovala se do něho tak, že když ho některého dne nespatriila, byla potom celou noc z toho mrzuta.

183

Onen čácký muž to však nepostřehl, a proto se o ni nestaral, a ona zase, protože byla velmi obezřelá, neodvažovala se ani poslat mu po nějaké ženě vzkaz, ani poslat mu v listě o tom zprávu, ježto se bála nebezpečí, které by jí z toho mohlo vzejít. Všimla si však, že se onen muž hodně stýká s jedním mnichem, který byl sice velmi hloupý a tlustý člověk, nicméně vedl přesvatý život a skoro u všech lidí požíval pověsti výtečného muže.

Usoudila, že by z něho mohl být nejlepší prostředník mezi ní a jejím milencem, a když si promyslela způsob, jak to všechno zařídit, vydala se v příhodné chvíli do kostela, dala si ho zavolat a řekla mu, aby byl tak laskav a vyzpovídal ji. Když ji mnich spatřil, usoudil, že to je nějaká urozená paní, velmi ochotně jí vyhověl a paní mu po zpovědi pravila: "Otče můj, musím se k vám utéci o pomoc, o radu v tom, co hned uslyšíte. Pověděla jsem vám již o tom, a proto vím, že znáte mé příbuzné a mého manžela: miluje mě víc než svůj život a já ihned od něho obdržím všem, po čem zatoužím, protože on je člověk velmi bohatý a může mi snadno vyhovět. Z těchto všech příčin jej miluji víc než sebe samu, a kdybych jenom pomyslela - nemluvě vůbec o tom, že bych to udělala - na něco, co by bylo proti jeho cti či chuti, zasloužila bych si za to jistě hranici víc než kterákoli jiná provinila ženština.

Nyní mě však neustále obléhá nějaký muž, jehož jméno opravdu neznám, ale zdá se mi, že je člověkem dobrého původu, a nemýlím-li se, velmi často se s vámi stýká. Je krásné a vysoké postavy, bývá velmi počestně oděn do šatů hnědé barvy a patrně nepostřehl, že smýšlím, tak jak smýšlím. Nemohu se objevit ani před vraty, ani v okně, nemohu vyjít z domu, aby hned nebyl přede mnou, a dost se divím, že už není také tady. Jeho počínání mě tuze mrzí, ježto skrze takovéhle věci přicházejí počestné ženy do pomluv, a proto jsem se v duchu rozhodla, že mu o tom jednou po svých bratrech vzkážu. Pak mne však napadlo, že mužové často vyřizují vzkazy tak, že po nich přicházejí špatné odpovědi, které plodí všelijaká slova, a po těch se přejde k činům. Mlčela jsem proto, aby z toho nevzešlo neštěstí či pohoršení, a usmyslela jsem si, že to řeknu spíše vám než někomu jinému, neboť se mi zdá, že jste jeho přítelem, a krom toho se také spíše hodí, abyste takovéto věci vytýkal vy, ať už přátelům či cizím lidem. Proto vás při jediném Bohu prosím, abyste ho za to pokáral, a požádal ho, aby upustil od takového počínání. Je dost jiných žen, které se třeba k takovýmto věcem hodí, a jistě jim bude milé, když si jich bude hledět a ucházet se o ně, ale

184

mně je to nesmírně nepříjemné, neboť nejsem nikterak založená k takovýmto věcem."

Když paní domluvila, sklopila hlavu, jako by chtěla plakat.

Svatý mnich neprodleně pochopil, že mluví o onom muži, o němž skutečně hovořila, velmi paní za její dobré úmysly pochválil, a protože pevně věřil, že všechno, co říkala, je pravda, slíbil jí, že to zařídí tak, aby ji onen člověk už nikdy neobtěžoval. Ježto pak věděl, že je velmi bohatá, velebil před ní milosrdné skutky a udílení almužen a mezitím ji vykládal, jak je potřebný.

Paní mu odpověděla:

"Kdyby zapíral, prosím vás, abyste mu rovnou řekl, že jsem si na to stěžovala a že jsem vám to řekla já sama."

Když posléze skončila zpověď a paní dostala rozhrěšení, vzpomněla si na povzbuzení k rozdávání almužen, jehož se jí dostalo od mnicha, i dala mu potají plnou hrst peněz, poprosila ho, aby odsloužil několik mší za duše jejích zesnulých, sebrala se a vrátila se domů.

Nedlouho poté přišel k svatému mnichu onen čácký muž, jak bývalo jeho zvykem, a když si trochu popovídali o tom a onom, vzal si ho mnich stranou a velmi zdvořile mu vytýkal úklady a pohledy, jimiž, jak byl z její řeči přesvědčen, stíhal jeho přítel tuto paní.

Čácký muž se tomu podivil, protože si oné paní nikdy nepovšiml a kolem jejího domu chodíval jen velmi zřídka, a chtěl se začít bránit. Mnich ho však nepustil ke slovu a řekl mu:

"Jenom nedělej, že tě to překvapilo, a nesnaž se to popřít zbytečnými slovy, protože se ti to nepovede! Nedověděl jsem se o těchto věcech od sousedů; řekla mi to ona sama, když si na tebe tuze stěžovala. Musím ti proto říci, že se takovéhle hlouposti už pro tebe nehodí, a řeknu ti o ní i to, že jsem se ještě nesetkal se ženou, která by kvůli těmto pošetilostem byla rozzlobená jako ona. Proto tě prosím pro tvou čest a její uklidnění, abys toho nechal a dal jí pokoj." Čácký muž byl chytřejší než svatý mnich, i pochopil neprodleně panin úskok, předstíral chvíli, že je mu stydno, řekl, že už jí nebude chodit na oči, a když odešel od mnicha, odebral se k domu té paní, která neustále dávala pozor u malého okénka, aby spatřila, až půjde okolo. A když viděla, že se blíží, podívala se na něho s takovým veselím a s takovým půvabem, že pochopil, jak správně porozuměl mnichovým slovům.

Tak chodil pak od toho dne ke svému potěšení a k preveliké radosti a útěše panině velmi obezřetně onou ulicí, stavěje se přitom však, jako by to mělo nějakou jinou příčinu. Za nějaký čas si paní

185

všimla, že se mu ona líbí tolik jako on jí, i zatoužila roznítit v něm lásku ještě víc a ujistit ho, jak ho miluje: sešla se tedy v příhodné době a na příhodném místě opět se svatým mnichem, sedla si mu v kostele k nohám a jala se plakat.

Když to spatřil mnich, zeptal se jí soucitně, co nového se přihodilo.

Paní mu odvětila:

"Milý otče, novinky, které mám, netýkají se nikoho jiného než vašeho Bohem prokletého přítele, na něhož jsem si vám před několika dny stěžovala, neboť už začínám věřit, že se narodil proto, aby mě sužoval a nutil dělat něco, z čeho bych nikdy neměla radost a po čem bych se nikdy neodvážila kleknout vám k nohám."

"Jakže?" pravil mnich, "on ti nepřestal dělat mrzutosti?"

"Zajisté, že ne," pravila paní, "ba ještě naopak. Od té chvíle, co jsem si vám na něho nařikala, jako by mi chtěl naschvál způsobit hoře, na něž jsem si stěžovala - a místo aby šel jednou, kudy chodíval, chodí tudy - jak se mi zdá - sedmkrát! Ale kdyby Pánbůh dal a stačilo mu, aby jen chodil a díval se! Stal se však tak drzým a nestoudným, že včera mi dokonce poslal do domu jakousi ženskou, aby mi vyřídila jeho třesky plesky, a poslal mi po ní váček a pás, jako bych neměla sama dost váčků a pásů. Mne to tak nesmírně rozzlobilo, že nemít ohledy na hřích a na lásku k vám, myslím, že bych si byla počínala jako čert. Ovládla jsem se ale tak, že jsem nechtěla udělat nic, ba nechtělo se mi říci jediné slovo, dokud nepovím všecko nejdříve vám."

Ten váček a pás jsem hned vrátila té ženské, která je přinesla a na cestu jsem ji ošklivě vyčastovala; pak jsem však dostala strach, aby si to ta žena nenechala a jemu neřekla, že jsem ty věci přijala, což tyhle ženské rády dělají, jak slýchám. I zavolala jsem ji nazpět, plna zloby jsem jí vzala věci z ruky a nesu je vám, abyste mu je vrátil a řekl mu, že já jeho věci nepotřebuji, protože díky Bohu a svému manželovi mám tolik váčků a pásů, že bych ho mohla jimi zadusit. A jestliže nepřestane - odpusťte mi to, milý otče - řeknu to svému choti a bratřím, ať se pak děje co chce; neboť mně je milejší, aby hanba padla na jeho hlavu, když už má na někoho padnout, než abych přišla kvůli němu do hanby já. Tak je to!"

Když uprostřed náramného pláče domluvila, vyňala zpod pláště překrásný a nádherný váček s hezkým a drahocenným páskem a hodila obě věci do klína mnichovi. Ten na slovo uvěřil všemu, co paní říkala, i popadl je nadmíru rozněvaně a řekl:

"Milá dcero, nedivím se, že tě takovéhle věci trápí, a nemohu ti to mít za zlé. Velmi tě naopak chválím za to, že se řídíš mou radou. Před

186

několika dny jsem mu to vytkl, dostal však špatně slovu, které mi dal. Mám tudíž v úmyslu promluvit mu za to předchozí i za to, co spáchal teď, tak pořádně do duše, že ti už nebude dělat žádné nepříjemnosti. A tobě kéž Bůh dopřeje, aby ses nedala unést hněvem do té míry, že bys o tom řekla někomu ze svých, protože by to mohlo přinést převeliké neštěstí. Neboj se také, že by ti z toho mohly vzejít nějaké pomluvy, neboť ti před Bohem i před lidmi budu nejpevnějším svědkem tvé počestnosti."

Paní předstírala, že ji to poněkud uklidnilo, přestala o tom mluvit, a jelikož znala skrblictví jeho i ostatních mnichů, pravila:

"Messere, už několik nocí se mi zjevují někteří moji příbuzní, z nichž mnozí jsou na převelikém trápení a nežádají si nic než almužny; zvláště má matka mi připadá tak usouzená a utrápená, že je na ni žalost pohledět. Soudím proto, že převelice trpí, když vidí, jaké mám soužení s tímhle nepřítelem Pánaboha, a proto bych chtěla, abyste odsloužil za jejich duše čtyřicet mší k svatému Řehoři a pomodlil se za ně, aby je Bůh vysvobodil z toho strastiplného ohně."

Tak pravila a dala mu do ruky zlaták.

Svatý mnich jej radostně vzal, posílil její zbožnost dobrými slovy a mnoha příklady, načež jí dal své požehnání a propustil ji.

Když paní odešla, nikterak nepostřehl, že ho tu celou dobu vodila za nos, a poslal pro svého přítele. Ten přišel a vida, jak je mnich rozezlen, neprodleně usoudil, že dostane opět nějaké zprávy od paní, a očekával, co asi řeholník řekne. Ten pak mu ještě jednou zopakoval to, co mu řekl předtím, načež se jal k němu potupně a hněvivě promlouvat a opakoval mu přitom mnohé z toho, co mu řekla o jeho skutcích ona paní.

Čacký muž, jenž pořád ještě nevěděl, kam mnich míří, velmi vlažně popíral, že by byl paní poslal váček a pás, aby snad mnicha nepřesvědčil v případě, že mu paní pás a váček odevzdala.

Velice rozlíčený mnich však děl:

"Jak to můžeš popírat, ty hanebníku? Tady to je - ona sama mi to v pláči přinesla. Jen se podívej, copak to neznáš?"

Čacký muž dělal, jako když se velmi stydí, a odvětil:

"Ale ano, znám ty věci a vyznávám se vám, že jsem jednal velmi špatně, a přísahám vám, když vidím, jaká je, že o něčem takovém už neuslyšíte slova!"

Padlo ještě mnoho slov. Nakonec odevzdal hlupec mnich svému příteli váček a pás, dal mu převeliké napomenutí, prosil ho, aby už nikdy takovouhle věc nespáchal, a když dostal slib, že se to už nestane, propustil ho.

187

Čacký muž byl nesmírně vesel, neboť zdání, že ho paní miluje se změnilo v jistotu; sotvaže tedy odešel s pásem od mnicha, šel rovnou tam, kde mohl paní dát obezřele najevo, že obě dvě věci má. Paní byla nad tím velice spokojena a ještě víc proto, že se jí zdálo, že věci spějí od dobrého k lepšímu.

I nečekala už na nic jiného než na to, až její manžel někam odjede, aby mohla dílu dát korunu, a vskutku zanedlouho se přihodilo, že její manžel musel z nějaké příčiny odcestovat do Janova.

A sotva jednoho rána vsedl na koně a odjel, paní se okamžitě vydala k svatému mnichovi a po mnohém nařikání mu v pláči řekla:

"Milý otče, říkám vám, že to už nemohu vydržet. Slíbila jsem vám však nedávno, že neudělám nic dřív, dokud vám to neřeknu, a proto jsem se přišla dnes před vás ospravedlnovat. A abyste mi uvěřil, že mám důvod k nářku a zármutku, chci vám říci, co mi ten váš přítel či spíše vtělený pekelný ďábel provedl dnes ráno krátce před jitřní.

Nevím, díky jaké nešťastné náhodě se dověděl, že můj manžel odejel včera ráno do Janova, ale dnes ráno v hodinu, jak jsem vám už řekla, vnikl do mé zahrady, vyšplhal se po jednom stromu k oknu mé světnice, které vede na zahradu, a již měl otevřené okno a chtěl vstoupit dovnitř, když tu jsem procitla, rychle vstala a dala se do křiku; byla bych křičela dál, kdyby měl nebyl býval on - jenž ještě nebyl uvnitř - pro Boha a pro vás neprosil a neřekl mi, kdo je. Vyslyšela jsem ho tedy, pro lásku k vám jsem zmlkla a nahá tak, jak jsem přišla na svět, jsem běžela a zavřela mu okno před nosem; myslím, že pak spadl, protože jsem ho už neslyšela. Nyní vidíte sám, zda je na jeho počínání něco pěkného a zda je možné snášet je dál. Co se týče mne, nezamýšlím mu to už déle trpět, protože jsem od něho z lásky k vám strádala již příliš mnoho!"

Když mnich tohle všechno uslyšel, popadla ho ta největší zlost pod sluncem, ba nedokázal vypravit ze sebe nic jiného než to, že se jí několikrát ptal, zda ho dobře poznala, zda to byl on, a nikoli někdo jiný.

Paní mu odpověděla:

"Chvála Pánubohu, že ho ještě rozeznám od druhých. Říkám vám, že to byl on, a kdyby řekl, že ne, pak mu nevěřte!"

Mnich tedy řekl:

"Milá dcero, na tohle se nedá říci nic jiného, než že se dopustil příliš veliké drзости a špatného skutku a že tys učinila to, cos měla učinit, žes ho totiž vyhnala. Protože tě však Pánbůh ostříhal od hanby, prosím tě proto, když ses už dvakrát řídila mou radou, abys tak

188

učinila i tentokrát - aby sis totiž nestěžovala nikomu ze svých příbuzných a dovolila mi, abych se já pokusil zkrotit toho ďábla, utrženého od řetězu, o kterém jsem si myslel, že je to světec. Podaří-li se mi odvrátit ho od takovéhoto zhovadilosti, bude dobře. Nepodaří-li se mi to, dávám ti současně se svým požehnáním slovo, že můžeš dělat, co tvá mysl uzná za vhodné."

"Dobrá," pravila paní, "nechci vás ani pro tentokrát rozhněvat či neuposlechnout, postarejte se však, aby se střehl ještě jednou mě rozzlobil, neboť vám slibuji, že už k vám nikdy z téhle příčiny nepříjdu!"

Více neřekla už nic, a předstírajíc hněv, rozloučila se s mnichem.

Sotva paní odešla z kostela, už tu byl onen čacký muž a mnich si ho vzal stranou a vyčínil mu těmi největšími hrubostmi, jaké kdy někdo řekl nějakému muži, a spílal mu, že je věrolomník, křivopřísežník a zrádce. Ten, ježto už dvakrát poznal, kam směřují výtky mnichovy, dával dobrý pozor a zmatenými odpověďmi mířil k tomu, aby se mnich co nejvíce rozpovídal.

"Proč tento hněv, messere," řekl nejdříve, "copak jsem ukřižoval Krista?"

Mnich mu odpověděl:

"Podívejme se na nestydu! A slyšme, co říká! Mluví, jako by byl uplynul nejméně rok nebo dva a jako by byl za tu dlouhou dobu zapomněl na své ničemnosti a nepočetnosti. To ti už od jítiny vyprchalo z mysli, že jsi dnes ráno někoho urazil? Kde jsi byl dnes ráno před rozedněním?"

Čacký muž odpověděl:

"Já vím, kde jsem byl, ale vy musíte mít nějaké náramně rychlé donašeče."

"Pravda," řekl mu mnich, "mám donašeče. A dověděl jsem se, že ses domníval, že ti urozená paní - když není její manžel doma - musí bez okolků padnout do náručí? Panáčku, tohle dělá počestný muž? Toulá se to po nocích, leze do zahrad a šplhá to po stromech - a myslí si to, že svou drností zlomí svatost oné ženy, když to v noci poleze po stromech k jejím oknům! Nic na světě jí není tak nemilé jako to, co děláš ty. A ty přesto se o to znovu a znovu pokoušíš! Nechme stranou, že ti to už dala mnohá způsoby najevo - ty ses opravdu přenáramně polepšil po mých pokáráních! Ale to ti říkám: až dosud mlčela o tom, co všechno jsi ztropil, nikoli z lásky k tobě, ale proto, že jsem na ni naléhal svými prosbami! Teď však už nebude mlčet. Dal jsem jí svolení, aby jednala, jak jí bude libo, až ještě něčím vyvoláš její nevoli. Co si počneš, jestliže to ona paní poví svým bratřím?"

189

Čacký muž s dostatek pochopil, co má dělat, a jal se mnicha uklidňovat, jak nejlépe uměl a mohl. A když pak od něho odešel, hned téže noci vešel před svítáním do zahrady, vyšplhal se na strom, a když našel okno otevřené, vlezl do světnice, a jak mohl nejrychleji, vrhl se do náruče své krásné paní.

Paní ho už očekávala s nesmírnou toužebností, i přijala ho radostně a pravila:

"Tisícere díky panu mnichovi, že ti tak dobře vysvětlil cestu, kudy by ses ke mně dostal."

A když pak měli jeden z druhého velké potěšení, jali se rozprávět a tuze se smáli hlouposti bratra Trouby; posmívali se všem cívkám, vohlicím a mykadlům a s převelikou radostí se spolu přitom obveselovali - a když si potom umluvili jistý pořádek, udělali to tak, že se už nemuseli uchýlovat k panu mnichovi, a přesto se ještě mnohé jiné noci sešli k vzájemným radostem, k nimž, prosím, uveď, Bože, ve svém milosrdenství co nejdříve mne a všechny křesťanské duše, jež po nich touží.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Don Felice poučí bratra Puccia, že dosáhne věčné blaženosti, jestliže vykoná jisté pokání. Bratr Puccio se kaje a don Felice si zatím dopřává s jeho manželkou.

Když Filomena dokončila svůj příběh, zmlkla a Dioneo vlídnými slovy vzdal velikou chválu důvtipu panině i modlitbě, kterou Filomena pronesla nakonec; a tu královna s úsměvem pohlédla na Pamfila a pravila:

"Nyní pokračuj, Pamfilu, ty a pověz nám nějakou líbeznou věcičku pro naše potěšení."

Pamfilo hbitě odpověděl, že to rád udělá, a začal:

Paní, je mnoho lidí, kteří usilují dostat se do ráje, ale přitom tam dopomohou druhým, aniž si toho všimnou, což se před nedávným přihodilo jedné naší sousedce, jak hned uslyšíte.

Slyšel jsem kdysi vyprávět, že poblíž San Brancazia žil dobrý a bohatý muž; slul Puccio di Rinieri a po nějakém času se oddal věcem

190

duchovním tak, že se stal terciářem řádu svatého Františka a dostal jméno bratr Puccio. Ježto žil duchovním životem a ježto celou jeho rodinu tvořila jeho paní a služebná, takže se nemusel zabývat nějakým řemeslem, chodil velmi často do kostela. Byl to prostáček a z hrubého těsta, odříkával ty své otčenáše, chodil na kázání a na mše a nikdy nevynechal chvalozpěvy, které zpívali laici, postil se a mrskal se a šeptalo se o něm, že patří mezi flagelanty.

Jeho manželka, již jméno bylo monna Isabetta, byla ještě mladá, mezi osmadvaceti a třiceti léty, svěží, krásná a kulatoučká tak, že se podobala červenému jablíčku; kvůli svatosti manželově a snad i kvůli jeho stáří musela však držet půst daleko častěji, než by si byla přála: když s ním chtěla spát nebo zalaškovat si s ním, tu jí její choť vyprávěl o životě Kristově, o kázání bratra Anastázia či o nářku Magdalénině a jiné takové věci.

V té době se vrátil z Paříže jeden řeholník jménem don Felice, františkán od San Brancazia, ještě mladý a hezké postavy, bystrého nadání a hlubokých vědomostí. Bratr Puccio se s ním úzce spřátelil, a protože mu don Felice vždy velmi dobře rozřešil každou jeho pochybnost a protože se mu krom toho jevil převelice svatým - když ho poznal blíže -, začal ho čas od času vodit do svého domu a poskytl mu oběd či večeři, jak se to právě hodilo. Tak se s ním spřátelila z lásky k bratru Pucciovi i paní a velmi ochotně mu prokazovala různé pocty.

Když už řeholník chodil delší dobu do domu bratra Puccia a viděl tu tak svěží a kulatoučkou ženu, uhodl, jaký asi je to nedostatek, jímž paní strádá; a hned ho napadlo, že by mohl z bratra Puccia sejmout námahu, půjde-li to, a vypomoci jeho paní. Mazaně tedy tu a tam po ní hodil očkem, a tak dosáhl toho, že v jejím srdci zažehl stejnou tužbu, kterou choval on. Jsa pak jist výsledkem, využil první příležitosti a pověděl jí o svých tužbách. Trebaže však byla paní povolná dovršit započaté dílo, nebylo možno najít způsob, jak to udělat, jelikož paní by se nebyla odvážila být s řeholníkem jinde na světě, leda ve svém domě; ale v domě to nešlo, protože bratr Puccio nikdy nevytáhl paty daleko z domu, a to řeholníka velmi moutilo.

Po dlouhé době však přece jen přišel na způsob, jak by mohl s paní pobýt v domě, i kdyby byl doma bratr Puccio, aby to nebylo podezřelé. Pročež, když k němu jednoho dne zašel bratr Puccio, takto k němu promluvil:

"Mnohokrát jsem si už, bratře Puccio, všiml, že veškeré tvé toužení směřuje k tomu, aby ses stal svatým, k čemuž kráčíš podle mého dlouhatánskou cestou, ačkoli je tu cesta jiná a kratší; dobře ji

191

znají a používají papež i jeho nejvyšší preláti, kteří ovšem nechtějí, aby se ukazovala druhým: přineslo by to totiž neprodleně záhubu kněžskému stavu, žijícímu ponejvíc z almužen, neboť by mu světské osoby nedávaly almužnu a jiné dary. Poněvadž jsi však můj přítel a ježto jsi mi prokázal četné pocty, povím ti o oné cestě, budu-li vědět, že ji neodhalíš nikomu na světě a že se jí budeš držet."

Bratr Puccio zatoužil po této věci i jal se nejprve nesmírně naléhavě prosit, aby mu o této cestě pověděl, a pak přísahal, že nikdy, leda by mu to řeholník dovolil, nepoví o ní nikomu; tvrdil též, že se touto cestou dá, bude-li taková, aby se po ní mohl pustit.

"Když mi to tedy slibuješ," pravil mlich, "já ti ji ukáži: věz, že svatí církevní Otcové hlásají, že ten, kdo chce dosáhnout věčné blaženosti, musí konat pokání, o kterém hned uslyšíš. Abys mi však správně rozuměl: neříkám ti, že po onom pokání nebudeš hříšníkem, jakým jsi nyní. Stane se však to, že budeš očištěn od hříchů, které jsi spáchal do pokání, a že ti budou po pokání odpuštěny. Ty hříchy, kterých se dopustíš potom, nebudou ti přičítány k zatracení a půjdou smýt svěcenou vodou, jako se to dělá dnes s lehkými.

Než člověk začne pokání, je především třeba, aby se velmi bedlivě vyzpovídal ze svých hříchů; potom musí začít dodržovat půst a převelikou zdrženlivost, a to po čtyřicet dní, během nichž musíš dbát, aby ses ani nedotkl nejenom jiné ženy, ale ani své vlastní manželky. A mimo to je třeba, abys měl ve svém domě nějaké místo, odkud by bylo v noci vidět na nebe, a tam se odebereš po večerní modlitbě. Tam musíš mít velmi široké prkno, postavené tak, abys u něho mohl stát, opřít se o ně zády a roztáhnout ruce jako ukřižovaný, stojí přitom na zemi. Kdyby sis chtěl ovšem ruce opřít o nějaký kolík, můžeš to udělat.

V této poloze se musíš dívat na nebe a nesmíš se do jitřní hodiny ani pohnout. Kdybys byl učený, musel bys odříkávat některé modlitby, které bych ti dal; ježto však učený nejsi, musíš odříkat tři sta otčenášů a tři sta zdrávasů k poctě svatě Trojice. Budeš se tedy dívat na nebe a neustále budeš myslet na to, že Bůh je stvořitelem nebe a země, jakož i na utrpení Kristovo, jenž byl přibit na kříž, tak jak budeš stát ty.

Až budou zvonit na jitřní, budeš-li chtít, můžeš si jít oblečen lehnout na lůžko a spát. Ráno však musíš jít do kostela a tam se nejméně na třech místech modlit padesátkrát otčenáš a tolikrát zdrávasů. Potom si můžeš s čistou myslí vyřídit několik svých záležitostí, budeš-li si nějaké potřebovat vyřídit, nato se naobědváš, ale na nešpory už musíš zase být v kostele, kde se budeš modlit modlitby,

192

jež dostaneš ode mne napsané a bez nichž by se to všechno nevyvedlo. Po večerní modlitbě začneš všechno znovu tak, jak jsem ti už řekl. Uděláš-li tohle tak, jako jsem to už udělal já, a uděláš-li to všechno zbožně, doufám, že ještě před koncem pokání budeš mít divuplný pocit věčné blaženosti."

"Tohle není příliš těžká věc," pravil nato bratr Puccio, "ani dlouho netrvá, takže půjde velmi dobře splnit. V neděli ve

jménu božím začnu."

Poté odešel, vrátil se domů a podle řeholníkovy svolení pověděl všechno po pořádku manželce.

Paní až příliš dobře porozuměla, co zamýšlí řeholník tím, že má bratr Puccio stát a nehýbat se až do jitřní; a jelikož se jí tento způsob zdál velmi vhodný, řekla, že nemá nic ani proti tomuto, ani proti jinému dobrému skutku, který učiní pro spásu své duše, a že se s ním ráda bude postít, aby mu Pánbůh pomohl přičíst k dobru i její pokání; více však prý dělat nebude.

Ježto se tedy ve všem dohodli, zahájil bratr Puccio - když nadešla neděle - své pokání a pan řeholník podle dohody s paní přicházel po většinu večerů v hodinu, kdy ho nemohl nikdo spatřit, aby povečeřel s monnou Isabettou; přinesl s sebou vždy dobré jídlo a dobré pití a potom s ní ležel až do hodiny jitřní, kdy vstal a odcházel, než se bratr Puccio vrátil na lože.

Ono místo, jež si bratr Puccio vyhlédl k pokání, bylo hned vedle světnic, kde spala paní, a bylo od ní odděleno jen tenoučkou zdí, takže když řeholník s paní a ona s ním dováděli příliš bezuzdně, zdálo se bratru Pucciovi, že cítí, jak se třese krov celého domu. Protože odříkal zrovna sto otčenášů, udělal přestávku, a aniž se pohnul, zavolal na svou paní, co to tam dělá.

Paní byla velmi uštěpačná a patrně zrovna harcovala na zvířeti svatého Benedikta či vlastně na zvířeti svatého Jana Qualberta. Odpověděla proto:

"Milý manžel, to bys neřekl, ale vrtím sebou, jak mohu!"

Bratr Puccio jí na to odpověděl:

"Jak to, že sebou vrtíš? Co má znamenat tohle vrcení?"

Jeho žena však byla nebojácná, a ježto asi měla pádný důvod ke smíchu, odpovídala mu s úsměvem a v dobré náladě:

"Copak vy nevíte, co má tohle znamenat? Sama jsem od vás tisíckrát slyšela: Kdo večer nejlíhne, vrtí se pak celou noc!"

Bratr Puccio uvěřil, že příčinou toho, že manželka nemůže spát, je půst, a proto že se vrtí na posteli. I řekl jí dobromyslně:

"Paní, říkal jsem ti přece, aby ses nepostila, ale když už jsi to sama

193

chtěla, nemysli na to a hleď, ať si nyní odpočineš; zmltáš se v posteli tak, že se tu všechno třese."

Tu děla paní:

"Jen si s tím nedělejte starosti, já vím dobře, co dělám. Hleďte si tam svého a já tady udělám, co budu moci."

Bratr Puccio tedy zmlkl, pustil se zase do těch svých otčenášů a paní s panem řeholníkem pak si dali hned po této noci postavit lůžko v jiné části domu; slavně pak v něm pobývali po celou dobu, co trvalo pokání bratra Puccia. V jednu hodinu řeholník odešel, paní se vrátila na své lůžko a brzy nato do něho přicházel po pokání i bratr Puccio.

Tak tedy pokračoval bratr Puccio v pokání a paní s řeholníkem v radování - a paní žertem častokrát řekla řeholníkovi:

"Ty necháváš bratra Puccia činit pokání, a my jsme získali ráj."

A protože monně Isabettě, kterou nutil její manžel k dlouhým odříkáním, byly pokrmy řeholníkovy velice po chuti, oblíbila si je tak, že ještě než skončilo pokání bratra Puccia, nalezla způsob, jak by se jimi mohla krmit jinde; jsouc opatrná, dlouho si s ním pak ještě dopřávala rozkoší.

A tak došlo k tomu - aby poslední slova příběhu nebyla v nesouladu s prvními, že bratr Puccio, jenž činil pokání, aby přišel do ráje, dostal tam řeholníka, který mu ukázal, kudy se tam jde nejrychleji, a manželku, která s ním žila ve velkém nedostatku toho, čím jí řeholník, jakožto člověk milosrdný, bohatě obdařil.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Zima daruje messeru Francescovi Vergellesimu svého koně a dostane za to dovolení promluvit s jeho paní. Protože však ona mlčí, odpovídá si sám místo ní a podle toho pak dopadne výsledek.

Pomfilo dokončil příběh o bratru Pucciovi, paní se zasmála a tu již královna mile přikázala, aby ve vyprávění pokračovala Elisa. Ta pak začala posměvačně, ne snad ze zlomyslnosti, ale ze starého zvyku:

Mnozí lidé si myslí, že vědí mnoho a ostatní lidé, že nevědí nic. A zatímco si myslí, že ty druhé napálili, seznají až po činu, že ti

194

druzí napálili je. Považují proto za velkou bláhovost, když někdo začne zkoušet síly ducha druhého, aniž je toho třeba. Ježto však možná nejste všichni téhož mínění jako já, zamýšlím vám vyprávět, co se stalo jednomu pistojskému rytíři; a zároveň se přitom budu držet vytčeného námětu.

V Pistoji žil jeden rytíř jménem Francesco z rodu Vergellesiů, muž velmi bohatý a chytrý, nad jiné obezřetný, ale nesmírně lakomý. Maje odejít od podesty do Milána, opatřil si všechny potřebné věci, aby mohl se ctí odcestovat, jen vhodný kůň mu stále ještě chyběl; ne a nemohl najít žádného, který by se mu líbil, i lámal si ustavičně hlavu nad tím, jak to zařídít.

V té době žil v Pistoji také mladík jménem Ricciardo, člověk nízkého původu, ale velmi bohatý, jenž chodil tak nastrojen a byl tak čistotný, že se mu všeobecně říkalo Zima, to jest Paráda: už dlouhý čas miloval a dvořil se paní messera Francesca, jež byla překrásná a velmi počestná, ale neměl v tom žádné štěstí. Tento Zima měl jednoho z nejkrásnějších koní v celém Toskánsku a velmi si ho cenil pro jeho krásu, a jelikož se všeobecně vědělo, že se Zima dvoří paní messera Francesca, řekl někdo messeru Francescovi, aby Zimu o koně požádal, že mu ho jistě daruje pro lásku, kterou chová k jeho ženě.

Nutkán skrblictvím dal si messer Francesco Zimu zavolat a požádal ho, aby mu prodal svého koně, ale přitom tajně doufal, že ho dostane darem.

Když to Zima uslyšel, zaradoval se a odpověděl rytíři:

"Messere, mého koně byste nedostal, i kdybyste mi dal všechno na světě, co máte; mohl byste jej však dostat darem, kdyby vám to bylo libo, ovšem pod tou podmínkou, že bych mohl s vaším svolením a za vaší přítomnosti ještě předtím, než si jej vezmete, promluvit několik slov s vaší paní, vzdálen od každého tak, že by mě neslyšel nikdo jiný než ona."

Rytíř, lákán lakotou, doufal, že se mu podaří Zimu přelstít, i odpověděl, že je mu to vhod a že s ní Zima může mluvit, jak dlouho bude chtít. Poté ho zanechal v siní svého paláce, odešel do komnaty k paní, a když jí pověděl, jak lehce může nabýt koně, kázal jí, aby šla vyslechnout Zimu, ale aby si dávala dobrý pozor a na nic mu ani slůvkem neodpovídala. Paní tím byla pobouřena, ale protože musela přece jen vyhovět manželově vůli, řekla, že poslechne, a šla za ním do síně vyslechnout, co jí chce Zima povědět. Ten potvrdil smlouvu s rytířem, usedl s paní na jedné straně síně, daleko od ostatních, a jal se hovořit:

195

"Ctná paní, jsem jist, že jste moudrá, že dobře víte a již dlouhou dobu pozorujete, jakou lásku ve mně vzbudila vaše krása, překonávající bez jakékoliv pochybnosti každou krásu, jakou jsem kdy spatřil, a to nemluvím o vašich chvályhodných mravech a vašich obzvláštních ctnostech, jež mají takovou sílu, že by zaujaly mysl kteréhokoli muže. Není proto třeba, abych vám dokazoval slovy, že má láska k vám je stále větší a větší a že je horoucnější nad všechny lásky kterýchkoli mužů ke kterýmkoli paním, a není pochyb, že vás budu milovat, pokud můj ubohý život bude vládnout těmito údy a ještě déle, neboť miluje-li se na onom světě jako tady, budu vás milovat navěky. Můžete být proto jista, že nemáte nic, ať už je to cenné či laciné, co by vám patřilo tolik, jako vám patřím já, a s čím byste mohla nakládat, jak chcete - což můžete dělat se mnou i s mými věcmi. Chtěl bych vám o tom podat nějaký nesmírně bezpečný důkaz, a proto vám pravím, že bych považoval za nejvyšší milost, kdybyste mi přikázala vykonat něco, co by vám bylo milé, a já to udělám; ba splním to nejinak, než kdyby mě na slovo poslouchal celý svět.

Nuže, jsem-li váš tak, jak slyšíte, neopovažuji se vznášet své prosby k Vaší Výsosti zcela neoprávněně, vždyť jen od vás a odnikud jinud se mi může dostat veškerého klidu, veškerého blaha a spásy. Proto vás prosím jako nejponíženější váš služebník, vy má nejdražší a jediná naděje mé duše, jež hoří v milostném ohni a zachraňuje se jen doufáním ve vás, projeďte ke mně takovou dobrotivost a do té míry zmíněte onu tvrdost, kterou jste dříve projevovala vůči mně, aby mne - jenž vám patřím - posílil váš soucit a abych mohl říci, že se mi od vás a od vaší krásy, kvůli níž jsem do vás zamilován, dostalo života. Neboť nevyslyší-li vaše hrdá mysl mé prosby, můj život pozbude ceny, zemru a o vás se pak bude třeba říkat, že jste mne zavraždila. A když už ponecháme stranou, že má smrt by vám nebyla ke cti, myslím si přesto, že by vás někdy hryzlo svědomí a že byste měla výčitky, proč jste to udělala, a někdy, až byste byla v lepší náladě, byste mi možná sama řekla: „Ach, udělala jsem chybu, že jsem neměla slitování se svým Zimou. A protože by tato lítost nebyla k ničemu, mrzelo by vás to tím více.

Neodpírejte mi proto pomoci, pokud není pozdě přispět, aby se to nestalo, a mějte se mnou slitování, než umru, protože jenom na vás záleží, učiníte-li mne šťastným nebo nejzoufalejším člověkem na světě. Doufám, že vaše laskavost je taková, že nestrpíte, abych byl za takovou a za tak velikou lásku odměněn smrtí a že radostnou a přívětivou odpovědí uklidníte mého ducha, jenž se celý vystrašený chvěje před vaším pohledem."

196

Poté zmlkl, přehluchoce zavzdychal a z očí se mu vydralo několik slz. Čekal, co mu urozená paní odpoví.

Tou paní předtím nemohlo pohnout dlouhé dvoření, klání, svítáníčka a jiné věci těmto podobné, jež Zima dělal z lásky k ní - ale nyní byla dojata vroucími slovy, jež pronesl přehoroucí milenec, a začala pociťovat to, co nikdy předtím necítila - totiž co je láska. A ačkoli podle manželova příkazu mlčela, nemohlo přece jen několik jejich povzdechů zakrýt to, co by byla ráda v odpovědi Zimovi zjevit.

Zima nějakou chvíli čekal, a když viděl, že nedostává žádnou odpověď, podivil se tomu; potom však začal chápat rytířovu lest, a protože hleděl do paniny tváře a viděl několik záblesků v jejích očích, jež několikrát mřily na něho, a protože krom toho zaslechl těch několik vzdechů, jež se jí vydraly z hrudi a jež nemohla potlačit, nabyt tím trochu dobré naděje, a posílen jí, učinil nový pokus; začal sám sobě takto odpovídat místo paní, jež všecko slyšela:

"Milý Zimo, ovšemže již dlouhý čas pozoruji, že tvá láska ke mně je nesmírně veliká a pravá; nyní jsem to ještě důkladněji seznala z tvých slov a jsem ráda tak, jak to má být. Třebaže se ti zdálo, že jsem tvrdá a krutá, nechci, aby sis myslil, že jsem v duši byla vůči tobě taková, jakou jsem ti ukazovala tvář; naopak, vždycky jsem tě milovala a vždycky jsem tě měla raději než kteréhokoli jiného muže. Musela jsem však jednat takto jednak ze strachu před jinými, jednak proto, abych nezkazila své počestnosti pověst. Nyní však přichází doba, kdy ti budu moci jasně dokázat, že tě miluji, a kdy tě budu moci odměnit za lásku, kterou jsi ke mně choval a chováš. Utěš se proto a měj pevnou naději, neboť messer Francesco se za několik dní chystá do Milána jako podesta, jak víš, neboť jsi mu z lásky ke mně daroval krásného koně. Až odjede, slibuji ti svatosvatě při své víře a při upřímné lásce, kterou k tobě chovám, že za několik dní nato se se mnou shledáš a že svou lásku líbezně a úplně dovršíme.

A abych se s tebou nemusela ještě jednou o tomhle domlouvat, pravím ti už nyní: onoho dne, kdy uvidíš dva šátky rozestřené v okně mé komnaty, jež vede do zahrady, snaž se ze všech sil přijít po setmění ke mně - ale tak, aby tě nikdo nespapřil; přijď ke mně vchodem do zahrady, kde mě najdeš, neboť tě tam budu očekávat, a celou noc pak spolu budeme mít radost a potěšení jeden z druhého, jak po tom oba toužíme."

Když Zima takto promluvil za paní, jal se mluvit za sebe a takto odvětil:

197

"Nejdražší paní, celá má mysl je po vaší dobrotivé odpovědi zaplavena tak velikou radostí, že stěží mohu ze sebe dostat odpověď, v níž bych vám vzdal povinné díky; ale i kdybych mohl hovořit podle svých tužeb, nevystačila by mi ani ta nejdelší lhůta k tomu, abych vám mohl poděkovat tak, jak bych chtěl a jak se sluší. Budiž proto ponecháno vaší rozsašné rozvážnosti, aby poznala to, co já nemohu vyjádřit slovy, ačkoli bych si to slovy vyjádřit přál. Řeknu vám zatím tedy jen to, že zcela určitě vykonám, co jste mi přikázala, a potom snad, až budu jist darem, který mi svěčíte, budu moci vynaložit všechny své síly k tak velikému díkůvzdání, jakého jen budu schopen. Nuže, nyní vám již nemám co říci; kéž vám proto Bůh dopřeje co nejvíce oně radosti a onoho dobro, po němž toužíte, a poručím vás Bohu."

Při celé té řeči neproněsala paní jediné slovo; Zima potom povstal, šel k rytíři a ten vida, že se zdvihá, šel mu vstříc a s úsměvem mu řekl:

"Nu, tak co? Dodržel jsem svůj slib?"

"Nikoli, messere," odpověděl Zima, "protože jste mi slíbil, že mě necháte promluvit s vaší paní, a zatím jste mne nechal hovořit s mramorovou sochou."

Tato slova se velmi líbila rytíři, který sice měl o paní dobré mínění, ale nyní měl ještě lepší. Pravil proto:

"Ale tvůj kůň patří nyní mně."

"Ano, messere," odpověděl mu Zima, "kdyby mě však bylo napadlo, že z milosti, které se mi od vás dostalo, vytěžím tolik, kolik jsem vytěžil, nebyl bych o ni žádal a byl bych vám koně daroval rovnou. Kéž by mi byl Bůh dopřál, aby se tak stalo, protože takhle jste koupil koně, kterého jsem já neprodal."

Rytíř se tomu smál, a protože už měl koně, vydal se za několik dní na cestu a odjel do Milána dělat podestu.

Paní zůstala volná doma a často přemýšlela o Zimových slovech a o lásce, kterou k ní chová, i o koni, jež daroval z lásky k ní; a když ho často viděla chodit kolem domu, říkala si sama pro sebe:

"Co to dělám? Proč se připravuji o své mládí? Tamten odjel do Milána a vrátí se až za šest měsíců! A kdy mi je nahradí? Až budu stará? A krom toho - najdu někdy takového milence, jako je Zima? Jsem tu sama, nemusím se nikoho bát. Já nevím, proč bych si neměla užít, když mohu. Nebudu mít přece nikdy tolik volného času, jako mám teď! Nikdo se o tom nedoví - a i kdyby se o tom měl někdo dovědět, tedy je líp nejdřív to udělat a pak litovat, než litovat, že jsem si to nechala uniknout."

198

A co takhle sama nad sebou uvažovala, pověsila jednoho dne dva šátky na okno do zahrady, jak jí Zima řekl - a ten, když je spatřil, byl přešťasten: sotvaže pak nadešla noc, vydal se potají a sám do zahrady paniny ke vchodu, který našel otevřený, šel k dalšímu vchodu vedoucímu do domu a zde se setkal s paní.

Už na něho čekala, a když užřela přicházejícího Zimu, šla mu vstříc a přijala ho s převelikou radostí. On pak ji na stotisíckrát objal a políbil a šel za ní vzhůru po schodišti. Bez okolků posleze ulehli a konečně poznali nejvyšší vrcholky lásky. A ačkoliv to bylo tentokrát poprvé, nebylo to naposledy, neboť nejenom dokud byl rytíř v Miláně, ale i když se vrátil, přišel tam Zima ještě mnohokrát k převelikému potěšení svému i paní.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Ricciardo Minutolo miluje manželku Filipella Fighinolfigho, a když zjistí, že je žárlivá, předstírá jí, že Filipello má být druhého dne s jeho chotí v lázni, a tak manželku Filipellovu přiměje, aby tam šla; ta, majíc za to, že je se svým manželem, zjistí, že meškala s Ricciardem.

Elisa už pověděla vše, i pochválila královna moudrost Zimovu a uložila Fiammettě, aby pověděla svůj příběh. Ta, celá rozesmátá, pravila: "Velmi ráda, paní!" A začala:

V našem městě je sice hojnost všeho, tedy i hojnost námětů pro každé vyprávění, ale někdy je dobře vyjít z něho, jako to udělala Elisa, a vypravovat o věcech, které se přihodily jinde ve světě. Přenesme se proto do Neapole a já vám budu vyprávět, jak jedna z těch modlilek, které se stavějí k lásce tak upejpavě, byla úskokem svého milence přivedena k tomu, že okusila plodů lásky dříve, než poznala její květ, což vás naučí opatrnosti do budoucna a zároveň vás pobaví tím, co se přihodilo.

V Neapoli, v městě převelice starobylém a snad stejně líbezném, nebo možná ještě líbeznějším, než je kterékoli jiné město v Itálii, žil kdysi mladý muž, jenž byl urozený svou krví a vznešený mnohým

199

bohatstvím. Bylo mu jméno Riccardo Minutolo a - ačkoliv měl překrásnou mladou a půvabnou ženu za manželku, zamiloval se do jedné paní, jež podle mínění všech vysoko převažovala svou krásou všechny ostatní neapolské paní. Jmenovala se Catella a byla manželkou mladého a rovněž urozeného muže; slul Filipello Fighinolfo a ona ho - jako žena nesmírně počestná, nade vše milovala a měla ráda.

Ricciardo Minutolo, zamilovaný do této Catelly, dělal všechny ty věci, jimiž lze dobýt přízně a lásky nějaké paní, ale když pořád nemohl tím vším uspokojit své tužby, byl z toho už málem zoufalý; a protože se buď nedovedl, nebo nemohl zbavit této lásky, neuměl ani zemřít, ale ani ho netěšilo žít.

Co tak žil v tomto rozpoložení, došlo jednou k tomu, že ho několik paní, s nimiž byl spřízněn, začalo velmi nabádat, aby se takovéhle lásky zřekl, neboť se namáhá nadarmo, ježto je jisté, že Catella nemiluje nikoho než Filipella, neboť na něho žárlí tak, že si myslí o každém ptáku, který letí nad ním, že by ji ho mohl vzít.

Když Riccardo uslyšel o Catellině žárlivosti, rázem dostal nápad, jak ukončit své toužení, a hned začal dělat, že už nad láskou ke Catelle udělal kříž a že si tedy našel jinou urozenou paní; a hned, jakoby z lásky k ní, začal bojovat v turnajích a kláních a dělal všechny ty věci, jež dělával předtím kvůli Catelle. Neprováděl to dlouho a už všichni Neapolci a sama

Catella mínila, že Ricciardo na výsost miluje nikoli Catellu, ale nějakou jinou paní, nicméně Ricciardo setrval ve svém počinání tak dlouho, dokud to všichni neměli za jistojisté.

Sama Catella nebyla už k němu tak strohá, jak bývala, když ještě milovala, a jednala s ním přátelsky jako se sousedem; ba když přišla tam, kde byl on, či odcházela odtud, zdravila se s ním jako s ostatními.

Stalo se, že nadešla doba veder, a mnoho společností paní a rytířů se podle zvyku Neapolců vydalo za zábavou k mořskému pobřeží, kde obědvali i večeřeli. Catella se svou společností se tam vydala rovněž, a Ricciardo - když se to dověděl - vypravil se tam se svou společností také a byl přijat do společnosti Catelly, přestože dělal před tím s přijetím pozvání drahoty a tvářil se, jako by o ně příliš nestál. Paní a Catella s nimi ho hned začaly škádlit kvůli jeho nové lásce, při čemž on se tvářil, jako by byl zamilován až po uši - a tak jim skýtal ještě víc podnětů k povídání. Za nějakou dobu však, když jedna paní odešla tam a druhá onam, jak už to v těch místech bývá, takže Ricciardo s Catellou na chvíli osaměl, utrousil Ricciardo

200

před Catellou slůvko o nějaké pletce jejího manžela Filipella, načež Catellu posedla taková žárlivost, že v nitru celá jen hořela dychtivostí dovědět se, co tím Ricciardo chtěl říci. Chvilí se sice ovládala, ale když už to nemohla vydržet, poprosila Ricciarda, aby byl tak laskav a při lásce k oné paní, kterou nejvíce miluje, aby jí objasnil to, co předtím řekl o Filipellovi.

Ricciardo jí řekl:

"Zapřísáhla jste mě jednou osobou, takže se vám neodvážuji odepřít, oč mne žádáte; rád vám to povím, ale musíte mi slíbit, že se o tom nikdy slůvkem nezminíte ani před ním, ani před nikým jiným, dokud se na skutečích nepřesvědčíte, že je pravda, co vám povím. A budete-li chtít, vysvětlím vám, jak byste to mohla spatřit na vlastní oči."

Paní neměla nic proto tomu, oč jí žádal, a tím více uvěřila, že je to pravda - i přísahala, že mu to nikdy neřekne. Oba tedy odešli stranou, aby je nikdo neslyšel, a Ricciardo začal takto vyprávět:

"Paní, kdybych vás miloval tak, jako jsem vás miloval kdysi, neopovážil bych se vám říci nic, co by vás po mém soudu mohlo zarmoutit. Protože však ta láska už pominula, nebudu se už na nic ohlížet a povím vám čistou pravdu, jak se věci mají. Nevím, zda Filipello se někdy mrzel pro lásku, kterou jsem k vám choval, či zda si představoval, že jste mne snad někdy milovala. Ale ať je tomu jakkoli, mně nedal nikdy nic najevo, a nyní, když počkal na vhodnou dobu, soudí asi, že nebudu mít takové podezření, a zamýšlí mi, jak se ukazuje, udělat to, co ví, že mu nemohu odplatit - užít si totiž rozkoše s mou paní. Před nějakým časem, jak jsem shledal, naléhal na ni mnoha vzkazy, ona však mi o nich všech řekla a odpovídala na ně podle toho, jak jsem jí přikázal.

Dnes ráno, než jsem přišel sem, zastihl jsem doma u své paní nějakou ženštinu, jak si s ní o něčem důvěrně povídá; hned mě napadlo, kdo by to mohl být, proč jsem zavolaal svou paní a optal jsem se jí, co ta žena od ní chtěla.

Odpověděla mi:

,To je dohazovačka Filipella, kterého jsi mi pověsil na krk tím, že jsi mu odpovídal na vzkazy a dělal naděje; vzkázal mi, že by rád věděl, co zamýšlím dělat, že by to zařídil tak, kdybych chtěla, abych s ním mohla tady u nás tajně pobýt v jedné láně. Prosi mě o to a obtěžuje mě tím - a nebýt toho, že jsi mě, nevím proč, zatahl do těchto pletek ty, věděla bych si už rady, jak se ho zbavit, ba nikdy by už ani nepohlédl tam, kde bych byla já!'

Zdá se mi tedy, že to zašlo již příliš daleko, že už to nelze déle trpět a že vám to musím říci, abyste poznala, jaké odměny se dostalo

201

vaši neporušené věrnosti, kvůli níž jsem já byl již na pokraji smrti.

Abyste si nemyslila, že všechno jsou jen pouhá slova a pohádky, a abyste mohla, zatoužíte-li po tom, zjevně všechno vidět na vlastní oči a ohmatat, dal jsem po své paní vzkázat té ženské, co čekala na odpověď, že má paní je připravena přijít zítra po třetí hodině s poledne, kdy všichni lidé spí, do oné lázně, načež ona ženština s převelikým uspokojením odešla. Nemám ovšem za to, že si myslíte, že bych ji tam poslal, ale kdybych byl na vašem místě, udělal bych to tak, že by místo té, kterou tam on hodlá nalézt, našel mne. A až bych s ním pobyl nějakou chvíli, dal bych mu na srozuměnou, s kým vlastně byl pohromadě, a pak bych mu prokázal onu čest, která mu patří. Jestliže to uděláte, věřím, že bude tak zahanben, že tím bude odčiněna potupa, kterou chystal vám i mně."

Když toto všechno Catella vyslechla, ani jí nepřišlo na mysl, kdo je tento muž, jenž jí tohle povídá, a jaké mohou být jeho šalby; podle zvyku všech žárlivců rázem dopřála jeho slovům víry a jala se srovnávat věci, jež se staly kdysi dávno s tím, co bylo právě řečeno. A protože ji rozpálil náhlý hněv, odvětila, že to jistě udělá, jelikož to není obtížné provést, a přijde-li tam Filipello opravdu, že ho určitě tak zahanbí, že mu navždycky přejde chuť na zálety.

Ricciardovi tohle bylo vhod, a protože se mu zdálo, že se mu jeho úmysl zdařil a že je na dobré cestě, utvrdil ji v tom ještě mnoha dalšími slovy, a posílil její víru ještě víc tím, že ji pořád prosil, aby nikde neříkala, že to slyšela od něho, což mu ona na svou víru slíbila.

Příštího rána se Ricciardo vydal k oné dobré ženě, vlastníci lázeň, o níž vyprávěl Catelle, řekl jí, co má za lubem, a prosil ji, aby mu v tom pomohla, jak jen bude moci. Dobrá žena, jež mu byla velmi zavázána, odvětila, že to ráda udělá, a uradila se s ním, co má dělat a mluvit.

Ona žena měla v domě, kde byla lázeň, jednu velmi temnou komoru, v níž nebylo jediné okno, kudy by padalo světlo. Tuto komoru podle Ricciardových pokynů ta dobrá žena uklidila a přinesla do ní to nejlepší lůžko, jaké mohla;

Ricciardo na ně pak po obědě ulehl a jal se očekávat Catellu.

Paní, jež dopřála víry Ricciardovým slovům víc, než bylo třeba, vrátila se večer plna rozhořčení domů, kam se vrátil i Filipello - a protože měl náhodou hlavu plnou jiných myšlenek, nechoval se snad proto k paní tak mile, jak bývalo jeho

zvykem, a paní vidouc to, pojala ještě větší podezření, než již měla, a řekla si:
202

"Ten je opravdu v duchu u oné paní, s níž se zítra poraduje a potěší, jak se domnívá. Ale k tomuhle jistojistě nedojde." A s touto myšlenkou, jakož i ve vymýšlení toho, co mu řekne, až bude s ním, probděla skoro celou noc.

Co se stalo dál? Když se přiblížila třetí hodina s poledne, Catella se sebrala, a aniž změnila svůj původní úmysl, vydala se do oné lázně, o níž jí Ricciardo řekl. Když zde zastala onu dobrou ženu, zeptala se, zda tu dnes byl Filipello, načež ona žena, poučená Ricciardem, pravila:

"To jste vy ta paní, jež tady s ním má dnes mluvit?"

Catella odpověděla:

"Ano, to jsem já!"

"Nuže," děla ona dobrá žena, "můžete jít za ním."

Catella, jdoucí hledat něco, co nechtěla nalézt, dala se zavést do komory, kde byl Ricciardo, vešla se zastřenou hlavou a zavřela zevnitř.

Ricciardo vida, že paní přichází, jaře vyskočil, vzal ji do náručí a tichounce řekl:

"Vítej, duše moje."

Catella předstírající, že je někým jiným, Ricciarda objímala a líbala a nesmírně se k němu měla, aniž ovšem pronesla jediné slovo, neboť se bála, že by byla poznána, jakmile by promluvila.

Komora byla převelice tmavá, což bylo oběma stranám vhod a jejich oči ani po delším pobytu v ní neviděly nic.

Ricciardo odvedl Catellu na lůžko a tam, zatímco oba nemluvili tak, aby je bylo možno poznat po hlase, pobýli oba převelice dlouho dobu v největší vzájemné radosti a potěšení.

Když se však poté Catelle uzdalo, že nadešla chvíle, kdy by měla za sebe vychrlit nakupenou zlost, zaplála plamenným hněvem a jala se takto hovořit:

"Ach jak bědný je osud žen a jak špatně se zachází s láskou, kterou mnohé z nich chovají ke svým manželům. Je tomu už osm let, co tě já ubohá miluji víc než svůj život, a ty jsi zatím, jak jsem poznala, tak hanebný a špatný člověk, že hoříš a stravuješ se láskou k cizí ženě. Nu, s kým si myslíš, že jsi dlel? Byl jsi s tou, kterou už dlouho klameš falešnými lichotkami a předstíráš jí lásku, zatímco miluješ jinou!"

Jsem Catella, nejsem žena Ricciardova, ty nevěrný zrádce, a dobře poslouchej, abys mne poznal po hlase. Ano, jsem to já. Připadá mi, že uplyne tisíc let, než vyjdeme na světlo a já tě budu moci zahanbit tak, jak si zasluhuješ, ty špinavý, hnusný pse! Ach, já ubohá!

203

Koho jsem to tolik let milovala? Tohohle nevěrného psa, jenž si myslel, že má v náručí cizí ženu, a proto mi za tuto krátkou chvíli, co jsem s ním byla, dopřál víc lichotek a něžností než za celou tu dobu, co jsem byla jeho!

Vedl sis dneska, pse odpadlický, náramně chabře, ačkoli doma obvykle předstíráš, že jsi slabý, vyčerpaný a bez mužné síly. Ale buď chvála Bohu, že jsi dnes obdělal své pole, a nikoli pole cizí, jak ses domníval. Není mi také divné, že ses ke mně dnešní noci nepřihlásil - čekal jsi, že složíš břemeno jinde, a chtěl jsi do bitky dorazit jako velice svěží rytíř! Bud' však pochválen Bůh a jeho prozíravost, že voda tekla, tak jak měla! Proč neodpovídáš, provinilce? Proč něco neřekneš? Oněměl jsi, když jsi mě uslyšel? Při víře Kristově, já opravdu nevím, co mi brání, abych ti vjela prsty do očí a vyškrábala ti je. Tak ty sis myslel, kdovíjak tajuplně jsi nezakryl tuto zradu! Ale Bůh je mi svědkem, že co ví jeden, ví i druhý! Nevyšlo ti to! V patách jsi měl lepší slidiče, než by sis byl pomyslel."

Ricciardo měl v duchu radost z těchto slov, i neodpověděl jí ani slůvkem a jen ji objímal a líbal, zahrnoval mazlením ještě víc než předtím. Catella proto pokračovala ve svém řečnění a děla:

"Aha, tak ty si myslíš, že mě teď přelstíš, upokojíš a udobříš těmi svými falešnými lichotkami, pse protivný? To se tedy mylíš! Kvůli tomuhle nebudu klidnější dřív, dokud tě nepotupím před všemi příbuznými přáteli a sousedy, které máme. Což nejsem, ty ničemo, tak krásná jako manželka Ricciarda Minutola? Což nejsem rovněž urozená paní? Proč neodpovídáš, špinavý pse? Co je na tamté lepšího? Hni se ode mne, nedotýkej se mne, neboť jsi už dneska prodělal až příliš velké klání! Já vím dobře, že by ses do toho teď už jenom nutil, když víš, kdo jsem. Ale bude-li Bůh milostiv, já se ještě postarám, abys sušil hubu, a nevím, co mi ještě brání v tom, abych si poslala pro Ricciarda, který mě miloval víc než sebe, a přece se nikdy nemohl pochlubit ani tím, že jsem na něho jedenkrát pohlédla! A co by na tom bylo zlého, kdybych to byla udělala? Ty sis myslel, že tu máš jeho manželku, a pokud bylo na tobě, je to, jako bys ji tu byl měl! Kdybych ty tedy já měla jeho, neměl bys právo mi to vyčítat."

Ještě mnoho slov a mnoho nářků pronesla paní, než se posléze Ricciardo rozhodl projevit a vyvést ji z klamu, do něhož upadla, neboť měl za to, že by z toho mohlo povstat veliké neštěstí, kdyby ji nechal odejít v tomto domnění. Vzal ji tedy do náručí a sevřel ji tak pevně, aby nemohla utéci, a řekl:

"Duše moje sladká, nebudte rozezlena. To, čeho jsem nemohl

204

dosáhnout prostou láskou, naučil mne provést úskokem Amor. To jsem já, váš Ricciardo."

Když to Catella uslyšela a poznala Ricciarda po hlase, chtěla honem seskočit z lůžka; protože však nemohla, chtěla začít křičet. I položil jí Ricciardo jednu ruku na ústa a řekl:

"Paní, teď už není možné, aby se odestalo to, co se stalo, i když budete křičet třeba celý život. Kdybyste křičela či způsobila nějak, aby se to někdo dověděl, vzešly by z toho dvě věci. Předně - a na tom vám jistě nemálo záleží - byla by ve psí vaše čest a vaše dobrá pověst, neboť i kdybyste říkala vy, že jsem vás sem přilákal úskokem, říkal bych já, že to

není pravda, ba naopak, řekl bych, že jsem vám slíbil peníze, přijdete-li, či nějaký dar, ale protože jsem vám jich nedal tolik, jak jste doufala, že jste se rozzlobila a způsobila tenhle křik a nešvár. Víte dobře, že lidé jsou náchylní věřit spíše špatnému než dobrému, a proto by věřili více mně než vám. Za druhé by z toho povstalo mezi mnou a vaším manželem nepřátelství na smrt a mohlo by to dojít tak daleko, že bych mohl zabít já jeho stejně tak dobře jako on mne, z čeho byste jistě neměla ani radost, ani uspokojení.

A proto nechtějte, srdce mého těla, uvalit na sebe hanbu a současně přivést do nebezpečí a sporu svého manžela a mne. Nejste první ani poslední, jež byla přelstěna, a krom toho jsem vás přece nepřelstil proto, abych vám něco vzal, nýbrž udělal jsem to ze svrchované lásky, kterou k vám chovám a kterou k vám budu chovat ve svém srdci po vždy, neboť jsem připraven být vaším poníženým sluhou. A třebaže je tomu už dlouho, co já, můj majetek a vše, co mohu a dokážu, patří vám a je vám k službám, mám v úmyslu, aby tomu tak bylo i nadále a v ještě hojnější míře. Nuže, počínáte-li si moudře v jiných záležitostech, jsem jist, že si tak budete počínat i v této."

Zatímco Ricciardo takto hovořil, Catella tuze plakala, ale třebaže byla velmi rozezlena a velice naříkala, přece jen neuzavírala mysl pravdivým slovům Ricciardovým a uznávala, že by se mohlo stát to, co Ricciardo řekl. Pravila proto: "Ricciardo, nevím, jak může Pánbůh dopustit, že snášim pohanu a lest, kterou jsi na mně spáchal. Nechci křičet zde, kam mne zavedla má pošetilost a přemrštěná žárlivost, ale buď jist, že nebudu šťastná dotud, dokud nespátím, že jsem tím či oním způsobem pomstěna za to, cos mi udělal. Pusť mě proto, nedrž mě už, dosáhl jsi toho, po čem jsi bažil, zmrhal jsi mě, jak se ti líbilo - je tedy na čase, abys mě nechal. Pusť mě, prosím tě o to."

205

Ricciardo viděl, že mysl panina je ještě příliš rozezlena, i umínil si ve svém srdci, že ji nepustí pryč, dokud se s ní neudobří. Jal se proto chlácholit sladčoučkými slovy a tolik mluvil a tolik prosil a tolik ji zapřisahal, že přemožená paní se s ním usmířila. A protože tomu oba chtěli, pobyli spolu ještě hezkou chvíli v převeliké radosti.

Tu paní konečně poznala, oč chutnější jsou polibky milence než polibky manželovy, i proměnila svou bývalou tvrdost v sladkou lásku k Ricciardovi a od toho dne jej co nejněžněji milovala; a protože jednali převelice rozvážně, mnohokrát si své lásky užili. I dej Bůh, abychom si také my užili své.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Tedaldo se znesváří se svou paní a odejde z Florencie. Po nějakém čase se tam vrátí v přestrojení za poutníka. Hovoří s paní, dá jí na vědomost její omyl a zachrání před smrtí jejího manžela, kterému bylo dokázáno, že tohoto Tedalda zabít. Smíří ho pak se svými bratry a poté si moudře dopřává se svou paní.

Všichni chválili Fiammettino vyprávění, ale sotvaže umkla, královna neprodleně přikázala Emilii, aby vyprávěla ona, neboť nechtěla mařit čas. A Emilia začala.

Chci se vrátit zase do našeho města, z něhož se oběma mým předchůdcům uráčilo odběhnout, a ukázat vám, jak si jeden náš občan získal opět paní, o níž předtím přišel.

Žil tedy ve Florencii jeden mladý šlechtic, jemuž bylo jméno Tedaldo degli Elisei. Byl nesmírně zamilován do jedné paní jménem monna Ermellina, manželky jistého Aldobrandina Pelerminiho, a svými chvályhodnými mravy si zasloužil naplnění svých tužeb. Ale osud, ten nepřítel šťastných lidí, se postavil proti těmto radostem; paní se sice nějaký čas oddávala Tedaldovi, ale pak se z nějakých příčin od něho odvrátila; nechtěla mu už být po vůli a nejenomže nechtěla slyšet žádné jeho vzkazy, ale nechtěla ho ani vidět. Tedaldo upadl do těžké a skličující trudnomyslnosti, ježto však jeho láska byla tajná, nikdo nevěděl, že příčinou té jeho trudnomyslnosti je ona láska.

206

Nesmírně se sice potom namáhal různými způsoby dobýt si zpět její lásku, kterou ztratil podle svého zdání nikoli z vlastní viny, ale když zjistil, že všechno jeho namáhání je marné, rozhodl se, že půjde do světa, aby jeho paní neměla radost, kdyby viděla, jak se kvůli ní hryže. Sehnal si tolik peněz, kolik mohl, žádnému svému příteli či příbuznému nic neřekl s výjimkou jednoho kamaráda, který věděl o všem, a potají se vydal do Ancony, kam dorazil a dal si jméno Filippo Sanlodeccio. Zde se také seznámil s jedním bohatým kupcem, vstoupil k němu do služeb jako sluha a společně s ním odplul na jeho lodi na Kypr.

Kupci se jeho mravy a způsoby tak líbily, že mu dával nejenom dobrý plat, ale zčásti ho udělal svým společníkem, a krom toho svěřil do jeho rukou velkou část svých záležitostí. Tedaldo je vedl pak tak dobře a tak se o ně staral, že se sám stal za několik let dobrým, bohatým a slavným kupcem.

Během těchto událostí častokrát si vzpomněl na svou krutou paní a láska k ní ho zle trápila; velmi také toužil po tom, aby ji opět spatřil, ale byl tak vytrvalý, že po sedm let v této bitvě vítězil.

Stalo se však, že jednoho dne uslyšel na Kypru zpívat píseň, kterou sám kdysi složil a v níž se vypravovalo o lásce, kterou choval on ke své paní a ona k němu, a o radostech, jež s ní zažil - a tu ho napadlo, že přece jen není možné, aby ona na něho zapomněla. I zahořel takovou touhou spatřit ji opět, že se rozhodl vrátit se do Florencie. Dal všecy své věci do pořádku, jen s jedním svým sluhou odejel do Ancony, a když sem došly i všecy jeho věci, poslal je do Florencie jednomu příteli svého anconského společníka a sám se tajně v přestrojení za poutníka, který se vrací od Božího hrobu, vypravil za nimi se svým sluhou. Tak dorazili do Florencie a Tedaldo se ubytoval nedaleko domu své paní v jedné hospodě, která patřila dvěma bratřím.

První, co Tedaldo udělal, bylo, že šel rovnou před její dům, zda by se mu nenaskytla možnost paní spatřit; spatřil však, že okna a dveře a všechno je zavřené, i dostal strach, zda snad paní nezemřela, či zda se nepřestěhovala někam jinam. Hluboce zamyšlen šel tedy k domu svých bratří, před nímž spatřil všechny své čtyři bratry černě oděné. Velmi se tomu podivil, ale ježto věděl, že je co do obleku a zjevu velmi změněný oproti tomu, jak vypadal, když tenkrát odešel, a že

tedy není snadné ho poznat, přistoupil s jistotou k jednomu ševci a zeptal se ho, proč jsou ti muži černě oděni.
Švec mu odpověděl:

207

"To je proto, že tomu nejsou ještě ani dva týdny, co byl zabit jejich bratr, který tu už dlouhý čas nebyl a jmenoval se Tedaldo. A mám dojem, že se proslýchá, že na soudě dokázali, že ho zabil jeden člověk jménem Aldobrandino Palermini, také ho proto zavřeli; a stalo se to prý kvůli tomu, že ten Tedaldo měl rád jeho ženu a vrátil se nepoznán, aby mohl být s ní pohromadě."

Tedaldo tuze užasl, že se mu někdo podobal tak, až to vyvolalo zdání, že je tu skutečný Tedaldo, a velmi zalitoval, jaké neštěstí Aldobrandina potkalo. Když však uslyšel, že paní je živa a zdráva, vrátil se pln všelijakých myšlenek na hospodu, neboť byla už noc. Povečeřel se svým sluhou, načež ho poslali spát do nejvyššího patra domu. Snad proto, že ho tížily černé myšlenky, či proto, že lůžko bylo mizerné, nebo snad proto, že večere byla hubená, nemohl Tedaldo usnout, ačkoli bylo již po půlnoci. A jak tak byl vzhůru, zdálo se mu uprostřed noci, že slyší slézat ze střechy do domu nějaké lidi, a štěrbínou ve dveřích světnice zahlédl světlo.

Přistoupil proto tiše k oné škvíře a slídě, co to znamená, spatřil velmi hezkou mladou ženu držící světlo, a tři muže, kteří k ní slezli ze střechy. Když se radostně uvítali, řekl jeden z mužů oné mladé ženě:

"Buď Bohu chvála, ode dneška už můžeme být klidni, protože už máme pevnou jistotu, že bratři Tedalda Eliseiho dokázali jeho smrt Aldobrandinovi Palerminimu, ten se přiznal a rozsudek už je napsán. Přesto ale musíme mlčet, protože kdyby někdy vyšlo najevo, že jsme to byli my, octli bychom se ve stejném nebezpečí, jako je teď Aldobrandino."

Pověděli tohle oné paní, jež z toho měla velikou radost, slezli dolů a šli spát.

Když Tedaldo uslyšel tato slova, jal se přemítat, kolik je tak všelijakých omylů, do nichž mohou upadnout lidské myslí. Vzpomněl si nejprve na své bratry, jak oplakali a pohřbili nějakého cizího člověka místo něho, potom na základě falešného obvinění obžalovali nevinného a pomocí nepravdivých svědeckv to dohnali tak daleko, že onen člověk má zemřít. Pomyslel i na slepou přísnost zákonů a soudců, kteří chtějí být horlivými hledači pravdy, ale velmi často upadají do krutosti a způsobí, že se dokáže, co není pravda, a kteří se nazývají služebníky spravedlnosti a Boha, ačkoli jsou vykonavači nepravostí a ďábla. Potom začal uvažovat, jak zachránit Aldobrandina, a promyslel si, co v té věci bude dělat.

Ráno vstal, zanechal sluhu doma, a když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba, vypravil se sám do domu své paní.

Našel na štěstí

208

vrata otevřená, vstoupil tedy do domu a našel paní sedící v jedné přízemní síni na zemi a rozplývající se v slzách a žalu, takže se ze soucitu s ní málem sám rozplakal. I přistoupil k ní a pravil:

"Paní, netrapte se. Pokoj vaší duše je nablízku."

Když paní uslyšela tato slova, zdvihla tvář a v pláči pravila:

"Dobrý muži, zdá se mi, že jsi cizí poutník. Co ty víš o mém pokoji a o mém hoři?"

Tu poutník odvětil:

"Paní, jsem z Konstantinopole a přicházím sem proto, že mne Bůh posílá, abych obrátil vaše slzy v smích a zachránil vašeho manžela před smrtí."

"Jsi-li z Konstantinopole," pravila paní, "jak to, že přicházíš právě sem, a jak to, že víš, kdo je můj manžel či kdo jsem já?"

Poutník začal od začátku vypravovat příběh Aldobrandinova utrpení, řekl jí, kdo je ona, jak dlouho je vdána a ještě mnoho jiných věcí, které o ní velmi dobře věděl. Paní se tomu tuze podivila, a považujíc ho za proroka, poklekla mu k nohám a pro Boha ho prosila, aby si pospíšil, jestliže přišel zachránit Aldobrandina, protože čas je krátký.

Poutník, tvářící se jako velmi svatý muž, pravil:

"Paní, povstaňte a neplačte a dávejte dobrý pozor, co vám povím. Střežte se však o tom někdy někomu povědět. Podle toho, co mi Bůh odhalil, stihlo vás toto trápení za hřích, kterého jste se kdysi dopustila a od něhož vás chtěl Pánbůh částečně očistit těmito trampotami. Chce však, abyste jej odčinila celý. Neučiníte-li tak, upadnete do ještě většího trápení."

"Messere," pravila paní, "mám mnoho hříchů a nevím, který je ten, jež mám na přání Pánaboha odčinit první. Víte-li to vy, povězte mi jej a já učiním vše, co budu moci, abych jej odčinila."

Tu pravil poutník:

"Paní, vím dobře, který to je, a nebudu se vás naň ptát proto, abych o něm zvěděl více, ale proto, abyste měla větší výčitky svědomí, až jej sama vyslovíte. Přístupme však k věci. Povězte mi - vzpomínáte si, že jste někdy měla nějakého milence?"

Paní, slyšíc tato slova, zhluboka vzdychla a tuze užasla, neboť myslela, že se o tom nikdo nikdy nedověděl, ačkoli se v těchto dnech, co byl zabit ten, jenž byl pohřben, jako by to byl Tedaldo, začaly trousit jisté řeči, jež nemoudře prohodil Tedaldův druh, který o všem věděl.

I odpověděla:

"Vidím, že Pánbůh vám odhaluje všechna tajemství lidí, a proto

209

nechci svá tajemství před vámi skrývat. Je pravda, že jsem ve svém mládí milovala nesmírně nešťastného mladíka, jehož

smrt přičítají mému manželovi. Oplakala jsem jeho smrt tolik, kolik si toho žádala má bolest, neboť přestože jsem k němu byla příkrá a odmítavá před jeho odchodem, ani jeho odchod, ani jeho dlouhá nepřítomnost, ba ani jeho nešťastná smrt mi ho nemohly vyrvat ze srdce."

"Toho nešťastného mladíka, který zahynul, jste nikdy nemilovala," pravil poutník, "ale Tedalda Eliseiho ano. Povězte mi však, z jakého důvodu jste se s ním znesvářila? Urazil vás někdy?"

Paní mu odvětila:

"Ovšemže mne nikdy neurazil, ale příčinou toho hoře byla slova jednoho zatraceného mnicha, kterému jsem se jednou zpovídala. Neboť když jsem mu pověděla, jakou lásku k Tedaldovi chovám a jak důvěrně se s ním stýkám, nahuhal mi toho tolik, že mi z toho ještě teď jde hlava kolem, a řekl mi - jestli toho nezanechám, že přijdu do d'áblovy tlamy v nejhlubším pekle a že budu uvržena do ohnivých muk. Dostala jsem z toho takový strach, že jsem se tenkrát rozhodla, že už s ním nebudu mít žádné důvěrnosti, a abych k tomu neměla žádnou příležitost, nechtěla jsem od něho přijmout ani list, ani žádný vzkaz, ačkoli si myslím: kdyby byl býval vytrvalejší, kdyby byl ze zoufalství neodcházel, a kdybych ho byla viděla tratit se, jako se tratí sníh na slunci, můj tvrdý záměr by se byl změnil - tak se aspoň domnívám -, neboť nikdy jsem netoužila po ničem tolik jako po něm."

Tu pravil poutník:

"Paní, tohle je onen hřích, který vás nyní souží. Já bezpečně vím, že Tedaldo se k vám nikdy nezachoval neurvale. Když jste se do něho zamilovala, udělala jste to z vlastní vůle, protože se vám líbil, i a vy sama jste chtěla tomu, že přišel k vám a těšil se z důvěrných styků s vámi, při nichž jste vy projevovala vůči němu slovy i činy tolik potěšení, že jste jeho dřívější lásku opravdu zvícenásobila. A bylo-li tomu tak (a já vím, že bylo), jaký důvod vás mohl přimět k tomu, abyste se mu tak ukrutně vytrhla? Takovéto věci je třeba promyslet vždy dřív, než k nim dojde, a kdybyste byla bývala toho názoru, byla byste jich litovala jako zlého činu. Jako on se stal vaším, tak vy jste se stala jeho. Aby on nebyl už váš, v tom jste si mohla počínat podle své libosti, protože jste tu nakládala s něčím, co patřilo vám. Ale chtít mu odnímt sebe, vás, jež jste byla jeho, to byla loupež a věc nepatřičná, jestliže on s tím nesouhlasil.

Mějte na paměti, že jsem mnich a že tedy dokonale znám veškeré mnišské způsoby; mluvím-li pak o nich poněkud otevřeněji, což je

210

vám jediné k užítku, není to tak nevhodné, jako by to bylo, kdyby tak mluvil někdo jiný. Ostatně hovořím o tom rád i proto, že si takto můžete o nich utvořit správnější mínění, než jaké jste až dosud - jak se zdá - měla.

Kdysi bývali mniši opravdu velmi svatými a znamenitými lidmi, ale ti, kteří se dnes tak nazývají a kteří chtějí být za mnichy považováni, nemají s mnichem nic společného než kutnu, ba ani ta už není tou pravou mnišskou kutnou; ačkoli zakladatelé mnišských řádů ustanovili, že kutny mají být těsné a nuzné, že mají být z hrubého sukna a podávat svědectví o mnišské duši, jež opovrhne světskými věcmi od té doby, co je tělo zahaleno do tak sprostého roucha, porizují si dnešní mniši kutny široké, dvojité a z nejjemnějšího sukna. Nosí kutny půvabného a velekněžského střihu, ba není jim hanba chlubit se jimi v kostelích a na náměstích tak, jako to dělají světští lidé se svými obleky. A právě tak, jako se snaží rybář vylovit do čeřenu najeden záťah z řeky hodně ryb, snaží se i oni polapit do širokých řásnatých záhybů, v nichž jsou zahaleni, hodně růženečkářek, hodně vdov a mnoho jiných pošetilých žen i mužů, ba nestarají se o nic jiného tolik jako právě o tohle.

Abych tedy mluvil ještě přesněji, nemají ani mnišské kutny, nýbrž pouze barvu mnišských kuten, a zatímco mniši kdysi dávno usilovali o spasení lidí, usilují dnešní mniši jen o ženy a o bohatství a všechno své snažení zaměřili a zaměřují k tomu, aby ráumem a hrůznými představami vyděsili mysl pošetilců a dokázali jim, že mše a almužny mohou smýt všechny hříchy; ti, kdo se utekli k mnišství nikoli ze zbožnosti, ale z ničemnosti a z odporu k práci a námaze, chtějí tak dosáhnout toho, aby jim jeden přinesl chléb, druhý aby jim poslal víno a třetí zase aby pro ně uspořádal hostinu za duše zesnulých.

Je ovšem najevě, že almužny a modlitby smývají hříchy, kdyby však ti, kdo almužny poskytují, viděli nebo věděli, komu je udělují, raději by si je nechali pro sebe, nebo by je hodili zrovna tolika vepřům. A ježto mniši vědí, že podíly na nějakém bohatství jsou tím větší, čím méně je vlastníků, snaží se každý z nich křikem a pohružkami zapudit jiného od toho, co si touží ponechat jen sám pro sebe.

Horlí před muži proti vilnosti, aby je zakřikli a aby těmto křiklounům zůstaly ženy, kterých se zakřiknutí zřekli. Ztracují lichvu a nepočetné zisky, aby jich dosáhli sami a mohli si dát zhotovit širší kutny, opatřit si biskupství a jiná, větší převorství právě za ty peníze, o nichž dokazovali, že uvrhnou jejich vlastníky do zatracení.

211

Jestliže je pak někdo za tyto a mnohé jiné neplechty kárá, odpovídají: čňte to, co vám hlásáme, a nikoli to, co děláme - a jsou toho domněni, že se takto vhodně zbavili svých velkých provinění - jako by bylo pro ovce snazší jednat chrabřeji a zmužileji než pastýři. A většina z nich ví také, kolik je těch, kteří rozumějí takové odpovědi jinak, než byla míněna.

Tito dnešní mniši totiž chtějí, abyste činili to, co vám říkají, abyste plnili jejich měšce penězi, svěřovali jim svá tajemství, chovali se cudně, byli trpělivi, odpouštěli potupu, vystříhali se pomlouvání - což jsou vesměs dobré, početné a zbožné věci. Proč však chtějí, abyste tak jednali? Aby mohli dělat sami to, co by nemohli dělat, kdyby to dělali světští lidé. Copak někdo neví, že lenošnost bez peněz nemá dlouhého trvání? Jestliže ty vydáš peníze za své potěšení, nebude moci mnich v řádu lenořit. Budeš-li se ty mít k ženám, nebudou u nich místa pro mnichy. Nebudeš-li trpělivý a nebudeš-li promíjet pohanu, neopovází se mnich přijít do tvého domu a poskvřnit čest tvé rodiny. Proč bych to však probíral jednu věc po druhé? Obviňují se přece sami, kdykoli pronesou tuto omluvu před rozumnými lidmi.

Jestliže si sami nedůvěřují, že vytrvají ve zdrženlivosti a ve svatosti, proč raději nezůstanou doma? A když už se chtějí

věnovat duchovnímu životu, proč se neřídí oněmi svatými slovy evangelia: I začal Kristus i jednati i učití? Necht' začnou nejdřív oni sami pořádně jednat a potom teprv ať poučují jiné. Já jsem za svého života viděl na tisíce mnichů, kteří si namlouvali, milovali a chodili nejen za světskými ženami, ale i za řeholnicemi - a dělali to právě ti, kteří na kazatelkách nejvíce proti tomu horlí. Z takových lidí si máme brát příklad? Komu se chce to dělat, ať činí, co mu libo, ale jen sám Pán Bůh ví, jedná-li moudře.

Připust'me však, že je třeba uznat to, co vám říkal mnich, když vás plísnil, že totiž porušení manželské věrnosti je přetěžký prohřešek. Není však mnohem větší provinění okrást někoho? Není mnohem větší hřích zabít nějakého člověka, někoho poslat do vyhnanství, aby pln žádosti bloudil po světě? To uzná každý. Jestliže žena důvěrně obcuje s mužem, je to přirozený hřích. Avšak jestliže ho oloupí či zabije či zapudí, prýští to ze zlého úmyslu.

Už před chvílí jsem vám dokázal, že jste Tedalda oloupila tím, že jste mu odňala samu sebe, ačkoli jste se stala jeho ze svého vlastního rozhodnutí, a řeknu vám ještě také, že jste ho zabila, protože jste se k němu chovala hodinu od hodiny stále krutěji, a na vás záviselo, kdy se on sprovodí ze světa vlastní rukou. Zákon přece říká, že ten,

212

kdo zavíní nějaký spáchaný zločin, je stejně vinen jako ten, kdo zločin spáchal. Nelze také popřít, že vy sama jste byla příčinou toho, že odešel do vyhnanství a že se v bídě potloukal sedm let po světě. V každém z těchto případů jste se tedy dopustila daleko většího prohřešku, než byl onen hřích, který jste páchala, když jste se s ním důvěrně stýkala. Podívejme se však na to, zda si Tedaldo něco podobného zasloužil. Jistěže ne, vy sama jste to již doznala, nehledě na to, že vás miluje více než sám sebe, jak je mi známo. Nikdy nebyla žádná žena ctěna, vynášena a velebena tolik, jak vás nade všechny ženy ctil, vynášel a velebil on, když se octl ve společnosti, kde mohl hovořit o vás počestně a bez obav, že vzbudí nějaké podezření. Veškeré své štěstí, čest, svobodu - to vše vložil do vašich rukou. A nebyl to urozený mladík? Nebyl krásnější než všichni ostatní, kteří jsou mu zde rovni? Nebyl zdatný ve všech věcech, v nichž mají být zdatní mladí mužové? Nebyl milován? Nebyl ctěn? Nebyl každým rád viděn? Ani na to mi nemůžete odpovědět: Ne!

Jak jste tedy mohla kvůli nějakému tlachu potřeštěného, surového a závistivého mnicha dojít k tak ukrutnému rozhodnutí? Opravdu nevím, jakému bludu to propadají ženy, když si tak málo cení mužů a odmítají je. Kdyby jen pomysly na to, co jsou a jak velikou a vysokou urozenost poskytl Bůh ze všech živočichů nejvíce muži, měly by být šťastny, když je nějaký muž miluje, měly by si ho na výsost vážit a velmi horlivě se snažit, aby se mu líbily a aby je nikdy nepřestal milovat. Co však jste učinila vy, když vás ponoukl svými řečmi onen mnich, jenž byl jistě nějaký příživník a darmožrout - to dobře víte; možná že dostal i chuť uvelebit se sám tam, odkud chtěl vypudit druhého. Ano, tohle je onen hřích, ježž božská spravedlnost, vedoucí po spravedlivém úradku každé své dílo až ke konečnému výsledku, nechťela nechat nepotrestaný. A právě tak jako jste se vy snažila uniknout bezdůvodně Tedaldovi, upadl váš vlastní choť bezdůvodně kvůli Tedaldovi do nebezpečí; on tone doposud v něm a vy pak v soužení.

Chcete-li se ho zbavit, musíte mi slíbit a především udělat toto: jestliže někdy dojde k tomu, že se Tedaldo po dlouhém vyhnanství zase vrátí sem, musíte mu opět věnovat svou přízeň, lásku, náklonnost, něžnost a postaráte se, aby zaujímal zase takové místo, jaké měl, než jste pošetile uvěřila onomu bláznivému mnichovi."

Paní velmi pozorně poslouchala, neboť se jí jeho vývody zdály naprosto správné - a ještě během jeho vyprávění nabyla pevného

213

přesvědčení, že toto soužení jí přinesl onen hřích, pravila, když poutník domluvil:

"Příteli Páně, dobře vidím, že je tomu tak, jak jste mi řekl, a díky tomu, co jste mi větším dílem odhalil vy, poznávám, jací jsou mniši, o nichž jsem až do této chvíle měla za to, že jsou svatí. Uznávám také, že jsem nepochybně velmi pochybila ve svém jednání vůči Tedaldovi, a kdyby to bylo možné, ráda bych to napravila tím způsobem, o němž jste hovořil. Jak to však udělat? Tedaldo se sem už nemůže vrátit - je mrtev - a protože to tedy nejde udělat, nechápu, proč mám něco slibovat."

Poutník jí odvětil:

"Paní, Tedaldo zdaleka není mrtev, jak mi to Pánbůh odhalil, je živ a zdrav a dobře by se mu vedlo, kdyby se mu dostalo vaší přízně."

Paní mu nato řekla:

"Dávejte pozor na to, co říkáte; viděla jsem ho ležet ubodaného nožem před našimi dveřmi - držela jsem ho ve svém náručí a na jeho mrtvou tvář skanulo mnoho mých slz, jež možná zavinily, že o mně potom lidé napovídali tolik nepočetných věcí."

Tu pravil poutník:

"Paní, říkejte si cokoli, ale ujišťuji vás, že Tedaldo žije; a chcete-li slíbit a splnit to, oč jsem vás žádal, pak doufám, že ho brzy užijte."

"Udělám to," pravila paní, "udělám to ráda, i když vím, že se nemůže stát nic, co by mi způsobilo takovou radost, jakou bych měla, kdybych spatřila svého manžela zdravého na svobodě a Tedalda naživu."

Tu se Tedaldovi zdálo, že je na čase odhalit, kdo je, a dodat jí pevnější naději v záchranu jejího manžela; i pravil:

"Paní, abych vás potěšil v úzkostech o vašeho manžela, musím vám odhalit tajemství, které zachováte a nikdy po celý svůj život nikomu neprozradíte."

Byli v odlehlé místnosti a sami, neboť paní pojala naprostou důvěru ve svatost, již byl poutník podle jejího mínění naplněn - i vyňal Tedaldo prsten, ježž opatroval se svrchovanou bedlivostí, neboť jej dostal od paní darem v onu noc, kdy dleli naposled spolu, ukázal jí jej a pravil:

"Paní, poznáváte tohleto?"

Paní poznala prsten, sotvaže jej užřela, a pravila:

"Ano, dala jsem kdysi ten prsten Tedaldovi."

Tu poutník povstal, shodil se sebe hbitě poutnický plášř, sňal z hlavy klobouk a řekl florentským nářečím:

"A mne poznáváte?"

214

Paní se na něho pořívála a poznala v něm Tedalda. I ustrnula a dostala takový strach, jaký člověk má z mrtvých, když je vidí obcházet vůkol sebe jako živé lidi. Nepřistoupila proto k němu blíže, aby ho uvítala jakožto Tedalda, jenž se vrátil z Kypru, ale chtěla se dát ze strachu na útěk, jako by před ní stál Tedaldo, jenž se sem vrátil z hrobu.

Ten jí však řekl:

"Paní, nebudřte na pochybách, jsem to já, váš Tedaldo, živý a zdravý, neumřel jsem a nejsem mrtev, jak se vy a moji bratři domníváte."

Paní se trochu uklidnila, a když si připamatovala jeho hlas a pro hlédla si Tedalda, poznala, že je to opravdu on; padla mu s pláčem kolem krku a líbajíc ho volala:

"Můj sladký Tedaldo, vítěj!"

Tedaldo ji rovněž zobjímál a zulíbal, načež pravil:

"Paní, není pokdy na důvěrnější přívítání. Musím se jít postarat, aby vám byl navrácen Aldobrandino zdrav a v pořádku, a doufám, že do zítřejšího večera, ba ještě dřívě uslyšíte o něm zprávy, které vám budou příjemné. Jestliže však přinesu dobré zprávy o tom, že bude zachráněn - a já věřím, že ano -, žádám, abych mohl za to přijít dnes v noci k vám a pověděřt vám vše ve větším klidu, neboř nyní to není možné."

Poté se oďel opěřt do poutnického plášřt, nasadil si klobouk, políbil paní ještě jednou, a když jí pak byl dodal dobrou naději, rozloučil se s ní a odebral se do žaláře, kde seděl Aldobrandino, ponořený spíše v myšlenky na blížící se smřt než chovajíc nějakou naději na brzkou záchranu. Se svolením žalářníků vešel do jeho cely jako utěšitel, usedl k němu a pravil:

"Aldobrandino, jsem tvůj přítel, jeřž ku tvě záchraně poslal Bůh, v němž tvá nevina vzbudila soucit, a budeš-li mi chtít darovat z úcty k němu maličký dárek, o který řtě požádám, buď jist, že dřívě než nadejde zítřejší večer, kdy očekáváš výrok o své smřti, uslyšíš výrok o svém osvobození."

Aldobrandino mu na to odpověděřl:

"Čacký muži, neznám řtě a ani si nepamatuji, že bych řtě byl někdy užřel, ale protože se staráš o to, abych byl zachráněn, jsi jistě mým přítelem, jak říkáš. Opravdu nikdy jsem nespáchal onen hřich, za který mám být, jak se všude povídá, odsouzen na smřt. Dopustil jsem se však jiných hřichů a snad právě ty mne uvrhly do mého nynějššího postavení. Ale říkám ti při vši úctě k Bohu, že rád udělám - o slibu ani nemluvě - jakoukoliv velikou věc, natožpak nějakou

215

nepatrnou, bude-li mít Bůh se mnou slitování. Žádej proto, co se ti uráčí, a nikterak nepochybuji, že to určité splním, jestliže tady odtud vyvážnu."

"To, co od řtě žádám," pravil poutník, "není nic jiného, než abys odpustil čtyřem Tedaldovým bratřím, kteří řtě dostali až sem, neboř se domnívali, že ses provinil smřtí jejich bratra - a abys je měl za bratry a přátele, požádají-li řtě o odpuštění."

Aldobrandino na to odvěřtil:

"Kdo nezažil nějakou pohanu, neví, jak sladká je pomsta, a s jakou horoucností se po ní dychřtí. Přesto však jim rád odpustím, a odpouštím jim už nyní, aby se Pánbůh postaral o mou záchranu. A vyjdu-li tady odtud živ a zachráněn, budu si počínat tak, jak ti bude libo."

Tato odpověřď byla poutníkovi vhod, a protože mu zatím nechtěl řici víc, prosil ho jen naléhavě, aby byl dobré mysli, neboř dřívě než uplyne den, uslyší bezpečné zprávy, že je zachráněn.

Poté od něho oďeřel, odebral se na Signorii a potají řekl šlechtici, jenž předsedal soudu:

"Pane můj, všichni mají ochotně usilovat o to, aby vřdy vyšla najevo pravda, a hlavně to mají děřlat ti, kteří zaujímají takové postavení jako vy; mají jim být proti mysli tresty postihující lidi, kteří se neprovinili, a mají dbát, aby byli trestáni pouze provinilci. Přiřšel jsem proto za vámi, aby se nestalo něco ke škodě vařší cti, ale ke škodě řtěch, kteří si to zasluhují. Jak víte, postupovali jste přisně proti Aldobrandinovi Palerminimu a podle vařeho mínění jste našli pravdu, že totiž ten, kdo zabil Tedalda Eliseiho, je on; chystáte se ho také za to odsoudit, ale to je podle mého mínění naprosto nespravedlivé a já vám to dokážu dřívě, než nadejde půlnoc, řtím že vydám do vařích rukou pravě vrahy tohoto mladého muže."

Onen znamenitý muž, kterému bylo Aldobrandina líto, rád popřál sluchu poutníkovým slovům; drahnou dobu s ním rozprávěl o celé řtě věci a posřeze podle poutníkova návodu jal v noci oba bratry hospodské s jejich pacholkem, a ti v rozespalosti nekladli žádný odpor. Chtěl je dát vyslyřchat na skřipci, aby zvěděřl, jak se celá věc zběřhla, ale oni to nenechali dojít tak daleko: nejprve každý jednotlivě a pak všichni řtři společně se vyznali, že Tedalda Eliseiho, jeřž neznali, zabili oni.

Když pak byli dotazováni po příčině, odvěřtili, že přý velmi dotěrně obtěřžoval manželku jednoho z nich ve chvíli, kdy oni právě nebyli v hospodě, a chtěl ji přiměřt k tomu, aby mu byla po vůli.

216

Poutník všechno toto vyslechl, načež s dovolením onoho šlechtice oďeřel a vydal se do domu paní Ermelliny. Všichni ostatní v domě řli už spát, jen ona sama ještě seděla a čekala na něho, neboř toužila uslyřet dobré zprávy o manželovi

a úplně se s Tedaldem usmířit.

"Nejdražší paní," řekl jí Tedaldo s veselou tváří, když k ní přišel, "raduj se, neboť zítra zcela určitě budeš mít svého Aldobrandina celého a zdravého." A aby ji dokonale přesvědčil o tom, co učinil, vyprávěl jí vše dopodrobna. Paní byla oběma nenadálými událostmi nevýslovně rozradostněna: měla totiž zase Tedalda živého, ačkoli ho už oplakala, neboť se domnívala, že je mrtev, a nahlédla, že už nehrozí žádné nebezpečí Aldobrandinovi, ačkoli měla předtím za to, že bude oplakávat jeho smrt. Vroucně svého Tedalda objala, zulíbala, načež se spolu odebrali na lůžko a v dobré míře uzavřeli půvabný a radostný smír, majíce přitom jeden z druhého slastné potěšení.

Když pak nadešlo svítání, Tedaldo vstal, a vyloživ paní, co hodlá učinit, znovu ji poprosil, aby vše uchovala v největší tajnosti; poté vyšel z panina domu - oděn opět do poutnického roucha -, aby se opět ve vhodné chvíli zabýval Aldobrandinovou záležitostí.

Signoria ještě toho dne usoudila, že je naprosto obeznámena s oním činem, neprodleně propustila Aldobrandina na svobodu a za několik dní nato dala štít ony zlosyny na tom místě, kde spáchali vraždu.

Aldobrandino byl tedy k své velké radosti, jakož i k radosti své paní, svých přátel a příbuzných volný - a ježto všem bylo naprosto jasné, že k tomu došlo poutníkovým přičiněním, uvedli ho do svého domu, aby tam pobýval tak dlouho, pokud se mu bude chtít prodlévat v městě. Všichni mu neúnavně prokazovali pocty a strojili mu hodokvasy, obzvláště jeho paní, která jediná věděla, pro koho se toto všecko dělá.

Po několika dnech Tedaldo usoudil, že je na čase smířit bratry s Aldobrandinem; dověděl se totiž, že se nejen cítí propuštěním Aldobrandina potupeni, ale že se také ze strachu ozbrojili.

Požádal proto Aldobrandina, aby splnil svůj slib. Aldobrandino bez otálení odpověděl, že je přichystán slib splnit - i přikázal mu poutník, aby dal pozití připravit pěknou hostinu, a řekl mu, že si přeje, aby na ní Aldobrandino se svými příbuznými uvítal čtyři bratry Tedaldovy s jejich paními. A dodal ještě, že je k usmíření a na hostinu půjde neprodleně pozvat jeho jménem sám.

Ježto byl Aldobrandino srozuměn se vším, co si poutník přál,

217

vydal se Tedaldo bez odkladu ke svým čtyřem bratrům, a když k nim pronesl mnoho slov, jakých bylo třeba k vysvětlení této věci, velmi obratně je posléze přivedl nezvratnými důvody k závěru, že mohou opět získat Aldobrandinovo přátelství, jestliže ho požádají o odpuštění, a potom je i jejich paní pozval na druhý den k obědu u Aldobrandina. Ubezpečení jeho slovem, přijali pozvání bez okolků.

Nazítí tedy, když se přiblížila hodina oběda, přišli do Aldobrandinova domu nejprve černě odění čtyři Tedaldovi bratři s několika svými přáteli; Aldobrandino je už očekával a Tedaldovi bratři odhodili před všemi, které Aldobrandino pozval, aby jim tvořili společnost, všechny své zbraně na zem, a prosíce Aldobrandina, aby jim odpustil vše, co proti němu podnikli, dobrovolně se mu vzdali.

Aldobrandino, pohnut k slzám, je laskavě přijal; políbil každého z nich na ústa, a když k nim promluvil několik slov, odpustil jim všechny křivdy, které od nich trpěl. Pak teprve se dostavily Tedaldovy sestry a manželky jeho bratří, vesměs hnědě oděné, a byly přívětivě uvítány paní Ermellinou i ostatními paními. Nato začala hostina; muži i paní byli během ní skvěle obsluhováni a všechno tu bylo chvályhodné až na jedno, že totiž všichni byli zamklí pod vlivem nedávného smutku, o němž hovořila i tmavá roucha Tedaldových příbuzných. Někteří hodující kvůli tomu také kárali poutníkův záměr a hostinu, což mu ovšem neušlo, a proto, když se naskytla volná chvíle zaplašit smutek - k čemu že se už předtím rozhodl -, povstal, a zatímco ostatní ještě dojídali ovoce, pravil:

"K rozjaření tohoto hodokvasu nechybí nic než Tedaldo, kterého jste nepoznali, ačkoli byl neustále mezi vámi - a proto vám ho ukáži."

Poté shodil ze sebe poutnický plášť a vše ostatní, co patří k poutnickému úboru, a stanul před nimi v kabátci ze zeleného cendelínu. Všichni na něho hleděli s velikým úžasem a dlouho si ho prohlíželi, než se odvážili uvěřit, že je to on.

Tedaldo vida to rozpovídal se o jejich přibuzenstvu a věcech, které se mezi nimi udály, jakož i o svých příhodách - tu vytryskly Tedaldovým bratrům a ostatním mužům slzy radosti a všichni spěchali Tedalda obejmout; podobně učinily i paní, jak ty, jež byly s Tedaldem spřízněny, tak ty, jež s ním spřízněny nebyly. Jediná paní Ermellina tak neučinila, a proto Aldobrandino, když to zpozoroval, řekl:

"Co to znamená, Ermellino? Proč nevíš Tedalda tak radostně jako ostatní?"

Paní Ermellina mu na to odpověděla tak, aby to všichni slyšeli:

218

"Žádná z přítomných žen ho neuvítala a nevíta radostněji než já, neboť jsem mu zavázána mnohem víc než kterákoli jiná - vždyť jsem přece opět získala tebe pouze jeho přičiněním. Zdržuj mě však od toho pomluvy, které roznášeli lidé ve dnech, když jsme oplakávali onoho nebožtíka, jež jsme měli za Tedalda."

"Jdiž, děl jí Aldobrandino, "myslíš, že věřím klevetníkům? Když se mě snažil zachránit, sám tím velmi jasně dokázal, že není pravda, co se říká, a já tomu také nevěřil. Hned se zdvihni a jdi ho obejmout."

Paní si nepřála nic jiného - i uposlechla bez váhání svého manžela, vstala, velmi radostně ho objala a uvítala ho jako ostatní paní.

Aldobrandinova šlechetnost se velmi líbila. Tedaldovým bratrům a všem ostatním mužům i paním, kteří tu byli, a všechna rozladění, která vyvolaly v mysli některých přítomných lidí řeči, jež se trousily, byla rázem zahlazena. Tedaldo pak po tomto radostném uvítání sám strhl bratřím černá roucha z ramen a sesterkám a švegruším roucha hnědá a žádal, aby byla přinesena jiná roucha. Když se tedy jeho příbuzní převlékli, pustili se všichni do zpěvu, tance a jiných

hojných radovánek a tak hostina, jež začala zamlkle, měla konec dosti hlučný. Posléze se všichni v nesmírném rozjaření odebrali do Tedaldova domu a tam večer znovu pohodovali - a pokračovali pak tímto způsobem v oslavách ještě mnoho dní potom.

Florentané se nějaký čas dívali na Tedalda jako na zázrak a člověka z mrtvých vzkříšeného, a mnoha lidem, dokonce i Tedaldovým bratrům, tkvěla pořád v mysli slaboučká pochybnost, zda je to on, anebo ne. Nevěřili tomu úplně a možná že by tomu byli neuvěřili hodně dlouho, kdyby se nebylo přihodilo něco, čím se vysvětlilo, kdo vlastně byl zabit. Stalo se to takto:

Jednoho dne táhli kolem jejich domu žoldnéři z Lunigiany a tu spatřili Tedalda. Hned k němu přistoupili a řekli:

"Bud' zdrav, Fazinolo!"

Tedaldo jim v přítomnosti bratří odpověděl:

"Spletli jste si mne s někým jiným."

Žoldnéři po těchto slovech zrozačtili a požádali Tedalda za odpuštění řkouce:

"Opravdu, ještě nikdy jsme se nesetkali s nikým, kdo by se podobal tak jako vy jednomu našemu druhu, který se jmenuje Fazinolo a je z Pontremoli. Přišel sem před dvěma nedělemi nebo o něco dřív a pořád se ještě nemůžeme dovědět, co se s ním stalo. Byl nám všem divný tento oblek, protože Fazinolo byl jako my vojákem."

Když nejstarší Tedaldův bratr zaslechl tato slova, přistoupil

219

k žoldnéřům a otázel se, jak byl onen Fazinolo oděn. Žoldnéři mu to pověděli a tu se podle jejich řeči shledalo, že byl oblečen jako onen zabitý a dle toho a ještě jiných známek vyšlo najevo, že zabit byl Fazinolo, a nikoli Tedaldo, čímž bylo úplně zaplašeno podezření Tedaldových bratří a všech ostatních.

Tedaldo, jenž se vrátil jako boháč, setrval pak ve své lásce, a ježto si počínal rozvážně, nikdy se se svou paní nerozešel a dlouho se s ní těšil ze vzájemné lásky. I dej Bůh, abychom si také i my mohli užít své.

PŘÍBĚH OSMÝ

Ferondo požíje jistého prášku a je pohřben jako mrtvý. Opat ho vytáhne z hrobu, uvrhne do žaláře, namluví mu, že je v očištění, a dopřává si zatím s jeho ženou. Ferondo posléze vstane z mrtvých a vychová syna, jež zplodil opat s jeho manželkou, jako svého vlastního.

Dlouhý Emiliin příběh skončil a nebylo nikoho, komu by byla jeho délka vadila, naopak všechny paní uznávaly, že příběh byl vyprávěn stručně, uváží-li se, že v něm byla řeč o mnoha různých událostech. Tu projevila královna své přání pouhým pokynutím a dala tak Laurettě příležitost, aby začala takto vyprávět:

Rozpomněla jsem se, nejdraší paní, najeden příběh, který vám budu vyprávět po pravdě, jak se stal, i když vám bude připadat spíše jako smyšlenka. Vytanul mi na mysl, když jsem před chvílí slyšela, jak byl jeden pohřben a oplakáván místo někoho jiného.

Budu vám vyprávět, jak byl jeden živý člověk pohřben co nebožtík a jak potom on sám i mnozí jiní měli za to, že se dostal z hrobu jakožto z mrtvých vzkříšený, a nikoli jako živý člověk; ten, jenž tohle vše zavinil, byl pak uctíván jako světec, ačkoli měl být spíše zatracen.

V Toskáně tedy kdysi bylo - a je tam dosud - jedno opatství, ležící jako mnoho jiných v místech, kam nepřichází mnoho lidí, a v tomto opatství se stal opatem jeden řeholník, muž na v svatý ve všem kromě obcování s ženami. Uměl si však v této věci

220

vést tak obezřetně, že nejenom to nikdo nevěděl, ale ani ho z toho nepodezřival, a tak byl opat pokládán za člověka přesvatého a řádného v každém směru.

Jednoho dne se stalo, že se s tímto opatem tuze sprátelil jeden velebohatý sedlák, jemuž bylo jméno Ferondo, člověk nadmíru hrubý a neotesaný. Opat měl zálibu nikoli v přátelství s ním, leč v povyražení, jež mu čas od času skýtala sedláková pošetilost, ale tu si pojednou povšiml, že Ferondo má za manželku překrásnou paní, a zamiloval se do ní tak horoucně, že dnem i nocí nemyslel na nic jiného. Ježto však zvěděl, že Ferondo je v lásce a v hlídání své manželky velice chytrý, ačkoli ve všem ostatním vynikal pošetilostí a hloupostí, octl se opat takřka na pokraji zoufalství, leč díky přenáramné prohnatosti se mu posléze přece jen podařilo přimět Feronda, aby občas přišel se svou manželkou pokochat se zahradou u opatství. Zde pak jim vyprávěl o blaženosti věčného života a velezbožných skutečích rozličných mužů a žen z minulých dob a hovořil přitom tak jímavě, že paní pojala touhu vyzpovídat se u opata. I požádala Feronda o dovolení k tomu, a ten jí je dal.

Paní se tedy přišla vyzpovídat, z čehož měl ovšem opat nesmírnou radost, usedla mu k nohám, a ještě než přišla řeč na něco jiného, spustila:

"Messere, kdyby mi byl dal Pánbůh pořádného manžela, či kdyby mi nebyl dal vůbec žádného, snad by bylo pro mne snadné kráčet touto cestou, jež vede k věčnému životu, jak jste říkal. Když však pomyslím, kdo je to Ferondo a jak je hloupý, mohu si říkat vdova; jsem však provdána a tak nemohu mít jiného manžela, pokud je tenhle naživu. A ježto je tak hloupý, bezměrně na mne žárlí, ačkoli k tomu nemá žádný důvod, a já s ním v životě nemám nic jiného než samé trampoty a soužení. Proto vás prosím, ještě než se vám budu zpovídat z dalších věcí, abyste mi v této věci ráčil dát nějakou radu, neboť by mi málo pomohla zpověď nebo nějaký jiný dobrý skutek, nebudu-li mít v tomhle možnost dojít spásy."

Tato slova naplnila opatovu duši velikou radostí, ba zdálo se mu, že sama Štěstěna otevírá cestu k jeho největší touze; proto děl:

"Milá dcero, myslím, že pro tak krásnou a jemnou paní, jako jste vy, je velikým utrpením mít za chotě slabomyslného člověka - ale ještě větším utrpením, podle mého, je mít žárlivce; věřím proto rád, že máte takové trápení, o němž jste mluvila, neboť váš manžel je tím prvním i tím druhým člověkem. Abych vám to však řekl zkrátka, nevidím proti tomu žádnou jinou radu či pomoc leda tu, že bychom Feronda z jeho žárlivosti nějak vyléčili. Dokázal bych onen

221

účinný lék připravit sám, dovedete však ve svém nitru utajit, co vám vyložím?"

"Milý otče," odvětila paní, "nepochybujte o tom, neboť raději bych šla na smrt, než bych pověděla někomu něco z toho, o čem jste mi přikázal mlčet. Jak se to však dá provést?"

"Chceme-li, aby se vyléčil," pravil opat, "musí se dostat do očiště."

"Ale jak se tam zaživa dostane?" otázala se paní.

"Musí umřít - a tak se tam dostane," řekl opat, "a až vytrpí tolik muk, že bude ze své žárlivosti vyléčen, budeme některými modlitbami prosit Pánaboha, aby vašeho manžela poslal zpět na tento svět."

"Tak to se tedy mám stát vdovou?" zeptala se paní.

"Ano," odvětil jí opat, "po určitou dobu budete muset dávat velký pozor, abyste se znovu neprovдалa, ježto by vám to měl Pánbůh za zlé, a Ferondo, k němuž byste se musela vrátit, až přijde odtamtud, by byl ještě žárlivější než předtím."

Paní na to řekla:

"Budu spokojena se vším, jen když se vyléčí z té ohavnosti, abych nemusela být pořád jako v žaláři. Čiňte, co je vám libo."

Tu pravil opat:

"Učiním to, ale jakou odměnu za tuhle službu od vás dostanu?"

"Milý otče," děla na to paní, "dám vám vše, co vám bude po chuti a co budu moci. Může však udělat taková žena jako já něco, co by bylo hodno takového muže, jako jste vy?"

"Paní," pravil opat, "můžete pro mne učinit neméně věc, než je to, co se já chystám učinit pro vás; stejně tak, jako já zamýšlím učinit něco pro vaše dobro a k vaší potěše, můžete učinit i vy něco pro spásu a pro naplnění mého života."

"Je-li tomu tak," prohlásila paní, "jsem připravena udělat to."

"Věnujte mi tedy svou lásku," řekl opat, "a skytnete mi ukojení, po němž prahnu a vroucně toužím."

Paní, slyšíc tato slova, odpověděla všecka vyděšena:

"Běda, otče můj, co to ode mne žádáte? Já měla za to, že jste světec. Ale copak se sluší, aby svatí muži žádali takovýchle věcí od žen, které k nim přijdou o radu?"

"Má krásná duše," pravil opat, "nikterak se tomu nedivte, neboť i tímhle se svatost nikterak neméně, protože svatost sídlí v duši; tohle však, co od vás žádám já, je hříchem těla. Ale ať už je tomu jakkoli, vaše líbezná krása na mne zapůsobila takovou silou, že i láska nutí jednat takto. A říkám vám, že se můžete honosit

222

krásou víc než kterákoli jiná žena, zvláště když uvážíte, že se líbíte světcům, kteří jsou zvyklí vidět krásy nebes. Krom toho jsem muž jako ostatní, i když jsem opatem, a jak vidíte, nejsem ještě starý. Nemělo by vám být věru zatěžko udělat to, o čem vás žádám, ba měla byste po tom toužit, ježto vám v té době, co bude Ferondo v očiště, budu skýtat - až vám budu dělat v noci společnost - onu potěchu, kterou by vám měl skýtat on; a věřte, že si toho nikdo nevšimne, protože každý o mně soudí zrovna tak, ba ještě líp, než jste o mně před chvílí soudila vy. Neodmítejte tedy tu milost, kterou vám Pánbůh sesílá, neboť je mnoho takových, které by si přály mít to, co vy můžete a budete mít, jestliže budete moudrá a budete se řídit mou radou. Krom toho mám pěkné a drahocenné klenoty a nikdy nedopustím, aby patřily někomu jinému než vám. Učiňte tedy i vy, má sladká naději, pro mne to, co já rád učiním pro vás."

Paní sklopila oči k zemi, neboť nevěděla, jak opata odmítnout, a vyhovět mu jí zase nepřipadalo správné, i usoudil opat, vida, že ho vyslechla a že váhá s odpovědí, že ji už napůl získal na svou stranu, a přidal k dřívějším slovům ještě mnoho dalších. Ještě než domluvil, podařilo se mu vpravit jí do hlavy, že to, co žádá, je správné, a tu ona zcela zahanbena řekla, že je ochotna vykonat vše, co přikáže, ale že to nemůže udělat dříve, než bude Ferondo v očiště.

Na výsost spokojený opat jí odpověděl:

"My už se přičiníme, aby se tam dostal co nejdříve. Postarejte se jen, aby mě zítra či některý jiný den přišel navštívit."

Po těchto slovech jí nenápadně vtiskl do ruky překrásný prsten, načež ji propustil.

Rozradostněná darem a doufajíc, že dostane ještě další, vrátila se paní mezi své družky, a vypravujíc jim báječné věci o opatově svatosti, putovala s nimi domů.

Za několik dní nato přišel Ferondo na opatství. Sotvaže ho spatřil opat, rozhodl se, že ho okamžitě pošle do očiště; vyhledal prášek, který měl divuplný účinek a jež dostal v Levantě od jednoho mocného knížete s ubezpečením, že ho používá i Stařec z Hory, když chce někoho poslat ve spánku do ráje anebo ho odtud dostat zpátky, a že tento prášek v menší či větší dávce - aniž ublíží tomu, kdo ho požil, přivádí na delší či kratší, dobu do tak tvrdého spánku, že po dobu jeho působení by nikdo nikdy o sobě neřekl, že měl v sobě špetku života - vzal ho takové množství, jež stačilo uspat člověka na tři dny, a ve své cele ho dal v čiši vína - ještě než se usadil - vypít Ferondovi, jenž nic nezpozoroval. Potom ho odvedl do křížové

223

chodby a spolu s několika svými řeholníky se bavil jeho hloupostmi. Netrvalo to dlouho a prášek začalinkoval: na Feronda přišlo pojednou takové spaní, že usnul ještě vstoje a ve Spánku upadl na zem.

Opat se jal předstírat, že je vylekán tím, co se přihodilo, kázal, aby mu rozepjali opasek, aby přinesli čerstvou vodu a

nastříkali i ji do obličej; přikázal, aby použili ještě mnoho jiných prostředků, a tvářil se, že chce ve Ferondovi opět vyvolat zmizelý život a vědomí, jako by ho byla zchvátila plynatost žaludku či nějaký jiný neduh. Když pak opat a mniši zjistili, že Ferondo přes to prese všechno nepřichází k sobě, ohmatali mu tepnu, a necítíce v ní žádný tep, usoudili, že je Ferondo zcela určitě mrtev. Poslali proto vzkaz jeho manželce a příbuzným, kteří všichni neprodleně přišli na opatství, a když ho tu trochu oplakali, kázal opat uložit Feronda, oblečeného tak, jak byl, do hrobky.

Ferondova paní se vrátila domů, prohlásila, že se nikdy neodloučí od malého děcka, jež měla s Ferondem, zůstala v domě, v němž přebývala před tím, a sama se jala vychovávat synka a spravovat jmění, jež jí po manželovi zůstalo.

Opat ještě téže noci potají vstal a s pomocí jednoho bolognského řeholníka, jemuž velmi důvěřoval a který sem toho dne přibyl z Bologne, vytáhl Feronda z hrobu a odnesl ho do sklepení, kam nepadalo žádné světlo a které sloužilo za žalář pro mnichy, kteří něco provedli. Poté vysvlékli Feronda z jeho šatů, oblékli ho jako řeholníka, položili ho na otep slámy a rozhodli se nechat ho zde ležet tak dlouho, dokud nepřijde k sobě. Opat poučil onoho bolognského mnicha, co má dělat, a ten se zde jal vyčkávat - aniž o tom někdo jiný věděl -, až se Ferondo probere.

Hned druhého dne se opat vydal s několika svými řeholníky do domu oné paní - jako by šel na návštěvu -, a když ji zastihl celou zarmoucenou a černě oděnou, chvíli ji utěšoval a mezitím jí šeptem připomněl její slib.

Paní si uvědomila, že je volná, a že jí ani Ferondo, ani nikdo jiný nemůže být v té věci na překážku, a když spatřila na opatově prstě jiný krásný prsten, pravila, že nemá nic proti, a umluvila si s opatem, aby přišel příští noci. Opat tedy vyčkal, až nadejde noc, a přestrojen do Ferondových šatů přišel v doprovodu jednoho mnicha k paní, s níž pak ležel až do jitřní k svému velikému potěšení a radosti; ráno se vrátil na opatství a od toho dne konal pak tuto cestu za tímto cílem velmi často. Stávalo se sice, že leckdy opata, jdoucího za paní či vracejícího se od ní, potkali nějakí lidé, ale ti se domnívali, že je to duch Feronda, který obchází tamějšími končinami,

224

aby se kál, a tak obíhalo mezi přihlouplým lidem vesnickým mnoho pověstí, jež se několikrát donesly i Ferondově manželce, která ovšem tuze dobře věděla, kdo to tu obchází.

Když Ferondo zase nabyl vědomí - ačkoli nevěděl, kde se to octl - vstoupil do sklepení bolognský řeholník s několika metlami v ruce, promluvil na Feronda strašlivým hlasem, načež ho popadl a uštědřil mu pořádný výprask.

Ferondo se v pláči a křiku neustále ptal: "Kde to jsem?" A tu mu mnich odpověděl:

"Jsi v očištění."

"Cože?" vykřikl Ferondo. "To jsem tedy mrtev?"

"Ovšem," řekl mu mnich.

Tu Ferondo začal oplakávat sám sebe i svou paní i svého synka a mluvil zmateně páté přes deváté. Řeholník mu přinesl něco k jídlu a k pití a Ferondo, když ho uzel, řekl:

"A to mrtví jedí?"

"Zajisté," pravil mnich. "To, co ti přináším, poslala dnes ráno tvá bývalá choť k nám do kostela, aby bylo za tvou duši odslouženo několik mší. Pánbůh však chce, abychom to dali tobě."

"Pánbůh jí to odplat' nastokrát," řekl na to Ferondo, "míval jsem ji náramně rád, ještě než jsem umřel. Miloval jsem ji tak, že jsem ji v noci nepustil z náručí a jen jsem ji líbal a někdy jsem dělal také ještě něco jiného, když mi na to přišla chuť."

Poté se Ferondo pustil do jídla a do pití, ježto měl už velký hlad a žízeň, ale protože se mu víno nezdálo příliš dobré, řekl:

"Pane Bože, aby ji kat spral, že nedala knězi to víno ze sudu uzdi!"

Když se Ferondo najedl, řeholník ho znovu popadl a znovu ho pořádně spráskal týmiž metlami jako předtím. Ferondo při tom tuze křičel a vypytl se řeholníka:

"Proč mě takhle mlátíš?"

Mnich mu odpověděl:

"Protože podle přikázání Pánaboha se ti má tohleto dostat dvakrát za den."

"Ale proč?" ptal se Ferondo.

"Protože jsi byl žárlivý, ačkoli jsi měl za manželku nejlepší ženu z celého kraje," řekl mu na to mnich.

"Ouvej," pravil Ferondo, "to máš pravdu. Byla to i nejsladší žena, neboť byla medovější než marcipán. Jenže já nevěděl, že to Pánbůh nemá rád, když je manžel žárlivý. Vědět to, nebyl bych si tak počínal."

225

"Takhle jsi měl uvažovat, dokud jsi byl naživu," řekl mnich. "A měl ses polepšit. Jestli se někdy stane, že se tam vrátíš, nikdy nezapomeň na to, jak teď s tebou nakládám, a dbej, abys už nikdy nežárlil."

"To se může někdo vrátit na svět, když umře?" ptal se Ferondo.

"Může, chce-li Bůh," řekl mnich.

"Jestli se tam někdy vrátím já," řekl Ferondo, "bude ze mne ten nejlepší manžel pod sluncem. Už nikdy ji nebudu tlouci, už nikdy ji nebudu spílat, leda za to víno, které sem poslala dnes ráno. A také za to, že mi sem neposlala žádnou svíčku, takže jsem musel jíst potmě."

"Svíčky sem poslala," řekl mnich, "jenže shořely během mší."

"Nepochybuj, že mluvím pravdu," pravil Ferondo. "Jestli se vrátím zpátky na svět, určitě ji nechám dělat, co bude chtít. Pověz mi však, kdo jsi ty, že tu se mnou tak nakládáš?"

"Já jsem také nebožtík," odpověděl mu řeholník. "Žil jsem na Sardinii, a protože jsem kdysi tuze vychvaloval jednoho svého pána za to, že je žárlivý, Bůh mě odsoudil k tomu trestu, že ti musím dávat jíst, pít a tenhle výprask tak dlouho, pokud Bůh nerozhodne o tobě a o mně jinak."

"A to tu není nikdo jiný kromě nás dvou?" optal se Ferondo.

"Je," děl mnich, "jsou tu tisíce lidí, ale tu je nemůžeš ani vidět, ani slyšet zrovna tak, jako nemohou oni slyšet a vidět tebe."

"A jak daleko jsme od našich končin?" otázal se Ferondo.

"A já," odpověděl mu řeholník, "to bude hezkých pár mil dál než do nejpěknějšího vykání."

"A safra, to jsme tedy hodně daleko," řekl na to Ferondo. "Tak se mi zdá, že jsme asi tak daleko, že jsme se octli asi mimo svět."

Za takovýchto a podobných rozhovorů byl tedy Ferondo vězněn po deset měsíců v onom vězení. Dostával tu jídlo, pití a výprask, a velmi šťastný opat mezitím často přicházel za krásnou paní a trávil s ní ty nejkrásnější chvíle na světě. Protože však neštěstí nechodí po horách, stalo se, že paní obtěžkala, a když to zpozorovala, bez meškání o tom pověděla opatovi. Oba dva z té příčiny usoudili, že Ferondo musí být neprodleně povolán z očiště zase do života a vrátit se k paní, aby mu mohla sdělit, že s ním obtěžkala.

Hned příští noci tedy kázal opat řeholníkovi, aby změnil hlas a zavolal Feronda v žaláři a řekl mu:

"Ferondo, raduj se, neboť Bohu se uráčilo poslat tě zpátky na svět. Až se tam navrátíš, tvá paní ti brzy povíje synáčka, kterého pojmenuj Benedikt, ježto se ti této milosti dostává skrze modlitby,

226

které konali z lásky k svatému Benediktovi tvůj opat a tvá manželka."

Když Ferondo uslyšel tato slova, tuze se zaradoval a pravil:

"Z toho mám velkou radost, kéž to Hospodin oplátí opatovi, svatému Benediktovi i mé manželce, sladké, medové a lahodné jako sýr."

Poté dal opat Ferondovi podat víno, do něhož nasypal tolik onoho prášku, aby Ferondo usnul na čtyři hodiny, načež mu opět oblékl jeho šaty a potichoučku ho se svým řeholníkem donesl zpět do hrobky, do níž byl Ferondo pohřben.

Za rozbřesku příštího dne přišel Ferondo opět k sobě, a když uzel jakousi škvírou v hrobce světlo, jež nespátřil dobrých deset měsíců, usoudil, že je živ, a dal se do křiku:

"Otevřte mi, otevřte mi!"

Přitom se začal opírat hlavou o příklep hrobky takovou silou, že jím pohnul, poněvadž nebylo těžké jej odsunout, a pozvolna jej odstrkoval. Řeholníci, kteří právě odříkávali jitřní modlitby, poznali hlas Ferondův, přichvátali k hrobce a zde uviděli Feronda, jak právě vylézá ven. Vidouce tento div divoucí, dali se všichni zděšeně na úprk a pádili rovnou k opatovi. Ten předstíral, že právě dokončil modlitbu, a takto pravil:

"Synové moji, nemějte strach, ale vezměte kříž a svícenou vodu a pojdte se mnou. Uvidíme, co nám tím všemohoucnost Páně chce zjevit."

Tak se také stalo.

Ferondo vystoupil z hrobu všecek pobledlý - ježto tak dlouho nespátřil oblohu -, a sotvaže spatřil opata, rozběhl se mu v ústřety, padl mu k nohám a řekl:

"Jak mi bylo zjeveno, otče můj, modlitby vaše, modlitby svatého Benedikta a mé paní mě vysvobodily z muk očiště a navrátily mě do života. Proto se modlím k Pánubohu, aby nám požehnal dneska a zítra a vůbec vždycky."

"Velebena budiž všemohoucnost Páně," pravil opat. "Jdi tedy, milý synu, když nám tě sem Pánbůh poslal, zase zpátky, potěš svou paní, jež nepřestala prolévat slzy od té doby, co jsi odešel z tohoto života, a buď nadále přítelem a služebníkem Pánaboha."

"Pane opate," řekl mu Ferondo, "všecko už mi bylo řečeno, jen to nechtě všecko na mně, neboť jakmile se s ní shledám, pořádněji zlíbám, ježto ji tuze miluji."

Opat, jenž tu zůstal se svými řeholníky, předstíral, že se celé té události tuze diví, a kázal zbožně zpívat Miserere, Ferondo pak se

227

vrátil do své vsi, kde se před ním všichni, kdo ho spatřili, dávali na útěk, jak se obvykle stává, když se objeví něco strašného. Ferondo za nimi volal a každého ujišťoval, že vstal z mrtvých.

I jeho manželka dostala z něho strach.

Když se však zjistilo, že Ferondo je živ, všichni se trochu zklidnili a začali se ho vyptávat na všechno možné. Ferondo všem odpovídal - jako by se byl vrátil co moudrý člověk - a každému vyprávěl neobyčejné věci o duších jeho příbuzných; vymýšlel si přitom z vlastní hlavy ty nejpodivnější povídačky na světě o tom, jak to - vypadá v očistci, a před všemi lidmi vyprávěl o zjevení, jehož se mu dostalo z úst žvanděla Garfiola, než vstal z mrtvých.

A ježto se tedy navrátil do svého domova a ujal se opět držení svých statků, přivedl i do jiného stavu - jak se domníval - svou choť. Šťastná náhoda tomu přála, že paní povila v náležité době - podle mínění hlupců, kteří se domnívají, že žena nosí dítě přesně devět měsíců. Bylo to dítě mužského pohlaví a bylo pojmenováno Benedikt Ferondo.

Ferondův návrat a jeho povídačky, neboť skoro všichni věřili, že Ferondo vstal z mrtvých, nesmírně přispěly k tomu, že vzrostla pověst o opatově svatosti. Ferondo, jenž byl za svou žárlivost přenáramně bit, byl napříště z ní úplně vyléčen, a jak opat slíbil jeho manželce, nikdy víc na svou choť nežárlil. Paní z toho měla jenom radost, a žila s ním jako předtím počestně, nehledě ovšem na to, že se tuze ráda - pokud tomu okolnosti přály - setkala se svatým opatem, jenž jí tak dobře a horlivě posloužil v největší tísní.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Gillette z Narbonnu vyléčí francouzského krále z píštěle. Žádá za to Bertranda z Roussillonu za manžela, ten se s ní ožení proti své vůli, a ježto jí opovrhne, odejde do Florencie. Tam si namlouvá jedno děvče. Gillette však léhá s ním

místo ní a má s ním dva syny. Bertrand si ji potom zamiluje a žije s ní jako s manželkou. Když byl Laurettin příběh u konce, byla řada vyprávět už jen na královně, jež nechtěla porušit Dioneovu výsadu, a proto nečekala ani, až ji ostatní k tomu vybídnou, a sama se velmi roztomile rozpovídala.

228

Kdo by mohl ještě vyprávět nějaký příběh, který by se líbil, když jsme právě slyšeli příběh Laurettin. Bylo nepochybně velké štěstí, že nevyprávěla první, neboť příběhy, jež by byly přišly po jejím, byly by se pramálo líbily, což se stane - jak se obávám - těm příběhům, které se tu ještě dnes budou vyprávět. Ale ať už je jakkoli, budu vám povídat to, co mě právě napadlo v souvislosti s předepsaným námětem.

Ve francouzském království žil šlechtic, jemuž bylo jméno Isnard, hrabě z Roussillonu; byl chatrného zdraví, a proto měl neustále u sebe lékaře, který slul mistr Gérard z Narbonnu. Řečený hrabě měl jediného malého synka, zvaného Bertrand, jenž byl překrásný a líbezný; společně s ním bylo vychováváno několik jiných dětí jeho věku a mezi nimi byla i dcerka jmenovaného lékaře, jíž bylo jméno Gillette a která zahořela k tomuto Bertrandovi nezměrnou láskou a daleko horoucněji, než příslušelo jejímu útlému věku.

Hrabě před smrtí poručil syna do rukou králových, takže se Bertrand musel odebrat do Paříže, což děvče ukrutně zarmoutilo, a když jí pak zanedlouho rovněž zamřel otec, byla by se ráda vydala do Paříže, aby spatřila Bertranda - kdyby byla mohla k tomu najít nějaký počestný důvod; protože však byla velmi hlídána, neboť byla jedináček a velmi bohatá, neviděla k provedení svého úmyslu žádnou poctivou cestu.

Léty dospěla do věku, kdy se už měla vdávat, ale protože nemohla zapomenout na Bertranda, odmítala mnohé nápadníky, za něž ji příbuzní chtěli provdat, a nikdy nedala najevo pravý důvod, proč to dělá.

Právě v době, kdy hořela více než jindy láskou k Bertrandovi, ježto slyšela, že vyrostl v překrásného mladého muže, došla ji zvěst o tom, že francouzskému králi po jistém výrůstku, který měl na prsou a který byl špatně léčen, zůstala pištěl, jež mu byla převelice na obtíž a tuze ho bolela. Zvěděla také, že se doposud nepodařilo nalézt lékaře, který by krále z této choroby vyléčil, a ačkoli prý se o to pokoušeli už četní lékaři, všichni nemoc spíše zhoršili, takže král ztratil veškerou naději a nechce prý už od nikoho přijmout radu ani pomoc.

Děvče se z této zprávy velmi zaradovalo, neboť soudilo, že tím získalo nejenom převelice oprávněný důvod k cestě do Paříže, ale že se jí podaří - má-li král onu chorobu, jak se ona domnívá - získat Bertranda za manžela. Ježto se kdysi od svého otce ledačemu přiučila, udělala z jistých bylin prášek účinný při chorobách, mezi něž patřila podle jejího mínění choroba králova, vsedla na koně

229

a odcestovala do Paříže. První, co udělala, bylo však to, že se snažila spatřit Bertranda, a teprve potom předstoupila před tvář králova a požádala ho, aby jí prokázal tu milost a ukázal ji onen bolák.

Když král spatřil před sebou tak sličné a líbezné děvče, nedokázal jí to odříci, ukázal svou chorobu a Gillette, sotvaže ji spatřila, ihned nabyla jistoty, že bude moci tuto nemoc vyléčit.

"Monseigneur," pravila, "bude-li vám libo, doufám, že vás s pomocí boží zbavím této nemoci a do osmi dnů vás uzdravím bez jakýchkoli bolestí nebo obtíží."

Král se v duchu nad jejími slovy ušklíbl a řekl si:

"Copak by mohla nějaká mladá žena znát to, co neznali a nedovedli největší lékaři na světě?"

Poděkoval jí proto za dobrou vůli a řekl jí, že si umíní, že už nikdy na žádnou lékařskou radu nic nedá.

Dívka mu pravila:

"Monseigneur, vy pohrdáte mým uměním proto, že jsem mladá a že jsem žena. Mějte však na paměti, že neléčím podle svých vědomostí, ale s pomocí Pánaboha a podle vědomostí mistra Gérarda Narbonského, který byl mým otcem a proslulým lékařem, pokud žil."

Tu si řekl v duchu král: "Možná že mi ji poslal Bůh; proč bych tedy nezkusil, co umí, když mi tvrdí, že mě vyléčí za krátkou dobu a bez obtíží." Rozhodl se tedy, že to zkusí, a řekl:

"Slečno, přimějete-li nás porušit náš úmysl, jaké odměny se vám má podle vás za to dostat, jestliže nás nevyлéčíte?"

"Monseigneur," odpověděla dívka, "dejte mě sřezit, a jestliže vás během osmi dnů nevyлéčím, dejte mě upálit."

Vyléčím-li vás však, jaké odměny se mi za to dostane?"

Král jí na to odpověděl:

"Zdá se mi, že nemáte dosud manžela, proto vás - jestliže se vám to podaří - dobře a vysoko provdám."

"Monseigneur," odpověděla na to dívka, "je mi opravdu vhod, že mě chcete provdat, chci však takového manžela, o jakého vás požádám, aniž vás ovšem požádám o některého z vašich synů či o někoho z královského rodu."

Král jí bez meškání slíbil, že tak učiní, dívka ho počala léčit, a ještě než vypršela lhůta, vrátila králi zdraví. I pravil král cítící, že je uzdraven:

"Slečno, opravdu si za to zasloužíte manžela," a dívka mu na to odpověděla:

"Pak jsem si tedy, monseigneur, vysloužila Bertranda z Roussillonu,

230

do něhož jsem se zamilovala již ve svém dětství a jež od té doby na výsost miluji."

Králi se zdálo, že je to příliš velká odměna, má-li jí dát Bertranda za manžela, ale protože jí to slíbil a nechtěl porušit dané slovo, dal si Bertranda zavolat a řekl mu:

"Bertrande, dospěl jste a je z vás dokonalý rytíř. Chceme proto, abyste se vrátil na své hrabství a abyste si tam odvedl slečnu, kterou jsme vám určili za manželku."

Bertrand na to děl:

"A kdo je ta slečna, monseigneur?"

Král mu na to odpověděl:

"Ona, jež mi svými léky vrátila zdraví."

Ačkoli Gillette Bertrandovi, který ji znal a viděl, připadala velmi krásná, přece jen velmi pohrdlivě řekl - neboť věděl, že dívka není z rodu, který by se vyrovnal jeho urozenosti:

"Vy mi tedy, monseigneur, chcete dát za manželku tu mastičkářku? Kéž Bůh nedopustí, abych si někdy takovou ženu vzal za manželku."

Král na to odpověděl:

"Vy tedy chcete, abychom nesplnili své slovo, jež jsme dali kvůli znovunabytí zdraví oné slečně, jež si jako odměnu za to vyžádala vás za manžela?"

"Monseigneur," řekl Bertrand, "můžete mi odnít všechno, co chcete, a darovat mě jako svého mana, komu se vám zráčí. Ujišťuji vás však, že nikdy nebudu s takovým manželstvím spokojen."

"I budete," řekl král, "neboť slečna je krásná a moudrá a nesmírně vás miluje. Doufám proto, že s ní budete žít mnohem šťastněji, než byste žil s nějakou paní vyššího rodu."

Bertrand zmlkl a král kázal chystat veliké přípravy na svatební obřady. A když pak nadešel den určený k sňatku, oženil se Bertrand - ač nerad - v králově přítomnosti s onou slečnou, jež ho milovala více než sama sebe. Když bylo vše skončeno, řekl Bertrand - neboť se v duchu už předtím v té věci rozhodl -, že se chce vrátit do svého hrabství a dovršit své manželství zde. Požádal krále o svolení, vsedl na kůň a odjel nikoli do svého hrabství, nýbrž do Toskánska. A když se tu dověděl, že Florentáné právě válčí se Sieňany, rozhodl se, že se přidá na stranu Florentánů. Ti ho s radostí a se ctí přijali, učinili ho kapitánem jistého válečného oddílu a Bertrand, dostávaje dobrý žold, setrval ve službách Florentánů drahnou dobu.

Mladá novomanželka, jež byla s tímto obratem pramálo spokojena, doufala, že se jí podaří svým dobrým počínáním přivolat Bertranda

231

zpět do jeho hrabství, a vydala se proto do Roussillonu, kde ji všichni uvítali jako svou paní. Protože shledala, že zde za ten dlouhý čas, co tu nebyl hrabě přítomen, všechno zpusťlo a je zanedbáno, uvedla všechno jako rozšafná paní s velkou přičinlivostí a pečlivostí do pořádku, z čehož měli poddaní velkou radost. I měli ji za to ve veliké vážnosti, velmi ji milovali a přikře kárali hraběte, že o ni nedbá.

Když paní přivedla celý kraj do náležitého pořádku, vzkázala to po dvou rytířích hraběti a poprosila ho - odmítá-li se vrátit do svého hrabství kvůli ní -, aby jí to oznámil, že ona sama odtud odejde, jen aby mu vyhověla. Hrabě jí nesmírně tvrdým způsobem vzkázal:

"Nechť ona paní v této věci dělá, co jí libo; pokud jde o mne, vrátím se tam teprve tehdy, až bude mít na prstu tento můj prsten a v náručí dítě zplozené se mnou."

Onen prsten byl hraběti tuze drahý, a nikdy jej proto z prstu nestahoval, ježto se kdysi dověděl, že má v sobě jakousi tajemnou moc.

Rytíři porozuměli tvrdosti podmínky, neboť ji tvořily dvě ta nemožné věci - a když viděli, že ho jejich slova nemohou odvrátit od jeho úmyslu, vrátili se k paní a vyřídili jí jeho odpověď. Paní byla z toho velmi zarmoucená, ale po dlouhém přemítání se rozhodla, že se pokusí obě dvě tyto věci vykonat, aby tím svého manžela získala. Když si všechno náležitě rozmyslela, svolala ty nejstarší a nejlepší muže svého hrabství a jímavými slovy jim pověděla, co všechno již vykonala z lásky k hraběti. Vyložila jim, co poté následovalo, a nakonec jim řekla, že nemá v úmyslu, aby hrabě dlel neustále ve vyhnanství jen proto, že ona mešká zde, ale že naopak zamýšlí strávit zbytek svého života zbožným putováním a milostnými skutky pro spásu své duše. Poté je poprosila, aby vzali na sebe opatrování a spravování hrabství a aby hraběti oznámili, že mu je uvolnila a zanechala je jen a jen pro něho, ježto odešla s úmyslem nikdy se už do Roussillonu nevrátit. Všichni ti dobří mužové prolévali při jejích slovech hojné slzy a tuze ji prosili, aby se ráčila rozmyslit jinak a zůstala v Roussillonu, ale nic naplat. Paní je poručila Bohu a v rouše poutnickém, náležitě opatřena zlatáky a drahými šperky, vydala se s jedním svým bratrancem a jednou svou služebnou na cestu, aniž někomu řekla, kam jde. Zastavila se až ve Florencii, a když tam přibyla, ubytovala se nazdařbůh na jedné hospodě, která patřila jedné dobré vdově; utrácela málo jako chudá poutnice a dychtila jen po tom, aby se dověděla něco o svém pánovi.

A tak se stalo, že na druhý den uzběhla jet kolem hospody na koni

232

Bertranda s jeho družinou. Ačkoli ho velmi dobře poznala, přesto se optala dobré paní hospodské, kdo to je, a hostinská jí na to odpověděla:

"To je jeden cizí šlechtic, který se jmenuje Bertrand, muž laskavý, zdvořilý a ve městě velmi oblíbený. Je až po uši zamilovaný do jedné naší sousedky, urozené, ale chudé paní. Je to opravdu tuze počestná dívka, jež se jen pro svou chudobu ještě nevdala, a žije se svou matkou, velmi rozšafnou a dobrou ženou. Kdyby nebylo této její matky, byla by se možná již vdala, což by bylo jistě hraběti po chuti."

Hraběnka dobře porozuměla těmto slovům, ale přesto se dopodrobna vyptala na každou podrobnost, a když vše dobře seznala, rozmyslila si, co učiní: vyptala se na dům i jméno oné paní a její dcery, do níž byl hrabě zamilován, a jednoho dne se tam v rouše poutnickém potají vypravila. Shledala, že paní i její dcera jsou převelice chudobné, pozdravila paní a řekla jí, že by si s ní ráda promluvila, nemá-li nic proti tomu.

Urozená paní povstala a pravila, že ji ochotně vyslechne. Když pak osaměly, vešly spolu do světnice, usedly zde a

hraběnka se takto rozhovořila:

"Paní, zdá se mi, že vám Štěstěna nepřeje zrovna tak jako mně, ale kdybyste chtěla, mohla byste možná sobě i mně pomoci."

Paní jí odpověděla, že netouží po ničem tolik jako po tom, aby počestně vyvázla z nouze.

Hraběnka tedy pokračovala:

"Je třeba, abyste mi důvěřovala a abych důvěřovala i já vám, neboť kdybyste mě oklamala, zkazila byste všechno sobě i mně."

"Povězte mi bez obav," pravila ona urozená paní, "co je vám libo, a věřte mi, že vás nikdy neoklamu."

Hraběnka začala tím, že se rozpovídala o tom, jak se zamilovala; pověděla oné paní, kdo je a co všechno se jí přihodilo až do tohoto dne. Vyprávěla jí vše tak, že ona urozená paní jejím slovům uvěřila - neboť o tom už zčásti slyšela od jiných lidí - a začala mít s hraběnkou soucit. Když hraběnka dopověděla všechny své příběhy, pokračovala:

"Pak jste tedy také slyšela - vedle těch ostatních mých těžkostí - i o oněch dvou věcech, kterých musím dosáhnout, chci-li mít svého manžela. Nemůže mi však k tomu dopomoci nikdo jiný než vy, je-li ovšem pravda, co jsem slyšela, že totiž hrabě, můj manžel, nesmírně miluje vaši dceru."

Urozená paní na to odpověděla:

233

"Paní, zda hrabě mou dceru miluje, to nevím, ale dává to najevo velmi okázale. Co však mohu dělat pro to, po čem toužíte?"

"Povím vám to, paní," odvětila hraběnka. "Předtím však bych vám ještě ráda pověděla, co z toho pro vás vzejde, jestliže mi prokážete tuto službu. Vidím, že vaše dcera je krásná a že je na čase, aby se už vdala, a podle toho, co jsem slyšela a vyrozuměla ze všeho, zdá se mi, že ji máte pořád ještě v domě proto, že nemáte pro ni věno. Nuže, jako odměnu za službu, kterou mi prokážete, mám v úmyslu dát jí ze svého a neprodleně takové věno, jaké podle vašeho mínění potřebuje k tomu, abyste ji mohla náležitě vyvdát."

Paní žila v nuzotě, a proto jí přišla nabídka vhod - nicméně však měla mysl tak ušlechtilou, že řekla:

"Paní, povězte mi, co mohu pro vás udělat. Nebude-li to pro mne něco nečestného, ráda to udělám, a vy pak si číňte, co vám bude libo."

Hraběnka na to odpověděla:

"Potřebuji, abyste po nějaké osobě, k níž máte důvěru, vzkázala hraběti, mému manželovi, že vaše dcera je ochotna splnit každé jeho přání, bude-li ujištěna, že ji hrabě miluje tak, jak to dává najevo, a že mu uvěří pouze tehdy, jestliže jí pošle prsten, který nosí a o němž slyšela, že jej má velice rád. Jestliže vám onen prsten pošle, dáte mi jej a pak hraběti vzkážete, že mu vaše dcera ráda bude po vůli. Poté ho sem necháte přijít, tak aby to nikdo neviděl, a místo své dcery mu položíte tajně po bok mne. Snad mi Pánbůh prokáže tu milost, že obtěžkám a že potom s jeho prstenem na prstu a s dítětem jím zplozeným v náručí získám konečně svého manžela a - díky vám - budu s ním moci pobývat, jak má manželka pobývat se svým chotěm."

Urozené paní se jevil hraběncin záměr jako závažná věc, neboť se obávala, aby dceři z toho nevzešla nějaká pohana; když však uvážila, že se sluší pomoci té dobré paní, aby měla opět svého manžela, a že se dává do jejích služeb jenom proto, aby dosáhla počestného cíle, pojala důvěru v její dobrý a ctný záměr a nejenom slíbila hraběnce, že to učiní, ale za několik dní získala díky obzvláštní obezřetnosti podle daného pokynu i prsten (třebaže jej hrabě tuze nerad daroval) a místo dcery mistrně položila k hraběti hraběnkou.

Již při prvních souložích, jež hrabě horoucně vyhledával, obtěžkala paní - jak se zlíbilo Pánubohu - dvěma dětmi mužského pohlaví, což se pak ukázalo při porodu, jenž nadešel v přiměřenou dobu. Ona urozená paní však nedopřála hraběnce manželova objetí jen jednou, nýbrž mnohokrát, a počínala si přitom tak obezře, že

234

se o tom nikdy nikdo nedověděl, a že sám hrabě měl neustále za to, že meškal s tou, kterou miloval, a nikoli se svou manželkou. Když ráno odcházival, dával jí někdy darem krásné a drahé šperky, a hraběnka je všechny do jednoho pečlivě schovávala.

Když pak seznala, že je těhotná, nechtěla už nadále obtěžovat onu urozenou paní a řekla jí:

"Paní, díky Bohu a vám jsem dosáhla toho, po čem jsem toužila, je proto na čase, abych se postarala o to, co potěší vás, a pak abych šla svou cestou."

Urozená paní jí odpověděla, že ji velmi těší, jestliže hraběnka dosáhne toho, čeho dosáhnout chtěla, ale že se o to nepřičiňovala z nějaké naděje na odměnu, nýbrž proto, že podle jejího mínění měla učinit to, co se jí učinit chtělo.

"Paní," děla jí hraběnka, "to se mi velmi líbí, a proto i já vám nezamýšlím dát za odměnu to, o čem mě požádáte, ale dám vám to, co vám mám podle mého mínění dát, chci-li učinit dobrý skutek."

Tu urozená paní, dohnána k tomu nuzotou, zahanbeně požádala hraběnkou o sto lir, aby mohla provdat dceru. Ale hraběnka vidouc, jak se urozená paní stydí, a slyšíc její skromnou prosbu, darovala urozené paní pět set lir a tolik krásných a drahých klenotů k tomu, že měly přibližně cenu dalších pěti set lir.

Urozená paní byla s odměnou víc než spokojena, poděkovala hraběnce, jak nejlépe dovedla, a ta, když se s ní poté rozloučila, vrátila se do hospody, kde bydlela.

Ježto urozená paní chtěla Bertrandovi odnít možnost přicházet do jejího domu nebo posílat tam někoho, odjela s dcerou na venkov ke svým příbuzným. Za nějaký čas poté byl Bertrand naléhavě volán svými poddanými, a protože předtím uslyšel, že hraběnka opustila hrabství, vrátil se domů.

Když se hraběnka dověděla, že hrabě odjel z Florencie a vrátil se na své hrabství, byla touto zprávou velmi

rozradostněna; zůstala však ve Florencii tak dlouho, než nadešel čas k porodu, a porodila tu pak dvě děti mužského pohlaví, jež byly tuze podobné svému otci a jež dala pečlivě kojit. A když pak se jí zdálo, že nadešla vhodná doba, vydala se na cestu a přijela do Montpellieru, aniž ji někdo poznal; po několik dní tu odpočívala, a když pak vypátrala, jak se vede hraběti a kde dlí, a dověděla se též, že na den Všech svatých zamýšlí uspořádat v Roussillonu velikou slavnost pro paní a rytíře, vypravila se tam přestrojena za poutnici, jak bylo jejím zvykem. Vyčkala chvíle, kdy paní a rytíři, shromáždění v hraběcím paláci, měli zasednout za stůl, načež v poutnickém rouchu a s oběma synky

235

v náručí vešla do sálu, prodrala se až tam, kde viděla hraběte, klesla mu k nohám a v pláči pravila: "Pane můj, jsem tvá nešťastná manželka, jež dlouho bloudila světem, aby ti umožnila vrátit se do tohoto domu a pobývat v něm, a pro Boha tě prosím, abys dodržel podmínky, které jsi mi vzkázal po dvou rytířích, když jsem je k tobě kdysi vyslala: hle, v náručí mám ne jednoho, ale dva tvé syny, a zde je tvůj prsten. Je tedy čas, abys mě podle svého slibu přijal jako svou manželku."

Hrabě, slyše tato slova, byl celý bez sebe; poznal prsten, poznal i své syny, neboť mu byli převelice podobní, ale přesto přece jen řekl:

"Jak se tohle mohlo stát?"

A tu hraběnka k velkému úžasu hraběte a všech ostatních, kteří byli přítomni, vypravovala, co se postupně událo a jak. Hrabě seznal, že paní mluví pravdu, a když viděl její vytrvalost, její důvtip a vedle ní dva tak hezké synky, rozhodl se, že vyplní, co slíbil, a vyhově všem svým poddaným a paním, kteří ho všichni prosili, aby hraběnku konečně už přijal a ctil jako svou zákonitou manželku: odhodil svou tvrdohlavou strohost, kázal hraběnce, aby povstala, objal ji, políbil a uznal za svou zákonitou manželku a dítka za své syny. Poté přikázal, aby ji oděli, jak se na ni slušelo, a zahájil k převeliké radosti všech, kteří tam byli, a všech ostatních svých poddaných převelikou slavnost, jež trvala nejen po celý ten den, ale ještě po několik dalších dní. Ctil pak do tohoto dne hraběnku jakožto svou choť, miloval ji a na výstost si jí vážil.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Alibech se stane poustevníkem a mnich Rustico ji naučí zahánět ďábla do pekla. Posléze si ji odvede Neerbal a vezme si ji za ženu.

Když Dioneo seznal, že královnin příběh, jež bedlivě poslouchal, je u konce a že je řada na něm, nečekal ani na pokyn a s úsměvem začal vyprávět.

Patrně žádná z vás, půvabné paní, nikdy ani neslyšela, jak se zahání čert do pekla, a proto vám to musím povědět, aniž se tím nějak přiliš

236

odchýlím od námětu, o němž jste celý dnešní den hovořily. Doufám, že pomocí něho dojdou vaše duše spasení, jestliže se tomu naučíte - seznáte z něho také, že Amor, ačkoli raději pobývá ve veselých palácích a hezkých komnatách než v chudých chýších, nebrání se občas tomu, aby dal pocítit svou sílu v hustých lesích, v drsných horách a v opuštěných jeskyních, z čehož lze usuzovat, že jeho moci je poddáno vše.

Abych se tedy dostal k věci samé, řeknu vám, že v Berbersku ve městě Kapsa žil kdysi převelice bohatý muž a ten měl vedle několika jiných dítek i krásnou dcerku pohanku, jejíž jméno bylo Alibech. Ježto nebyla křesťanka a od mnoha křesťanů v městě slyšela tuze velebit křesťanskou víru a službu Bohu, zeptala se jednoho křesťana, jak lze sloužit Bohu, a to co možná bez nesnází, a ten jí odvětil, že nejlépe slouží Bohu takoví, co přechájí před světskými věcmi, jako to udělali lidé, kteří se odebrali do samot thébské pouště. Alibech bylo asi čtrnáct let a byla převelice prostoduchá - i nezmínila se nikomu o ničem a nikoli z uvážené touhy, nýbrž spíše z jakéhosi dětinského rozmaru se tajně a sama vydala hned příštího rána do thébské pouště; rozmar ji však nepřešel, a tak po několika dnech dorazila za velkých obtíží do samot, kde v dále spatřila chýši: zamířila tedy k ní a u jejích dveří zastihla jednoho svatého muže, a ten, když ji spatřil v těchto místech, užasl a zeptal se jí, co tady hledá. Ona pak mu odvětila, že podle vnuknutí Boha hledá jednak možnost, jak by mu mohla sloužit, jednak někoho, kdo by ji poučil, jak má takováto služba vyhlížet.

Onen ctihodný muž si prohlédl mladou hezkou dívku stojící před ním a dostal strach, že by ho svedl ďábel, kdyby tu dívka zůstala, i pochválil její dobré předsevzetí, dal jí něco rostlinných kořinek, planých jablek a datlí k jídlu a vodu k pití, načež jí řekl:

"Milá dceruško, nepříliš daleko odtud žije jeden svatý muž a ten se vyzná v tom, co ty hledáš, mnohem lépe než já; jdi za ním, jdi!"

Alibech došla k tomu, k němuž byla poslána, zde vyslechla tatáž slova jako předtím, a tak se zase vydala dál - až došla ke kobce mladého poustevníka, velmi zbožné a dobré to osobě, jehož jméno bylo Ruštino a jemuž Alibech pověděla totéž přání, jež řekla předtím těm druhým. Rusticovi se však zachtělo podrobit svou odolnost veliké zkoušce, neposlal proto Alibech pryč jako ostatní, nýbrž ponechal si ji v kobce, a když nadešla noc, připravil jí lůžko z palmových listů a řekl jí, aby si na něm odpočala. Když se však toto stalo, pokušení dlouho neokolkovalo, zaútočilo na poustevníkovy síly a poustevník zanedlouho seznal, že mu síly

237

selhaly; i obrátil se k dalšímu útoku zády a vzdal se přiznávaje, že prohrál; a nejenomže se přestal ohlížet na svaté myšlenky a modlitby a kážeň, ale jal se v mysli zabývat jejím mládím a krásou a navíc ještě začal rozmýšlet, jakou cestou

a jakým způsobem by se měl ubírat, aby dívka nepřišla na to, že k ní přichází jako člověk chlípný a chce od ní to, čeho si přál dosáhnout. I přesvědčoval se nejprve jistými dotazy, že Alibech nikdy nepoznala muže a že je opravdu tak prostoduchá, jak se jeví - a tak přišel na to, že k tomu, aby mu bylo po vůli, ji musí vést pod záminkou, že slouží Bohu. Nejprve jí mnoha slovy vysvětlil, jakým nepřítelem Pánaboha je ďábel, a potom jí dal na srozuměnou, že nejvíce je možno zalíbit se Bohu takovou službou, při níž se zahání čert do pekla, kamž ho Pánbůh kdysi zatratil.

Děvče se ho zeptalo, jak se to dělá, načež Rustico jí pravil:

"Hned se to dovíš, musíš však dělat to, co uvidíš dělat mne."

Poté začal se sebe svlékat těch několik kusů šatů, co měl na sobě, a když byl úplně nahý, jakož i děvče, klekl, jako by se chtěl modlit, a jí přikázal, aby poklekla proti němu.

Při tom klečení Rustico spatřil, jak je hezká, i roznítla se v něm žádostivost na nejvyšší míru a došlo k zmrtvýchvstání. I podivila se mu Alibech, když je zhlédla, a pravila:

"Rustico, co to je, jak se ti to tadyhle tlačí dopředu, a co já nemám?"

"Milá dceruško," řekl Rustico, "to je ten ďábel, o kterém jsem ti povídal. A vidíš, zrovna teď mi způsobuje takové soužení, že už to nemohu vydržet."

Děvče pravilo:

"Buď Bohu chvála, teď teprve vidím, že jsem na tom líp než ty, protože já tohohle ďábla nemám."

"Pravdu máš," řekl jí na to Rustico, "ale máš místo toho něco jiného, co zase nemám já."

"A co to je?" zeptala se Alibech, načež jí Rustico řekl:

"Ty máš peklo a říkám ti, že věřím, že tě sem Bůh poslal, aby má duše byla spasena, protože tenhle čert mi působí náramné trápení; budeš-li ty mít se mnou slitování a strpíš, abych ho zahnal do pekla, poskytneš mi tím převelikou útěchu a zároveň prokážeš Bohu převelikou radost a službu, kvůli čemuž jsi ostatně přišla do těchto končin, jak říkáš."

Děvče dobrácky odpovědělo:

"Ach otče můj, jestliže mám peklo, nech ať se děje, co je vám libo."

238

A tu děl Rustico:

"Buď požeňána, dceruško má, vzhůru na to a žeňme ho tam, ať už mám od něho pokoj."

Po těchto slovech odvedl děvče na jedno z jejich lůžek a vysvětlil jí, co má dělat, aby uvěznila toho zatracence Páně.

Děvče nikdy předtím žádného ďábla do pekla nepohánělo, a proto ze začátku trochu strádalo - i řeklo Rusticovi:

"Ten ďábel ale musí být, otče, určitě hanebný a opravdový nepřítel Boha, protože i peklo bolí, když je do něho ďábel zahánán, o ostatním ani nemluvě."

"Dcerko, nebude tomu tak povždy!" odvětil na to Rustico, a aby se tato slova splnila, zapudili ďábla do pekla šestkrát, než vstali z lůžka, takže vyhnali ďábla zpupnost z hlavy a ten už pak byl rád, že má pokoj.

V příštích dnech se však několikrát stalo, že ďábla opět posedla zpupnost, a dívka se vždy poslušně uvolila k tomu, aby byla ďáblova zpupnost zkrocena, neboť se jí hra začala líbit. I zahovořila takto k Rusticovi:

"Vidím, že zbožní lidé v Kapse měli pravdu, když říkali, že sloužit Bohu je velice příjemné; na mou duši, nepamatuji se, že bych byla někdy dělala něco, co by mi způsobovalo takové potěšení a takovou rozkoš jako tohle zahánění čerta do pekla, pročez soudím, že každý, kdo se stará o něco jiného než o službu Bohu, je hňup."

Přicházívala proto častokrát k Rusticovi a říkala mu:

"Milý otče, přišla jsem, abych tu sloužila Bohu, a ne abych tu zahálela. Pojdme zahánět ďábla do pekla." A když pak k tomu došlo, dodávala:

"Rustico, já opravdu nevím, proč ďábel z pekla utíká; kdyby tam byl tak rád, jako ho peklo přijímá a drží, nikdy by z něho neodešel."

Děvče tedy pobízelo Rustica ke službám božím tak, že mu vyškubalo všechno peří, a Rusticovi bylo zima i tehdy, kdy by se jiný potil; jal se proto vysvětlovat děvčeti, že ďábel se má trestat či honit do pekla pouze tehdy, když zpupně zdvihá hlavu.

"My jsme mu však s pomocí boží dali tak do těla, že prosím Boha, aby ho už nechal na pokoji."

Tak pravil Rustico a děvče nějaký čas mlčelo.

Brzy však seznalo, že ji Rustico přestal nabádat k zahánění čerta do pekla, a proto jednoho dne řeklo:

"Rustico, je-li tvůj ďábel už potrestán a netrápí-li tě, mé peklo mi naopak nedává pokoje. Uděláš proto dobře, když mi s tvým ďáblem

239

pomůžeš uklidnit zuřivost mého pekla, jako jsem ti já svým peklem pomohla zkrotit zpupnost tvého ďábla."

Rustico mohl dívčiným výzvám vyhovět jen nevalně, neboť byl živ jen z rostlinných kořínků a z vody, i řekl jí, že k uklidnění pekla by bylo zapotřebí velmi mnoha ďáblů, nicméně že udělá, co bude moci, a občas ji také uspokojil - leč bylo toho tak málo, jako by někdo hodil do lví tlamy bob, a dívka z té příčiny nepřestávala reptat, protože se jí zdálo, že neslouží Bohu tolik, kolik by chtěla.

Zatímco mezi ďáblem Rusticovým a peklem Alibech trval tento spor přílišné žádostivosti na jedné straně a zmenšující se mohoucnosti na straně druhé, stalo se, že v Kapse vypukl požár, při němž uhořel ve vlastním domě Alibechin otec spolu s dětmi a celou rodinou, všemi příbuznými, takže se Alibech stala dědičkou veškerého jeho jmění. A tu se doslechl jeden mladík jménem Neerbal, jenž prohrýl veškeré jmění, že Alibech je naživu, a jal se ji proto hledat a také ji našel ještě předtím, než úřady zabraly jmění jejího otce jakožto člověka bez dědiců. K veliké radosti Rustica a proti její vůli odvedl ji pak do Kapsy, pojal ji za manželku a spolu s ní se stal dědicem velkého jmění.

Paní se jí pak vyptávaly, ještě než s ní Neerbal ležel, jak se slouží v poušti Bohu, a tu Alibech odpověděla, že sloužila Bohu zaháněním ďábla do pekla a že Neerbal spáchal veliký hřích, že ji z toho sloužení vytrhl.

Paní se ptaly:

"A jak se zahání ďábel do pekla?"

Dívčina jim to ukázala slovy i posuňky, načež paní propukly v náramný smích, a nepřestávající se smát, pravily:

"Nermut' se, dceruško, nermut', tohle se dělá tady taky a Neerbal bude jistě dobře spolu s tebou sloužit Pánubohu."

Posmívaly se pak tomu jedna s druhou po celém městě, čímž vzniklo lidové rčení, že Bohu nejmilejší službou je zahánění čerta do pekla: toto rčení přešlo pak i za moře a užívá se ho dodnes.

A ježto je vám, mladé paní, milosti boží velmi zapotřebí, naučte se zahánět čerta do pekla, neboť Bohu je to velice milé a ti, kteří to dělají, mají z toho potěšení a může z toho pro ně vzejít a povstat mnoho dobrého.

Tisíckrát, ba možná ještě vícekrát vyvolal Dioneův příběh smích počestných paní - tak povedené a tak hezké jim připadalo toto vyprávění. Protože však byl již příběh u konce a královna viděla, že tím nadešel i konec jejího panování, sňala z hlavy vavřín, velmi půvabně jej vložila na hlavu Filostratovi a pravila:

240

"Brzy uvidíme, zda dovede vlk vést ovečky lépe, než vedly ovce vlky."

Filostrato vyslechl tato slova a pravil s úsměvem:

"Kdyby bylo podle mého, vlci by naučili ovce zahánět ďábla do pekla ne hůř, než to naučil Rustico Alibech.

Nenazývejte nás proto vlky, když jste nebyly ovce. Nicméně, když už mi bylo království svěřeno, ujmu se vládaření."

Neřekla mu však odpověď:

"Poslyš, Filostrato, když už byste nás chtěli učit, mohli byste přijít k rozumu, jako k němu přišel Masetto z Lamporecchia přičiněním řeholnic. Až by vám kosti začaly chrastit v kalhotách, honem byste nabyli řeči."

Filostrato poznal, že by vždycky přišla kosa na kámen, i přestal šprýmovat a jal se zabývat řízením svěřeného království. Dal si zavolat správce a chtěl vědět, v jakém je všechno stavu; poté rozšafně vydal příkazy, aby všechno bylo v pořádku a celá společnost byla spokojena, pokud bude trvat jeho vládaření. Nato se obrátil k paním a řekl:

"Laskavé paní, od chvíle, kdy jsem k svému neštěstí dovedl rozeznat dobré od zlého, stal jsem se kvůli kráse jedné z vás věčným poddaným Amora, a třebaže jsem byl pokorný a třebaže jsem se poslušně podřizoval všem jeho mravům, jak nejlépe jsem dovedl, nic mi to nepomohlo; nejprve jsem byl opuštěn kvůli jinému a potom se mi dařilo čím dál tím hůř, takže si myslím, že to se mnou takhle půjde až do smrti. Chci proto, aby se zítra nevyprávělo nic jiného než to, co odpovídá mým osudům, tedy o lidech, jejichž láska vzala nešťastný konec, protože já nadále čekám, že všechno skončí špatně, jak už naznačuje jméno, jímž mne nazýváte, neboť ten, kdo mi je dal, dobře věděl, co dělá."

Když takto promluvil, dopřál každému volnost až do večere.

Zahrada byla tak krásná a tak příjemná, že se nikomu nechťelo z ní odejít, aby hledal potěšení jinde. Některé paní se proto oddaly lovu, neboť slunce už hrálo jen tak, že nebylo obtížné pronásledovat srny, králíky a jiná zvířata, která tu byla a která snad stokrát mezi nimi proběhla, když tu seděli, a byla tak na obtíž. Dioneo a Fiammetta se jali zpívat o messeru Guiglielmovi a paní z Vergy, Filomena a Pamfílo se pustili do šachů, a co si takto a onak počínali, čas plynul a hodina večere nadešla, než se kdo nadál. Bylo proto prostřeno na stolech kolem krásné fontány a všichni zde večer s převelikou libostí pojedli.

Aby Filostrato neodbočil z cesty, které se držely královny před

241

ním, přikázal hned poté, co byly odneseny stoly, aby Lauretta zahájila tanec a zazpívala píseň.

Lauretta mu odpověděla:

"Pane můj, neznám cizí písně a z mých vlastních nenapadá mě také žádná, která by se hodila pro tak veselou společnost. Přejete-li si tak některou z těch, jež mi zrovna tanou na mysli, ráda ji zazpívám."

Král na to řekl:

"Vše, co děláš, nemůže být než krásné a líbezné, a proto zazpívej tu, na kterou právě myslíš."

Lauretta tedy začala velmi lahodným, ale trochu zasmušilým hlasem zpívat a ostatní paní se přidaly:

Jak osudem jsem štvána!

Ne, nestrádá tak nikdo!

Nadarmo vzdychám, v srdci zeje rána...

Ten, který hvězdami a nebem vládne,

mě stvořil k svému potěšení -

že krásou nevyrovná se mi děvče žádné -

a pak mne poslal na zem na znamení,

jak kolem něho je vše vlnadné.

Leč lidská slepota, již rovno není,

mne tuze málo cení,

ba zpola o mne nedbá

a já jsem ještě víc než zneuznaná.

Byl jednou muž - já ještě mladá byla -

a měl mě rád, můj milý.

Očima jsem ho vždycky roznítla,

v náruč mne svíral ze vši síly,
byla jsem k němu milá,
on dvořil se mi v každé chvíli
a byl mne vskutku hoden.
Leč byl mi vzat, jsem žalem rozervána.
Cestu mi potom zkřížil jeden chlapec mladý,
domýšlivý a smělý.
Je šlechtic a má pyšné spády.
Jal mne a divá žárlivost mu velí,
aby mne stíhal všady:
242

je mi, jak síly by mne opouštěly.
Jsem přece pro svět celý,
to vím - ne pro jednoho.
Proč tedy mám jen jím být obléhána?
Jápak bych na svůj osud nespírala!
Šat jiný obléci jsem chtěla,
řekla jsem "Ano", bílý šat si vzala...
Když dřív jsem černé roucho měla,
byla jsem krásná, stále jsem se směla.
Teď každý říká, jak jsem neveselá.
Ach, proč jsem nezemřela
namísto toho sňatku!
Proč musím do takových osudů být hnána ?
Lásko má první, já tě milovala mnoho,
když bývala jsem dříve tvoje paní.
Ty na nebi teď hledíš na tvář Toho,
jenž stvořil nás. Měj se mnou slitování.
Nemyslím na nikoho,
jen na tebe, ó dej mi znát - to mé je přání,
zda neuhaslo v tobě ono plání,
jímž pro mne hořel jsi,
a snaž se, ať jsem opět tobě dána.
V těchto místech skončila Lauretta píseň, k níž měl každý různé poznámky a každý si ji vykládal jinak; byli tu i takoví,
kteří jí chtěli rozumět po milánsku, totiž tak, že je lepší vrabec v hrsti nežli holub na střeše. Jiní se na to dívali vznešeněji
a lépe a opravdověji, ale o tom se nehodí v této chvíli hovořit.
Král po této písni nařídil, aby bylo zažehnuto hodně pochodní, a pak si ještě přál, aby se zpívaly další písně v trávě a v
květinách až do chvíle, kdy hvězdy začaly zapadat.
Poté usoudil, že nadešel čas k spánku, přál všem dobrou noc a kázal, aby se každý vrátil do své komnaty.
KONČÍ SE TŘETÍ DEN
243
244

ZAČÍNÁ SE ČTVRTÝ DEN, KDY SE POD VLADAŘENÍM FILOSTRATA VYPRAVUJE O LIDECH, JEJICHŽ LÁSKA VZALA NEŠŤASTNÝ KONEC

Jak z řečí, které jsem slyšel od moudrých mužů, tak z mnoha událostí, jež jsem viděl či o nichž jsem četl, jsem vždycky
usuzoval, nejdražší paní, že nezkrotný a žhoucí víchř nenávisti rozechvívá pouze vysoké věže či nejvyšší vrcholky
stromů. Shledávám však, že jsem se ve svém úsudku zmýlil - třebaže jsem se vždy snažil uniknout před divokým
poryvem tohoto zběsilého vanutí, a prchal jsem vždy nejenom po rovinách, ale snažil jsem se ubírat i těmi nejhlubšími
úvozy.

To se velmi jasně projeví každému, kdo si prohlédne tyto drobné příběhy, jež jsem napsal nejenom v obecné mluvě
florentské a prózou a bez uvedení autorova jména, ale i slohem co nejprostším a nejskromnějším. Přesto se mi však
nepodařilo vyhnout se tomu, aby mnou zuřivě nezalomcoval tento víchř, ba aby mne takřka nevyvrátil z kořenů a aby
mě celého div nerozsápalo hryzení závisti. A tak jsem jasně poznal, že je pravda, co říkali staří, že totiž ze všech
pozemských věcí opomíjí závist jediné bídu.

Vyskytli se tedy - vážené paní - někteří lidé, kteří po přečtení těchto drobných příběhů říkali, že se mi až příliš líbí a že
to není počestné, mám-li takové potěšení z toho, když se vám snažím zalíbit a potěšit vás, jak to dělám - ba někteří to
řekli ještě hůř -, když vás velebím. Jiní, aby ukázali, že mají úsudek vyvrátější, řekli, že se k mému věku dost dobře
nehodí, když se ještě pachtím za takovými věcmi, jako je vyprávění o ženách a snaha zalíbit se jim. A mnozí další se
útloučně starali o mou pověst a radili mi, abych si počínal rozumněji, meškal s Múzami na Parnasu a nepletl se s těmito
tlachy mezi vás.

Vyskytli se však ještě takoví, kteří mluvili více svrchu než moudře, a ti řekli, že by bylo rozumnější, kdybych přemýšlel

o tom, jak si vydělat na chleba, a nepachtil se za hloupostní s kručícím
245

břichem. A pak se vyskytli ještě jedni, kteří se k pohromě celého mého úsilí namáhali dokázat, že se všechny události, které vám vypravuji, zběhly dočista jinak, než jak vám o tom píši já.

Takovými a tolikerými bouřemi, takovými krutými a tak ostrými zuby jsem strkán, obtěžován a zraňován do krve, ctné paní, zatímco bojuji ve vašich službách. Ale ví Bůh, že tyto věci poslouchám a vnímám s radostnou myslí - a třebaže v těchto věcech byste měly bránit vy mne, stejně nebudu šetřit svých sil; neodpovím ovšem tak, jak by se patřilo, nýbrž zbavím se jich nějakou stručnou odpovědí a učiním to bez okolků. Neboť je-li jich hodně a náramně si troufají už teď, kdy nejsem ještě ani u třetiny své práce, mám za to, že kdybych je nějak nezapudil, mohli by se, než dospějí ke konci, rozmnožit tak, že by mě dokázali s nevelikým vynaložením sil srazit k zemi, že by pak s nimi nezmohly nic ani vaše síly, i kdyby byly sebevětší.

Ještě než však přikročím k tomu, abych někomu odpovídal, mám chuť vyprávět ve svůj prospěch jeden neúplný příběh, aby se nezdálo, že chci mísit dohromady své příběhy s těmi, které si vyprávěla taková chvályhodná společnost, jako byla ta, kterou jsem vám už popsal. Povím vám ho jen část, aby už jeho neúplnost ukazovala, že nepatří k těm ostatním. Vyprávím tedy pro své odpůrce a začínám tím, že...

...v našem městě žil před hodně dávnými časy jeden měšťtín, jemuž bylo jméno Filippo Balducci; byl dosti nízkého původu, ačkoli byl bohat, znalý světa a zkušený v takových věcech, jakých vyžadovalo jeho postavení. Měl manželku, kterou nesmírně miloval a která milovala jeho, žili spolu pokojným životem a nestarali se o nic jiného, než aby si vzájemně ve všem působili potěšení.

Tu se však přihodilo to, co se přihází všem, že totiž ta dobrá žena odešla z tohoto světa a nezanechala Filippovi po sobě nic jiného než jediného syna, kterého s ním počala a kterému byly asi dva roky.

Filippo Balducci byl pro smrt své ženy tak zoufalý, jako nebyl nikdy nikdo, kdo ztratil to, co miloval. A když viděl, že zůstal sám bez onoho společníka, jež měl tolik rád, pevně si umínil, že už nebude mít nic společného se světem, nýbrž že se oddá pouze službě Bohu a podobně že učiní se svým malým synkem. Bez meškání tedy ve jménu božím všechno rozdal a vydal se na horu Asinaio a tam se usadil v malé kobce se svým synkem, s nímž žil z almužen v postech a v modlitbách; úzkostlivě však přitom dbal, aby s ním nepromluvil o ničem světském, či aby synek nespátřil něco, co by ho

246

odvrátilo od takovéto služby. Rozprávěl s ním pouze o slávě věčného života, o Bohu a o svatých a neučil ho ničemu krom zbožných modliteb. K tomuto životu ho pak přidržoval mnoho let, nikdy mu nedovolil vyjít z kobky a neukazoval mu nikdy nic jiného než sebe.

Tento ctný muž měl ve zvyku zajít si občas do Florencie, kde dostal od přátel Boha podle jejich možností podporu, a pak se zase vrátil do své kobky, a tak se tedy jednou stalo - když jinochovi už bylo osmnáct let a Filippo byl už stár -, že se syn zeptal, kam jde.

Filippo mu to řekl a jinoch na to pravil:

"Milý otče, jste už stár a těžko snášíte námahu, a já jsem mlád a mohu snášet námahu líp než vy. Proč mě někdy nevezmete s sebou do Florencie, a neseznámíte mě s přáteli a ctiteli Boha, s vašimi známými, abych potom mohl chodit pro naše potěchy do Florencie, kdy budete chtít, a vy abyste mohl zůstat tady?"

Ctný muž si pomyslel, že jeho syn je už veliký a že už přivykl službě Bohu tak, že by ho sotva mohly zvábit světské věci, a proto si v duchu řekl: "Má pravdu!" A když bylo třeba zajít do Florencie, vzal ho s sebou.

Mladík tu spatřil paláce, domy, kostely a jiné věci, kterých je plné město, a protože si už nepamatoval, že by byl někdy něco takového viděl, tuze se všemu divil a mnohokrát se ptal otce, co to je a jak se to jmenuje.

Otec mu na to odpovídal a mladík, jedva se to dověděl, byl spokojen, ale už se zase ptal na něco jiného. A co se tak syn vyptával a otec odpovídal, potkali náhodou společnost krásných a vyšňořených mladých paní, jež se vracely ze svatby. Sotvaže je mladík spatřil, hned se otce zeptal, kdo to je.

Otec mu na to řekl:

"Milý synku, sklop oči k zemi a nedívej se na ně, protože jsou to zlí tvorové."

Tu synek řekl:

"A jak se nazývají?"

Otec by byl nerad probudil v mladíkově lačné zvědavosti nějakou málo užitečnou toužebnou náklonnost, a proto se mu nechtělo jmenovat ženy jejich pravým jménem. Řekl tedy:

"Nazývají se husičky."

Uším se tomu nechce věřit. Ten, kdo nikdy předtím žádnou ženu nespátřil, přestal se zajímat o paláce, o voly, koně, osly, peníze a ostatní věci, jež spatřil, a náhle pravil:

"Otče, prosím vás, udělejte to nějak, abych mohl mít jednu z těchto husiček."

247

"Běda, milý synku, mlč!" pravil otec. "To je špatná věc!"

Mladík se hned znovu otázel:

"Takhle vypadají špatné věci?"

"Ano," odpověděl otec.

A tu pravil syn:

"Nerozumím tomu, co říkáte, a nevím také, proč jsou tohle špatné věci. Pokud jde o mne, mám dojem, že jsem dosud neviděl něco tak krásného a líbezného, jako je tohle. Jsou krásnější než ti namalovaní andělé, které jste mi několikrát ukazoval. Ach, máte-li mě rád, zařídte to, abychom si mohli s sebou vzít tam nahoru jednu z těch husiček, já už jí dám co zobat!"

Otec řekl:

"Nechci, nevíš, odkud zobají!"

A od té chvíle poznal, že příroda je silnější než jeho poučování. A litoval, že ho vzal s sebou do Florencie...

Až sem jsem vyprávěl onen příběh, ale to postačí, protože nyní se obrátím k těm, kterým jsem jej vyprávěl.

Někteří z mých karatelů tedy říkají, že si počínám špatně, mladé paní, když příliš usiluji vloudit se do vaší přízně a když ve vás nalézám příliš velké zalíbení. Přiznávám se naprosto otevřeně - jak k tomu, že se mi líbíte, tak k tomu, že se snažím, abych se vám zalíbil. Nad tímhle však - táži se - moji karatelé žasnou?

Vždyť přece viděli a neustále vidí - nehledě k tomu, že jistě poznali milostné polibky, líbezná objetí a rozkošná spojení, jichž se nám od vás, nejsladší paní, často dostává - vaše ušlechtilé způsoby, líbeznou krásu, roztomilé půvaby a krom toho ještě počestnost, jež sluší paním - takže i onen mladík, odchovaný, vychovaný a vyrostlý na divoké a osamělé hoře mezi stěnami malé kobky, pouze ve společnosti otcově, sotvaže vás patřil, toužil jenom o vás, chtěl jenom vás a jeho touha ho nesla jenom za vámi.

Proč mě mají ti lidé kárat, napadat a urážet, že se mi líbíte a že se vám snažím zalíbit já se svým tělem, jež nebe stvořilo a uzpůsobilo k milování, já, jenž jsem se vám od dětství oddal celou duší, sotvaže jsem pocítil moc jasu vašich očí, lahodnost medových slov a plamen zažehnutý vroucími vzdechy - když jste se zalíbily na první pohled poustevníčkovi, mladíčkovi bez rozumu, ba přímo divokému zvířeti? Kdo vás nemiluje a kdo netouží po tom, abyste ho milovaly, je nesporně člověk, který nezná a nikdy nepocítí náklonnosti - a takový mě pak kárá, o což já ovšem málo dbám.

Ti, kdo se pozastavují nad mým věkem, dávají jenom najevo, že

248

špatně znají pór, který má hlavu bílou, ale ohon zelený. A já těm lidem odpovídám - všechny žerty stranou -, že se nikdy nebudu hanbit, když se až do konce svého života budu snažit zalíbit se oněm tvorům, jimž zalíbit se pokládali za čest a nejdražší své potěšení Guido Cavalcanti a Dante Alighieri - oba dva už starší - a messer Cino da Pistoia, ač byl už prastará.

A kdybych tím nevypadl ze způsobu, jímž vypravuji, přinesl bych sem dějiny a ukázal bych, že jsou plné ctných mužů z dávných dob, kteří se i v nejzralejším věku ze všech sil snažili zalíbit se ženám. A jestliže to tihle lidé nevědí, nechť jdou a poučí se o tom.

Uznávám, že je dobrá rada, abych prodléval s Múzami na Parnasu, nicméně my nemůžeme být neustále pohromadě s Múzami a Múzy s námi, a stane-li se, že muž od nich odejde a těší se pohledem na něco, co se jim podobá, není to důvod k výtkám.

Múzy jsou ženy, a ačkoli ženy se jim nemohou rovnat, přece jen jsou jim na první pohled podobné. Kdyby se mi už nelíbily pro nic jiného, pro tohle by se mi určitě musely líbit. Paní mi už zavdaly podnět, abych složil na tisíc veršů, kdežto Múzy mi nikdy nezavdaly příčinu k složení jediné verše; avšak Múzy mi přitom pomáhaly a ukázaly mi, jak složit tu tisícovku. A když jsem psal tyhle věci, a když jsou velice skromné, snad u mne několikrát pobýly, a možná že to udělaly proto, že paní mají tu čest se jim podobat. Jestliže tedy osnuji tyto věci, nevzdalují se tolik hory Parnasu a Múz, jak mnozí snad míní.

Co však říci těm, kteří mají takový soucit s mým hladem, že mi radí, abych se staral o chleba? Opravdu nevím. Leda když si v duchu pomyslím na to, jaká by byla jejich odpověď, kdybych je v nouzi o ten chléb požádal. Mám za to, že by odpověděli: "Jdi, hledej si ho v těch svých povídkách." A vskutku, našli ho už mnohem více básníci v těch svých povídkách než mnozí boháči ve svých pokladech. Mnozí z těch, kdo spěli za svými povídkami, připravili si na stáří rozkvět, kdežto mnozí z těch, kdo se snažili mít více chleba, než jim ho bylo třeba, zahynuli v nouzi.

Co dodat? Nechť mne takoví lidé vyženou, až je budu žádat o chléb, což jsem zatím díky Bohu nemusel udělat. A kdyby přece jenom tato potřeba přede mnou vyvstala, dovedu podle apoštola žít v nadbytku i snášet nedostatek; nechť se proto o mne nikdo nestará víc, než se starám já sám.

Těm, kdo říkají, že se tyhle věci takhle nestaly, byl bych velmi

249

povděčen, kdyby mi ukázali původní znění. Nebude-li s tím souhlasit to, co píšu já, uznám, že mě kárají právem, a budu se snažit, abych se polepšil; pokud se však neobjevuje nic jiného než slova, ponechám jim jejich názor, budu se řídit svým a o nich budu říkat to, co oni říkají o mně.

Tohle považuji pro tentokrát za dostatečnou odpověď a pravím, že obrněn pomocí boží a vaší, v kterou doufám, přešlechetné paní, jakož i pořádnou trpělivostí, půjdu kupředu, nastavím větru záda a nechám ho dout. Vidím totiž, že se mi nemůže stát nic jiného než to, co se stává drobnému prachu, který za vířícího větru buď zůstane ležet na zemi, anebo se pohne, je vírem vyneseno vzhůru a častokrát utkví na hlavách lidí, na korunách králů a císařů a někdy i na vysokých palácích a nebetyčných věžích. Když pak z nich spadne, nemůže spadnout níže než tam, odkud byl vyzdvižen.

A jestliže jsem se předtím ze všech sil snažil, abych se vám něčím zalíbil, budu o to do této chvíle usilovat ještě víc než kdy jindy, protože seznávám, že nikdo nebude moci oprávněně říci nic jiného než to, že ostatní i já, kteří vás milujeme, jednáme přirozeně. Chtít se stavět proti zákonům přírody vyžaduje, příliš velkou sílu a častokrát se stává, že tato síla

byla vynakládána nejen nadarmo, ale k veliké škodě toho, kdo se tam namáhal.

Priznávám, že tuto sílu nemám a také o to nestojím, abych ji měl na takovéhle věci. A i kdybych ji měl, půjčil bych ji raději někomu jinému, než bych jí použil pro sebe.

Necht' proto mlčí pomlouvači, a nemohou-li se už rozehrát, ať žijí ve stavu zmrzlém, ať se drží svých potěšení či spíše zvrhlých choutek a mne ať nechají pro ten krátký život, který je mi vyměřen, při mých rozkoších.

Odbočili jsme však už příliš a musíme se, krásné paní, vrátit tam, odkud jsme vyšli, a řídit se započatým pořádkem.

Slunce již vypudilo z oblohy všechny hvězdy a ze země vlhké stíny noci, když Filostrato vstal a přikázal, aby vstala celá jeho družina. Nato se odebrali do krásné zahrady, zde se bavili, a sotvaže nadešel čas k jídlu, poobědvali tam, kde večer předtím večeřeli. A když se prospali během doby, co slunce stálo na vrcholu, rozesadili se jako obvykle u krásné fontány.

Filostrato přikázal Fiammettě, aby zahájila vyprávění, a ta už na nic jiného nečekala a líbezně se rozhovořila.

250

PŘÍBĚH PRVNÍ

Tankréd, kníže salernský, zabije milence své dcery a posle jí jeho srdce na zlaté misce. Jeho dcera na ně nalije otrávenou vodu, vypije ji a tak zemře.

Krutou látku k vyprávění dal nám dnes náš král, uvážím-li, že místo abychom se veselili (a to přece byl důvod, proč jsme se přišli), musíme vyprávět o cizích slzách, o nichž nelze mluvit tak, aby ten, kdo hovoří, i ten, kdo poslouchá, nebyl jat soucitem k nim. Udělal to snad proto, aby trochu zmírnil veselí, kterému jsme se v minulých dnech oddávali - ale ať ho k tomu vedlo cokoli, mně nepřísluší, abych na jeho záměru něco měnila -, a proto vám povím žalostný, ba neblahý příběh, hodných vašich slz.

Tankréd, kníže salernský, byl pánem velmi lidumilným a dobrotivě povahy (kdyby si nebyl ve svém stáří potřisnil ruce krví milenců) - a za celý svůj život měl jen jednu dceru, ač by byl býval šťastnější, kdyby nebyl měl ani ji.

Miloval ji tak něžně, jak žádný otec svou dceru nikdy nemiloval, a tato něžná láska také byla příčinou, že se od ní nedovedl odloučit a neprovdával ji, ačkoliv dívka už o mnoho let překročila věk, kdy by se měla provdat. Posléze ji přece jen dal synovi vévody z Capuy, ale pobyla s ním jen krátký čas; ovdověla a vrátila se opět k otci. Měla tak překrásnou postavu a tvář, že se jí v tom nemohla rovnat nikdy žádná žena, a byla mladá, smělá a moudřejší víc, než se snad od paní žádá. Pobývala s něžným otcem v samých radovánkách, jak se na velkou paní sluší, a když viděla, že si otec z lásky k ní dělá přamálo starostí s tím, zda se znovu provdá, a ježto se jí zdálo, že by nebylo slušné, aby otce opět o to žádala, připadla na myšlenku, že si tajně opatří - bude-li to možné - zdatného milence.

Vídala na otcově dvoře mnoho mužů, urozených a jiných, jak to bývá na dvorech, a když zkoumala způsoby a mravy mnoha mužů, zalíbil se jí jeden z nich, mladý otcův služící, jemuž jméno bylo Guiscardo; byl velmi nízkého původu, ale schopnostmi a mravy byl ušlechtilější než kterýkoli jiný. Po několikerém spatření zahořela k němu paní prudce a tajně a co chvíli si pochvalovala jeho způsoby, čehož si povšiml mladík, jelikož byl nemálo obezřetný, a pojal ji rovněž do svého srdce takovým způsobem, že se ve své mysli takřka nezabýval ničím jiným než láskou k ní.

Takto tedy jeden druhého tajně miloval, až mladá paní, jež netoužila

251

po ničem jiném než po tom, aby mohla být s ním, a jež se nechtěla s touto láskou nikomu svěřit, vymyslela zvláštní lest - jak by se mu mohla vyznat. Napsala dopis a v něm mu vyjevila, co má příštího dne udělat, aby mohl být s ní, poté jej vložila do kousku rákosu a v žertu jej dala Guiscardovi říkouc:

"Udělej z toho dnes večer své služebné foukačku, aby mohla rozdmýchat oheň."

Guiscardo rákos přijal, a protože soudil, že jej nedostal bezdůvodně a že paní nemluvila jen tak, odešel, vrátil se domů a tam si rákos prohlédl. Shledal, že je rozštípnutý, i rozlomil jej, a naleznuv uvnitř list, přečetl si jej, a když pochopil, co má dělat, byl nejšťastnějším člověkem pod sluncem a hned začal konat přípravy, aby k ní mohl jít cestou, kterou mu ona ukázala.

Opodál knížecího paláce byla ve skále jeskyně, kterou zde vyhloubili před dávnými a dávnými časy; padalo do ní trochu světla otvorem vytesaným ve skále, jenž byl nahoře skoro ucpán trávou a křovím. Jeskyně byla opuštěná a vedlo do ní tajné schodiště z jedné přízemní komnaty, v níž bydlela paní - vchod na schodiště byl však uzavřen přepevnými dveřmi. Ježto se však schodiště už velmi dlouho neužívalo, všichni na ně zapomněli a nikoho už ani nenapadlo, že tam vůbec je. Leč láska, pro jejíž oči není nic tak ukryto, aby to neprohlédla, připomněla zamilované paní toto schodiště, a ta pak mnoho dní vynakládala celý svůj důmysl na to, aby se jí podařilo ony dveře otevřít a nikdo si toho nevšiml.

Když tedy byly dveře otevřeny a paní sama sestoupila do jeskyně a spatřila tam otvor, dala Guiscardovi vědět, aby se snažil proniknout tímto otvorem, a naznačila mu také, jak vysoko je otvor nad zemí. Guiscardo, aby mohl tu věc provést, opatřil si bez meškání provaz s všelijakými uzly a smýčkami, po nichž by mohl slézt dolů a vystoupit nahoru, oblékl si kožený kabátec, který by ho chránil před trním, a aniž se o tom někomu zmínil, vydal se v noci k otvoru; na jednom konci provazu udělal pak oko, přivázal provaz k pni stromu, jenž rostl u ústí otvoru, načež se po provazu spustil do jeskyně a očekával paní.

Paní onoho dne dělala, jak by se jí chtělo spát, i poslala pryč své dvorní dámy, zamkla se sama ve své komnatě, otevřela vchod do jeskyně a sestoupila po schodech dolů, kde našla Guiscarda; uvítali se s nesmírnou radostí, odebrali se spolu do komnaty a zde s převelikou radostí strávili velkou část onoho dne. Když se potom rozvážně domluvili, jak by jejich láska mohla zůstat skryta, Guiscardo se vrátil do jeskyně, paní zavřela za ním dveře a odešla z komnaty za svými dvorními dámami.

Když pak nadešla noc, Guiscardo vylezl po provaze otvorem, kterým se dostal do jeskyně, a vrátil se domů. Znajе už cestu, chodíval tam po ní potom ještě mnohokrát.

Ale Štěstěna, jež jim záviděla tak dlouhé a tak veliké radování, zvrátila žalostnou příhodou veselost obou milenců v smutný nářek.

Tankréd mívál ve zvyku přijít někdy zcela sám do dceřiny komnaty, zde s ní pobýt, trochu porozprávět a pak zas odejít. A tak se jednoho dne stalo, že tam zašel po obědě, zatímco jeho paní - jménem Ghismonda - byla se svými dámami v zahradě; vešel dovnitř, aniž ho někdo viděl nebo slyšel, a když viděl okna komnaty zavřená a závěsy u lůžka stažené, nechtěl paní vyrušovat z její zábavy, sedl v koutě u lůžka na stoličku, opřel si hlavu o lože, stáhl na sebe záclonu, jako by se tu chtěl úmyslně ukrýt, a usnul.

Co takhle spal, Ghismonda, jež naneštěstí pozvala na tento den Guiscarda, zanechala paní v zahradě a potichoučku vešla do komnaty; nepozorujíc, že je někdo uvnitř, otevřela Guiscardovi, jenž už čekal, a hned se s ním odebrala na lůžko, jak bylo jejich zvykem. Co tak ale spolu žertovali a obveselovali se, Tankréd se probudil, a když viděl a slyšel, co Guiscardo s jeho dcerou činí, nesmírně se zasmušil; nejprve je chtěl vyplísnit, pak se však rozhodl, že bude mlčet a zůstane skryt, bude-li to možno, aby mohl jednat obezřetněji a provést s menší hanbou to, co mu již připadlo na mysl. Oba milenci zůstali pospolu dlouhou dobu, jak bylo jejich zvykem, a Tankréda vůbec nepozorovali. Když se jim už pak zdálo, že je čas k rozchodu, sestoupili z lůžka, Guiscardo se vrátil do jeskyně a Ghismonda vyšla z komnaty. Tankréd pak, třebaže byl stár, vylezl oknem do zahrady, aniž ho někdo zpozoroval, a na smrt zkrúšen se vrátil do své komnaty. Podle rozkazu, který vydal, byl Guiscardo příští noci před půlnocí jat dvěma muži u vchodu do otvoru a v koženém úboru, do něhož byl oděn, byl tajně předveden před Tankréda. Ten, sotvaže ho spatřil, řekl téměř v pláči:

"Guiscardo, dobrotivost, s níž jsem s tebou jednal, si nezasluhovala urážky a hanby, které jsi mi učinil, jak jsem dnes viděl na vlastní oči."

Guiscardo na to neřekl nic než toto:

"Láska zmůže daleko víc, než zmůžeme vy i já."

To rozkázal Tankréd, aby byl Guiscardo v tichosti střežen v některé komnatě, což se také stalo, a nazítří, kdy Ghismonda ještě o ničem nevěděla, rozmyslel vše; po obědě šel dle svého zvyku do dceřiny komnaty, kam si ji dal zavolat, a když se s ní zavřel, jal se k ní s pláčem promlouvat:

253

"Ghismondo, protože se mi zdálo, že znám tvou ctnost a počestnost, nebylo by mě nikdy napadlo, ať by mi to byl říkal někdo napořád, že by ses oddala myšlenkou, anebo dokonce skutkem nějakému muži, který by nebyl tvým manželem - kdybych to nebyl viděl na vlastní oči. Budu toho žetel vždy, kdy si na to vzpomenu, po celý ten zbytek svého života, který mi chystá mé stáří.

Kéž by byl aspoň Bůh dal, když už ses musela zachovat tak nepočestně, abys měla k tomu muže, jenž by odpovídal tvé urozenosti. Ty sis však z toho celého množství lidí na mém dvoře vyvolila Guiscarda, mladíka z toho nejnižšího stavu, který byl na našem dvoře vychován od dětství až do dnešního dne takřka z božího milosrdenství, a tím jsi mi způsobila veliké soužení, protože já nevím, jak s tebou nyní naložit. O Guiscardovi, kterého jsem dal v noci chytit, když vylézal z otvoru jeskyně, a jež držím ve vězení, jsem již rozhodnut, co s ním. Ale co mám učinit s tebou, to, Bůh ví, nevím. Z jedné strany na mne působí láska, již jsem tě ustavičně miloval tak, jak žádný otec svou dceru nemiluje, z druhé strany na mne působí to nejspravedlivější rozhořčení, jež vyvolalo tvé veliké šílenství. Láska chce, abych ti prominul, rozhořčení žádá, abych byl k tobě bez ohledu na svou povahu krutý. Dříve než se však rozhodnu, přejí si slyšet, co můžeš k tomu říci ty."

Domluvil, sklonil tvář a zaplakal hlasitě jako dítě, jež dostalo pořádný výprask.

Když Ghismonda slyšela otce a seznala nejenom, že byla její tajná láska odhalena, ale navíc že Guiscardo je jat, pocítila nevýslovnou bolest a neměla daleko do toho, aby to projevila nářkem a slzami, jak to činí většina žen. Její hrdá duše však přece jen zvítězila nad touto malomyslností; s obdivuhodnou silou udržela tvář nepohnutou a v duchu uvažovala, že její Guiscardo je už asi mrtev a že raději sejde ze světa, než by vznesla nějakou prosbu za sebe.

Proto nikoli jako žena zkrúšená či peskovaná za svůj poklesek, ale jako žena bez obav a statečná s tváří nezvlhlou slzami, otevřenou a nikterak vystrašenou takto pravila otcí:

"Tankréde, nemám v úmyslu ani zapírat, ani prosit, protože ani to, ani ono by mi nepomohlo, a já ostatně ani nechci, aby mi prošení pomohlo. Krom toho si nechci nijak získat tvou obvyklou laskavost a tvou lásku, nýbrž zamýšlím přiznat pravdu a nejprve pravými důvody obhájit svou pověst, načež arcí rozhodnými činy jednat podle velikosti svého ducha. Je pravda, že jsem milovala a miluji Guiscarda a že ho budu milovat, pokud budu živa, což už nebude dlouho trvat; a jestliže se miluje i po smrti, nepřestanu ho milovat

254

nikdy. K tomu mě však nezavedla ani tak má ženská křehkost, jako tvá malá péče o to, abys mě znovu provdal, a jeho ctnosti.

Jsi-li sám z masa a krve, mělo ti být, Tankréde, jasné, že jsi zplodil dceru rovněž z masa a krve, a nikoli z kamene či ze železa, a měl sis vzpomenout, ba měl by sis vzpomenout i teď, třebaže jsi už stár, které to jsou, jaké jsou a s jakou silou se hlásí zákony mládí. I když jsi jako muž část svých nejlepších let strávil se zbraní v ruce, měl jsi přitom také vědět, co dokáže zahálka a zjemnělost u starých, natož potom u mladých.

Jelikož jsem zplozena tebou, jsem tedy z masa a krve, ale žila jsem dosud tak málo, že jsem ještě mladá a z té i z oné

příčiny plná lačného toužení, jež bylo tím neodolatelnější, že jsem již poznala, neboť jsem byla provdána, jakou rozkoší je možno dát onomu toužení naplnění. Nemohla jsem klást odpor této síle, a protože jsem mladá a protože jsem žena, rozhodla jsem se, že půjdu tam, kam mě lákala - a zamilovala jsem se. Pokud záleželo na mně, je jisté, že jsem přitom vynaložila veškerou svoji zdatnost, abych neudělala ani tobě, ani sobě hanbu tím, k čemu mě vlekl přirozený hřích. Soucitný Amor a příznivá Štěstěna mi k tomu našli a ukázali cestu, po níž jsem dospěla k naplnění svých tužeb, aniž se to někdo dověděl. Nezapírám to, ať už ti to ukázal či pověděl kdokoli. Guiscarda jsem si nevybrala náhodou, jak to mnohé ženy dělají, ale vyvolila jsem si ho ze všech tu na dvoře po rozvážné úvaze; zavedla jsem ho k sobě, když jsem vše obezřele promyslela, a při jeho moudré vytrvalosti jsem se dlouho těšila ze svých splněných přání. Jak se zdá, přehořce mě káráš více kvůli němu než proto, že jsem zamilovaně zhřešila, a protože dbáš více všeobecného mínění než pravdy, říkáš, že jsem se spustila s člověkem nízkého stavu, jako by tě nebylo rozzlobilo, kdybych si byla k tomu vyvolila nějakého urozeného muže. Nezpozoroval jsi však přitom, že káráš nikoli hřích můj, ale hřích Štěstěny, která velmi často nedůstojné vynáší a na zemi nechává ty nejdůstojnější.

Nechme však tohle být a všimni si poněkud podstaty věci; a tu vidíš, že všichni máme tělo z téže látky a že jeden a týž Stvořitel nadal všechny duše týmiž silami, týmiž schopnostmi a týmiž vlastnostmi. Teprve ctnost rozlišuje nás všechny, kteří jsme přišli a přicházíme na svět stejní. Ti, kdo z ní vytěžili větší část a jednali šlechetně, bývali zváni šlechtici - ostatní zůstali nešlechtici.

A i když opačný zvyk zákon zakalil, nebyl onen zákon dosud odstraněn či zrušen ani v přírodě, ani v dobrých mravech, a proto ten, kdo si počíná ctnostně, ukazuje zřetelně, že je urozený, i když ho

255

někdo nazývá jinak, takže se dopouští omylu ne ten první, ale ten, kdo toho prvního nesprávně nazývá.

Rozhlédni se po všech svých urozených mužích, prozkoumej jejich ctnosti, jejich mravy a jejich způsoby a pak se podívej na druhé straně na Guiscarda. Budeš-li chtít soudit bez zaujatosti, řekneš, že je nejurozenější a ti tví šlechtici že jsou nevychovaní hrubiáni. Při posuzování Guiscardových ctností a hodnoty jsem neuvěřila soudu nikoho jiného než soudu tvých slov a svých očí. Což ho někdo někdy chválil tak, jak jsi ho chválil ty, za všechny věci, jež si zasloužily chvály a za něž každý zdatný muž má být pochválen? Jistěže jsi to neudělal neprávem, neboť jestliže mě oči neklamaly, nedostalo se mu od tebe nikdy žádné pochvaly, kterou by si nebyl - jak jsem viděla - zasloužil svými činy daleko více, než to mohla vyjádřit tvá slova. A jestliže jsem přesto byla ošálena, byl bys mě musel tedy ošálit ty.

Tak ty tedy říkáš, že jsem si zadala s člověkem nízkého stavu? To není pravda. Kdybys však náhodou řekl, že jsem si zadala s chudým, bylo by to k tvé hanbě, že jsi dokázal tak zdatnému člověku, jenž ti sloužil, opatřit tak náramně bydlo. Chudoba však nikoho nepřipravuje o ušlechtilost, nýbrž pouze o jmění. Mnozí králové, mnohá velika knížata už zchudla a naopak mnozí z těch, kteří obdělávají půdu či hlídají ovce, převelice zbohatli a bohatnou.

A co se tkne té poslední nejistoty, o níž jsi mluvil, totiž toho, co bys měl udělat se mnou, zaplaš ji docela; chceš-li na pokraji hrobu činit, co jsi nečinil ve své mladosti, to jest být krutým, obrať především na mne svou krutost jako na první příčinu tohoto hříchu, je-li to vůbec hřích, neboť mně se nechce přednést ti nějakou prosbu. Ujišťuji tě rovněž, že když neuděláš mně to, co jsi udělal nebo uděláš Guiscardovi, udělají to mé ruce samy. Nuže, jdi prolévat slzy se ženami, a chceš-li jednat krutě, zabij jednou jeho i mne, jestliže se ti zdá, že si toho zasluhujeme."

Kníže seznal, jak velkodušná je jeho dcera, ale nevěřil, že je tak pevně rozhodnuta - jak říkala - udělat to, co ohlašovala její slova. Když proto od ní odešel, pustil z hlavy úmysl potrestat ji nějakým krutým způsobem na těle a pojal nápad, že zchladí její horoucí lásku trestem na někom jiném; i nakázal dvěma lidem, kteří hlídali Guiscarda, aby ho beze všeho rámusu v noci uškrtili, vyrvali mu srdce a donesli mu je. Ti pak učinili, jak jim bylo přikázáno. Druhého dne si dal kníže přinést velikou a krásnou zlatou misku, vložil do ní srdce Guiscardovo, po jednom velmi spolehlivém služebníkovi je poslal dceri a nařídil, aby sluha řekl, až jí srdce odevzdá.

256

"Tvůj otec ti posílá tohle, aby ses potěšila tím, co nejvíc miluješ, jako jsi ho potěšila ty tím, co nejvíc miloval on."

Ghismonda neupustila od svého smělého úmyslu, a když otec odešel, dala si přinést jedovaté byliny a kořeny, které vymačkala a jejichž šťávu smíchala s vodou, aby měla vše připraveno, kdyby se stalo to, čeho se obávala. Když k ní pak přišel sloužící s dárkem a vzkazem od knížete, s nehnutou tváří vzala do ruky misku, odkryla ji, a sotvaže spatřila srdce a vyslechla slova sloužícího, měla za jistojistě, že je to srdce Guiscardovo.

Pozdvihla proto tvář k sloužícímu a řekla:

"Nebylo by se slušelo, aby takové srdce, jaké bylo toto, mělo méně důstojnější hrob, jež je zlato. Otec v té věci jednal velmi prozíravě."

To pravila, přiložila je k ústům a pak pravila:

"Až do dnešního dne, který je posledním dnem mého života, jsem se vždycky ve všem setkávala s veleněžnou láskou svého otce. Ale dnes se setkávám s láskou ještě větší. Proto mu vzdej mým jménem poslední díky, které mu vůbec vzdávám za tak veliký dar."

To řkouc, pohlédla opět na misku, kterou pevně třímala, a s očima upřenými na srdce pravila:

"Běda, nejsladší přibytku mých slastí, budiž prokleta ukrutnost toho, jenž způsobil, že se na tebe nyní musím dívat svými vlastníma očima! Stačilo mi, že jsem tě co chvíli mohla vidět svým duchovním zrakem. Tvá pout' je u konce a skončila tak, jak ti to vyměřila Štěstěna. Dorazilo jsi k cíli, k němuž spěje každý: opustilo jsi starosti a klopoty tohoto světa a tvůj nepřítel ti uchystal takový hrob, jakého sis svými vlastnostmi zasloužilo. K tomu, abys bylo řádně pochováno, nechybělo už nic kromě slz té, kterou jsi zaživa tolik milovalo; abys mělo i to, vnukl Pánbůh do duše mého nemilosrdného otce myšlenku, aby mi tě poslal, a já ti jich dopřeji, ačkoli jsem si umínila, že zemru s očima suchými a s

tváří ničím nevylekanou. Jedva ti je však dám, bez meškání se postarám, aby se duše spojila s tou, které ses ujalo a tak pečlivě opatrovalo. Což bych se mohla ubírat do oněch neznámých končin spokojeněji či bezpečněji v doprovodu někoho jiného než tebe? Jsem jista, že tvá duše je ještě tady uvnitř a dívá se na místa svých i mých rozkoší; a ježto mě stále miluje - neboť i tím jsem jista -, očekává nepochybně duši mou, která má tvou duši nade všechno ráda." Když takto promluvila, sklonila se nad misku a nejinak, než jako by měla v očích zřídla slz, jala se bez ženského kvílení tak plakat, že všichni na ni s úžasem hleděli; nesčetněkrát políbilo též mrtvé

257

srdce a její dvorní dámy, stojící kolem ní, na ni nechápavě pohlížely nevědouce, jaké to je srdce a co Ghismondina slova znamenají. Přemoženy soucitem všechny prolévaly slzy a snažily se ji, jak jen nejlépe dovedly a uměly, utěšit. Nadarmo se jí však ptaly, proč tak naříká.

Když se Ghismondě zdálo, že již prolila mnoho slz, pozdvihla hlavu, osušila oči a pravila:

"Mé tuze milované srdce, vykonala jsem vše, co bylo mou povinností, a nezbývá už nic, co by bylo třeba udělat, kromě toho, aby má duše šla provázet duši tvou."

Po těchto slovech si dala podat džbáněček s lektvarem, který si předchozího dne připravila, vlila lektvar do misky, v níž bylo srdce skropené jejími hojnými slzami, načež k ní bez veškeré bázně přiložila ústa a všechen lektvar vypila; poté s miskou v ruce vstoupila do svého lože, uložila se tu co nejdůstojněji, a přitisknuvši na srdce srdce mrtvého milence, jala se beze slova očekávat smrt.

Její dámy, vidouce a slyšíce tyto věci - ačkoli nevěděly, jaký je to nápoj, který Ghismonda vypila -, vzkázaly to vše Tankrédovi, ten hnán zlým tušením sestoupil rychle do dceřiny komnaty a dospěl tam právě ve chvíli, kdy se ukládala na lože. Utěšoval ji však pozdě vlídnými slovy, a když seznal, k jakému konci Ghismonda spěje, jal se bolestně hořekovat.

Paní mu pravila:

"Tankréde, uchovej si své slzy pro osud méně vytoužený, nežli je můj, a neprolévej je pro mne, neboť po nich netoužím. Což již někdo viděl někoho - kromě tebe - plakat kvůli tomu, že dosáhl toho, o čem usiloval? Jestliže však v tobě žije přece jen ještě trochu lásky, kterou jsi ke mně choval, dovol mi jakožto poslední dar, aby mé tělo - když už ti nebylo vhod, abych tiše a potají s Guiscardem žila - bylo uloženo před zraky všech s jeho tělem, ať už jsi Guiscardovu mrtvolu dal pohodit kdekoli."

Pláč plný hoře zabránil knížeti odpovědět, pročež mladá paní vidouc, že její konec je už nablízku, přitiskla k nádrům mrtvé srdce a pravila:

"Bůh s vámi - já odcházím."

Nato se její oči zakalily a paní, ztrativši vědomí, odešla ze svého strastiplného života.

Takový žalostný konec měla láska Guiscarda a Ghismondy - jak jste právě slyšeli - a Tankréd, pozdě litující své krutosti, dal po velikém naříkání za všeobecného smutku všech Salernanů oba dva ctně pohřbit ve společném hrobě.

258

PŘÍBĚH DRUHÝ

Mnich Alberto namluví jedné paní, že je do ní zamilován anděl Gabriel, a vydává se za něho, leží s ní; ze strachu před jejími příbuznými však vyskočí z jejího domu, uchýlí se do domu jednoho chudáka a ten ho - jakožto divocha - odvede příštího dne na náměstí, kde je poznán, svými mnichy jat a uvězněn.

Příběh, který vypravovala Fiammetta, vehnal několikrát do očí jejich družek slzy; když však byl u konce, král zachmuřen pravil:

"Kdybych měl zaplatit životem za polovinu těch radostí, jakým se těšila Ghismonda s Guiscardem, zdála by se mi to malá cena - a vy se tomu nikterak nedivte, neboť já v každé hodině svého živobytí prožívám tisícero smrt a nedostane se mi za to té nejmenší radosti. Ale nechme zatím mé trápení být, neboť chci, aby ve vyprávění krutých příhod, jež se zčásti podobají mým strážním, pokračovala Pampinea; bude-li totiž pokračovat tak, jak začala Fiammetta, není pochyby, že začnu pociťovat, jak na můj žár kane přece jen nějaká rosa."

Pampinea uslyšela jeho pokyn, protože však jí přátelství umožňovalo nahlédnout spíše do duše družek než králova slova do duše královny, hodlala spíše poněkud obveselit je než vyhovět jemu - a poslušná jen jeho vybídnutí, připravila se k vyprávění příběhu, jenž by byl sice směšný, ale přesto nevybočoval z daného námětu. A začala:

Říkává se mezi lidem: Je-li špatný držán za dobrého, může být zlý, a přec nevěří se vině jeho. A toto přísloví mi skýtá nejenom námět k vyprávění o tom, co mi bylo uloženo, ale navíc mi ještě dává možnost dokázat, jaké a jak veliké je pokrytectví mnichů, kteří mají široká a dlouhá roucha a tváře uměle bledé. Hlavy mají pokorné a mírné, jestliže od někoho něco chtějí, ale na výstost povýšené a hrozebné, jestliže kárají druhé za neřesti, jež mají sami, či když ukazují, že mniši mohou dojít spásy jen braním a ostatní zase jen dáváním. Mimo to si tito muži počínají ne tak jako my lidé, kteří máme usilovat o dosažení ráje, ale tak, jako by byli jeho vlastníky a pány, neboť tomu, kdo zemře, určují v něm více či méně znamenité místo podle množství peněz, jež jim odkázal - čímž se snaží oklamat nejprve samy sebe, jestliže tomu věří, a potom ty, kteří přikládají jejich slovům víru.

259

Kdyby mi bylo dovoleno odhalit je, jak by se patřilo, brzy bych ukázala mnoha prostoduchým lidem, co se skrývá pod jejich širošířmi kutnami. Kéž by však této chvíle ráčil sám Bůh dopustit, aby všechny mnichy potkalo za jejich lži totéž co mnicha minoritu, jenž už nebyl mlád, ale byl v Benátkách považován za jednoho z největších teologů. Budu vám o něm s velkým potěšením vypravovat, abych rozptýlila - snad i smíchem a veselím - vaše duše, plné lítosti nad smrtí

Ghismondy.

V Imole tedy byl - ctné paní - jeden člověk a ten žil zločinným a zkaženým životem. Jmenoval se Berto della Massa. Hanebné kousky, Imolanům velmi dobře známé, ho přivedly tak daleko, že v Imole už nikdo nevěřil nejenom jeho lžím, ale ani je pravdě, protože Berto della Massa seznal, že tu už není místa pro jeho šejdířství, a ze zoufalství se přestěhoval do Benátek, kde přijmou každý šmejda. Zde pak zamýšlel provádět své ohavnosti podle svých nových způsobů, jichž tam, co byl, ještě nepoužil. A jako by ho hryzlo svědomí za ničemnosti, jichž se v minulosti dopustil, předstíral svrchovanou pokoru - a tak se tady stal katolíkem nad všechny ostatní a jakožto mnich minorita si dal říkat Alberto da Turola. V tomto rouchu pak začal vést zdánlivě přísný život, převelice velebil pokání a střídmost a nikdy nejedl maso a nepil víno, když neměl takové, co by mu chutnalo.

Dřív než se kdo nadál, stal se ze zloděje, děvkaře, padělatele a vraha veliký kazatel, ačkoli se vůbec nevzdal neřestí, kterým se mohl oddávat tajně.

Stal se krom toho i knězem, a když sloužil u oltáře mši a když ho vidělo mnoho lidí, oplakával vždy utrpení Spasitele jako člověk, který snadno vyloudí slzy, když se mu zachce.

Krátce a dobře kázáním a slzami povedlo se mu navnadit Benátčany tak, že byl v každé poslední vůli, která tam byla pořízena, určen věrným vykonavatelem a uchovatelem testamentu; mnoho lidí si u něho proto ukládalo peníze, zpovíдалo se u něho a převeliká část mužů a paní chodila k němu o radu: zaonačil to tak, že se z vlka stal pastýř, a pověst o jeho svatosti byla v oněch končinách tak veliká, že tu takové pověsti nikdy nedosáhl ani svatý František z Assisi.

A tak se jednou přihodilo, že se k tomuto svatému mnichovi přišla vyzpovídat spolu s jinými paními jedna hloupá a pošetilá mladá paní jménem Lisetta da ca Quirino, choť velikého kupce, jenž právě odjel s galérami do Flander. Poklekla k jeho nohám, a když se mu jako pravá Benátčanka - jež jsou všechny na hlavu padlé - vyzpovídala

260

částečně ze svých skutků, nich Alberto se jí otázal, zda má nějakého milence.

"Ale messere mnichu," odpověděla mu se zlobnou tváří, "copak nemáte oči? Či se vám zdá, že mé půvaby jsou stejné jako půvaby těch ostatních? Přespříliš bych měla milenců, kdybych jen chtěla, ale mé půvaby nejsou toho druhu, aby je mohl milovat nějaký hej nebo počkej! Kolikpak jste viděl takových paní, co měly takové půvaby jako já! Vždy já bych byla krásná i v ráji!"

Napovídala toho o svých vlnadách kromě těchto věcí ještě tolik, že to bylo protivné poslouchat.

Mnich Alberto okamžitě postřehl, že paní nemá rozumu nazbyt, a protože se mu zdálo, že by to byla vhodná půda pro jeho ráddo, rázem se do ní nadmíru zamiloval; nicméně však si ponechal lákadla pro příhodnější dobu a pro tentokrát ji začal peskovat, aby se ukázal, jak je svatý, a říkal jí, že tohle všechno je marnivá domýšlivost, a podobné své povídačky. Paní mu na to řekla, že je osel, který neví, že není krása jako krása, protože mnich Alberto, nechť je jí příliš pohněvat, dokončil zpověď a nechal ji s ostatními odejít.

Za několik dní pak ale vzal s sebou věrného druha a vydal se do domu paní Lisetty; tam se s ní uchýlil do ústraní, aby ho nikdo neviděl, padl jí k nohám a řekl:

"Paní, proboha vás prosím, odpusťte mi, co jsem vám řekl v neděli, když jste mi vyprávěla o své spanilosti, neboť jsem hned té noci nato dostal tak krutý výprask, že jsem po něm musel ležet a teprve dnes jsem mohl vstát."

Tu pravila paní Husa:

"A kdo vás to tak potrestal?"

Mnich Alberto jí odpověděl:

"Já vám to povím. Dlel jsem v noci na modlitbách, jak je mým stálým zvykem, a tu pojednou jsem spatřil, že v mé cele cosi ohromně září; než jsem se však mohl obrátit, abych se podíval, co to je, spatřil jsem nad sebou překrásného mládence se silnou holí v ruce a ten vám mě popadl za kutnu, strhl mě na zem a nandal mi jich tolik, že mě celého zperážel. Zeptal jsem se ho potom, proč to udělal, načež on mi odpověděl: 'Protože ses dneska opovážil pohanět nebeské vnaďy paní Lisetty, kterou já, kromě Boha, nade všechno miluji.' Optal jsem se ho: 'Kdo jste?' A tu mi odpověděl, že je archanděl Gabriel. 'Ó pane můj,' řekl jsem mu, 'prosím vás, odpusťte mi to!' Načež on děl: 'Odpustím ti pod jednou podmínkou, že totiž za ní zajdeš hned, jak budeš moci, a dosáhneš jejího odpouštění: jestliže ti neodpustí ona, vrátím se sem a naložím ti jich tolik, že do

261

smrti nebudeš veselý.' Co mi řekl potom, neodvážím se vám říci dřív, dokud mi neodpustíte."

Paní Skopohlavová nikdy nejedla vtípnou kaši, a byla tudíž štěstím bez sebe, když slyšela tato slova; uvěřila, že je to všechno pravda, a po chvíli děla:

"Já vám dobře říkala, bratře Alberte, že mám nebeské vnaďy, ale jak je Bůh nade mnou, je mi vás líto a v této chvíli vám odpouštím, aby se vám nestalo nic zlého; musíte mi však po pravdě říci, co vám potom ještě anděl řekl."

Mnich Alberto pravil:

"Paní, rád vám to povím, když jste mi odpustila, ale kladu vám na srdce jednu věc, abyste se totiž střežla povědět to komukoli na světě, nechcete-li ublížit sama sobě, protože jste ta nejšťastnější žena pod sluncem. Tento archanděl Gabriel mě totiž požádal, abych vám sdělil, že se mu tak líbíte, že by byl za vámi už mnohokrát v noci přišel, kdyby neměl obavy, že by vás to vyděsilo. Teď vám však skrze mne vzkazuje, že zamýšlí k vám jedné noci přijít a pobýt chvílečku s vámi. ale ježto je anděl a vy byste se ho nemohla dotknout, kdyby přišel v podobě anděla, vzkazuje vám, že chce k vám přijít v podobě nějakého muže; máte prý mu oznámit, kdy chcete, aby přišel, a v podobě koho, a on přijde - proto se jistě můžete pokládat za nejšťastnější ženu na světě."

Paní Kačena odvětila, že ji velmi těší, že je do ní zamilován archanděl Gabriel, neboť ona ho rovněž velmi miluje a nikdy prý se nestalo, aby mu nezapálila za pěták svíčku všude, kde ho viděla vymalovaného. Může proto k ní přijít, v kteroukoli hodinu bude chtít, bude vždy vítán a nalezne ji v její světnici zcela samotnou; že však má jednu podmínku, a to tu, aby ji pak nenechal kvůli Panně Marii, kterou prý má velmi ráda, a ona tomu věří, neboť všude, kde ho viděla, klečel před Pannou Marií. Jinak ovšem že záleží jen na něm, v jaké podobě bude chtít přijít, protože ona se ničeho nebojí.

Tu pravil mnich Alberto:

"Mluvíte moudře, paní, a já to s ním už pořádně sjednám, jak jste mi řekla. Můžete mi však prokázat velikou laskavost, a nic vás to nebude stát; jde o to, abyste si ráčila přát, že má přijít v mém těle. Slyšte, jaké dobrodiní byste mi uchystala; on by vyňal mou duši z mého těla, poslal by ji za sebe do ráje, sám pak by vstoupil do mne, a pokud by meškal s vámi, má duše by mohla dlít v ráji."

Paní Svatá prostota na to odvětila:

"To se mi docela líbí; mějtež si to potěšení za rány, které vám kvůli mně uštedřil."

262

"Nuže," řekl na to mnich Albert, "zařídte to tak, aby dnes v noci nalezl vrata vašeho domu otevřena, aby mohl vejít, protože přijde v lidské podobě, a to by se dovnitř nemohl dostat jinak než dveřmi."

Paní odvětila, že se tak stane. Mnich Alberto odešel, paní osaměla a začala, se nadouvat tak, že jí košile nemohla dosáhnout ani na zadek; a zdálo se jí, že potrvá tisíc let, než k ní archanděl Gabriel přijde.

Mnich Alberto usoudil, že si v noci bude muset počínat jako jezdec, a nikoli jako anděl, i jal se posilovat cukrovinkami a jinými dobrými věcmi, aby nemohl být jen tak snadno shozen z koně. Vyžádal si pak povolení, a když nadešla noc, vydal se s jedním svým druhem do domu jedné jeho přítelkyně, z něhož se už předtím vydával na projížďky klisen a odkud se také, když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba, vypravil v zakuklení do domu panina; přestrojil se s pomocí hloupostí, jež si přinesl, za anděla, vystoupil nahoru po schodech a vešel do světnice paní.

Ta, když spatřila před sebou cosi bílého, klekla před tím, načež ji anděl požehnal, pozdvihl ze země a pokynul jí, aby šla s ním na lůžko. Paní, jevíci horlivou poslušnost, to hbitě vykonala a anděl pak přilehl ke své ctitelce.

Mnich Alberto byl hezký muž, hezkého těla a statný - i nohy mu dobře padly k tělu -, a když tedy ležel se svěží a jemnou paní Lisettou, poskytl jí jiné poležení než její manžel a mnohokrát za noc vylétl bez křídel, skrze což ona hlasitě jevila náramné uspokojení. Mnich pak jí ještě i jinak pověděl mnohé o slávě nebeské, a když už se začalo dnít, umluvil si s ní, kdy zase přijde; nato ve svém nebeském ustrojení odešel a vrátil se k svému druhu, jemuž dobrá paní onoho domu dělala z přátelství společníci, protože se bál spát sám.

Když paní Lisetta posnídala, vypravila se se svým doprovodem k mnichu Albertovi a pověděla mu novinky o archandělu Gabrielovi, co od něho slyšela o slávě věčného života, jaký je, a navíc k tomu ještě přidala všelijaké podivuhodné povídky.

Bratr Alberto jí na to řekl:

"Paní, já nevím, jak vám s ním bylo, ale to vím, že když dnes v noci ke mně přišel a já mu vyřídil váš vzkaz, zanesl mou duši na chvíli mezi takovou spoustu květin a růží, že jsem jich tolik tady na zemi nikdy neviděl; byl jsem na jednom z nejrozkosnějších míst - co se však dělo s mým tělem, to nevím."

"Copak vám to neříkám?" pravila paní. "Vaše tělo s archandělem Gabrielem bylo celou noc v mém náručí, a jestli mi nevěříte,

263

podívejte se pod levou bradavku, kam jsem andělovi vtiskla tak převeliký polibek, že jeho stopu bude vidět několik dní."

Mnich Alberto děl:

"Dobrá, učiním dnes to, co jsem už dávno neudělal; svléknu se a podívám se, zda jste mluvila pravdu."

Paní se po sáhodlouhém tlachání vrátila a mnich Alberto k ní potom ještě mnohokrát přišel v podobě anděla, aniž se setkal s nějakými potížemi.

Jednoho dne se však stalo, že se paní Lisetta sešla s jednou sousedkou. Začaly spolu přetřásat místní krásy a tu ona, aby dokázala, že se její krása žádná nevyrovná, pravila jakožto stvoření s hlavou plnou plev:

"Kdybyste věděla, komu se líbí mé vnady, opravdu byste neřekla už ani slovo o vнадách druhých."

Protože ji kmotra dobře znala a byla zvědavá, pravila:

"Madonno, možná že máte pravdu, ale když jeden neví, o koho jde, nemůže jen tak lehce změnit názor."

I pravila paní nemající kouska filipa:

"Kmotra, on nechce, aby se to povídalo, ale za mnou vám chodí archanděl Gabriel a má mě rád víc než sebe, protože prý jsem nejkrásnější žena, jak mi říká, tady na zemi a vůbec."

Kmotra už měla smích na krajíčku, ale přece jen se udržela, a aby se dověděla víc, pravila:

"Na mou věru, madonno, jestli je vaším milým archanděl Gabriel a říká-li tohle, pak tomu tak musí být. Ale nechce se mi pořád věřit, že andělé dělají také takovéhle věci."

Paní odpovéděla:

"Tak to se tedy, kmotra, mýlíte. Při ranách božích, dělá to líp než můj starý a říkal mi také, že se to dělá taky tam nahoře. Ale protože prý se mu zdám daleko krásnější než kterákoliv jiná tam na nebesích, zamiloval se do mne a velmi často přichází se mnou pobýt. Na to, co vy na to?"

Když kmotra odešla od paní Lisetty, zdálo se jí, že nestačí do své nejdelší smrti roznést tyhle zprávy všude; a protože

se na jakési slavnosti setkala s velikou společností, vyprávěla jí hned po pořádku celou novinu.

Paní to pověděly svým manželům a ti zas jiným, takže během dvou dní toho byly plné Benátky. Mezi těmi, k jejichž sluchu došla tato věc, byli však i příbuzní oné paní a ti, aniž jí řekli jediné slovo, usmyslili si v duchu, že tohoto anděla chytí a přesvědčí se, zda umí létat; a v noci se postavili na číhanou.

264

Mezitím se však něco doneslo i k uším mnicha Alberta a ten se jedné noci vydal k paní, aby ji vypeskoval. Sotvaže se však svlékl, už byli za dveřmi světnice švagři, kteří ho viděli přicházet, a chystali se dveře otevřít. Mnich Alberto je zaslechl a poznal, co se děje, vstal, otevřel okno, jež vedlo na větší kanál, a nevida jiného východiska, vrhl se z okna do vody.

Byla tu sice veliká hloubka, ale mnich uměl dobře plavat, takže se mu nic nestalo. I přeplaval na druhou stranu kanálu, hbitě vstoupil do jednoho otevřeného domu, poprosil jednoho dobrého muže, jenž tu bydlil, aby mu pro lásku boží zachránil život, a napovídal mu všelijaké pohádky o tom, jak se sem dostal v tuhle hodinu a proč je nahý.

Dobrý člověk, jat soucitem, uložil ho do své postele, a protože musel jít za svými záležitostmi, řekl mu, aby tam zůstal, než se vrátí, zamkl ho uvnitř a šel si po svém.

Když příbuzní oné paní vešli do světnice a zjistili, že archanděl Gabriel tu nechal křídla a uletěl, zlobili se na sebe, že jim to nevyšlo, zahrnuli paní nejhoršími nadávkami a posléze ji tu zoufalou nechali a vrátili se domů s andělskou výstrojí. Mezitím však už nastal jasný den a onen dobrý člověk, jenž byl na Rialtu, uslyšel vyprávět, jak dnes v noci ležel archanděl Gabriel s paní Lisettou, jak ho dopadli její příbuzní a jak se archanděl vrhl ze strachu do kanálu, takže se zatím neví, co se s ním stalo. Hned pochopil, že to bude ten, kterého má doma, a proto když se vrátil a poznal ho, ujednal s ním po dlouhém povídání, že mu mnich dá přinést padesát dukátů, jinak že ho on vydá příbuzným oné paní. A tak se také stalo.

Když si však poté mnich Alberto přál odejít, onen dobrý člověk mu řekl:

"To nejde, ledaže byste souhlasil s jedním způsobem. Máme dnes takovou slavnost, na niž jeden přivede člověka přestrojeného za medvěda, druhý zase člověka, který dělá divocha, ten to, jiný ono; na náměstí svatého Marka se pak pořádá lov, a když ten skončí, je po slavnosti a každý si jde s tím, koho přivedl, kam chce. Chcete-li, abych vás tam v nějakém takovém převlečení zavedl, než někdo vysílí, že jste tu, mohu vás potom odvést, kam budete chtít. Jinak nevím, jak byste se odtud mohl dostat, aby vás nikdo nepoznal: příbuzní paní totiž soudí, že jste tady někde nablízku, a všude proto rozestavili stráž, aby vás dostali."

I když se mnichu Albertovi zdálo, že je velmi tvrdé dostat se odtud tímto způsobem, přece jen se k tomu odhodlal, neboť měl strach

265

z paniných příbuzných; a řekl chlapíkovi, ať si ho vede, kam chce a jak chce, že nebude mít nic proti tomu.

Onen člověk ho tedy celého namazal medem a polepil ptačím peřím, kolem krku mu omotal řetěz, na tvář mu dal škrabošku, do jedné ruky mu dal tlustou hůl, do druhé dva velké hafany, které přivedl od řezníka, načež poslal jednoho člověka na Rialto, aby tam rozhlásil, že ten, kdo chce spatřit archanděla Gabriela, má jít na náměstí svatého Marka: to je ta benátská poctivost.

Za nějakou chvíli nato vyvedl mnicha ven, a drže ho na řetězu, hnal ho před sebou, přičemž docházelo k náramnému sběhu lidí a všichni volali: "Co je to? Co je to?" Když ho takto dovedl až na náměstí, byl tam už bezpočet lidí - jednak těch, kteří táhli za ním, jednak těch, kteří uslyšeli, co se bude dít, a dostavili se sem z Rialta.

Tak tedy došli na náměstí, kde onen muž přivázal svého divocha na vyvýšeném a vyčnívajícím místě k jednomu sloupu a dělal, jako by čekal, až začne hon, zatímco divoch namazaný medem nesmírně trádal od much a ovádů; a když pak bylo už náměstí pěkně plné, zatvářil se, jako by chtěl svého divocha pustit ze řetězu, strhl mnichu Albertovi škrabošku a řekl:

"Pánové, protože vepř se na hon nedostavil a lov se tudíž nekoná, chtěl bych vám ukázat, abyste nevyšli naprázdno - archanděla Gabriela, jenž v noci sestupuje z nebe na zem, aby utěšoval benátské paní."

Jakmile byla škraboška dole, všichni hned poznali mnicha Alberta a všichni hned proti němu zdvihli křik a spílali mu hanlivými slovy a nejhoršími nadávkami, jaké kdy byly nějakému ničemovi řečeny. Krom toho mu ten hodil do obličeje jedno neřádstvo, onen zas jiné a tak s ním nakládali přenáramně dlouhou dobu - až o tom došla náhodou zpráva ostatním minoritům, z nichž se jich šest sebralo a přišlo sem. Hodili pak na něho kutnu, odvázáli ho a za převelikého rámusu, který jim zněl za zády, odvedli Alberta až domů; zde ho uvrhli do vězení, v němž, jak se soudí, bedně žil a také dokonal. Tak se tedy ten, jenž byl považován za dobrého a v jehož špatné skutky nechtěl nikdo věřit, opovážil udělat ze sebe archanděla Gabriela; z anděla se ale stal divochem a nakonec ho stihl dlouhý trest, jaký si zasloužil. Marně pak oplakával hříchy, jež napáchal. Kéž by Bůh ráčil naložit takhle se všemi ostatními.

266

PŘÍBĚH TŘETÍ

Tři mladíci milují tři sestry a uprchnou s nimi na Krétu. Nejstarší zavraždí ze žárlivosti svého milence, zachrání ji však prostřední sestra tím, že je po vůli krétskému vévodovi. Její milenec ji proto zabije a pak uprchne s tou nejstarší. Ze všeho je obviněna třetí sestra se svým milencem; oba jsou jati a přiznají se, ale ze strachu před smrtí podplatí peněží stráž a úplně chudí uprchnou na Rhodos, kde v chudobě zemřou.

Filostrato vyslechl konec příběhu, který vyprávěla Pampinea, zahloubal se trochu a potom jí pravil:

"V konci vašeho příběhu bylo něco dobrého, co se mi líbilo; mnohem více však tam bylo věcí k smíchu, které bych si

přál, aby tam nebyly."

Poté se obrátil k Laurettě a pravil:

"Paní, pokračujte, a je-li to možné, vypravujte nějaký lepší příběh."

Lauretta s úsměvem pravila:

"Jste příliš krutý k milencům, když jim přejete jenom špatné konce. Abych vám tedy vyhověla, budu vám vyprávět příběh o třech dvojicích, jež se těšily ze své lásky jen krátce a nakonec všechny stejně špatně dopadly."

A řkouc to, začala vyprávět:

Jak jistě dobře víte, mladé paní, jakákoliv neřest může uvrhnout do přetěžkého utrpení nejenom každého, kdo se jí oddává, ale začasť i jiné lidi a zdá se mi, že právě zlost je tou neřestí, jež nás s popuštěnými otěžemi unáší do nebezpečí. A tato zlost není nic jiného než náhlé a neuvážené hnutí mysli, podnícené utrpenou křivdou, jenž odvrhuje veškerý rozmysl, zahluje náš duševní zrak temnotami a rozpaluje naši duše vztekou zuřivosti. S hněvem se sice často setkáváme u mužů, u některého ve větší míře, u některého v míře menší, nicméně byl již spatřen i u žen, a to k jejich ještě větší škodě, protože jim snáze vzplanou a hoří v nich pak jasnějším plamenem a hůř ho lze potlačit, protože ženy se nedovedou tak ovládat jako muži.

Není na tom nic podivného, neboť máme-li chuť se na to podívat pořádně, vidíme, že je už v povaze ohně, že zachvacuje daleko rychleji věci lehké a jemné nežli tvrdé a tuhé, a my ženy přece - nemějte

267

nám to, muži, za zlé - jsme určitě jemnější než vy, a tedy mnohem vznětlivější.

Ježto tedy nahlížím, že jsme k tomu od přírody náchylné, a ježto беру зřетel i na to, že naše mírnost a dobrotivost působí veliký odpočinek a slast mužům, s nimiž se dle svého zvyku stýkáme, zatímco naopak zase náš hněv a zuřivost vyvolává veliké mrzutosti a nebezpečí, chci, abychom se s pevnější myslí vystříhaly zlosti, a zamýšlím vám ve svém příběhu ukázat, jak se láska tří žen a zrovna tolika mužů - jak jsem už výše řekla - změnila díky hněvu jedné z nich ze šťastné lásky v lásku velice nešťastnou.

Marseille - jak je vám známo - leží v Provenci na mořském břehu a je to starodávne a přeznamení město, v němž za dřívějších časů bývalo ještě víc bohatých lidí a velikých kupců, než kolik jich tu vidíme dnes. Mezi ně patřil i jeden kupec jménem N'Arnald Civada. Původu byl nízkého, ale byl znám svou poctivostí a jako spolehlivý obchodník; statků měl nezměrné množství a též na penězích byl velmi bohat.

Jeho žena mu povila několik dětí, z nichž tři byla děvčata a byla starší než ostatní děti - chlapi. První dvě dívky byla dvojčata a bylo jim patnáct let; třetí bylo čtrnáct a příbuzní otáleli s jejich vdavkami jen proto, že se čekalo, až se vrátí N'Arnald, jenž odcestoval se svým zbožím do Španělska.

Jméno jedné z těchto prvních dvou bylo Ninetta, druhé Maddalena a ta třetí se jmenovala Bertella. Do Ninetty byl zamilován až po uši jeden mladý, ač chudý šlechtic, jenž slul Restagnone, a děvče rovněž tak milovalo jeho; dokázali však všechno obratně zastírat, aby se to nikdo nedověděl, a tak se mohli těšit za své lásky. Těšili se z ní už hezky dlouho, když tu se stalo, že se dva mladí přátelé, z nichž jeden slul Folco a druhý Ughetto - jimž zemřeli otcové, takže se stali velmi bohatými lidmi -, zamilovali jeden do Maddaleny a druhý do Bertelly.

Když se to dozvěděl Restagnone, kterého na to upozornila Ninetta, napadlo ho, že by mu jejich láska mohla pomoci v jeho svízeli. I spřátelil se s nimi oběma, chodil občas s nimi k jejich paním a ke své, a když se mu zdálo, že už jsou dost spřáteleni, pozval si je jednou do svého domu a řekl jim:

"Milí mladíci, náš styk vás mohl ujistit, že k vám chovám velikou lásku a že to, co dělám pro sebe, udělal bych i pro vás. A protože vás mám velmi rád, vyjevím vám, co mi přišlo na mysl, a potom se společně domluvíme, co by bylo nejlíp podniknout. Je-li pravda, co říkáte a co jsem seznal z toho, jak si ve dne v noci počínáte, zdá se

268

mi, že planete převelikou láskou k dvěma dívkám, jejichž třetí sestru miluji já. Nebudete-li mít nic proti tomu, vymyslel jsem na tento žár velmi líbivý a příjemný lék, a to takovýhle: Vy jste velice bohatí mladíci, což já nejsem. Kdybyste však chtěli spojit svá bohatství v jedno a mne učinit třetím vlastníkem, vymysleli bychom si, na který konec světa bychom se odebrali - a tam bychom žili veselý život s našimi dívkami, neboť nemám pochyby, že všechny tři sestry by se s velkou částí otcova jmění vydaly s námi tam, kam bychom chtěli, a my bychom tam mohli žít každý s tou svou jako tři bratři ten nejspokojenější život pod sluncem. Je to proto nyní na vás, abyste se rozhodli, zda chcete této radosti dosáhnout nebo si ji nechat uniknout."

Když oba nadmíru zamilovaní mladíci uslyšeli, že budou mít své dívky, nelámali si hlavu dlouhými úvahami a řekli: může-li se tohle stát, že jsou připraveni to udělat.

Restagnone se po této odpovědi mladíků setkal za několik dní s Ninettou, k níž se dostal jen s velkými obtížemi, a když s ní nějakou chvíli pobyl, pověděl jí to, o čem hovořil s mladíky, a mnoha důvody se jí snažil pro tento podnik získat. Nedalo mu to však mnoho námahy, protože Ninetta toužila víc než on, aby mohli být spolu bez veškerého podezřívání, a proto mu ráda odpověděla, že se jí věc líbí a že její sestry zvláště v této věci udělají vše, co bude chtít ona, a řekla mu také, jen aby zařídil všechno potřebné, jak jen může nejrychleji.

Restagnone se vrátil k oběma mladíkům, kteří velmi naléhali, aby udělal, co si umluvili, a řekl jim, že pokud jde o jejich paní, je ruka v rukávě. Poté se uradili, že se vydají na Krétu, mladíci prodali některé své statky pod záminkou, že potřebují peníze na obchodování, a když získali za všechn svůj majetek peníze, koupili si saettii, tajně si ji co nejdůkladněji vystrojili a čekali na stanovenou lhůtu.

Na druhé straně Ninetta, jež dobře znala dychtivost sester, roznítla vlídnými slovy jejich touhu po útěku do té míry, že si už myslely, že se toho ani nedožijí. Když pak nadešla noc, kdy měly vstoupit na saettii, tři sestry otevřely velikou

truhlu svého otce, vybraly z ní bezpočet peněz a šperků a všechny tři s nimi vyšly tiše z domu. Podle úmluvy se sešly se svými třemi milenci, kteří už na ně čekali, bez otálení s nimi vstoupily na saettii, a když byla spuštěna vesla, ujely. Pluli bez zastávky až do Janova, kam dorazili příštího večera a kde mladí milenci poprvé okusili radostí a slasti své lásky.

Zde si doplnili zásoby vším, co potřebovali, a pluli dál přístav od

269

přístavu, až osmého dne dorazili bez jakýchkoliv obtíží na Krétu, kde si poblíže Kandie koupili převeliké a krásné statky; zařídili si na nich překrásné a líbezné příbytky a zde uprostřed četného služebnictva, psů a ptáků a koní v samých hostinách, slavnostech a radovánkách začali žít se svými paními po způsobu baronů jako nejspokojenější lidé pod sluncem.

Co si tak ale žili, přihodilo se to, co vítáme každodenně, že se nám totiž milé věci - má-li jich člověk přemíru - zprotiví, a tak Restagnone, jenž teď mohl kdykoli mít bez jakéhokoliv podezření pro své potěšení milovanou Ninettu, začal si ji náhle protivit a přestával ji milovat. Na jedné slavnosti se mu nesmírně zalíbila jedna mladá, krásná a urozená paní z tamějšího kraje, začal se jí nesmírně dvořit a obletovat ji, až si toho Ninetta všimla a začala na něho tak žárlit, že nemohl udělat ani krok, aby se to ona nedověděla a potom hádkami a mrzutostmi netrápila jeho i sebe.

A jako hojnost všeho plodí odpor a jako zmnožují laskominy odpírané věci, po nichž toužíme, tak pronásledování Ninettino zesilovalo plamen nové lásky Restagnonovy. A ať už to časem dopadlo tak či onak, ať už Restagnone přízně paní, kterou miloval, dosáhl nebo nedosáhl - Ninetta, ať už ji to donesl kdokoliv, to považovala za jistou věc. I upadla nad tím v zármutek a ze zármutku v hněv a z hněvu v zuřivost, jež její lásku k Restagnonovi změnila v urputnou nenávist; a zlobou zaslepená pojala rozhodnutí, že pomstí pohanu, kterou podle svého zdání utrpěla, Restagnonovou smrtí. Ježto znala jednu řeckou stařenu, jež byla velmistrem v míchání jedů, přiměla ji sliby a dary, aby jí připravila smrtonosnou vodu, a tu pak dala bez velkého rozmyšlení vypít jednoho večera uřícenému Restagnonovi, který netušil nic zlého.

Jed zapůsobil tak, že ještě před svítáním byl Restagnone mrtev.

Když se o jeho smrti dověděli Folco a Ughetto a jejich paní, netušili, že Restagnona zahubil jed; hořce s Ninettou nařikali a dali Restagnona pohřbit se všemi poctami. Za několik dní se však přihodilo, že stařena, která připravila Ninettě otrávenou vodu, byla pro nějaký jiný zlý kousek jata a na trápení pak vyznala mimo jiné zločiny i tenhle a otevřeně pověděla, co z něho pošlo. Krétský vévoda proto, aniž se předtím o tom nějak zmínil, dal v noci obklíčit Folcův palác a bez veškerého hluku či odporu vyvedl z něho lapenou Ninettu, která mu bez mučení či odporu rychle pověděla o smrti Restagnona to, co chtěl slyšet.

Folco a Ughetto se od vévody tajně dověděli - a od nich i jejich paní -, proč byla Ninetta jata. Velmi je to zarmoutilo a začali se ze

270

všech sil snažit, aby Ninetta unikla hranici, která ji u soudu podle jejich mínění čekala, ježto si ji právem zasloužila.

Všechno však bylo nadarmo, protože vévoda pevně stál na tom, aby bylo učiněno spravedlnosti zadost.

Tu napadlo Maddalenu - jež byla krásná mladá paní a již se velmi dlouho vévoda dvořil, aniž ona mu někdy vyhověla -, že by snad sestru zachránila před upálením, kdyby mu byla po vůli; proto vzkázala po obezřelém poslu, že vyhoví každému jeho příkazu, jestliže on dodrží dvě podmínky: předně, že dostane nazpět svou sestru zdravou a volnou, a za druhé, že věc zůstane v tajnosti.

Vévoda vyslechl vzkaz, a protože se mu zamlouval, dlouho přemítal, má-li to udělat; nakonec však na to přistoupil a řekl, že je mu to vhod.

Dal tedy za souhlasu paní zatknout jedné noci Folca a Ughetta, jako by je chtěl vyšetřovat kvůli onomu zločinu, a šel tajně přenocovat k Maddalenu. Předtím předstíral, že dal Ninettu strčit do pytle, aby ji dal téže noci zašitou v pytli s velkým kamenem hodit do moře, ale zatím ji odvedl k sestře a odevzdal ji Maddalenu jako odměnu za onu noc. Ráno pak, když odcházel, ji poprosil, aby tato první noc jejich lásky nebyla nocí poslední, a krom toho jí přikázal, že musí provinilou paní poslat pryč, aby mu to nebylo vytýkáno a aby s ní nemusel znovu krutě naložit.

Příštího rána uslyšel Folco a Ughetto, že Ninetta byla v noci hozena do moře, čemuž uvěřili. Když byli poté puštěni na svobodu, vrátili se zpátky domů utěšovat své paní nad smrtí jejich sestry, ale ač se Maddalena velmi snažila Ninettu skrýt, Folco přece jen upozoroval, že Ninetta je v domě; velmi se tomu podivil a rázem pojal podezření (neboť se už předtím doslechl, že vévoda miluje Maddalenu) a začal se vyptávat, jak se k nim Ninetta mohla dostat.

Maddalena usoukala dlouhatánskou pohádku, aby mu něco namluvila, ale bystrý Folco jí pramálo uvěřil a začal ji nutit, aby mu pověděla pravdu. A Maddalena mu ji po dlouhém váhání řekla.

Folco, zmoežen bolestí, upadl v zběsilost, vytasil meč a Maddalenu, nadarmo prosící o milost, zabil. Protože se však obával hněvu vévodova a spravedlnosti, nechal mrtvolu ležet ve světnici, šel tam, kde byla Ninetta, a předstíraje veselost, řekl jí:

"Rychle pojď, ať tě zavedu, tam, kam určila tvá sestra, aby ses nedostala do rukou vévodových."

Ninetta mu uvěřila, a protože tonula ve strachu a toužila dostat se odtud, vydala se za Folcem.

A že už byla noc, ani se před cestou nerozloučila se sestrou.

271

S penězi, jež mohl Folco popadnout a kterých bylo málo, vydali se spolu k moři, vstoupili na jednu bárku a nikdy se už nikdo nedověděl, kam vlastně dorazili.

Když byla příštího dne Maddalena nalezena mrtvá, několik závistníků, kteří Ughetta nenáviděli, doneslo o tom zvěst k uším vévodovým, načež tento, rozplameněný hněvem, neboť Maddalenu miloval, přispěchal k jejímu domu, jal Ughetta a jeho paní a přiměl je - ačkoliv ještě nic o odjezdu Ninetty a Folca nevěděli -, aby se přiznali, že jsou s Folcem spoluvinní na Maddalenině smrti.

Pro toto přiznání se Ughetto se svou paní právem báli o své životy a stálo je velkou námahu, než podplatili ty, kteří je hlídali. Dali jim velký díl peněz, které měli doma schovány pro nutnou potřebu, a společně se svými hlídači vstoupili na bárku - aniž měli čas vzít s sebou nějaké věci - a v noci uprchli na Rhodos, kde nedlouho ještě žili v nouzi a chudobě. Do takového neštěstí je i ty drahé zavedla bláhová láska Restagnona a hněv Ninetty.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Gerbino poruší slib, který dal jeho děd král Vilém, a přepadne loď krále tuniského, aby se zmocnil jeho dcery; když lidé na palubě tuto dívku zabijí, povraždí je, ale i jemu samému je později s'ata hlava.

Když Lauretta dokončila svůj příběh a odmlčela se, hořekoval nad neštěstím, jež stihlo milence, ten s tím a onen s oním; jeden peskoval Ninettu za její hněv, druhý říkal to a třetí ono, a tu král, jako by se probral z hlubokého zamyšlení, zdvihl tvář a pokynul Elise, aby pokračovala. Ta pak poslušně začala vyprávět.

Je dost takových lidí, líbezných paní, kteří se domnívají, že Amor vysílá své šípy, jen když je roznícen očima, a posmívají se těm, kteří tvrdí, že někdo se může zamilovat jen z doslechu. Takoví lidé se mýlí, jak vyjde velmi jasné najevo z příběhu, který vám budu vyprávět, neboť ti dva se nikdy nespátřili, a přece oběma milencům přinesla jejich láska bídnou smrt. Vilém Druhý, král sicilský, měl - jak tomu chtějí Sicilané - dvě

272

děti, a to synka, jenž slul Ruggieri, a děvče, již bylo jméno Constanza. Ruggieri zemřel však dřív než jeho otec a zanechal po sobě syna jménem Gerbino, ježž dal děd pečlivě vychovat, takže se z něho stal překrásný mladík, slynoucí chrabrostí a dvorností.

Jeho pověst nekončila však na hranicích Sicílie, ale nesla se do různých končin světa a nejzvučnější byla v Berbersku, ježž bylo v těch dobách poplatné králi sicilskému. Mezi těmi, k jejichž sluchu velkolepá pověst o statečnosti a dvornosti Gerbinově došla, byla i dcera tuniského krále, ježž podle toho, jak o ní mluvili ti, kdo ji spatřili, byla jedním z nejkrásnějších tvorů, jaké kdy příroda stvořila, a ženou nejpěknějších mravů a vznešeného, velkého ducha. Ráda poslouchala, když se vyprávělo o chrabrých mužích, ale když přišla řeč na čacké skutky Gerbinovy, o nichž ten či onen vyprávěl, tu poslouchala s takovým zaujetím a tak se jí jeho skutky líbily, že si v mysli představovala, jak asi Gerbino vypadá; i zamilovala se do něho plamenně a nejraději hovořila a poslouchala vyprávění o něm.

Na druhé straně zase dospěla pověst o její kráse a jejích přednostech až na Sicílii a dostala se až k uším Gerbina, jenž v ní našel zalíbení, ba zahořel láskou k ní neméně než ona k němu.

Nesmírně toužil po tom, aby ji mohl spatřit, ale protože neměl zatím žádný řádný důvod, aby dosáhl od svého děda povolení jet do Tunisu, prikazoval alespoň každému svému příteli, který tam jel, aby jí podle možností a způsobem, jaký se mu bude zdát nejlepší, dal najevo jeho tajnou a velkou lásku a aby mu přinesl o ní zprávu. Jeden z nich to učinil velice chytře, neboť jí přinesl šperky na ukázkou, jak to dělají obchodníci, přičemž jí úplně odhalil Gerbinovu horoucnost a řekl jí, že Gerbino je i se svými věcmi připraven být jí k službám. Ona přijala posla i poselství s radostnou tváří, odpověděla mu, že plane k němu stejnou láskou, a na důkaz toho mu poslala jeden ze svých nejdražších šperků.

Gerbino jej přijal s takovou radostí, s jakou je možno tak drahou věc přijmout, několikrát jí po témž poslu napsal, poslal jí nejdrahocennější dary a ujednal si s ní, že se setkají a obejmou, jakmile jim to osud dopřeje.

Zatímco se však věci vyvíjely tímto způsobem a protahovaly se trochu víc, než bylo potřeba, a zatímco zde plála láskou ona a tam Gerbino, došlo k tomu, že tuniský král zaslíbil svou dceru granadskému králi, což jí velmi zarmoutilo, neboť si uvědomila, že ji od milence dělí nejenom veliká dálka, ale že je mu skoro úplně odňata. A kdyby byla věděla, jak to udělat, byla by ráda uprchlá od otce a šla za Gerbinem, aby k sňatku nedošlo.

I Gerbino, když se dověděl o tom sňatku, byl nesmírně nešťastný

273

a často ve své mysli přemýšlel, jak by ji unesl násilím, až pojede po moři za manželem.

Tuniský král se cosi doslechl o Gerbinově lásce a jeho záměru, a protože měl strach z jeho zdatnosti a síly, poslal králi Vilémovi předtím, než měl dceru vypravit ke granadskému králi, zprávu o tom, co zamýšlí udělat, a oznámil mu, že to udělá jedině tehdy, dá-li mu král Vilém záruku, že mu v tom nebude překážet Gerbino či někdo jiný místo něho. Král Vilém byl starý pán a neměl o Gerbinově lásce ani potuchy, a proto ho také nenapadlo, proč se od něho žádá taková záruka. Ochotně ji proto poskytl a na znamení toho poslal tuniskému králi svou rukavici.

Když tuniský král tuto záruku dostal, dal v kartaginském přístavu přichystat převeliký krásný koráb a opatřit ho vším, co bylo třeba pro ty, kdož se na něm měli plavit, dal jej okrášlit a vyzdobit, načež čekal už jen na příznivý vítr, aby na korábu poslal svou dceru do Granady.

Mladá paní, ježž toto vše věděla a viděla, poslala však tajně svého sluhu do Palerma a nakázala mu, aby od ní pozdravoval krásného Gerbina a aby mu řekl, že ona za několik dní bude cestovat do Granady, takže se nyní ukáže, je-li Gerbino tak statečný, jak se povídalo, a zda ji miluje tak, jak ji o tom mnohokrát ujišťoval.

Ten, jemuž bylo poselství svěřeno, je znamenitě vyřídil a vrátil se do Tunisku, ale Gerbino, když tento vzkaz vyslechl a uvěřil, že jeho děd král Vilém dal králi tuniskému záruku, byl náhle na vahách, co počít. Protože však porozuměl vzkazu své paní a protože ho ponoukala láska a on se nechtěl jevit jako zbabělec, vypravil se do Messiny, kde dal rychle vyzbrojit dvě lehké galéry, najal si pro jejich posádky statné lidi a vyplul s nimi k Sardinii, máje za to, že koráb oné paní

popluje tudy.

Netrvalo dlouho a jeho předpoklad se splnil, ježto za několik dní nato došlo k tomu, že se koráb plující ve slabém větru objevil v místech, kde ho ve skrytu očekával Gerbino.

"Pánové," pravil tento Gerbino, sotvaže koráb spatřil, "jste-li tak stateční, za jaké vás považuji, myslím, že mezi vámi není nikdo, kdo by neprožíval či neprožil nějakou lásku, bez níž po mém soudu nemůže být v žádném smrtelníkově žádná ctnost či něco dobrého. A jestliže jste byli nebo jste zamilováni, lehko pochopíte mé přání. Miluji a láska mě vede k tomu, abych vám uložil tuto práci. Ta, kterou miluji, mešká na korábu, který vidíte před sebou a který kromě té, po níž nejvíce toužím, nese plno převelikých pokladů, jichž můžeme nabýt s malou námahou, jste-li chrabří muži a budete-li se

274

mužně bit. Nežádám si z toho vítězství jiný podíl než onu paní, z lásky k níž jsem se chopil zbraně. Všechno ostatní je od této chvíle podle vaší libosti vaše. Vzhůru tedy a hodně štěstí při útoku na koráb. Bůh je našemu podniku přízniv, neboť jej tu zadržel v bezvětrí."

Krásný Gerbino nemusel dlouho mluvit, neboť Messinané, kteří byli s ním, lačněli po kořisti a v duchu se už rozhodli udělat to, k čemu je Gerbino svými slovy vybízel. Proto na konci jeho řeči propukli v mohutný křik, že se tak stane, a zdali do trub, načež se chopili zbraní, opřeli se do vesel a pluli ke korábu.

Posádka na korábu viděla už z dálky blížící se galéry, a protože nebylo úniku, chystala se k obraně.

Krásný Gerbino doplul zatím ke korábu a vyzval velitele korábu, aby přišli na galéry, jestliže si nepřejí bitvy. Saraceni však, sotvaže zjistili, kdo jsou a co od nich chtějí, pravili, že se na ně útočí proti záruce, kterou dostali od krále, ukázali na znamení toho rukavici královu a prohlásili, že se bez boje ani nevzdají, ani jim nevydají nic z toho, co je na korábu. Gerbino však vzplál ještě víc, neboť zahlédl ze zádi korábu paní, mnohem krásnější, než si ji představoval, a když mu ukázali rukavici, odpověděl, že tu právě nemá žádné sokoly, takže nepotřebuje ani rukavici, a jestliže mu nechťejí paní vydat, aby se chystali k boji. Nikdo už tedy na nic nečekal, jedni na druhé začali střilet šípy a divoce metat kameny a tak za ztrát na obou stranách dlouho bojovali.

Nakonec Gerbino shledal, že boj nikam nevede, i vzal jednu lodici, kterou přivezl ze Sardinie, zapálil ji a s oběma galérami ji přitáhl k boku korábu. Saraceni nahlédli, že se buď budou muset vzdát, anebo zahynout, dali přivést na palubu královskou dceru, nařikající v podpalubí, zavolali na Gerbina, a zatímco křičela o milost a o pomoc, usmrtili ji před jeho zraky a hodili ji do moře.

"Vezmi si ji," pravili, "dáváme ti, co můžeme a jak si to tvá věrnost zasluhuje."

Gerbino, vida jejich ukrutenství, dal přirazit k boku korábu, a nedbaje na šípy a kamení, jako by chtěl zemřít, vnikl navzdory všem na koráb, začal s mečem v ruce sekat hned do toho a hned do onoho Saracena a počínal si nejinak než hladový lev, jenž vpadl do stáda mladých býků a hubí hned toho a hned onoho a ukájí svými zuby a drápy spíše svou zuřivost než hlad.

Mnoho Saracenů krutě zabil, a protože oheň na zapálené lodi se rozrůstal, dovolil námořníkům, aby si každý vzal, co může, jako svou mzdu, načež odešel z korábu, maje malou radost z vítězství, kterého na svých nepřátelích dobyl.

275

Dal potom vylovit mrtvolu oné krásné paní z moře, dlouho a hojnými slzami ji oplakával, a když se vrátil na Sicílii, dal ji s poctami pohřbit na maličký ostrov ležící skoro přímo proti Trapani. Poté se vrátil domů jako ten nejnešťastnější člověk pod sluncem.

Když se tuniský král dověděl, co se stalo, poslal ke králi Vilémovi své posly černě oděné, kteří si stěžovali, jak špatně byla dodržena jeho záruka, a vyprávěli, co vše se zběhlo. Krále Viléma to silně rozezlo, a protože neviděl cesty, jak odepřít vykonání spravedlnosti (čehož se poslové dožadovali), dal Gerbina zajmout a sám ho odsoudil ke ztrátě hrdla, neboť nebylo ani jediného barona, který by se ho prosbami snažil od toho odvrátit; v jeho přítomnosti byl pak Gerbino sťat, ježto král Vilém chtěl raději zůstat bez vnuka než být považován za krále, který nedodržel slovo.

A tak bedně tedy oba milenci zahynuli zlou smrtí v několika dnech, aniž okusili jakéhokoli plodu své lásky, jak jsem vám o tom vyprávěla.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Bratři zabijí Isabettě jejího milence, který se jí objeví ve snu a ukáže, kde je zahrabán. Ona tajně vyhrabe jeho hlavu a dá si ji do bazalkového květináče. Protože však nad ní neustále pláče, bratři ji bazalku vezmou, ona pak brzy nato zemře žalem.

Když dovedla Elisa svůj příběh ke konci, král ji trochu pochválil a přikázal, aby vyprávěla Filomena. Ta, naplněna ještě lítostí nad ubohým Gerbinem a jeho paní, soucitně povzdechla a začala vyprávět.

Můj příběh, půvabné paní, nevypráví sice o lidech tak vysokého stavu, o jakých vyprávěla Elisa, nicméně nebude to příběh méně dojemný. Přivedla mi jej na mysl zmínka o Messině, kde se tento příběh udál.

V Messině tehdy žili dva bratři, mladí lidé a kupci, kteří se stali velkými boháči po smrti svého otce pocházejícího ze San Gimignano, a ti měli sestru jménem Lisabetta. Byla to velmi hezká dívka, pěkných mravů, kterou ještě z nějakých důvodů nevdali.

276

Tito bratři měli nadto ve svém obchodě jistého mladíka z Pisy. Jmenoval se Lorenzo, vedl a vyřizoval všechny jejich záležitosti, a protože byl velmi hezké postavy a velmi půvabný, stalo se, že si ho Lisabetta několikrát všimla a počala v něm mít neobyčejné zalíbení. Lorenzo to jednou i podruhé postřehl, zanechal všech svých milostných pletek a počal

upínat svou mysl k ní, takže neuplynulo mnoho vody a oba, líbíce se sobě navzájem, ujistili se o tom, a začali dělat to, co si každý z nich nejvíce přál.

A co tak v tom pokračovali a dopřávali si tuze hezkých časů a slastí, přece jen nedokázali jednak tak tajně, aby jednou nejstarší z bratří nezpozoroval nic netušící Lisabettu, když šla do světnice, kde spal Lorenzo.

A ačkoli ho velice zamrzelo, co se dověděl, přece jen pojal rozvážný záměr - neboť to byl moudrý mladík -, počkal do rána, aniž dal na sobě něco znát či aniž se o tom zmínil slovem, a sám si v duchu promýšlel ledacos, co se týkalo této události.

Když pak nadešel den, pověděl bratřím, co viděl v noci, pokud jde o Lisabettu a Lorenza, a spolu s nimi se po dlouhém řádění shodl na tom, že přes to přejdou mlčky, aby jejich sestra nepřišla do hanby; že budou dělat, jako by nebyli nic viděli či zvěděli, a že si tak budou počínat do té doby, než budou moci bez nesnáží a škody sprovodit ze světa tuto pohanu, než bude ještě horší.

Drželi se tedy tohoto plánu, tlachali a smáli se s Lorenzem, jak bylo jejich zvykem, až se jednou hodilo, že všichni tři bratři předstírajíce, že si vyjdou za město, vzali s sebou Lorenza. Když pak přišli na jedno odlehlé a opuštěné místo a shledali, že se jim pro provedení záměru hodí, zabili Lorenza, jenž se ničeho takového nenadal, a zahrabali ho tak, aby nikdo nic nepoznal. Nato se vrátili do Messiny a rozhlásili, že Lorenza kamsi poslali kvůli jejich záležitostem, čemuž každý lehce uvěřil, protože ho velmi často někam posílali.

Když se Lorenzo nevracel, Lisabetta se mnohokrát starostlivě na něho vyptávala bratrů, ježto ji jeho dlouhá nepřítomnost znepokojovala, a tu se jednou stalo, když se po něm zase velmi naléhavě ptala, že jí jeden z bratří řekl: "Co má tohle znamenat? Co máš s Lorenzem, že se na něho pořád ptáš? Budeš-li se na něho ještě ptát, dostaneš odpověď, jaká ti patří."

Zkormoučená a smutná dívka se tedy přestala na Lorenza ptát, dostala strach, sama nevědouc z čeho, a častokrát v noci volala Lorenza a prosila ho, aby přišel; mnohokrát v slzách si stěžovala, že je Lorenzo tak dlouho pryč, nikdy se ani trochu nerozveselila a pořád jen čekala a čekala.

277

A tak se jedné noci přihodilo, když předtím opět tuze naříkala, že se Lorenzo nevrací, a když v pláči nakonec usnula, že se jí Lorenzo zjevil ve snu; byl bledý, celý rozčuchaný a šaty měl potřhané a provlhlé.

"Ach Lisabetto," zdálo se jí, že říká, "ty mě pořád jen voláš, rmoutíš se, že jsem tak dlouho pryč, a krutě mě svými slzami obviňuješ. Věz proto, že se sem už nemohu vrátit, neboť onoho dne, kdy jsi mě viděla naposled, mě tví bratři zavraždili."

Poté jí označil místo, kde ho zahrabali, řekl jí, aby ho už nevolala a nečekala, a zmizel.

Dívka se probudila, a protože přikládala vidění víru, hořce se rozplakala. Ježto však neměla odvahu zmínit se bratřím o svém snu, rozhodla se, když ráno vstala - že se tajně půjde na označené místo podívat a že se tam přesvědčí, zda je pravda, co se jí zdálo; a sotvaže dostala svolení vyjít si trochu pro rozptýlení za město, vydala se, jak nejrychleji mohla, na místo spatřené ve snu - a když tu v doprovodu jedné ženy, jež už předtím bývala u nich a jež věděla o všech jejich záležitostech, pak odhrabala trochu suchého listí, začala kopat v místech, kde se jí zdála půda méně tvrdá.

Po chvíli kopání vskutku našla tělo svého ubohého milence - nebylo ještě nijak porušené a rozložené - a na vlastní oči se přesvědčila, že její vidění bylo pravdivé.

Rázem ji přivedl takový žal, jaký žádná žena nepoznala, ale protože viděla, že je tu jakýkoli pláč zbytečný, byla by ráda odnesla mrtvolu, aby jí opatřila vhodnější hrob. Vidouc však, že to není možné, oddělila nožem, jak dovedla nejlépe, hlavu od trupu, zavinula ji do šátku, a když tělo opět zasypala, dala hlavu služebné do zástěry, odešla odtud, aniž ji kdo spatřil, a vrátila se domů.

Tam se s hlavou zavřela ve své světnici, dlouho a hořce nad ní plakala, celou ji umyla svými slzami a celou ji tisícerými polibky zulíbala.

Potom vzala veliký a krásný květináč, do jakých se sází majoránka nebo bazalka, vložila do něho onu hlavu, zahalenou do pěkné hedvábné látky, nasypala na ni prst', do té vsadila několik odnoží překrásné salernské bazalky a nezalévala ji nikdy ničím jiným než růžovou vodou či vodou z květu pomerančového anebo svými slzami. A jejím obyčejem se stalo sedávat neustále u tohoto květináče a toužebně na něj hledět, neboť skrýval jejího Lorenza; nejdříve naň dlouho toužebně hleděla, pak se nad ním sklonila, počala hořekovat a plakala tak dlouho, až byla bazalka slzami celá smočená. Jednak dlouhým a neustálým pěstěním, jednak proto, že prst'

278

vyživovala tlející hlava uložená v ní, vyrostla bazalka časem v překrásnou vonnou květinu. A protože dívka vytrvale pokračovala ve svém zvyku, sousedé ji častokrát přitom spatřili a hned to také pověděli jejím bratřím, žasnoucím, proč dívčina krása vyprchává a proč dívka vyhlíží tak, jako by jí oči vymizely z hlavy.

"Všimli jsme si," řekli jim, "že se chová tak a tak."

Bratři, slyšíce a vidouce to, ji za to několikrát vyplísili, a když to nijak nepomáhalo, dali jí tajně květináč odnést.

Dívka květináč marně hledala, a když ho nenalezla, převelice prosila a chtěla jej zpět, ale ježto se to nestalo, nepřestávala kvílet a slzet, onemocněla a během své nemoci nechtěla nic jiného než květináč.

Mladíci se velmi divili tomu neustále opakovanému přání, i zatoužili podívat se, co v květináči je. Vysypali tedy prst' a spatřili látku a v ní hlavu, jež nebyla ještě tak zetlelá, aby podle kučeravých vlasů nepoznali, že je to hlava Lorenzova. Tuze nad tím užasli a dostali strach, aby se to někdo nedověděl; zahrabali proto hlavu, aniž se o tom někomu zmínili, opatrně opustili Messinu - když tu zařídili vše potřebné pro chod jejich obchodu - a odjeli do Neapole.

Dívka nepřestávala plakat, pořád jen chtěla svůj květináč - a v pláči zemřela. Tak skončila její nešťastná láska.

Za nějaký čas, když tato věc vešla ve známost mnoha lidí, složil kdosi onu píseň, jež se zpívá dodnes; totiž: Kdopak byl ten špatný křesťan, který mi květináč vzal... a tak dále.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Andreuola miluje Gabriotta. Vypravuje mu sen, který se jí zdál, a zatímco on jí vypravuje svůj sen, zemře jí v náručí. V té chvíli, kdy ho se služebnou odnáší do domu, padne však do rukou signorie a vypoví, jak se celá věc zběhla. Podesta ji chce znásilnit, Andreuola se mu vzepře, a když je posléze uznána nevinou, doví se o tom, co se přihodilo, její otec a ten ji vysvobodí ze žaláře. Andreuola však odmítne žít nadále mezi světskými lidmi a odejde do kláštera.

Příběh, který vyprávěla Filomena, se paním převelice líbil i proto, že mnohokrát slyšely zpívat onu píseň, ale nikdy se nemohly

279

dovědět, proč byla složena, ačkoli se po tom pídily. Král pak, když vyslechl konec příběhu, uložil Pamfilovi, aby pokračoval ve vyprávění, a ten začal:

Sen, o němž byla řeč v předchozím příběhu, mi skýtá látku k jinému vyprávění, o němž je zmínka o dvou snech: šlo v nich o věc, jež se měla stát, podobně jako šlo v onom snu o věc, která se již stala, a sotvaže si je ti, kterým se zdály, vypověděli, oba sny se splnily. Vězte, laskavé paní, že údělem každého člověka je vidět ve snu různé věci. Pokud člověk, jemuž se něco zdá, spí, má všechny sny za pravdivé. Když však procitne, má za pravdivé jen některé sny, některé pak za pravděpodobné a některé za naprosto nepravdivé.

Ježto se však mnohdy některé sny splní, jsou lidé, kteří věří snům zrovna tak, jako věří věcem, které spatřili v bdělém stavu. Radují se pak ze svých snů nebo jsou z nich zarmoucení podle toho, zda na jejich základě v něco doufají, nebo se něčeho bojí. Jsou však ale naopak i takoví lidé, kteří žádnému snu nevěří, leda tehdy, když upadnou do nebezpečí, jež jim bylo snem předpověděno. Nechválím ani ty první, ani ty druhé lidi, ježto všechny sny nejsou vždycky pravdivé a ježto všechny sny nejsou také falešné. Že není pravda všechno, co se nám zdá ve snu - o tom se mohl přesvědčit každý z vás, a že všechny sny nejsou nepravdivé, to před chvílí ukázala ve svém příběhu Filomena, což vám chci ukázat ve svém příběhu i já, jak už jsem řekl. Jsem toho mínění, že ten, kdo ctnostně žije a jedná, nemusí se nikdy bát nějakého nepříznivého snu a nemusí kvůli němu upouštět od svých dobrých záměrů. Ten, kdo však žije zvrhle a špatně, nikdy nemá věřit snům, i když se mu zdají sny příznivé a takové, jež ho povzbuzují v jeho špatnosti. Má jim věřit jedině tehdy, zdá-li se mu pravý opak. Začněmež však již vyprávět.

V městě Brescii žil jednou jeden šlechtic jménem Negro da Ponte Carraro, jenž měl několik dětí a mezi nimi i dceru jménem Andreolu. Byla mladá, krásná a dosud neprovdaná, a tak se stalo, že se zamilovala do jednoho svého souseda, jenž slul Gabriotto, a ač byl nízkého původu, přece jen vynikal hezkými mravy a měl hezkou a líbeznou postavu. S podporou a pomocí domácí sluzky se Andreole podařilo, že se Gabriotto nejenom dověděl, kdo ho miluje, ale že se také velmi často dostal k potěše obou do krásné zahrady Andreulina otce a zde se stali tajně manželem a manželkou, aby jejich radostnou lásku nemohlo rozloučit nic, leda smrt. Co tak pokračovali ve svých kradmých schůzkách, stalo se jednou v noci, že Andreola měla sen, že je s Gabriottem v zahradě a že ho drží v náručí,

280

z čehož mají oba převeliké potěšení, a jak tak se jí zdá, že jsou spolu, uviděla náhle ve snu vystupovat z jeho těla cosi temného a hrozného, co nemělo žádný tvar a co nemohla rozpoznat; pojednou to Gabriotta uchopilo, nesmírnou silou jí ho to vyrvalo z náručí, ačkoli Gabriotta bránila, propadlo se to s ním do země a více se už neukázalo ani ono zjevení, ani Gabriotto. Andreole to působilo velikou a nevýslovnou bolest, až se z ní probudila. A třebaže se radovala, když procitla, že není pravda, co se jí zdálo, přece jen dostala strach z toho, co ve snu spatřila.

Příští noci proto, když k ní chtěl Gabriotto přijít, vynaložila vše možné, aby Gabriotto toho večera nechodil; vidouc však, že Gabriotto je k tomu pevně rozhodnut, nechtěla, aby ji podezřívá z něčeho jiného, a přijala ho tedy příští noci ve své zahradě. Natrhala mnoho bílých a červených růží, které právě kvetly, a šla si s ním sednout k překrásnému a průzračnému vodotrysku, který byl v zahradě. Velmi dlouho a velmi mnoho se tu oba těšili jeden z druhého, ale tu se Gabriotto Andreoly optal, proč mu minulého dne bránila, aby přišel.

Dívka mu pověděla, co se jí zdálo předtím v noci, a řekla mu i o tom, jaký strach z toho snu dostala.

Gabriotto slyše tato slova, dal se jim do smíchu a řekl, že je velká pošetilost dávat snům nějakou víru, ježto sny vznikají z přejedení anebo z hladu, a že se den co den ukazuje, jak jsou všechny plané. Poté dodal:

"Kdybych se měl řídit podle snů já, pak bych sem nebyl měl vůbec chodit - ani ne však kvůli tomu, co se zdálo tobě, jako kvůli tomu, co se zdálo právě této noci mně. Měl jsem sen, že dlím v krásném a půvabném lese. Přišel jsem tam na lov a ulovil jsem tak hezkou a tak milou srnu, jakou jsem ještě nikdy neviděl. Zdálo se mi, že je bělejší než sníh, a zakrátko byla tak krotká, že se ode mne nechtěla hnout ani na krok. Ačkoli jsem ji však v tom snu měl tak rád, přece jen jsem jí dal kolem krku zlatý řetěz, aby mě nikdy neopustila, a tento zlatý řetěz jsem nepustil z ruky.

Zdálo se mi pak dál, že jednou ta srna odpočívala a položila mi hlavu do klína. V té chvíli, kde se vzal tu se vzal, objevil se vyhladovělý chrt černý jako uhlí a nahánějící hrůzu. Hnal se ke mně a já mu v tom nekladl žádný odpor. Zdálo se mi, že se jeho tlama zahryzla do mé hrudi po levé straně a tak dlouho hlodala, až se prokousala k srdci, jež mi pak ten chrt vyrval a odnesl. Zabořilo mě to tak, že to přerвало můj sen, a sotva jsem procitl, že jsem se ihned rukou ohledával po levé straně hrudi, zda tam něco nemám. Když

281

jsem tu však žádnou ránu nenalezl, musel jsem se sám sobě smát, že jsem tam něco hledal.

Ale tohle nic neznamená. Takových snů a ještě hroznějších jsem už měl spoustu a nikdy se kvůli nim nic více ani nic mi nepřihodilo. Nestarejme se proto o sny a myslíme na to, aby nám bylo dobře."

Dívka tuze vyděšená tím, co se jí zdálo, byla ještě polekanější, když uslyšela sen Gabriottův, ježto nechtěla, aby Gabriotto měl kvůli ní mrzutou náladu, zatajila své obavy, jak jen mohla, jala se Gabriotta objímat a horoucně líbat, což jí Gabriotto oplácel. I když však dělala, že je veselejší než obvykle, přesto měla neustále strach z něčeho - nevědouc z čeho -, co chvíli se Gabriottovi zadívala do obličeje a několikrát se také rozhlédla po zahradě, zda ze tmy neuvidí přicházet cosi černého.

Trávili tedy spolu takto večer, když tu Gabriotto náhle zhluboka vydechl, objal Andreuolu a pravil:

"Běda, duše má, pomoz mi, neboť umírám."

Sotvaže vypravil ze sebe tato slova, klesl do trávy.

Když dívka viděla, že se zhroutil, položila si jeho hlavu na klín a v pláči pravila:

"Co ti je, můj sladký pane?"

Gabriotto jí však neodpověděl. Zalit potem, těžce supěl a zanedlouho opustil tento svět navždy.

Můžete si pomyslet, jak těžká a bolestná to byla chvíle pro Andreuolu, milující Gabriotta více než sebe samu. Nesmírně se rozplakala, neustále ho marně volala, ale když ho pak ohledala na všech částech těla a shledala, že je úplně studený, pochopila, že je navždy mrtvý, a nevědouc, co dělat a co říci, šla v slzách a plna úzkosti zavolat služebnou, zasvěcenou do této lásky, aby jí odhalila své neštěstí a svou bolest.

Obě dvě hodnou chvíli lkaly nad mrtvou tváří Gabriottovou, až posléze dívka pravila služebné:

"Když mi Pánbůh vzal Gabriotta, nechci žít ani já. Než se však sprovodím ze světa, chci, abychom se nějakým přiměřeným způsobem postaraly, aby byla uchována má čest a naše tajná láska a aby bylo pohřbeno toto tělo, jež opustila tak líbezná duše."

Služka nato odvětila:

"Dceruško milá, to neříkej, že se chceš sprovodit ze světa. Kdyby ses zabila, ztratila bys milého na onom světě právě tak, jako jsi ho ztratila zde, a dostala by ses do pekla, kam jeho duše určitě nepřišla, neboť to byl hodný jinoch. Bude lépe, když se uklidníš a budeš

282

myslet na to, abys modlitbami a jinými dobrými skutky pomohla jeho duši, je-li obtížena nějakým hříchem a je-li toho tedy potřeba. Pohřbit ho můžeme neprodleně zde v zahradě a nikdo se o tom nikdy nedoví, ježto nikdo neví, že sem někdy chodíval. Nechceš-li ho však pohřbit zde, vynesme ho před zahradu a nechme ho tam ležet. Zítra ráno ho lidé najdou, odnesou ho do jeho domu a jeho příbuzní ho dají pohřbit."

Ačkoli dívka neustále plakala a její srdce překypovalo bolestí, přece jen naslouchala radám své služebné, a protože nesouhlasila s první radou, které se jí dostalo, rozhovořila se o druhé:

"Pánbůh nedopust', abych strpěla, aby můj manžel a člověk, kterého jsem měla tak ráda a který mi byl tak drahý, byl zahrabán jako nějaký pes anebo zanechán na zemi na ulici. Oplakala jsem ho již já a postarám se, aby ho oplakali i jeho příbuzní. A vím už, co uděláme."

Poté poslala pro kus hedvábí, jež měla v truhlici, a když jej služka přinesla, rozprostřela jej na zemi a spolu se služkou na něj položila Gabriottovu mrtvolu, načež mu položila hlavu na podušku, s pláčem mu zavřela oči a ústa, z růží mu uvlila věnec, a když jej zasypala růžemi, které spolu se služebnou natrhala, pravila:

"K vrátům jeho domu je odtud nedaleko. Když jsme ho takto vyzdobily, odneseme ho tam samy a položíme ho před ně. Brzy už bude den a Gabriotta odnesou. A i když to nebude útěchou pro jeho rodinu, bude to útěchou aspoň té, již zemřel v náručí."

Po těchto slovech se znovu nesmírně rozplakala, vrhla se mu na tvář a dlouho, dlouho prolévala slzy. Ježto již svítalo a služebná jí tuze domlouvala, povstala, stáhla si z prstu prsten, který jí dal Gabriotto, když se s ní oženil, navlékla mu jej na prst a s pláčem pravila:

"Můj drahý pane, vidí-li v této chvíli mé slzy tvá duše, jež odešla z tohoto těla, v němž nezůstalo ani vědomí, ani cit, přijmi vlídně poslední dar té, kterou jsi zažíval tolik miloval."

Po těchto slovech klesla v mdlobách na mrtvolu, a když po chvíli nabyla opět vědomí, povstala, spolu se služebnou chopila se hedvábí, na němž Gabriotto ležel, poté obě vyšly s ním ze zahrady a zamířily k jeho domu.

V té chvíli se však stalo, že se tudy ubírali tři biřici podesty, ježto se někde něco přihodilo, přistihli Andreuolu se služebnou nesoucí mrtvolu a obě jali.

Andreuola dychtila více po smrti než po životě, a proto, když poznala biřice signorie, bez meškání jim pravila:

283

"Vím, kdo jste, a vím také, že by mi pranic nepomohlo, kdybych se pokusila prchnout. Ráda s vámi půjdu na signorii a tam vypovím, co a jak se stalo. Ježto však se chovám poslušně, nechť se nikdo z vás neopovází dotknout se mne či dotknout se něčeho na této mrtvole, jestli nechce, abych proti němu vznesla žalobu."

Nikdo z biřiců se jí proto ani nedotkl a Andreuola se s Gabriottovou mrtvolou odebrala do paláce.

Když se o této události dověděl podesta, vstal, zavolał si Andreuolu do komnaty a jal se vyptávat, co se přihodilo.

Poté dal lékaři prozkoumat, zda nebyl onen ubohý muž zavražděn jedem či jinak - všichni však potvrdili, že nikoli, ale že se Gabriottovi provalil u srdce nějaký nádor a ten že ho zadusil.

Podesta z toho usoudil, že se Andreuola provinila celkem nepatrně, a snažil se jí dát najevo, že ji daruje to, co jí nemohl prodat: řekl, že ji osvobodí, bude-li mu po vůli. A ježto nemohl dosáhnout ničeho slovy, neohlížel se na slušnost a chtěl ji znásilnit. Rozhořčen, jež v Andreuole vzplálo, jí dodalo takové síly, že se srdnatě bránila a že s potupnými a

pohrdavými slovy podestu odrazila.

Mezitím však nastal den a celá tato událost se donesla k messeru Negrovi. K smrti zarmoucen vypravil se s četnými svými přáteli do paláce, a když se o všem dopodrobna dověděl od podesty, s nářkem žádal, aby mu byla dcera vrácena. Podesta se chtěl sám obvinít z násilí, které jí chtěl učinit, než ho obviní ona sama, chválil proto zprvu dívku a její vytrvalost, a aby dokázal to, přiznal se posléze, co udělal. A řekl také, že k ní zahořel mocnou láskou, když viděl, jak se znamenitě drží, pročez by ji prý - nehledě na to, že měla manžela tak nízkého rodu - rád pojal za svou choť, kdyby to jemu, jenž je jejím otcem, a také jí bylo vhod.

Během tohoto rozhovoru předstoupila však před svého otce Andreuola, s pláčem se k němu vrhla a pravila:

"Otče můj, myslím, že není třeba, abych vám vyprávěla historii o své opovázlivosti a o mém neštěstí, neboť jste o tom jistě slyšel a znáte je. Proto vás pouze pokorně prosím, jak nejlépe dovedu, abyste mi odpustil můj poklesek - že jsem si bez dovolení vzala za muže toho, kdo se mi nejvíce líbil. Nežádám od vás tu milost, aby mi byl darován život, chtěla bych však zemřít jako vaše dcera, a nikoli jako váš nepřítel."

Poté se mu s pláčem vrhla k nohám.

Messer Negro byl už starý a byl to člověk povahy mírné a laskavé; rozplakal se proto, když slyšel tato slova, v slzách zdvihl dceru něžně ze země a pravil:

284

"Dceruško milá, bylo by mi bývalo mnohem milejší, kdybys byla měla takového manžela, jenž by se k tobě podle mého zdání hodil. Když už sis však vzala takového, jaký se líbil tobě, byl by se jistě líbil i mně, a proto mě bolí, že jsi měla ke mně tak malou důvěru, že jsi ho přede mnou tajila - a ještě víc mě trápí, když vidím, žeš ho ztratila, dřív než jsem se o tom mohl dovědět. Když už se to však stalo, prokáži mi i po smrti - abys byla klidná - to, co bych mu byl rád prokázal i zaživa: budu ho ctít jako svého zetě."

Poté se obrátil k svým dětem a příbuzným a kázal jim, aby vypravili Gabriottovi veliký a ctný pohřeb.

Mezitím se sem sběhli příbuzní a příbuzné Gabriotta, kteří se už dověděli, co se stalo, a byli tu též skoro všichni muži a všechny ženy z celého města. Gabriottova mrtvola na Andreuolině hedvábí byla vystavena se všemi jejími růžemi uprostřed nádvoří a byla zde oplakávána nejenom Andreuolou a Gabriottovými příbuznými, ale skoro všemi paními z celého města a mnoha muži. Když pak byl Gabriotto odnášen ze dvora, nesli jej nikoli jako sprostého člověka, ale jako urozeného pána ti nejvznešenější měšťané na ramenou až k hrobu.

Za několik dní nato opětovně podesta svou žádost, ale když to messer Negro řekl své dceři, nechtěla o tom ani slyšet. Odešla se svou služebnou jako řeholnice do kláštera, aniž jí v tom otec odporoval, a žila pak ctně v tomto klášteře, tuze proslulém zbožností, ještě velmi dlouho.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Simona miluje Pasquina. Když jsou jednou spolu v zahradě, Pasquino si tře šalvějový list o zuby a zemře. Simona je uvězněna, a když chce ukázat soudci, jak zemřel Pasquino, a tře si šalvějový list o zuby, zemře rovněž.

Když se Pamfilo zhostil své povinnosti vyprávět příběh, neprojevil král pražádný soucit s Andreuolou; pohlédl na Emilii a dal jí tak najevo, že by byl rád, aby pokračovala ve vyprávění po způsobu těch, kteří vyprávěli před ní. Emilia bez otálení začala:

285

Drahé družky, příběh, který vyprávěl Pamfilo, mě nutká, abych vám vyprávěla o události, jež se zcela podobá jeho příběhu. Právě tak jako Andreuola ztratila i ta, o níž vám budu vyprávět, svého milence a právě tak jako Andreuola osvobodila se i tato u soudu, když byla jata, avšak nikoli mocí či ctností, ale nenadálou smrtí. Jak už zde bylo několikrát řečeno, Amor sice rád přebývá v palácích urozených lidí, ale neodmítá přesto nikterak vládnout v příbytích chudých a dává v nich někdy pocítit svou moc podobně, jako se nechává uctívat a jako je obáván - jakožto nejmocnější vládce - u těch nejbohatších. To se větším dílem - i když ne docela - ukáže v mém příběhu, s nímž se ráda vrátím do našeho města, od něhož jsme se dnes při vyprávění o všelijakých věcech daleko vzdálili a zatoulali se do různých končin světa.

Není tomu ještě tak dávno - žila ve Florencii dívka velmi hezká a tuze způsobná na svůj stav, neboť byla dcerou chudého otce. Jmenovala se Simona. A třebaže si musela vydělávat vlastníma rukama na živobytí a opatřovat si na chléb předem vlny, nebyla přece jen zase tak ušlápnutě myslí, aby se neosmělila přijmout do svého nitra Amora jenž už po dlouhou dobu dával najevo, že tam chce proniknout pomocí líbezných způsobů a slov jednoho jinocha, který nebyl vyššího rodu než ona a který jí přinášival od svého mistra vlnu na předení.

Vpustila ho tedy do svého nitra v líbezně podobě tohoto jinocha, do něhož se zamilovala a jemuž bylo jméno Pasquino. Třebaže však po něm nesmírně toužila, přece jenom při každém kusu upředem vlny, který navíjela na cívku, vyrážela z hrudi tisícové vzdechy žhavější než oheň a neustále myslela přitom na toho, jenž jí tuto vlnu k předení přinesl. Pasquino pak na druhé straně se zase začal pojednou velmi starat, aby vlna jeho mistra byla dobře upředena, jako by měl tkát celý kus sukna jenom z té vlny, kterou upředla Simona, a zabýval se Simonou daleko horlivěji a starostlivěji než kteroukoli jinou pradelnou.

Pasquino se o ni tedy starostlivě zajímal. Simona se radovala z toho, že se o ni tak stará, a tu se stalo, že si Pasquino dodal více směrlost i, než jakou projevoval předtím, a Simona že zaplašila z velké části strach a stud, který obvykle jevila, a že se spolu sdružili k společným slastem. Zalíbily se jemu i jí do té míry, že jeden nečekal, až ho k nim vyzve druhý, ale vybízeli se k nim navzájem, ba předstihovali se v nich.

A co tak den ze dne plál žár jejich lásky stále víc a víc, stalo se, že Pasquino řekl Simoně, že si z celého srdce přeje, aby Simona

našla nějaký způsob dostat se do zahrady, kam ji zamýšlel zavést, aby tam bez všech nesnází mohli být pospolu, jak se jim bude chtít.

Simona řekla, že to ráda udělá, a jedné neděle po obědě namluvila svému otci, že si chce dojet pro odpustky ke svatému Galii, a s jednou svou družkou, které přezdívali Lagino, to jest Flaška, se vypravila do zahrady, kterou jí Pasquino naznačil. Zde ho zastihla s jedním jeho kamarádem - slul Puccino, ale přezdívali mu Stramba, to jest Špunt -, a když tento Špunt začal snout milostné pletky s Flaškou, zanechal Pasquino se Simonou Strambu s Laginou v jedné části zahrady a uchýlili se do druhé části, aby se tu oddali svým slastem.

V té části zahrady, kam odešel Pasquino se Simonou, rostl převeliký a krásný šalvějový trs. Usedli u něho, dlouho se tu oddávali rozkoši, a když tak spolu rozmlouvali o svačině, kterou zamýšleli v této zahradě v klidu sníst, obrátil se Pasquino k onomu velkému trsu šalvěje, utrl z něho list a začal si jím třít zuby a dásně řka, že šalvěj je tuze dobře očišťuje od všeho, co na nich zůstalo po jídle. Třel si je ještě nějakou chvíli, pak se vrátil k rozhovoru o svačině, o níž mluvil už dříve, ale mnoho toho už nenapovídal - neboť najednou zbledl v obličeji, načež začal pozbývat zrak i řeč a krátce nato zemřel.

Simona vidouc, co se stalo, spustila nářek a křik a jala se volat Strambu a Laginu. Ti k ní rychle přiběhli, a když Stramba spatřil, že Pasquino je nejenom mrtvý, ale že už celý opuchl a že mu v obličeji i po těle naskákaly temné skvrny, dal se do křiku:

"Hanebná ženštino, tys ho otráвила!"

Ztropil tu takový povyk, že ho uslyšelo mnoho lidí, kteří bydlili poblíž zahrady; hned se běželi podívat, co je to tu za rámus, a když spatřili mrtvého a opuchlého Pasquina a slyšeli Strambu nařikat a obviňovat Simonu, že ho úkladně otráвила, usoudili všichni, že je tomu tak, jak Stramba říká, tím spíše, že Simona z bolesti nad nenadálou událostí, která ji odňala milence, byla téměř bez sebe a nedokázala se hájit. Jali ji, třebaže neustále tuze hořekovala, a odvedli ji do podestova paláce.

Ježto Špunt, Břichopas a Protiva, Pasquinovi přátelé, kteří se k tomu přichomýtlí, důtklivě naléhali, aby byla vznesena neprodleně žaloba, jal se soudi bez meškání vyslýchat Simonu, a protože mu nešlo na rozum, že by se byla v této věci provinila či jednala s nějakým zlým úmyslem, chtěl v její přítomnosti ohledat mrtvého a místo i příčinu jeho smrti, o níž mu vypravovala, ježto z jejich slov nemohl pořádně porozumět, jak se to vlastně stalo.

287

Dal tedy v tichosti dovést Simonu tam, kde stále ještě ležela Pasquinova mrtvola naduřelá jako bečka, vydal se tam rovněž, a když ke svému údivu zhlédl mrtvolu, otázal se Simony, jak se věc zběhla.

Ta přistoupila k trsu šalvěje, a když znovu pověděla vše, co už předtím vyprávěla sudímu, takže mohl pochopit, co se vlastně událo, učinila to, co udělal předtím Pasquino, a jala se třít jeden šalvějový list o zuby. Špagát, Břichopas, Protiva a ostatní přátelé a druzi Pasquinovi se tomu v přítomnosti soudcově smáli, prohlašovali její slova za nesmyslné a plané tlachy a ještě tvrději ji obviňovali ze zlých úmyslů. Zatímco žádali, aby tato špatnost byla potrestána hranicí, chuděra Simona, zdrcena bolestí nad ztrátou milence a strachem před trestem, který požadoval Stramba, třela si zuby šalvějí a k velikému úžasu všech přítomných vzala náhle stejný konec jako předtím Pasquino.

Jak šťastné duše, že se jim podařilo skoncovat v týž den nejen horoucí lásku, ale i smrtelný život! Ještě větší štěstí však vás potkalo v tom, že jste se pospolu odebrali na táž místa. A největší vaše štěstí tkví v tom, můžete-li se milovat na onom světě, a můžete-li se milovat tak, jak jste se milovaly tady. Daleko nejšťastnější však byla duše Simonina - pokud to můžeme posoudit my, kteří jsme ji přežili -, neboť Štěstěna nepřipustila, aby její nevinnost podlehl svědectví nějakého Špunta a Břichopasa a Protivy, nějakých česačů vlny či ještě sprostších lidí, a našla jí počestnější cestu: jak smrti - milencovým údělem - uniknout jejich pohaně a následovat duši svého Pasquina, kterého tolik milovala.

Soudce - stejně jako všichni, kteří tu stáli - byl událostí všecek ohromen a nevěděl, co počít, dlouho stál nad Simonou. Když si vše lépe rozevážil, řekl:

"Zdá se, že tato šalvěj je jedovatá, což se u šalvěje obvykle nepřihází. Aby však už nemohla nikomu jinému ublížit tímto způsobem, nechť je vymýcena do kořene a vržena do ohně."

Hlídač zahrady se v přítomnosti soudcově hned do této práce pustil, a sotvaže veliký trs padl, objevila se příčina smrti ubohých milenců. Pod trsem této šalvěje totiž žila nesmírně veliká ropucha, jejíž jedovatý dech - jak všichni soudili - šalvěj otrávil. Ježto pak se nikdo neodvážil k ropuše přiblížit, nakladli kolem ní roští a spolu s šalvějí spálili. Tím bylo řízení messera sudího o smrti chudáka Pasquina skončeno. Špunt, Břichopas, Guccio, Špindíra a Protiva pohřbili pak obě naduřelé mrtvoly v kostele svatého Pavla, jehož byli - Pasquino i Simona - farníky.

288

PŘÍBĚH OSMÝ

Girolamo miluje Salvestru. Na prosby matčiny vydá se do Paříže, a když se vrátí, shledá, že Salvestra se provdala. Vnikne tajně do jejího domu a zemře po jejím boku. Když pak je odnášen do kostela, zemře vedle jeho mrtvoly i Salvestra.

Když Emilia dokončila svůj příběh, začala Neifile na rozkaz králův takto vypravovat:

Po mém soudu, ctěné paní, je mnoho takových lidí, kteří znají méně než ostatní lidé, ale přesto se domnívají, že znají více, a proto se často opovážlivě protíví nejen lidským radám, ale i přirozenosti věcí. Z této opovážlivosti vzešlo už mnoho všelijakého zla, ale ještě nikdy nikdo neviděl, aby z ní vzešlo nějaké dobro. A protože ze všech přirozených sklonů nejméně snáší radu nebo odpor láska, jež bývá takové povahy, že se spíše sama v sobě stráví, než by se dala moudrou

úvahou vyvrátit, napadlo mě povědět vám příběh o paní, která se snažila být chytřejší, než se slušelo, než byla a než také snesla věc, v níž zamýšlela ukázat svůj důvtip. Myslela si, že vyrvе ze zamilovaného srdce lásku, kterou tam snad vstřípily hvězdy, ale současně s láskou se jí ze synova těla podařilo vyrvat i duši.

Jak vypravují staří pamětníci, žil v našem městě jeden velikánský a bohatý obchodník, jenž slul Leonardo Sighieri a měl se svou paní syna jménem Girolamo; brzy pro jeho narození však - urovnáv náležitě své záležitosti - odešel na onen svět.

Jeho jmění spravovali dobře a poctivě hošíkovi poručníci společně s jeho matkou. Hoch vyrůstal s dětmi ostatních sousedů a s nikým se tak nespřátelil jako s dcerou jednoho krejčího, jež byla v jeho věku a žila v téže ulici jako on. S přibývajícím věkem se ale zvyk změnil v tak velikou a tak horoucí lásku, že Girolamo se necítil dobře, jestliže neviděl ono děvče - a nutno říci, že ona ho nemilovala o nic méně než on ji.

Když si toho všimla hochova matka, začasté ho za to peskovala a kárala. Ježto si však Girolamo nedal říci, stěžovala si na to hochovým poručníkům, a protože se domnívala, že pro veliké synovo bohatství nemůže tlusté nacpat do tenkého, pravila jim:

"Náš hoch, jemuž není ještě ani čtrnáct let, je zamilován do dcery jednoho krejčího v našem sousedství; jmenuje se Salvestra, a kdyby mu byla stále na očích, jistě by si ji jednoho dne vzal za manželku,

289

aniž by se o tom někdo dověděl, a já pak bych nebyla do smrti veselá. Kdyby viděl, že se provdala za jiného, možná že by se pro ni utrápil, a proto - podle mého zdání - by se to mělo předejít a měli byste ho poslat někam daleko odtud za obchodními záležitostmi - neboť bude-li pryč a neuvidí ji dlouho, sejde mu z mysli a my mu pak budeme moci dát za manželku nějakou dívku dobrého rodu."

Poručníci pravili, že paní dobře mluví a že sami učiní, co jen budou moci; zavolali si proto hocha do obchodu a jeden z poručníků se s ním jal velmi laskavě rozmlouvat.

"Milý synku, jsi už skoro dospělý a bude dobře, začneš-li se sám starat o své záležitosti. Byli bychom proto rádi, kdyby ses na nějaký čas vypravil do Paříže; uvidíš tam, jak se obchoduje s velkou částí tvého jmění, nehledě k tomu, že tam nabudeš lepších a zvedenějších mravů a že se tam z tebe stane pořádný člověk spíše než tady, protože tam uvidíš velké pány a mnoho baronů a mnoho všelijakých šlechticů. Nu, a až si tam osvojiš jejich mravy, můžeš se zase vrátit domů." Chlapec ho pozorně vyslechl a stroze mu odpověděl, že se mu do něčeho takového nechce, ježto kvůli těmto věcem může zůstat ve Florencii stejně dobře tak jako ostatní.

Znamenití mužové vyslechl jeho slova a začali mu domlouvat ještě víc; když však z něho nemohli dostat žádnou jinou odpověď, pověděli to matce. Tu to nesmírně rozlítlo a tuze vyplísnila hocha nikoli ovšem proto, že nechce jít do Paříže, ale proto, že je zamilovaný. Poté ho začala zase vlídnými slovy chlácholit a mazlit se s ním - a přitom ho sladce prosila, aby se podrobil a učinil to, co chtějí poručníci. Podařilo se jí napovídat mu toho tolik, že hoch souhlasil s tím, že se vydá do Paříže na jeden rok - nikoli déle -, a tak se také stalo.

Ohnivě zamilovaný Girolamo se tedy odebral do Paříže a různými odklady tam byl zdržován po dva roky. Když se odtud vrátil - zamilovanější než předtím -, shledal, že jeho Salvestra se provdala za jednoho dobrého mladého muže, který vyráběl stany, a nadmíru ho to zkormoutilo. Vida však, že jinak už být nemůže, snažil se sám sebe nějak uspokojit, a když vyslidil, kde paní přebývá, procházel se často podle zvyku zamilovaných jinochů před jejím domem, neboť se domníval, že paní na něho nezapomněla právě tak, jako on nezapomněl na ni.

Věci však se měly docela jinak. Paní si na něho ani nevzpomněla, jako by ho byla nikdy neviděla, a jestli se na něho snad trochu rozpomněla, dávala najevo pravý opak, což mladík v tuze krátké době

290

a nikoli bez převeliké bolesti zpozoroval. Nicméně však dělal všecko možné, aby se na něho upamatovala, a teprve když viděl, že nic nepořídí, rozhodl se, že si s ní promluví, i kdyby ho to mělo stát život.

Vyzvěděl od nějakého jejího souseda, jak je zařízen její dům, a jednoho večera, když paní se svým mužem odešla k sousedům za zábavou, vloudil se tajně dovnitř. Ukryl se v jedné komoře za plachtovinou na stany, která tam byla rozvěšená, a tam čekal tak dlouho, až zjistil, že se manželé vrátili a odebrali se na lože. Když manžel paní usnul, vydal se mladík k místu, kde viděl, že ulehla Salvestra, položil jí ruku na ňadra a zašeptal:

"Spíš už, duše moje?"

Mladá paní ještě nespala a chtěla se dát do křiku, ale mladík hbitě pravil:

"Proboha nekřič, to jsem já, tvůj Girolamo."

Paní, slyšíc jeho slova, pravila všechna rozechvělá:

"Ach proboha, Girolamo, odejdi! Tytám jsou časy, kdy našemu dětství nikdo nezakazoval, abychom byli do sebe zamilováni. Ted' jsem však, jak vidíš, provdána a nesluší se, abych dbala o nějakého jiného muže kromě svého manžela. Proto tě proboha prosím, abys odešel, neboť kdyby tě tady zastihl můj manžel, mělo by to za následek - když už by z toho nevzešlo nic horšího, že bych s ním nadosmrti nemohla žít v míru a pokoji, zatímco nyní s ním žiji v spokojenosti a klidu, protože mě miluje."

Po těchto slovech pocítil mladík strašlivou bolest. Připamatoval jí bývalé časy a svou lásku, kterou ani vzdálenost nezmenšila, přimísil k tomu mnoho proseb a převelikých slibů, ale nakonec stejně ničeho nedosáhl.

Zatoužil proto zemřít a poprosil posléze paní, aby mu dovolila jako odměnu za jeho velikou lásku ulehnout po jejím boku, ale jen na tak dlouho, co se trochu ohřeje, ježto všecek prostydl během té doby, co na ni čekal. A sliboval, že ani necekne, ani se jí netkne, a hned jak se trochu ohřeje, že odejde.

Salvestra s ním měla přece jen trochu soucit, i dovolila mu to za podmínek, které sám stanovil.

Jinoch ulehl po boku paní, aniž se jí dotkl, neboť nemyslel na nic jiného než na svou vytrvalou lásku, kterou k ní choval, na nynější odmítavost paní a ztracené naděje, a rozhodnut, že nebude déle žít, zatajil dech a bez hnutí zemřel se zaťatými pěsti po jejím boku.

Po nějaké chvíli se mladá paní podivila jeho zdrženlivosti, a ježto se bála, aby se její manžel neprobudil, pravila: "Proč už nejdeš, Girolamo?"

291

Když nedostala žádnou odpověď, usoudila, že usnul - i natáhla ruku, aby jím zatřásla a probudila ho. Když se ho však dotkla, shledala, že je studený jako led, nad čímž tuze užasla; uchopila ho tedy vši silou, a když seznala, že se nehýbá, zatřásla s ním ještě víc. Tu však poznala, že je mrtev. Nesmírně ji to zarmoutilo a hodnou chvíli nevěděla, co má dělat. Posléze si usmyslila, že se to pokusí vyprávět, jako by se to týkalo někoho jiného, aby zvěděla, co tomu řekne manžel. I probudila ho, a když mu vyprávěla to, co se jí právě teď přihodilo, jako by se to stalo někomu jinému, optala se ho, jak by se zachoval, kdyby se to stalo jí samé.

Onen dobrý muž odpověděl, že podle jeho mínění by bylo nejlíp, kdyby byl ten mrtvý potichu odnesen a zanechán tam, kde bydlel, a že oné paní by to nikdo nemohl mít za zlé, neboť - podle jeho soudu - se nedopustila žádného poklesku. Tu mladá paní pravila:

"A tak to musíme udělat i my."

Poté vzala manželovu ruku a položila ji na mladíkovu mrtvolu. Manžel, celý vyděšený, vyskočil a zažehl světlo; nepromluvil však se ženou už ani slovo, oblekl mrtvého do jeho vlastních šatů, a protože věřil v nevinost své paní, bez meškání si hodil mrtvého na záda a donesl ho k vratům jeho domu, kde ho složil a nechal ležet.

Když nadešel den a když lidé spatřili Girolama mrtvého před vraty, způsobili veliký povyk - hlavně pak Girolamova matka. Lékaři hned prohlédli mrtvolu, a když nikde nenalezli ani ránu, ani modřinu, všichni vesměs usoudili, že zemřel z bolesti, jak tomu skutečně bylo.

Girolamovo tělo bylo tedy odneseno do kostela, kam přišla i zarmoucená matka s mnoha jinými paními, příbuznými a sousedkami, a všechny tu začaly podle našeho obyčeje plakat a hořekovat.

Když už nárek nad mrtvým dostupoval vrcholu, pravil onen dobrý muž, v jehož domě Girolamo zemřel, Salvestře:

"Vezmi si plášť s kápí a jdi do kostela, kam odnesli Girolama. Pokus se smísit mezi paní a naslouchej, co se o této události povídá. Já se zase vmísím mezi muže, abychom se dověděli, zda se nehovoří něco proti nám."

Paní byl manželův návrh vhod, neboť se pozdě stala soucitnou a toužila proto spatřit mrtvého, jemuž zaživa nechtěla dopřát jediného polibku - a vypravila se do kostela.

Naplňuje nás obdivem, když pomyslíme, jak těžko lze vystopovat sílu lásky. Ono srdce, jež nemohl otevřít šťastný osud Girolamův, otevřelo neštěstí; a když v něm znovu vzplály všechny dávne

292

plameny, zachvátilo je náhle takové dojetí, že se paní, zahalená v plášti, začala probírat mezi ženami, sotvaže uviděla Girolamův obličej - a prodírala se jimi, až dospěla k mrtvole. Tam vyrazila z hrdla nesmírně pronikavý výkřik, vrhla se tvář na mrtvého jinocha, ale nezkropila jeho mrtvolu hojnými slzami, neboť sotvaže se ho dotkla, bolest, jež odňala život jinochovi, odňala život také jí.

Paní zprvu nepoznaly zahalenou Salvestru, po chvíli ji dokonce začaly utěšovat a domlouvaly jí, aby se zvedla, a když se pořád nezdvihala, chtěly ji zdvihnout samy. Shledaly však, že je ztuhlá, a v tu chvíli, kdy se jim ji podařilo pozdvihnout, zjistily, že to je Salvestra a že je mrtva. Všechny paní, které tam byly, přemohlo proto dvojí dojetí a daly se znovu do nářku, tentokrát mnohem většího.

Zvěst o této události se vynesla ven z kostela mezi muže, dospěla i k sluchu Salvestrina manžela, který tu rovněž stál, a nedbaje ničích útěch, dlouho a dlouho plakal. Když pak pověděl mnoha lidem z toho zástupu, který zde stál, co se událo dnes v noci s tímto jinochem a jeho ženou, všichni poznali pravou příčinu smrti Girolama a Salvestry a všichni se nad tím zarmoutili.

Vzali tedy mrtvolu mladé paní, ozdobili ji, jak bývají zdobeni mrtví, položili ji vedle jinocha na tytéž máry, a když oba dva dlouho oplakávali, pohřbili je posléze v jednom hrobě. A tak ty dva, jež nemohla spojit za jejich života láska, spojila nakonec v nerozlučný svazek smrt.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Messer Guiglielmo Rossiglione dá své manželce snísti srdce messera Guiglielma Guardastagna, jež vlastní rukou zabil a jež jeho paní milovala. Ta pak, když se o tom doví, vrhne se z vysokého okna, zemře a je pohřbena se svým milencem. Když byl příběh, jež vyprávěla Neifile, u konce a vyvolal v srdcích všech Neifiliných družek veliký soucit, začal vypravovat sám král; nezamýšlel totiž porušit Dioneovou výsadu, a kromě jich dvou nebyl již nikdo na řadě.

Když vás, laskavé paní, tolik dojímají příběhy o nešťastných láskách, vytanul mi na mysli příběh, který ve vás vzbudí neméně soucitu

293

než příběhy minulé, ježto milenci, o nichž budu vyprávět, patřili k vyššímu stavu a ježto jejich strasti byly daleko větší než ty, o nichž byla až dosud v příbězích řeč.

Vězte tedy, že v Provenci kdysi žili, jak vypravují Provensálci, dva urození rytíři, z nichž každý měl zámky a vasaly; jeden z nich se jmenoval Guiglielmo Rossiglione a druhý Guiglielmo Guardastagno. Oba dva byli velmi stateční ve zbrani, měli se velice rádi a chodívali proto společně na každý turnaj nebo klání či jinou zbrojnou hru a odívali se do

rouch stejného střihu a stejných barev.

Ačkoli pak každý z nich přebýval na svém zámku a ačkoli jeden zámek od druhého byl vzdálen dobrých deset mil, přece jen se stalo, že se messer Guiglielmo Guardastagno prese všechno přátelství a družné vztahy, které mezi nimi byly, nesmírně zamiloval do překrásné a libezné paní, kterou měl messer Guiglielmo Rossiglione za manželku - a tím či oním dosáhl, že si toho paní povšimla. Ježto ho znala jako přeudatného rytíře, nalezla v něm zalíbení a zahořela k němu tak velikou láskou, že nežádala a nečekala nic jiného dychtivěji než to, aby byla požádána. Netrvala dlouho a stalo se i to; sešli se spolu poprvé, podruhé, a oba vzpláli mocnou láskou.

Ježto se však stýkali nedosti obezřetně, stalo se, že to zpozoroval podvedený manžel; vzplál takovým hněvem, že se velká láska, kterou choval ke Guardastagnovi, změnila v smrtelnou nenávist - nicméně ji dokázal skrýt lépe, než dovedli skrýt oba milenci svou lásku, a byl ve svém nitru rozhodnut, že Guardastagna zabije.

V té době, kdy se Rossiglione obíral těmito myšlenkami, byl ve Francii vyhlášen veliký turnaj, což Rossiglione ihned dal vědět Guardastagnovi, a vzkázal mu též, aby ráčil přijet k němu, že se společně umluví, mají-li se na turnaj dostavit a jak.

Guardastagno přeradostně odpověděl, že se nazítří zcela určitě dostaví k němu na večeři.

Když to Rossiglione uslyšel, napadlo ho, že nadešla vhodná chvíle, aby ho zabil; na druhý den se proto ozbrojil, vsedl s několika svými sluhy na koně a asi míli od svého hradu se jal číhat v lese, jímž musel jet Guardastagno. Číhal tu na něho hodnou dobu, až konečně spatřil, jak se blíží neozbrojen, s dvěma neozbrojenými sluhy a zhola netušící, že by ho mohlo potkat nějaké neštěstí. Když pak Rossiglione viděl, že Guardastagno dorazil na ono místo, kde ho chtěl mít, úkladně a pln potměšilosti se na něho vrhl s napřaženým kopím a vykřikl:

"Jsi synem smrti!"

To řici a vrazit mu oštěp do prsou bylo dílem okamžiku.

Guardastagno, proboden kopím, klesl k zemi, aniž se mohl jakkoli

294

bránit či říci pouhé slovo, a zakrátko nato zemřel. Jeho sluhové nepoznali, kdo toto dílo spáchal. Obrátili ihned své koně a prchali do zámku svého pána, jak nejrychleji mohli. Rossiglione seskočil z koně, otevřel Guardastagnovi tesákem hrud', vlastníma rukama mu vyrval srdce, dal je zabalit do praporku z kopí a kázal jednomu svému sluhovi, aby je v něm nesl. Když pak každému z nich přikázal, že nikdo nesmí o celé věci ani ceknout, vsedl opět na koně a s nocí se vrátil do svého hradu.

Paní, jež slyšela, že bude Guardastagno na hradě večeřet, čekala na něho s velikou touhou, a když ho neviděla přicházet, tuze užasla a pravila manželovi:

"Jak to, messere, že Guardastagno nepřišel?"

Manžel jí na to odvětil:

"Paní, dostal jsem od něho vzkaz, že nemůže dorazit dříve než zítra."

Paní to trochu znepokojilo. Rossiglione poté slezl z koně, dal si zavolat kuchaře a řekl mu:

"Vezmi toto srdce divokého kance a postarej se, abys mi z něho upravil tu nejlepší a nejlahodnější krmí, jakou dovedeš. Až budu u stolu, pošleš mi ji na stříbrné míse."

Kuchař vzal srdce, a vynaloživ veškerý svůj um a péči, rozsekal je, dal do něho mnoho dobrého koření a udělal z něho znamenitou lahůdku.

Když nadešel čas, zasedl messer Guiglielmo se svou paní ke stolu. Na stůl přicházelo jídlo za jídlem, ale messer Guiglielmo, maje mysl zaujatou zločinem, který spáchal, jedl málo, a když mu posléze kuchař poslal onu pochoutku, dal ji messer Guiglielmo předložit své paní; tuze ji pochválil, ale vymluvil se, že dnes večer nemá příliš velkou chuť k jídlu.

Paní naopak chuť k jídlu měla, i pustila se do jídla a pochoutka jí tak chutnala, že krmí snědla všechnu.

Když rytíř viděl, že paní pojedla, řekl:

"Jak vám chutnala, paní, tato krmě?"

Paní odvětila:

"Na mou duši, monseigneur, velmi jsem si na ní pochutnala."

"Pánbůh ví, že vám to věřím," řekl rytíř, "a ani se tomu nedivím, že vám bylo po chuti mrtvé to, co vám zaživa bylo nade vše nejmilejší."

Paní se po těchto slovech na chvíli zarazila a pak řekla:

"Jakže, co jste mi to předložil k snědku?"

Rytíř odvětil:

"To, co jste snědla, paní, bylo srdce messera Guiglielma

295

Guardastagna, jež jste, vy nevěrnice, tolik milovala. Můžete být jista, že bylo opravdu jeho, ježto jsem mu je vyrval z hrudi téměř rukama krátkce předtím, než jsem se vrátil domů."

Netřeba se ptát, jaký žal pocítila ona paní, když slyšela tyto zvěsti o muži, jež nade vše milovala. Po chvíli však pravila: "Jednal jste jako falešný a špatný rytíř. Já jsem ho učinila pánem své lásky, aniž mě nutil, a já vás tím pohaněla, nikoli on - proto jsem měla za to být potrestána já; ale chraň Bůh, abych požíla ještě někdy něco po takové ušlechtilé krmí, jako byla krmě ze srdce tak statečného, tak dvorného rytíře, jímž byl messer Guiglielmo Guardastagno."

Poté vstala, postavila se bez rozmýšlení zády k oknu, zvrátila se a vpadla z něho.

Okno bylo velmi vysoko nad zemí, a tak paní, když dopadla, nejenom se zabila, ale téměř celá se roztříštila.

Vida to messer Guiglielmo, všecek strnul a pochopil, že nedobře učinil, a ježto dostal strach z venkovánů a

provensálského hraběte, dal si osedlat koně a ujel.

Příštího rána se po celém kraji rozneslo, jak se celá ta věc udála. Lidé ze zámku messera Guigielma Guardastagna a lidé ze zámku panina sebrali proto v převelikém bolu a pláči obě těla a uložili je v kostele na zámku panině do téhož hrobu. Na hrob pak byly napsány verše, jež hlásají, kdo byli ti, co leží v hrobě pohřbeni, jak zemřeli a jaká byla příčina jejich smrti.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Manželka jednoho lékaře uloží svého milence, jež považuje za mrtvého, do truhlice, kterou i s ním odnesou dva lichváři do svého domu. Milenec uvnitř se probere a je jat jakožto zloděj. Služebná paní vypravuje na signorii, že onoho muže do truhlice lichvářů dala ona sama, a tak milenec lékařovy choti unikne šibenici a lichváři, kteří truhlici ukradli, jsou odsouzeni k peněžitě pokutě.

Když král dokončil svůj příběh, zbyl už je Dioneo, aby se hmoždil s vyprávěním; věda to, a protože mu to už předtím také král přikázal, začal:

296

Strasti nešťastných milenců, o nichž se zde vyprávělo, vhněly smutek do očí a do hrudi nejenom vám, paní, ale i mně, takže jsem si svrchovaně přál, aby už s nimi byl konec. Ted' však už jsou, chvála Pánabohu, všechny dovyprávěny (ledaže bych já chtěl k tomuto žalostnému zboží přihodit špatný přívazek, před čímž mne ráčíž Pánbůh chránit) a já se nebudu už pít po nějakém takovém bolestném námětu; začnu z veselejšího a lepšího konce a snad tím dám dobrý počinek tomu, o čem se bude vyprávět nazítří.

Vězte tedy, překrásné mladé paní, že tomu ještě není tak dávno, co v Salernu žil jeden převeliký lékař chirurg, jménem Mazzeo della Montagna, a ten se oženil, když už byl skoro nad hrobem, s jednou krásnou a urozenou dívkou, která byla rovněž ze Salerna. Opatřoval jí vznešená roucha, bohaté šperky a vše, v čem může mít nějaká paní zálibu, takže paní toho všeho měla víc než kterákoli jiná žena ve městě. Bývala však po většinu času nachlazená, neboť mistr ji tuze špatně přikrýval v posteli.

Podobně jako poučoval messer Ricciardo di Chinzica, o němž tu už byla řeč, svou paní o svátcích, namlouval zase tenhle své manželce, že muž, jenž leží se ženou, potřebuje několik dní na sebrání svých sil, a vyprávěl jí jiné podobné tlachy. Paní proto byla z této příčiny převelice nespokojená, a ježto měla rozum i odvahu, rozhodla se, že bude šetřit své domácí náradí a že se vydá na ulici, aby tam opotřebovávala náradí cizí. Ohlížela se po mladících stále víc a víc, až posléze nalezla ve svém nitru největší zalíbení v jednom, k němuž upnula celou svou mysl, všechny své naděje a všechn svůj zájem. Mladý muž to zpozoroval, a ježto mu to bylo tuze milé, zaměřil rovněž celou svou lásku jen na ni. Slul Ruggieri de Jeroli, byl šlechtického původu, ale žil hanebně a jeho stav byl tak zchátralý, že mu nezůstal ani jeden příbuzný či přítel, který by ho měl rád nebo který by se s ním chtěl stýkat. Byl po celém Salernu pověstný krádežemi či jinými prašpatnými ohavnostmi, ale paní o to málo dbala, neboť se jí líbil z jiné příčiny - a také prostřednictvím své služebné dosáhla, že s Ruggierim pobyla.

Když už nějaký čas užívali oba radostí, začala paní hanět Ruggieriův minulý život a prosila ho, aby z lásky k ní zanechal takových věcí, a posléze mu začala vypomáhat takovým množstvím peněz, jindy onakým, jen aby mu poskytla možnost k polepšení.

Oba dva se stýkali spolu obezřetně už delší čas, když tu se stalo, že lékařovým rukám byl svěřen jeden nemocný, jenž ochořel na noze. Mistr prozkoumal neduh a prohlásil příbuzným chorého, že mu bude muset uříznout celou nohu, neboť nevyjme-li mu zkaženou

297

kost, kterou má v noze, pacient zemře. Právě též, že se chorý možná uzdraví, bude-li mu ona kost vyňata, ale že ho nebude ošetřovat jinak než jako mrtvého - s čímž příbuzní chorého souhlasil a jako mrtvého mu ho svěřili.

Lékař předvídal, že by nemocný nesnesl bolest a nepřipustil, aby byl řezán, neuspí-li ho, a ježto musel s tímto úkonem počkat až do večera, dal si zrána z nějaké své směsi překapat vodičku, která podle jeho mínění měla chorého, jak ji vypije, uspat na tak dlouho, aby necítil při amputaci bolesti. Dal si pak tuto vodičku donésti domů, a aniž komu řekl, co to je, postavil si ji ve své komnatě na okno.

Když však nadešel večer a mistr se už měl odebrat k onomu nemocnému, dorazil k němu posel, jež poslali nějací jeho dobří přátelé z Malfí, a přinesl vzkaz, aby se lékař nedal ničím zdržovat a neprodleně se vydal na Malfí, ježto prý tam povstala veliká rvačka, při níž bylo mnoho raněných.

Lékař tedy odložil ošetření nohy na příští ráno, vsedl do bárky a odplul do Malfí. Když paní zvěděla, že se lékař v noci nevrátí domů, dala si podle svého zvyku potají zavolat Ruggieriho, zavedla ho do své světnice a zde ho zavěla až do té chvíle, kdy ostatní lidé v domě půjdou spát.

Ruggieri tedy meškal ve světnici, a jak tu tak čekal na lékařovu paní, dostal buď po celodenní námaze, či po nějakém sláném jídle, anebo snad ze zvyku ohromnou žízeň a tu padl jeho zrak na onu baňku s vodičkou, stojící na okně, kterou si tu lékař připravil pro nemocného. Domníváje se, že je to pitná voda, přiložil baňku k ústům a celý její obsah vypil. Netrvalo dlouho a přepadl ho hluboký spánek a on usnul.

Paní vešla do světnice, sotvaže se naskytla vhodná chvíle, a když spatřila, že Ruggieri spí, začala jím trást a přidušeným hlasem mu šeptala, aby vstal. Nevedlo to však k ničemu: Ruggieri nejenomže neodpovídal, ale dokonce se ani nepohnul.

Paní to trochu rozzlobilo, i začloulala jím silněji a pravila:

"Vstávej, ospalče, když chceš spát, mohl jsi zůstat doma a nemusel jsi chodit sem."

Ruggieri spal na truhle, ale když do něho paní takto strčila, spadl dolů a vůbec nejevil žádné známky života, jako by byl mrtev. Paní to poněkud vyděsilo a pokusila se ho zdvihnout, pak jím zacoulala ještě silněji, pak ho zatahala za nos a za vousy, ale nic naplat: Ruggieri spal, jako by ho do vody hodil.

Tu pojal paní obavy, zda Ruggieri není mrtev, přesto však ho ještě pořádně několikrát štípala a přiblížila až k němu zažehnutou

298

svíci. K ničemu to však nevedlo a paní, jež neměla o lékařství ani potuchy, ačkoli její manžel byl lékařem, usoudila, že Ruggieri je jistojistě mrtev, a ježto ho nade všecko milovala, není třeba ani se ptát, jak byla z toho zarmoucená.

Neodvažovala se však ztropit hluk, i usedla tiše k němu a dala se do pláče a nářku nad tím, jaké ji potkalo neštěstí. Pak dostala strach, aby se k její škodě nepřidružila ještě hanba, a usoudila, že je nutné bez meškání najít způsob, jak dostat mrtvého z domu. Protože si s ním nevěděla rady, přivolala tiše služebnou, ukázala jí, jaké ji potkalo neštěstí, a ptala se jí na radu.

Služebná nad tím náramně užasla, chvílku rovněž Ruggierim cloumala a šhubala, a když viděla, že mu to nic nedělá, řekla totéž, co paní, že je Ruggieri opravdu mrtev, a poradila jí, aby ho vynesly z domu.

Paní na to pravila:

"Ale kam bychom ho daly, aby nevzniklo nějaké podezření, že byl vyvečen tady od nás - až ho ráno najdou?"

Služka jí na to odvětila:

"Paní, viděla jsem dnes na samou noc stát u dílny našeho souseda truhláře truhlici, která není příliš veliká a která by se nám pro náš účel náramně hodila, jestli ji už truhlář neuklidil. Mohly bychom Ruggieriho vstrčit dovnitř, zasadit mu dvě tři rány nožem a nechat ho být. Až ho někdo najde, nevím, proč by si měl myslet, že jsme ho tam daly zrovna my.

Naopak, spíš takového člověka napadne, že Ruggieri byl darebák a že se zrovna chystal provést zase nějakou špatnost, když tu ho přepadl nějaký jeho nepřítel, Ruggieriho zabil a vstrčil do truhlice."

Paní se služka rada zamlouvala až na to, že mu nechtěla zasadit žádnou ránu řkouc, že by něco takového nikdy nemohla přenést přes srdce - a poslala služku podívat se, zda ona truhlice ještě stojí tam, kde ji předtím viděla. Služka byla brzy zpátky a pravila, že truhlice tam ještě je: a ježto byla mladá, statná, naložila si za pomoci paniny Ruggieriho na záda. Paní pak šla napřed, aby dávala pozor, zda někdo nejde, a když přišly k truhlici, vstrčily do ní Ruggieriho, načež truhlici zavřely a nechaly ji tam stát.

Několik dní předtím se nastěhovali do jednoho domu nedaleko odtud dva mladí mužové, kteří půjčovali na lichvářský úrok, a ježto rádi hodně vydělávali a málo vydávali a ježto zrovna potřebovali domácí zařízení, rozhodli se, že v noci vezmou onu truhlici, kterou tam spatřili den předtím, a odnesou si ji domů.

Když proto nadešla půlnoc, vypravili se z domu, a když spatřili truhlici, nikterak ji neprohlíželi, ale popadli ji a odnesli domů,

299

ačkoli se jim zdála hodně těžká. Postavili ji ve světnici, v níž spaly jejich ženy, a nelámajíce si hlavu, zda truhlice pořádně stojí, nechali ji tu být a šli spát.

Ruggieri během předlouhého spánku strávil lektvar, jehož účinnost mezitím pominula, a s nastávajícím jitem procitl.

Ačkoli se však ze spánku probal a byl opět při smyslech, přece jenom měl pořád ještě trochu omámenou hlavu a byl nejenom oné noci, ale ještě několik dní poté jako otupený; a když tedy otevřel oči a nic kolem sebe neviděl, začal šmátrat rukama sem a tam, a vida, že je v truhle, začal blouznit a hovořil sám k sobě:

"Co to znamená? Kde to jsem? Spím nebo bdím? Já se přece pamatuji, že jsem dnes večer přišel do světnice své paní, a teď najednou jsem - mně se zdá - v truhle. Co to má znamenat? Vrátil se snad lékař, či přihodilo se znenadání něco jiného, že mě sem paní schovala, když jsem usnul? Vypadá to tak a jistě to tak bude."

Po této úvaze Ruggieri ztichl a jal se naslouchat, zda něco neuslyší. Vydržel to tak hezky dlouho, neboť mu tu celkem nic nevadilo až na to, že se mu leželo dost nepohodlně, neboť truhlice byla malá; a protože ho začal bolet bok, na němž ležel, chtěl se obrátit na druhou stranu. Udělal to však tak obratně, že vrazil do jedné stěny truhly, jež nestála rovně, a tak se stalo, že se truhla naklonila, padla a při pádu udělala takový rámus, že se probudily ženy, jež spaly ve vedlejší světnici. Dostaly sice strach, ale protože se bály, mlčely.

Ruggieriho pád truhly náramně poděsil. Ježto však zjistil, že se při pádu truhla otevřela, usoudil, že bude lépe, vyleze-li z ní - ať už se děje, co se děje -, než aby ležel pořád uvnitř. Vylezl tedy ven, ale ježto nevěděl, kde je, a ježto se mu všecko pletlo, začal tápat kolem sebe a chodil po domě, pokoušeje se najít schody nebo dveře, aby se dostal ven.

Toto šmátrání zaslechly ženy - neboť byly vzhůru - a začaly volat:

"Kdo je tam?"

Ruggieri však ani nedutal, jelikož nepoznal jejich hlas. Ženy tedy začaly volat na oba mladé muže, ale ti spali jako dudci, protože byli dlouho vzhůru, a neslyšeli pranic.

Ženy dostaly strach ještě větší, vstaly, vyklonily se z oken a začaly křičet:

"Zloději! zloději!"

Po tomto volání se seběhlo ze všech stran spousta sousedů - jeden se dostal do domu po střeše, ten sem vnikl tudy a ten zas jinudy - a posléze vstali i oba mladí mužové, neboť je probudil rámus.

Ruggieri byl z toho tak překvapen, když viděl, co se děje, že nic

300

nechápal a že nevěděl, ani kudy by měl, ani kudy by mohl uprchnout. Tak byl jat a vydán do rukou biřiců městského

hejtmana, kteří sem rovněž přiběhli, přivoláni hlukem.

Když byl Ruggieri přiveden před hejtmana, byl vzat bez okolků na skřípec, ježto ho všichni měli za arcilotra, a zde se vyznal, že do domu lichvářů vznikl, aby je obral; hejtman z toho usoudil, že není třeba dělat žádné okolky, a rozhodl, aby byl Ruggieri oběšen.

Hned zrána se po celém Salernu roznesla novina, že byl Ruggieri lapen, když chtěl vykrást dům lichvářů, což se dověděla i paní a její služebná. Naplnilo je to však tak velikým a tak podivným úžasem, že málem samy věřily, že není pravda to, co udělaly minulé noci, ale že se jim to jenom zdálo. Nadto ovšem zvěst o nebezpečí, v němž se octl Ruggieri, způsobovala paní takové utrpení, že se z toho div nezbláznila.

Asi tak k deváté hodině se vrátil z Malfi lékař, žádal, aby mu byl přinesen onen lektvar, neboť se chtěl pustit do léčení svého nemocného, a když shledal, že baňka je prázdná, způsobil v domě velikánský povyk, že se v jeho domě musí každý ve všem hrabat.

Paní trápily jiné starosti, a tak mu na to rozzlobeně odpověděla:

"To bych ráda věděla, mistře, jak byste asi vyváděl, kdyby se stalo něco závažného, když pro nějakou vylitou vodu z baňky děláte takový rámus. Vy myslíte, že na světě už není jiná voda?"

"Paní," odvětil jí na to mistr, "ty si myslíš, že to byla obyčejná voda, ale to se velmi mylíš, byl to lektvar připravený k tomu, aby uspal člověka."

Poté pak jí pověděl, za jakým účelem si lektvar připravil.

Když to paní uslyšela, rázem jí napadlo, že Ruggieri jistě vypil tento lektvar, a proto že vypadal jako mrtvý. I řekla:

"Mistře, to jsme nevěděly, budete si tedy muset udělat nový lektvar."

Mistr se tedy dal do práce na novém lektvaru, vida, že mu nic jiného nezbyvá, ale mezitím se již vrátila služebná, jež se na rozkaz paní vypravila vyvídat, co se povídá o Ruggierim, a pravila:

"Paní, všichni mluví o Ruggierim špatně a podle toho co jsem slyšela, nemá jediného přítele či příbuzného, který by šel anebo který by měl chuť jít mu pomoci. A všichni mají za hotovou věc, že zítra ho dá hrdelní sudí oběsit.

Krom toho vám musím říci ještě jednu novinku, neboť se mi zdá, že jsem konečně přišla na to, jak se dostal do domu lichvářů. Poslyšte, co si o tom myslím. Vy dobře znáte truhláře, u jehož dílny stála truhlice, do níž jsme Ruggieriho vstrčily. Onen truhlář se před

301

chvilí strašlivě hádal s jedním člověkem, jemuž zřejmě truhlice patřila. Ten člověk totiž chtěl za svou truhlici peníze, ale truhlář mu odpovídal, že truhlu neprodal, nýbrž že mu ji někdo v noci ukradl. Majitel truhly mu však říkal: 'To není pravda, tys ji prodal těm dvěma mladým lichvářům, což mi oni sami dnes v noci potvrdili, když jsem ji spatřil v jejich domě, kde byl chycen Ruggieri.'

'To je lež,' křičel na něho truhlář, 'protože jsem jim ji nikdy neprodal; určitě mi ji ukradli dnes v noci. Pojdme k nim.'

Tak se tedy domluvili, že půjdou do domu lichvářů, a já se vrátila sem. Teď už jistě nahlížíte, proč si myslím, že vím, jak se Ruggieri dostal tam, kde byl nalezen. Pořád však nemohu přijít na to, jak tam vstal z mrtvých."

Paní zase naopak přenáramně dobře věděla, jak se stalo tohle, i pověděla služebné, co slyšela od mistra, a poprosila ji, aby nějak přispěla k zachráně Ruggieriho, protože kdyby chtěla, mohla by zachránit Ruggieriho i čest své paní.

Služebná na to pravila:

"Paní, počte mě, kudy na to, a já ráda udělám cokoli."

Paní, když se takhle dostala do úzkých, se musela rychle rozhodovat, a proto velmi hbitě promyslela, co je třeba dělat; vyložila to náležitě i služebné, načež ta se sebrala a šla nejprve za lékařem, jemuž s pláčem řekla:

"Messere, musím vás poprosit, abyste mi odpustil veliký poklesek, kterého jsem se dopustila."

"Oč jde?" řekl mistr.

A tu pravila služebná, nepřestávajíc slzet:

"Messere, vy dobře víte, jaký člověk je ten mladý Ruggieri z Jeroli. Zalíbila jsem se mu a před nedávným jsem se trochu ze strachu, trochu z lásky musela stát jeho znejmilejší. Když se včera dověděl, že tu nebudete, začal se ke mně lisat, že jsem ho vzala do vašeho domu, aby se mnou spal v mé komoře. Ježto však na něho přišla žízeň a já nevěděla, kam co nejrychleji skočit buď pro vodu, nebo pro víno - neboť jsem také nechtěla, aby mě spatřila vaše paní, jež byla v síni -, rozpomněla jsem se, že jsem ve vaší komoře zahlédla baňku s vodou, a rozběhla jsem se pro ni. Dala jsem Ruggierovi napít a baňku jsem zase dala tam, kde jsem ji vzala, kvůli čemuž jste dnes tropil - jak se právě dovídám - veliký povyk v domě. Uznávám, že jsem udělala špatnou věc - ale kdopak z nás se nedopustí někdy něčeho špatného? Je mi velmi líto, že jsem to udělala, ale není mi to ani tolik líto kvůli věci samé jako pro to, co z toho vzešlo, neboť Ruggierimu jde právě o život. Proto vás prosím,

302

jak nejlépe dovedu, abyste mě netrestal a odpustil mi to a abyste mi dovolil jít Ruggierimu pomáhat, seč jsem."

Když ji lékař vyslechl, řekl žertem, ačkoli ho zlost ještě nepřešla:

"Potrestala ses už sama, protože sis myslela, že budeš mít dnes v noci mládence, který ti pořádně vypráší kožich, a on ti zatím usnul jako špalek. Jdi proto, starej se, aby byl tvůj milý zachráněn, a příště se střež přivést mi ho do domu, protože bys dostala za tohle i za ono."

Služebná usoudila, že se jí první krůček podařil, a pospíchala proto co nejhbitěji do žaláře, kde byl držen Ruggieri, a tak dlouho se lisala k žalávníkovi, až jí povolil rozmluvu s Ruggierim. Poté poučila Ruggieriho, co má odpovídat hrdelnímu soudci, chce-li z toho vyváznout, a podařilo se jí dostat se i k sudímu.

Ten, když viděl, že je svěží a statná, nechtěl ji vyslechnout dříve, dokud tuto děvku Páně nezpevní hřebem, a ta se ani

trochu neupejpala, aby byla lépe slyšána. Když pak po zpevňování vstala, pravila:

"Messere, držíte zde Ruggieriho de Jeroli, jenž byl lapen jakožto zloděj, ačkoli jím není."

Poté mu začala vyprávět celý příběh od začátku až do konce, jak si ho jakožto jeho znejmilejší přivedla do lékařova domu, jak mu dala vypít uspávající lektvar, nevědouc o tom, a jak ho vstrčila do truhlice, považujíc ho za mrtvého. Nato mu vypověděla, co slyšela od truhláře a majitele truhly, a tak mu vysvětlila, jak se Ruggieri dostal do domu lichvářů. Hrdelní sudí nahlédl, že je snadné dopídit se pravdy, i dotázal se nejdříve lékaře, zda je pravdivá ona příhoda s lektvarem, a když shledal, že je tomu skutečně tak, dal si zavolat truhláře, majitele truhly a lichváře a po dlouhém vyslýchání zjistil, že lichváři vskutku truhlu v noci ukradli a odnesli do svého domu.

Nakonec poslal pro Ruggieriho a ten, když byl dotázán, kde minulé noci noclehoval, odpověděl, že to neví, ale že se dobře pamatuje, jak šel na nocleh ke služebné mistra Mazzea, v jejíž komoře se napil vody, ježto měl velikou žízeň; co se s ním dalo potom, to prý neví krom toho, že se probudil v domě lichvářů a že byl v truhle.

Hrdelní sudí se náramně bavil naslouchaje tyto věci - i dal si je od služebné, Ruggieriho a lichvářů vypravovat několikrát. Nakonec uznal, že Ruggieri je nevinný, odsoudil lichváře, kteří ukradli truhlu, k deseti zlatákům pokuty a propustil Ruggieriho na svobodu.

Ani se neptejte, jak byl rád. Daleko nejšťastnější však byla paní, že se potom společně s ním a s drahou služebnou mnoho nasmála a nažertovala o tom, jak mu chtěla zasadit rány nožem. Jejich láska a jejich radosti vzkvétaly potom dál a vedly od dobrého k stále

303

lepšímu. Sám bych si přál, aby se mi vedlo také tak - ovšem bez onoho strkání do truhly.

Jestliže první příběhy naplňovaly hrudi líbezných paní zármutkem, tento poslední Dioneův příběh je tak rozesmál - zvláště když Dioneo vyprávěl, jak hrdelní sudí zpevňoval služku hřebem -, že mohly pookřát po zármutku, který je jímál při ostatních příbězích.

Král však už viděl, že slunce začíná dostávat žlutou barvu a že se tedy blíží konec jeho panování, omluvil se půvabnými slovy krásným paním za to, co udělal - že dal totiž pokyn k vyprávění na tak krušný námět, jakou jsou neblahé příběhy milenců -, a když se omluvil, povstal, sňal z hlavy vavřínový věnec, a zatímco paní zvědavě čekaly, koho jím asi poctí, položil půvabně vavřínový věnec na plavou hlavu Fiammettinu řka:

"Kladu ti na hlavu tuto korunu, ježto dokážeš lépe než kterákoli jiná paní utěšit zítřejším dnem naše družky za dnešní trpkosti."

Fiammetta měla dlouhé kadeřavé zlatisté vlasy, jež se jí vinuly na bělostná a útlá ramena, oválnou tvář, zářící vskutku barvou směsice bílých lilí a rudých růží, zraky podobné očím nezkráceného sokola a drobounká ústa, jejichž rty vypadaly jako dva malé rubíny. Usmála se na Filostrata a pravila:

"Ráda korunu přijímám, a abys mohl snáze pochopit, cos včera učinil, chci a prikazuji už v této chvíli, aby se každý připravil, že bude muset zítra vyprávět o tom, jak se láska některých milenců po různých strastech či neblahých příhodách dočkala šťastného konce."

Tento návrh se všem zalíbil. Fiammetta si poté dala zavolat senešala, a když spolu s ním projednala všechna náležitá opatření, propustila až do večere společnost, jež se mezitím už zdvihla.

Část společnosti se vypravila do zahrady, jejíž krása nebyla taková, aby se brzy omrzela, část se vypravila k mlýnům, jež mly za zahradou, a někteří si zde, jiní onde hledali podle svých zálib různou zábavu až do hodiny večere.

Když tato hodina nadešla, všichni se shromáždili u krásné fontány, jak bylo jejich obyčejem, a když byli dobře obslouženi a s převelikou radostí povečeřeli, zdvihli se od večere, dali se do zpěvu a do tance, který řídila Filomena. Poté pravila královna:

"Filostrate, nemám v úmyslu odchýlit se z cest, po nichž se ubírali mí předchůdci, a přeji si, tak jako to dělávali oni, aby se na můj příkaz zpívala nějaké píseň. A ježto jsem jista, že tvé písně jsou stejné jako tvé příběhy, a nechci, aby po dnešku byl ještě některý

304

den zachmuřen tvými strastmi, přeji si, abys ze svých písní zazpíval tu, která se ti nejvíce líbí."

Filostrato odpověděl, že to milerád udělá, a bez okolků začal takto zpívat:

Mé slzy ukazují,

jak srdce moje drásá, trýzní žal,

že Amor falešně mi sliboval.

Když lásku, Amore, jsi v mojí duši

k té, po níž vzdychám, začal klást,

já dělal jsem si ještě naděje,

že velká spása v tobě je,

že hravě zmožu jakoukoli strast,

jež mysl moji vzruší.

Ted' ji však bolest kruší.

Já zmýlil jsem se, tys mne obelhal,

už vím to, vím - a srdce bolí dál.

Brzy jsem poznal lest a šalbu tvoji,

když ona ze srdce mi výhost dala.

A já jsem věřil pouze jí

a miloval ji vroucněji a vroucněji!
Mně zdálo se, že láska je to stálá -
byl jsem jí tím, jenž v službách stojí
a pramálo se útrap bojí.
Do srdce se jí ale jiný dral
a já - jsa vypuzen - jsem náhle venku stál.
Bývalým milencem jsem z dávných časů
a cítím v srdci bolest bezmeznou,
jež nikdy nepozbývá síly.
Proklínám onen den a chvíli,
když spatřil jsem tvář její líbeznou
a vznešenou tu krásu,
tonoucí stále v jasu.
Naděje, víry jsem se dávno vzdal
a jenom konec všeho bych si přál.
Není, ty víš to, Bože milý,
lék na zármutek, jenž mne drtí.
305

Hlas už mi žalem odumírá
a kruté utrpení mne tak svírá,
že mnohem vlídnější je náruč smrti.
Má prosba proto cílí
k tomu i v této chvíli -
kéž by můj život náhlý konec vzal
a zármutek se potom zmenšoval.
Ano, jen smrt - můj smutek čekat hodlá -,
ta jediná lék na žal dá ti,
protože jiné cesty není.
Dej mi ji, Amore, už skonči utrpení,
ať ze srdce se bědný život ztratí.
Když radost má a modla
byla tak falešná a podlá,
ať šťastná je, že já se žití vzdal,
když jiný jejím milencem se stal.
Nedbám, že se ti nikdo nenaučí,
má písní, nikdo jiný též
nechápe, co mne tísní.
Já však jen to chci, písní:
ty za Amorem nyní běž
říci mu, jak mne mučí
Život pln hořké žluči,
aby mi lepší přístav dal
a ze srdce mi odňal žal.

Slova této písně velmi jasně ukázala, co se dělo ve Filostratově duši a co bylo toho příčinou. Snad by to byl ještě více objasnil vzhled jedné paní, jež byla právě v kole, kdyby nebyly ruměncem na její tváři zastřely temnoty noci, jež se právě snesla.

Když však Filostrato skončil svou píseň, zpívalo se ještě mnoho jiných až do chvíle, kdy bylo na čase jít spat - a kdy se všichni na královnin rozkaz uchýlili do svých komnat.

KONČÍ SE ČTVRTÝ DEN

306

ZAČÍNÁ SE PÁTÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM FIAMMETTY VYPRAVUJE O MILENCÍCH, JEJICHŽ LÁSKA SE PO RŮZNÝCH STRASTECH ČI NEBLAHÝCH PŘÍHODÁCH DOČKALA ŠTASTNÉHO KONCE

Obloha na východě již celá zbělala a vycházející paprsky rozšířily jas po celé naší zeměkouli, když Fiammetta, probuzena milým zpěvem ptáků, kteří radostně opěvovali na keřích první denní hodinu, vstala a dala zavolat všechny ostatní paní a tři mladíky. Poté se spolu se svou společností zvolna vydala na louky, procházela se v orosené trávě širých rovin a povídala si s tím o tom, s oním o onom až do chvíle, kdy slunce stálo již dosti vysoko. Cítíc však, že sluneční paprsky žhnou stále víc a víc, obrátila kroky, provázena celou společností, k jejich sídlu; když sem dorazili, kázala přinést na stůl nejlepší vína a cukrovinky, aby se všichni mohli z nepatrné únavy zotavit, a pak se všichni bavili v rozkošné zahradě až do hodiny oběda.

Když pak nadešel čas k jídlu a rozšafný senešal vše znamenitě přichystal, zazpívali si ještě několik stampit a jednu dvě ballatetty, načež se zvesela, jak si to královna přála, pustili do jídla. Když pak řádně a radostně pojedli, nezapomněli ani

na zavedený obyčej a při hudebních nástrojích a za zpěvu písní si zatančili několik tanců. Poté je královna propustila až do té chvíle, kdy se všichni prospí, a někteří šli spát, druzí pak zůstali pro své potěšení v zahradě.

Krátce po třetí hodině s poledne se však všichni na přání královny shromáždili po obvyklém způsobu u fontány, a když pak královna usedla v čelo, pohlédla na Pamfila a s úsměvem mu přikázala, aby dal počátek šťastným příběhům. Ten se do toho s chutí pustil a takto začal:

307

PŘÍBĚH PRVNÍ

Mladík zvaný Kimon přijde náhle k rozumu a uloupí na moři Ifigenii. Je na Rhodu uvržen do žaláře, odkud ho vysvobodí Lysimachos, a spolu s ním uloupí znovu Ifigenii a Kassandru během jejich svatby. Uprchnou s nimi na Krétu, a když tam z nich učiní své manželky, vrátí se domů, kam byli povoláni.

Tane mi na mysli mnoho příběhů, líbezné paní, jimiž bych mohl začít den tak radostný, jako bude dnešní. Jeden z nich se mi však líbí nejvíce jednak proto, že má - jak uslyšíte - šťastný konec, na kterýžto námět začínáme dnes vyprávět, jednak proto, že z něho seznáte, jak svaté, jak mocné a blahodárné jsou síly Amorovy, jež mnozí lidé zavrhnou, nevědouce, co mluví, a zcela neprávem tupí. Nemýlím-li se, jste všechny zamilovány, jak se mi zdá, a proto doufám, že vám tento příběh přijde velmi vhod.

Jak jsme mohli v dávných kyperských zkazkách číst, žil na ostrově Kypru jeden nesmírně urozený muž, jenž byl zván Aristippos, člověk co do pozemských statků bohatší než všichni jeho krajané. A kdyby mu byla Štěstěna nepřichystala v jediné věci hoře, mohl být ze všech nejšťastnější. Měl totiž syna, jenž svým růstem a krásou těla předčil všechny ostatní jinochy, ale na rozdíl od ostatních Aristippových dětí byl hotový a beznadějný hňup; jeho pravé jméno bylo Galesos, ježto však mu nikdy ani úsilí učitelovo, ani mazlení, ani výprask od otce, ani moudrost někoho jiného nemohla vpravit do hlavy nějaké vědomosti či zvedené způsoby a ježto měl hrubý, drsný hlas a způsoby, jež by slušely spíše zvířeti než člověku, všichni ho posměšně nazývali Kimon, což v jejich řeči znamená totéž co v naší dobytek. Otci působilo přetěžké hoře, když viděl tento zmařený život, a protože ztratil už všechny naděje, přikázal svému synovi (neboť nechtěl mít neustále na očích příčinu svého žalu), aby se odebral na jeho venkovský statek a tam pobýval s jeho rolníky.

Kimonovi to ovšem přišlo převelice vhod, ježto mravy a zvyky neotesaných lidí mu byly daleko milejší než mravy městské. I odebral se na venkovský statek a tady se zabýval pracemi, jichž je třeba v hospodářství. Jednoho dne po poledni se však stalo, že Kimon kráčel s obuškem přes rameno z jednoho dvorce do drahého a cestou přišel do lesíka, jenž patřil mezi nejkrásnější v kraji a jehož větve byly plné hustého listoví, neboť to bylo právě v měsíci květnu. A co tak kráčel lesíkem - jako by sem jeho kroky vedla sama

308

Štěstěna -, spatřil na zeleném trávníku u překrásné a chladné studánky v rohu jedné mýtiny, lemované vysokými stromy, velmi krásnou dívku. Spala a byla oděna šatem tak tenoučkým, že neskrýval takřka nic z jejího bělostného těla, pouze od pasu dolů halila ji bělostná a tenká látka. U jejích nohou leželi dvě ženy a muž - služebnictvo této dívky - a rovněž spali.

Sotvaže ji Kimon užírl, stanul, a opřen o svůj obušek, užasle na ni zíral, jako by nikdy předtím neviděl tvary ženy. Leč jak tu tak mlčky stál, pocítil pojednou, že se v jeho drsné hruď, do níž ani tisícové poučování nedokázalo vtisknout jedinou stopu ušlechtilé záliby, probouzí pocit, o němž přemýšlela i jeho hrubá a tupá mysl - že totiž toto je nejkrásnější stvoření, jaké kdy nějaký člověk spatřil. Začal postupně uvažovat o jednotlivých částech jejího těla, chválil její vlasy, o nichž soudil, že jsou ze zlata, líbilo se mu její čelo, nos a ústa, krk a paže, a především ňadra, jež ještě nepřilíhly vyklenutá, a jak se tak náhle stal z práce soudcem krásy, nesmírně ve svém nitru zatoužil spatřit oči, jež měla dívka, pohřížená v hluboký spánek, zavřená. Několikrát ho posedla chuť dívku probudit, aby oči spatřil. Ježto však mu připadala daleko a daleko krásnější než jiné ženy, které předtím spatřil, byl na pochybách, zda snad nemá před sebou nějakou bohyni - a tolik rozumu přece jen ještě měl, že si uvědomoval, že k božským bytostem je třeba mít větší úctu než k bytostem pozemským. Ovládl se proto, čekal, až dívka sama procitne, a třebaže se mu zdálo, že to trvá už dlouho, přece jen se nedovedl od této nezvyklé rozkoše odtrhnout.

Po dlouhé době dívka, slující Ifigenie, přece jen procitla. Probudila se dřív než její průvodci, a když zdvihla hlavu a otevřela oči, nesmírně se podivila, že před ní stojí Kimon opřený o obušek.

"Kimone," pravila mu, "co děláš v tuhle dobu v tomto háji?"

Kimon byl totiž pro svou urostlost, neotesanost, ale i pro svou urozenost a otcovo bohatství znám skoro každému v kraji.

Na Ifigeniinu otázku neodpověděl pranic, ale vida, že otevřela oči, upřeně se do nich zadíval, neboť v duchu usuzoval, že ona lahodnost, jež ho naplňuje dosud nepoznanou slastí, prýští z nich. Děvče však dostalo z jeho upřeného pohledu strach, aby to nepodnítilo jeho neotesanost k něčemu, z čeho by pro ně mohla vzejít hanba, i probudilo své ženy, povstalo a řeklo:

"Spánembohem, Kimone."

"Já půjdu s tebou," odpověděl na to Kimon.

Dívka jeho doprovod odmítla, neboť se Kimona pořád ještě bála - ale nezbavila se ho dříve, dokud ji nedoprovodil k jejímu domu.

309

Když ji Kimon dovedl domů, šel rovnou do otcova domu a prohlásil, že se už nikdy na jejich venkovský dvorec nevrátí.

Otci a celé rodině to sice nebylo nikterak vhod, nicméně strpěli, aby bylo po jeho, a čekali, kdy se dovědí, jaký to důvod přiměl Kimona změnit původní úmysl.

Když tedy do Kimonova srdce, kam se nemohla prodrat žádná nauka, pronikl skrze Ifigeniinu krásu Amorův šíp, myšlenka zrodila myšlenku a Kimon v převelice krátké době úžasně překvapil otce, celou rodinu a všechny, kdo ho znali.

Nejprve požádal otce, aby mu dovolil chodit v skvostném šatě a v tom ostatním, jako chodili jeho bratři, s čímž otec velice rád souhlasil, pak se začal Kimon stýkat se znamenitými jinochy, a když se mezi nimi dověděl, jaké způsoby mají mít šlechtici, a především zamilovaní šlechtici, osvojil si k přebrovskému úžasu všech ve velmi krátké době nejenom ty základní znalosti, ale začal vynikat nad ty, kteří se oddávali filozofování. Láska, kterou choval k Ifigenii a jež byla příčinou toho všeho, způsobila dále, že nejenom přestal mluvit drsně a po selsku a začal mluvit příjemně a po městském způsobu, ale že se stal dokonce mistrem ve zpěvu a ve hře na hudební nástroje; jezdil mistrovsky na koni, ba začal projevovat velké znalosti ve válečnictví jak na moři, tak na souši a projevoval přitom nesmírnou odvahu.

Krátce a dobře - abych nemusel vypočítávat všechny jeho ctnosti jednotlivě - ode dne, kdy se Kimon zamiloval, neuplynuly ještě ani čtyři roky a z Kimona se stal ten nejšvarnější, nejzpůsobnější jinoch, jenž svými znamenitými ctnostmi předstihoval všechny ostatní jinochy na ostrově Kypru.

Jak si vysvětlit, líbezné paní, to, co se stalo s Kimonem? Zajisté jen tak, že ony veliké ctnosti, jež nebe vštípilo do jeho znamenité duše, spoutala nejpevnějšími řetězy závistivá Štěstěna a uzavřela je v té nejdlehlější části jeho srdce - a že posléze Amor, ježto je mocnější než ona, všechna ta pouta přerhala a přerval. A protože dovede probouzet dřímající schopnosti, jež byly v Kimonově nitru zahaleny krutým stínem, vynesl je odtud svou silou na jasné světlo, čímž zřetelně ukázal, z jakého místa dovede zdvihnout duše, jež jsou mu podrobeny, a na jaké místo je dovede svými paprsky vynést.

I když Kimon, milující Ifigenii, překračoval v mnoha věcech míru, jak to začasť mladí milenci dělávají, Aristippos to nejenom trpělivě snášel - neboť nezapomínal, že Kimona proměnil z hňupa v člověka Amor -, ale dokonce ho ještě povzbuzoval, aby se lásce oddával podle své libosti. Kimon pak - neboť nechtěl, aby mu říkali

310

Galesos, ježto Kimonem ho nazvala Ifigenie - chtěl své tužby přivést k počestnému konci, a proto několikrát poslal Ifigeniinu otci Kipseovi vzkaz, aby mu dal svou dceru za manželku. Kipseus mu však pokaždé odpovídal, že už svou dceru slíbil Pasimundovi, jednomu mladému rhodskému šlechtici, a že nemíní rušit dané slovo.

Když pak nadešla doba, kdy se měla podle úmluvy konat Ifigeniina svatba, a manžel si pro Ifigenii poslal, řekl si Kimon: "Je čas, Ifigenie, ukázat ti, jak tě miluji. Dík tobě stal se ze mne člověk, a budu-li tě moci mít, nepochybuji, že se stanu blaženějším než nějaký bůh. Proto buď jista, že tě budu mít, anebo že zemru."

Umíniv si toho, v tichosti shromáždil několik urozených jinochů, kteří byli jeho přáteli, dal tajně vyzbrojit jednu loď vším potřebným k námořní bitvě a vyplul na moře číhat na lodici, jež měla dopravit Ifigenii na Rhodos k jejímu manželovi.

Když Ifigeniin otec dlouho uctíval přátele svého zetě, vyplula loď s Ifigenii na moře, zamiřila přídí k Rhodu a vydala se na cestu.

Kimon však nespál, už druhého dne je dostihl se svou lodí a z přídě své lodi mocně vzkřikl na ty, kteří byli na Ifigeniině lodi:

"Zastavte, sviňte plachty, anebo počítejte s tím, že budete přemoženi a utonete v moři!"

Kimonovi protivníci vytáhli neprodleně zbraně na palubu a chystali se k obraně, ale Kimon, sotvaže domluvil, popadl železný hák, zaklesl jej za záď lodi rychle ujíždějících Rhodanů, přitáhl násilím jejich loď k přídí lodi své, a nejsa nikým následován, skočil jako divý lev na koráb Rhodanů, jako by pro něho všichni nic neznamenal. S nožem v ruce a podporován Amorem vrhl se strašlivou silnou na nepřátele, a zde sraziv toho, tam onoho, pobíjel je jako ovce.

Když Rhodané viděli, co se děje, odhodili zbraně, takřka jednohlasně se vzdali - a tu k nim Kimon promluvil:

"K tomu, abych opustil Kypr a abych vás napadl na širém moři ozbrojenou rukou, mne, mladí mužové, nepřiměla ani touha po kořisti, ani nějaká nenávist, kterou bych k vám choval. Pohnulo mne k tomu to, co je pro mne nejvyšším cílem, jehož mohu dosáhnout, a co mi můžete snadno poskytnout v míru. Je to Ifigenie, kterou nade vše miluji. Když jsem ji nemohl dostat od jejího otce jako přítel a v míru, donutil mě Amor, abych si ji na vás vydobyl jako nepřítel a bojem. Zamýšlím ji býti tím, čím jí měl být váš Pasimundas. Vydejte mi ji a jděte spánembohem!"

Mladí mužové, jež k tomu přiměl spíše nátlak než svobodné rozhodnutí, vydali s pláčem Ifigenii Kimonovi a ten, když viděl, jak nařiká, pravil:

311

"Urozená paní, nepozbývej mysli, jsem tvůj Kimon a zasloužím si tě za svou lásku mnohem více než Pasimundas, jenž tě získal zasnubami."

Aniž se nějak dotkl věci Rhodanů, převedl Ifigenii na svůj koráb, a když se rovněž vrátil ke svým druhům, nechal Rhodany odplout.

Tak se tedy Kimon stal nejspokojenějším člověkem pod sluncem, neboť získal předrahou kořist, a když po jisté době utěšil hořekující Ifigenii, usoudil spolu se svými druhy, že by nebylo vhodné vrátit se bez meškání na Kypr, pročež po společné úradě zamířili přídí svého korábu na Krétu. Všichni totiž, a nejvíce snad Kimon, soudili, že vzhledem k starým a nyní i k novým příbuzenským vztahům a také vzhledem k tomu, že tam mají mnoho přátel, budou s Ifigenii na Krétě v bezpečí.

Ale Štěstěna, jež velmi vlídně dopustila, aby Kimon získal svou paní, není stálá a náhle změnila nevýslovnou radost

zamilovaného jinocha v těžký a hořký žal.

Neuplynuly ještě ani čtyři hodiny od té chvíle, co Kimon propustil Rhodany, když tu s nadcházející nocí - jež měla být podle Kimonova očekávání nejblaženější nocí, jakou kdy dosud prožil - nastal divoký a bouřlivý nečas. Nebe se zatáhlo mraky a na moři zadul zhoubný vítr, takže nikdo náhle nevěděl, co počít a kam plout, ba nikdo se nemohl ani udržet na palubě a něco zde dělat.

Je zbytečné se ptát, jak kvůli tomu Kimon hořekoval. Připadalo mu to, jako by mu bohové splnili jeho touhu jen proto, aby zemřel tím větším žalem, o což by byl dříve, než se jeho přání splnilo, pramálo dbal. Hořekovali i jeho druhové, ale nejvíce ze všech naříkala Ifigenie, jež nesmírně plakala a děsila se každého nárazu vln. Ve svém hořekování hořce proklínala Kimonovu lásku, zatracovala jeho odvahu a tvrdila, že tato bouře nastala proto, že bohové nechťeli, aby se těšil ze svých opovážlivých choutek ten, jenž ji chtěl proti její vůli za manželku a jenž nejdříve uvidí, jak umírá ona, a pak bídne zahyne sám.

Za tohoto a ještě většího hořekování, kdy námořníci nevěděli, co počít, a nevěděli, kam plují, ježto víchř hodinu od hodiny silil, byla loď zahánána do blízkosti ostrova Rhodu, což nikdo nevěděl, a proto se všichni ze všech sil namáhali, aby se co nejrychleji dostali na souš a vyvázli životem.

Štěstěna tomu přála a zavedla je do malého mořského zálivu, do něhož krátce předtím dorazili se svým korábem i Rhodané, které Kimon propustil. Nikdo z nich však nepostřehl, že přistáli u ostrova Rhodu, a teprve když začalo svítat a nebe se trochu rozjasnilo,

312

uzřeli, že jsou asi na dostřel z luku od korábu, jež den předtím propustili. To Kimona nesmírně zkormoutilo, neboť dostal strach, aby se mu nestalo to, co ho pak stejně potkalo - a proto rozkázal vynaložit všechno úsilí, aby se dostali z těchto míst. Necht' si je pak už osud zazené kamkoli, nikde jim nemůže býti hůře než tady.

Vynakládali tedy veliké úsilí, aby mohli odplout, ale nic naplat. Prudký vítr dul opačným směrem, a to tak silně, že se jim nejen nepodařilo vyplout z malého zálivu, ale že je proti jejich vůli vyhodil na pevninu.

Když se dostali na souš, poznali je rhodští námořníci, kteří vystoupili ze svého korábu, a jeden z nich se rychle rozběhl do nedalekého dvorce, kam se předtím odebrali mladí rhodští šlechtici z lodi.

Pověděl jim, že byl Kimon s Ifigenií stejnou náhodou jako oni zahánán na svém korábu do zálivu, a šlechtici, když s radostí vyslechli tuto zvěst, svolali mnoho lidí z dvorce a pospíchali k moři. Zde byl Kimon, jenž mezitím vystoupil se svými lidmi z lodi a zamýšlel uprchnout do nedalekého lesa, spolu se všemi druhy a Ifigenií jat a dopraven do dvorce. Brzy nato sem přibyl z města s velikým houfem ozbrojenců Lysimachos, jenž toho roku zastával nejvyšší rhodský úřad, a Kimona spolu s jeho druhy odvedl do žaláře, neboť k tomu Pasimundas dostal svolení od rhodského senátu, k němuž vznesl žalobu, když se mu donesla zvěst o Kimonově ztroskotání.

Tak tedy přišel ubohý a zamilovaný Kimon o svou Ifigenii, kterou krátce předtím dobyl, ještě dříve než jí stačil odnést něco jiného krom několika polibků.

Ifigenii přijalo mnoho urozených rhodských paní. Jaly se ji utěšovat v jejím zármutku, vyvolaném únosem a útrapami, které přestála na rozbouřeném moři, a Ifigenie u nich zůstala až do dne určeného k její svatbě.

Kimonovi a jeho druhům byl za to, že předchozího dne propustili rhodské jinochy na svobodu, darován život - ačkoli Pasimundas horlivě usiloval, aby byli o život připraveni - a byli odsouzeni nad smrti do žaláře. Můžete si pomyslit, v jakém soužení zde žili i jaké měli naděje, že se kdy dočkají nějakých radostí.

Pasimundas se mezitím snažil ze všech sil pohnat přípravy ke svatbě, ale Štěstěna, jako by se chtěla kát z krivdy, kterou spáchala na Kimonovi, způsobila nový obrat, aby ho spasila. Pasimundas měl bratra, jenž byl sice mladší než on, ale nikoli méně čacký. Slul Hormisdas a již dlouho vyjednával, že pojme za manželku urozenou

313

a krásnou dívku, jež se jmenovala Kassandra a kterou nesmírně miloval Lysimachos. Z různých důvodů však byl sňatek několikrát odložen.

Když však nyní Pasimundas viděl, že bude musit oslavit svou svatbu velikým hodokvasem, napadlo ho, že by bylo výtečné, kdyby mohl dosíci toho, aby Hormisdas uvedl do svého domu manželku během téhož hodokvasu, aby s ním nebyly nové výdaje a aby nebylo třeba chystat nové hody. Jal se tedy znovu vyjednávat s Kassandřinými rodiči a přivedl vyjednávání k úspěšnému konci, takže se společně s bratrem rozhodl, že téhož dne, kdy se Pasimundas ožení s Ifigenií, ožení se i Hormisdas s Kassandrou.

Když se o tom dověděl Lysimachos, velmi ho to mrzelo, neboť viděl, že tím ztrácí i veškerou svou naději; doufal totiž, že kdyby si Kassandru nevzal Hormisdas, že by ji zcela určitě dostal za manželku sám. Ježto však byl rozvázný člověk, skryl ve svém nitru tento zármutek a jal se přemítat, jak by mohl dosáhnout toho, aby k svatbě nedošlo; nenalezl však jiné cesty kromě únosu.

Vzhledem k úřadu, který zastával, mu to připadalo snadné, ale právě o to nečestnější. Posléze však po dlouhém rozvažování počestnost ustoupila lásce a Lysimachos se rozhodl, že Kassandru unese, ať z toho vzejde cokoli. Přemítaje pak o společnících, jichž bude potřebovat k provedení svého záměru, a o způsobu, jímž to provede, rozpomněl se na Kimona, jež držel s jeho druhy v žaláři, a uvážil, že nemůže mít v této věci lepšího a věrnějšího druha nad Kimona.

Dal si ho proto téže noci přivést potají do své komnaty a takto k němu promluvil:

"Právě tak, jako dovedou bohové nejlépe a nejštědřeji obdarovávat různými statky lidi, dovedou i nejdůmyslněji zkoušet lidské ctnosti, a ty lidi, o nichž se přesvědčí, že projeví ve všech případech pevnost a stálost, považují za nejznamenitější a dopřávají jim nejvyšší odměny. Mezi čtyřmi stěnami tvého otcovského domu, který je - pokud vím -

pln bohatství, bys jim byl nemohl tento důkaz poskytnout. Proto tě nejprve vzrušujícími podněty lásky proměnili z hloupého zvířete v člověka - jak jsem slyšel. Potom se chtěli přesvědčit, zda nepříznivá Štěstěna a nyní i tvrdý žalář zvrátí tvé smýšlení a přiměje tě být jiný, než jsi byl, když ses po krátký čas radoval z dobytí kořisti. Smýšlíš-li jako předtím, nedostane se ti radostnější odměny, než je ta, kterou ti právě v této chvíli chystají, a jaká je to odměna, to ti právě zamýšlím vyložit, aby ses opět vzchopil a byl zmužilý myslí.

Pasimundas se nyní raduje z tvého neštěstí, horlivě se stará, abys zemřel, proto pospíchá, aby co nejrychleji slavil svatbu s tvou Ifigenií

314

a těšil se z kořisti, kterou ti nejprve přivětivá Štěstěna propůjčila a pak ti ji zase rozezlena odňala. Mám za to, že ji miluješ, a vím podle sebe, jak tě to asi bolí, neboť podobnou křivdu, jako je tvá, chystá se mi způsobit Pasimundův bratr Hormisdas s Kassandrou, kterou nade všechno miluji. Vidím však, že k úniku před touto křivdou a před touto ranou Štěstěny nám nezůstala otevřena jiná cesta, než je ta cesta, po níž půjde zdatnost našich myslí a našich pravic, v nichž se nám sluší mít meče, abychom si probili cestu k únosu našich paní. Tvůj to bude už druhý únos, můj první, a proto chceš-li dosáhnout opět své - nechci říci svobody, neboť si myslím, že o ni bez své paní málo dbáš -, ale své paní, vloží ti ji bohové do náruče, jestliže mi budeš nápomocen v mých záměrech."

Tato slova způsobila, že Kimon, klesající na duchu, se opět vzmužil, a neotáleje s odpovědí, řekl:

"Jestliže mi z toho vzejde to, co říkáš, nenajdeš, Lysimachu, k takovému podniku statečnějšího a věrnějšího druha nade mne; ulož mi proto, co bych podle svého měl provést, a uvidíš, s jakou nesmírnou statečností půjdu za tebou."

Lysimachos mu na to řekl:

"Ode dneška za tři dny vkročí novomanželky poprvé do domu svých manželů, do nichž s nadcházejícím večerem a se zbraní v ruce vnikneš ty se svými druhy a já s několika lidmi, jimž velmi důvěřuji; uneseme je rovnou ze středu hodujících, vsadíme je na koráb, který jsem dal tajně připravit, a zabijeme při tom každého, kdo by se opovážil klást nám odpor."

Kimonovi se Lysimachův záměr líbil, a proto dlel mlčky v žaláři až do stanovené doby.

Nadešel den svateb, jež byly slaveny s velkou okázalostí, a všechny místnosti domu obou bratří kypěly slavnostním veselím.

Tu Lysimachos přichystal vše potřebné, a když se mu zdálo, že nadešla vhodná chvíle, roznítil několika slovy pro své záměry Kimona a jeho druhy, jakož i své přátele, kteří měli pod svými oděvy skryté zbraně, načež je rozdělil do tří skupin. První z nich obezřetně poslal do přístavu, aby se nikdo nemohl postavit do cesty, až budou vstupovat na koráb, a s dvěma zbývajícími se vydal k Pasimundovu domu; jednu skupinu zanechal u vrat, aby je nikdo nemohl uvnitř uzavřít nebo jim překážet při odchodu, a se zbývající skupinou stoupal spolu s Kimonem vzhůru po schodech.

Když přišli do síně, kde podle náležitého pořadí seděly novomanželky s četnými jinými paními, vyrazili do útoku, převrátili stoly, načež každý se chopil své paní, a dav ji do náručí svých druhů,

315

přikázal, aby ji bez meškání odnesli na přichystaný koráb. Novomanželky počaly naříkat a křičet, a podobně spustily i ostatní paní a čeled, takže náhle bylo všude plno povyku a nářku. Kimon, Lysimachos a jejich druzi vytasili meče, ale ježto jim všichni ustupovali z cesty, pronikli bez odporu, až ke schodům. Teprve když sestupovali ze schodů, napadl je Pasimundas, který přiběhl s velikým obuškem v ruce, když zaslechl rámus; Kimon však po něm chrbáře ťal a rozpůlil mu lebku, takže mu Pasimundas klesl mrtev k nohám. Jednou z ran Kimonových byl zasažen i nešťastný Hormisdas, jenž spěchal Pasimundovi na pomoc, a Lysimachovi a Kimonovi druzi poranili a zatlačili i některé jiné, kteří se na ně chtěli zaútočit.

Zanechavše dům plný krve, povyku, pláče a smutku, dostali se bez překážek ve sraženém houfu se svým lupem na koráb. Vsadili naň své paní, posléze naň vstoupili sami se všemi svými druhy, a zatímco se pobřeží začalo hemžit zbrojným lidem, jenž sem přiběhl osvobodit paní, spustili vesla do vody a rozradostnění svým úspěchem odpluli. Brzy nato dorazili na Krétu, kde je radostně uvítalo mnoho jejich přátel i příbuzných, a když se tu pak oženili s paními, vystrojili veliký hodokvas a blaženě se těšili ze svého lupu.

Na Kypru a na Rhodu vyvolal jejich čin veliký rozruch a pobouření na dlouhou dobu. Posléze se však do toho tu i tam vložili jejich přátelé a příbuzní, kteří dosáhli toho, že se Kimon s Ifigenií po krátkém vyhnanství radostně vrátil na Kypr a Lysimachos s Kassandrou na Rhodos a že každý z nich pak s tou svou dlouho ještě žil šťastně a spokojeně ve své domovině.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Gostanza miluje Martuccia Gomita, a když se doví, že je mrtev, vstoupí ze zoufalství sama do člunu, jež vítr zazené do Susy. Zjistí, že Martuccio žije v Tunisu, odhalí mu, kdo je, načež ji Martuccio, jenž zaujímá vysoké postavení u krále za to, že mu poskytl cenné rady, pojme za manželku a bohat vrátí se s ní na Lipari.

Když byl Pamfílův příběh u konce, královna jej velmi pochválila, načež kázala Emilii, aby pokračovala a vyprávěla další příběh. Ta pak takto začala:

316

Každý má právo těšit se z událostí, když vidí, že po nich následovala odplata podle jeho přání. A ježto si milování zaslouží spíše radosti než dlouhotrvající žal, uposlechnu královnu s mnohem větší radostí, když mám vyprávět na nynější námět, než jsem uposlechla krále při námětu minulém.

Vězte tedy, něžné paní, že poblíže Sicílie leží ostrůvek zvaný Lipari, na němž - není tomu ještě tak dávno - žila překrásná dívka jménem Gostanza, jejíž rodiče patřili mezi tuze vážené lidi na ostrově. Zamíloval se do ní jinoch jménem Martuccio Gomito, jenž rovněž pocházel z ostrova, byl velmi hezký, pěkných mravů a vyznal se znamenitě ve svém řemesle. Dívka k němu vzplála takovou láskou, že se nikdy necítila dobře, když ho neviděla, a ježto si ji Martuccio chtěl vzít za manželku, dal o ni požádat jejího otce. Ten však na to odpověděl vzkazem, že Martuccio je chudý a že mu proto Gostanzu za manželku nedá.

Když Martuccio viděl, že byl odmítnut kvůli chudobě, naplnilo ho to takovým rozhořčením, že se spolu s několika svými přáteli a příbuznými zapřísáhl, že se nikdy na Lipari nevrátí, leda bohat. Opustil ostrov, začal se plavit jako korzár podél břehů Berberska a oloupil každého, kdo byl slabší než on. Štěstěna by mu byla v tomto podnikání velmi přála, kdyby byl ve svém štěstí dovedl zachovat míru; ježto však mu nestačilo, že on i jeho druzi v krátkém čase tuze zbohatli, a snažil se s nimi zbohatnout co nejvíce, stalo se jednou, že ho po dlouhé obraně spolu s jeho druhy jalo a obralo několik saracénských lodí. Saraceni větší část jeho druhů pobili, a když poslali loď ke dnu, odvedli Martuccia do Tunisu, kde byl vsazen do žaláře a dlouhou dobu strádal.

Ne jeden nebo dva, ale mnoho různých lidí přineslo pak na Lipari novinu, že všichni, kteří byli s Martucciem na lodi, utonuli.

Gostanza se už pro odchod Martucciův nesmírně trápila, a když uslyšela, že její milý zahynul s ostatními, dlouho plakala a umínala si, že nebude déle žít. A ježto by se byla sama nedokázala nějakým násilím činem sprovodit ze světa, vymyslela si, že sama sebe dožene do takového postavení, kdy bude muset zemřít. Utekla tedy jedné noci tajně z otcovského domu a dostala se až do přístavu, kde díky náhodě našla kus dál do ostatních lodí rybářský člun, opatřený stožářem, plachtami a vesly, jak shledala, neboť jeho majitelé krátce předtím z něho vystoupili. Vstoupila rychle do tohoto člunu, zaveslovala kousek na moře, jelikož se trochu vyznala v umění námořnickém stejně jako všechny ženy na tomto ostrově, načež napjala plachty, hodila do moře vesla a kormidlo a světila se úplně

317

větru; domnívala se totiž, že nutně dojde k tomu, že vítr člun bez nákladu a kormidelníka převrátí, anebo že ho zazené na nějaké úskalí a roztříští, takže se ona nebude moci zachránit, i kdyby chtěla, a utone. Zahalila si proto hlavu pláštěm a s pláčem se položila na dno člunu.

Přihodilo se však něco docela jiného, než zamýšlela; ježto právě dul velice mírný vítr ze severu a moře bylo takřka klidné, bárka se na moři dobře držela a druhého dne poté, co do ní dívka vstoupila, byla kvečeru donesena větrem dobrých sto mil nad Tunisem na pobřeží nedaleko města zvaného Susa.

Dívka vůbec nevěděla, že je více na souši než na moři, neboť během cesty by byla hlavu nenadzdvihla ani za nic a neměla v úmyslu to udělat ani teď.

V té chvíli, kdy bárka narazila na břeh, byla na pobřeží jakási chudá žena, jež přišla odnést ze slunce síť rybářů. Když spatřila bárku, podivila se, jak se mohlo stát, že loď s rozvinutou plachtou mohla narazit na břeh - i usoudila, že v ní rybáři usnuli, šla k bárce, a když tu nespatriła nikoho jiného než onu dívku, pohrouženou do hlubokého spánku, několikrát na ni křikla; posléze ji probudila, a vidouc podle šatů, že je to křesťanka, optala se jí - neboť mluvila italsky -, jak se tak sama dostala na této bárce až sem.

Když dívka uslyšela italštinu, napadlo ji, že se patrně vítr obrátil a zahnal ji zpět na Lipari - ruče tedy vyskočila, rozhlédla se vůkol, ale ježto krajinu neznala a viděla, že stojí na pevnině, zeptala se té dobré ženy, kde je. Ta pak jí odvětila:

"Milá dcero, jsi v Berbersku nedaleko Susy."

Po této zprávě dívka zalitovala, že Bůh odmítl na ni poslat smrt, a ježto se styděla do hloubi duše a nevěděla, co počít, sedla si k bárce a dala se do pláče.

Ona dobrá žena se nad ní slitovala, když ji tu tak viděla, a tak dlouho jí domlouvala, že se jí podařilo odvést dívku do své chýše. Jednala s ní tak vlídně, že jí dívka pověděla, jak se sem dostala, a tu ona dobrá žena, vidouc, že je dívka hladová, přinesla jí svůj tvrdý chléb, trochu ryb a vodu a tak dlouho do ní mluvila, až dívka trochu pojedla.

Gostanza se jí optala, kdo je, že mluví tak dobře italsky, a tu jí ta dobrá žena odpověděla, že je z Trapani a že se jmenuje Carapresa a že tady slouží u několika křesťanských rybářů.

Dívka byla sice velmi zkormoucená, ale když uslyšela jméno Carapresa, to jest drahá kořist, napadlo ji bezděky, že to jméno je dobrým znamením, i začala doufat, sama nevědouc v co, a poněkud

318

tím přání zemřít zapudila. Poté snažně poprosila onu dobrou ženu - aniž jí řekla, kdo je a odkud je -, aby měla pro lásku boží slitování s jejím mládím a aby jí dala nějakou radu, jak by se mohla vyhnout hrubostem a urážkám.

Carapresa byla hodná žena, vyslechla Gostanzu, opustila ji na chvíli, rychle odkvačila sebrat síť, a když se vrátila a Gostanzu zahalila do vlastního pláště, odvedla ji do Susy. Když sem přišly, řekla jí:

"Gostanzo, zavedu tě do domu jedné převelice hodné saracénské paní, které často posluhuji, když něco potřebuje. Je to už stará žena a je soucitná. Doporučím jí tě, jak jen budu moci, a jsem naprosto jista, že tě ráda přijme a bude s tebou jednat jako s vlastní dcerou. A ty pak se snaž podle svých možností, až budeš u ní sloužit, aby sis do doby, než ti Pánbůh dopřeje lepšího údělu, získala její přízeň."

Jak řekla, tak také učinila.

Ona stará paní vyslechla Carapresu, pohlédla Gostanze do tváře a se slzami v očích ji objala a políbila na čelo. Pak ji vzala za ruku a zavedla ji do svého domu, v němž žila s několika jinými ženami bez jediného muže. Vykonávala s nimi různé ruční práce a vyráběla s nimi různé předměty z hedvábí, palmových listů a kůže. Dívka od nich během několika

dní leccos pochytila, začala s nimi pracovat společně a získala si takovou přízeň a náklonnost paní a ostatních žen, že to bylo až ku podivu, ba pomohly jí i v tom, že se za tuze krátkou dobu naučila jejich řeči.

Dívka tedy pobývala v Suse, zatímco ji u nich doma oplakali jako ztracenou a mrtvou, a tu se stalo, že jakýsi mladý muž, jenž měl v Granadě veliké přibuzenstvo a nesmírnou moc, vytáhl proti tehdejšímu tuniskému králi, jenž slul Marlabdelá; tvrdil, že království tuniské patří jemu, a když shromáždil nesmírné množství vojska, chystal se vypudit krále tuniského z jeho říše.

Když se tyto věci dostaly k sluchu uvězněného Martuccia Gomita, jenž mluvil velmi dobře tunisky, a když Martuccio uslyšel i to, že tuniský král koná převelíké přípravy na svou ochranu, řekl jednomu z těch, kdož hlídali jeho i jeho druhy: "Kdybych mohl promluvit s králem, troufal bych si mu dát takovou radu, že by tuto válku vyhrál."

Strážce sdělil tato slova svému pánovi a ten o tom neprodleně podal zprávu králi. Král přikázal, aby byl Martuccio před něho přiveden, a ten, když byl otázan, jakou že by dal králi radu, odpověděl:

"Pane můj, jestliže jsem si v dřívějších dobách, kdy jsem se

319

zdržoval ve vaší zemi, dobře vštlpil do paměti způsob, jakým svádíte své bitvy, zdá se mi, že v nich bojovali převážně lučištníci, a nikoli ozbrojenci. Proto se domnívám, že byste svou bitvu vyhrál, kdyby se našel nějaký způsob, aby se lučištníkům vašeho protivníka nedostávalo šípů, ale vaši aby jich měli dostatek."

Král mu na to řekl:

"Kdyby se tohle dalo zařídit, mohl bych se zajisté považovat za vítěze."

"Pane můj," odpověděl mu na to Martuccio, "je-li vám to libo, lze to provést. Poslyšte jak. Je třeba, abyste dal k lukům svých lučištníků udělat mnohem tenčí tětivy, než jsou ty, kterých všichni obyčejně používají. Poté dejte udělat šípy, jejichž vruby by se hodily jen na tyto tenké tětivy. Je ovšem třeba, aby se vše dalo potají a aby se o tom váš protivník nic nedověděl a nemohl proti tomu učinit opatření. Proč vám tohle všechno radím? Až nepřátelští lučištníci vystřelí své šípy a vaši rovněž své, budou muset během bitvy vaši nepřátelé posbírat ty šípy, které vystřelili vaši - jak víte -, a vaši lučištníci zase budou muset posbírat šípy nepřátel. Nepřátelé však nebudou moci použít šípů vašich lučištníků, neboť vaše šípy budou mít maličké zářezy, do nichž se nevejdou silné tětivy nepřátel, kdežto vašim lučištníkům šípy nepřátel nebudou vadit, neboť na tenkou tětivu lze znamenitě přiložit i šíp, který má široký vrub. Tak se potom stane, že vaši lučištníci budou mít šípů hojnost, kdežto nepřátelští lučištníci budou mít nedostatek."

Králi, jenž byl moudrý vladař, se Martucciova rada zalíbila. Zařídil se ve všem podle ní, a když vyhrál válku, shledal, že se tak stalo zásluhou Martucciovy rady, i začal proto Martuccio požívat jeho nesmírné milosti a dík jí se mu dostalo vysokého a výnosného postavení.

Krajem se brzy roznesla pověst o těchto věcech a dospěla i k uším Gostanzy, jež se tak dověděla, že Martuccio Gomito je naživu, ačkoli si myslela, že je už dávno mrtev. Její láska k němu, jež jí v srdci už jen doutnala, vzplála proto náhlým plamenem, rozhořela se a mrtvá naděje Gostanzina opět ožila. Gostanza tedy pověděla všechny své příhody oné paní, u níž přebývala, a řekla jí, že touží jít do Tunisu nasytit své oči tím, po čem v ní vzbudily dychtivost uši, když vyslechly ony zprávy.

Paní tuze chválila její touhu, a jako by byla její matkou, vsedla s ní na bárku a společně s ní se vydala do Tunisu, kde byla i s Gostanzou ctně přijata v domě jedné své příbuzné.

320

Ježto vzala s sebou také Carapresu, poslala ji vyzvědět vše, co jen bude možné, o Martucciovi. Carapresa zvěděla, že Martuccio žije a zaujímá vysoké postavení, a když přinesla o tom zprávy, přála si ona ušlechtilá paní, aby mohla sama Martuccia zpravit o tom, že sem kvůli němu přibyla jeho Gostanza.

Jednoho dne se tedy za Martucciem vydala a řekla mu:

"Martuccio, do mého domu přibyl jeden služebník, jenž přichází z Lipari a rád by s tebou mezi čtyřma očima mluvil. Abych to nemusila světovat někomu jinému - jak si to ostatně přál i on -, přišla jsem ti to povědět sama."

Martuccio jí poděkoval a šel s ní do jejího domu.

Když ho dívka spatřila, div se jí radost srdce nezastavilo, a ježto se nedokázala ovládnout, vrhla se mu náhle kolem krku, objala ho, a nemohouc ze sebe dostat ani slova, z lítosti nad minulými útrapami a z radosti nad touto událostí se něžně rozplakala.

Martuccio, vida dívku, strnul úžasem a s hlubokým povzdechnutím pravil:

"Ach moje Gostanzo, ty tedy žiješ? Už hodně vody uplynulo od té doby, co jsem slyšel, že jsi zmizela a že o tobě doma nikdo nic neví."

To řka, rozplakal se dojetím, objal ji a políbil.

Gostanza mu vyprávěla o všem, co se jí přihodilo, i o tom, jak ctně ji přijala ona šlechtná paní, u níž pak žila - a když si toho hodně pověděli, Martuccio se s ní rozloučil, zašel ke králi - pánu svému -, vše mu pověděl jak o svých osudech, tak i o dívčích a dodal, že se s jeho souhlasem zamýšlí s ní podle naší víry oženit.

Král byl tím vším velmi překvapen. Dal si přivolat dívku, a když i od ní uslyšel, že je to tak, jak řekl Martuccio, pravil:

"Opravdu poctivě sis ho vysloužila za manžela."

Poté kázal přinést vzácné a ušlechtilé dary, část jich dal jí a část Martucciovi a svolil, aby si spolu počínali, jak jim bude libo.

Martuccio vzdal čest šlechtné paní, u níž přebývala Gostanza, poděkoval jí za vše, co pro ni učinila, dal jí dary, jež byly pro ni vhodné, poručil ji Bohu, a zatímco Gostanza prolévala hojné slzy, rozloučil se s ní.

Maje svolení královo, vstoupil s Gostanzou a Carapresou na loď a vrátil se s nimi za příznivého větra na Lipari, kde z

toho byla taková radost, že se to nedá ani vypovědět. Martuccio ji zde pojal za manželku, vystrojil veliké a krásné svatební veselí a dlouho se pak ještě on i Gostanza těšili ze své lásky v míru a pokoji.

321

PŘÍBĚH TŘETÍ

Pietro Boccamazza uprchne s Agnozellou a padne do rukou lupičů. Dívka uprchne lesem a dostane se na jeden zámek, Pietro je jat; podaří se mu však z rukou lupičů uniknout a dostat se po některých útrapách na zámek, kde je Agnolella. Ožení se s ní a vrátí se pak do Říma.

Nebylo nikoho, kdo by nebyl pochválil příběh Emilie; když však královna seznala, že Emilie dovyprávěla, obrátila se k Elise a přikázala jí, aby pokračovala. Ta horlivě uposlechla a začala:

Mám, půvabné paní, před očima události jedné noci, které prožili dva málo rozvázní mladí lidé; ježto však po nich následovalo mnoho radostných dní a ježto příběh odpovídá našemu námětu, mám chuť vám ho vyprávět.

V Římě, jenž byl kdysi hlavou světa, tak jako je dnes ocasem, žil před nedávným jeden mladík, jménem Pietro Boccamazza. Pocházel z jednoho velmi váženého římského rodu a zamiloval se do překrásné a půvabné dívky, již bylo jméno Agnolella a byla dcerou jakéhosi Gigliuza Saulla, člověk nízkého původu, ale mezi Římany velmi oblíbeného.

Zamilovaný Pietro brzy dosáhl toho, že se dívka zamilovala do něho tak, jako miloval on ji, a ježto se Pietrovi, planoucímu láskou, zdálo, že už nevydrží krutou strast, pocházející ze samého toužení, požádal, aby ji dostal za manželku.

Když se to dověděli jeho příbuzní, všichni se na něho sesypali a tuze mu vytýkali, co ho to napadlo, a současně tak vzkázali Gigliuzzovi Saullovi, aby na Pietrova slova vůbec nedal, ježto by ho nikdy nepřijali za přítele ani za příbuzného. Pietro div nezemřel bolestí, když viděl, že mu byla zatarasena jediná cesta, po níž hodlal dospět k splnění svého přání, a kdyby to nebyl Gigliuzzo, byl by se oženil s jeho dcerou navzdory všem příbuzným. Pak si ale vzal do hlavy, že to přece jen udělá, nebude-li mít dívka nic proti tomu, a když se pomocí prostředníka dověděl, že dívka s tím souhlasí, domluvil se s ní, že spolu uprchnou z Říma. Jednoho rána tedy, když bylo všechno připraveno, Pietro velmi časné vstal, vsedl s Agnozellou na koně a vyrazili do Anagni, kde měl Pietro několik přátel, jimž velmi důvěřoval. Jak tak ujížděli, nemajíce ani čas oslavit sňatek, neboť se obávali, že budou pronásledováni, rozprávěli cestou o své lásce a tu a tam se navzájem políbili.

322

Pietro však neznal příliš dobře cestu, a tak se stalo, že asi osm mil za Římem uhnuli z cesty doleva, ačkoli se měli držet napravo.

Neujeli ani dvě míle, když tu zjistili, že jsou nedaleko nějakého zámku, z něhož náhle vyrazil asi tucet zbrojnošů. Zahlédli totiž Pietra s Agnozellou, a ta, když spatřila, jak se k nim blíží, vykřikla:

"Pietro, zachraňme se, jsme přepadeni!" Hned obrátila svého koně k obrovskému lesu, jak nejrychleji dovedla, a držíc se hrušky sedla, vrazila koni tak prudce ostruhy do slabin, že kůň pod jejich úderem lesem jen letěl.

Pietro se díval do Agnozelliny tváře víc než na cestu, nepostřehl proto tak rychle blížící se zbrojnoše, a zatímco ještě jel a rozhlízel se, odkud se kdo blíží - byl zbrojnoši přepaden, jat a přinucen seskočit z koně. Když se ho pak otázali, kdo je - a když jim to neřekl -, začali se zbrojnoši mezi sebou radit a řekli:

"Je to přítel našich nepřátel. Co s ním jiného než vzít mu šaty a koně a pověsit ho tady k potupě Orsiniů na některých dub?"

A ježto všichni s tím návrhem souhlasili, rozkázali Pietrovi, aby se svlékl.

Pietro se tedy začal svlékat odevzdán svému neblahému osudu, ale tu se stalo, že na ně znenadání vyrazilo dobrých pětadvacet zbrojnošů, kteří tu číhali, a s křikem: "Smrt jim!" napadli druhé zbrojnoše. Ty to tak překvapilo, že nechali Pietra Pietrem a chystali se k obraně - vidouce však, že je jich mnohem méně než útočníků, dali se na úprk a útočníci vyrazili za nimi.

Když Pietro viděl, co se děje, chvatně sebral své věci, vyšvihl se na svého koně a jal se, jak nejrychleji mohl, prchat tou cestou, po níž viděl prchat svou dívku. Neviděl však v lese ani cestu, ani stezku, ba ani stopy kopyt, a když si uvědomil, že je v bezpečí a že unikl z dosahu těch, kteří ho jali, i těch, kteří ty prvé přepadli, nesmírně se zasmušil, že nikde není ani stopy po jeho dívce, a s nářkem bloudil po lese, volaje Agnolellu. Nikdo mu však neodpovídal, a tak Pietro, neodvažuje se vrátit, šel stále kupředu, aniž věděl, kam dorazí. Báł se přitom jak o sebe, tak o svou dívku, neboť měl strach z dravé zvěře, žijící v těch lesích, a neustále se mu zdálo, že vidí před sebou Agnolellu rozsápanou medvědem nebo vlkem.

Tak nešťastný Pietro bloudil po lese celý den, křičel a volal a co chvíli se vracel, ačkoli se domníval, že jde pořád kupředu. Posléze byl křikem, nářkem a hladem tak vysílen, že už nemohl dál.

Vída, že už nadešla noc, nevěděl si jiné rady než vyhledat převeliký dub; přivázal k němu koně, z něhož seskočil, a pak na dub vylezl, aby ho v noci nesežraly dravé šelmy. Zakrátko vyšel měsíc

323

a noc byla velmi jasná, Pietro se však neodvažoval usnout, aby nespádl, ačkoli by byl stejně neusnul ani při sebevětším pohodlí, neboť by mu v tom zabránily bolestné vzpomínky na jeho dívku. A tak bděl a vzdychal a nařikal a proklínal své neštěstí.

Dívka, jež se dala na útěk - jak už bylo řečeno -, nevěděla, kterým směrem se dát, a nechala se unášet svým koněm, kam bylo libo jemu; zajela proto tak hluboko do lesa, že už neviděla, kudy se do něho dostala, pročež tu bloudila lesními pustinami po celý den právě tak jako Pietro. Tu se pozdržela, tu se zas vydala dál a neustále plakala, volala a nařikala na

své neštěstí.

Když posléze viděla, že Pietro nepřichází a že se už smráká, dostala se na pěšinku, po níž se pustila se svým koněm; když ujela něco přes dvě míle, spatřila v dálce chýši, pustila se k ní co nejrychleji a zastihla v ní letitého muže s jeho manželkou, jež už byla rovněž stará.

Ti, vidouce, že přijíždí sama, děli:

"Ach dcero, co pohledáváš tak sama v tuto hodinu v těchto končinách?"

Dívka s pláčem odpověděla, že ztratila svého průvodce v lese, a zeptala se, zda už je Anagni blízko.

"Milá dcero, touhle cestou se do Anagni nedostaneš a je tam víc než dvanáct mil."

Dívka proto řekla:

"A je tu tedy někde nablízku nějaké přístřeší, kde bych mohla přenocovat?"

"Žádné přístřeší tu není tak blízko," odpověděl jí ten dobrý muž, "aby ses tam dostala ještě ze světla."

"Nebyli byste tedy tak hodní," řekla dívka, "a nechali mě z lásky boží přenocovat zde, kdy se nikam nemohu dostat?"

Dobrý muž jí na to odpověděl:

"Bude nám milé, děvče, zůstaneš-li u nás dnes večer, musíme ti však říci, že se v těchto končinách dnem i nocí potlouká mnoho smeček lidí dobrých i zlých, kteří nám často způsobí mnoho utrpení a škod; kdyby sem nešťastnou náhodou některá přitrhla a uviděla tu tak hezkou a mladou dívku, jako jsi ty, mohla by ti ublížit a zmrhat tě a my bychom ti nemohli nijak přispět na pomoc. Proto ti to říkáme už napřed, aby sis na nás nemohla stěžovat, kdyby se to stalo."

Starcova slova dívku vyděsila, ale když viděla, že už je pozdě, pravila:

"Uráčí-li se Bohu, ochrání od této pohromy vás i mne. A i kdyby

324

mě to neštěstí potkalo, je mnohem horší být rozsápána v lesních houštinách šelmami než znásilněna chlapy."

To řkouc, seskočila z koně, vešla do chýše oněch chudých lidí a tam s nimi nuzně povečeřela to, co měli. Poté oblečena ulehla spolu s nimi na jejich chatrné lože a neustále po celou noc vzdychala a oplakávala své neštěstí i Pietra, neboť nevěřila, že ho mohlo potkat něco jiného než neštěstí.

Když již bylo ráno nedaleko, uslyšela náhle veliký dusot lidských kročejů. I vstala, vyšla na veliký dvůr, který ležel za chýší, a vidouc v jednom koutě velikou kupu sena, skryla se v ní, aby ji ti lidé, kdyby sem přišli, tak snadno nenalezli. Sotvaže se jí podařilo zalézt do kupy, už tu byli ti lidé; byl to houf darebáků, kteří přitrhli ke dveřím chýše, dali si otevřít, a když vstoupili dovnitř a našli dívčinu koně se sedlem a s jinými postroji, otázali se, kdo tu je.

Dobrý muž, nevida dívku, jim odpověděl:

"Není tu nikdo jiný kromě nás a ten kůň, jenž kdovíkomu utekl, přiběhl k nám včera večer. Vzali jsme ho tedy do domu, aby ho lovci nesežrali."

"Když nemá pána," řekl vůdce smečky, "hodí se tedy nám."

Poté se někteří rozlezli po chýši a někteří se odebrali na dvůr, kde složili své oštěpy a štíty, a tu se stalo, že jeden z darebáků, nevěda nic lepšího, mrštil svým oštěpem do sena, takže málem zabil dívku, jež se tu ukryla, a ta zase by se byla málem prozradila, ježto oštěp jí projel kolem levého prsu tak, že jí hrot oštěpu roztrhl šat. Už už chtěla hlasitě vykřiknout, neboť dostala strach, že je poraněna, ale vtom se rozpomněla, kde je, rychle se vzpamatovala a zůstala zticha.

Když si někteří z houfu zde a druzí onde upekli kůzlata a jiné maso a když se najedli a napili, odtáhli svou cestou a odvedli s sebou i dívčinu koně.

Byli už hezký kousek odtud, když se onen dobrý muž začal vyptávat své manželky:

"Kam se poděla ta dívka, co sem včera přišla a po níž nebylo ani stopy, když jsme vstali?"

Dobrá žena odvětila, že neví, a šla ji hledat.

Dívka, vidouc, že oni ničemové už odtáhli, vylezla ze sena, což tuze rozradostnilo onoho dobrého muže, neboť viděl, že nepadla těm darebákům do rukou. A ježto již svítalo, řekl jí:

"Nastává den, a chceš-li, doprovodíme tě na jeden hrad, je asi pět mil daleko a budeš tam v bezpečí. Budeš však muset jít pěšky, ježto ti ničemové, kteří právě před chvílí odtáhli, odvedli tvého koně."

325

Dívka se pro to nikterak nermoutila a jen onoho dobrého muže proboha prosila, aby ji odvedl na hrad. Vydali se tedy na cestu a kolem deváté tam dorazili.

Hrad patřil jednomu šlechtici z rodu Orsiniů, jenž slul Liello di Campo di Fiore, a shodou okolností na něm dlela právě šlechticova paní, předobrá a zlatá žena. Sotvaže dívku uzřela, ihned ji poznala a radostně přivítala a chtěla dopodrobně vědět, jak se sem dostala. A dívka jí vše pověděla.

Paní znala také Pietra, neboť byl přítelem jejího manžela - i byla tuze zkormoučena, když slyšela, co se mu stalo, a když se dověděla, kde byl jat, usoudila, že ho asi zabili.

Řekla proto dívce:

"Když to dopadá tak, že nevíš, co je s Pietrem, zůstaneš tu se mnou do té doby, než tě budu moci poslat v bezpečném doprovodu do Říma."

Pietro zatím seděl velmi zasmušile na dubu, a když pojednou začal usínat, spatřil dobrých dvacet vlků, kteří vyslídili koně a obklíčili ho. Kůň však je zvětřil, trhl hlavou, přerval uzdu a dal se na útěk. Ježto však byl obklíčen, nedostal se daleko a dlouho se bránil zuby a kopyty. Posléze ho však vlci srazili k zemi, zardousili a rozsápali, a když ho ohlodali celého až na kosti, uprchli. Pietra, jemuž se zdálo, že má v koni společníka a podporu v útrapách, z toho pojala hrůza a usoudil, že se asi z lesa nikdy nedostane.

Zmíral na dubu zimou a neustále se rozhlížel kolem dokola, a když začalo svítat, spatřil náhle asi míli před sebou převeliký oheň. Počkal proto, až se rozední, slezl beze strachu z dubu a šel tím směrem, co spatřil oheň, tak dlouho, až k němu došel. Kolem ohně uviděl pastevece, kteří tu jedli a hodovali a kteří se nad jeho neštěstím slitovali. Pietro se u nich najedl a ohřál, a když jim pověděl, jaké neštěstí ho potkalo a jak se sem dostal, zeptal se, zda je v těchto končinách nějaký dvorec nebo hrad, kam by se mohl vypravit.

Pastýři mu pověděli, že asi tři míle odtud leží hrad šlechtice Liella di Campo di Fiore, v němž právě v těchto dnech mešká slechticova paní. Pietro se z této zprávy převelice zaradoval a poprosil pastevece, aby ho některý z nich doprovodil na hrad, což dva pastýři ochotně udělali. Sotvaže přibyl na hrad, kde se setkal s některými svými známými, hned se chystal, že dá dívku hledat v lese, ale tu si ho dala zavolat paní. Pietro se k ní neprodleně odebral, a když u paní spatřil Agnoellu, neznala jeho radost mezi.

Všecek se rozplýval touhou padnout jí kolem krku, ale ze studu

326

před paní se toho neodvažoval. A byl-li nesmírně rozradostněn on, byla dívčina radost nemenší.

Když urozená paní radostně přijala a uvítala Pietra, pokárala ho pouze za to, co chtěl udělat proti vůli svých příbuzných, ale vidouc, že Pietro je pevně rozhodnut udělat to a že s tím dívka souhlasí, řekla si:

"Proč se vlastně namáhám? Tihle dva se milují, znají se, oba dva jsou přáteli mého manžela a jejich tužby jsou počestné; ba je to asi vůle Páně, aby byli svoji, neboť Pietra zachránil před šibenicí, Agnoellu před probodením oštěpem a oba dva před lesními šelmami. Staniz se proto vůle Páně."

A obrátivši se k nim pravila:

"Je-li to vaše vůle stát se manžely, je to také vůlí mou. Necht' se tak stane a necht' se svatba slaví zde na Liellovy útraty. O smír mezi vámi a vašimi příbuznými se později postarám sama."

Pietro byl rád a Angolella ještě raději, i vzali se, urozená paní jim vystrojila tak slavnou svatbu, jak to jen v horách bylo možné, a novomanželé na hradě okusili též prvních přesladkých plodů své lásky.

Za několik dní nato si pak paní společně s nimi dala osedlat koně a všichni se s bezpečným doprovodem vrátili do Říma, kde paní zjistila, že Pietrovi příbuzní jsou tuze rozhořčeni tím, co udělal; nakonec ho však přece jen s nimi usmířila - a Pietro pak žil v Římě v náramném pokoji a radosti se svou Agnoellou až do smrti.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Messer Lizio da Valbona přistihne Ricciarda Manardiho se svou dcerou, kterou si pak Ricciardo vezme za manželku a žije s jejím otcem v dobré shodě.

Když Elisa zmlkla a poslouchala chvály, jež družky pěly o jejím příběhu, přikázala královna Filostratovi, aby pověděl některý svůj příběh, a ten se smíchem začal:

Mnohé z vás mi několikrát zle vyčinily, že jsem vám uložil námět pro krutá vypravování, jež vás pak dojímal k pláči, a chci-li tento smutek nějak odčinit, zdá se mi, že budu muset vypravovat nějaký

327

příběh, abych vás poněkud rozesmál. Budu vám proto vyprávět nedlouhý příběh o lásce, jež bez trampot, leda snad jen se vzdechy a krátce trvajícím strachem promíšeným hanbou, dospěla k radostnému konci.

Není tomu tedy, znamenité paní, ještě tak dávno, co v Romagni žil jeden velmi řádný a způsobný rytíř; slul messer Lizio da Valbona a na stará kolena se mu poštěstilo přivést se svou paní, zvanou madonna Giacomina, na svět dcerušku, jež vyrostla v nejkrásnější a nejlíbeznější děvče v celém kraji. Ježto pak zůstala jedináčkem, otec s matkou ji milovali, hýčkali a opatrovali s nesmírnou pečlivostí, neboť doufali, že ji provdají do nějaké vznešené rodiny.

V domě messera Lizia býval často hostem jeden hezký jinoch křepké postavy, jenž pocházel z rodu Manardů de Brettinoro a slul Ricciardo. Býval v domě co chvíli, a tak se k němu messer Lizio se svou paní nechovali s jinou opatrností, než s jakou se chovali vůči svému synovi. Jak tu tak tedy Ricciardo vídal onu překrásnou a roztomilou dívku, jež měla hezké způsoby a mravy a byla již na vdávání, tuze se do ní zamiloval, nicméně přepělivě svou lásku před ostatními tajil, čehož si dívka povšimla, a ježto náležitě necelila tomuto milostnému návalu, zamilovala se do Ricciarda rovněž a ten měl z toho nesmírnou radost.

Častokrát se mu zachtělo promluvit si s ní několik slov, ale vždy zaváhal a raději mlčel. Až jednou si dodal odvahy a při vhodné příležitosti jí řekl:

"Caterino, prosím tě, nenech mě zemřít láskou."

Dívka mu vzápětí odvětila:

"Dej Bůh, abych nezemřela já dříve."

Tato odpověď tuze posílila Ricciardovu radost a odvalu.

"Nikdy nezanedbám nic, co by ti bylo milé," řekl jí, "ale nalézt spásu tvého i mého života musíš ty."

Dívka na to odvětila:

"Vidíš sám, Ricciardo, jak jsem strážena, a proto ani sama nevidím cestu, jak bys mohl ke mně přijít. Víš-li však ty sám o nějaké možnosti, z níž by mi nevzešla hanba, pověz mi o tom a já to udělám."

Ricciardo už o tom mnohokrát přemítal, a proto jí bez meškání řekl:

"Má sladká Caterino, nevidím jiné cesty než tu, že bys spala na balkonu, který je nad zahradou tvého otce, anebo že bys tam přišla. Budu-li vědět, že tam v noci dliš, zcela jistě se postarám, abych se tam dostal i já, i když je nesmírně vysoko."

328

Caterina mu na to opáčila:

"Máš-li odvahu tam přijít, myslím, že se mi podaří dosáhnout dovolení, abych tam směla spát."

Ricciardo přítakal.

Po těchto slovech se letmo jedinkrát polibili a rozešli se. Bylo to už koncem měsíce května, a proto si dívka nazítří začala matce stěžovat, že minulé noci nemohla pro nesmírné vedro spát.

"Ale dcero," pravila matka, "copak bylo nějaké vedro? Vždyť přece žádné vedro nebylo."

Caterina jí odpověděla:

"Máti, měla jste říci podle mého mínění a potom byste snad měla pravdu. Uvažte však, oč jsou děvčata horkokrevnější než letité paní."

"Máš pravdu, dcero," pravila na to paní, "ale já nemohu dělat horko a chladno, jak se mi zlíbí, což by sis možná přála. Počasí musíme přijímat takové, jaké nám přinášejí roční období. Možná že bude dnes v noci chladněji a že se ti bude spát líp."

"Kéž by Pánbůh dal," děla Caterina, "ale když se blíží léto, noci obyčejně nebývají chladnější."

"Co bych tedy měla podle tvého dělat?" pravila paní.

A Caterina na to řekla:

"Kdyby to bylo mému otci a vám vhod, dala bych si upravit lůžko na balkonu, který je vedle jeho komnaty a nad jeho zahradou, a spala bych tam. Slyšela bych tam tlouci slavíka, a protože by tam bylo chladněji, bylo by mi tam mnohem líp, než je mi ve vaší komnatě."

Matka jí na to odpověděla:

"Buď klidná, dcero, povím o tom tvému otci, a bude-li chtít, uděláme to."

Když o tom messer Lizio uslyšel od své paní, pravil - neboť byl už stár, a proto snad také trochu nevrlý:

"O jakého slavíka jde, že chce spát při jeho tlukotu? Já ji naučím, že usne i za cvrkotu cikád."

Když se Caterina dověděla, co řekl její otec, nejenomže příští noc nespala - čehož příčinou byla spíše zloba než vedro -, ale neustále nařikala na horko tak, že nenechala spát ani matku.

Když matka viděla, co se děje, šla ráno k messeru Liziovi a řekla mu:

"Jak málo máte vy to děvče rád, messere. Co by vám na tom vadilo, kdyby spala na balkonu? Celou noc se převalovala na lůžku, protože nemohla horkem spát. A co je vůbec na tom divného, že ráda

329

poslouchá tlukot slavíka, vždyť je to ještě děvčátko. Mladí lidé touží po všem, co se jim líbí."

Messer Lizio vyslechl svou paní a řekl:

"Budiž, ať si tam dá postavit lůžko, jaké se tam vejde. Ať si dá kolem něho rozvěsit záclony, ať si tam spí a do sytosti naslouchá, jak slavík tluč."

Sotva se o tom dívka dověděla, hned si tam dala upravit lůžko, a ježto věděla, že bude této noci určitě spát na pavlánu, čekala na Ricciarda, a když ho spatřila, dala mu smluvené znamení, z něhož vyrozuměl, co má dělat.

Když messer Lizio zjistil, že dívka se odebrala na lože, zavřel dveře, jež vedly z jeho komnaty na balkon, a šel rovněž spát.

Ricciardo vyčkal, až všechno vůkol utichne, načež po žebříku vylezl na zeď, chytil se obruby na další zdi a s velikou námahou a vydávaje se v nebezpečí, že spadne, vylezl na balkon, kde ho tiše a s nesmírnou radostí uvítala Caterina. Po mnoha polibcích ulehli spolu a skoro celou noc užívali společně radosti a slasti, dopřávajíce slavíkovi, aby mnohokrát a mnohokrát tloukl.

Ježto noci byly krátké a slast velická a den již nablízku, což netušili, rozpálení počasím i milováním usnuli nepřikryti a Caterina v spánku držela pravou rukou Ricciarda kolem krku a levou rukou za to, co se vy nejvíce stydíte před muži jmenovat.

A jak tak spali a spali, nastal den a messer Lizio vstal. Rozpomněl se, že dcera spí na balkonu, i otevřel tiše dveře a řekl si:

"Nu, pojďme se podívat, jak nechal slavík Caterinu dnešní noci spát."

Vyšel tedy na balkon, polehoučku zdvihl záclonu, jež halila lože, a tu spatřil, jak tu Caterina a Ricciardo spí nazí, odkryti a v objetí, jež jsem před chvílí popsal. Dobře poznal Ricciarda, šel za paní do její komnaty, probudil ji a řekl:

"Honem, paní, vstaň a pojď se podívat na svou dceru, jež tak toužila po slavíkovi, že ho chytila a ještě ho drží v ruce."

"Jak je to možné?" podivila se paní.

A messer Lizio odpověděl:

"To uvidíš, jen honem pojď."

Paní se chvatně oblékla, šla tiše za messerem Liziem, a když přišli k loži a nadzdvihli závěs, mohla se paní Giacomina na vlastní oči přesvědčit, jak dcera chytila a drží slavíka, po jehož tlukotu tolik toužila.

Jsouc toho mínění, že ji Ricciardo tuze přelstil, chtěla spustit křik a zasypat ho nadávkami, messer Lizio jí však pravil:

330

"Střež se, paní, říci jediné slovo, je-li ti má láska milá, neboť když si ho chytila, bude také její. Ricciardo je šlechtic a bohatý jinoch, nemůže se stát nic jiného, než že se spřizníme s dobrým rodem. Bude-li se chtít se mnou rozejít v dobrém, musí se s ní nejdříve oženit, aby mu bylo jasné, že zahnal slavíka do své klece, a nikoli do cizí."

To paní opět utěšilo, a když viděla, že manžela tento čin nepobouřil, a nahlédla, že dcera měla pěknou noc, že si dobře odpočala a dokonce chytila slavíka, mlčela.

Nečekali dlouho a Ricciardo se probudil. Vida, že je jasný den, usoudil, že je s jeho životem veta, i zavolal Caterinu a řekl:

"Běda, duše má, co budeme dělat, když už je den a oni mě zde dopadnou?"

Sotva to však řekl, přistoupil k loži messer Lizio, nadzdvihl závěs a pravil:

"To už zařídíme."

Ricciardovi - když spatřil messera Lizia - bylo, jako by mu srdce rvali z těla, i zdvihl se, posadil se na lůžku a řekl:

"Pane můj, proboha vás prosím o milost. Já vím, že jsem hanebný člověk a že si zasluhuji smrt. Můžete si se mnou dělat, co budete chtít, přesto vás však prosím, abyste se slitoval nad mým životem, můžete-li, abych nemusel zemřít."

Messer Lizio mu řekl:

"Tohle jsem si, Ricciardo, nezasloužil za svou lásku a důvěru k tobě, ale když už to takhle dopadlo a když už ses dal svým mládím unést k takovému poklesku, ušetř sobě smrt a mně hanbu a vezmi si Caterinu za svou pravoplatnou manželku, aby byla až do smrti tvou tak, jako byla dneska. Tím budu já usmířen a ty zachráněn. Jestliže se však nechceš zachovat takto, pak poruč svou duši Bohu."

Během tohoto rozhovoru Caterina pustila slávku, přikryla se a s hořkým pláčem se jala prosit otce, aby Ricciardovi odpustil. Současně však prosila i Ricciarda, aby učinil to, co si messer Lizio přeje, a aby tak mohli v bezpečí a po dlouhý čas trávit noci spolu.

Nebylo však třeba dlouho prosit, neboť na jedné straně hanba za spáchané provinění a touha napravit je, a na druhé straně strach ze smrti a touha zachránit se, a navíc ještě horoucí láska a touha mít to milované stvoření - to všem přimělo Ricciarda dobrovolně a bez okolků říci, že rád udělá, co se messeru Liziovi zráčí.

Messer Lizio proto požádal madonnu Giacominu, aby mu půjčila

331

jeden svůj prsten, a Ricciardo, aniž se hnul z lůžka, pojal v jejich přítomnosti Caterinu za manželku.

Když bylo vše odbyto, řekl messer Lizio, odcházejte s paní:

"Nyní si můžete odpočinout, možná že to potřebujete víc než vstát."

Když odešli, mladí se opět objali, a ježto v noci neurazili více než šest mil, urazili ještě před vstáváním dvě míle a tak zakončili první den.

Poté vstali, Ricciardo si náležitě porozprávěl s messerem Liziem a za několik dní, jak se slušelo, oženil se s dívkou v přítomnosti přátel a příbuzných znova. Poté si ji s velikou slávou odvedl domů, vystrojil ctnou a skvělou svatbu a dlouho pak s Caterinou v pokoji a radosti číhařil na slávky ve dne i v noci, jak se mu zráčilo.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Guidotto z Cremony zanechá před svou smrtí Giacominovi z Pavie svou schovanku, do níž se ve Faenze zamiluje Giannole di Severino a Minghino di Mingole. Znesváří se spolu, vyjde však najevo, že schovanka je Giannolovou sestrou, a proto ji dostane za manželku Minghino.

Všechny paní poslouchající příběh o slávkovi se tak smály, že se nemohly zdržet smíchu, ani když už Filostrato skončil. Královna jim tedy dopřála, aby se mohly zasmát dosyta, načež pravila:

"Jak jsi nás včera rozesmutnil, tak jsi nás zase dnes rozveselil, proto už žádná z nás nebude mít právo si na tebe stěžovat."

Poté oslovila Neifile a přikázala jí, aby vyprávěla ona. Neifile se zvesela rozhovořila:

Když Filostrato při svém vyprávění zabrousil do Romagne, zachtělo se mi rovněž zatoulat se tam ve svém vyprávění. Povím vám tedy, že když žili ve městě Fano dva Lombardané, z nichž jeden se jmenoval Guidotto z Cremony a druhý Giacomino z Pavie; oba byli už v létech a ve své mladosti se takřka neustále zabývali řemeslem válečným a byli vojáky. Když byl Guidotto už nad hrobem, vyložil obšírně své záležitosti Giacominovi, neboť neměl ani syna, ani

332

jiného přítele, jemuž by více důvěřoval, a zanechal mu asi desetiletou schovanku se vším, co mu na tomto světě patřilo, a zemřel.

V této době pak došlo k tomu, že ve městě Faenze, jež byla dlouho stíhána válkami a nehodami, nastaly lepší časy a každému bez výjimky bylo dovoleno, aby se po libosti vrátil do města. Proto se tam navrátil i Giacomino, jenž tam už kdysi přebýval a velmi se mu tam zalíbilo, a vzal s sebou všechny svůj majetek i onu schovanku, kterou mu zanechal Guidotto a kterou miloval jako svou vlastní dceru.

Schovanka vyrostla v překrásnou dívku, již se žádná jiná ve městě nevyrovnala - tak byla krásná, vychovaná a počestná - a proto se jí začalo dvořit mnoho jinochů. Nejvíce ji však milovali dva velmi švarní a řádní jinoši; oba dva k ní chovali stejnou lásku, ale tak velkou, že ze žárlivosti začal jeden druhého nesmírně nenávidět. Jeden se jmenoval Giannole di Severino a druhý Minghino di Mingole a každý z nich by se byl rád oženil s touto dívkou, která už dospěla do věku patnáct let, kdyby jim to byli příbuzní dovolili, pročez nahlédli, že jí počestnou cestou nedosáhnou, a oba dva začali usilovat o to, aby jí dosáhli, jak to půjde.

Giacomino měl v domě starou služebnou a sluhu, jenž se jmenoval Crivello a byl člověk velmi veselý a dobrácký.

Giannole se s ním velmi úzce spřátelil, a když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba, odhalil mu svou lásku a poprosil ho, aby mu pomohl dosáhnout ukojení jeho tužeb. A slíbil mu velikou odměnu, jestliže to udělá.

Crivello mu na to řekl:

"Podívej se, v téhle věci nemohu pro tebe udělat nic jiného než to, že bych tě zavedl k ní, až půjde Giacomino někam na večeři, protože mne by nikdy nevyslechla, kdybych se chtěl u ní za tebe přimluvit. Je-li ti tedy tohle vhod, slibuji ti, že

to provedu, a ty si pak dělej, co uznáš za vhodné, svedeš-li to."

Giannole řekl, že více nežádá, a při této úmluvě zůstalo.

Minghino se však zase spřátelil se služebnou a dosáhl toho, že služebná několikrát donesla dívce vzkaz a takřka v ní zažehla lásku k němu. Krom toho i ona mu přislíbila, že ho k ní zavede, jakmile se to hodí a Giacomino z nějaké příčiny odejde z domu.

Nedlouho po těchto úmluvách se stalo, že Giacomino odešel z domu na večeri s jedním svým přítelem. Postaral se o to Crivello, jenž o té věci zpravil Giannola a současně s ním sjednal, aby na jisté znamení přišel, že najde vrata otevřena. Služebná však zase o tomhle nic nevěděla a vzkázala Minghinovi, že Giacomino dnes

333

nebude večeret doma a že má být někde poblíž domu, aby mohl na dané znamení přijít a vstoupit dovnitř. Když nadešel večer, přišli tedy oba dva milenci, kteří jeden o druhém nevěděli, ale navzájem se podezřivali, a přivedli s sebou několik ozbrojených druhů, aby se mohli dívky zmocnit. Minghino se utábořil se svými lidmi v domě jednoho svého přítele, jenž byl dívčiným sousedem, a čekal na znamení zde. Giannole se se svými druhy utábořil opodál domu.

Když Giacomino odešel, snažil se Crivello i služebná poslat jeden druhého pryč.

"Co ještě šmejdiš po domě?" řekl Crivello služebné.

"A co že ty nejdeš pro svého pána?" odpověděla mu služebná. "Co tady ještě okouníš, když už jsi po večeri?"

A tak nemohli jeden druhého přimět, aby se hnul z domu.

Když však Crivello seznal, že nadešla hodina, kterou si umluvil s Giannolem, řekl si: "Co je mi do ní? Nebude-li zticha, dostane svůj díl" - načež dal Giannolovi umluvené znamení a šel otevřít vrata. Giannole ruče vešel se svými dvěma druhy dovnitř, a když zastihli dívku v síni, popadli ji a chystali se ji odvést.

Dívka se však začala vzpirat, tuze křičela, a služebná jak by smet. To zaslechl Minghino, rychle se tam se svými druhy rozběhl a vida, že již dívku vlečou z vrat, vytasil spolu s ostatními meč a křikl:

"Ha, zrádci, jste syny smrti! Takhle to nepůjde! Co je to za násilí?"

Po těchto slovech začal do nich bít. Nastal rámus, který přivolal sousedy. Vyběhli na ulici se světly a zbraněmi a začali nejenom spílat, co je to tu za povyk, ale šli i na pomoc Minghinovi.

Tak se stalo, že po dlouhé bitce vyřval Minghino dívku Giannolovi a odvedl ji zase zpět do Giacominova domu. Ještě předtím však, než šarvátka skončila, dorazili sem biřici městského hejtmána, některé z nich jali, mezi jinými i Minghina, Giannola a Crivella, a vsadili je do vězení.

Když se vše zase utišilo, vrátil se Giacomino a byl velmi rozezlen nad tím, co se zde dělo. Jal se vyšetřovat, jak se vše zběhlo, ale když shledal, že dívka nemá na tom všem nejmenší viny, trochu se uklidnil a pojal rozhodnutí, že ji provdá, jak nejdříve bude moci, aby se podobný případ už nepříhodil.

Když nadešlo ráno a příbuzní Giannola i Minghina se po pravdě dověděli, co se přihodilo, uvědomili si, jaké neštěstí by z toho mohlo pro uvězněné jinochy vzejít, když s nimi chtěl Giacomino naložit tak, jak mohl právem udělat, a vypravili se k Giacominovi. Jímavými slovy ho prosili, aby se tolik neohlížel na potupu, kterou mu

334

způsobili oba jinoši z nerozumu, ale aby vzal v potaz lásku a náklonnost, kterou snad k těm, kteří ho nyní prosí, chová - jak se domnívají. A řekli mu též, že se oni sami i jinoši, kteří mají na svědomí toto neštěstí, podvolí každé pokutě, kterou si na nich uráčí žádat.

Giacomino toho za svého života už hodně viděl a byl dobromyslný, i odpověděl na to krátce:

"Pánové, kdybych byl ve své domovině, jak jsem ve vaší, považoval bych se do té míry za vašeho přítele, že bych v této věci, právě tak jako v každé jiné, učinil pouze to, co by vám bylo libo. Krom toho se musím podrobit vašim přáním tím spíše, že jste vlastně urazili sami sebe, neboť tato dívka není ani z Cremony, ani z Pavie, ale je to Faenzanka, ačkoli ani já, ani ona, ani ten, jenž mi ji svěřil, jsme se nikdy nedověděli, čím je dcera. Proto v té věci, o níž mě prosíte, udělám vše, co mi uložíte."

Když ti znamenití mužové slyšeli, že je dívka z Faenzy, užasli nad tím, a děkující Giacominovi za jeho velkodušnou odpověď, prosili ho, aby jim ráčil povědět, jak se dostala do jeho domu a odkud ví, že je Faenzanka.

Giacomino jim na to odpověděl:

"Když můj druh a přítel Guidotto z Cremony umíral, svěřil mi, že tenkrát, když tohoto města dobyl císař Fridrich a když bylo vydáno v plen, vstoupil se svými druhy do jednoho domu, jenž byl plný rozličného majetku a jež všichni jeho obyvatelé opustili - až na toto děvče, jemuž bylo tenkrát kolem dvou let a které na něho, když vystupoval po schodech, volalo tatínku.

Můj přítel se proto nad dívkou slitoval, odnesl ji s ostatními věcmi z domu a vzal ji s sebou do Fana. Před svou smrtí ji svěřil mně i se svým majetkem a přikázal mi, abych ji ve vhodné době provdal a dal jí věnem to, co mu za života patřilo.

Dívka dospěla věku, kdy by se mohla provdat, nemohl jsem to však udělat, ježto se mi žádný ženich nezamlouval. Ale provdal bych ji tuze rád, aby se mi zase nepříhodil podobný případ jako včera."

Mezi přítomnými byl i jistý Guiglielmo z Mediciny, jenž byl při oné události s Guidottem a dobře tedy věděl, komu patřil onen dům, v němž Guidotto plenil. A protože tu viděl majitele tohoto domu rovněž stát, přistoupil k němu a řekl:

"Bernabuccio, slyšíš, co Giacomino říká?"

"Slyším," řekl na to Bernabuccio, "a zrovna o tom přemýšlím, neboť jsem nezapomněl, že jsem při těch zmatcích přišel o dcerušku, jež byla právě v tom věku, o kterém mluví Giacomino."

Tu Guiglielmno pravil:

"Je to opravdu tak, já sám jsem byl jednou při tom, když Guidotto popisoval, kde všude se plenilo, a podle vyprávění jsem poznal, že šlo o tvůj dům. Rozpomeň se proto, zda neměla nějaké znaménko, podle něhožs bys ji poznal, dej ji prohlédnout a zcela určitě shledáš, že je to tvá dcera."

Bernabuccio se zamyslel a tu si vzpomněl, že jeho dcera měla nad levým uchem jizvu v podobě křížku, jež jí zůstala po nádoru, který jí dal rozříznout krátce před onou událostí. Proto věc už nijak neodkládal, přistoupil k Giacomini, který tu ještě stal, a poprosil ho, aby ho zavedl do svého domu a ukázal mu onu dívku.

Giacomino to rád udělal a dal dívku před něho přivést. Sotvaže ji Bernabuccio spatřil, zdálo se mu, že vidí před sebou tvář dívčiny matky, jež byla ještě hezká paní. Nespokojil se tím však, ale řekl Giacomini, aby mu laskavě dovolil zdvihnout dívce poněkud vlasy nad levým uchem, proti čemuž Giacomino nic nenamítal.

Bernabuccio tedy přistoupil k ostýchající se dívce, jež stála před ním, nadzdvihl jí pravou rukou vlasy a uzel onen křížek. Bylo mu proto jasné, že dívka je jeho dcera, něžně se rozplakal a objímaje dívku, ačkoli se vzpouzela, obrátil se k Giacomini říka:

"Bratře můj, je to moje dcera. Guidotto plnil v mém domě, v němž ji zapoměla při tom nenadálém děsném zmatku má paní a její matka. Do dneška jsme si mysleli, že tenkrát v domě uhořela, neboť můj dům ještě onoho dne lehl popelem." Dívka, slyšíc tato slova a vidouc před sebou onoho starého muže, uvěřila jeho slovům, a nutkána jakousi tajnou silou, snášela jeho objetí a rovněž se spolu s ním rozplakala.

Bernabuccio neprodleně poslal pro její matku a ostatní příbuzné, pro její sestry a bratry, a když jí vše ukázal a pověděl jim, co vše se událo, odvedl si ji po tisícířech objetích a k veliké radosti všech do svého domu, proti čemuž Giacomino nic nenamítal.

Když se o této věci dověděl městský hejtman, znamenitý to muž, nahlédl, že Giannole, jež drží ve vězení, je Bernabucciovým synem, a tedy vlastním bratrem oné dívky, a rozhodl se, že shovívavě přejde onen skutek, který Giannole spáchal. Domluvil se v této věci ještě s Bernabucciem a s Giacominem, usmířil oba s Giannolem a Minghinem a k velké radosti Minghinových příbuzných dal Minghinovi za manželku onu dívku, jež slula Agnesa. Společně s nimi posléze propustil na svobodu Crivella a ostatní, kdo byli do této události zapleteni.

Minghino pak radostně uchystal krásné a veliké svatební veselí, odvedl si Agnesu domů a žil pak s ní dlouhá léta v pokoji a štěstí.

336

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Gian z Procidy je přistižen s dívkou, kterou miluje a jež byla darována králi Fridrichovi. Je spolu s ní připoután ke sloupu a mají být upáleni; Ruggieri dell'Oria však Giana pozná, ten unikne trestu a vezme si dívku za manželku.

Když Neifile dokončí příběh, který se paním velice líbil, velela královna Pampinee, aby se přichystala k vyprávění. Ta hbitě pozdvihla svou jasnou tvář a začala:

Nesmírně veliká je moc lásky, půvabné paní, a do velikých strastí a neuvěřitelných nebezpečí žene milence, což jsme mohli seznat z mnoha příhod, jež zde byly dnes či jindy vyprávěny. Přesto však se mi chce ukázat vám to znovu na příhodě o jednom zamilovaném jinochovi.

Dosti blízko Neapole leží ostrov Ischia a na něm kdysi žila dívka, předstihující ostatní krásou a veselostí; slula Restituta a byla dcerou jednoho šlechtice na tomto ostrově, který se jmenoval Marin Bolgaro. Nad svůj život miloval ji jeden jinoch jménem Gianni, jenž pocházel z ostrůvku ležícího poblíž Ischie a zvaného Procida, a stejně tak milovala ona jeho. Gianni přijížděl každý den z Procidy na Ischii a zde čekal, až ji uvidí, a mnohokrát sem přeplaval i v noci, když nenalezl žádný člun, aby zhlédl aspoň zdi jejího domu, když nic jiného.

Během této horoucí lásky se však přihodilo, že dívka se jednoho letního dne procházela zcela sama u moře, a chodíc od skaliska ke skalisku a odlupujíc nožem od kamenů mořské škeble, došla až k jednomu místu, jež bylo skryto mezi skalami, kam se uchýlilo se svou veslicí i několik mladých Sicilanů, kteří se vraceli z Neapole a přistáli zde kvůli stínu i prameni velmi studené vody.

Když spatřili tuto překrásnou dívku, jež je dosud nezpozorovala, a viděli, že je sama, umluvili se, že se jí zmocní a že ji unesou. Jak se umluvili, tak také učinili. Ačkoli dívka nesmírně křičela, chytili ji, posadili do člunu a odpluli. Když pak dorazili do Kalábie, začali se domlouvat, komu z nich dívka připadne, a krátce a dobře chtěli ji každý z nich. Ježto se však nemohli dohodnout a báli se, aby to vše špatně nedopadlo a aby jeden druhému kvůli ní nezpůsobil nějaké neštěstí, dohodli se, že ji darují sicilskému králi Fridrichovi, jenž byl tehdy ještě mlád a měl zálibu v takových stvořeních. I pokračovali tedy v cestě do Palerma a tam učinili, jak se dohodli.

337

Když král spatřil tuto krásnou dívku, zamiloval se do ní. Ale ježto byl poněkud churav, přikázal, aby dlela a byla obsluhována až do doby, než se on zotaví, v překrásných domech v jeho zahradě, které říkal Cuba. Tak se také stalo. Únos dívky vyvolal na Ischii veliký rozruch a nejvíce každého mrzelo, že nebylo možno zjistit, kdo dívku uloupil. Giannimu však záleželo na tom více než všem ostatním, a proto nečekal, až se tu na Ischii někdo doví: dobře věděl, kterým směrem veslice plula, i dal vystrojit jinou, vsedl na ni, a jak nejrychleji mohl, objížděl na ní celé mořské pobřeží od Minervy až po Scaleu v Kalábrii. A jak tu tak pátral po dívce, řekl mu kdosi v Scalei, že dívku odvezli sicilští námořníci do Palerma.

Gianni se tam dal co nejrychleji dovězt, dlouho ji hledal, a když zjistil, že dívka byla darována králi a že je držena v Cubě, velmi ho to zarmoutilo a ztratil takřka veškerou naději, že vůbec někdy získá dívku zpět, či že ji vůbec ještě někdy uvidí.

Ježto ho tu však zadržovala láska, poslal veslici domů a vida, že ho v Palermu nikdo nezná, zůstal zde. Chodíval pak často kolem Cuby, a tak se jednoho dne stalo, že náhodou zahlédl v okně on ji a ona jeho, z čehož se oba tuze zaradovali. Gianni, vida, že místo je zcela osamělé, připlížil se co nejbližší k Restitutě a v rozhovoru s ní se dověděl, jak to má udělat, chce-li s ní mluvit v ještě větší blízkosti. Poté si podrobně prohlédl, jak toto místo vypadá, odešel, počkal, až uplyne valná část noci, a vrátil se tam. Zachycuje se zdi na takových místech, že by se tam nebyli udrželi ani datlové, dostal se do zahrady, kde našel ráhno, to opřel o okno, které mu označila dívka, a dosti lehce se po něm vyšplhal nahoru.

Ačkoli dívka předtím dosti přísně střežila své panenství, zdálo se jí nyní, že po její počestnosti je stejně už veta; i usoudila, že své panenství nemůže darovat nikomu hodnějšímu, než je Gianni, a rozhodla se, že vyhoví každé jeho žádosti, majíc za to, že ho tím může také přimět k tomu, aby ji unesl. Nechala proto okno otevřené, aby se Gianni mohl rychle dostat dovnitř.

Gianni nalezl otevřené okno, tiše se vplížil dovnitř a uložil se vedle dívky, jež nespala a jež mu ještě předtím, než došlo na jiné věci, odhalila svůj záměr a úpěnlivě ho prosila, aby ji odtud dostal a unesl.

Gianni jí na to odpověděl, že mu není nic po chuti tak jako tohle a že on, až od ní odejde, určitě všecko připraví takovým způsobem, aby ji mohl odvést, jakmile se sem znovu vrátí.

Poté se s převelikou radostí objali, oddali se oné velké slasti, nad

338

niž už nemůže láska poskytnout, a když to několikrát opětovali, usnul jeden druhému v náručí.

Této noci si však vzpomněl na onu dívku král, jemuž se zalíbila na první pohled - a ježto se cítil v dobrém tělesném rozložení, umínil si, že se k ní vydá a pobude s ní nějakou chvíli, ačkoli den už byl nablízku. Vypravil se proto v doprovodu některých svých služebníků tiše do Cuby.

Když vešel do domu, dal si dokořán otevřít komnatu, v níž spala ona dívka - jak dobře věděl -, a vešel dovnitř s velikou zažehnutou pochodní v ruce. Sotvaže však pohlédl na lože, spatřil dívku a Gianniho, jak si spí jeden druhému nazí v objetí, a to ho tak pobouřilo a tak rozlítlo, že málo chybělo a byl by oba beze slova zabil tulichem, jež měl po boku. Pak ho však napadlo, že by bylo arcipotupné pro každého muže, a tím spíše pro krále, kdyby zabil dva nahé lidi ve spánku, ovládl se a usmyslil si, že dá oba veřejně upálit. Obrátil se proto k průvodci, jenž stál u něho, a řekl:

"Co soudíš o té hanebné ženě, na kterou jsem se tolik těšil?"

Poté se ho ještě otázel, zná-li onoho jinocha, jenž je tak smělý, že se opovážil vejít do jeho domu a tak ho zhanobit a potupit, načež sluha, jehož se král ptal, odpověděl, že se nepamatuje, že by byl tohoto jinocha kdy viděl.

Král tedy odešel rozzloben z komnaty a kázal, aby byli oba milenci tak nazí, jak jsou, jati, spoutáni, a až nastane bílý den, aby byli odvedeni do Palerma. Prikázal dále, aby je tu na náměstí přivázali zády k sobě ke kůlu a drželi je tu až do deváté hodiny ranní, aby se na ně mohli všichni dost vynadávat; poté pak aby byli upáleni, jak si zaslouží.

To řka, vrátil se velmi rozlícen do své komnaty.

Sotvaže král odešel, vrhlo se náhle na oba milence mnoho služebníků, probudili je a okamžitě je nelítostně jali a spoutali.

Když oba mladí lidé viděli, co se stalo, byli tím zkomouceni a chvěli se o svůj život a plakali a kvíleli, což si jistě dovede každý tuze dobře představit. Podle králova rozkazu byli pak přivedeni do Palerma, přivázáni na náměstí ke kůlu a před jejich očima bylo připraveno roští a rozdělán oheň, aby mohli být v hodinu, kterou určil král, upáleni.

Z celého Palerma se sem hned sběhli všichni muži a ženy zhlédnout milence. Mužové sem pospíchali podívat se na dívku, a stejně jako oni pochvalovali její krásu a ztepilost, tak zase ženy, jež se sem přiběhly podívat na jinocha, vynášely jeho krásu a jeho urostlou postavu. Oba nešťastní milenci se však nesmírně styděli, stáli tu

339

se sklopenými hlavami a lkali nad svým neštěstím, očekávající krutou smrt na hranici, jež se hodinu po hodině blížila. Jak tu tak stáli spoutaní a čekali, až nadejde určená hodina, rozneslo se po celém městě, jaké viny se dopustili, a zvěst došla až k sluchu Ruggieriho dell'Oria, jenž byl mužem znamenitých ctností a královým admirálem. Ježto chtěl též vidět oba milence, vydal se na místo, kde byli přivázáni, a když tam došel, podíval se nejprve na dívku: velmi pochválil její krásu, a když pak se šel podívat zblízka na jinocha, poznal bez velkých nesnází, kdo to je. Přistoupil tedy k němu blíže a otázel se ho, zda je Gianni z Procidy.

Gianni zdvihl tvář, a poznav admirála, odvětil:

"Býval jsem, pane můj, tím, na něhož se ptáte, ale jsem na tom tak, že už jím nebudu."

Admirál se ho otázel, co ho přivedlo až k těmto koncům, a Gianni mu odvětil: "Láska a králův hněv."

Admirál si dal příběh obšírněji vyprávět, a když uslyšel, jak se to všecko zběhlo, chystal se odejít. Tu na něho však Gianni zavolal a řekl mu:

"Ach pane můj, půjde-li to, vymozte mi od toho, jenž mě zde nechává tak stát, jednu milost."

Ruggieri se ho zeptal, o jakou milost mu jde, a Gianni mu na to odpověděl:

"Vidím, že budu muset, a to velmi brzy, zemřít. Žádám proto, aby mi byla prokázána ta milost, abychom nebyli k sobě s touto dívkou, kterou jsem miloval více než svůj život, stejně tak jako ona mne, obrácení zády, nýbrž tvářemi a abych se ještě před svou smrtí mohl dívat do její tváře, což mi bude útěchou při odchodu z tohoto světa."

Ruggieri se dal do smíchu a řekl mu:

"Rád to udělám a postarám se, že se na ni budeš dívat ještě tak dlouho, až tě to bude mrzet."

Odcházející odtud, rozkázal těm, kterým bylo uloženo vykonat popravu, aby bez rozkazu krále nedělali nic víc, než co dosud udělali, načež se bez meškání vypravil ke králi, a ačkoli viděl, že král je rozzloben, řekl mu přece jen, co si o té věci

myslí.

"Králi," pravil, "čím tě urazili ti dva mladí lidé tam na náměstí, že jsi vydal rozkaz, aby byli upáleni?"

Král mu to řekl a Ruggieri pokračoval:

"Zasluhují si trestu za svůj poklesek, ale ne od tebe. Tak jako si však prohřešky zasluhují potrestání, zasluhují si odměny zase dobré skutky, nehleď na to, že máme být milostiví a že máme znát slitování. Víš, kdo jsou ti, jež chceš dát upálit?"

340

Král odvětil, že nikoli.

Tu Ruggieri pravil:

"Chci, abys to věděl, protože pak poznáš, jak nerozvážně se necháváš strhnout záchvaty hněvu. Onen jinoch je syn Landolfa z Procidy, jemuž vděčíš za to, že jsi králem a pánem tohoto ostrova. Ona dívka pak je dcera Marina Bolgara, jehož moci vděčíš zase za to, že můžeš vládnout nad Ischií a že tě odtud nevypudili. Jsou to oba mladí lidé, kteří se už dávno předtím milovali, a k tomu, že spáchali tento zločin - dá-li se vůbec nazývat zločinem to, co dělají mladí lidé z lásky -, je vedla láska, a nikoli to, že by chtěli pohrdat Tvou Výsostí. Proč je tedy chceš dát usmrtit, když bys je vlastně měl zahrnout nesmírnými poctami a dary?"

Král, slyše tato slova, uvědomil si, že Ruggieri má bezesporu pravdu, a proto nejen nepokračoval v provádění svých zlých záměrů, ale zastyděl se za to, co učinil, a okamžitě kázal, aby byli oni mladí lidé odvázáni od kůlů a předvedeni před něho, což se také stalo. Když se potom dopodrobna dověděl, kdo jsou, napadlo ho, že by jim měl nahradit onu hanbu, kterou jim způsobil, poctami a dary, a dal je proto opět počestně obléci, a když se přesvědčil, že si to oba milenci přejí, dal Giannimu dívku za manželku, obdaroval je skvělými dary a poslal je domů, kde byli oba šťastní milenci s převelickou radostí uvítání a dlouho pak žili pospolu v samých slastech a radostech.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Theodoros se zamiluje do Violanty, dcery svého pána messera Ameriga. Dívka s ním otěhotní a Theodoros je odsouzen na šibenici. Když ho však k ní vedou a cestou ho mrskají, Theodora pozná jeho vlastní otec, osvobodí ho a Theodoros si pak vezme Violantu za manželku.

Všechny paní trnuly bez hlesu v úzkostech, že uslyší, jak byli oba milenci upáleni, a proto se velmi zaradovaly a chválily Pánaboha, když slyšely, že milenci byli zachráněni. Královna pak po vyslechnutí závěru příběhu uložila Laurettě, aby pokračovala ve vyprávění, a ta se zvesela ujala svého úkolu.

341

Překrásné paní, za časů, kdy na Sicílii vládl dobrý král Vilém, žil na tomto ostrově jeden šlechtic jménem messer Amerigo Abate z Trapani, jenž byl kromě jiných pozemských statků nesmírně obdařen i dětmi. Ježto tedy potřeboval hodně služebnictva, koupil si jednou, když tam přijely z Levanty galeje janovských korzárů, kteří na cestách při arménských březích naloupili mnoho dětí, některé tyto dívky. Pokládal je za Turky, a ačkoli všechny děti vypadaly jako děti pastevců, byl mezi nimi jeden hoch, jenž vypadal ušlechtleji, měl lepší vzhled a jmenoval se Theodoros. Nakládalo se s ním jako s otrokem, nicméně vyrůstal v domě společně s dětmi messera Ameriga, a protože na něho měla větší vliv jeho přirozená povaha než jeho bídný osud, vyrůstal ve zvedeného jinocha pěkných způsobů a to se Amerigovi tak zalíbilo, že ho propustil na svobodu. Domníváje se, že je Turek, dal jinocha pokřtít a pojmenovat Pietro a učinil ho správcem svých statků, neboť mu tuze důvěřoval.

Stejně jako ostatní děti messera Ameriga dospěla časem i jeho dcera Violanta, krásná a jemná dívka, a ta se - zatímco messer Amerigo otálel s jejími vdavkami - shodou okolností zamilovala do Pietra. Ačkoliv ho milovala a tuze si vážila jeho mravů a činů, přece jen se styděla projevit mu svou lásku, až ji Amor této námahy zbavil, neboť Pietro, jenž ji potají sledoval, zamiloval se do ní rovněž, a to tak, že se necítil dobře, když ji neviděl. Měl ale strach, aby si toho nikdo nepovšiml, neboť se mu zdálo, že se něco takového nesmí, a to postřehla dívka, jež Pietra ráda viděla. Dala mu najevo, že má z toho převelickou radost, aby mu dodala více odvahy - ale stále k ničemu nedocházelo, ježto se jeden druhému neosmělil nic říci, třebaže po tom každý z nich převelice dychtil.

Oba tedy pláli v milostných plamenech a tu Štěstěna, jako by se o tom sama rozhodla, našla pro ně cestu, jak odhodit úzkostlivou bázeň, jež jim stále byla na překážku.

Messer Amerigo měl totiž asi míli od Trápeni překrásné venkovské sídlo, na němž obvykle dlívala jeho paní se svou dcerou a s několika jinými ženami a paními, aby se tu povyrazila. Jednoho dne za velikých veder se tam paní opět vydala a vzala s sebou i Pietra. A tu se během jejich pobytu stalo, jak to leckdy v létě bývá, že se nebe náhle zatáhlo černými mraky a paní se svou společností se proto vydala na zpáteční cestu do Trapani, aby ji tu nezastihlo špatné počasí.

Všichni pospíchali, jak jen mohli, ale Pietro s dívkou, ježto byli mladí, předešli cestou dívčinu matku i ostatní její družky, neboť je

342

pobízel kupředu nejen strach před bouřkou, ale i láska. Když už byli před paní a ostatními tak daleko, že je bylo sotva vidět, začalo silně hřmít a náhle se rozpoutalo tak husté krupobití, že se paní se svou společností musela před velikými kroupami utéci do stavení jednoho sedláka.

Pietro a dívka, nemajíce na vybranou, zaběhli do staříčké chýše, jež už byla skoro v rozvalinách, a schovali se pod malým kouskem střechy, který tu ještě zůstal a kde bylo tak těsně, že se musili v tom maličkém úkrytu přitisknout jeden

k druhému. Tato těsnost byla také příčinou, že si srdce milenců dodala odvahy projevit své milostné tužby, a Pietro první takto zahovořil:

"Kéž by Pánbůh dal, aby tohle krupobití nikdy nepřestalo a já tu mohla takto stát."

Dívka na to odvětila: "I já bych si to tuze přála."

Od těch slov dospěli k tomu, že se vzali za ruce, a od stiskání rukou dospěli k tomu, že se začali objímat a líbat, zatímco krupobití nepřestávalo.

Abychom vám však nevyprávěli všechny podrobnosti - nečas trval tak dlouho, dokud nepoznali nejvyšší potěšení lásky a dokud se neumluvili, jak budou potají ve svých vzájemných slastech pokračovat.

Když nepohoda pominula, u bran města, do něhož bylo už blízko, počkali na paní a vrátili se s ní domů.

Doma se několikrát s velikou opatrností potají setkali k velkému vzájemného potěšení a věc došla tak daleko, že dívka otěhotněla, což bylo jí i Pietrovi nemilé. Použila proto mnoha prostředků, aby narušila přirozený běh věcí a potratila, ale nikterak se jí to nepodařilo. Pietro se proto rozhodl, že uprchne, neboť se začal strachovat o svůj život, a pověděl to dívce. Ta vyslechla jeho slova a řekla:

"Odejdeš-li, jistojistě se zabiješ."

Pietro, jenž ji tuze miloval, jí na to odpovídal:

"Ale jak tu mám, paní má, zůstat? Tvoje těhotenství prozradí náš poklesek. Tobě všichni snadno odpustí, ale já, ubožák, budu za tvé i za své provinění pykat."

"Pietro," pravila dívka, "mé provinění, pravda, vyjde najevo, buď však jist, že se o tvé vině nikdy nikdo nedoví, neprozradíš-li to sám."

"Jestliže mi to slibuješ," řekl na to Pietro, "zůstanu zde, ale nikdy nezapomeň, co máš splnit."

Dívka skrývala své těhotenství, co nejdéle mohla, ale když shledala, že je už nemůže déle zatajovat, neboť její tělo přibývalo na objemu,

343

s převelikým nářkem jednoho dne prozradila matce, co se stalo, a prosila ji přitom, aby ji zachránila.

Paní to bezměrně rozzlobilo, převelice jí vyspílala a chtěla vědět, jak se to přihodilo.

Dívka jí vyprávěla smyšlenky a zahálila pravdu do jiného šatu, aby se Pietrovi nestalo nic zlého.

Paní dceři uvěřila a poslala ji na jeden jejich statek, aby dceřin prohrěšek nevyšel najevo. Když pak nadešel čas porodu a dívka křičela, jak to obvykle bývá, stalo se, že se messer Amerigo právě vracel z čihaření, a kráčeje kolem světnice, kde dcera křičela, užasl a náhle vstoupil dovnitř, čehož se dceřina matka nenadála, neboť se snad nikdy nestalo, aby na tento statek přišel.

Messer Amerigo se otázel, co se děje, načež paní zkormouceně povstala, a když už se k této události messer Amerigo nachomýtl, pověděla mu, co se dceři přihodilo.

Messer Amerigo však nebyl lehkověrný, jako byla jeho paní: prohlásil, že to asi nebude pravda, že by dcera nevěděla, s kým obtěžkala, a chtěl rozhodně vědět, jak to doopravdy bylo. Řekl také, že bude mít s dcerou slitování, poví-li mu vše, ale neřekne-li to, že může počítat s tím, že ji bez jakéhokoli slitování usmrtí. Paní se ze všech sil snažila, aby se manžel spokojil s tím, co mu sama řekla - ale nadarmo. Messer Amerigo se rozzuřil, rozehnal se na dívku taseným mečem a ta, zatímco matka otcí domlouvala, porodila dítě mužského pohlaví.

"Buď povíš, kdo tohle dítě zplodil," vzkřikl v té chvíli messer Amerigo, "nebo neprodleně zemřeš."

Dívka dostala ze smrti takový strach, že porušila slib, který dala Pietrovi, a vyznala se ze všeho, co se přihodilo mezi ní a jí.

Když to rytíř uslyšel, rozběsil se tak divoce, že se měl co držet, aby dceru nezabil. Vychrlil na ni vše, co mu vztek přinesl na jazyk, vsedl znovu na koně a odjel do Trapani k jistému messeru Curradovi, jež tam král ustanovil hejtmanem, a pověděl mu o pohaně, které se na něm Pietro dopustil. Messer Currado nemeškal, dal Pietra zatknout a Pietro, jenž se toho nenadal, byl natažen na skřípec, kde doznal všecko. Za několik dní nato ho hejtman odsoudil, aby byl mrskán městem a potom pověšen za hrdlo. Hněv messera Ameriga však nepohasl, ani když dosáhl Pietrova odsouzení, ježto si přál, aby z tohoto světa oba milenci sešli v stejnou hodinu, nalil do poháru s vínem jed, dal jednomu ze svých sluhů pohár a s ním nahou dýku a řekl:

"Jdi s těmito dvěma věcmi k Violantě a mým jménem jí pověz,

344

aby se bez okolků rozhodla, kterou smrtí z těchto dvou chce sejít ze světa - zda jedem nebo mečem. Jestliže se nerozhodne, pověz jí, že ji dám před zraky všech měštěninů upálit, jak si to vysloužil. Až to vykonáš, chop se dítěte, jež se jí před několika dny narodilo, rozdrť mu hlavu o zeď a hod' je psům k žrádlu."

Když běsnící otec vynesl tento krutý rozsudek nad svou dcerou a vnukem, sluha, náchylný ke špatnosti než k dobrému, odešel.

Odsouzený Pietro byl veden biřici k šibenici a cestou mrskán, a jak se zráčilo těm, kdož řídili celý průvod, byl veden i kolem hospody, v níž právě meškali tři arménští šlechtici, jež arménský král vyslal co posly do Říma, aby tu s papežem projednali některé nesmírně důležité věci týkající se tažení do Svaté země, které se chystalo. Poslové na své cestě sestoupili z koní právě u této hospody, aby se tu občerstvili a několik dnů odpočali. Byli urozenými muži z Trapani a zvláště messerem Amerigem zahrnováni velikými počty, a když se k jejich uším doneslo, že kolem hospody povedou Pietra, přistoupili k oknu, aby se podívali.

Dívali se tedy na Pietra, jenž byl od pasu nahoru úplně nahý a ruce měl vzadu svázané, a tu si jeden z poslů, starý muž, jenž požíval veliké vážnosti a slul Fineus, všiml na Pietrových prsou veliké zarudlé skvrny; Pietro nebyl v těchto

místech od ničeho zamazán, ale byla to skvrna, jež tkvěla v kůži po způsobu mateřským znaménkem, jimž ženy u nás říkají oheň. Sotvaže ji spatřil, vytanul mu na mysli jeden jeho syn, jež mu uloupili piráti na mořském pobřeží u Lajassy před patnácti lety a o němž se nikdy nedopídil žádných zpráv. Uvážil, jak je asi tento mrskaný nebožák stár, usoudil, že by jeho syn, kdyby byl naživu, byl v témž věku jako tenhle provinilec, a ono znaménko v něm vyvolalo domněnku, že by tenhle mladík mohl být jeho syn. Napadlo ho také, že by si jistě ještě pamatoval své jméno - kdyby jím byl - a jméno otcové a že by snad ještě znal arménskou řeč.

Když se proto provinilec přiblížil, zavolal na něho:

"Theodore!"

Pietro, slyše tento hlas, rychle zvedl hlavu a Fineus mu arménsky řekl:

"Odkud jsi a či jsi syn?"

Biřici, kteří Pietra vedli, se z úcty k znamenitému muži zastavili, takže Pietro mohl odpovědět:

"Jsem z Arménska, syn jednoho muže, jenž se jmenoval Fineus a jemuž mě jako malého chlapce nějací lidé unesli."

Po těchto slovech Fineus naprosto bezpečně poznal, že má před

345

sebou svého syna, o něž před léty přišel, a proto se se slzami v očích rozběhl v doprovodu své družiny dolů a chvátal obejmout Pietra, stojícího uprostřed biřiců. Poté přehodil Pietrovi přes ramena plášť z nesmírně drahocenného sukna a poprosil biřice, jenž Pietra vedl na popravu, aby tu laskavě počkal tak dlouho, než dostane rozkaz, kam má Pietra odvést.

Biřic odpověděl, že to velmi rád udělá.

Ježto Fineus znal příčinu, kvůli níž byl Pietro veden na smrt, neboť pověst to roznesla všude, odebral se rychle se svými druhy a jejich čeledí rovnou k messeru Curradovi a řekl mu:

"Messere, ten, kterého posíláte zemřít jako otroka, je svobodný člověk a můj syn a je ochoten vzít si za ženu tu, kterou oloupil o panenství, jak se povídá. Odložte proto laskavě popravu na tak dlouho, než zvíme, zda ho ona dívka chce za manžela, neboť byste mohl sám shledat, že jste se provinil proti zákonu, kdyby se chtěla za něho provdat."

Messer Currado, slyše, že Pietro je Fineusův syn, užasl nad tím, a ježto mu bylo poněkud stydno za chyby šťěstěny, uznal, že Fineus má pravdu, dal jej neprodleně doprovodit tam, kde přebýval, a poslal pro messera Ameriga, jemuž vše pověděl.

Messer Amerigo měl za to, že dcera i vnuk jsou už mrtvi, a byl proto zkormoucen až do hloubi duše nad tím, co spáchal, neboť si uvědomoval, že vše by bylo možno převelice dobře napravit, kdyby nebyla mrtva. Nicméně však přece jen přikázal jednomu člověku, aby doběhl tam, kde dlela jeho dcera, a vyřídil, že jeho rozkaz nemá být vykonán, pokud už nebyl proveden.

Onen muž, jenž běžel za Violantou, zastihl sluhu messera Ameriga, jak právě spílá Violantě, před níž položil tulich a jed, že se nerozhoduje dosti rychle, a jak ji nutí volit jedno nebo druhé. Vyřídil mu rozkaz jeho pána, načež sluha nechal Violantu být, vrátil se k messeru Amerigovi a pověděl mu, jak věci vypadají. Messer Amerigo měl z té zprávy radost, vydal se za Fineem, takřka v slzách se mu, jak nejlépe dovedl, omluvil za to, co se přihodilo, a když ho požádal za odpuštění, ubezpečil ho, že tuze rád dá svou dceru za manželku Theodorovi, bude-li chtít.

Fineus vlídně messera Ameriga vyslechl a odvětil mu:

"Já si přeji, aby si můj syn vzal vaši dceru, a nebude-li chtít, nechť je vykonán rozsudek, jenž byl nad ním vynesena."

Ježto tedy Fineus a messer Amerigo byli zajedno, šli za Theodorem, jehož srdce bylo naplněno hrůzou ze smrti a radostí, že našel opět otce, a otázali se ho, jak se chce v této věci rozhodnout.

346

Theodora zaplavila taková radost, když slyšel, že Violanta se stane jeho manželkou, bude-li on chtít, že si připadal, jako by se z pekla dostal rovnou do nebe. I řekl, že to bude považovat ze nejvyšší milost, je-li jim to oběma vhod.

Otcové poslali vzkaz i dívce, aby se dověděla, jak se chce rozhodnout ona. Violanta věděla, co Theodora potkalo a co ho má ještě potkat, a proto na výsost nešťastna očekávala jeho smrt. Když uslyšela vzkaz, po chvíli přece jen trochu uvěřila jeho slovům, poněkud rozjasnila tvář a odpověděla, že kdyby se stala manželkou Theodorovou, bylo by to to nejradostnější, co by ji mohlo potkat, kdyby jí někdo splnil její přání.

Když se tedy takto dohodli, že dívku provdají, vystrojili obrovský hodokvas k převeliké radosti všech měšťanů.

Dívka se zanedlouho z přestálých útrap zotavila, a nechávajíc svého synáčka kojit, zkrásněla ještě víc než předtím.

Když pak po porodu opět vstala a předstoupila před Finea, na jehož návrat z Říma se čekalo, vzdala mu ony pocty, jež náleží otcí. Fineus, těše se z toho, jak krásnou má snachu, dal s nesmírnou okázalostí a radostí vystrojit jejich svatbu, přijal Violantu za svou dceru a nikdy se k ní nechoval jinak. Za několik dní pak vstoupil na galériu a Fineus si odvezl syna, snachu a vnoučka do Lajassy, kde oba milenci žili v pokoji a spokojenosti až do své smrti.

PŘÍBĚH OSMÝ

Nastagio degli Onesti miluje jednu paní z rodu Traversarů a mrhá přitom svým jménem, aniž by dosáhl, že by byl paní rovněž milován. Na prosbu svých příbuzných odebere se do Chiassi, kde vidí, jak jeden rytíř pořádá štvanici na dívku, kterou pak zabije a předhodí svým dvěma psům. Nastagio degli Onesti pak pozve své příbuzné a onu milovanou paní na oběd a ta, když rovněž vidí, jak psi rozsápávají onu dívku, dostane strach, aby se jí nestalo něco podobného, a vezme si Nastagio za muže.

Když Lauretta zmlkla, začala podle královnina rozkazu vyprávět Filomena.

347

Tak jako sklízí chválu naše soucitnost, líbezná paní, tak zase božská spravedlnost trestá naši krutost. Na důkaz toho a pro povzbuzení - abyste onu krutost od sebe úplně zapudili -, budu vám vyprávět příběh stejně dojemný jako zábavný. V Ravenně, v prastarém romanském městě, žilo kdysi mnoho urozených a vznešených lidí a mezi nimi i jeden mladý muž jménem Nastagio degli Onesti, jenž po smrti svého otce a jednoho svého strýce zdědil bezměrné jmění. Ježto neměl manželku, jak už u mladých mužů začasť bývá, zamiloval se do dcery messera Paola Traversara, dívky z mnohem urozenějšího rodu, než byl on, a kojil se nadějí, že ji svými činy přiměje k tomu, aby ho rovněž milovala. Ačkoli však jeho činy byly velkolepé, krásné a chvályhodné, neprosperly mu pranic, ba zdálo se, že mu dokonce škodí. Dívka, kterou miloval, jednala s ním tvrdě, odmítavě a drsně a snad proto, že byla tak krásná, či proto, že pocházela z tak urozeného rodu, stala se tak pyšnou a pohrdavou, že se jí nelíbil nejen Nastagio, ale ani to, co se líbilo jemu.

Nastagio to snášel tak těžce, že ho mnohokrát při tom soužení zachvátila touha zabít se. Odolal jí pokaždé, ale vždy si v duchu umínil, že dívku přestane milovat, anebo k ní zahoří takovou nenávistí - podaří-li se mu to -, jakou chová ona k němu. Vymýšlel si však takováto předsevzetí nadarmo, takže se zdálo, že jeho láska je tím větší, čím menší má naději. Zatímco tedy tento mladý muž nadále miloval onu dívku a nadále nezřízeně mřhal svým jmění, začalo se některým jeho přátelům a příbuzným zdát, že ubíjí stejnou měrou jak sebe, tak i svůj majetek, a mnohokrát ho z té příčiny prosili a radili mu, aby odešel z Ravenny, pobyl nějaký čas někde jinde, a tak zmenšil svou lásku i své údaje.

Nastagio se této radě několikrát vysmál, ale když ho nepřestali nabádat, nemohl stále říkat ne a prohlásil, že udělá, co si přejí. Po velikých přípravách, jako by se chtěl vypravit do Francie či do Španěl či do nějakých jiných vzdálených končin, vsedl na koně, a doprovázen mnoha svými přáteli, opustil Ravennu. Nedojel dál než do Chiassi, což je místo asi tři míle od Ravenny, kam dal předtím dopravit stany, a řekl těm, kdož ho doprovázeli, aby se vrátili do Ravenny, že zůstane zde.

Tak se tedy Nastagio utábořil v Chiasii, začal tu vést ten nejkrásnější a nejvelkolepější život, jaký kdy kdo vedl, a jak bylo jeho zvykem, zval si sem k večeři či k obědu tu toho, podruhé zas onoho.

Protože měsíc máj byl už nedaleko a bylo překrásné počasí,

348

přicházela mu často na mysl jeho krutá paní. I přikázal veškeré své čeledi, aby ho nechala o samotě, aby mohl lépe přemítat podle své libosti, a kráčeje co noha nohu mine, vydal se, pohroužen v myšlenkách, do nedalekého borového háje. Ačkoli už téměř minula hodina oběda a on už byl dobré půl míle hluboko v lese, ani si nevzpomněl na jídlo či něco podobného; tu však se mu náhle zdálo, že slyší převeliký pláč a nesmírně pronikavý nářek, který vyrazí z hrdla nějaká žena. Přestal proto sladce rozjímat a zdvihl hlavu, aby se rozhlédl, co se děje. Velmi ho překvapilo, že se octl v borovém háji, a ještě víc se podivil, když pohlédl před sebe a spatřil, jak sem k němu velmi hustými křovisky a trním pádí překrásná nahá mladá žena s rozčuchanými vlasy, oděná na celém těle od větví a trní, nesmírně kvílející a úpějící o milost. Vedle ní z každé strany běžel jeden obrovský a lýtý ohař. Psi se na ni sáпали, co chvíli se do ní zahryzli a za ní se sem hnál na černém oři temně ustrojený rytíř s nesmírně rozběsněnou tváří a s mečem v ruce, jenž ji strašnými a surovými slovy vyhrožoval smrtí.

Tento výjev vyvolal v Nastagiově mysli úděs a děs a posléze i soucit s nešťastnou paní, z něhož se v něm zrodila touha vysvobodit ji z této úzkosti a smrti, bude-li to možné. Ježto však Nastagio neměl u sebe žádnou zbraň, uchýlil se k tomu, že popadl větev a s tímto obuškem vyrazil na psy a rytíře. Když to však spatřil onen rytíř, už z daleka se na něho rozkřikl:

"Nastagio, nepleť se do toho, nech psy na pokoji a mne nech udělat to, co si ta hanebná ženština vysloužila."

Po těchto slovech se psi zahryzli dívce do boku a zastavili ji; mezitím k ní dojel i rytíř.

Když slezl z koně, Nastagio k němu přistoupil a řekl:

"Nevím, kdo jsi, ačkoli ty mne znáš, říkám ti však, že je to velká zbabělost, když chce nějaký ozbrojený rytíř zabít nahou ženu a pošvat na ni psy, jako by byla dravá šelma. Proto ji budu bránit, jak jen budu moci."

Rytíř mu nato odpověděl:

"Nastagio, jsem z téhož města jako ty, a byl jsi tenkrát ještě malý chlapec, když jsem já - messer Guido degli Anstagi - byl zamilován do téhle dívky mnohem víc, než ty jsi dnes zamilován do oné dívky z rodu Traversara. Zasluhou její nelidskosti došlo mé neštěstí tak daleko, že jsem se jednoho dne v zoufalství zabil tímto končím, který vidíš v mé ruce, a jsem za to zatracen k věčným mukám. Netrvalo dlouho a zemřela pak i tahleta. Protože se však nesmírně radovala z mé smrti a protože zhřešila svou ukrutností a radostí,

349

ketou měla z mého utrpení, byla a je odsouzena k pekelným mukám, neboť se tenkrát z toho nekála a soudila, že se nejenom nedopustila hříchu, ale že tím získala nějaké zásluhy. Když se pak dostala do pekla, dostali jsme neprodleně ona i já trest: ona má prchat přede mnou a já, jenž jsem ji tolik miloval, ji mám pronásledovat jako úhlavního nepřítele, a nikoli jako milovanou paní; kdykoli ji pak dostihnu, pokaždé ji zabiji tímto končím, kterým jsem zabil sebe, načež ji rozpárám záda, vyrvu jí tvrdé a studené srdce, do něhož nikdy nemohla vstoupit ani láska, ani soucit, a s ostatními vnitřnostmi, jak hned uvidíš, hodím je těmto psům.

Nepotrvá to však dlouho - tak si to totiž přeje spravedlnost a všemohoucnost Pánaboha - a dívka, jako by nebyla mrtva, se zdvihne, znovu se dá na bolestný úprk a já se svými psy ji budu pronásledovat. V těchto místech ji dostihnu každý pátek v tuto hodinu a tady spáchám to krveprolití, jež uziš. Nedomnívej se však, že během ostatních dnů odpočíváme; v těchto dnech ji dopadnu zase na jiných místech, na nichž se mnou krutě smýšlela a jednala. Tak jsem se stal z jejího milence jejím nepřítelem, jak vidíš, a musím ji takto pronásledovat tolik let, kolik měsíců byla ona ke mně

krutá. Nech mě proto dát průchod božské spravedlnosti a nestav se proti tomu, čemu bys nemohl zabránit."

Nastagio po těchto slovech dostal strach a skoro všechny chlupy na těle se mu zježily. I ucouvl, a dívaje se na ubohou mladou ženu, ustrašen čekal, co rytíř učiní.

Ten, sotva domluvil, vrhl se s končím v ruce jako vztekly pes na onu dívku, kterou pevně drželi oba psi a která klečíc křičela o milost, a vrazil jí vši silou končím do hrudi, takže jeho hrot vyjel na druhé straně ven. Dívka po této ráně padla tvář k zemi, a zatímco neustále plakala a křičela, rytíř popadl tulích, otevřel jí ledví, vyrvál jí srdce i s osrdím a hodil vše dvěma psům, kteří to nesmírně hladově ve chvíli sežrali. Netrvalo to dlouho a dívka, jako by se bylo nic nestalo, náhle vyskočila, dala se na úprk směrem k moři a psi, sápadíce se na ni, vyrazili za dívkou. Rytíř opět vsedl na koně a s končím v ruce se jal dívku opět pronásledovat. Za malou chvíli však už byli tak daleko, že je Nastagio neviděl.

Dlouho se po tomto výjevu potácel mezi soucitem a strachem, ale po chvíli ho napadlo, že by mu tato věc, jež se přihází každý pátek, mohla být k velkému užitku.

Označil si proto ono místo, vrátil se zase ke své družině a brzy nato, když se mu zdálo, že nadešla vhodná chvíle, zavolal si své příbuzné a přátele a řekl jim:

350

"Dlouho jste mě nabádali, abych přestal milovat onu svou nepřítelkyni a abych přestal promrhávat své jmění; rád to udělám, pokud mi vymůžete jednu milost, a to tu, že pozvete na příští pátek messera Paola Traversariho, jeho paní a dceru, všechny jejich příbuzné paní a jiné podle vaší libosti, aby se mnou zde poobědvali. Co tím sleduji, uvidíte potom."

Nastagiovým přátelům a příbuzným nepřipadala tato žádost nikterak těžká, vrátili se proto do Ravenny a ve vhodném čase pozvaly ony lidi, jak si to Nastagio přál, a ačkoli bylo tuze těžké přimět onu dívku, kterou miloval Nastagio, aby rovněž přijala pozvání, přece jen tam nakonec šla s ostatními též.

Nastagio vystrojil skvělou hostinu a dal prostřít pod borovicemi u onoho místa, kde viděl téci krev oné kruté paní. Dal rozesadit muže i paní kolem stolu, a to tak, že ona dívka, kterou miloval, seděla přímo proti tomu místu, kde mělo dojít k onomu výjevu.

Když se už podávalo poslední jídlo, zaslechli všichni zoufalý nářek švané dívky. Všichni se tomu tuze podivili, začali se dohadovat, co to je, a když si to nikdo nedovedl vysvětlit, všichni se zdvihli a rozhlíželi se, co by to mohlo být. A tu uzířeli onu ubohou dívku, rytíře a psy, kteří v krátkosti dorazili až k nim.

Všichni začali hartusit na psy a rytíře a mnoho hostů pospíchalo dívce na pomoc. Rytíř však k nim promluvil tak, jak předtím hovořil k Nastagiovi, a nejenom je přiměl, že začali couvat, ale všechny je poděsil a naplnil úžasem. Mezi přítomnými bylo mnoho příbuzných jak ubohé dívky, tak rytíře, kteří se dobře pamatovali na jeho lásku i na jeho smrt - a když učinil to, co spáchal i předtím, všechny paní se daly do usedavého pláče, jako by to rytíř páchal na nich samých.

Když celý výjev skončil a paní i rytíř zmizeli, začali všichni hosté tak i onak rozprávět o tom, co právě viděli; mezi těmito pak, co byli nejvíce poděšeni, byla i ona krutá dívka, kterou miloval Nastagio, a ta, když zhlédla na vlastní oči a vyslechla na vlastní uši všechny podrobnosti celého výjevu a seznala, že se tyto věci týkají jí samé víc než ostatních přítomných, rozpomněla se, jak kruté vždy nakládala s Nastagiem, a bylo jí, jako by sama prchala před oním rozběsněným rytířem a jako by se na ni z obou stran sáпали oni psi.

Pojala ji z toho taková hrůza a strach, aby se něco podobného nestalo i jí, a její nenávisť se náhle proměnila v lásku, takže při první příležitosti, která se jí naskytla ještě téhož večera, poslala tajně k Nastagiovi svou věrnou komornou a ta ho jejím jménem poprosila, aby k ní ráčil přijít, že ráda učiní vše, co se mu zlíbí.

351

Nastagio jí odpověděl vzkazem, že ho to velmi těší, ale že chce od ní - nemá-li nic proti tomu -, aby mu poskytla svrchované potěšení ve vši počestnosti, že ji totiž chce pojmout za choť.

Dívka dobře věděla, že je sama vinna tím, že dosud není Nastagiovou manželkou, i vzkázala Nastagiovi, že se jí jeho návrh líbí. Jsouc sama sobě poslem, šla za otcem a za matkou a pověděla jim, že by se ráda stala Nastagiovou chotí, z čehož měli její rodiče velikou radost. Příští neděli se proto Nastagio s ní oženil, oslavil svatbu a žil pak s ní dlouho v samých radostech.

Onen strach však nezpůsobil jenom tento dobrý skutek; strach měly i všechny ravennské paní, takže se potom vzdávaly touhám mužů mnohem ochotněji než dříve.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Federigo degli Alberighi miluje a není milován. Při svém rytířském dvoření přijde na mizinu a nezbude mu nic než jediný sokol, jež předloží k jídlu své paní, která ho přišla do jeho domu navštívit. Když se to paní doví, změní své myšlení, vezme si Federiga za manžela a ten tímto sňatkem zbohatne.

Když Filomena domluvila, seznala královna, že kromě Dionea, jenž měl svou výsadu, není už řada na nikom, a proto s veselou tvář pravila:

Je nyní na mně, abych vyprávěla, nejmilejší paní, a proto vám ráda povím příběh, jenž se zčásti podobá předcházejícímu. Během něho uvidíte, co vše zmůže v ušlechtilých srdcích váš půvab, ale naučíte se z něho též neponechávat jen na štěstěně, aby vše řídila, nýbrž stanete se tam, kde se to hodí, dárkyněmi své přízně samy, neboť často se stává, že štěstěna rozdává spíše nerozvážně než s rozmyslem.

Vězte tedy, že v našem městě žil a snad doposud žije jistý Coppo di Borghese Domenichi, muž požívající mezi našimi měšťnými velké úcty a vážnosti, vynikající mravy a ctnostmi daleko více než urozeností krve a zasluhující si věčné

paměti. Ve stáří se často povyřázel tím, že svým sousedům a jiným lidem vyprávěl dávné
352

příběhy, což uměl tak dobře, tak náležitě, s takovou pamětí a tak vyšperkovaným jazykem, že se mu v tom nikdo jiný nevyrovnal.

Vyprávěje o všelijakých pěkných věcech, hovořil i o jednom florentském mladíku z rodu messera Filippa Alberighiho, jenž slul Federigo a v zacházení se zbraní a v dvorných způsobech převyšoval všechny toskánské panoše. Jak se však u většiny šlechticů často stává, zamiloval se i tento Federigo do jedné urozené paní, jež slula monna Giovanna a byla pokládána v té době za jednu z nejkrásnějších a neroztomilejších paní ve Florencii. Chtěje dobýt její lásky, lámal dřevce, zápolil na turnajích, pořádal hostiny, rozdával a utrácel nemírně své jmění, ale ona paní, stejně počestná jako krásná, o nic z toho, co pro ni Federigo dělal, nedbala, ba nestarala se ani o toho, kdo všechny ty věci podnikal kvůli ní.

Jak tak Federigo utrácel víc, než si mohl dovolit, a nic nevydělávat, jeho bohatství se rozplynulo vniveč, což se lehce stává. Federigo zchudl a nezbylo mu nic než malý venkovský stateček, z jehož výnosu nuzně žil, a krom toho jeden z nejlepších sokolů na světě. Ačkoli miloval paní ještě víc než předtím, shledal jednoho dne, že už nemůže žít v městě tak, jak by si přál, a vypravil se proto na své malé venkovské sídlo do Campi. Zde číhařil, pokud mohl, nežádal od nikoho nic a trpělivě snášel svou chudobu.

Zatímco tedy žil Federigo takto v krajní nouzi, přihodilo se jednoho dne, že se manžel monny Giovanny roznemohl a vida, že je jeho životu už nakrátko, udělal poslední pořízení. Jsa nesmírně bohat, ustanovil v něm za dědice svého syna, jenž už byl dosti vyspělý, a monnu Giovannu, ježto ji velice miloval - pro případ, že by se stalo a jeho syn zemřel bez zákonitého dědice.

Ovdověla monna Giovanna, jak bývá zvykem našich paní, se v létě odebrala se svým synkem na venkov na jedno své sídlo, jež leželo nedaleko Federigova statečku, a tak se stalo, že se chlapec začal přátelit s Federigem a mít jako on zálibu v ptáčích a v psech. Mnohokrát viděl též létat Federigova sokola, jenž se mu nesmírně líbil, a proto tuze zatoužil mít ho; neosměloval se však o něho požádat, vida, jak je sokol Federigovi drahý.

Zatímco se věci měly takto, stalo se, že chlapec ochořel, což matku převelice zkormoutilo, ježto neměla jiné děti a chlapce milovala, jak jen někdo může mít někoho rád. Prodlévajíc po celý den u něho, neustále ho utěšovala a co chvíli se ho vyptávala, zda po něčem netouží, prosíc ho přitom, aby jen jí to řekl, že se určitě postará, aby to dostal - bude-li to možné opatřit.

Když hoch slyšel tento návrh poněkolkáté, pravil:

353

"Matko má, kdybyste dosáhla, abych měl Federigova sokola, myslím, že by mě to brzy uzdravilo."

Paní po těchto slovech poněkud zaváhala a jala se přemítat, co má dělat.

Uvědomovala si, že Federigo ji dlouho miloval a že mu ona nikdy nevěnovala ani jediný pohled. Řekla si proto:

"Jak mám k němu poslat či jít ho sama požádat o sokola, když je to - jak slyším - ten nejlepší sokol, jaký kdy létal, a když kromě toho opatřuje Federigovi potravu? Mohla bych být tak nesvědomitá a chtít odejmout i tohle onomu urozenému muži, jemuž nezůstalo žádné jiné potěšení?"

Ačkoli byla naprosto jista, že by sokola dostala, kdyby o něho požádala, zaplétala se do takovýchto myšlenek, a nevědouc, co by synovi odpověděla, mlčela.

Posléze však v ní zvítězila láska k synovi a paní se rozhodla, že synkovi vyhoví, ať se stane cokoli, ale že k Federigovi nepošle, nýbrž že k němu půjde a sokola přinese sama. Odpověděla proto chlapci:

"Synku můj, upokoj se a hled', ať jsi brzy zdrav; slibuji ti, že první věc, kterou zítra ráno udělám, bude to, že půjdu pro onoho sokola a přinesu ti ho."

Chlapec se nad tím zaradoval a ještě téhož dne se zdálo, že se jeho stav zlepšil.

Hned druhého rána vzala s sebou jeho matka ještě jednu paní jako společníci a šla, jakoby procházkou, do Federigova domku a dala si Federiga zavolat. Ježto v těchto dnech nebyla vhodná doba k číhaření, zdržoval se Federigo ve své zahradě a dával tam provádět různé práce. Když uslyšel, že se na něho ptá u vrat monna Giovanna, nesmírně užasl a radostně k ní pospíšil.

Jedva monna Giovanna spatřila, že se Federigo blíží, vyšla mu s ženskou líbezností v ústřety a na jeho uctivý pozdrav odpověděla:

"Hodně zdraví, Federigo." Načež pokračovala: "Přišla jsem ti nahradit škody, které ti kvůli mně vznikly, když jsi mě miloval víc, než ti bylo potřeba. Onou náhradou pak je to, že s tebou zamýšlím dnešního dne společně s touto svou družkou přátelsky poobědvat."

Federigo jí na to pokorně odvětil:

"Paní, nepamatuji se na žádnou škodu, která by mi byla vznikla kvůli vám, pamatuji se jen na dobré, neboť jestliže jsem kdy za něco stál, bylo to z lásky k vám a pro hodnotu vaši. A proto věřte, že vaše velkomyslná návštěva je mi mnohem dražší, než by mi bylo to, kdybych mohl znovu utratit tolik, kolik jsem utratil předtím; přišla jste k chudému hostiteli."

354

Po těchto slovech ji s ostychem uvítal ve svém domě a odtud ji zavedl do své zahrady. Ježto tam však nebyl nikdo vhodný, kdo by jí dělal společnost, pravil:

"Paní, protože tu nemám nikoho jiného, bude vám dělat společnost dobrá choť tohoto rolníka; já zatím půjdu dát prostřít na stůl."

I když žil Federigo v bezmezném chudobě, přece jen si dosud plně nepovšiml, v jaké nouzi se ocitl tím, že zbrkle promrhal své bohatství. A když proto nenašel onoho jitra zhola nic, čím by mohl uctít paní, klnul v duchu Štěstěně a pobíhal sem tam jako smyslů zbavený. Nenalezl však ani peníze, ani něco, co by mohl dát do zástavy. Toužil však uctít aspoň něčím urozenou paní, neboť už byl nejvyšší čas k jídlu, ale nechtělo se mu zase jít prosit o pomoc někoho jiného či dokonce svého rolníka, a tu padl jeho zrak na onoho dobrého sokola, jenž seděl v sínce na bidlu.

Nemaje po ruce nic jiného, popadl Federigo sokola, a když zjistil, že je tučný, napadlo ho, že by se mohl stát důstojnou potravou pro takovou paní. Zakroutil proto bez dalšího uvažování sokolovi krk, přikázal děvečce, aby sokola oškubala, připravila, rychle nabodla na rozen a pečlivě upekla. Poté prostřel na stůl bělostné ubrusy, jichž mu ještě několik zbylo, s radostnou tváří se vrátil k paní na zahradě a řekl jí, že oběd, který mu bylo možno připravit, je hotov.

Paní se svou družkou se tedy zdvihly, šly ke stolu, a nevědouce, co jedí, snědly společně s Federigem, jenž je při obědě s nesmírnou horlivostí obsluhoval, onoho dobrého sokola.

Když se paní zdvihly od stolu a pobýly s Federigem ještě chvíli v příjemném rozhovoru, zdálo se paní, že nadešla vhodná chvíle povědět, proč přišla, a proto vřídne k Federigovi takto zahovořila:

"Vzpomeneš-li, Federigo, jak jsi dříve žil a jak jsem byla počestná, což ty jsi považoval za tvrdost a krutost, nepochybují ani trochu, že se tuze divíš mé smělosti, až se dovíš, proč vlastně jsem přišla. Kdybys však měl děti, či kdybys je byl býval měl, a mohl tedy podle toho poznat, jakou sílu má láska, kterou k nim chováme, myslím, že bys mě určitě aspoň částečně omluvil.

I když však ty děti nemáš, mám já syna, a proto se nemohu vymknout zákonu, jenž platí pro všechny matky. Musím se podrobit jeho nátlaku a proti své vůli a proti všemu, co se sluší a patří, musím tě požádat, abys mi dal darem něco, co ti je, jak je mi známo, nemírně milé - a právem, protože tvá krutá Štěstěna ti neponechala žádnou jinou radost, žádnou jinou kratochvíli a žádnou jinou útěchu kromě této. Tímto darem je tvůj sokol, kterého si můj chlapec

355

tak oblíbil, že se obávám, nepřinesu-li mu ho, že se mu v jeho nemoci, která ho přepadla, přitíží a já kvůli tomuto zhoršení syna ztratím. A proto tě prosím, abys mi ho ráčil darovat - nikoli ovšem z lásky, kterou ke mně chováš a která tě k ničemu nezavazuje, ale z ušlechtilosti, již jsi ve svém rytířském jednání projevil víc než kdokoli jiný - abych potom mohla říci, že jsi mi tímto darem zachoval mého syna naživu a že sis ho tím navždy zavázal."

Federigo, slyše, co ona paní od něho žádá, a věda, že jí nemůže vyhovět, ježto jí sokola předložil k jídlu, rozplakal se v její přítomnosti a nemohl ze sebe vypravit ani slovo.

Paní se zprvu domnívala, že Federigo pláče z bolesti nad tím, že se má odloučit od svého dobrého sokola - a ne nad něčím jiným -, a proto už málem řekla, že sokola nechce. Nevyslovila to však, chvíli vyčkávala, a tu Federigo přestal lkát a takto jí odpověděl:

"Paní, od chvíle, kdy se Bohu zlíbilo, abych upjal svou lásku k vám, setkal jsem se častokrát s tím, že mi Štěstěna nepřála, a nařikal jsem si na ni. To vše však byly maličkosti vůči tomu, co mi způsobila nyní, a protože se s ní asi už nikdy neusmírím, neboť nezapomenu, že jste přišla do mého domu, který jste neráčila navštívit, pokud byl bohatý, ale teprve nyní, kdy je chudý. Požádala jste mě o nepatrný dar, ale Štěstěna to zařídila tak, že vám ho nemohu dát - a hned vám v krátkosti povím proč.

Když jsem uslyšel, že ve své laskavosti chcete se mnou poobědvat, bral jsem ohled na vaši vznešenost a na vaši jedinečnost a považoval jsem za důstojné a náležité uctít vás podle svých možností daleko vybranější krmí, než jakou obvykle předkládáme jiným osobám. Rozpomněl jsem se proto na sokola, o něž mě právě žádáte, a na to, jak byl dobrý, a usoudil jsem, že je hoden toho, abyste jej dnešního dne měla upečeného na talíři. Měl jsem za to, že jsem věc zařídil co nejlépe, ale když nyní vidím, že jste si přála, abyste ho dostala jinak, působí mi to tak velikou bolest, že vám sokola nemohu darovat, že se z ní snad nikdy už nevzpamatuji."

Na důkaz svých slov kázal jí poté předložit sokolovo peří, pařáty a zoban.

Když to vše paní slyšela a viděla, vyplísnila ho sice nejprve, že zabil takového sokola, aby ho mohl předložit k jídlu ženě, ale v duchu přece jen chválila jeho vznešenou mysl, kterou nedokázala změnit ani chudoba.

Vědouc však, že ztratila veškerou naději, že by mohla dostat sokola, a pochybujíc proto, zda se její syn uzdraví, zasmušile odešla

356

a vrátila se k synovi, který však za několik dní nato - snad ze zoufalství, že nemohl mít sokola, či snad proto, že se tím nemoc zhoršila - opustil k převeliké matčině bolesti tento svět. Paní žila nějaký čas v slzách a hořkosti, ježto však byla ještě mladá a převelice bohatá, její bratři ji neustále vybízeli, aby se znovu provdala. Paní se k tomu neměla, ale když viděla, že na ni stále dotírají, rozpomněla se na Federigovy ctnosti a na jeho poslední velkodušný čin - že totiž zabil tak skvělého sokola, jen aby ji mohl uctít - a pravila bratřím:

"Kdybyste proti tomu nic neměli, byla bych ráda, kdybych se už nemusela vdát; chcete-li však, abych si vyvolila manžela, vezmu si Federiga degli Alberighi a nikoho jiného."

Bratři jí na to posměšně odvětili:

"Co to povídáš, bláhová? Jak ho můžeš chtít, když nemá na tomto světě zhola nic?"

"Bratři moji, vím dobře, že je tomu tak, jak říkáte, ale je mi milejší muž, jenž potřebuje bohatství, než bohatství, jež by potřebovalo muže."

Bratři znali Federiga jako výborného muže, a když tedy slyšeli, že paní jinak nedá, dali mu ji, jak si to přála, s veškerým jejím bohatstvím, ačkoli byl chudý.

Ten pak, když viděl, že má konečně za manželku tuto paní, kterou tolik miloval, a že je krom toho nesmírně bohat, stal se

lepším hospodářem a žil s ní v samých radostech až do smrti.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Pietro di Vinciolo odejde kamsi na večeri a jeho paní si pozve mládence. Když se Pietro vrátí, skryje paní milého pod kukání a Pietro ji vypravuje, že byl v domě Ercolana, s nímž večerel, nalezen mladík, jež tam vpustila Ercolanova manželka. Pietrova paní manželku Ercolanovu haní, ale tu naneštěstí šlápne osel tomu, jenž je schován pod kukání, na prsty. Ozve se výkřik, Pietro běží ke kukání a spatří mladíka. Tak sezná šalbu své manželky, ale žije s ní dále ve shodě, protože je sám zkažený.

Královnino vyprávění dospělo ke svému konci a všichni velebili

357

Pánaboha za to, že po zásluze Federiga odměnil; tu však spustil Dioneo, jenž nikdy nečekal na pokyn.

Nevím, mám-li říci, že to je kaz přidatný, jež vyvolaly v smrtelnících zkažené mravy, anebo zda je to už přirozeně v lidské povaze, že se víc smějeme zlým kouskům než dobrým skutkům, zvláště když se nás takové věci netýkají. A ježto ona namáhavá práce, již jsem se už několikrát podjal a k níž se nyní opět chystám, směřuje pouze k tomu cíli, aby vás vymanila ze zádumčivosti a vyvolala ve vás smích a veselost, povím vám, zamilované paní, jeden příběh, který vás může pobavit, i když jeho námět je zčásti méně než počestný. Až ho budete poslouchat, učíte to, co obvykle děláváte, když vejдете do zahrady, vztáhnete svou něžnou ruku, a vyhýbajíc se trnům, trháte růže. Budete-li jednat takto, ponecháte i s jeho hanbou nešlechetníka osudu a majíce soucit s cizím neštěstím tam, kde je toho potřeba, budete se smát milostné lsti jeho manželky.

Není tomu ještě tak dávno, žil v Perugii jeden bohatý muž jménem Pietro di Vinciolo, a ten se oženil, ne že by potom toužil, ale spíš proto, aby ošálil a zmátl mínění, jež o něm všichni Perugiané obecně měli. Štěstěna však nepřála jeho záměru, neboť manželka, kterou si Pietro vzal, byla kulaťoučká, mladá, ryšavých vlasů a tak bujná, že by byla chtěla spíš dva manžely než jednoho, a to ještě takového, jako byl ten její - upínající mysl na všechno ostatní víc než na ni. Když tohle časem postřehla, zprvu ji to tuze mrzelo, neboť viděla, že je hezká a svěží, a cítila v sobě horoucnost i zdatnost. Mnohokrát se také kvůli tomu s manželem povádala a žila s ním skoro neustále v roztržkách; když však nahlédla, že tohle všechno spíše užírá ji, než napravuje manželovou hanebnost, řekla si v duchu:

"Ten ničema mě zanedbává, neboť ve své hanebnosti chce sít jen tam, kde se nedá, i najdu tedy pro své políčko řádného oráče. Vzala jsem si ho za manžela a přinesla jsem mu pěkné a velké věno, neboť jsem věděla, že je muž, a domnívala jsem se, že je chtivý toho, čeho jsou a mají být chtiví muži. A kdybych nebyla usuzovala, že je muž, nikdy bych si ho nebyla vzala. Pročpak si mě ale bral za manželku on, když jsou mu ženy proti mysli a když věděl, že jsem ženou? Tohle už nelze déle snášet. Kdybych se byla chtěla odříci světa, mohla jsem se stát jeptiškou. Protože jsem se ho však odříci nechtěla a nechci, mohla bych dřív zestárnout, než bych se dočkala od něho nějaké radosti a slasti, a pak bych na stará kolena nadarmo nařikala pro své ztracené mládí. Najdu si proto útěchu, jež mi bude

358

dobrým učitelem a ukazovatelem, a budu vyhledávat potěšení zrovna tak, jako on si vyhledává své. Jenomže mé potěšení bude chvályhodné, zatímco jeho je opovrženíhodné, protože já se proviním pouze proti zákonům, kdežto on se provinuje proti zákonům i proti přírodě."

Tak tedy té dobré paní táhly hlavou takovéhle myšlenky - a to ne jednou -, až se jednou potají rozhodla, že je proměněn ve skutek. Spřátelila se s jakousi stařenou, jež vypadala přímo jako svatá Verdiana, která dává hadům do zobáčku; chodila neustále s růžencem v ruce pro všechny odpustky a nemluvila nikdy o jiném životě než o životě církevních Otců nebo o ranách svatého Františka a téměř všichni ji měli za svatou. Když se jí zdálo, že nadešla vhodná doba, odhalila této ženě svůj záměr a stařena jí na to odpověděla:

"Dceruško milá, ví Bůh, který všechno řídí, že tuze dobře učiníš, a kdybys to neudělala už kvůli ničemu jinému, pak bys to musela udělat jako každá mladá paní proto, abys nepromarnila své mládí, protože žádná bolest toho, kdo je nadán rozumem, nevyrovná se zármutku nad tím, že promarnil čas. K čemu jsme, u všech čertů, dobré, když jsme už staré, ne-li k tomu, abychom opatrovaly popel kolem krbu. Jestli tohle některá ví, či může-li o tom některá podat svědectví, pak jsem já jedna z nich, neboť teď, když už jsem stará a když mám přenáranné a trpké výčitky svědomí, jež mi už nejsou nic platné, vím, co času jsem promarnila. A i když jsem jej nepromarnila všechn - nemysli si totiž, že jsem byla nějaká hloupá husa -, přece jen jsem neudělala vše, co jsem udělat mohla, a ví Bůh, jakou bolest cítím, když si uvědomím, že jsem taková, jak mě vidíš, a že už nenajdu nikoho, kdo by mi dal trochu ohně do mého troudu.

Mužům se tohle nestává. Když přijdou na svět, jsou dobří k tisícířým věcem, nejenom k téhle, a když jsou staří, mají obvykle větší cenu než ti mladí, zatímco my ženy se nehodíme k ničemu jinému než k tomu, abychom dělaly tohle a děti - a podle toho jsme také ceněny. Kdybys to nepostřehla podle ničeho jiného, pak bys to musela postřehnout podle toho, že my jsme k tomu vždycky ochotny, což se u mužů nepřihází, a krom toho jedna žena dokáže znavit mnoho mužů, kdežto mnoho mužů nedokáže často znavit jednu ženu. A když jsme tedy kvůli tomu přišly na svět, řeknu ti ještě jednou, že učiníš tuze dobře, když dáš manželovi půjčku za oplátku, aby tvá mysl na stará kolena neměla zač peskovat tělo.

Z toho světa má každý tolik, kolik si z něho vezme, a ženy obzvláště mají využívat času, který je pro ně vyměřen, mnohem víc

359

než muži, neboť když zestárneme, nechce nás vidět ani manžel, ani nikdo jiný a vyhánějí nás do kuchyně, abychom

tlachaly s kočkou a počítaly hrnce a mísy. Ba co horšího, zpívají o nás písničky, o nichž se praví: Mladým slastí do sytosti, starým jenom mrzutosti - a zpívají o nás ještě mnoho jiných podobných.

Abych tě však nezdržovala už déle svými řečmi, řeknu ti už jen to, žeš nemohla odhalit své myšlenky prospěšnějšímu člověku, než jsem já, neboť nikdo není zase tak našťouřený a tak jemný, abych se mu já neopovážila říci, co je třeba, a nikdo není tak tvrdý a drsný, abych ho nedokázala obměkčit a pohnout k tomu, co si usmyslím. Ukaž mi pouze, kdo se ti líbí, a nech mě jednat. Jednu věc bych ti však chtěla ještě připomenout, dceruško milá - abys na mne totiž nezapomněla, neboť jsem chudá osoba a byla bych ráda, abys byla od této chvíle účastná všech mých odpustků a Otčenášů, které odříkám, aby u Pánaboha zářily v takovém počtu, kolik bývá světél a svící za tvé zesnulé."

Tím skončila.

Mladá paní tedy uzavřela v té věci se stařenou úmluvu, aby stařena - až uvidí jednoho jinocha, jenž chodil velmi často jejich ulicí a jehož jí paní podrobně popsala - věděla, co má dělat. Poté jí dala kus nasoleného masa a spánembohem ji propustila.

Neuplynulo mnoho dní a stařena jí přivedla potají do komory toho, koho jí paní označila, a zanedlouho jiného a pak dalšího, podle toho, v jakém mladá paní našla zalíbení.

Paní měla sice neustále strach před manželem, nicméně však neopomněla jediné příležitosti, která se jí naskytla, aby tu věc neprováděla: a tak se jednoho večera přihodilo, že její manžel měl jít na večeři ke svému příteli, jenž slul Ercolano.

Mladá paní neprodleně vzkázala stařeně, aby jí přivedla mladíka, jenž byl jedním z nejhezčích a nejroztomilejších mládenců v Perugii, a ta to bez meškání provedla.

Paní zasedla s jinodem za stůl, aby povečeřeli - vtom najednou buší na vrata Pietro a volá, aby mu otevřeli.

Paní, slyšíc jeho hlas, měla za to, že je s ní konec; přesto však chtěla pokud možno jinocha skrýt a ve zmatku ho neposlala pryč, ani ho neschovala nikde jinde: přinutila ho, aby vlezl pod kukaň, jež stála v síňce sousedící s komnatou, kde večeřeli, přehodila přes ni povlak ze slámníku, který toho dne dala vysypat, a když byla se vším hotova, ruče manželovi otevřela. Když pak vstoupil do domu, řekla mu:

"Nějak tuze rychle jste povečeřeli."

360

Pietro odpověděl:

"Ani jsme večeře neokusili."

"Jak se to mohlo stát?" pravila paní.

Tu jí Pietro děl:

"Jak ti povídám, usedneme za stůl, tedy Ercolano, jeho manželka a já, a vtom slyšíme, že někdo nedaleko nás kýchl. Ani poprvé, ani podruhé jsme se o to nestarali, ale když ten, co tam kýchal, kýchl potřetí, počtvrté, popáté a ještě několikrát, všecky nás to udivilo a Ercolano, jenž se předtím povadil se svou ženou, protože nás nechala dlouho čekat u vrat, než otevřela, řekl téměř zuřivě:

„Kdo to tu tak kýchá?"

Poté vstal od stolu a šel ke schodišti, jež bylo celkem nedaleko a pod nímž bylo bednění z prken, jaké napořád vidáme, neboť si je dávají dělat lidé, když opravují své domy, aby si do něho mohli ukládat rozličné věci.

Ježto se mu zdálo, že kýchnutí vychází odtamtud, otevřel dvířka, jež tam byla, a sotvaže je otevřel, vyvalil se z nich pojednou ten největší sirný zápach pod sluncem. Cítili jsme ten zápach už předtím a stěžovali jsme si naň, ale paní nás odbyla:

„To je od toho, že jsem před chvílí běhla své závoje sírou a že jsem potom dala tady pod schody pánev, na niž jsem nasypala síru, aby závoje nasáklý dýmem. Proto odtud vychází takový zápach."

Ercolano trochu pootevřel dvířka, a když se dým trochu rozptýlil, nahlédl dovnitř a tu spatřil onoho muže, jenž tu kýchal a kýchal, protože ho k tomu nutila síra. A třebaže onen muž stále ještě kýchal, sevřela mu síra hrud' do té míry, že málo chybělo a byl by už ani nekýchal, ani nedělal něco jiného.

Když ho Ercolano spatřil, vykřikl:

„Teď vidím, ženo, proč jsi nás před chvílí, když jsme přišli, nechala tak dlouho stát před vraty a proč jsi nám neotevřela. Ale ať si už nikdy na světě nic neužiji, jestli za tohle nedostaneš svůj díl."

Když to žena uslyšela a viděla, že její hřích vyšel najevo, neřekla na svou omluvu ani slovo a utekla od stolu - sám nevím, kam zmizela. Ercolano si však nevšiml, že mu manželka utekla, a několikrát vyzval toho kýchajícího, aby vylezl ven - ale ten byl už v bezvědomí a ani se nepohnul, ať si říkal Ercolano, co chtěl.

Ercolano ho proto popadl za nohu, vytáhl ho ven a běžel si shánět nůž, aby ho mohl zabít. Já však dostal strach, abych se nedostal biřicům do ruky, a tak jsem vyskočil a nedovolil jsem mu, aby ho zabil či nějak jinak mu ublížil; křičel jsem a bránil jsem ho tak, že tam přišli sousedé, chopili se omdlelého jinocha a někam ho z domu

361

odnesli. Tyto příhody přerušily naši večeři, takže jsem nesnědl ani sousto, ba ani neokusil jediného jídla, jak už jsem ti řekl."

Paní, slyšíc o těchto věcech, shledala, že jiné jsou zrovna tak chytré jako ona, ačkoli tu a tam některou potká neštěstí, a ráda by byla pronesla několik slov na obranu Ercolanovy ženy; ježto se jí však zdálo, že bude mít volnější cestu pro svůj poklesk, bude-li kárat poklesk cizí, spustila:

"Tohle jsou mi pěkné věci! To je nějaká zbožná a pořádná paní! To je mi pěkná věrnost počestné ženy. Připadala mi tak bohabojná, že bych se byla k ní šla i vyzpovídat, a ještě horší na tom je, že ta stará bába dává náramně dobrý příklad mladým. Prokleta budiž hodina, kdy přišla na svět, a prokleta budiž i ona, že zůstává naživu, ta nejvěrolomnější zlotřilá

žena, hanba a potupa pro všechny ženy v tomto městě. Odhodila svou počestnost, úctu a věrnost, kterou přislíbila manželovi, takovému výbornému člověku a tak ctihodnému měšťanovi, jenž s ní dobře zacházel, a nebylo jí hanba potupit ho kvůli jinému mužskému, a spolu s ním i sebe. Bůh mi buď milostiv, ale s takovými ženskými by nikdo neměl mít soucit. Každou takovou by měli utratit, zaživa hodit do ohně a proměnit v popel."

Poté si vzpomněla na svého milence, jež měla kousek dál odtud pod kukání, a začala pobízet Pietra, aby se odebral na lůžko, protože už je čas jít spát.

Pietro však měl větší chuť něco sníst než jít spát, a proto se ptal, nebylo-li by něco k večeři.

Paní mu na to odpověděla:

"Jestli tu je něco k večeři. Copak chystáme nějakou večeři, když tu nejsi? Copak jsem manželka Ercolanova? No tak, co se nehýbáš? Jdi už spát, nic lepšího dnes večer nemůžeš udělat."

Toho večera se stalo, že k Pietrovi přibyli s různými věcmi z venkova někteří jeho rolníci a zavedli své osly do stáje, jež byla vedle síně, aniž je napojili; a tu jeden z oslů, jenž měl převelikou žízeň, vysmekl hlavu z ohlávky, vyšel ze stáje, a očenicáváje všecko, zda by snad nenašel trochu vody, došel tak až ke kukání, pod níž byl schován mladík.

Mladík musel stát pod kukání na všech čtyřech, a tak měl prsty jedné ruky trochu vystrčeny z kukaně, což bylo jeho štěstím i neštěstím - podle toho, jak to nazveme -, neboť osel mu na ruku šlápl. Mladíka to přenáramně zabolalo a silně vykřikl. Jeho výkřik však uslyšel Pietro, podivil se tomu, a protože postřehl, že někdo vykřikl v domě, vyšel z komnaty a zaslechl znovu ono kvílení - neboť osel ještě nezdvihl nohou z mladíkových prstů a silněji tiskl. Proto pravil:

"Kdo je tu?"

362

Poté se rozběhl ke kukání, a když ji zdvihl, spatřil mladíčka, jenž se třásl na celém těle, a to jednak z bolesti, neboť mu osel pošlapal prsty, jednak ze strachu, že mu Pietro ublíží.

Pietro ho dobře poznal, neboť po něm ve své nečestnosti už delší dobu slídl, a zeptal se ho:

"Co tu děláš?"

Mladík mu neodpověděl a jen Pietra pro lásku boží prosil, aby mu neublížoval.

"Vstaň a neboj se, že ti nějak ublížím. Musíš mi však povědět, jak ses dostal do domu a proč." Mladíček mu pověděl všecko po pravdě, a tu ho Pietro - jenž měl z jeho nalezení tak velkou radost, jak veliký zármutek z toho měla jeho paní - uchopil za ruku a odvedl ho do komnaty, v níž čekala paní, strachem celá bez sebe.

Pietro se posadil proti ní a řekl:

"Právě před chvilkou jsi proklínala Ercolanovu manželku a pravila jsi, že by měla být upálena a že vám všem dělá hanbu. Proč jsi tak nepromluvila sama o sobě, anebo když už jsi to nechtěla prohlásit o sobě, jak ses opovážila prohlašovat to o ní, když jsi věděla, že jsi udělala totéž co ona? Nevedlo tě k tomu nepochybně nic jiného než to, že jste všechny stejné a snažíte se zakrýt své poklesky cizími hříchy. Kéž by se snesl z nebes oheň a všechny vás sežehl, vy nejhorší plemeno pod sluncem!"

Když paní viděla, že jí v prvním návalu hněvu neublížil jinak než slovy, měla za to, že postřehla, jak se v duchu celý třese radostí, že drží za ruku tak hezkého mladíčka, dodala si myslí a pravila:

"Jsem naprosto přesvědčena, že bys chtěl, aby z nebe spadl oheň a všechny nás sežehl, proto, že po nás prahneš jako pes po výprasku. Ale při křži Páně, nestane se tak, jak sis přál, ale naopak, mám chuť si s tebou trochu popovídat, abych se dověděla, nač si vlastně stěžuješ, a dopadne to pro mne nepochybně dobře, budeš-li mě přirovnávat k Ercolanově manželce, která je stará modlilka a licoměrnice; má od něho, čeho se jí zachce, a on se k ní chová pěkně, jak se má chovat každý ke své manželce. To však u nás není. Připusťme, že mi dáváš hezké šaty a hezkou obuv, ale ty sám dobře víš, jak to vypadá s jinými věcmi a jak dávno je tomu, co jsi se mnou ležel; byla bych raději, kdybych chodila v hadrech a bosa, a ty abys se mnou zacházel dobře v posteli, než abych měla všechny tyto věci a ty abys se mnou zacházel tak, jak se mnou zacházíš. Vezmi rozum do hrsti, Pietro, jsem žena jako ostatní a dychtím po tom, po čem baží ty druhé. Nemůžeš mě proto tupit, že se ti sháním, když to

363

nemám od tebe - dbám přitom o tvou čest aspoň natolik, že se nespouštím s čeledíny a holotou."

Pietro seznal, že by vydržela mluvit celou noc, a protože mu na ní málo záleželo, řekl:

"Už ani slovo, ženo, v téhle věci ti vyjdu naprosto vstříc. Buď však tak hodná a postarej se, abychom dostali něco k večeři, neboť se mi zdá, že tento hoch zrovna tak jako já dosud nevečeřel."

"Ovšemže dosud nevečeřel," odpověděla paní, "protože tě sem čert přinesl zrovna ve chvíli, kdy jsme zasedali za stůl."

"Tak tedy jdi," pravil Pietro, "postarej se, abychom povečeřeli, a já pak všecko zařídím, že si nebudeš muset stěžovat."

Když paní viděla, že se manžel uklidnil, zdvihla se, dala ruče znovu prostřít stůl a přinést večeři, kterou předtím uchystala, a vesele povečeřela společně se svým ohavným manželem a jinochem.

Co si Pietro vymyslel po večeři k uspokojení všech tří - to už mi vypadlo z paměti. Tolik však vím, že nazítří ráno doprovodili jinocha až na náměstí a že jinoch nebyl zcela jist, zda byl v noci více manželkou nebo manželem.

Chci vám proto, mé drahé paní, říci, abyste oplácely stejné stejným, a nemůžete-li to učinit hned, mějte to na paměti, abyste mohly jednomu dosáhnout toho, že by se z lesa ozývalo tak, jak se do něho volalo.

Když Dioneo dovyprávěl svůj příběh, při němž se paní méně smály - ne snad proto, že by se málo bavily; ale proto, že se styděly -, královna viděla, že nadešel konec jejího vládaření - i povstala, sňala z hlavy vavřínový věnec a vložila ho půvabně na Elisinu hlavu řkouc:

"Je na vás, paní, abyste se ujala vlády."

Elisa přijala královskou hodnost a učinila to, co se dělalo i předtím, že totiž dala senešalovi příkaz, co vše bude třeba

zařídít během jejího panování. Celá společnost s tím souhlasila a Elisa poté pravila:

"Mnohokrát jsme už slyšeli, jak někteří lidé dovedli vtipným slovem, pohotovou odpovědí či rychlým rozhodnutím náležitě odseknout a umlčet tak cizí ostrý jazyk či odvrátit hrozící nebezpečí. A ježto je to hezký námět a může nám být k užitku, přeji si, aby se zítra s pomocí boží drželo vyprávění v těchto kolejích - aby se totiž vyprávělo o těch, na něž, byl zaměřen nějaký vtip, jež však oni odrazili buď pohotovou odpovědí, nebo se předvídavě vyhnuli ztrátě či hanbě."

Všichni si tento námět pochvalovali, tu však královna povstala a propustila všechny až do hodiny večere.

364

Když ctná společnost viděla, že královna povstává, zdvihla se rovněž a každý se pak věnoval tomu, co mu působilo největší povyražení. Cikády však už přestávaly cvrčet, a proto byla celá společnost opět brzy svolána; zasedla ke stolu, a když bylo za veselé zábavy po večeři, jali se všichni zpívat a hrát. Emilia dostala od královny příkaz, aby zatančila, a Dioneovi bylo rozkázáno, aby zazpíval nějakou píseň.

Ten bez meškání spustil:

Ó honem vzhůru, paní Aldrudo, já nesu dobré noviny...

Všechny paní se tomu daly do smíchu, a nejvíce se smála sama královna, jež Dioneovi přikázala, aby téhle nechal a spustil jinou.

Tu pravil Dioneo:

"Paní, kdybych měl cimbál, zazpíval bych vám Sukně vzhůru, paní Lapo, nebo Pod olivkou tráva je. Možná že byste si přála, abych zazpíval třeba Ó vlny moře, já mám z vás hoře. Jenže já cimbál nemám, a proto si vyberte, kterou z těch zbývajících chcete. Nebo by vám bylo libo slyšet Pojd' ven, můj srp tě složí do trávy?"

"Tu ne, zazpívej nějakou jinou," pravila královna.

"Dobrá," řekl Dioneo, "zazpívám Jak sud se nalévá má paní, ačkoli není ještě vinobraní."

Královna mu však se smíchem řekla:

"Jdi k šípku, nějakou hezkou zazpívej, tahle se nám nelíbí."

"Nehoršete se na mne, paní," děl na to Dioneo, "ale která se vám nejvíc líbí? Znáš písniček na tisíc. Nebo chcete Ach ty má malá škebličko, co když tě píchnu maličko? Nebo Choti můj, jenom pomalu? nebo Koupím si kohouta za sto lir?"

Královnu to poněkud pohoršilo, ačkoli se ostatní smáli, a proto děla:

"Dioneo, zanech šprýmů a spust' nějakou hezkou. A jestli neposlechneš, okusíš, jak se dovedu zlobit."

Dioneo po těchto slovech přestal tlachat a rychle začal takto zpívat:

Amore, ten milý jas,

jež vyzařuje její pohled spanilý,

otrokem tvým i jejím udělal mne ve chvíli.

Takovou mají ony oči zář,

Že se i v srdci mém z ní láska roznítla,

když zrak můj z tvého sál to plání.

365

A když jsem spatřil její krásnou tvář,

užřel jsem, Amore, jak velká je tvá síla.

Ted' obraz svojí paní

v mysli své nosím bez ustání -

kytici z ctností ruce uvily

a s povzdechem ji k nohám jejím složily.

Věrného sluhu nyní ve mně máš,

můj vládce - a ten čeká skromně,

jak jeho pán ho asi odmění.

Zná mne však ona, jako ty mne znáš?

Ví ta, již patřím, všecko o mně?

Jak veliké je mé toužení?

Jí patří celé moje myšlení,

jsem věrný jí a mysl má snad zešílí,

když nebude mi patřit ten květ spanilý.

A proto bych si, pane, vroucně přál,

abys jí zjevil to a dal jí též

okusit trochu toho žáru,

jímž já tak horoucně jsem vzplál -

tím službu velikou mi prokážeš.

Já blízek jsem už svému rozmaru

a ztrácím se v tom mocném varu.

Připomínej mne jí, vždyť to mne posílí.

Prosím tě o tu službu, pane rozmilý.

Když Dioneo umkl a dal tak najevo, že jeho píseň je u konce, přála si královna, aby bylo zpíváno ještě mnoho jiných, ačkoli Dioneovou píseň tuze chválila. Ježto však uplynula již valná část noci a královna seznala, že denní vedro přemohla noční svěžest, aby si šel každý podle své libosti odpočinout až do příštího dne.

KONČÍ SE PÁTÝ DEN

366

POČÍNÁ SE ŠESTÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM ELISY VYPRÁVÍ O TĚCH, NA NĚŽ BYL ZAMĚŘEN NĚJAKÝ VTIP, ONI VŠAK JEJ ODRAŽILI BUĎ POHOTOVOU ODPOVĚDÍ, NEBO SE PŘEDVÍDAVĚ VYHNULI ZTRÁTĚ ČI NEBEZPEČÍ ČI HANBĚ

Luna stojící uprostřed oblohy ztratila svou tvář a v rodícím se novém světle byla již vidět každá část naší země, když královna vstala, dala svolat svou družinu a ta se volným krokem vydala ke krásnému kopci, brouzdajíc se rosou; vyprávěli si cestou o tom i onom, hovořili o větší či menší kráse příběhů, jež byly minulého dne vyprávěny, a znovu propukali v smích nad různými událostmi, o nichž byla řeč - až se konečně, když už slunce bylo vysoko a začalo se oteplovat, všem uždálo, že je třeba vrátit se domů; i obrátili své kroky a šli k domovu.

Tam již byly prostřeny stolky, na nichž byly poházeny vonné rostliny a květy, i dali se na rozkaz královnin do jídla, než začalo být parno, a když pak v dobré míře pojedli, zaspívali si předtím, než se každý pustil do něčeho jiného, několik hezkých a libezných písní - a pak jedni šli spát a druzí začali hrát šachy nebo dāmu. Dioneo s Laurettou se jali zpívat o Troilovi a Kressidě.

Když se přiblížila hodina návratu k besedování, dala královna všechny svolat, jak bylo zvykem, a všichni usedli kolem fontány. Královna jižž chtěla dát pokyn k vyprávění, ale tu se strhlo něco, co se dosud nikdy nepříhodovalo: královna a všichni ostatní totiž uslyšeli veliký rámus, který tropili sluhové a služebnictvo v kuchyni. Byl proto ihned povolán správce a ten, když byl dotázán, kdo to křičí a jaká je toho příčina, odpověděl, že vzniká vāda mezi Liciskou a Tindarem; leč příčinu prý nezná, snažil se jen oba uklidnit, a to právě ve chvíli, kdy ho královna dala zavolat. Královna tedy přikázala, aby ihned přišli před ni Liciska a Tindar, a když se pak oba dostavili, otázala se, kdo to křičí a jaký je důvod k takovému pozdvižení.

367

Tindar už chtěl odpovědět, ale Liciska, žena letitá a spíše prchlá než ne, byla už tak rozohněna křikem, že se k němu obrátila s hroznou tváří a řekla:

"Podívejte se na tu mužskou potvoru. On se opovažuje mluvit první tam, kde jsem já. Nech mluvit mne!"

A tváří v tvář královně pravila:

"Má paní, tadyhleten mě chce učit znát ženu Sikofanta, jako bych já ji byla neznala, a nechce nic víc a nic méně než dokazovat mně, že první noc, co s ní Sikofant spal, musel si messer Kyj razit cestu do Černého vrchu násilím a s krveproléváním; a já říkám, že to není pravda, že se tam naopak dostal pokojně a k náramné radosti tamtěch uvnitř. A je přitom takový osel, že si myslí, že děvčata jsou tak praštěná, že se jim chce ztrácet čas a čekat na dovolení pánů otců a bratrů, což znamená v šesti případech ze sedmi, že o tři čtyři léta zmeškají vdavky. To by pěkně dopadly, kdyby měly tak dlouho čekat! Při víře Kristově (musím přece vědět, co říkám, když přísahám), neznám v sousedství děvče, které by šlo za muže jako panna; a co se tkne vdaných, já dobře vím, kolik a jaké taškařice dovedou udělat manželům. A tenhle beran mě chce učit znát ženy, jako bych byla včerejší."

Zatímco Liciska mluvila, smály se paní na celé kolo - že by jim bylo bývalo možno všechny zuby trhat. Královna jí sice šestkrát kázala být tiše, ale nic to nepomáhalo: Liciska nepřestala, dokud nepověděla, co chtěla. Teprve když přivedla svou řeč ke konci, obrátila se královna se smíchem k Dioneovi a děla: "Dioneo, tohle se týká tebe, a až dokončíme vyprávění příběhů, vynesesh o tom konečný soud!"

Dioneo na obrátce odpověděl:

"Má paní, výrok už byl vyneset a není už třeba jiného. Pravím, že Liciska má pravdu, a věřím, že je tomu tak, jak říká; a Tindar je hlupec."

Slyšíc to Liciska, dala se do smíchu, obrátila se k Tindarovi a pravila:

"Já ti dobře říkala. Jdi s bohem. Myslíš si, že víš víc než já, a zatím jsi ještě mokřý za ušima. Díky bohu, že jsem nežila nadarmo, ne, ne, já nadarmo nežila."

Kdyby jí královna s podmrčenou tváří nebyla kázala mlčet a nebyla jí nařídila: už ani slovo a žádný rámus, nechce-li dostat výprask - a kdyby ji s Tindarem nebyla poslala pryč, nebyla by měla po celý den na práci nic jiného než poslouchat ji. Když ti dva odešli, královna uložila Filomeně, aby zahájila vyprávění příběhů, a Filomena zvesela takto začala vyprávět.

368

PŘÍBĚH PRVNÍ

Šlechtic slíbí paní Orettě, že ji svezí na koni a bude jí přitom vyprávět příběh; protože však vypráví neobratně, poprosí jej dáma, aby ji z koně sesadil.

Mladé paní, jako jsou za jasných nocí ozdobou nebo hvězdy, jako jsou na jaře ozdobou zelených lučin květy a pahorků znovu oděné křoviny, tak jsou ozdobou chvályhodných mravů a vyprávění průpovědi - a ty, protože jsou krátké, sluší ženám tím více, čím více se jim vytýká, že jsou mnohomluvnější než muži.

Nicméně - až už je příčinou toho buď nemotornost našeho nabádání, či obzvláštní nepřízeň seslaná nebesy na naše věky - je dnes opravdu málo nebo nejsou vůbec paní, které by uměly v příhodné chvíli říci cos vtipného či pochopit to, když už je to řečeno: je to všeobecná ostuda pro nás pro všechny. O této látce řekla však již dosti Pampinea, nezamýšlím tedy povědět o tom více než ona; leč bych vám ukázala, co krásy má v sobě slovo pronesené v pravý čas, povím vám s chutí o tom, jak zdvořile uložila jedna vlídná paní jakémusi šlechtici, aby mlčel.

Jak mnohé z vás mohou znát buď od vidění či z doslechu, není tomu ještě tak dávno, co v našem městě žila půvabná, spořádaná a duchaplná paní, jejíž jméno si nezaslouží být zamlčováno. Jmenovala se paní Oretta a byla ženou messera Geriho Spiny. Byla náhodou na venkově, jako jsme nyní my, a vyšla si na procházku s paními a šlechtici, které toho dne ve svém domě častovala; protože však cesta tam, kam se ubírali všichni pěšky, byla trochu dlouhá, pravil jeden kavalír z družiny:

"Paní Oretto, chcete-li, svezu vás na koni celý ten kus cesty, který máme jít, a povím vám přitom nejkrásnější příběh na světě."

Paní mu na to odpověděla:

"Prosím vás o to snažně, messere, bude mi to velmi milé."

Když to uslyšel messer rytíř, kterému asi slušel meč po boku stejně tak málo jak jeho jazyku vyprávění, začal povídat jeden svůj příběh, jenž sám o sobě byl vskutku překrásný; rytíř však co chvíli opakoval totéž slovo třikrát, čtyřikrát i šestkrát, pak se zase vracel a tu sám sebe opravoval řka: "Tohle jsem neřekl dobře," tu si zase popletl jména - krátce a dobře hrubě celé vyprávění kazil, nemluvě o tom, že jeho slova nikterak neodpovídala povaze osob ani událostem, o nichž hovořil. Poslouchající paní Orettu z toho co chvíli

369

polévat pot a bylo jí tak mdlo u srdce, jako by byla nemocná a měla už smrt na jazyku.

Když to již nemohla déle vydržet a vidouc, že se šlechtic do vyprávění tak zapletl, že se mu z něho nepodaří vymotat, pravila mu rozmarně:

"Messere, tenhle váš kůň má příliš tvrdý krok; prosím vás proto, abyste mě ráčil sesadit dolů."

Rytíř, jenž náhodou uměl víc pochopit než povědět, porozuměl nárazce, přijal ji v žertu a zvesela, sáhl po jiných příbězích a ten, který začal špatně vyprávět, nechal nedokončený.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Pekař Cisti jedním slůvkem dosáhne toho, že messer Spina napraví, co zanedbal při svém přání.

Každá z paní a mužů tuze chválila výrok paní Oretty, načež královna přikázala, aby ve vyprávění pokračovala Pampinea, a ta začala takto:

Krásné paní, neumím sama posoudit, kdo se v tomhle více proviňuje, zda příroda, jež spojuje ušlechtilou duši s ošklivým tělem, či Štěstěna, jež dává tělu nadanému ušlechtilou duši sprosté zaměstnání, jak jsme mohli vidět u mnoho lidí - i u našeho spoluobčana Cistiho, nadaného veleširokým důvtipem, jež Štěstěna učinila pekařem.

Spírala bych asi jak přírodě, tak Štěstěně, kdybych nevěděla, že příroda je arcirozvázná a že Štěstěna má tisíc očí, ačkoli hlupáci si ji představují jako slepou. Soudím však, že obě, jsouce velmi prozřetelné, dělají to, co často dělávají i smrtelníci, když nejsou jisti, co přinese budoucnost, a zahrabávají pro vhodnou potřebu své nejdražší věci na nejsprostších místech jakožto méně podezřelých, odkud je vytahují, když je nejvíc potřebují, neboť nejsprostší místo je uchová ve větším bezpečí než pěkná světnice. Tak i obě vládkyně světa ukrývají své nejdražší věci do stínu zaměstnání považovaných za velmi sprostá, aby tím více vynikl jejich lesk, když se jim hodí vynést je na světlo.

370

To ukázal na maličkosti pekař Cisti, dav naučení panu Gerimu Spinovi, kterého mi připomněl vypravovaný příběh o paní Orettě, jež byla jeho chotí, a já vám o to povím v kratičkém příběhu.

Jak tedy říkám - papež Bonifác, u něhož byl messer Geri Spina ve veliké vážnosti, poslal do Florencie několik svých urozených vyslanců, aby tu vyřídili nějaké jeho závažné záležitosti; ubytovali se v domě pana Geriho, a když s ním projednávali papežovy věci, stávalo se - ať už byla příčina toho jakákoli -, že messer Geri chodíval s papežovými vyslanci každého rána pěšky kolem svaté Marie Ughe, kde měl pekař Cisti dílnu, v níž osobně provozoval své umění. Ač mu Štěstěna přidělila řemeslo dosti nízké, byla mu při něm natolik příznivá, že Cisti zbohatl, aniž mu kdy napadlo opustit svůj cech kvůli jinému, žil skvěle a měl mezi jinými dobrými věcmi vždycky i ta nejlepší bílá a červená vína, jaká bylo možno ve Florencii či v sousedství najít.

Vídal tedy každého rána kráčet kol svých dveří pana Geriho a papežovy vyslance, a že bývalo horko velké, připadlo mu, že by bylo velmi zdvořilé nabídnout jim doušek dobrého vína; máje však na zřeteli postavení své a postavení pana Geriho, nepovažoval za slušné pozvati ho a usmyslil si, že najde způsob, jak přimět pana Geriho, aby se pozval sám. Oblečen v běloskvoucí kabátec a opásán vždy čerstvě vypranou zástěrou, což ukazovalo spíše na mlynáře než na pekaře, dal si každého rána v hodinu, kdy měl za to, že messer Geri půjde s vyslanci okolo, postavit před vrata novou pocínovanou konvici čerstvé vody, malý nový boloňský džbánec svého dobrého bílého vína a dva pohárky - jež vypadaly jako ze stříbra, jak se třpytily -, usadil se tu, a když se oni blížili, jednou nebo dvakrát odkašlal a jal se pít s takovou chutí, že by se byly sbíhaly sliny i mrtvému.

Když to prvního i druhého rána spatřil messer Geri, třetího rána pravil:

"Jaké je, Cisti? Dobré?"

Cisti okamžitě povstal a odpověděl:

"Ano, pane, ale nemohu vám sdělit jak, pokud je neochutnáte."

Messer Geri, v němž snad počasi či starosti větší než obvykle anebo snad labužnické popíjení Cistiho vzbudilo chuť se napít, obrátil se k vyslancům, usmál se a řekl:

"Pánové, bude dobře, když ochutnáme víno tohoto čackého muže. Možná že je takové, že nebudeme litovat." A spolu s ostatními ubíral se k Cistimu.

Ten dal neprodleně přinést z pekárny pěknou lavici, poprosil je,

371

aby usedli, a pak promluvil k jejich sluhům, kteří se už chystali vypláchnout pohárky, řka:

"Přátelé, jděte od toho a ponechte tuto službu mně, neboť nejsem horším šenkýřem než pekařem; a nečekejte, že ochutnáte jediné kapky."

To pravil, sám vypláchl čtyři krásné a nové pohárky, poslal pro džbánec svého dobrého vína a pilně naléval panu Gerimu a jeho druhům. Těm se víno zdálo nejlepším, jaké kdy předtím pili: a protože je velmi chválili, chodíval s nimi pak messer Geri popít k Cistimu každého rána, pokud zde vyslanci byli.

Když potom skončili jednání a měli se už k odjezdu, uchystal jim messer Geri velkolepou hostinu, na niž pozval část nejváženějších občanů a dal pozvat i Cistiho, jenž však za nic na světě nechtěl přijít. Messer Geri tedy přikázal jednomu ze svých sluhů, aby zašel k Cistimu pro láhev vína, neboť ho chtěl každému dát půl pohárku před prvním jídlem.

Sluha - snad rozmrzen tím, že nikdy nemohl víno ochutnat - vzal velikou baňku, takže Cisti, když ji spatřil, řekl:

"Synáčku, messer Geri tě neposílá ke mně."

Ačkoli mu to sluha několikrát dosvědčoval, nedostal z něho jinou odpověď. Vrátil se tedy k panu Gerimu a pověděl mu to.

Tu pravil messer Geri:

"Vrat' se tam a pověz mu, že tě posílám k němu. A když ti odpoví zase tak jako prve, optej se ho, kam tě podle jeho mínění posílám."

Sluha se vrátil a děl:

"Cisti, messer Geri mě vskutku posílá k tobě!"

Cisti mu odvětil:

"Určitě ne, synáčku."

"Kam mě tedy posílá?" řekl sluha.

"K Arnu," odpověděl Cisti.

Když přinesl sluha tuto odpověď, panu Gerimu náhle svitlo a pravil sluhovi:

"Ukaž mi láhev, s kterou jsi tam šel!"

A když ji užířel, řekl:

"Cisti má pravdu!"

Poté mu vyspířal a přikázal mu, aby vzal vhodnou nádobu, takže Cisti, když pak spatřil vyměněnou lahvi, děl:

"Nyní vidím, že tě pán posílá ke mně," a vesele ji naplnil.

Ještě téhož dne dal pak naplnit týměž vínem soudek a kázal jej zvolna nést do domu pana Geriho; sám se potom vydal za ním, a naleznuv pana Geriho, řekl mu:

372

"Pane, nechtěl jsem, abyste se domníval, že mě dnes ráno ta veliká láhev poděsila; ježto však se mi zdálo, že vám vypadlo z mysli, co jsem vám ukázal svými malými džbáňky - že totiž to víno není pro sluhy -, chtěl jsem vám to dnes ráno připomenout. Protože však už je nezamýšlím nadále hlídat, dal jsem vám je přinést všecko. Dělejte si s ním, co se vám líbí."

Messer Geri přijal ten dar jako velmi vzácný a vzdal Cistimu díky, jaké považoval ze nejvhodnější. Vážil si ho pak pro všechny časy a měl ho za přítele.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Monna Nonna de'Pulci umlčí pohotovou odpovědí málo slušný vtip florentského biskupa.

Když Pampinea dovyprávěla příběh a když všichni probrali Cistiho odpověď a štědrost, zalíbilo se královně, aby jako další vyprávěla Lauretta - a ta hned rozmarně začala:

Roztomilé paní, nejdříve Filomena a nyní Pampinea se velmi správně dotkly toho, že ztěžka tvoříme a chápeme vtipné obraty; není tedy už třeba vracet se k těm věcem a já chci jen k tomu, co o nich bylo řečeno, připomenout, že vtipy mají kousnout posluchače jako ovečka, a ne jako pes: kousne-li totiž vtip jako pes, není to vtip, ale hrubství. To se znamenitě ukázalo na slovech Orettiných a na odpovědi Cistiho.

Pravda, splácí-li se vtip vtipem, nelze mít za zlé tomu, že někdo kousne v odpověď, protože byl předtím sám kousnut; za jiných okolností by byl ovšem hoden pokárání, a proto je nutno dbát, jak a kdy a s kým a také kde se žertuje. Jeden náš prelát utrpěl větší kousnutí, než sám způsobil, protože se na tyto věci málo ohlířel, a já vám o tom zamýšlím povědět malý příběh.

Když byl florentským biskupem messer Antonio d'Orso, vážený to a moudrý prelát, přibyl do Florence katalánský šlechtic, jenž slul Diego della Ratta a byl maršálkem krále Roberta. Měl překrásnou postavu, a ježto byl proslulý sukničkář, stalo se, že se mu zalíbila jedna z florentských paní, jež byla neteří jednoho z biskupských bratří a velmi hezká.

373

A jelikož slyšel, že její choť, třebas pocházel z dobré rodiny, je velmi lakomý a ničemný, umluvil si s ním, že mu dá pět set zlatáků, jestliže mu dovoli, aby spal jednu noc s jeho manželkou; dal si pak za tím účelem pozlatit stříbrné peníze, jimiž se tehdy platilo, a když se vyspal s jeho ženou, ač jí to bylo proti mysli, vyplatil mu je. Všude se to potom rozneslo a ničemovi zbyla jen škoda a pošklebky. Biskup, protože byl chytrý - se tvářil, jako by o této věci neměl ani zdání, a ježto býval s maršálkem často pohromadě, stalo se jednou, že jeli na den svatého Jana vedle sebe a tu biskup dívající

se na paní v ulici, kde se závodilo, spatřil jednu mladičkou paní, o níž nás připravil tento mor a kterou jste všechny znaly: slula paní Nonna de'Pulci a byla sestřenicí pana Alessia Rinnucciho. Byla tenkrát svěží, sličná a mladá, měla dobrou vyřídilku a nebojácné srdce: přišla krátce předtím před bránu svatého Petra naproti svému manželovi. Biskup ji ukázal maršálkovi, a když pak dojeli až k ní, položil maršálkovi ruku na rameno a řekl:

"Jakpak se ti líbí tenhle, Nonno? Troufala by sis ho zmocit?"

Nonně připadlo, že tato slova poněkud urážejí její počestnost a hanobí ji v myslích mnoha těch, kteří byli okolo a slyšeli to. Neměla však v úmyslu očistit se od této poskvrny, nýbrž chtěla za ránu vrátit ránu, a proto na obrátce odpověděla:

"Pane, možná, že by se mnou nebyl hned tak hotov, ale rozhodně by mi musel zaplatit dobrou mincí."

Když tato slova uslyšeli maršálek s biskupem, cítili, že byli potrefeni oba - jeden jako pachatel nešlechetného skutku na neteři biskupova bratra a druhý jako ten, kdo se musí stydět za urážku neteře vlastního bratra. Ani se proto na sebe nepodívali, hanbili se a mlčky odjeli, aniž jí toho dne řekli něco jiného.

Protože mladá paní byla napadena, nemohl jí mít nikdo za zlé, když sama vtipem druhého řála.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Chichibio, kuchař Currada Gianfiglianziho, pohotovou odpovědí obrátí v úsměv Curradův hněv a ujde tak pohromě, jež mu od Currada hrozí.

374

Lauretta se již odmlčela a všichni na výsost vychvalovali Nonnu, když královna přikázala Neifile, aby pokračovala. Ta pravila:

Nejenom pohotová mysl, roztomilá paní, skýtá mluvčím podle okolností vhodná, užitečná a pěkná rčení, nýbrž i náhoda, pomocník bázlivců, klade jim na jazyk taková slova, na něž by nikdy v klidu duše nepřišli; zamýšlím vám to dokázat svým příběhem.

Currado Gianfiglianzi, jak mohla každá z vás vidět a slyšet, byl vždy urozeným, štedrým a skvělým občanem našeho města - a protože žil po rytířsku, bavil se neustále psy a ptáky, necháme-li nyní stranou jeho vážné práce. Jednoho dne ulovil u Peretoly se svým sokolem jeřába, a poněvadž shledal, že pták je tučný a mladý, poslal jej svému dobrému kuchaři, jenž slul Chichibio a byl z Benátek, a vzkázal mu, aby jeřába upekl k večeri a aby jej řádně připravil.

Chichibio, jenž jako každý Benátčan byl prázdná hlava, oškubal tedy jeřába, dal ho na oheň a jal se ho pečlivě péci. Když byl jeřáb už skoro upečen a šířil vůkol velkolepou vůni, stalo se, že do kuchyně vešla jistá venkovanka jménem Brunetta, do níž byl Chichibio náramně zamilován, a sotvaže ucítila vůni a spatřila jeřába, začala úlisně žadonit, aby jí dal Chichibio jedno jeřábí stehýnko.

Chichibio jí odpověděl písničkou:

"Ode mne nedostanete to, paní Brunetto, ode mne nedostanete to, paní Brunetto."

To Brunettu rozzlobilo a řekla:

"Při víře Kristově, jestli mi je nedáš, nedostaneš ode mne už nikdy to, co se ti líbí."

Krátce - padlo mnoho slov a nakonec Chichibio, aby svou paní nerozzlobil ještě víc, uřízl jeřábu jedno stehýnko a dal jí je. Když byl potom Curradovi a jeho hostu předložen jeřáb bez jednoho stehna, Currado se tomu podívil, dal si zavolat Chichibia a tázal se, kam se podělo jeřábovo druhé stehno.

Lhář Benátčan mu okamžitě odvětil:

"Pane, jeřábi mají pouze jednu nohu a jedno stehno."

To Currada v té chvíli rozzuřilo a pravil:

"Jakže, ďáble? Že mají jen jednu nohu a jedno stehno? Myslíš, že jsem jaktěživ neviděl jiného jeřába, než je tenhle?"

Chichibio pokračoval:

"Je tomu tak, pane, jak říkám. A je-li vám líbo, ukážu vám to na živých."

Protože se Currado nechtěl - s ohledem na přítomné hosty - dál přit, řekl:

375

"Jelikož říkáš, že mi to ukážeš na živých, ačkoli já jsem něco takového nikdy neviděl ani neslyšel, půjdu se na to zítra ráno podívat a s tím se nyní spokojím; leč při těle Kristově ti přísahám, bude-li tomu jinak, že tě dám spořádat tak, že budeš na mé jméno s lítostí vzpomínat, co živ budeš."

Pro tento večer tedy rozhovor skončil, ale nazítří ráno, jakmile nadešel den, Currado, ještě nasupený, vstal, protože ho ve spaní hněv nepřešel, a kázal, aby byli přivedeni koně. Nařídil Chichibiovi, aby vsedl na oře a jel k řece, na jejímž břehu bývalo před rozedněním vidět jeřáby, a cestou takto hovořil:

"Hned uvidíme, kdo včera lhal, zda ty, nebo já."

Chichibio vida, že Curradův hněv ještě trvá a že bude muset svou lež dokázat, aniž dosud věděl jak, ujížděl po Curradově boku s největším strachem na světě, a kdyby to bylo šlo, byl by tuze rád upláchl; to však udělat nemohl, a tak se díval chvíli dopředu, chvíli dozadu a na všechny strany a bylo mu, jako by vše, co vidí, byli jeřábi stojící na dvou nohou.

Když dorazili skoro až k řece, spatřil na břehu dřív než ostatní dobrý tucet jeřábů, kteří všichni stáli na jedné noze, jak to jeřábi dělávají, když spí. Neprodleně je ukázal Curradovi a řekl:

"Podíváte-li se, pane, na tamhle ty jeřáby, můžete se dosti dobře přesvědčit, že jsem včera večer mluvil pravdu, řka, že jeřábi mají pouze jednu nohu a jedno stehno."

Když je Currado zhlédl, řekl:

"Počkej, hned ti ukážu, že mají dvě."

Načež přistoupil co možno nejbliže a zvolal: "Ho, ho!" - po kterémžto zavolání se jeřábi postavili na obě nohy, udělali několik kroků a jali se prchat.

Tu se obrátil Currado ke Chichibiovi a řekl mu:

"Tak co tomu říkáš, mlsoune? Nezdá se ti, že mají nohy dvě?"

Poděšený Chichibio, nevěda, jak se z toho dostat, odpověděl:

"Ano, pane, ale včera večer jste nezavolal: Ho, ho! Kdybyste to byl udělal, byl by jeřáb vystrčil i druhou nohu, jako udělali tito."

Curradovi se Chichibiova odpověď tak zalíbila, že se jeho hněv obrátil ve smích a veselost a pravil:

"Máš pravdu, Chichibio, měl jsem to udělat."

A tak se Chichibio pohotovou a šprýmovnou odpovědí vyhnul pohromě a smířil se s pánem.

376

PŘÍBĚH PÁTÝ

Pan Forese da Rabatta a mistr Giotto, malíř, vracejí se z Mugella a vzájemně se posmívají svému nepřeknému zjevu.

Neifle zmlkla, paní se zasmály Chichibiově odpovědi a na přání královnino se ujal slova Pamfilo:

Nejdražší paní, stává se nejenom, že Štěstěna skrývá převeliké poklady schopností do sprostých zaměstnání, jak před chvílí ukázala Pampinea, ale příroda ukrývá podivuhodné nadání i pod přeošklivým lidským zevnějškem.

Tato věc se zřejmě projevila na dvou našich občanech, o nichž zamýšlím krátce porozprávět. Jeden z nich slul messer Forese da Rabatta, byl malý a znetvořené postavy a měl tak rozplesklý a škaredý obličej, že i ten nejošklivější z

Baronciů by se byl za něj styděl; vyznal se však v zákonech tak, že měl u četných znamenitých lidí pověst pokladnice občanského práva. Druhý, jemuž bylo jméno Giotto, měl tak vynikající nadání, že z toho, co skýtá ustavičným

kolotáním nebes příroda, matka a tvůrce všeho, není jediné věci, kterou by nebyl zobrazil rydlem či péroem či štětcem, a to tak věrně, že se zdálo, že nakreslená věc je nejenom podobná věci skutečné, ale že je to ona sama; šlo to dokonce tak daleko, že mnohokrát se nad věcmi, které vytvořil, shledalo, že lidský zrak byl ošálen, protože měl za pravé to, co bylo nakresleno.

Giotto navrátil lesk onomu umění, jež bylo po mnoho věků pohřbeno, neboť někteří onylem malovali více pro potěchu očí nevědomců než pro vkus znalců, a je proto možno nazývat ho po právu jedním ze světů florentské slávy, tím spíše, že si jí dobyl velikou pokorou, a jsa za svého života mistrem ostatních, ustavičně odmítal název "mistr". Tento odmítaný titul však na něm zářil tím více, čím více po něm bažili a osobovali si naň právo ti, kdo uměli méně než on anebo byli jeho žáky. Ať bylo však Giottovo umění jakkoli veliké, on sám nebyl co do postavy a zjevu o nic hezčí než messer Forese. Tím přicházím už k příběhu a vypravuji.

Messer Forese i Giotto měli v Mugellu své usedlosti a jednou za letního času, kdy na soudních dvorech jsou prázdniny, zajel se messer Forese podívat, jak to na jeho usedlosti chodí; jel na mizerné herce a náhodou potkal zmíněného Giotta, jenž tam byl rovněž

377

vyříditi své záležitosti a vracel se do Florencie. Giotto, co se týče koně i oděvu, nebyl na tom o nic lépe, a když se messer Forese přidružil, pokračovali v cestě zvolna pospolu, jak to dělávají staří lidé.

Stalo se však, jak už to tak v létě bývá, že je překvapila náhlá prská a oba před ní utekli, jak mohli nejrychleji, do domu jednoho rolníka, s nímž se oba znali a přátelili. Protože se však za nějakou chvíli ukázalo, že pršet hned tak nepřestane, a protože oba chtěli být ještě toho dne ve Florencii, vypůjčili si od sedláka dva staré hrubé pláště a dva klobouky, stářím celé vyrudlé, neboť lepších tu nebylo, a vydali se na cestu.

Když ujeli už kus cesty a byli celí mokří a od hojného cákání starých herek samé bláto (což jsou věci, které nikomu na slušném vzhledu nepřidají), vyjasnilo se poněkud a messer Forese s Giottem, kteří jeli až dosud mlčky, si začali povídat. Messer Forese, poslouchaje při jízdě Giotta, jenž byl výtečný vypravěč, jal se jej z boku pozorovat od paty až k hlavě, a když viděl, jak je na něm všechno ošklivé a nehezké, dal se do smíchu, a aniž si všiml, jak sám vypadá, pravil:

"Giotto, kdyby nás teď potkal někdo cizí, kdo tě nikdy neviděl, myslíš, že by uvěřil, že ty, nejlepší malíř na světě, jsi tím malířem?"

Giotto mu hbitě odpověděl:

"Myslím, messere, že by mi to uvěřil teprve tehdy, až by při pohledu na vás nabyl přesvědčení, že znáte alespoň abecedu."

Když tato slova uslyšel messer Forese, uznal, že pochybil, a nahlédl, že mu bylo zapláceno stejnou mincí.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Michele Scalza dokáže několika mladíkům, že Baronciové jsou nejurozenějšími lidmi na světě i v přímoří, a vydělá si tak na večeři.

Paní se ještě smály pohotové Giottově odpovědi, když královna přikázala, aby ve vyprávění pokračovala Fiammetta, a ta se takto rozhovořila:

Když Pamfilo připomněl rod Baronciů, který náhodou vy, mladé paní, neznáte tak jako on, upamatovala jsem se na příběh, v němž

378

se ukazuje, aniž to odbočuje od našeho námětu, jak je to urozený rod. Proto mám chuť vám jej vyprávět.

Není tomu ještě tak dlouho, co v našem městě žil mladík jménem Michele Scalza, jenž byl nejroztomilejší a nejžertovnější člověk na světě a měl pohotově nejnovější příběhy; mladíci florentští byli proto rádi, když se sešli, mohli-li být při tom i on.

Tak se jednou stalo, když byl s několika mladíky v Mont'Ughi, že byla nadhozena otázka: který rod ve Florencii je nejurozenější a nejstarší. Někteří říkali, že Ubertové, jiní že Lambertové, ten jmenoval toho, onen onoho - podle toho, jak jim kdo přišel na mysl.

Scalza je vyslechl a pošklebuje se pravil:

"Ale ale, jací jste tu hlupci! Povídate, a nevíte co. Nejurozenější a nejstarší rod nejen ve Florencii, ale na celém světě v přímoří, jsou Baronciové; v tom jsou zajedno i filozofové a každý člověk, který je zná jako já - a abyste si je nespletli s jinými, mluvím o Baronciech, vašich sousedech u Santa Maria Maggiore."

Když mladíci, kteří čekali, že řekne něco jiného, uslyšeli tohle, vysmáli se mu do jednoho a řekli:

"Věšíš nám hejly na nos; jako bychom neznali rod Baronciů zrovna tak jako ty."

Tu pravil Scalza:

"Nic vám na nos nevěším, nýbrž říkám pravdu, a je-li tu někdo, kdo se chce vsadit o večeri a uspořádat ji pro toho, kdo vyhraje, a jeho šest přátel, kteří jsou mu nejmilejší, vsadím se já velmi rád; ba učiním ještě to, že se podrobím rozsudku toho, koho budete chtít."

Jeden z přítomných jménem Neri Mannini řekl:

"Jsem ochoten vyhrát tuto večeri."

Všichni se shodli, že soudcem bude Piero di Fiorentino, v jehož domě meškali, i odebrali se k němu a s ním i ostatní okolo, aby viděli, jak Scalza prohraje a jak ho to bude mrzet.

Pověděli Pierovi, co se stalo, a ten, ježto byl rozvážný jinoch, vyslechl nejprve výklad Neriho a pak se obrátil k Scalzovi řka:

"A jak ty můžeš dokázat, co tvrdíš?"

Scalza řekl:

"Jak? Dokážu to takovým argumentem, že nejenom ty, ale i tenhle, jenž to popírá, uzná, že mám pravdu. Víte přece, že rod je tím urozenější, čím je starší; to také tadyhleti právě před chvílí říkali. Jsou-li Baronciové starší než ostatní lidé, jsou nejurozenější, a jestliže já vám dokážu, že jsou nejstarší, vyhrávám při, není-li pravda?

Měli byste znát, že Baronciové byli stvořeni ještě v době, kdy se Pánbůh teprve učil modelovat. Ostatní lidé byli stvořeni až potom,

379

kdy už to Pánbůh uměl. Vzpomeňte si jen na rod Baronciů a druhé lidi a uvidíte, že mám pravdu: všichni ostatní mají tvář hezky souměrnou a náležitě úměrných proporcí, kdežto v rodě Baronciů můžete vidět jednoho s obličejem dlouhým a úzkým, druhého s obličejem nad vši míru širokým, tenhle má nos tuze dlouhý, tenhle má nos tuze malý a tamten má ještě navíc bradu vysedlou a obrácenou nahoru a čelisti jako osel; některý má jedno oko větší, některý má jedno oko níže - jejich obličeje se zkrátka podobají tvářím panáků, jak je dělají děti, když se učí kreslit. Jak jsem tedy už řekl, je dosti dobře zřejmé, že Pánbůh je dělal, když se učil modelovat. Jsou proto starší než ostatní lidé, a tedy nejurozenější."

Piero, jenž by sudím, i Neri, jenž dal v sázku večeri, a všichni ostatní si vzpomněli na tváře Baronciů, a když uslyšeli Scalzův výklad, všichni se začali smát a tvrdit, že Scalza má opravdu, že večeri vyhrál, protože Baronciové jsou jistě nejurozenější a nejstarší rod nejen ve Florencii, ale i na světě a v přímoří.

A proto právem pravil Pamfilo, když chtěl ukázat, jak šerednou měl tvář messer Forese, že by se byl za ni styděl i ten nejošklivější z rodu Baronciů.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Manžel přistihne svou choť Filippu s jejím milencem; volá ji před soud, ona se však pohotovou a rozmarnou odpovědí osvobodí a způsobí změnu zákona.

Fiammetta již mlčela a každý se ještě smál novému důvodu, podle něhož Scalza povýšil rod Baronciů nad všechny ostatní, když královna uložila Filostratovi, aby vyprávěl - a ten začal.

Statečné ženy, je krásné umět všude dobře promluvit, ale za nejkrásnější považuji, když to někdo udělá tam, kde si to žádá nezbytnost. Dobře to provedla jedna urozená paní, o níž vám zamýšlím vyprávět; dokázala nejenom rozveselit a rozesmát ty, kteří ji poslouchali, ale navíc ještě uklouzla potupné smrti, jak hned uslyšíte.

V pratském kraji býval kdysi zákon stejně osudný jako krutý, který neznal žádných rozdílu a nařizoval, aby taková paní, kterou

380

přistihl manžel s milencem při cizoložství, byla upálena stejně jako ta, která byla přistižena, že obcovala s nějakým mužem za peníze.

Za vlády tohoto zákona se jednou přihodilo, že Rinaldo de'Pugliesi dopadl svou choť, urozenou, krásnou a nad jiné líbeznou paní, jíž bylo jméno paní Filippa, když v noci ve své světnici spočívala v náručí Lazzarina de'Guazzagliotri, urozeného mladíka a krasavce tohoto kraje, kterého paní milovala jako sebe samu. Když je Rinaldo spatřil, tuze se rozvzteklil a stěží se udržel, aby se na ně nevrhl a nezabil je. Byl by jistě povolil návalu hněvu a byl by to udělal, kdyby se byl nestrchoval sám o sebe.

Tím se tedy uklidnil, ale nijak nemínil zmírnit to, co nařizoval pratský zákon a co on nemohl sám udělat, to je usmrtit

paní. A protože měl dost náležitých svědeckv dokazujících panin poklesek, s nikým se neradil, a sotvaže nastal den, obžaloval svou paní a dal ji předvolat před soud.

Paní byla velmi srdnatá, jak už bývají ženy, které jsou doopravdy zamilovány, a třebaže ji někteří její přátelé a příbuzní od toho zrazovali, rozhodla se rázně, že před soud předstoupí tím spíše, že chtěla raději vyznat pravdu a statečně zemřít než hanebně uprchnout, být odsouzena v nepřítomnosti a žít ve vyhnanství, čím by byla projevila, že není hodná takového milence, jako byl ten, v jehož náručí strávila předešlou noc. A třebaže ji mnoho paní a mužů, kteří ji doprovázeli, nabádalo, aby zapírala, přišla k podestovi a s pevným pohledem a rozhodným hlasem se otázala, čeho si od ní žádá.

Podesta se na ni podíval, a když viděl, že je překrásná a jaké má chvályhodné chování, ba jak je statečná, o čemž svědčila její slova, byl jat soucitem k ní i obavami, že se paní k činu přizná a že ji bude muset poslat na smrt, aby uchránil svou čest. Protože se jí ovšem nemohl nedotazovat na věc, kvůli níž sem přišla, řekl:

"Paní, jak vidíte, zde je Rinaldo, váš manžel, a žaluje, že vás přistihl - jak praví - s jiným mužem podle zákona, jenž nařizuje, aby vás vydal na smrt. Nemohu to však učinit, jestliže se vy nepřiznáte, a proto dávejte dobrý pozor, až mi budete odpovídat a budete mi říkat, zda je pravda to, z čeho vás manžel viní."

Paní to nikterak nevystašilo a tuze roztomilým hlasem pravila:

"Pane, je pravda, že Rinaldo je můj manžel a že mě minulé noci nalezl v Lazzarinově náručí, v níž jsem spočinula mnohokrát předtím, neboť ho miluji upřímnou láskou z celého srdce. Nebudu to zapírat; jsem totiž jista, že je vám známo, že zákony mají být pro muže i pro ženy a že mají být dělány se souhlasem těch, jichž se týkají.

381

Tak tomu však není u tohoto zákona, postihujícího pouze ubohé ženy, které by jej mohly udělat mnohem lépe než muži. Krom toho jediná žena nedala souhlas, ba jediná nebyla zavolána k tomu, když byl tento zákon dělán; z těchto důvodů je proto možno nazvat jej po zasluzě špatným.

Chcete-li být jeho vykonavatelem a zahubit mé tělo a svou duši - to je vaše věc; leč nežli začnete něco posuzovat, prosím vás, abyste mi prokázal malou laskavost, a to tu, abyste se zeptal mého manžela, zda jsem se mu pokaždé a vždy, kdy mu bylo libo, aniž jsem jedinkrát řekla ne, zcela oddala či neoddala."

Rinaldo ani nečekal, až se ho podesta otáže, a hbitě odpověděl, že paní zajisté mu poskytla veškeré své rozkoše, kdykoli o to požádal.

"Nuže," pokračovala hned nato paní, "jestliže měl ode mne vše, co potřeboval a co se mu líbilo, táži se vás, messere podesto, co jsem měla nebo mám dělat s tím, co zbývá? Mám to hodit psům? Není mnohem líp posloužit tím příjemnému člověku, který mě má rád víc než sebe, než to nechat přijít vniveč a nazmar?"

K tomuto soudu s tak významnou a vyhlášenou paní se sešli skoro všichni Pratští, a když uslyšeli tak rozmarnou otázku, dali se do náramného smíchu, ale hned nato všichni takřka jedním hlasem křičeli, že paní má pravdu a správně mluví. A ještě než se odebrali odtamtud, změnili na radu podestovu onen krutý zákon a ponechali v něm jen to, že postihoval pouze ty ženy, které se zpronevěřily svým mužům za peníze.

A tak Rinaldo odešel od soudu zahanben svým pošetilým počínáním, paní však se vracela domů slavně, veselá a osvobozená, jako by byla vzkříšena z ohně.

PŘÍBĚH OSMÝ

Fresco nabádá svou neteř, aby se nezhlížela v zrcadle, vidí-li nerada - jak říká - protivné lidi.

Příběh, který vypravoval Filostrato, dotkl se nejprve studu v srdcích poslouchajících paní a cudný ruměnc, jenž se objevil na jejich tvářích, byl toho znamením; posléze však začala jedna paní pokukovat

382

po druhé, protože se sotva mohly smíchy udržet a s úsměvem naslouchaly. Když však dospěl příběh ke konci, královna se obrátila k Emilii a přikázala jí, aby pokračovala. Ta vzdychla, a jako by se probírala ze spánku, začala hovořit:

Půvabné dívky, protože mě hluboké zamyšlení odvedlo velmi daleko odtud, přicházím, abych poslechla naši královnu, s příběhem snad mnohem menším, než bych byla přišla, kdyby byl býval můj duch přítomen - a budu vám vyprávět o pošetilé chybě jedné dívky, kterou by byl její strýc žertovnou narážkou napravil, kdyby dívka byla bývala taková, aby jeho narážce porozuměla.

Jistý muž tedy, jménem Fresco da Celatico, měl neteř, která měla roztomilé jméno Ciesca a byla krásné postavy a tváře - ovšem nikoli oné andělské, jakou jsme už tak častokrát užívali. Považovala se však za tak vzácnou, že si zvykla hanit muže i paní a vše, co viděla, aniž přihlížela k tomu, jaká je sama: byla totiž mnohem nepříjemnější, protivnější a popudlivější než kterákoli jiná žena, protože nic jí nebylo a nemohlo být po chuti, a krom toho byla tak domýšlivá, že i kdyby byla pocházela z francouzských králů, bylo by té její domýšlivosti příliš.

Kdykoli šla po ulici, všude cítila takový zápach hadrů, že nedělala nic jiného, než že kroutila nosem, jako by zápach vycházel z každého, koho viděla či potkala.

Leč nechme stranou mnoho jejích nepěkných politováníhodných způsobů. Jednoho dne se stalo, že se vrátila domů, kde byl i Fresco, sedla si vedle něho, a ohrujíc ještě nos nad tím a nad oním, nedělala nic jiného, než že se pořád ofrňovala. Proto se jí Fresco otázel:

"Co to má znamenat, Ciesco? Je svátek a ty ses vrátila už tak záhy domů?"

Ciesca strojeně zašveholila:

"Je pravda, že jsem se vrátila brzy, ale to proto, že nevěřím, že by někdy na této zemi bylo bývalo tolik nepříjemných a protivných mužů a žen, jako je jich dnes; ulici nepřešel jediný člověk, který by mi nebyl odporný jako neštěstí. Nevěřím

také, že by kdy byla na světě žena, jíž by bylo odpornější víc než mně dívat se na nechutné lidi; nechtěla jsem je už ani vidět, a proto jsem se vrátila domů."

Fresco, jemuž se ohavné neteřiny způsoby tuze nelíbily, na to pravil:

"Dceruško, jestliže se ti protivní lidé nelíbí tou měrou, jak říkáš, nezhlížej se nikdy, chceš-li být veselá - v zrcadle."

Ciesca však byla prázdnější než třtina, ačkoliv sama sobě připadala

383

moudrá jako Šalamoun, pochopila proto smysl Frescovy narážky nejinak, než by jej byl pochopil beran; ba prohlásila dokonce, že se bude dívat do zrcadla jako jiné. Tak zůstala třet ve své hlouposti a ještě v ní trčí.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Guido Cavalcanti zaobaleně potupí několik florentských rytířů, kteří ho zaskočili.

Když královna seznala, že se Emilia se svou povídkou již osvobodila ze své povinnosti a že je řada už jen na ní samé - nehledě na Dionea, jenž měl výsadu vyprávět poslední -, jala se takto hovořit:

Ačkoli jste mě dnes, roztomilé paní, připravily více než o dva příběhy, jež jsem vám zamýšlela vyprávět, přece jen mi ještě jeden zůstal; a v jeho závěru je tak hlubokomyslný vtíp, jaký tu snad dosud nikdo nevyprávěl.

Víte zajisté, že v minulých dobách byly v našem městě velmi krásné a chvályhodné zvyky, z nichž se však žádný neudržel do dnešních časů, protože s bohatstvím vyrostla i lakota a ta je všechny zapudila. Mezi ně patřil i takový mrav, že se na určitých místech Florencie scházivali urození lidé z kraje a tvořili společnosti o určitém počtu lidí, do nichž mohli být přijati jen takoví, kteří mohli snadno nést výdaje - a pak jeden den ten, druhý den onen, každý postupně ve svůj den celou společnost hostil; do takovéto společnosti měli čest být pozváni i urození pání odjinud, když přijeli do města, a rovněž měšťané. Alespoň jednou do roka se celá společnost stejně oblekla, jezdila v nejpamátelnějších dnech po městě a obvykle o hlavních svátcích, nebo když do města přišla nějaká radostná zpráva o vítězství či o něčem jiném, pořádala společnost hry se zbraněmi.

K těmto společnostem patřila i společnost pana Betta Bruneleschiho a pan Betto a jeho druzi se náramně pachtili, aby získali mezi sebe pana Guida Cavalcanta de'Cavalcanti, což mělo svou příčinu: kromě toho totiž, že patřil mezi nejlepší logiky, co jich měl svět, a byl nejznamenitějším filozofem přírodním (oč se ovšem společnost pana Betta málo starala), byl pak Guido i velmi roztomilým,

384

způsobným a výmluvným mužem a vše, co chtěl učinit a co se sluší na urozeného člověka, uměl udělat líp než kdokoli jiný; přitom byl také nesmírně bohatý, a lze-li to tak říci, dovedl ctít ty, o nichž si myslel, že si toho zasluhují.

Leč panu Bettovi se nikdy nepodařilo získat ho do své společnosti a soudil s celou svou družinou, že příčina je v tom, že se Guido častým hloubáním stal samotářem. Protože se Guido někdy přikláníl k názorům epikurejců, říkalo se také mezi prostým lidem, že Guidovo hloubání vede pouze k tomu, aby mohl dokázat, že není Boha.

Jednoho dne vyšel Guido ze sadu svatého Michala a prošel korzou Amidarovským, kudy často chodíval, až k svatému Janu, kde bývaly kolem dokola mramorové hrobky, jež jsou dnes v Santa Reparata, a octl se mezi porfyrovými sloupy, jež tu stojí, jakož i mezi hrobkami a branou u svatého Jana, která byla zavřená. A tu se stalo, že po náměstí u Santa Reparata jel právě se svou společností messer Betto, a když zpozoroval mezi těmi hrobkami Guida, pravil:

"Pojďme ho dopálit."

Pohodli žertem koně, jako by se hnali do útoku, a dříve než se nadál, obklopili ho a jali se hovořit:

"Guido, ty odmítáš být členem naší společnosti, ale co z toho budeš mít, až dokážeš, že není Boha?"

Guido viděl, že ho sevřeli ze všech stran, i odvětil hbitě:

"Pánové, tam, kde jste doma, mi můžete říkat, co chcete!"

Po těchto slovech se chytil rukou jedné hrobky - byla sice dost vysoká, ale on byl tak mrštný, že přeskočil na druhou stranu. A když se jim takto vymkl, odešel.

Všichni se společností se dívali jeden na druhého a říkali, že Guido nemá všech pět pohromadě, že to, co jim odpověděl, nemá žádný smysl a že přece oni nemají nic společného s místy, kde jsou, právě tak jako jiní občané, a sám Guido.

Messer Betto se však k nim obrátil a pravil:

"Vy nemáte všech pět pohromadě, když jste mu neporozuměli: řekl vám slušně a několika slovy největší urážku na světě. Rozhlédněte se dobře - tyto hrobky jsou přece domy mrtvých, do nichž se kladou a kde přebývají nebožtíci; řekl-li tedy, že je to náš domov, dává nám tím na srozuměnou, že my i ostatní lidé jsme hlupci a nevzdělanci ve srovnání s ním a jinými určenými lidmi, ba že jsme horší než umrlci, a proto že jsme tu doma."

Tu každý pochopil, co chtěl Guido říci, zastyděli se a nikdy už ho neškádli; messera Betta pak od té chvíle považovali za duchaplného a bystrého rytíře.

385

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Mnich Cipolla slíbí vesničanům, že jim ukáže péro z křídla archanděla Gabriela; když však najde místo péra uhlí, namluví jim, že je to ono uhlí, na němž byl pečen svatý Vavřínek.

Když každý ze společnosti uspěl se svým příběhem, seznal Dioneo, že je na něm, aby začal vyprávět. Nečekal proto na zvláštní vyzvání, přikázal, aby mlčeli ti, kteří ještě vychvalovali Guidův břitký vtíp, a spustil:

Ačkoli mám, rozkošné paní, výsadu mluvit o tom, co se mi líbí nejvíce, nezamýšlím se dnes odchýlit od látky, o níž jste

tak obratně vyprávěly; půjdu ve vašich stopách a povím vám, jak zchytralou a hbitou výmluvu si našel jakýsi mnich svatého Antonína, aby unikl hanbě, kterou mu uchystali dva mladíci. Podíváte-li se na slunce, jež stojí ještě uprostřed oblohy, nebude se vám příběh zdát dlouhý, neboť mám-li jej ukončit, jak náleží, musím vyprávět poněkud zešíroka. Certaldo, jak jste možná slyšeli, je městečko ve Val d'Elsa a je to místo v našem kraji, v němž vždy - ačkoli je maličké - bydleli urození a zámožní lidé. Do něho docházel po dlouhá léta jeden z bratří svatého Antonína, jenž slul Cipolla, a sbíral tady od hlupáků almužny, protože zde vždy nalézal dobrou pastvu; byl tu snad stejně rád vidán jak ze zbožnosti, tak vzhledem k svému jménu - Cipolla přece znamená cibule a v tomto kraji se rodí cibule proslulá po celém Toskánsku. Tento fráter Cipolla byl malé postavy, nazrzlého vlasu a veselé tváře; byl to nejvyprávěnější lišák na světě a mimoto tak výtečný a pohotový mluvka - ač neměl žádné vědomosti -, že by ho byl každý, kdo ho neznal, považoval nejenom za velikého řečníka, ale byl by řekl, že je to sám Cicero nebo Quintilián. Všechny lidi v kraji byl buď kmotrem, nebo přítelem, nebo oblíbencem.

Nuže tento Cipolla přišel podle svého zvyku jednoho dne měsíce srpna do Certalda, a když za nedělního rána šli všichni dobří mužové a ženy z okolních míst na mši do farního kostela, předstoupil před ně, když se mu zdálo, že nadešla příhodná chvíle, a pravil.

"Pánové a paní, jak víte, je vašim zvykem posílat každý rok chudáčkům pana barona svatého Antonína něco zrní a něco potravin; ten posílá málo, onen mnoho, každý podle toho, jak může a jak je

386

zbožný, aby mu blahoslavený svatý Antonín ostříhal osly, voly, prasata a ovce. A kromě toho jest vám platiti, zvláště těm, kteří jsou zapsáni v naší družině, malý dloužek, který se platí jednou do roka, pročez mě pan opat, můj představený, poslal, abych ty věci sebral; po třetí hodině odpolední tedy, až uslyšíte zvonit, přijdete sem před kostel, kde podle starého zvyku vyslechnete kázání a budete líbat kříž; mimoto však vám z obzvláštní laskavosti ukáži - neboť vás všechny znám jako velmi oddané ctitele pana barona svatého Antonína - jeden přesvatý a přelibezný ostatek, který jsem kdysi já sám přivezl ze svatých zemí ze zámoří. Je to péro z křidel svatého Archanděla, jež ztratil ve světnici Panny Marie, když k ní přišel s poselstvím z Nazaretu."

Promluvil takto, odmlčel se a vrátil se na mši.

Při tomto výkladu frátera Cipolly stáli mezi ostatními před kostelem dva tuze nadaní mladíci; jeden se jmenoval Giovanni de Bragoniera a druhý Biagio Pizzini. A když se společně dosyta vysmáli ostatku mnicha Cipolly - ačkoli byli mnichovými přáteli a kamarády s ním -, usmyslili si, že s tím pérem provedou nějaký šprým. Věděli, že si mnich Cipolla ráno smlouval oběd u svého přítele v městečku; jakmile tedy zjistili, že Cipolla je již u stolu, vyšli na ulici, vešli do hostince, odkud mnich odešel, a jejich záměrem bylo, že Biagio zabaví Cipollova sluhu a Giovanni že najde mezi mnichovými věcmi ono péro, ať už je jakékoliv, aby věděli, co bude potom mnich lidem o tomto péru vykládat.

Mnich Cipolla měl sluhu, jemuž jedni říkali mrož Guccio, jiní špína Guccio a někteří mu dokonce říkali prase Guccio; byl to takový ničema, že se mu po pravdě ani Lippo Topo svými kousky nevyrovnal. Mnich Cipolla o něm velmi často ve společnosti vyprávěl šprýmy a říkával:

"Můj sluha má devět vlastností. Kdyby měl jedinou z nich Šalamoun nebo Aristoteles nebo Seneca, určitě by zkazila veškerou jejich ctnost, veškerou jejich pověst, veškerou jejich svatost. Považte tedy, jaký je to asi člověk, když nemá ani ctnost, ani pověst, ani svatost, ale má devět vlastností."

Když se ho pak někdy ptali, jakých je to těch devět vlastností, dal to do rýmu a odvětil:

"Je lhavý, špinavý a líknavý, pomlouvá, odmlouvá, z všeho se vyzouvá, nekňuba je, dutá hlava a způsobilost neuznává. Kromě toho má ještě jiné chybičky, ale o těch je lépe pomlčet. A nanejvýš k smíchu je na tom to, že se chce všude, kam přijde, oženit a najmout si domek. Ačkoli má ohromná černá zamaštěná vousiska, má

387

za to, že je náramně krásný a líbezny, a namlouvá si, že jsou do něho všechny ženy celé pryč, sotvaže ho uší; kdybych mu to trpěl, běhal by za nimi, až by si boty prodřel. Je pravda, že mi velice pomáhá, neboť kdykoli chce někdo se mnou mluvit důvěrně, neopomene nikdy vyslechnout také svůj díl; a stane-li se, že se mě někdo na něco ptá, má velký strach, že nebudu umět odpovědět, a pohotově tedy za mne odpovídá buď ano, nebo ne, jak se to podle jeho soudu hodí."

Toho sluhu tedy zanechal mnich Cipolla v hostinci a nakázal mu, aby bděl nad jeho věcmi a aby dbal, že se jich nikdo nedotkne, zvláště pokud jde o vaky, neboť jsou v nich uloženy svaté věci.

Leč hlupák Guccio, jenž dlel v kuchyni ještě raději než slavík na zelených snítkách - zvláště když tam věřil nějakou sukni -, užíval v kuchyni této hospody jakousi tučnou, širokou, čapatou a škaredou ženštinu s dvojicí prsů, jež se podobaly dvěma košům na hnůj, a s obličejem, který vypadal jako z rodu Baronciů; žena byla celá upocená, zamaštěná a začouzená, ale sluha nechal světnici frátera Cipolly i jeho věci všem napospas a nejínek, než se vrhla sup na mršinu, vtrhl do kuchyně, uvelebil se u krbu - ačkoli byl ještě srpen -, a nahřívaje se, jal se rozprávět s tou ženou, jež slula Nuta. Říkal jí, že má doklady o tom, že je z urozeného rodu, že má na tisíce zlatáků (nepočítaje v to ty, které dlužil, ježto těch bylo spíše více než méně), že umí vyprávět a dělat spoustu věcí, až by koukala. A přestože měl čepici tak zamaštěnou, že by stačila na kotel polévky v opatství Vysokožlebském, že měl rozedraný a záplatovaný kabátec, jenž byl kolem krku a pod paží plný skvrn a hemžil se barvami víc než tatarské nebo indické látky, přestože měl úplně rozbité boty a děravé punčochy, vyprávěl jí, že je hrabě z Castiglione, že ji chce obléci a okrášlit a vytáhnou tady z té bídě, aby nemusela sloužit jiným, a dát jí naději na lepší osud, i když ona nemá zhola žádné jmění; řekl jí náramně jímavě ještě dost jiných věcí, ale dopadlo to, jako by mluvil do větru, kterýžto konec vzaly jeho podniky vždycky.

Oba mladíci tedy zastihli Guccia-prase, jak se točí kolem Nuty. Byli s tím spokojeni, protože jim to uspořilo polovinu námahy a nikdo jim nebránil, aby vstoupili do světnice mnicha Cipolly. Shledali, že je otevřená, vešli, a věc, kterou

hledali, našli; vzali vaky, v nichž bylo péro, otevřeli je, vytáhli malou krabičku zabalenou do gentského hedvábí, a když ji rozbali a otevřeli, našli v ní péro z papouščího ocasu, o němž usoudili, že to asi bude to, které mnich slíbil ukázat obyvatelům Certalda.

388

Mohl je ovšem tehdy velmi snadno přesvědčit, protože egyptské tretky nepronikly ještě do Toskánska, a jestliže pronikly, tedy jen poskrovnu, nikoli jak se stalo poté, když se dostaly do Itálie k její zkáze ve velkém množství. Jestliže však byly někde známy málo, v tomto kraji o nich nevěděl takřka nikdo, ba lidé tu setrvali v hrubé nevědomosti svých předků, kteří jaktěživi neviděli papoušky a ani si nevzpomínali, že by byli o nich někde něco slyšeli.

Mladíci tedy byli spokojeni, že našli péro, vzali je, a aby krabička nezůstala prázdná, naplnili ji uhlím, jež našli v koutě světnice; pak skříňku zavřeli, všechno uspořádali tak, jak to našli, odešli zvesela s pérem, aniž je kdo spatřil, a těšili se, co bude říkat fráter Cipolla, až najde místo péra uhlí.

Když prostí mužové a ženy, kteří byli v kostele, uslyšeli, že uvidí péro z křídla archanděla Gabriela, odešli po odsloužení deváté domů; a jeden to řekl sousedovi, ten zas druhému a tak se to dověděli všichni, takže všichni, sotvaže se najedli, běželi v hojném počtu do městečka a všichni - muži i ženy - nesmírně toužili a přáli si užít toto péro.

Mnich Cipolla zatím dobře poobědval, pak se trochu prospal, pak vstal, a když uslyšel, že se sešlo nesmírné množství venkovanů, aby zhlédli péro, poslal pro hlupáka Guccia, aby přišel za ním ke kostelu a vzal s sebou vaky a zvonky.

Guccio - ač se odtrhl od Nuty jen s velkou námahou - vzal požadované věci a šel s nimi ke kostelu. Když se tam konečně doloudal (neboť měl žaludek obtížený množstvím vody), mnich Cipolla mu nakázal, aby se odebral ke kostelním vratům a začal pořádně vyzvánět.

Poté fráter Cipolla - aniž se přesvědčil, zda se mu někdo nehrabal v jeho věcech - začal kázat ke shromážděnému lidu a napovídal mnoho věcí, které mohly být na prospěch věci - a když dospěl až k tomu, že měl ukázat péro z křídla archanděla Gabriela, dal zapálit dvě voskovice, pomodlil se slavnostně Confiteor, něžně rozbil látku, vyňal skříňku a smekl čepičku.

Pak pronesl několik slov k chvále a oslavě archanděla Gabriela a jeho ostatku a posléze otevřel skříňku.

V té chvíli ovšem seznal, že je plná uhlí, leč nepojal podezření, že to udělal Guccio-mrož, ani mu nespílal, že hlídal tak špatně. Jen tiše klnul sám sobě, že ho pověřil hlídáním svého majetku, když věděl, jaký je to nedbalec, neposlucha, lajdák a nepozora. Nicméně, aniž změnil barvu v obličej, pozdvihl tvář a ruce k nebi a pravil, aby to všichni slyšeli:

"Bože, budiž vezdy chválena tvá moc!"

389

Nato zavřel skříňku, obrátil se k lidu a pravil:

"Pánové a paní, vezte, že v dobách, když jsem byl ještě tuze mlád, poslal mě představený do těch míst, kde vychází slunce, a výslovně mi uložil, abych se pídil po Porcelánových privilegiích, která mají větší užitek pro jiné než pro nás, i když se za jejich pečetě nic neplatí.

I vydal jsem se na cestu. Vyrazil jsem z Benátek, cestoval jsem přes Řecké předměstí, přes království Líbeznici, přes Děvkonic a dojel jsem nikoli bez velké žízně do Vydědénova, odkud jsem se dostal na Sardinii. Proč bych vám však měl popisovat všechny kraje, jimiž jsem se ubíral? Přepnul jsem rukáv svatého Jiří a dostal jsem se do Šejdírní a Šaškární, do zemí, jež jsou tuze obydlené a žijí v nich mnohé národy. Nato jsem přijel do země Balamucie, kde jsem se setkal s mnoha našimi mnichy i mnoha jinými řeholemi; přicházeli tam z lásky k Bohu, nic tam nedělali, tuze málo se starali o trampoty svých bližních, byli všude, kde viděli, že jim kyne užitek, a neplatili jinými penězi než těmi, jež nebyly raženy. Odtud jsem se dostal do Abruzz, kde muži i ženy chodí po horách v dřevácích a nadívají vepře klobásami a jitřnicemi. O kus dál pak jsem se setkal s lidmi, kteří nosili chléb na holích a víno v pytlích, a odtud jsem se dostal do hor, kde všechny řeky tečou do kopce.

Zkrátka, brzy jsem byl tak hluboko, že jsem se dostal až do Indie Špičaté a zde - přísahám na šaty, které mám na sobě - jsem viděl ve vzduchu lítat kosy, čemuž jistě neuvěří nikdo, kdo to na vlastní oči nespatřil. Zalhat mi to nedovolí Maso del Saggio - ten veliký kupec, s nímž jsem se tam setkal; louskal tam cvrčky a prodával slupky v malém.

Ježto jsem však nemohl nalézt to, co jsem hledal, a protože se do těch míst jede z Indie po vodě, vrátil jsem se zpět a dospěl jsem do těch svatých zemí, kde se v létě prodává studený chléb za čtyři denáry a teplý zadarmo. Zde jsem se setkal s důstojným pánem Nenadávejte Buďtetakdobrý, velectihodným patriarchou jeruzalémským. A ten z úcty k rouchu pana barona svatého Antonína, jež jsem stále nosil na sobě, chtěl, abych popatřil na všechny svaté ostatky, jež měl; bylo jich tolik, že kdybych vám je chtěl všechny vypočíst, nedostal bych se ke konci ani za několik mil. Ale abych vás nezarmoutil, o některých vám přece jen povím.

Nejprve mi ukázal prst Ducha svatého, který byl neporušený a pořád stejný, jako býval kdysi, kučery svatého Serafína, jenž se zjevil svatému Františkovi, nehet nějakého cherubína, jedno žebro z těla, jež bylo učiněno slovem, a dále pak šaty svaté Věry

390

katolické. Měl tu i několik paprsků z hvězdy, jež se ukázala třem králům na východě, lahvičku s potem, který vypotil svatý Michal při boji s ďáblem, čelist Smrti svatého Lazara a jiné ostatky.

A protože jsem mu ochotně přenechal opis strání Černého vrchu v lidové řeči a několik kapitol Bobkosazenice, po kterýchžto se už dlouho pídil, rozdělil se se mnou o své svaté ostatky a dal mi jedno rameno svatého kříže, několik zvuků zvonu z chrámu Šalamounova v lahvičce, péro z křídla archanděla Gabriela, o němž jsem vám vyprávěl, a dřevák svatého Gerada Villamagny, který jsem nedávno věnoval ve Florencii jakémusi Gerardovi di Bonsi, jenž má svého

patrona ve velké úctě. A dali mi také trochu uhlí, na němž byl pečen blahoslavený mučedník svatý Vavřinec. Všechny tyto věci jsem nábožně přijal a všechny mám.

Pravda ovšem také je, že mi můj představený nedovolil, abych je ukazoval dříve, dokud se nezjistí, zda jsou právě čili nic. Ježto však tyto ostatky udělaly už několik zázraků a protože jsme o tom dostali list od patriarchy, představený mi dal už povolení, abych je ukazoval. Bojím se je však někomu svěřit, a proto je nosím s sebou.

Nosím, pravda, péro z křídla archanděla Gabriela v jedné škatulce a uhlí, na němž byl pečen svatý Vavřinec, v druhé; jedna je však jako druhá, a tak se mi stává, že si je spletu. To se mi stalo také nyní; myslel jsem si, že беру škatulku s pérem, a zatím jsem vzal škatulku s uhlím. Nezdá se mi však, že zde došlo k nějakému omylu, naopak, tuším v tom vůli boží. Ta mi ani také vtiskla škatulku s uhlím do rukou, neboť - právě si vzpomínám - za dva dny máme svátek svatého Vavřince.

Proto tedy patrně Bůh chtěl, abych vám ukázal uhlí, na němž byl opékán svatý Vavřinec, čímž se má roznítit ve vašich duších úcta k tomuto světcí, a proto mi nedal vzít s sebou péro, jak jsem zamýšlel, ale přiměl mě přinést požehnané uhlí, uhašené šťávou z tohoto svatého těla.

Nuže, blahoslavené dítky, smekněte čepice a zbožně přistupte blíže, abyste je viděly.

Již napřed však vězte, že každý, kdo je dotýkán tímto uhlím ve znamení kříže, ani jednou za rok se nepopálil ohněm tak, aby ho to bolelo."

Domluvil, zazpíval chvalozpěv k svatému Vavřinci, otevřel skříňku a ukázal uhlí. Pošetilí lidé hleděli na ně s údivem a převelice zbožně se začali tlačit kolem frátera Cipolly, nabízeli mu hojnější dary než kdy jindy a každý prosil, aby se ho uhlím dotkl.

Mnich Cipolla tedy vzal kus uhlí do ruky a začal dělat mužům

391

i ženám na bílé součásti oděvu tak velké kříže, jaké se tam jen vešly, a tvrdil přitom, že uhlí ve škatulce neubude, ale bude ho opět tolik jako dřív - což prý se mu už několikrát stalo.

Tímto způsobem, a ne bez velkého užítu pro sebe, pokřizoval všechny lidi v Certaldu a vysmál se obratným výmyslem těm, kteří se domnívali, že se vysmějí jemu, když mu vezmou péro a nahradí je uhlím. Ti pak, protože byli rovněž na kázání a slyšeli, jaké kličky použil a jak se dlouhým povídáním dostal ze svízelného postavení, smáli se, div se jim sanice nevykloubily. A když všichni lidé odešli, přistoupili k němu, s nesmírnou veselostí mu pověděli, co provedli s jeho škatulkami, a ruče mu vrátili péro, jež příštím rokem posloužilo fráterovi právě tak dobře jako tentokrát uhlí.

I tento příběh poskytl celé společnosti převelikou zábavu a potěšení a všichni se velice smáli fráteru Cipollovi, zejména jeho putování a ostatkům, jak těm, které spatřil, tak těm, které přivezl. A když královna seznala, že příběh je u konce a tím i její kralování, povstala, sňala korunu, se smíchem ji vložila Dioneovi na hlavu a pravila:

"Nadešel čas, Dioneo, abys také trochu poznal, jaké břímě je to, když máš ženy vést a vládnout jim. Buď tedy králem a vládni tak dobře, abychom tě mohli nakonec za tvou vládu pochválit."

Dioneo přijal korunu a pravil s úsměvem:

"Dosti často jste už mohli vidět krále - včetně králů Šachových -, kteří byli mnohem cennější než já. Budete-li mě však poslouchat tak, jak se patří poslouchat opravdového krále, postarám se určitě o to, bez čeho žádná slavnost není veselá. Nechme však už řeči - povládnou, jak dovedu."

Poté si dal podle zavedeného obyčeje zavolat správce, náležitě mu přikázal, co má za jeho vladaření dělat, a pak řekl:

"Vážené paní, mluvilo se tu na různý způsob o lidské vynalézavosti a rozličných případech, a bylo toho řečeno tolik, že pochybuji, zda bych byl i po velkém pachtění přišel na to, o čem by se mělo vyprávět, kdyby sem nebyla zavítala paní Liciska, jež mi svými řečmi poskytla námět k zítřejšímu vyprávění. Jak jste slyšely, tvrdila, že žádná její sousedka nešla za muže jako panna, a dodala, že dobře ví, kolik všelijakých kousků provedly ženy manželům. Ponechávám však stranou první část jako dětinskost a soudím, že druhá část bude pro rozhovor zábavnější; a ježto má Liciska pravdu, chci, aby se zítra vyprávělo o taškařicích, jimiž dílem z lásky, dílem pro svou záchranu obalamutily ženy své manžely, ať už to ti chudáci upozorovali nebo neupozorovali."

392

Některým paním se zdálo, že není pro ně dosti vhodné, aby vyprávěly na tento námět příběhy, a prosily, aby byl stanovený námět změněn.

Král jim však odvětil:

"Paní, vím dobře, co jsem uložil, právě tak jako vy, a to, co mi chcete dokazovat, nemůže mě od toho odvrátit, zvláště proto, že za dnešních časů je ženám i mužům dovoleno vyprávět, co se jim líbí, jen když se vystřihají nečestných skutků. Což nevíte, že následkem strašlivé rány, která nás stihla, soudcové opustili soudní dvory, zákony jak lidské, tak božské mlčí a každému je dopřána plná volnost, aby si mohl zachovat život? Jestliže se během vyprávění uvolní vaše počestnost, a to nikoli proto, abyste mohly neslušně jednat, nýbrž proto, abyste pobavily sebe a druhé, nevidím v tom žádný spravedlivý důvod, za který by vás mohl někdo v budoucnu kárat.

Mimoto se všechna společnost chovala od začátku do této chvíle převelice počestně, ať už se tu mluvilo o čemkoli, a proto se mi nezdá, že by se tu byl někdo poskrvil nějakým činem, a věřím, že se jím s pomocí boží nepotřísnil. Kdo by také neznal vaši počestnost, kterou po mém soudu nemohou narušit ani rozmarné hovory, ale ani strach před smrtí?

Mám-li říci pravdu - je možné, že kdyby se někdo dověděl, že jste se jednou vyhnuly vyprávění o těchto hloupostech, podezřívá by vás, že jste se někdy v těchto věcech provinily, a proto že jste nechtěly o nich hovořit, nemluvě už o tom, že byste projevíly pěknou úctu ke mně; já vás poslouchal všechny a teď, když jste mně zvolily králem, chcete mi

vázat ruce a nechcete vyprávět o tom, co jsem vám přikázal. Nechtě tedy už té zaujatosti, která sluší spíše špatným duším než vašim, a přemýšlejte každá, jak byste hezky vyprávěla."

Když paní vyslechly králova slova, pravily, že učiní, jak si přeje, aby však každý měl volnost dělat do večere, co je mu libo.

Slunce bylo ještě velmi vysoko, neboť vyprávění trvalo tentokrát krátce, a protože Dioneo s ostatními mladíky začali hrát dámu, zavolala Elisa ostatní paní stranou a pravila jim:

"Mám v úmyslu zavést vás do míst, která jsou dosti blízko tady odtud; říká se jim Panenské údolí a myslím, že žádná z vás tam dosud nebyla. Nenašla se dosud vhodná chvíle, abych vás tam zavedla; dnes je však slunce ještě vysoko, a máte-li chuť tam jít, jsem přesvědčena že budete - až se tam octnete - převelice spokojeny, že jste tam šly."

393

Paní odvětily, že jsou připraveny vydat se tam, i zavolaly jednu ze svých služebných, a aniž se slůvkem zmínily mladíkům, vydaly se na cestu; když pak ušly něco přes míli cesty, dorazily do Panenského údolí. Vstoupily do něho velmi úzkou stezkou, po jejíž jedné straně tekł čistoučký potůček; byl naň tak krásný a rozkošný pohled, zvláště v době velkého parna, jak si je jen možno představit.

V údolí byla plošina - jak mi potom jedna z paní vyprávěla - a ta byla tak kulatá, jako by ji někdo udělal podle kružítká, ačkoli vypadala na dílo přírody, a nikoli lidské ruky. Měla v obvodu něco přes půl míle, kolem ní čnely nepříliš vysoké kopce a na každém jejich vrcholku bylo vidět palác vystavěný jako hezký hrádek.

Stráně těchto kopečků klesaly stupňovitě, jak to vidáme v divadlech, kde se odshora dolů táhnou stupně, jež se v kruhu zužují.

Pokud byly tyto svahy obráceny na stranu polední, byly plné vinic, oliv, mandlovníků, třešní, fíků a nejrůznějších ovocných stromů, takže ani píď půdy neležela ladem. Ty svahy, na něž hleděl Velký vůz, byly hustě zarostlé dubovými háji, jasany a jinými zelenajícími se stromy.

Na rovině pak nebylo víc místa než na stezce, po níž paní přišly; rostlo tam mnoho jedlí, cypřišů, vavřínu i borovic, které byly tak pěkně promíchány a umístěny, jako by je byl sázel ten nejznamenitější umělec. Pod nimi bylo málo slunce nebo vůbec žádné, ač stálo vysoko, a jeho paprsky nepronikaly až k zemi, na níž byl trávník z drobounké travičky, plný purpurových a jiných květin.

Nemenší potěšení krom toho všeho skýtal potůček, jenž se skoky řítíl přes kamení z jednoho údolí, které leželo mezi těmi kopci, a přitom bublal, což bylo rozkošné na poslech i na pohled, neboť voda stříkala vůkol a podobala se z dálky rtuti, jež je v něčem stlačena a rozprskává se. V místech, kde potůček dorazil až k malé rovině, srovnal se do malého koryta, běžel jím zprúdka až doprostřed roviny a tam tvořil malé jezírko, podobající se rybníčku, jaký si dělávají v zahradách zámožní měšťané.

Toto jezírko nebylo hluboké - člověku v něm sahala voda po prsa -, a protože ve vodě nebylo žádných přímísenin, bylo vidět až na jeho jasné dno, složené z malilinkých oblázků, které by byl mohl někdo, kdo by neměl co na práci, počítat. Kdo se podíval do vody, neviděl však jenom dno, ale mnoho ryb, jež se tu proháněly sem a tam, což byla nejenom příjemná podívaná, ale i div. Břehy jezírka pak tvořila louka ležící vůkol, jež přijímala z něho vodu a tím byla krásnější.

394

Voda, kterou nemohlo jezírko pojmout, vytékala do jiného koryta a běžela z údolíčka do níže položených končin.

Sem tedy přišly mladé paní, a když se na vše vynadávaly a velmi vychvály toto místo, rozhodly se, že se vykoupají, neboť bylo parno a nemusely se obávat, že je někdo spatří v jezírku ležícím před nimi. Poručily služebné, aby počkala na stezce, po níž sem přišly, a dávala pozor, kdyby někdo šel, svlékly se a všech sedm vstoupilo do jezírka, jež tajilo jejich bělostná těla nejínak, než by rudou růží ukrylo tenké sklo. Když byly ve vodě, jaly se v ní prohánět, aniž ji zakalily, sem a tam za rybami a chtěly je chytat rukama, protože ryby neměly kam uniknout.

Když se takto bavily a chytily něco ryb, prodlely ve vodě ještě nějakou chvíli, pak z ní vyšly, oblékly se, a ježto už nebylo možno vynachválit místo víc, než je vynachválily, vydaly se volným krokem domů - neboť se jim zdálo, že je již načase vrátit se - a cestou si vyprávěly o krásách tohoto zákoutí. Došly k paláci dost brzy a tam zastihly mladíky, kteří pořád ještě hráli, jako když je opouštěly.

Pampinea se usmála a řekla jim:

"Dnes jsme vás přece jenom oklamaly."

"A jak?" pravil Dioneo. "Začínáte dříve skutky než slovy?"

Pampinea odvětila:

"Ano, pane náš."

A zešíroka mu vyprávěla, odkud přicházejí, jak vypadá ono místo, jak je daleko a co tam dělaly.

Král, když uslyšel, jak je ono místo krásné, přikázal neprodleně přistojit večeri. A když všichni k velké spokojenosti povečeřeli, opustili všichni tři mladíci paní a se sluhy se vydali k onomu údolí; a protože zde nikdo z nich nikdy nebyl, vše si prohlédli a vychválili zákoutí jako nejhezčí místo na světě. Vykoupali se tu poté, opět se oblékli, a protože se příliš připozdívalo, vrátili se domů, kde našli paní, jež tančily kolo podle písničky, kterou zpívala Fiammetta. Dali se tedy do tance rovněž, a když kolo skončilo, jali se rozprávět o Panenském údolí a napovídali o něm mnoho chvály a mnoho hezkého.

Král si dal proto zavolat správce, přikázal mu, aby příštího jitra dal v Panenském údolí prostřít a dopravil tam nějaké lůžko, kdyby se někomu chtělo spát nebo poležet si o polednách. Kázal potom donést světla, víno a cukrovinky, a když se poněkud občerstvili, nařídil, aby se každý věnoval tanci. Pamfilo začal na jeho přání tančit, král se obrátil k Elise a velmi laskavě jí řekl:

395

"Krásná dívko, tys mě dnes poctila věncem a já proto chci, abys dnešní večer zahájila písni; zapěj tu, která se ti líbí nejvíce."

Elisa mu odpověděla s úsměvem, že to ráda udělá, a něžným hlasem začala pět:

Amore, uprchnu-li někdy z drápů tvých,
pak věřit mohu stěží,
Že bys mne ještě někdy křivým spárem stih.
Já do válek tvých šla jsem velmi raně,
vidouc v nich vrchol příjemného míru,
a na zem složila jsem všechny zbraně,
jak ten, kdo v pokoj chová pevnou víru.
Ty do zad vpadl jsi mi, roven štíru,
zbraň připraven k řeži,
tyrane zrádný, skutou z pařátů tvých zlých.
V okovy své pak vrhl jsi mne brzy
s tím, jenž se zrodil pro mé umírání.
Nořím se do strastí a v hořké slzy
a ty mne držíš možná do skonání
a pak je kruté tvoje panování,
Že obměkčí je stěží
vzdechy a nářek z prsou zemdlělých.
Mé všechny prosby s větrem odlétají,
Nikdo je neslyší a slyšet nechce,
ní strasti každým mžikem narůstají,
žít zlé je, leč umřít nejde lehce.
Slituj se, pane, zřiš, jak čelím křehce
poutům, jež na mně leží,
a když já nemohu, ty aspoň zbav mne jich.
Nechceš-li učinit to, aspoň povol
pouto, jež s nadějí mou proplétá se,
ach, o to, pane, prosím, jen to dovol.
Mám ještě naději, že potom zase
já rozkvetla bych v bývalé své kráse,
žal zmizel by a svěží
květ rudý s bílým zdobil by mne v kadeřích.

396

Elisa s lítostivým povzdechem skončila píseň, ačkoli všichni se jí podívovali, nikdo nemohl uhodnout příčiny této písni. Ale král, jenž byl v dobré náladě, dal zavolat Tindara, poručil mu, aby vytáhl dudy, a při jejich zvucích si pak všichni zatančili mnoho tanců. A když uplynula velká část noci, velel král všem jít spát.

KONČÍ SE ŠESTÝ DEN

397

398

POČÍNÁ SE SEDMÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM DIONEY VYPRÁVÍ O TAŠKAŘICÍCH, JIMIŽ DÍLEM Z LÁSKY, DÍLEM PRO SVOU ZÁCHRANU OBALAMUTILY ŽENY SVÉ MANŽELY, AŽ UŽ TO TI CHUDÁCI ZPOZOROVALI NEBO NEZPOZOROVALI

Všechny hvězdy uprchly z východních končin - kromě té, kterou nazýváme jitřenkou a která se ještě třpytila do bělavého svítání -, když správce povstal z lože a odebral se s množstvím zavazadel do Panenského údolí, aby zde připravil vše podle příkazů a nařízení, jež mu udělil jeho pán. Brzy po jeho odchodu si pospíšil se vstáváním i král, jež probudil lomoz zvířat a nakládajících lidí, a povstav z lože, kázal probudit i paní a jinochy.

Všichni se pak vydali na cestu, ještě než se rozzářily sluneční paprsky, a každému ze společnosti se zdálo, že zpěv slavíků a jiného ptactva nebyl ještě nikdy tak veselý jako onoho rána. Provázeni tímto zpěvem, šli tak až do Panenského údolí, kde je uvítalo ještě více ptáků, a jim to připadalo, jako by se ptactvo nad jejich příchodem rozveselilo.

Procházeli se po okolí, vraceli se zhlédnout znovu to, co už viděli, a všechno se jim jevilo krásnější než předtím, neboť veškeré té kráse přála více denní hodina. A když pak přerušili půst dobrým vínem a cukrovinkami, jali se zpívat - aby nebyli předstiženi zpěvem ptačím - a s nimi se dalo do zpěvu celé údolí, které opakovalo slova písni, jež pěli a jež všichni ptáci - jako by nechtěli prohrát - doplňovali sladkými a novými melodiemi.

Když potom nastala hodina jídla a pod vavříny a jiné spanilé stromy u krásného jezírka byly postaveny stoly - jak se líbilo králi -, všichni usedli a jedli, pozorující ohromná hejna ryb plující v jezeře, což bylo podnětem i k různým úvahám. Po zakončení oběda byly pak pokrmny a stoly opět odneseny a všichni se jali znovu zpívat a zpívali ještě veseleji než

předtím.

Ježto byla na několika místech v údolíčku připravena lůžka, jež

399

rozšafný správce opatřil francouzskými baldachýny a zástěnami, které lůžka zakrývaly, mohl s dovolením krále každý, komu bylo líbo, jít si pospat. A komu se spát nechtělo, mohl se dle své chuti oddávat jiným oblíbeným zábavám. Leč když nadešla hodina, kdy všichni povstali a byl čas vrátit se zase k vyprávění, byly poblíže místa, kde obědvali, rozestřeny v trávě koberce - jak si to přál král -, všichni se rozesadili opodál jezera a král přikázal Emilii, aby zahájila vyprávění.

Ta se usmála a zvesela začala.

PŘÍBĚH PRVNÍ

Gianni Lotterighi slyší v noci ťukat na dveře. Probudí manželku a ta mu namluví, že je to duch. Jdou je zaříkat modlitbou a klepání přestane.

Bylo by mi bývalo, pane můj, milejší, kdyby se vám bylo bývalo uráčilo, aby někdo jiný a nikoli já dal počátek k tak sličné látce, jako je ta, o níž jest nám mluvíti. Leč vám je líbo, abych šla příkladem napřed, a já tak ráda učiním. A vložím, přemilé paní, všechen důvtip do toho, abych vám pověděla věci, jež vám v budoucnu mohou být k užítku, neboť jsou-li ostatní jako já, jsme všechny bojácné, a nejvíce se bojíme strašidel (ačkoli ví Bůh, že nevím, co to je, a ještě jsem se nesetkala s žádnou, která by to věděla, a přece se jich všechny strachujeme) - a budete-li dobře sledovat můj příběh, můžete se naučit svaté a dobré modlitbě, jež je velmi způsobilá zapudit strašidlo, kdyby přišlo i k vám.

Žil kdysi ve Florencii v ulici svatého Pankráce soukeník, jemuž bylo jméno Gianni Lotterighi, muž to zběhlý více ve svém řemesle než znalý jiných věcí. A přestože byl považován za prostoduchého, vedl mnohokrát zpěvácký kůr v chrámu Santa Maria Novella, měl bdít nad školou pro tyto zpěváky a zastávat mnohé jiné úradky, na čemž si zakládal víc než hodně.

Proto častokrát - neboť byl zámožný - pořádal pěkné hostiny pro mnichy a mniši, když se jim podařilo vytáhnout z něho tu punčochu, tu kápi, tu škapulír, učili ho za to pěkným modlitbám, dávali mu Otčenáš v lidové řeči, píseň svatého Alexia, nárek

400

svatého Bernarda, chvalozpěv paní Matyldy a jiné žvásty, jež on považoval za velmi vzácné a jež pro spásu své duše přepečlivě schraňoval.

Tento muž tedy měl za manželku tuze krásnou a milou ženu, jež slula paní Tessa a byla dcerou Mannucia z Cuculie. Byla velmi moudrá a velmi obezřelá, a ježto znala manželovu prostodušnost a byla zamilována do Federiga di Neri Pegolotti, jenž byl spanilý a bystrý mladík a rovněž ji miloval, vzkázala mu po služebné, aby si s ní přišel popovídat na jedno tuze pěkné místo, jež měl řečený Gianni v Cameratě, kde dlívala po celé léto a kam Gianni občas přicházel po jíst, vyspat se a odkud se pak nazítří vracel do krámu nebo k těm svým kůrovým zpěvákům.

Federigo, jenž po tom nezměrně toužil, využil onoho dne okamžiku, který byl určen k hodině nešpor, odebral se k ní, a protože toho večera Gianni nepřišel, Federigo tu s náramným pohodlím a libostí povečeřel a přenocoval s paní, jež ho ve svém náručí naučila za noc dobrých šest chvalozpěvů svého manžela.

Nezamýšlela však učinit tuto první noc nocí poslední, rovněž tak Federigo, ale protože se vždy nehodilo posílat pro něho služebnou, dohodli se na takovém pořádku: Každého dne, až Federigo půjde do města nebo se bude vracet do své vsi, jež ležela o něco výše než Camerata, nechť se podívá na vinici, která jest u domu; užij-li oslí lebku na tyči obrácenu k Florencii, jest možno a s vyloučením jakéhokoliv omylu přijít na besedu. Kdyby nebyly dveře otevřeny, nechť třikrát tiše zaťuká, ona že mu otevře; užij-li však oslí lebku obrácenu tlamou k Fiesole, nechť nechodí, protože přišel Gianni.

I jednali tedy podle tohoto způsobu a mnohokrát spolu pobýli.

Leč jednou, když měl Federigo opět večeřet s paní Tessou a ona už dala upéci dva tučné kapouny, stalo se, že Gianni neočekávaně přišel na samou noc. To paní náramně zarmoutilo, i povečeřeli on i ona něco nasoleného masa, jež dala paní připravit zvlášť - a kapouny, mnoho čerstvých vajec a baňku vína poslala v bílém ubrousku po služebné do zahrady, kam bylo možno vejít, aniž se muselo jít domem, a kde paní Tessa s Federigem občas večeřivali. A nakázala paní Tessa služebné, aby tyto věci položila u broskvoně, jež stále na kraji malé loučky.

Měla však takovou zlost, že zapomněla služce říci, aby vyčkala, až Federigo přijde, a řekla mu, že je tu Gianni a že si má vzít ty věci v zahradě. Tak se stalo, že nedlouho poté, co se Gianni a paní, jakož i služka uložili k spánku, přišel Federigo a tichounce zaklepal

401

na dveře, jež byly blízko světnice, takže Gianni to okamžitě uslyšel a právě tak paní; ta však, aby Gianni nepojal nějaké podezření, předstírala, že spí.

Federigo chvíli posečkal a pak zaťukal podruhé, nad čímž se Gianni tuze podivil, štípl trochu choť a řekl:

"Tesso, slyšíš to také? Zdá se, že někdo klepe na dveře."

Paní, jež to slyšela lépe než on, dělala, jako by se právě probudila, a řekla:

"Co to povídáš?"

"Říkám," pravil Gianni, "že se mi zdá, jako by někdo klepal na dveře."

"Že někdo klepal?" pravila paní. "Ach ouvej, milý Gianni, ty nevíš, co by to mohlo být? To je duch! Já měla z něho v

minulých nocích takový strach, jaký jsem dosud neměla z ničeho, a proto vždycky, sotvaže jsem ho zaslechla, schovala jsem hlavu a odvážíla jsem se ji vystrčit, dokud nebylo světlo."

Tu pravil Gianni:

"Běž, neměj strach, ženo; je-li tomu tak, pomodlil jsem se, ještě než jsme šli spát, Te lucis a Intemerata a několik dobrých modliteb - i postel jsem křížem krážem požehnal ve jménu Otce a Syna a Ducha svatého, takže se nemusíme bát, že nám duch uškodí, ať má moc jakoukoli."

Paní - aby se na ni Federigo nerozzlobil či aby náhodou nepojal nějaké podezření - uvážila, že bude nejlépe, když vstane a dá mu na srozuměnou, že je tu Gianni; a řekla manželovi:

"Dobře, ty ses pomodlil, ale já se nemohu cítit jista a v bezpečí, jestliže ducha nebudeme zařikávat, když už tu jsi."

Gianni pravil:

"A jak se takový duch zařikává?"

"Zařikávat - to já dovedu dobře," děla paní. "Když jsem si jednou šla do Fiesoly pro odpustky, spatřila mě jedna poustevnice - a Bůh ti, Gianni, skrze mne říká, že to byla ta nejsvětější poustevnice; když viděla, že jsem celá ustrašená, naučila mě jedné svaté a účinné modlitbě a řekla mi, že ji sama mnohokrát vyzkoušela, než se stala poustevnicí, a že jí pokaždé pomohla. Ví Bůh, že jsem se ji sama nikdy neodvážila vyzkoušet; nyní jsi tu však ty a já bych ráda, abychom šli ducha zařikávat spolu."

Gianni pravil, že půjde velice rád, a tak vstali a potichoučku šli ke dveřím, za nimiž stále ještě čekal Federigo, už pln podezření. Když pak došli až ke dveřím, pravila paní Giannimu:

"Až ti řeknu, tak si odplivneš."

402

"Dobrá," řekl Gianni.

A paní začala modlitbičku říkoc:

"Strašidlo, strašidlo, které se touláš po nocích a přišlo jsi k nám se zdviženým ohonem, táhni se zdviženým ohonem dál. Jdi na zahradu ke pni veliké broskvoně, tam soust je na sta tisíce a zlato od mé slepice. Přilož ústa k láhvi a dál jdi a nečti nic zlého ani mně, ani mému Giannimu."

To říkoc, pravila svému choti:

"Plivej, Gianni," - načež si Gianni odplivl.

Federigo, jenž stál venku a tohle všechno slyšel, byl rázem zbaven své žárlivosti, nicméně mu při všem zklamání přišlo všechno tak k smíchu, že se nezdržel a pravil tiše, když Gianni plival:

"Kéž by sis jazyk zlomil!"

Paní po třikrát zařikávala tímto způsobem ducha a pak se vrátila s manželem na lůžko.

Federigo, jenž čekal, že povečeří s ní, a proto nejedl, dobře porozuměl slovům modlitby; odebral se do zahrady, kde pod velikou broskvoní našel kapouny a víno a vejce, odnesl si to domů a s velikou chutí povečeřel.

Když se nato opět sešel s paní, oba se tomu zařikávání dosyta zasmáli.

Je pravda, že někteří tvrdí, že paní sice obrátila oslí tlamu správně k Fiesole, ale šel prý kolem vinice nějaký dělník, udeřil do lebky holí, takže se lebka několikrát otočila a zůstala otočena směrem k Florencii, pročež Federigo soudil, že je volán, přišel a paní pak prováděla takovéto zařikávání:

"Strašidlo, strašidlo, jinde si hledej bydlo, já oslí lebky neobrátila, to asi někoho jiného práce byla; ať ho Pánbůh za to zkruší, já jsem tu teď s Giannim, na mou duši."

A Federigo prý pak odešel bez noclehu a bez večeře.

Jedna má sousedka - a je to velmi stará žena - mi však řekla, že obě je pravda, že to slyšela jako děvče; to poslední se prý však nepříhodilo Giannimu Lotteringimu, ale někomu jinému, jenž slul Gianni di Nello, bydlel u brány svatého Petra a neměl o nic víc rozumu než Gianni Lotteringhi.

Pročež si, mé drahé paní, vyberte to, co se vám více zamlouvá, anebo - chcete-li - obě dvě. Taková zařikávání mají neobyčejnou moc v takových případech - jak jste pro obohacení zkušenosti slyšely: naučte se jim proto, mohou vám být někdy dobrá.

403

PŘÍBĚH DRUHÝ

Peronella ukryje před chotěm, vracejícím se domů, svého milence do sudu, který její manžel právě prodal, a choti namluví, že už jej prodala komusi, kdo vlezl dovnitř, aby se přesvědčil, zda je v pořádku. Když mladík vyleze ze sudu, dá jej manželem vyčistit a pak si jej dopraví domů.

Vyprávění Emiliino bylo vyslechnuto za převelikého smíchu a modlitba byla pro svou výtečnost a svatost doporučena všem. Král pak, ježto tím Emilia skončila své vyprávění, přikázal Filostratovi, aby pokračoval - a ten začal.

Mé nejdražší paní, je tolik kousků, jež vám tropí muži a zvláště manželové, že když se někdy přihodí, že některá paní ztropí něco svému choti, měly byste být nejenom spokojeny s tím, co se stalo, nýbrž měly byste to všude roznášet, aby přišlo ve známost, že to, co umějí muži, umějí ženy také; to vám může být jenom ku prospěchu, neboť umí-li někdo něco, co umí i ten druhý, neopovází se tak snadno sáhnout ke lsti.

Není tedy pochyby, že to, co si zde dnes na tento námět budeme vypravovat, bude manželům - až se to dovědí - převelikým důvodem k zadržení šaleb, neboť poznají, že i vy byste je uměly podvádět, kdybyste chtěly. Mám tudíž v úmyslu povědět vám, co provedla takřka v okamžiku jedna mladičká paní - ač nízkého původu - svému manželovi, aby se zachránila.

Není tomu ještě tak dávno, co si jeden chudšas v Neapoli vzal za ženu krásnou a veselou dívku, jež se jmenovala

Peronella a s ní si - on řemeslem zednickým, ona pak předem - vydělával dosti penězku a žil, jak to nejlépe šlo. Jednoho dne se stalo, že tu Peronellu spatřil jakýsi švarný mladík, a protože se mu velmi líbila, zamiloval se do ní a ucházel se o ni tak a onak, až se s ním spřátelila. A aby mohli být pospolu, umluvili si takovýto pořádek: mladík bude stávat opodál domu, aby viděl manžela odcházet, až časně ráno vstane a půjde pracovat nebo práci hledat; a sotva odejde choť, že vejde do domu milenec, neboť ulice, jež se jmenuje Avorio, je velmi pustá. A tak to učinili mnohokrát. Přihodilo se však jednoho rána, když ten dobrý člověk odešel a Giannello Strignario - jak se ten mladík jmenoval - vešel do domu a meškal s Peronellou, že se manžel vrátil znenadání domů,

404

ačkoli jindy býval z domu celý den, a vida, že jsou dveře zevnitř zavřené, zaklepal a po zaklepaní začal hovořit sám se sebou:

"Ó Bože, budiž ti věčná chvála za to, že jsi mě aspoň potěšil dobrou a počestnou mladou ženou, když už jsi mě stvořil chudásem. Viz, jak si pospíšila zavřít se zevnitř, sotvaže jsem odešel, aby nemohl vstoupit nikdo, kdo by ji mohl obtěžovat."

Peronella, slyšíc manžela, jež poznala podle způsobu, jak zaklepal, pravila:

"Ouvej, můj Giannello, je se mnou konec, protože tohle je můj muž. Ať ho Bůh ztrestá za to, že se vrátil; já nevím, co to má znamenat, neboť v tuhle dobu se nikdy nevrací. Možná že tě viděl, když jsi šel sem. Ale pro lásku boží, až už je tomu jakkoli, vlez do bečky, kterou tadyhle vidíš, já půjdu otevřít a uvidíme, co poví k tomu, že se dnes ráno vrací tak brzy domů."

Giannello vlezl hbitě do sudu, Peronella šla ke dveřím otevřít manželovi a podmračeně pravila:

"Co je to za novoty, že se dnes ráno vracíš tak brzy domů? Tak se mi začíná zdát, že se ti dnes nechce do práce, když tě vidím vracet se s nádobím v ruce. Z čehopak budeme žít, když to takhle vedeš? Odkud vezmeme na chleba? Myslíš si, že strpím, abys mi zastavil sukni a jiné mé hadříky? Vždyť celé dny a noci nedělám nic jiného, než že předu, až se mi prsty třepí, jen abychom měli aspoň tolik oleje, kolik ho vysvítíme v naší lucerně. Muži, muži, není jedné sousedky, která by se nad tím nepodivovala a neposmívala se, jak se musím pořád namáhat - a ty se mi vracíš domů a klátíš rukama, místo abys pracoval."

To řkouc, začala natahovat moldánky a spustila znovu:

"Ouvej, běda, jak já jsem nebohá, v jaké nešťastné hodiny jsem se to narodila, k jakému bídnému konci jsem to dopracovala! Mohla jsem mít takového hodného mládence a já ho nechtěla jen proto, aby přišel takovýhle, který ani neví, koho si to přivedl do domu. Jiné mají zlaté časy se svými milenci a není jediný, která by neměla dva či tři. Každá si užívá, muži pověsí na nos, co chce, a já nebohá, protože jsem hodná a o takovýhle věci se nestarám, jsem na tom zle a nic se mi nedaří. Já nevím, proč si také nenajdu nějakého milence, jako to dělají ty druhé. Vezmi rozum do hrsti, manželi: kdybych chtěla jednat špatně, našla bych si snadno někoho, protože je dost hezkých, kteří mě mají rádi a stojí o mne a vzkazují mi, mnoho peněz mi už nabízeli nebo šaty či šperky, kdybych prý chtěla, jenže já bych to nepřenesla přes srdce, protože nejsem na takovýhle věci vychovaná. A ty se mi teď vracíš domů, když máš pracovat!"

405

"Ach ženo," pravil manžel, "nebuď proboha z toho zkormoucená; věz, že vím, jaká jsi, zrovna dnes ráno jsem to zase částečně uzřel. Je pravda, že jsem šel do práce, ale je vidět, že ani ty jsi nevěděla, zrovna tak jako já, že dnes je svátek svatého Galeona a že se nepracuje: proto jsem se vrátil domů v tuhle hodinu. Nicméně myslel jsem dopředu a našel jsem způsob, jak si opatřím chleba víc než na měsíc, ježto jsem tadyhle tomu, co přichází se mnou, prodal za pět florentských zlatáků sud, který nám v domě překáží, jak sama víš."

Tu pravila Peronella:

"A právě tohle mě rmoutí. Ty jsi mužský, přijdeš tam i onam, měl bys vědět, co se kde děje, a přece jsi prodal sud za pět zlatáků, zatímco já, žena, která byla nejdál sotva za dveřmi, když jsem viděla, jak je nám sud na obtíž, prodala jsem jej za sedm zlatáků jednomu dobrému člověku, jenž právě když jsi přišel, vlezl dovnitř, aby se podíval, zda je sud v dobrém stavu."

Když tohle manžel uslyšel, byl více než spokojen a řekl tomu, jenž si přišel pro sud:

"Dobrý muži, odejdi s bohem. Jak jsi slyšel, žena už prodala sud, za který ty jsi mi nedával víc než pět, za sedm zlatáků."

Dobrý muž řekl: "Tak vám Bůh požehnej!" - a odešel.

I děla Peronella manželovi:

"Když už jsi tu, jdi za ním a domluv s ním naši záležitost."

Sotvaže slova Peronelly zaslechl Giannello, jenž napínal uši, aby zjistil, zda má z něčeho mít strach či hledat vyvážnutí, spěšně vyskočil ze sudu, a jako by byl nic neslyšel o příchodu manželově, jal se volat:

"Kdepak jsi, dobrá paní?"

Manžel, jenž už byl nablízku, pravil:

"Tady jsem, co si přeješ?"

"Kdo jsi?" řekl mu Giannello. "Chci mluvit s paní, s kterou jsem uzavřel koupi tohoto sudu."

Dobrý muž mu odpověděl:

"Jen to dojednejte se mnou, já jsem její manžel."

Tu Giannello řekl:

"Sud se mi zdá dost dobrý, ale mám dojem, že jste v něm měli nějakou sedlinu, protože je celý zamazaný čímsi suchým, co jsem nemohl ani nehty odstranit; nevezmu si jej proto dřív, dokud neuvidím, že je čistý."

"Ne, ne," pravila Peronella, "pro tohle z koupě nesejde, manžel sud vyčistí."

406

A choť hned na to:

"Ano, stane se."

I donesl si nářadí, svlékl kabát, dal si zapálit světlo a podal škrabátko, vlezl do sudu a jal se jej čistit. Peronella pak - jako by chtěla dohlédnout, jak pracuje - vsunula do sudu, jenž nebyl příliš veliký, hlavu a jednu ruku až po pažďi a začala muži přikazovat:

"Tadyhle škrábej, a tadyhle, a tamhle taky!" - jakož: "Podívej se, tadyhle zbyl ještě kousíček!"

A jak tak stála a poučovala a napomínala manžela, Giannello, jenž onoho rána pro příchod manžela neukojil své touhy, postřehl, že nemůže jednat tak, jak by chtěl, pročež se rozhodl ukojit je, jak to půjde. I přitiskl se k ní, ježto vyplňovala celý otvor sudu, a po způsobu bezuzdných a láskou rozpálených hřebců, kteří na širých pastvinách útočí na partské klisny, ukojil svou mladistvou touhu, která dosáhla naplnění v téže chvíli, co byl i sud doškrabán. Poté odstoupil, a když Peronella vytáhla ze sudu hlavu, vylezl z něho její manžel.

Tu Peronella pravila Giannellovi:

"Nyní si vezmi světlo ty, dobrý muži, a podívej se sám, zda je sud čistý, jak sis představoval."

Giannello se podíval dovnitř, odpověděl, že sud je v pořádku a že je spokojen. Pak zaplatil sedm zlatáků a dal si sud odnésti domů.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Mnich Rinaldo leží s kmotrou; když je ve světnici překvapí manžel, oba mu namluví, že fráter zařikával synáčkovi červíky.

Filostrato nedovedl mluvit o klisnách partských tak nejasně, aby se tomu chápavé paní nezasměly, tvářice se přitom, jako by se směly něčemu jinému. Protože však král seznal, že příběh je u konce, přikázal vyprávět Elise. Ta pohotově uposlechla a začala.

Líbezné paní, ono Emiliino zařikávání ducha mi připomnělo příběh o jiném zaklínání, jenž sice není tak pěkný jako onen, ale protože mě právě nenapadá jiný, jenž by odpovídal našemu námětu, budu vám jej vyprávět.

407

Vězte tedy, že v Sieně žil kdysi mladík jménem Rinaldo, dosti sličný a ze ctihodné rodiny, jenž byl až po uši zamilován do své sousedky, velmi krásné to paní a choti jakéhosi bohatého muže; doufal stále, že by od ní dosáhl všeho, po čem toužil, kdyby se mu podařilo promluvit s ní tak, aby to nevzbudilo podezření, ale ježto neviděl jiného východiska a ježto paní byla těhotná, usmyslil si, že půjde za kmotra: spřátelil se s jejím chotěm, pověděl mu to způsobem, který se mu zdál nejslušnější, a věc byla hotova.

Když se tedy Rinaldo stal kmotrem paní Anežky a měl teď občas lepší záminku pohovořit s ní, dodal si odvahy zpravit ji několika slovy o svém záměru, jež ona už dávno seznala z výrazu jeho očí - leč pramálo mu to prospělo, i když jí nebylo nijak nelibé to, co vyslechla.

Zanedlouho nato se však stalo - ať už byla příčina toho jakákoli -, že se Rinaldo stal řeholníkem, a třebas mu tu pšenice příliš nekvetla, v řádu setrval. A ačkoli v té době, co se stal mnichem, odložil trochu stranou lásku, kterou choval ke své kmotře, jakož i některé jiné marnivosti, stalo se přece jen časem, že si oblíbil oblékat krásná roucha a objevoval se v nich - aniž ovšem odložil kutnu -, být ve všem uhlazený a švarný, skládat kancóny, sonety a balaty a zpívat a provádět mnoho jiných podobných věcí.

Proč to však říkám o našem mnichu Rinaldovi, o němž je řeč? Copak jsou nějací, kteří si takhle nepočinají? Ach, jaká to hanba zkaženého světa! Oni se nestydí, že se objevují na veřejnosti tuční, v obličejích zarudlí, v oblékání a v jiných věcech změkčili; a chodí ne jako holoubci, nýbrž jako nadutí kohouti se vztyčeným hřebínkem: a co hůř (nechme stranou, že mají cely plné lahviček s lektvary a mastmi, plné krabic s různými sladkostmi, baněk a kelímků se šťávami a oleji, džbánů malvazu, řeckého vína a jiných převzácných vín, takže těm, kteří to vidí, připadají nikoli jako cely mnichů, nýbrž jako krámy voňavkám a lékárníkům), není jim hanba, když ostatní neznají a nevědí, že lidé jsou hubení a utlí a zpravidla nejzdravější po častých postech, skrovném a střídém živobytí; a i když ochoří, nejsou nemocní dnou, jež se má léčit čistotou a vším, co patří k skromnému mnichovu životu. A jsou té víry, že ostatní lidé nevědí, že se bledne a hubne nejenom z nuzného života, ale i z dlouhého bdění, modlení a kázně a že ani svatý Dominik, ani svatý František nenosili čtyři kutny místo jedné, nýbrž odívali se do jedné kutny z drsné vlny a přirozené barvy, a ne z barvených suken a jiných drahých látek, a to proto, aby se uchránili před zimou, a nikoli proto, aby se v rouchu ukazovali.

408

Všechny takové věci vidí Bůh a měly by je vidět i prosté duše, které mnichy živí.

Nuže, Rinaldo s tedy vrátil k bývalým choutkám a velmi často přicházel navštívit kmotru; a ježto jeho drzost vzrostla, jal se na ni naléhat ještě víc než předtím, aby dosáhl toho, co od ní požadoval.

Když jí byla ta dobrá žena jednoho dne tak obléhána, že se cítila být pokoušena (a snad i proto, že jí fráter Rinaldo připadal krásnější než dřív), utekla se k tomu, co dělají všechny, když zamýšlejí připustit to, co je od nich žádáno, a děla:

"Jakže, bratře Rinaldo! Takto si počinají všichni mniši?"

Mnich Rinaldo jí odvětil:

"Má paní, jakmile stáhnou ze sebe tuto kutnu, abych se mohl volněji pohybovat, budu se vám jevit jako všichni ostatní

muži, a nikoli jako mnich."

Paní nastrojila ústa k úsměvu a pravila:

"Achich, běda, vždyť jste můj kmotr! Jak bych to mohla udělat? To by bylo tuze zlé - a začala jsem též slýchat, že je to náramný hřích. Kdyby tomu tak nebylo, je jisté, že bych učinila to, co chcete."

Fráter Rinaldo jí na to řekl:

"Jste bláhová, jestliže od toho upouštíte z této příčiny. Neříkám, že to není hřích, ale Bůh odpouští ještě větší hříchy tomu, kdo se kaje. Řekněte mi však, kdo je více spřízněn s vaším synáčkem, já, jenž jsem ho držel při křtu, či váš manžel, jenž ho zplodil?"

Paní odpověděla:

"Můj choť je s ním spřízněn víc."

"Máte pravdu," odpověděl mnich. "A lehává s vámi váš manžel?"

"Ovšemže ano," odvětila paní.

"Nuže," pravil řeholník, "a já, jenž jsem méně spřízněn s vaším synkem než váš manžel, mohu proto s vámi ležet jako váš manžel."

Paní, jež neznala logiku a nepotřebovala dlouhého přemlouvání, tomu uvěřila, nebo se tvářila, jako by věřila, že mnich mluví pravdu - a odpověděla:

"Kdopak by dovedl odpovídat na vaši moudrou řeč!"

A neprodleně, bez zřetele na kmotrovství jala se jednat dle jeho libosti. Nezačali to také pro jedenkrát, ale pod rouškou kmotrovství - protože měli dosti času a podezření bylo malé - pobýli pospolu potom ještě mnohokrát a mnohokrát.

Jednou se však přihodilo, že řeholník Rinaldo přišel do domu paní, a když tu nespátl nikoho kromě služebné, jež byla dosti sličná

409

a roztomilá, poslal svého druha, aby ji šel na půdu naučit Otčenáš, a sám pak s paní, jež nesla dítě na ruce, vešel do ložnice, kde se uzavřeli a jali se bavit na pohovce stojící v místnosti.

A co tu takhle spolu prodlévali, stalo se, že se vrátil kmotr, a aniž ho někdo zaslechl, došel až ke dveřím světnice, zaklepal a zavolal na manželku.

Když to paní Anežka uslyšela, prohlásila:

"Je po mně, manžel je tu! Teď uvidí, jaká je vlastně příčina našeho přátelství."

I podotkl na to vysvěcený řeholník Rinaldo, to jest bez kutny, bez škapulíře a jen tak v košili:

"Pravdu díte. Kdybych byl aspoň oblečen, to už by se něco našlo, ale když otevřete a on mě tu najde takto, není žádná výmluva nic platná."

Paní však pojednou přispěl na pomoc nápad, i řekla:

"Zatím se oblékejte, a až se obléknete, vezměte do náručí svého kmotřenečka a dobře poslouchejte, co budu choti říkat, abyste pak mluvil stejně jako já. A nechtě jednat mne."

Dobry muž pořád ještě klepal, když mu paní odpověděla:

"Už jdu."

A povstala a s milou tváří kráčela ke dveřím světnice; když otevřela, děla:

"Choti milý, musím ti povědět, že k nám přišel mnich Rinaldo, náš kmotr, a poslal nám ho sám Bůh, protože kdyby ho nebylo, jistě bychom byli přišli o naše děťátko."

Když to kmotr kmotracky uslyšel, byl celý bez sebe a děl:

"Cože?"

"Manželi můj," pokračovala paní, "právě před chvílí přišla na něho najednou taková slabost, že jsem myslela, že už je mrtev, a nebyla bych si věděla ani rady, ani pomoci, kdyby nebyl přišel náš kmotr, fráter Rinaldo, nevzal dítě do náručí a neřekl: 'Kmotro, má v sobě červíky, které se mu tlačí k srdci a náramně snadno by ho mohli připravit o život; nemějte však strach, já odříkám zařikání a všechny zahubím. Než odejdu, uzříte hošíka zdravého, jak jste ho ještě nikdy neviděla.' A protože tě tu bylo třeba, aby ses modlil jistě modlitbičky a služka tě nemohla najít, přikázal svému druhu, aby se pomodlil na nejvyšším místě našeho domu, a já s ním jsme vstoupili dovnitř. To proto, že nikdo jiný než matka dítěte nemohl při tom zařikávání být, jelikož by nám překážel; zamkli jsme se tedy z té příčiny a on má ještě dítě v náručí. Myslím si, že už čeká jen na to, že jeho druh odříká modlitbičky, ale

410

ten už s nimi bude patrně u konce, protože hošík už zase přišel k sobě."

Kmotr kmotracky tomu všemu uvěřil a láska k synovi ho zaujala tak, že mu ani na mysl nepřišlo, že by ho mohla manželka vodit za nos - ba vzdychl zhluboka a řekl:

"Půjdu se na něho podívat."

Paní odvětila:

"Ještě nechod, mohl bys pokazit, co už bylo uděláno; počkej zde, já se půjdu podívat, zda už můžeš dovnitř, a zavolám tě."

Fráter Rinaldo, jenž slyšel každé slovo a už se pohodlně oblékl a vzal dítě do náručí, jakož všecko připravil podle svého, zvolal:

"Kmotro, neslyším to tam za dveřmi kmotra?"

Kmotr kmotracky odpověděl:

"Ano, důstojný pane."

"Nuže," řekl fráter Rinaldo, "pojdte sem."

Kmotr vešel a tu mu fráter Rinaldo pravil:

"Považujte synka za uzdraveného skrze milost boží, protože jednu chvíli jsem už myslel, že ho večer neuvidíte živého; postavíte proto voskovou figurku v jeho velikosti před sochou svatého Ambrože, pro jehož zásluhy vám Bůh poskytne tuto milost."

Když chlapec ušel otce, rozběhl se k němu a vítal ho, jako to dělávají malé děti; kmotr pak vzal chlapce do náručí, zaslzel jinak, než jako by dítě právě vytáhl z hrobu, a přitom dítě líbal a děkoval kmotru, že chlapce uzdravil.

Druh frátera Rinalda - jenž naučil služebnou ne jednomu, ale možná že víc než čtyřem Otčenášům a podaroval ji sáčkem z bílých nití, který mu věnovala nějaká oddaná jeptiška - zaslechl ve světnici volat kmotrského kmotra; i přiblížil se pomaloučku, aby viděl a slyšel vše, co se tu dělo, a teprve když ušel, že to všechno dobře dopadlo, vešel do světnice a pravil:

"Bratře Rinaldo, ty čtyři modlitbičky, jak jste mi kázal, jsem se všechny pomodlil."

Mnich Rinaldo pak mu děl:

"Bratře můj, máš dobrý dech, dobře ses činil. Pokud mne se tkne, já se pomodlil pouze dvě, než přišel kmotr, ale mým i tvým přičiněním se nad námi smíloval Bůh a synáček je zdrav."

Kmotr dal přinést dobrá vína a lahůdky a počítal tím kmotra s jeho druhem, čehož měli zapotřebí jeden víc než druhý. Nato je doprovodil před dům a svěřil je Bohu - a bez meškání dal udělat voskovou figuru a nařídil ji postavit před sochu svatého Ambrože - nikoli však toho milánského.

411

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Tofano jedné noci zavře dveře manželce, jež mešká venku a ta, když se po prosbách nemaže dostat domů, předstírá, že skočila do studny, kam hodí balvan. Tofano vyjde z domu, běží k studni, žena zatím vklouzne do domu, zamkne zevnitř a spílá mu nejhorších jmen.

Když král postřehl, že Elisin příběh končí, obrátil se bez průtahů k Laurettě a dal jí najevo, že si přeje, aby vyprávěla nyní ona. Proto Lauretta neprodleně takto začala:

Ó lásco, jaké a jak veliké jsou tvé síly! Jaké jsou tvé prostředky a jaká jsou tvá opatření! Který filozof, který umělec kdy mohl projevit takovou rozvahu, takovou obezřetnost a takové důkazy, jak to - díky tobě - okamžitě dovede ten, kdo sleduje tvůj stín! Vskutku každá věda v porovnání s tebou je pozadu, což jsme mohli dosti dobře seznat z kousků, jež nám byly před chvílí ukázány. Já, milostivé paní, k nim připojím jeden, který ztropila jedna prostá žena, a je takový, že myslím, že jí to nevnukl nikdo jiný než láska.

V Arezzu žil kdysi boháč, který se jmenoval Tofano. Tomu byla dána za manželku překrásná žena, jež slula monna Ghita, a on na ni neprodleně začal žárlit, aniž věděla proč. Paní to postřehla, a jsouc tím rozhořčena, častokrát se poptávala po důvodu jeho nesmírné žárlivosti; když pak jí choť neuměl naznačit ani jeden - kromě nějakých všeobecných a falešných příčin -, napadlo paní, že ho nechá umřít na chorobu, které se tak bezdůvodně bál. Zpozorovala, že se jí chce zalíbit jakýsi mladík - podle jejího úsudku výborný -, i jala se s ním tajně dorozumívat, a když pak věci mezi nimi a jí tak pokročily, že nechybělo než proměnit slova ve skutek, začala paní přemýšlet, kudy na to. A protože už dávno seznala, že mezi manželovy zlozvyky patří záliba v pití, začala mu pití nejenom doporučovat, ale zchytřale ho k tomu ještě vybízela. Navykla ho tak pít, že skoro pokaždé, kdy se jí zachtělo, manžel pil, až se opil, a ona - když viděla, že je hodně zpitý, ho uložila ke spánku. Tak se setkala se svým milencem poprvé, v čemž později bezpečně pokračovala.

Spoléhal se na manželovo opilství tak, že se nejenom odvažovala přivést si milence do domu, ale častokrát meškala i větší část noci v jeho domě, který byl nehrubě daleko odtud.

Když si tedy zamilovaná paní vedla tímto způsobem, došlo

412

jednou k tomu, že nebohý manžel zpozoroval, že choť pobízející ho, aby pil, sama nikdy nepije, což v něm vzbudilo podezření, že tu není vše, jak by mělo být, to jest že ho choť opíjí proto, aby si mohla dělat, co je jí libo, když on usne. I zachtělo se mu přesvědčit se, zda je tomuto takto, a jednoho večera se jal řeči i chováním předstírat, že je opilý víc než kdy jindy; paní tomu uvěřila, a usoudivši, že choť už více nepotřebuje, uložila ho okamžitě ke spánku. To udělala, vyšla z domu, jak to obvykle dělala, a šla do domu svého milence, kde pobyla až do půlnoci. Jakmile Tofano zjistil, že je žena pryč, vstal, šel k vratům, zavřel je zevnitř a postavil se k oknu, aby viděl, až se bude žena vracet, a mohl jí dát na srozuměnou, že ví o jejích záletech; a tak tam čekal, až se žena vrátila. Ta ovšem, když přišla k domu a zjistila zvenčí, že je zavřeno, byla zoufalá a pokoušela se otevřít násilím.

Tofano nějakou chvíli čekal a potom řekl:

"Paní, namáháš se nadarmo, protože sem dovnitř už se nikdy nemůžeš vrátit. Jdi, vrať se tam, kde jsi až dosud byla, a buď jista, že sem nevstoupíš dříve, dokud ti v přítomnosti tvých příbuzných a sousedů neprokáží onu čest, jaká ti náleží."

Paní ho začala prosit, aby jí pro lásku boží ráčil otevřít, ježto nepřichází odtud, odkud on se domnívá, neboť prý byla na procházce s jednou sousedkou, jelikož noci jsou dlouhé a ona nemůže pořád jen spát nebo potloukal se sama po domě. Prosby jí však nebyly nic platné, poněvadž se ten hlupák rozhodl, že se o její hanbě, o níž nikdo neměl potuchy, musí dovědět všichni aretínští občané."

Paní nahlédla, že prosbami nic nezmuže, i uchýlila se k výhrůžkám a pravila:

"Jestli mi neotevřeš, udělám z tebe nejnešťastnějšího člověka pod sluncem."

Tofano jí na to odvětil:

"A copak bys mi mohla udělat?"

Paní, jejíž důvtip zbystřila svými radami láska, odpověděla:

"Než bych strpěla hanbu, kterou mi chceš neprávem připravit, skočím tuhle do studny, co je nedaleko, a až mě tam najdou mrtvou, nikdo ti neuvěří, že jsi mě tam v opilosti nehodil ty; budeš potom muset prchnout, přijdeš o vše, co máš, a budeš muset žít ve vyhnanství nebo ti utnou hlavu jakožto mému vrahu, kterým se skutečně staneš!"

Tato slova však nikterak neodvrátila Tofana od jeho bláznivého nápadu, a proto paní pravila:

413

"Nuže, nemohu už to tvé ukrutenství déle snášet. Bůh ti odpusť. Odnes jen mou přeslici, kterou tady zanechávám." To řekla, a protože byla noc tak temná, že by byl na ulici jeden druhého nepoznal, odebrala se k studni, vzala kámen, který tam ležel, vykřikla: "Bůh mi odpusť!" - a hodila kámen do studny.

Jak kámen dopadl do vody, zaznělo velké žbluňknutí a Tofano, jenž je zaslechl, byl skálopevně přesvědčen, že se jeho choť vrhla do studny: popadl proto vědro s provazem, rychle vyběhl z domu a utíkal k studni ženě na pomoc.

Jedva ho paní - neboť se ukryla u vrat - uviděla běžet k studni, vklouzla do domu, zavřela za sebou, odebrala se k oknu a pravila:

"Jestliže chcete ředit víno vodou, nedělejte to v noci."

Tofano, slyše tato slova, seznal, že byl napálen, a vrátil se k vratům, a protože nemohl dovnitř, žádal, aby mu žena otevřela.

Paní však přestala mluvit tiše, jak až dosud mluvila, a jala se vykřikovat:

"Při víře Kristově, ty ohavný opilče, dnes v noci se sem nedostaneš; mám už dost těch tvých návyků a patří se, abych konečně ukázala každému, co jsi zač a kdy se vracíš domů."

Tofano se rozběsnil, začal jí také spílat a povykoval, až sousedé zaslechli rámus, vstali a běželi - muži i ženy - k oknům, tížíce se, co se děje. Paní plačky spustila:

"Tady ten zlý člověk mi v noci chodí domů opilý nebo vyspává po krčmách a potom se takhle vrací domů. Dlouho jsem to snášela, ale nikam to nevedlo; teď však už to déle trpět nemohu, a proto jsem se rozhodla, že mu udělám tu hanbu, že mu zavřu dům, abych viděla, zda se polepší."

Hlupák Tofano zase dole vyprávěl, jak se vše událo, a tuze vyhrožoval.

Pravila paní sousedům:

"Nu tak se podívejte, jaký je to člověk. Co byste tomu řekli, kdybych já byla na ulici, jako je on, a on byl doma, jako jsem já? Na mou věru pochybuji, že byste uvěřili, že mluvím pravdu. Podle toho můžete dobře seznat, při jakém je rozumu. On říká, že jsem udělala to, o čem já jsem přesvědčena, že to udělal právě on. "Věříte, že mě chtěl postrašit tím, že hodil nevímco do studny; ale kdyby Bůh dal, aby tam on skočil doopravdy a utopil se, bylo by se víno, kterým se nezřízeně nalil, tuze dobře rozředilo."

Sousedé, muži i ženy, všichni začali Tofana kárat, dávat vinu jemu, spílat mu za to, co říkal o své manželce, a zakrátko se nesl od souseda k sousedu takový křik, že dospěl až k příbuzným paniným.

414

Ti sem hned přišli, a když vyslechli od toho a od onoho souseda, oč jde, popadli Tofana a nandali mu jich tolik, že byl jako rozmlácený. Nato vešli do domu, vzali věci, jež patřily paní, a odešli s nimi i s paní do svého domova, přičemž Tofanovi vyhrožovali, že pochodí ještě hůře.

Když Tofano viděl, jak to špatně dopadlo a kam ho zavedla žárlivost, svolal své přátele a požádal je, aby mu byli prostředníky, protože za své jmění vděčil ve všem ženě. Když posléze dosáhl toho, že se jeho choť v míru a pokoji vrátila do jeho domu, slíbil jí, že už nikdy nebude žárlit, a mimoto jí dovolil, aby ve všem jednala podle své libosti, ale tak, aby to on neviděl.

A tak ten hloupý výr utrpěl škodu a ještě udělal smír. Necht' žije láska a zhyne starost a všechny trampoty!

PŘÍBĚH PÁTÝ

Jeden žárlivec se přestrojí za kněze a zpovídá svou choť, jež mu prozradí, že miluje jednoho kněze; zatímco pak žárlivec tajně hlídá u vrat, paní pustí k sobě milence střechem a prodlévá s ním.

Když Lauretta ukončila své vyprávění a když každý pochválil paní, že učinila dobře a jak náleželo tomu ohavníku, král, aby nemařil čas, obrátil se Fiammettě a vesele na ni vložil úkol vyprávět, proč Fiammetta takto začala:

Veleurozené paní, předchozí příběh mě nutí vyprávět rovněž o jednom žárlivci, neboť mám za to, že to, co se mužům přihází od manželek, zvláště když na ně začnou žárlit bez příčiny, děje se jim po právu. Ba soudím, že kdyby tvůrci zákonů brali ohled na všechny okolnosti, nemohli by za tohle ženám ukládat jiný trest než ten, který ukládají člověku, jenž v obraně někoho urazí; vždyť žárlivci přece ukládají o život mladým paním a velmi pilně usilují o jejich smrt!

Paní jsou po celý týden zavřeny, pečují o potřeby rodinné a domácí a jako každý si přejí mít ve sváteční den nějaké to potěšení, trochu klidu a možnost zábavy, jak to dělají rolníci, městští řemeslníci i dvorští úředníci, jak to činí Bůh, jenž si sedmého dne po vši

415

námaze odpočinul, a jak tomu chtějí svaté i světské zákony, které - majíce na zřeteli úctu k Bohu i obecné blaho každého - odlišují dny práce od dnů odpočinku.

S tím však ani zanic nesouhlasí žárlivci, ba dokonce ve dnech, když se ostatní ženy veselí, drží své manželky ještě víc

zavřené a zamčené a činí je ještě ubožejšími a nešťastnějšími.

Jak a kolik zkusi tyto ubožáčky, vědí jenom ty, které toho okusily. Vyvozuji z toho tudíž, že to, co žena tropí manželovi bezdůvodně žárlivému, nemělo by se rozhodně odsuzovat, ale schvalovat.

V Ariminu tedy žil jeden kupec, dosti bohatý na statky a peníze, jenž měl za manželku překrásnou paní, na niž nadmíru žárlil; jediným důvodem mu k tomu ovšem nebylo nic jiného než to, že ji velice miloval a měl ji za krásnou. A ačkoli věděl, že ona se mu ve všem snaží zalíbit, přece jen usuzoval, že ji každý miluje, že ona se zdá všem krásná, ba že se snaží zalíbit všem tak jako jemu - což byl zajisté důvod hodný špatného člověka s mdlým úsudkem. Proto ji ve své žárlivosti hlídal a držel ji tak zkrátka, že s takovou péčí snad nehlídají žalámíci ani k smrti odsouzeného.

Paní nejenže nemohla chodit na svatby či na slavnosti či do kostela či vytáhnout paty z domu za nějakým jiným účelem, ale neodvažovala se ani přistoupit k oknu nebo vyhlédnout ven; její život byl proto velmi nešťastný a paní snášela tato muka tím netrpělivěji, čím méně se cítila vinna.

Vidouc tedy, že jí manžel právem ubližuje, rozhodla se, že si pro útěchu najde způsob (bude-li jej možno nalézt), jak dělat to, zač by ji potom mohl manžel právem stíhat tak, jak ji stíhal. A protože nemohla prodlévat u okna a neměla tak možnost najít uspokojení v lásce k někomu, kdo by šel jejich ulicí a zaujal ji, a protože věděla, že v sousedním domě hned vedle jejího bydlí hezký a milý mladík, vzala si do hlavy, že bude hledat ve zdi dělicí její dům od sousedova nějakou škvíru, a najde-li ji, že jí bude tak dlouho pokukovat, až uvidí mladíka, až s ním bude moci mluvit, přičemž mu dá svou lásku, bude-li ji on chtít přijmout; a naskytne-li se pak možnost, že se s mladíkem setká a tak přechká svůj bedný život do té doby, než ta ďábelská žárlivost manžela přejde.

A už chodí sem a tam, když manžel není doma, prohlíží zeď a náhoda jí přeje, že v dosti odlehlé části domu uvidí ve zdi otevřenou trhlínu.

Hned se jí dívala, a třebaže bylo dosti těžko rozeznat, co je na druhé straně, přece jen seznala, že škvíra vede do nějaké světnice, a řekla si: - Kdyby to byla světnice Filippa (to jest jejího mladého

416

souseda), bylo by vše už napůl hotovo. - I nakázala své služce, jež s ní cítila, aby po tom pátrala, a shledala, že v té místnosti spává Filippa, a to zcela sám.

Chodila tedy často ke škvíře, když tušila, že je mladík na druhé straně, házela tudy kamínky a třísky, až dosáhla toho, že mladík přišel blíže podívat se, co to je; a tu paní tiše zavolala. Mladík poznal její hlas, odpověděl jí a ona - protože měla pokdy - otevřela mu v krátkosti celou svou duši. Mladík s tím byl tuze spokojen, postaral se, aby se na jeho straně škvíra zvětšila - ovšem jen tak, aby to někdo nezpovídal -, a zde si pak častokrát povídali a podávali si ruce. Dále však nemohli pro notnou žárlivcovu bdělost dospět.

Tu nadešly vánoční svátky a paní pravila manželovi, že by ráda, nemá-li on proti tomu nic, zašla zrána na první svátek do kostela ke zpovědi a k přijímání, jako to činí jiní křesťané.

Tu jí žárlivec řekl:

"Jaké hříchy jsi to spáchala, že se chceš zpovídat?"

Paní pravila:

"Což ty si myslíš, že jsem svatá, když mě držíš zavřenou? Věz, že já mám hříchy tak jako ostatní lidé. Ale nic ti o tom nebudu povídat, protože nejsi kněz."

Tato slova vyvolala v žárlivci podezření, i usmyslil si, že se doví, jakých hříchů se paní dopustila, a vymyslel si také způsob, jakým to provede; řekl jí tedy, že proti tomu nic nenamítá, ale že paní musí jít do jejich kaple, protože on nechce, aby šla do nějakého jiného kostela, a že tam musí jít časně ráno, vyzpovídat se buď jejich kaplanu, anebo nějakému jinému knězi, jež jí kaplan určí, nikoli však jinému, a pak se bezodkladně vrátit domů.

Paní se zdálo, že tomu zpola porozuměla, ale neřekla nic než to, že učiní, jak si přeje on.

Když nadešlo ráno prvního svátku, paní vstala za svítání, ustrojila se a odešla do kostela, který jí určil manžel. Žárlivec však rovněž vstal a vydal se do téhož kostela, kam přišel dřív než ona; a máje s knězem domluveno, co chtěl udělat, oblékl si hbitě jedno kněžské roucho s velice úzkou kápí, jakou vidáme někdy na kněžích, stáhl si ji trochu dopředu a usedl na kůru.

Paní přišla do kostela a ptala se po knězi. Kněz přišel, vyslechl, že se paní chce zpovídat, řekl, že jí nemůže vyhovět, ale že jí pošle svého druhá, načež pak odešel a poslal žárlivce do zkázy. Ten přišel velmi důstojně, ale ačkoli nebyl den ještě příliš jasný a ačkoli si stáhl kápi do očí, nemohl se tak zakrýt, aby ho paní okamžitě nepoznala.

417

Když ho uviděla, řekla si v duchu:

- Budiž Bůh velen, že se ten žárlivec přestrojil za kněze; nechtíme ho však jednat a já se už postarám, aby dostal, co mu patří. - Nato se zatvářila, jako by ho nepoznala, a usedla u jeho nohou.

Messer žárlivec si dal několik kamínků do úst, aby mu trochu vadily v řeči a aby ho manželka podle ní nepoznala, a měl za to, že i jinak je tak zakuklen, že manželka nikterak nemůžeme poznat, kdo je.

Když pak došlo ke zpovědi, pověděla mu paní nejprve, jak je vdána, a poté mu mezi jiným řekla, že je zamilována do jednoho kněze, s kterým každou noc lehává.

Jak to žárlivec uslyšel, bylo mu, jako by ho nůž zasáhl do srdce, a kdyby ho nebyla žárlivost štvála dovědět se ještě víc, byl by nechal zpověď zpovědi a byl by odešel. Držel se tedy pevně a ptal se paní:

"Jak to? To s vámi nespí váš manžel?"

Paní odpověděla:

"Spí, pane."

"A jak tedy," pravil žárlivec, "může s vámi ležet ještě kněz?"

"Pane," odpověděla paní, "nevím, jakého umění onen kněz používá, ale v domě není tak zavřených dveří, které by se neotevřely, sotvaže se jich dotkne. Povídal mi, že když přijde ke dveřím mé světnice, promluví - než otevře dveře - nějaká slova a ta způsobí, že manžel okamžitě usne; když potom kněz sezná, že manžel spí, otevře dveře, vejde dovnitř, pobude se mnou - a nikdy mu to neselže."

Tu pravil žárlivec:

"Paní, to je přece ohavný skutek. Nesluší se, abyste v něm setrvala."

Paní mu odvětila:

"Pane, myslím, že tohle nebudu moci učinit, protože ho příliš miluji."

"Pak vám tedy nemohu dát rozhrěšení," pravil žárlivec a paní mu odvětila:

"To mne tuze rmoutí. Nepřišla jsem však, abych vám tu povídala lži. Kdybych věřila, že to svedu, řekla bych vám to rovnou."

Žárlivec na to odpověděl:

"Je mi vás, paní, opravdu líto, protože vidím, že se tímto způsobem připravíte o duši. Chci vám však pomoci, a proto se budu za vás usilovně modlit k Bohu zvláštní modlitby, jež vám snad pomohou. A pošlu k vám párkrát svého klerika, jemuž povíte, zda vám

418

modlitby pomohly nebo ne; a jestliže vám pomohou, budeme v tom pokračovat."

Paní mu však řekla:

"Pane, tohle nedělejte, abyste mi někoho posílal do domu; kdyby se to dověděl můj manžel, který na mne žárlí, za celý svět by mu nikdo nevyhnal z hlavy přesvědčení, že tam klerik jistě přišel za nějakým nekalým účelem, a já bych neměla celý rok pokoj."

Tu žárlivec pravil:

"Paní, nebuďte na pochybách, neboť já všechno zařídím tak, že od něho neuslyšíte nikdy ani slůvko."

"Troufáte-li si toho dosáhnout, nemám nic proti tomu," pravila paní. A když se vyzpovídala a dostala rozhrěšení, vstala a šla na mši.

Žárlivec jen supěl zlobou nad neštěstím, jež ho potkalo, i šel svléknout kněžské roucho a vrátil se domů s usilovným přáním najít způsob, jak by chytil manželku pohromadě s knězem a zahrál jednomu i druhému pěkný kousek.

Paní se vrátila z kostela a dobře poznala na manželově tváři, že mu uchystala špatné svátky; leč on se snažil, jak jen mohl, zakrýt, co ztropil a o čem podle jeho zdání žena nevěděla. A v duchu se rozhodl, že se ještě též noci postaví k vratům na ulici a počká si, zda přijde kněz; pravil proto paní:

"Musím dnes večer pojít a přespat jinde, proto dobře zavři domovní vrata a dveře na schodech a u světnice, a až si ti uzdá, jdi spát."

Paní odvětila:

"Dobře, stane se."

A sotvaže se jí naskytla vhodná chvíle, zašla ke škvíře a dala smluvené znamení; Filippo, jak je uslyšel, ihned přiběhl.

Paní mu pověděla, co se ráno přihodilo a co jí muž po obědě řekl, a potom pravila:

"Jsem jista, že nikam nepůjde, ale že se postaví na stráž u vrat; proto najdi způsob, abys sem mohl přijít dnes v noci střežou a abychom mohli být spolu."

Mladík byl velmi spokojen s tím, co se stalo, a řekl:

"Paní, jen mě nechte jednat."

Když nadešla noc, žárlivec se tiše ukryl se svými zbraněmi v jedné přízemní místnosti, paní dala zavřít všechny východy a zvláště pak dveře na schodech, aby žárlivec nemohl nahoru. Když se jí zdálo, že nadešla příhodná chvíle, přišel za ní tuze obezřelou cestou mladík ze sousedství, paní se s ním odebrala na lůžko a tam jeden

419

druhému dopřál rozkoše a zábavy. Poté se mladík vrátil domů, neboť už nadešel den.

Zkormoucený žárlivec umírající hlady - ještě nevečeřel - stál skoro celou noc se svými zbraněmi u vrat a čekal, zda přijde kněz; teprve když se začalo dít a on už nemohl odolat spánku, odebral se spát do přízemní místnosti.

Kolem deváté vstal, a protože vrata domu byla už otevřena, předstíral, že se vrací odněkud odjinud; vstoupil do svého bytu, posnídal a krátce nato poslal k paní hochu - jako by to byl onen klerik, kterého měl poslat kněz, jenž ji zpovídal - a ten se měl paní otázat, zda přišel ten, o němž ona ví.

Paní poznala velmi dobře posla, i odpověděla, že této noci nepřišel a že by jí sešel z mysli, kdyby se tak mělo dále dít, ačkoli by si nepřála, aby na něho zapomněla.

Co vám mám povídat? Žárlivec postával po mnoho nocí u vrat, chtěl dopadnout kněze, a paní si ustavičně dopřávala s milencem hezkých chvil. Posléze už to žárlivec nemohl vydržet a se sveřepou tváří se optal ženy, co říkala knězi onoho rána, když se zpovídala.

Žena odpověděla, že mu to neřekne, protože to není počestná, ani slušná věc.

A tu jí řekl žárlivec:

"Ničemná ženštino, přesto vím, cos mu řekla. Nejdříve však musím vědět, kdo je ten kněz, do něhož ses tak zamilovala a který s tebou pomocí tvých kouzel spí; jinak ti podřežu žíly."

Paní pravila, že není pravda, že je zamilovaná do nějakého kněze.

"Jakže," zvolal žárlivec. "Copak jsi o tom nevypravovala knězi, jemuž ses zpovídala?"

Paní odvětila:

"Ty víš slovo od slova, jako bys býval u toho. Nuže ano, řekla jsem mu to."

"Pověz mi tedy," pravil žárlivec, "kdo je ten kněz, a hned!"

Paní se začala usmívat a pravila:

"Činí mi velké potěšení, když vidím, jak prostá žena vodí rozumného muže tak, jako se vodí za rohy beran na porážku.

Ty ovšem nejsi rozumný a nebyls rozumný od té chvíle, kdy jsi dovolil zlému duchu - aniž jsi věděl proč -, aby vstoupil do tvého nitra. Žel, má sláva je menší, čím jsi ty přitroublejší a tupohlavější.

Myslíš si, manželé můj, že jsem slepá na oči, jako jsi ty zaslepený ve své mysli? Jistě ne - a protože vidím, poznala jsem, jaký to byl kněz, jenž mě zpovídal, a vím, že jsi to byl ty. Vzala jsem si proto do hlavy, že ti poskytnu, co jsi šel hledat, a také jsem to splnila.

420

Kdybys byl však tak rozumný, za jakého se máš, nebyl by ses pokoušel zvědět tímto způsobem tajnosti své dobré ženy a nebyl bys pojal plané podezření; byl bys pochopil, že to, z čeho se ti ta žena zpovídala, je pravda a že v ničem nezhřešila.

Řekla jsem ti přece, že miluji kněze - a nebyls ty, který si nezasloužíš, abych tě milovala tak, jak tě miluji, přestrojen za kněze? Řekla jsem ti, že žádné dveře mého domu neobstály před ním zavřené, když chtěl se mnou ležet; a které dveře v tvém domě byly kdy zavřeny, když jsi ty mohl vstoupit všude, kde jsem byla já? Řekla jsem ti, že kněz se mnou spával každou noc; a kdy jsi se mnou ty nespál? A když jsi ke mně poslal toho svého klerika, víš, že jsi předtím se mnou nebyl, a já ti tedy vzkázala, že kněz u mne nebyl. Který pošetilec kromě tebe by se nechal svou žárlivostí tak zaslepit, že by neporozuměl těmto věcem? Bývals doma, stávals v noci na stráži a myslel sis, žeš mi namluvil, že jsi odešel na večeri a nocleh jinam.

Přízněj chybu a buď mužem, jakýms býval, nedovol, aby si z tebe tropil šašky, kdo tě zná jako já, a zanech toho neustálého hlídání; neboť přísahám Bohu, že kdybych měla chuť nasadit ti parohy a tys měl sto očí místo dvou, troufala bych si chodit na zálety tak, že bys to ani nezpovídal."

Zlovorný žárlivec, jenž měl za to, že velice důmyslně vypátral manželčino tajemství, vyslechl tato slova a cítil se zahanben; neřikal proto nic a považoval od té chvíle ženu za velmi hodnou a dobrou. Když ji nepotřeboval, vězel v žárlivosti až po uši, nyní však, zrovna když by se mu byla hodila, žárlivost odložil.

Chytrá paní, majíc takřka úplnou volnost ke svým choutkám, nechtěla však už potom, aby její milenec chodil po střeše, jako chodí kočky, ale dveřmi; a protože jednala opatrně, častokrát si s ním dopřála hezkých chvil a veselého živobytí.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Paní Isabellu, meškající s Leonettem, navštívil messer Lambertuccio, který ji miluje; když se pak vrátí manžel, pošle paní Isabella Lambertuccia s dykou před dům a manžel doprovodí Leonetta domů.

421

Příběh Fiammettin se všem báječně líbil a každý tvrdil, že to paní provedla znamenitě a tak, jak si to ten nelida zaslouhoval; když však byl příběh u konce, král přikázal, aby pokračovala Pampinea, a ta začala:

Mnozí lidé jsou tak prostoduší, že říkají, že láska připravuje o rozum a že zamilovaný přestává mít všech pět pohromadě. Ten názor mi připadá pošetilý a už to, co zde bylo řečeno, mi dává dostatečně za pravdu. Zamýšlím to však dokázat ještě i já.

V našem městě na všechno bohatém žila mladá, ušlechtilá a velmi krásná paní, jež byla manželkou jednoho velmi chrabrého a hodného rytíře. A jak už se tak stává, že člověk nemá rád pořád jedno jídlo a někdy zatouží po změně, manžel příliš neuspokojoval tuto paní a ta se zamilovala do jednoho mladíka, který se jmenoval Leonetto; byl velmi líbezný a pěkných způsobů, ačkoli nebyl urozeného původu, a zamiloval se do paní zrovna tak jako ona do něho. A ježto pak - jak sami víte - nedává na sebe dlouho čekat výsledek, který si přejí obě strany, neuplynulo mnoho času a jejich lásce se dostalo naplnění.

Vtom se však stalo, že se do paní, ježto byla krásná a příjemná, zamiloval i jeden rytíř jménem messer Lambertuccio, kterého paní nemohla mít ani zanic ráda, protože se jí zdál nepříjemný a nudný. Tuze ji však obtěžoval vzkazy, a když to nepomáhalo, pohrozil jí - neboť byl mocný muž -, že jí udělá hanbu, jestliže mu nebude po vůli. Paní věděla, co dovede, dostala z něho strach, a proto se rozhodla, že mu vyhoví.

Jednoho dne se tato paní, již bylo jméno Isabella, odebrala na svou překrásnou usedlost na venkově, jak je v létě u nás zvykem, a když její manžel kteréhosi rána odejel kamsi, kde měl pobýt nějaký den, poslala paní pro Leonetta, aby přišel k ní, načež ten se tam neprodleně a velmi rád vypravil.

Messer Lambertuccio se však také dověděl, že manžel panin je někde pryč, vsedl proto hned na koně, nezván vydal se za ní a nikým nezván zaklepal na vrata.

Když ho spatřila panina služka, honem běžela do světnice, kde byla paní s Leonettem, a volala:

"Paní, je tu messer Lambertuccio a je docela sám."

Paní slyšíc tato slova, měla pocit, že je ta nejnešťastnější žena na světě, ale protože se Lambertuccia tuze bála, poprosila Leonetta, aby se laskavě honem ukryl za záclonami lože, pokud messer Lambertuccio neodejde.

422

Leonetto se tam ukryl, neboť neměl o nic menší strach než paní, a ta přikázala služce, aby šla panu Lambertucciovi otevřít. Služka otevřela, pan Lambertuccio sestoupil na dvorek z koně, přivízel jej tam u háku a stoupal nahoru. Paní s

přívětivou tváří vyšla na schodiště, přijala ho, jak mohla nejveseleji, a otázala se, co ho sem přivádí.

Rytíř ji objal, políbil a řekl:

"Duše moje, zvěděl jsem, že tu není váš manžel, a tak jsem se vydal k vám, abych tu trošičku pobyl."

Po těchto slovech vstoupili do světnice, zavřeli se v ní a messer Lambertuccio se začal s paní povyrazet.

Zatímco však u ní dlel, vrátil se proti všemu očekávání manžel paní, a když už byl nedaleko domu, zahlédla ho služka; co mohla nejrychleji spěchala do světnice za paní a řekla:

"Paní, pán se vrací, ba myslím, že už je dole na dvoře."

Když paní vyslechla tato slova a uvědomila si, že má v domě dva muže, z nichž rytíř se nemohl nikde ukrýt, protože měl na dvoře koně, viděla se už mrtva. Nicméně seskočila v té chvíli z postele, na místě se rozhodla a pravila messeru Lambertucciovi:

"Messere, máte-li mě doopravdy rád a chcete-li mě zachránit před smrtí, uděláte, co vám řeknu. Vezmete do ruky obnaženou dýku, s tváří plnou hněvu a zloby sestoupíte ze schodů a budete křičet: 'Přísámbohu, že ho dopadnu jinde!' Kdyby vás chtěl manžel zadržet či kdyby se vás na něco ptal, neříkejte nic jiného než to, co jsem vám uložila, vsedněte na koně a za žádných okolností se tu nezdržujte."

Messer Lambertuccio odvětil, že to rád udělá, vytasil dýku a všecek rozpálen v obličejí - práci, kterou měl za sebou, i hněvem, že se vrátil manžel - vykonal, co mu paní uložila.

Muž panin sestoupil na dvoře, podivil se, že zde stojí kůň, a už chtěl jít nahoru, když tu spatřil messera Lambertuccia, jenž běžel ze schodů; podivil se jeho slovům i jeho vzezření a pravil:

"Co se děje, messere?"

Messer Lambertuccio však vložil nohu do třmenu, vyhoupl se na koně a neřekl nic jiného než: "Při těle Kristově, já ho dopadnu jinde!" - a odešel.

Šlechtic vystoupil nahoru a zastihl na schodech ženu celou zmatenou a vystrašenou a pravil jí:

"Co má tohle znamenat? Komu to messer Lambertuccio tak hněvivě vyhrožoval?"

Paní přistoupila k světnici, aby ji Leonetto slyšel, a odvětila:

423

"Messere, nikdy jsem neměla takový strach jako dnes. Sem dovnitř se utekl nějaký mladík, kterého vůbec neznám a kterého pronásledoval messer Lambertuccio s dýkou. Nalezl náhodou tuto světnici otevřenou a všecek roztřesený pravil: 'Paní, proboha, pomozte mi, nechcete-li, abych vám zemřel v náručí.' Vstala jsem, a než jsem se ho zeptala, kdo je a co chce, už tu byl messer Lambertuccio a volal: 'Kde je ten zrádce?' Postavila jsem se do dveří světnice, a když chtěl vstoupit dovnitř, zadržela jsem ho; on pak když viděl, že si nepřeji, aby sem vstoupil, vychrlil ze sebe mnoho slov a zase odešel, jak jste viděl."

Tu pravil manžel:

"Dobře jsi učinila, paní, byla by veliká hanba, kdyby byl zde uvnitř někdo zavražděn. A messer Lambertuccio se dopustil velké hrubosti, když pronásledoval člověka, který se utekl až sem."

Pak se zeptal, kde je onen mladík, a paní odvětila:

"Nevím, messere, kam se ukryl."

I pravil rytíř:

"Kde jsi? Vyjdi bez bázně ven!"

Leonetto, jenž všechno slyšel, vyšel z místa, kde se skrýval, a byl všecek vystrašen jako ten, kdo má ke strachu důvod.

Rytíř mu řekl:

"Cos měl co dělat s messerem Lambertucciem?"

A mladík odvětil:

"Messere, dočista nic, a proto pevně věřím, že není při smyslech anebo že si mě s někým spletl. Jakmile mě spatřil nedaleko tohoto paláce, vytasil dýku a zvolal: 'Zemřeš, zrádče!' Neodvážil jsem se vyptávat po důvodu, ale utíkal jsem, jak jsem mohl, až jsem se dostal sem, kde mě díky Bohu tato paní zachránila."

Tu prohlásil rytíř:

"Nu, teď už nemusíš mít strach, já tě dopravím domů zdravého a v pořádku. Sám se pak snaž s ním věc vypořádat."

Když potom povečeřeli, kázal manžel Leonettovi vsednout na koně, doprovodil ho do Florencie a opustil ho až u jeho domu. Mladík podle poučení, jež mu dala paní, promluvil pak tajně s messerem Lambertucciem a umluvil s ním vše tak, že se rytíř nikdy nedověděl o úskoku, který mu manželka provedla, ačkoli se o tom mnoho mluvilo.

424

PŘÍBĚH SEDMÝ

Lodovico odhalil paní Beatrici lásku, kterou k ní chová; ta pošle do zahrady svého muže Egana, jenž je přestrojen za ni, a obcuje s Lodovicem, který při odchodu Egana v zahradě ztluče.

Každý ze společnosti uznal, že duchapřítomnost paní Isabelly, o níž vyprávěla Pampinea, si zaslouží obdivu. Leč Filomena, již král přikázal, aby pokračovala, řekla:

Milé paní, nemýlím-li se, myslím, že vám povím teď neméně pěkný příběh.

Vězte, že v Paříži žil jakýsi florentský šlechtic, jenž se z chudoby stal kupcem, a obchod se mu tak dařil, že jím převelice zbohatl; měl pak se svou ženou jediného syna a tomu dal jméno Lodovico. Synovi však bylo bližší otcovo šlechtictví než obchodování, a proto ho otec nechtěl dát do žádného svého závodu, nýbrž poslal jej mezi jiné šlechtice do služeb francouzského krále, kde se Lodovico přiučil mnoha hezkým mravům a pěkným věcem.

Za jeho pobytu tam pak došlo jednou k tomu, že se do rozhovoru mladíků, mezi nimiž byl i Lodovico, vmísilo několik

rytířů, kteří se právě vrátili od Božího hrobu, a jak si tak začali mezi sebou povídat o krásných paních ve Francii, v Anglii a v jiných částech světa, pravil jeden z nich, že pokud on prošel svět a co žen uviděl, žádná se krásou nevyrovnala Beatrici, manželce Egana de'Galuzzi z Bologne, a všichni jeho druzi, kteří ji v Bologni viděli spolu s ním, to plně potvrzovali.

Když to vyslechl Lodovico, jenž se dosud do žádné paní nezamíloval, roznítla se v něm taková touha spatřit paní Beatrici, že nemohl upnout mysl k ničemu jinému; pevně se rozhodl, že se vydá až do Bologne, aby mohl paní Beatrici spatřit, a kdyby se mu líbila, že se tam třeba i zdrží. I dal otcí na srozuměnou, že se chce vydat k Božímu hrobu, a s velikými obtížemi posléze dosáhl jeho svolení.

Dal si tedy jméno Anichino, dorazil do Bologne, a že tomu náhoda chtěla, spatřil na slavnosti příštího dne onu paní, jež se mu zdála o mnoho krásnější, než si ji představoval; zamiloval se do ní tudíž velmi plamenně a umínil si, že z Bologne neodejde, dokud nedobude její lásky. Hledaje pak cestu, kterou by se měl dát, odloučil se od ostatních a usoudil, že by mohl mít štěstí a dosáhnout toho, po čem

425

toužil, kdyby se mu podařilo stát se sluhou u jejího manžela, jenž měl hojnost sluhů.

Prodal tedy své koně, zařídil svému služebnictvu vše tak, aby se mu dařilo dobře, nakázal mu, aby dělalo, jako že ho nezná, vypořádal se s hostinským a řekl mu, že by se rád stal sloužícím u nějakého dobrého pána, kdyby se nějaký našel.

Hostinský mu odpověděl:

"Tys opravdu sluha, který by byl vítaný šlechtici tohoto kraje, jenž se jmenuje Egano, má mnoho služebnictva a chce, aby všichni měli takové chování jako ty. Promluvím s ním o tom."

Jak řekl, ta učinil - a než od Egana odešel, dosáhl toho, že Anichino byl ke své radosti přijat za sluha. Přebýváje potom u Egana, měl Anichino příležitost vidět často svou paní a jal se Eganovi sloužit tak ochotně, že si ho Egano oblíbil do té míry, že nic bez něho nedovedl vyřídít a svěřil mu péči nejen o sebe, ale o všechny své záležitosti.

Jednoho dne odešel Egano lícit na ptáky a Anichino zůstal s paní Beatricí, jež si dosud jeho lásky nevšimla, i když v duchu často sledovala jeho způsoby, které se jí velmi líbily a zamlouvaly. Začali spolu hrát šachy a Anichino, jenž se jí toužil zalíbit, to velmi obratně navlékl tak, aby byl poražen, z čehož měla paní nesmírnou radost. Služebné paniny, když je viděly hrát, se všechny vytratily a ponechaly je při hře samotné. A tu Anichino zhluboka vzdychl.

Paní se na něho podívala a dělala:

"Co je ti, Anichino? Mrzí tě, že vyhrávám?"

"Paní," odvětil Anichino, "příčinou mého vzdechu je mnohem důležitější věc než tato."

Tu pravila paní:

"Ach, tak mi ji pověz, máš-li mě rád."

Když Anichino zaslechl, že ho zapřísahá "máš-li mě rád" ta, kterou miloval nade vše, vzdychl ještě víc než předtím, protože paní ho znovu poprosila, aby jí jen ochotně pověděl, jaká je příčina jeho vzdechů.

Anichino jí na to odpověděl:

"Paní, tuze se bojím, že se vám to znelíbí, až vám to povím. A mám strach, že byste to potom řekla i jiné osobě."

Paní mu na to odvětila:

"Jistě mi to nebude proti mysli a buď jist, že nikdy nikomu nepovím, co mi řekneš, leda by sis to sám přál."

A tu řekl Anichino:

"Když mi to slibujete, povím vám tedy vše."

426

A téměř se slzami v očích jí vyprávěl, kdo je, co o ní slyšel vyprávět a kde a jak se do ní zamiloval a proč se rozhodl stát se sluhou jejího manžela. Pak pokorně prosil, aby ráčila mít slitování s ním a s jeho tajemstvím - je-li to možno - a s jeho vášnivou touhou zalíbit se jí; a nechce-li tak učinit, aby ho ponechala u sebe v přestrojení, v jakém je, a aby nic nenamítala, bude-li ji nadále milovat.

Ó ty zvláštní něho bolognské krve! Co chvály sis vždycky zasloužila v podobných případech. Nikdy jsi nedychtila po slzách a vzlykání a ustavičně jsi byla povolná prosbám a poddajná milostným touhám. Kdybych uměla dost chvalozpěvů, abych tě mohla velebit, nikdy by jimi má řeč nebyla syta.

Zatímco Anichino vyprávěl, urozená paní na něho hleděla a chovala pevnou víru v jeho slova - ba jeho prosby vyvolaly v jejím srdci lásku tak mocně, že i ona začala vzdychat a po několikerém vzdychnutí odvětila:

"Můj sladký Anichino, buď klidně mysl. Byla jsem a pořád ještě jsem obletována mnoha muži, ale ani dary, ani sliby, ani lichotky urozených mužů, paní a kohokoli jiného nedokázaly pohnout mé srdce, aby někoho milovalo; tys však dokázal za tu krátkou chvíli, co jsi mluvil, že náležím více tobě nežli sobě. Ba myslím, že si zasloužíš mé lásky ze všech nejvíce, a proto ti ji dám, ano, slibuji ti, že tě jí potěším, dříve než uplyne dnešní noc.

Aby se tak mohlo stát, postarej se, abys mohl kolem půlnoci přijít do mé světnice, u níž nechám otevřeny dveře. Víš, na které straně lůžka spím; přístup k němu, a kdybych spala, dotkni se mne tak, abych se probudila, a já tě odměním za tu dlouhou dobu, co jsi po mně toužil. A abys mi věřil, dám ti políbení závdavkem." I objala ho a láskyplně políbila ona jeho a Anichino ji.

Po těchto slovech opustil Anichino paní a šel za svými záležitostmi, očekávaje s nesmírnou radostí, až nadejde noc.

Egano se vrátil z číhaření, a když se navečeřel, šel spát, protože byl unaven; paní šla spát za ním, a jak slíbila, nechala dveře světnice otevřené.

Anichino přišel v určenou hodinu, tichounce vstoupil do světnice, zavřel za sebou, přistoupil k loži ze strany, kde paní

spala, položil jí ruku na ňadra a seznal, že paní ještě nespí. Ta vidouc, že Anichino přišel, popadla ho vzápětí oběma rukama a pevně ho držela za ruku; a tak dlouho se obracela v lůžku, až se spící Egano probudil. Pak mu pravila: "Nechtěla jsem ti dnes večer nic říkat, protože se mi zdálo, že jsi unavený, ale pověz mi, Egano, na své spasení, koho máš za nejlepšího

427

a nejvěrnějšího sluhu a kterého z těch všech sluhů, jež máš v domě, nejvíc miluješ?"

Egano odvětil:

"Proč se mne ptáš, paní? Copak ho neznáš? Nemám a nikdy jsem neměl žádného sluhu, kterému bych tak důvěřoval, na kterého bych se tak spoléhal a tak ho miloval, jako miluji a jako důvěřuji Anichinovi. Proč se mne však na to tážeš?"

Když Anichino zpozoroval, že Egano je vzhůru, a uslyšel, že se mluví o něm, pokusil se několikrát vymanit svou ruku a zmizet, protože se tuze bál, že paní ho přelstila; paní však uchopila Anichinovi ruku a držela ji tak, že nemohl a nemohl odejít.

Eganovi pak takto odpověděla:

"Povím ti to. Myslila jsem rovněž, že je tomu, jak jsi říkal, a že je ti věrnější než kterýkoli jiný. Ale oklamal mne; když jsi dnes odejel na lov ptáků, zůstal doma, a když si vyhlédl příhodnou chvíli, nebylo mu hanba požádat mne, abych přivolila jeho choutkám. Abych ti to nemusela příliš dokazovat a abys to mohl vidět a zjistit na vlastní oči, odpověděla jsem, že proti tomu nic nemám a že dnes v noci po dvanácté hodině sejdu do naší zahrady a budu ho očekávat pod pinií. Nemám nikterak v úmyslu jít tam, ale chceš-li seznat, jak je ti sluha věrný, oblékni si některou mou sukni a přes hlavu závoj a můžeš jít dolů na číhanou, zda tam přijde; já jsem jista, že se tak stane."

Když to Egano uslyšel, pravil:

"Sluší se zajisté, abych to zvěděl."

I vstal, a jak mohl potmě nejlépe, oblékl si sukni paní, na hlavu si vzal závoj a odešel do zahrady očekávat pod borovicí Anichina.

Jakmile paní seznala, že manžel vstal a odešel ze světnice, vyskočila a zamkla zevnitř dveře.

Anichino zakusil největší strach svého života; namáhal se ze všech sil dostat se z rukou paniných a stotisíckrát proklel už paní, svou lásku a sebe sama za to, že byl tak důvěřivý. Když však posléze slyšel, jaký to vzalo konec, byl nejšťastnějším člověkem pod sluncem. A když se paní vrátila na lůžko, svlékl se, jak si přála, a oba se na hezkou dobu oddali rozkoši a radosti.

Když se pak paní zdálo, že se tu Anichino už nesmí déle zdržovat, přikázala mu, aby vstal, oblékl se, a takto k němu promluvila:

"Pusinko, teď vezmeš pořádnou hůl, půjdeš do zahrady a budeš dělat, žes mě sváděl jenom proto, abys mě vyzkoušel. Vyspílaš Eganovi, jako bych tam byla já, a pořádně mu natluč, protože nám z toho vzejde báječná zábava a potěšení."

428

Anichino vstal, sešel do zahrady s vrbovým klackem, a když byl blízko pinie, Egano ho spatřil; i vstal a šel mu vstříc, jako by ho chtěl velmi okázale přivítat.

Anichino však řekl:

"Ach ty hanebná ženštino, tak tys přece přišla a myslela sis, že jsem chtěl nebo že chci takhle ošálit svého pána? Tohle tě bude pěkně mrzet, že jsi přišla."

Nato zvedl hůl a začal Egana vyplácet.

Egano, když vyslechl tato slova a spatřil hůl, jal se mlčky prchat. Anichino však se hnal za ním a neustále volal:

"Hybaj, aby tě Bůh po celý rok trestal, ženská hříšná, ráno to povím Eganovi, můžeš být jista."

Egano utržil několik pěkných ran, a jak mohl nejrychleji, vrátil se do světnice. Tam se ho už manželka ptala, zda Anichino přišel do zahrady, a Egano jí odvětil:

"Kdyby byl raději nechodil. Myslel, žes to ty, a málem mi holi zpřerážel kosti; a řekl mi přitom takové nadávky, jaké se neříkají ani té nejničernější ženě. Tuze jsem se proto divil, že by ti byl řekl ona slova s úmyslem udělat mi hanbu; určitě tě chtěl zkoušet, když tě viděl tak veselou a rozjařenou."

Tu pravila žena:

"Buď Bohu chvála, že mně to prokázal slovy a tobě skutky. Myslím, že teď může říci, že já snáším trpělivěji slova než ty skutky. Protože je ti však tolik věrný, je třeba, abychom ho měli rádi a ctili ho."

"Zajisté, máš pravdu," pravil Egano, a protože z toho vyvozoval závěry, byl toho mínění, že má věrnější paní a věrnějšího sluhu, než kdy jaký šlechtic měl.

On i paní se tomu pak často s Anichinem smávali a Anichino a paní měli mnoho volnosti, což předtím neměli, dělat to, co jim bylo rozkoší a potěšením, pokud se Anichinovi líbilo pobývat u Egana v Bologni.

PŘÍBĚH OSMÝ

Jeden manžel žárlí na svou choť a ta si v noci přivazuje na palec provázek, aby poznala, že přichází milenec. Manžel na to přijde, a zatímco pronásleduje milence, položí se na místo paní jiná žena,

429

jíž manžel nabije a ustříhne kadeře. Když pak přivede bratry své choti, je od nich zepsut, protože se ukáže, že nemluvil pravdu.

Všem se zdálo, že paní Beatrice byla při podvádění svého manžela podivně zlomyslná, a každý přisvědčoval, že

Anichino měl asi přenáramný strach, když ho paní držela za ruku a on slyšel, jak se u paní ucházel o lásku. Král vida, že Filomena již mlčí, obrátil se k Neifile a pravil:

"Vypravujte vy!"

Neifile se krátce usmála a spustila:

Spočívá na mně těžký úkol, krásné paní, chci-li vás uspokojit pěkným příběhem tak, jak vás potěšily příběhy, jež tu byly před mým vyprávěním; doufám však, že se mi to s pomocí boží velmi dobře podaří.

Vězte tedy, že v našem městě žil jeden převelice bohatý kupec, jenž se jmenoval Arriguccio Berlinghieri a jenž se hloupě domníval, že se stane šlechticem skrz sňatek, jak to dodnes dělají kupci. I vzal si tedy za ženu urozenou paní, již bylo jméno Sismonda a jež se k němu tuze špatně hodila, ale protože byl velmi často na cestách - jak už to u kupců bývá - a málo se zdržoval doma, zamilovala se paní do mladíka, jenž slul Ruberto a dlouho se o ni ukázal.

Paní se s ním tedy začala důvěrně stýkat - nicméně počínala si přitom asi málo obezřetně, neboť byla zamilovaná až po uši, a tak se přihodilo, že Arriguccio buď něco zaslechl, nebo se mu něco doneslo a stal se takovým žárlivcem, že mu nebylo rovno. Nechal cest a všech ostatních podniků a staral se jen o přísné hlídání své manželky: kdyby se nebyla uložila do lůžka dříve než on, nebyl by snad ani usnul, což paní převelice rmoutilo, protože se na žádný způsob nemohla sejít s Rubertem.

Dlouho a dlouho přemítala, jak by se s ním mohla sejít, a on také neustále a neustále naléhal, až tu paní přišla na západ, že to udělá takto: Protože její světnice měla okna do ulice a paní Sismonda si mnohokrát všimla, že Arriguccio dlouho usíná, ale pak spí velmi tvrdě, rozhodla se, že pozve Ruberta kolem půlnoci k vratům, otevře a pobude s ním trochu, zatímco manžel bude spát, jako když ho do vody hodí. A aby poznala, že milenec už přišel, a aby si toho nikdo nevšiml, rozhodla se, že spustí z okna světnice provázek, jehož jeden konec dosáhne na ulici a druhý povede po podlaze do její postele pod pokrývkou, kde si ho, až bude na loži, přiváže kolem palce.

Pak to vzkázala Rubertovi a uložila mu, aby zatahal za provázek, sotvaže přijde, a bude-li manžel spát, že mu ona přijde otevřít;

430

nebude-li však manžel spát, že bude paní pevně držet a provázek přitáhne k sobě, aby Ruberto nečekal marně. Tohle bylo Rubertovi velmi vhod, i chodíval za paní dosti často; někdy pak se mu podařilo, že s ní pobyl, někdy ne.

Tak pokračovali v této lsti - až se jedné noci stalo, že paní spala a Arriguccio natáhl v posteli nohu, přičemž zavadil o provázek. Popadl ho hned, a když zjistil, že jej má paní přivázaný k palci, řekl si v duchu:

- V tomhle věži nějaký podvod. -

A když přišel pak na to, že provázek visí z okna, byl jist, že má pravdu. Ustříhl tedy nepozorovaně provázek od manželčina palce, přivázel si jej na palec svůj a dával pozor, co se bude dít.

Netrvalo dlouho, Ruberto přišel a zatahal jako obvykle za provázek; Arriguccio to ucítil, ale protože si neuvázal provázek pořádně a protože Ruberto zatáhl silně, svezl se celý provázek Rubertovi do ruky. Ten z toho usoudil, že má čekat, a také tak učinil.

Arriguccio rychle vstal, popadl své zbraně a pádil k vratům, aby se podíval, kdo tu je, a zle ho zřídil.

Ačkoli byl Arriguccio kupec, byl přitom mužem chrabrým a silným; když však došel k vratům, neotvíral je tak potichu, jako to dělávala paní, což Ruberto, jenž tu čekal, postřehl: rázem uhládl, že to asi otevírá Arriguccio, a dal se okamžitě na útěk. Arriguccio se pustil za ním.

Když Ruberto už utíkal hezký kus a Arriguccio ho nepřestával pronásledovat, vytasil Ruberto kord, neboť byl rovněž ozbrojen, obrátil se a jeden začal útočit a druhý se bránil.

Paní procitla hned poté, co Arriguccio otevřel světnici, a vidouc, že má provázek na palci ustřižený, hravě si domyslíla, že její šalba byla odhalena. A když slyšela, že Arriguccio utíká za Rubertem, vstala co nejrychleji, a protože věděla, co by z toho mohlo vzejít, zavolala služku, jež byla do všeho zasvěcena, a tak dlouho do ní mluvila, až se služka položila na její místo v posteli; paní ji pak prosila, aby se nedala poznat, aby trpělivě snášela rány, které jí Arriguccio uštědří, a slíbila jí, že se jí za prokázanou službu odvděčí tak, že si nebude moci naříkat. Nato zhasla světlo hořící ve světnici, odešla z ní, skryla se kdesi v domě a jala se očekávat, co se stane.

Arrigucciovu potyčku s Rubertem slyšeli sousedé, i vstali a začali jim spílat. Tu Arriguccio dostal strach, aby ho někdo nepoznal, a ježto nemohl přijít na to, kdo je ten mladík, a ježto mu také nemohl ublížit, nechal ho pln zlosti a pomstychtivosti být a vrátil se domů. Když přišel do světnice, zuřivě spustil:

431

"Kde jsi, hřišnice? Myslíš, že když jsi zhasla světlo, že tě nenajdu? To ses zmýlila!"

Přistoupil k lůžku a domnívaje se, že popadl manželku, chytil služku, a co mu nohy a ruce stačily, bušil do ní a kopal ji, až jí rozbil celý obličej; a nepřestáváje ji poctívat těmi nejhoršími nadávkami, jaké kdy byly špatně ženě řečeny, ustříhl jí posléze vrkoče.

Služka tuze hořekovala - jako ten, kdo má k tomu příčinu; řekla si několikrát: "Běda, slitujte se proboha, ach už ne!" - ale pláč tak změnil její hlas a Arriguccio byl tak rozzlobený, že nemohl rozeznat, zda to mluví služka či manželka.

Když ji tedy jaksepatří zmlátil a ustříhl jí vlasy, jak už bylo řečeno, pravil:

"Teď už se tě, ničemnice, ani nedotknu, zato půjdu za tvými bratry a povím jim o tvých pěkných kouscích. Ať si pro tebe přijdou, ať si tě vezmou a dělají si s tebou, co jim jejich čest velí. Buď však jista, že v tomto domě nezůstaneš."

To řekl, vyšel ze světnice, zamkl ji zvenčí a odešel pryč.

Paní Sismonda všechno slyšela, a když shledala, že manžel odešel, otevřela světnici a rozžehla světlo: nalezla služebnou pomlácenou a tuze naříkající. Potěšila ji tedy, jak mohla nejlépe, odvedla ji do její komůrky, kde ji dala tajně ošetřovat a

opatrovat, a dala jí za to z Arrigucciových peněz tolik, že služebná prohlásila, že je spokojena. Pak nechala služku v její komůrce, rychle srovnala lůžko a dala je do pořádku, jak by tam byl té noci nikdo nespál, rozsvítila visací lampu a oblékla se a upravila, jako by byla dnes ještě nespala. Poté rozsvítila lucernu, vzala si své šití, posadila se nahoře na schodišti a jala se šít a očekávat, jak to všechno dopadne.

Když vyšel Arriguccio ze svého domova, spěchal, jak mohl nejrychleji, k domu bratří své manželky a tak dlouho tam bušil, až mu bylo otevřeno.

Sotvaže tři bratři paní Sismondy a její matka zvěděli, že je tu Arriguccio, všichni vstali, rozžali světla a přišli k němu, tážíce se ho, co zde v tuhle hodinu a tak sám hledá.

Arriguccio začal provázkem, který našel uvázaný na palci monny Sismondy, a vypravoval jim vše až k tomu, co nakonec shledal a udělal. A aby jim podal svědectví tomu, co udělal, vložil do jejich rukou kadeře ustřížené - podle jeho soudu - manželce a dodal, aby si šli pro ni a učinili s ní to, co se srovnává s jejich ctí, protože on už ji nehodlá mít v domě.

Bratry paniny velmi mrzelo, co slyšeli, a protože měli za to, že se to skutečně stalo, byli na sestru rozezlení; dali zapálit pochodně

432

a vydali se s Arrigucciem na cestu do jeho domu s úmyslem, že s paní pěkně zatočí. Jejich matka, jež to vše pozorovala, se vydala s pláčem za nimi a hned prosila toho a hned onoho, aby těmto věcem nepřikládali tak ukvapeně víry, pokud sami neuvidí a sami se nepřesvědčí: že se s ní možná manžel rozkmotřil z nějaké jiné příčiny, ublížil jí a teď se vymlouvá a svádí to na tohle. A řekla také, že by se náramně divila, kdyby se stalo něco takového, neboť dobře zná svou dceru, kterou vychovávala od malička. Tak vykládala ještě mnoho jiných věcí.

Když konečně došli k Arrigucciovu domu, vešli dovnitř a začali stoupat po schodech, monna Sismonda je zaslechla a pravila:

"Kdo je tam?"

Jeden z bratří jí odpověděl:

"To se hned dovíš, hříšnice, kdo je tu."

Tu pravila monna Sismonda:

"Co to znamená? Bože, stůj při mně!"

Pak vstala a pokračovala:

"Bratři moji, buďte vítáni! Co tu hledáte všichni tři v tuhle dobu?"

Bratři paní Sismondy spatřili, že paní sedí a šije a že nemá v obličeji stopy po bití, ačkoli Arriguccio předtím říkal, že ji celou potloukl; podivili se tomu, ztlumili nával hněvu, otázali se, jak bylo s tím, nač si Arriguccio stěžoval, a tuze jí hrozili, neřekne-li jim všechno.

Paní pravila:

"Nevím, co vám mám o sobě povídat, a nevím také, proč si na mne Arriguccio má co naříkat."

Arriguccio, vida svou manželku, hleděl na ni jako smyslů zbavený, neboť se mu vracelo na mysl, jak jí dal na tisíc ran pěstí do obličeje, jak jí jej rozdrásal a způsobil jí co nejhoršího - a teď viděl, že vypadá, jako by se bylo nic nestalo.

Bratři jí v krátkosti pověděli, co jim Arriguccio předtím řekl o provázku a o výprasku a vůbec o všem.

Paní se obrátila k Arrigucciovi a pravila:

"Běda, manželé můj, co to slyším? Že ti není hanba považovat mě za hříšnou ženu, již nejsem, a sebe za zlého a krutého člověka, jímž zase nejsi ty? S kým jiným jsi byl dnes v noci doma, ne-li se mnou? A kdy jsi mě bil? Já si na to nevzpomínám!"

Arriguccio spustil:

"Jakže, hříšná ženská, copak jsme nešli na lůžko společně? Což jsem se nevrátil, když jsem prohnal tvého milence, a nemlátil tě pak a neustříhl ti vlasy?"

433

Paní odpověděla:

"V tomto domě jsi včera večer neulehl. Ale nechme toho, neboť nemohu vydat jiné svědectví než svá pravdivá slova, a vraťme se k tomu, co říkáš, že jsi mě ztloukl a ustříhl mi vlasy. Mne jsi nebil, a ať se všichni zde včetně tebe přesvědčí, mám-li na těle nějakou stopu po výprasku. Neradila bych ti totiž, aby ses opovážil na mne sáhnout, neboť bych ti při kříži Kristově vyškřábala oči. Necítila jsem také a neviděla jsem, že bys mi stříhal vlasy. Možná však že jsi to učinil, aniž jsem si toho všimla. Dovol tedy, abych se podívala, zda je mám ustřížené, nebo ne."

Nato paní sňala z hlavy závoj a ukázala, že má vlasy neporušené, a nikoli ustřížené.

Když tohle všechno viděli a slyšeli bratři a matka paní Sismondy, děli Arrigucciovi:

"Co tohle má znamenat, Arriguccio? Tohle je přece něco jiného, než co jsi nám vykládal, když jsi přišel k nám. A nevíme, jak dokážeš ostatní."

Arriguccio stál jako ve snách a chtěl něco říci; když však viděl, že se stalo zcela jinak to, co si myslel, že dokáže, neodvážil se ani promluvit.

Paní se obrátila k bratřím a pravila:

"Milí bratři, vidím, že se snaží, abych udělala to, co bych byla nikdy neudělala, abych vám totiž pověděla o jeho špatnosti a chybách - a já to tedy učiním. Pevně věřím, že to, co vám vyprávěl, se skutečně stalo a že to udělal. A slyšte jak:

Tento čacký muž, jemuž jste mě k mému neštěstí dali za ženu, tento čacký muž, jenž se zove kupcem a chce být u vážnosti, jenž by měl být zdrženlivější než řeholník a počestnější než panna, pamatuje málokterý večer, kdy by se nebyl opíjel po hospodách a nezapletl se s tou či onou lehkou holkou. Co mi pak zbývá něco než čekat až do půlnoci a někdy až do rána, jako jste mě zastihli dnes? Jsem jista, že byl zase pořádně opilý, že šel spát s nějakou tou svou poběhlíci, a když se pak probudil a našel na její noze provázek, že provedl všechny ty své udatné kousky, o nichž mluví, a že se pak k ní vrátil, zbil ji a ustříhl jí vlasy. A protože ještě není při smyslech, myslil si - a já jsem přesvědčena, že si to ještě myslí -, že tohle všechno udělal mně. Jen se mu podívejte do tváře, ještě je napůl opilý. Ať však o mně řekl cokoliv, byla bych nerada, kdybyste s ním nakládali jinak, než se jedná s opilcem, a protože mu odpustím já, odpusťte mu i vy."

Její matka však po těchto slovech začala dělat rámus a děla:

434

"Při kříži Kristově, dceruško milá, tohle přece nejde. Spíš by bylo třeba zabít toho hnusného a neuznalého psa, který vůbec není hoden, aby měl takové děvče, jako jsi ty. To by tak hrálo! Jedná s tebou, jak by tě byl sebral v blátě. Ať ho radši neštěstí celý rok hubí, než abys tu zůstala a dala se urážet slovy nějakého takového kupčíka z oslího lejna, který přitáhl ze zapadlé vsi, narodil se v nějakém prasečím chlívkou a chodil sprostě oblečený v kalhotách jako zvonice a s pérem v zadku. Má to tři halíře, chce to šlechtické dcerky, maluje si to erby a říká to: „Já jsem z takové rodiny, tihle a tihle z našeho rodu vykonali tohle a tohle."

Škoda že moji synové nedali na mé rady. Mohli tě počestně provdat do rodu hrabat Guidů s malým věnem! Jenže oni tě chtěli dát téhle perle, takovému, který se nestydí o tobě, nejlepším a nejpočestnějším děvčeti ve Florencii, vykřikovat o půlnoci, že jsi kurva, jako bychom tě neznali! Ale jak je Bůh nade mnou, kdyby bylo podle mého, dostal by takový výprask, až by posel!"

Pak se obrátila k synům a pravila:

"Syni, já vám to dobře říkala, že není možné, aby se bylo něco takového stalo. Slyšeli jste, jak váš výtečný příbuzný nakládá s vaší sestrou? Takový čtyřhalířový kupčík! Kdybych byla na vašem místě a byl by hovořil tak, jak o ní mluvil, a nakládal s ní tak, jak to udělal, nebyla bych spokojená a klidná, dokud by se mohl zdvihnout ze země. A kdybych byla mužem, jako jsem ženou, nedopustila bych, abych se mi do toho pletl někdo jiný. Pane Bože, potrestej toho ohavného opilce, který nemá kouska studu v těle."

Když mladíci tohle všechno zhlédli a vyslechli, obrátili se k Arrigucciovi a zepsuli ho tak, že žádný darebák nikdy tolik nedostal. Nakonec řekli:

"Promíjme ti jakožto opilému. Ale je-li život milý, dej si dobrý pozor, abychom už nikdy neslyšeli něco podobného jako dneska. A dojde-li někdy něco k našemu sluchu, pak buď jist, že ti zaplatíme za tohle i za ono."

Tak pravili a odešli.

Arriguccio byl z toho všeho tak popletený, že sám nevěděl, zda je pravda, co se stalo, anebo zda se mu to jenom zdálo; neřekl však už ani slovo a nechal manželku na pokoji.

A tak paní Sismonda díky svému důvtipu nejenom unikla hrozcímu nebezpečí, ale otevřela si cestu k tomu, aby mohla v budoucnu jednak podle své libosti a nemusela se přitom bát svého manžela.

435

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Lydia, manželka Nikostratova, miluje Pyrrha a ten, aby jí mohl uvěřit, žádá na ní tři věci, jež ona vesměs udělá; krom toho užije s ním rozkoše v přítomnosti Nikostrata a pak choti namluví, že to, co viděl, není pravda.

Příběh, který vyprávěla Neifile, se všem tak líbil, že se paní nemohly udržet, aby se tu nezasmály, tu něco neprohodily; král je několikrát napomenul, aby byly zticha, a posléze vyzval Pamfíla, aby pověděl svůj příběh. Když pak paní konečně zmlkly, začal Pamfílo takto vyprávět:

Nevěřím, ctihodné paní, že je nějaká sebeobtěžnější a sebenejistější věc, kterou by se neodvážil provést ten, kdo plamenně miluje. Bylo to už ukázáno v mnoha příbězích, přesto však soudím, že vám to daleko líp předvedu na jednom příběhu, který vám hodlám vyprávět; uslyšíte v něm o paní, která měla při svém podnikání víc štěstí než obezřelého rozumu. Neradím proto žádné ženě, aby se odvážila jít ve stopách té, o níž vám zamýšlím vyprávět, protože Štěstěna nepřeje vždy každému stejně a protože všichni muži na světě nejsou stejně zaslepeni.

V starobylém achajském městě Argu, spíše slavném bývalými králi než velkým, žil kdysi jeden šlechtic jménem Nikostratos, jemuž skoro už na prahu stáří dala Štěstěna za manželku vznešenou paní, jež byla stejně odvážná jako krásná a jmenovala se Lydia.

Nikostratos jakožto urozený a bohatý člověk vydržoval si mnoho sluhů a psů a ptáků a největší zálibu měl v lovu. Mezi jeho sluhy pak patřil i jeden sličný a půvabný mladík hezké postavy, ve všech věcech velmi obratný. Nazýval se Pyrrhos a Nikostratos ho ze všech nejvíce miloval a nejvíce mu také důvěřoval.

Do tohoto Pyrrha se zamilovala Lydia, ale tak silně, že dnem i nocí nemohla myslet na nic než na něho.

Pyrrhos to však buď nezpozoroval, nebo si to nepřál; nedával nijak najevo, že o ni stojí, což paní v jejím srdci nesnesitelně trápilo, a rozhodla se proto, že mu dá na srozuměnou, jak se věci mají. Zavolala si služebnou, jež slula Lusca a již velmi důvěřovala, a pravila jí:

"Lusco, všechna dobrodiní, jež jsem ti prokázala, že zavazují k poslušnosti a věrnosti; dbej proto, aby se to, co ti nyní povím, nedověděl nikdy nikdo, kromě toho, jemuž je to určeno.

436

Jak vidíš, jsem mladá a svěží a mám hojnost všeho, co si paní může přát; nemohu si na nic neříkat, vyjímajíc jednu věc,

a to jsou léta manželova, jichž je ve srovnání s mými příliš mnoho. Jsem proto málo spokojena s tím, co se týká oně věci, z níž mají mladé paní nejvíce radosti, a ježto po tom toužím jako ostatní, rozhodla jsem se už před delší dobou, že nebudu sama sobě nepřítelem - když mi byla Štěstěna tak málo nakloněna, že mi dala starého manžela - a že budu hledat prostředky pro své potěšení a pro své zdraví. A abych neměla ani v tomhle nedostatek, jako ho nemám v jiných věcech, usmyslila jsem si, že daleko vhodnější než kdo jiný bude k tomu náš Pyrrhos, jenž mi vše vynahradí svými objetími, ba zamilovala jsem se do něho takovou láskou, že se necítím dobře, když ho nevidím nebo naň myslím. A jsem jista, že umřu, jestliže se s ním neprodleně nesejdu.

Je-li ti proto můj život drahý, vyličiš mu způsobem, který se ti bude zdát nejvhodnějším, mou lásku k němu a poprosíš ho za mne, aby ke mně laskavě přišel hned, jak pro něho dojdeš."

Komorná to ochotně slíbila a při první vhodné příležitosti, kdy tomu přál čas a místo, vzala Pyrrha stranou a vyřídila mu vzkaz své paní, jak dovedla nejlépe. Pyrrhos se tomu tuze podivil - když to uslyšel - jako člověk, který dosud nic nezpovídal; i zaváhal, zda mu to paní nevzkazuje z té příčiny, aby ho vyzkoušela, a proto hned a drsně odvětil:

"Lusco, nemohu uvěřit, že tato slova pocházejí od mé paní, dávej si proto pozor, co říkáš; a jestliže jsou to opravdu její slova, nevěřím, že by mi je vzkazovala po tobě s tímto úmyslem. Má-li však tento záměr a vzkazuje-li mi jej po tobě, můj pán mi prokazuje více cti, než zasluhuji, a já se proto na něm nedopustím takovéto urážky ani za celý svůj život. Střež se hovořit se mnou ještě jednou o takovýchto věcech."

Luscu jeho drsná řeč nikterak nezastrašila a pravila mu:

"Budu ti, Pyrrhe, vypravovat o těchto věcech, které mi uložila, tolikrát, kolikrát mi to paní poručí, a ať se ti to líbí nebo nelíbí. Jsi však hňup!"

A rozzlobena Pyrrhovými slovy, vrátila se k paní a ta, když je vyslechla, přála si, aby raději zemřela; za několik dní však promluvila o tom s komornou znovu a řekla jí:

"Lusco, ty víš, že dub nepadne po první ráně. Myslím si proto, že bys měla zajít znovu za tím, jenž chce zůstat k mé škodě věrným, a při nějaké vhodné chvíli bys mu měla vysvětlit celé mé vzplanutí; dej si přitom co nejvíce záležet, aby věc měla úspěch, neboť kdyby

437

měla ztroskotat, zemřela bych a on si bude myslet, že jsem si z něho tropila šašky. Mé usilování o lásku by nakonec vyvolalo nenávisť."

Komorná utěšila paní, vyhledala Pyrrha, jenž byl právě ve veselém a dobrém rozmaru, a řekla mu:

"Pyrrhe, před několika dny jsem ti pověděla, jakou láskou hoří k tobě má i tvá paní, a nyní tě znovu ujišťuji, že se vbrzku dočkáš její smrti, setrváš-li ve své zatvřelosti. Proto tě prosím, abys ji laskavě potěšil v jejím toužení. A setrváš-li v té své paličatosti, budu tě považovat za pitomce, ačkoli jsem tě měla za chytřejšího. Co může být pro tebe větším vyznamenáním než to, že tě nade vše miluje tak znamenitá, tak krásná a tak urozená paní? Měl bys ještě blahořečit Štěstěně, jak jen lze, uvážíš-li, že ti zchystala něco tak pěkného, co se hodí k tvým mladickým tužbám a co může být i útočištěm tvých potřeb. Znáš někoho, kdo je tobě roven a kdo by byl na tom v rozkoši líp, než na tom budeš ty, budeš-li rozumný? Našel bys někoho, kdo má tolik zbraní, koní, majetku a peněz, jako budeš mít ty, budeš-li chtít dát svou lásku své paní?"

Otevři tedy můj mým slovům a buď při smyslech: uvědom si, že se stává jenom jedenkrát a pak už nikdy víc, že Štěstěna přichází k někomu s usměvavou tváří a otevřeným klínem. Kdo ji nedovede v té chvíli přijmout a pak je chudásem a žebrákem, ten ať si potom stěžuje na sebe, a ne na ni. Ostatně mezi sluhy a pány se nemusí dodržovat taková věrnost, jak se sluší mezi přáteli a příbuznými. Služební mají - pokud mohou - jednat tak, jak se jedná s nimi. Kdybys ty měl krásnou ženu či matku či dceru či sestru a ta se líbila Nikostratovi, myslíš, že by jednal s tebou s takovou věrností, s jakou ty chceš sloužit jemu vzhledem k jeho paní? Myslíš-li si to, pak jsi hlupák a buď jist, že kdyby nestačily lákání a prosby, že by použil násilí, ať by sis ty o tom mýšlel cokoli.

Chovejme se proto k nim a k jejich věcem tak, jako se chovají oni k nám a k našim věcem. Využij přízně Štěstěny, nezapuzuj ji, jdi jí vstříc, když k tobě přichází, neboť neuděláš-li to, nehleď k smrti, která stihne tvou paní, i ty budeš litovat, a tolik, že si sám budeš přát zemřít."

Pyrrhos už několikrát předtím přemýšlel o slovech, která mu řekla Lusca, a pojal rozhodnutí, že odpoví jinak - přijde-li k němu služebná ještě jednou - a že se bude snažit zalíbit své paní, jakmile se bude moci ujistit, že není jenom zkoušen.

Proto Lusce odpověděl:

"Hleď, Lusco, věřím, že všechno, co mi povídáš, je pravda. Ale já zase vím, že můj pán je velmi moudrý a tuze obezřelý, a protože

438

svěřil do mých rukou všechny své záležitosti, velmi se bojím, že Lydia si počíná takto na jeho radu a přání, aby mě vyzkoušela; chce-li mi proto splnit tři věci, o něž požádám, abych měl jasno, vykonám já potom určitě a bez okolků, cokoli mi přikáže.

Ony tři věci, jež má splnit, jsou tyto: nejprve zabije v přítomnosti Nikostratově jeho nejlepšího krahujce, potom mi pošle chomáč vousů z Nikostratovy brady a nakonec jeden jeho nejlepší zub."

Lusce se tyto věci zdály těžké a paní přetěžké, ale Láska, jež je dobrým povzbuzovatelem a velmistrem v radách, dosáhla toho, že se paní rozhodla ony tři věci vykonat a vzkázala Pyrrhovi po služebné, že vše, co od ní žádá, brzo splní; a mimoto ještě - když má Pyrrhos Nikostrata za tak chytřejšího -, že bude v manželově přítomnosti obcovat s ním, tedy s Pyrrhem, a Nikostrata přesvědčí, že to nebyla pravda.

Pyrrhos se proto jal očekávat, co bude urozená paní dělat.

Za několik dní dával Nikostratos velkou hostinu pro některé šlechtice, jak bylo jeho častým zvykem, a když byly již odstraněny stoly, vyšla ze své světnice paní Lydia, oděná v zelený samet a ozdobená šperky, vstoupila do síně, kde byli hosté, a před zraky Nikostrata a ostatních přistoupila k tyči, na níž seděl onen krahujec, ježž Nikostratos měl tak rád; odváděla krahujce, jako by ho chtěla vzít do ruky, vzala ho za řemínky, udeřila jím o zeď a zabila ho.

Nikostratos na ni vzkřikl:

"Běda, paní, cos to udělala?"

"Nic," odpověděla mu. Pak se však obrátila k urozeným pánům, kteří předtím hodovali s Nikostratem, a pravila:

"Pánové, špatně bych se mstila králi, který mě potupil, kdybych neměla odvalu začít od krahujce. Vězte totiž, že tento pták mě už dlouho připravoval o všechny čas, který mají muži věnovat radovánkám s paními; jakmile se měla ukázat jitřenka, Nikostratos vstal, vyskočil na koně s krahulíkem na ruce a odejel do otevřených rovin, aby ho viděl létat. A já, jak mě tu vidíte, zůstala jsem sama a neuspokojená na lůžku.

Mnohokrát jsem proto měla chuť udělat to, co jsem udělala nyní, a nezdržovalo mě od toho nic jiného než přání počkat s tím a udělat to, až budou při tom muži, kteří by byli v mé při spravedlivými soudci, jimiž také, jak doufám, budete."

Když to uslyšeli urození pánové, měli za to, že její náklonnost k Nikostratovi je taková, jak to hlásala slova; všichni se dali proto do smíchu, obrátili se k rozkácenému Nikostratovi a jali se k němu hovořit:

439

"Dobře udělala paní, že se za svou křivdu pomstila krahujcovou smrtí."

A když se pak paní vrátila do své světnice, obrátili různými šprýmy na tento námět Nikostratovo hoře ve smích.

Pyrrhos vida, co se stalo, řekl si v duchu:

"Přepěkný začátek dala paní mé lásce, dej Bůh, aby tak pokračovala."

Nemnoho dní po tom, co zabila krahujce, meškala paní s Nikostratem ve své světnici; uprostřed mazlení jala se tropit neplechý a on ji žertem zatáhl za vlasy, což ji zavdalo podnět k splnění druhé věci, o níž ji Pyrrhos požádal: hbitě ho chytla za chomáček vousů a smějíc se šklubla tak silně, že mu jej z brady vytrhla.

Nikostratos zanařikal, ale paní mu pravila:

"Co se ti stalo, že se tak tváříš? Kvůli tomu, že jsem ti vytrhla šest chlupů z brady? Tebe to jistě tak nebolelo jako mne, když jsi mě před chvílkou tahal za vlasy."

Tak paní slovo od slova žertovala, ale obezřele přitom schovala chomáč vousů, které mu vytrhla a které ještě téhož dne poslala svému drahému milenci.

Nad třetí věcí se paní více zamyslela, protože však byla vysoce důvtipná a láska ten důvtip ještě více zbystřovala, vymyslela si paní způsob, pomocí něhož by mohla úkol splnit.

Nikostratos měl dva panoše, které mu svěřili jejich otcové, aby se v Nikostratově domě jakožto urození lidé přiučili dobrým mravům; jeden z nich rozřezával Nikostratovi jídlo, když jedl, a druhý mu naléval, když pil. Paní si je oba zavolala, dala jim na srozuměnou, že jim páchne z úst, a přikázala jim, aby odvraceli co možná nejvíce tvář, když obsluhují Nikostrata, a nikomu se o tom nezmiňovali.

Panoši jí uvěřili a jali se dodržovat způsob, který jim paní naznačila, a ta se pak jedenkrát Nikostrata otázala:

"Zdalipak sis všiml, co dělají ti hoši, když tě obsluhují?"

Nikostrato pravil:

"Ovšemže, ba chtěl jsem se jich už zeptat, proč to dělají."

Paní mu pravila:

"To nedělej, mohu ti to sama povědět; mlčím o tom už hezky dlouho, abych tě nezarmoutila. Teď však vidím, že to zpozorovali i druzí, a proto ti to nebude déle tajit. Neděje se tak pro nic jiného než proto, že ti tuze páchne z úst; nevím, co je toho příčinou, protože dříve to nebývalo. Je to převelice ohavná věc, protože se stýkáš s urozenými lidmi, a je třeba najít způsob, jak to vyléčit."

Tu pravil Nikostratos:

440

"Co by to mohlo být? Nemám snad nějaký zub zkažený?"

Lydia děla:

"Možná že ano."

I zavedla ho k oknu, aby otevřel ústa, a když se podívala na jednu i na druhou stranu, pravila:

"Nikostrate, jak jsi to mohl tak dlouho vydržet? Na téhle straně máš jeden zub nejenom zkažený, ale mně se zdá, že je úplně vyhlodaný; necháš-li si jej déle v ústech, určitě ti nakazí zuby, kterou jsou okolo něho, proto ti radím, aby ses ho zbavil dříve, než to bude ještě horší."

Tu pravil Nikostratos:

"Jsi-li ty toho mínění, přejí si to i já; pošli bezodkladně pro mistra, aby mi přišel vytáhnout zub."

Paní mu však na to děla:

"Chraň bůh! Nač by chodil mistr? Zdá se mi, že zub drží tak, že ho znamenitě vytáhnou bez mistra sama. Krom toho tihle mistři jsou tak krutí při svém díle, že mi srdce nedovolí, abych tě viděla v cizích rukách. Udělám všecko sama, a bude-li tě to bolet příliš, hned přestanu, což by mistr neudělal."

Dala si tedy přinést nástroje pro takovouto práci, poslala ze světnice všechny pryč a ponechala si uvnitř pouze Luscu; poté zavřela dveře, přikázala Nikostratovi, aby ulehl na lůžko, vsunula mu do úst kleště, popadla do nich jeden jeho zub, a když začal Nikostratos křičet bolestí, Lusca ho přidržela a paní mu vši silou zub vytáhla; hned nato jej schovala, vzala tuze zkažený zub, který předtím držela v ruce, ukázala jej nařikajícímu a napůl mrtvému Nikostratovi a řekla:

"Vidiš, takovýhle zub jsi měl tak dlouho v ústech."

Nikostratos jí uvěřil, a ačkoli musel přetěžké utrpení a tuze hořekoval, měl za to, že už je vyléčen, když je zub venku. Dal se tedy tím i oním uchlácholit, a když bolest polevila, vyšel ze světnice.

Paní vzala zub, ihned jej poslala svému milenci a ten, jsa již její láskou jist, vzkázal jí, že je přichystán vyhovět každé její touze. Paní však ho chtěla ubezpečit ještě víc, a ačkoli se jí zdálo, že uplyne ještě celý věk, než bude s ním, chtěla splnit, co slíbila; z toho důvodu se jala předstírat, že jí není dobře, a když k ní jednoho dne po obědě přišel Nikostratos a ona s ním neviděla nikoho než Pyrrha, poprosila je, aby ji pomohli vyjít na zahradu, čímž by se její nevolnost zmírila. Nikostratos ji tedy vzal z jedné strany a Pyrrhos z druhé strany, odnesli ji na zahradu a posadili ji na trávník pod krásnou hrušeň.

441

A když tu chvíli seděli, pravila paní Pyrrhovi, jak se o tom předtím domluvili:

"Pyrrhe, mám velkou chuť na hrušky, vylez nahoru a shod' mi jich několik dolů."

Pyrrhos tedy ruče vylezl na hrušeň, a jak házel hrušky dolů, hovořil:

"Hola, messere, co to tam děláte? A vy, paní, není vám stydno trpět to v mé přítomnosti? Myslíte, že jsem slepý? Před chvílí jste přece byla tak nemocná! To jste se tak rychle uzdravila, že už děláte takovýhle věci? Když už je chcete dělat, máte přece tolik krásných světnic, to to nemůžete jít dělat do některé z nich? Bylo by to jistě počestnější než páchat to v mé přítomnosti."

Paní se obrátila k manželovi a pravila:

"Co to Pyrrhos říká? Nepomátl se?"

Pyrrhos na to odvětil:

"Ne, nepomátl, paní, myslíte si však, že nevidím?"

Nikostratos se tomu velmi podívil a řekl: "Pyrrhe, opravdu se mi zdá, že sníš!"

"Pane můj, nesním a ani vy nesníte," odpověděl mu Pyrrhos, "Hýbáte se tak, že kdyby se tak hýbala hrušeň, nezůstala by na větvi ani jedna hruška."

Tu pravila paní:

"Co by to mohlo být? Možná že se mu opravdu zdá, že vidí to, co říká. Na mou duši, kdybych byla zdravá, jako jsem bývala, vylezla bych se nahoru podívat, jaká jsou to kouzla, jež on vidí, jak říká."

Pyrrhos na hrušni však nepřestával vést svou, i řekl Nikostratos:

"Slez dolů!"

A když Pyrrhos slezl, pravil mu:

"Co říkáš, že jsi viděl?"

Pyrrhos děl:

"Vy mě máte, mně se zdá, za blázna nebo za blouznivce, musím vám však říci, že jsem vás viděl na vaší paní; když jsem pak lezl dolů, viděl jsem, jak jste vstal a sedl si tam, kde sedíte teď."

"Ty ses opravdu zbláznil," řekl Nikostratos, "protože my jsme se od té chvíle, co jsi vylezl na hrušeň, ani nehnuli, jak vidíš."

Pyrrhos mu odpověděl:

"Proč bychom se přeli? Já to viděl, a jestli jsem vás viděl, viděl jsem vás na svém."

Nikostratos se tomu divil stále víc, až posléze řekl:

"To bych rád věděl, zda je tahle hrušeň očarována a jaká kouzla je z ní vidět."

442

A vylezl na hrušeň.

Sotva však byl nahore, začala se paní s Pyrrhem obveselovat a Nikostratos, spatřiv to, jal se křičet:

"Ach ty hříšnice, co to tam děláš? A ty, Pyrrhe, jemuž jsem tolik důvěřoval!"

To řka, začal slézat z hrušně.

Paní s Pyrrhem říkali:

"My tu přece sedíme!"

A když ho viděli slézat, posadili se opět tak, jak seděli, než lezl Nikostratos nahoru.

Když byl pak Nikostratos dole a viděl, že sedí jako předtím, začal jim spílat.

Pyrrhos mu však řekl:

"Nikostrate, nyní opravdu přiznávám, že jsem viděl falešně, když jsem byl na hrušni, což jste také před chvílí říkal. Ale krom toho nepřiznávám už nic jiného než to, že vidím a vím, že i vy jste viděl nesprávně. Uvažte-li, že vaše paní je počestnější a moudřejší než kterákoli jiná, myslíte, že by se dopustila na vás takové urážky a dělala by tohle před vašimi očima? Takováto úvaha vám nejlépe dokáže, že mám pravdu. O sobě ani nechci mluvit, neboť bych se dal raději rozčtvrtit, než bych na to jen pomyslel, neřkuli udělal to ve vaší přítomnosti. Tento zrakový klam určitě způsobuje hrušeň, neboť celý svět by mě nebyl přesvědčil, že jste tu se svou paní tělesně neobcovoval, kdybych vás nebyl slyšel křičet, že já tu dělám to, nač jsem ani nepomyslel a co bych nikdy nespáchal, jak jsem pevně přesvědčen."

Nato povstala paní s rozkacenou tváří a jala se hovořit:

"Celé neštěstí je v tom, že mě považuješ za tak málo rozumnou ženu, že si myslíš, že bych dokázala spáchat před tvými očima hanebnost, kterou jsi viděl. Buď jist, že kdybych dostala na tohle chuť, nechodila bych sem, ale dovedla bych jít do některé naší světnice a udělat to tak, že bych se tuze divila, kdybys na to přišel."

Nikostratovi se zdálo, že mají oba pravdu a že by se před jeho zraky nikdy nedopustili takového skutku, nechal už

proto slov a výčitek tohoto druhu a rozhovořil se o zvláštnosti jevu a zrakového klamu, jenž ošálí každého, kdo vyleze nahoru na hrušeň. Ale paní předstírající, že ji Nikostratovo mínění o ní rozzlobilo, pravila:

"Na mou věru, tahle hrušeň už nikdy nezpůsobí pohanu ani mně, ani jiné paní, o to se postarám. Běž, Pyrrhe, přines sekeru a bez odkladů mě pomsti; podetni tu hrušeň, ačkoli by bylo mnohem líp, kdybys dal tou sekerou Nikostratovi do hlavy za to, že dopustil, aby

443

se mu rozum bez uvažování a tak rychle zaslepil. I když se těm v tvé hlavě zdálo to, co jsi povídal, neměls je připustit před soud své mysli a dát jim za pravdu."

Pyrrhos střelhlbitě došel pro sekeru a podťal hrušeň; paní pak, když ji viděla ležet na zemi, pravila Nikostratovi:

"Vidím-li, že nepřítel mé počestnosti padl, je veta i po mém hněvu."

Milostivě odpustila Nikostratovi, jenž o to prosil, a uložila mu, aby ho už nikdy ani nenapadlo podezírat z nějaké takové věci tu, která ho miluje víc než sebe.

Ubohý oklamáný manžel se poté vrátil s ní a s jejím milencem do paláce, v němž se pak mnohokrát Pyrrhos s Lydií a Lydia a Pyrrhem oddali v pohodlí potěšení a radovánkám, k nimž dopomáhej Bůh i nám.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Dva Sieňané milují jednu paní, s níž je jeden z nich skmotřen; když pak kmotr zemře, přijde za svým druhem, jak si slíbili, a vypravuje, jak to chodí na onom světě.

Povinnost vyprávět zůstala už jen na králi a ten, když seznal, že se paní mrzící se nad poražením nevinné hrušně už trochu uklidnila, začal vyprávět:

Je nad slunce jasnější, že každý spravedlivý král musí zachovávat zákony, jež sám dal, a jestliže si počíná jinak, je nutno soudit ho jako otroka, jenž zasluhuje trest, a ne jako krále; a hle já, váš král, se už málem dopouštím této chyby a zasluhuji si onoho trestu. Pravda, včera jsem dal zákon pro naše dnešní vyprávění a měl jsem v úmyslu nepoužít své výsady; podléhaje s vámi tomuto zákonu, chtěl jsem též vyprávět o tom, o čem jste vyprávěli vy. Bylo tu však hovořeno nejenom o tom, o čem jsem chtěl povídat, ale bylo tu vyprávěno ještě mnoho jiných věcí a daleko krásnějších, takže já, ať jakkoli pátrám v paměti, nemohu si vzpomenout na nic, co bych měl povídat na tento námět a co by se vyrovnalo příběhům už pověděným. A tak jsem nucen prohřešit se proti zákonu, který jsem sám

444

dal, a zasluhuji si trest. Prohlašuji proto, že jsem od této chvíle připraven na jakýkoli trest, který mi bude uložen, a uchyluji se k své bývalé výsadě.

A řeknu, že příběh, který vyprávěla Elisa o kmotru a kmotře, a vedle ní hloupost Sieňanů má v sobě, nejdražší paní, tolik síly, že mě zlákal nechat stranou žerty, které tropily chytré manželky svým hloupým manželům, a vyprávět vám maličký příběh, jenž má sice v sobě mnohé, co není hodné víry, nicméně bude radost si ho poslechnout.

V Sieně tedy kdysi žili dva mladíci z lidu, z nichž jeden měl jméno Tingoccio Mini a druhý Meuccio di Tura; bydleli u salajské brány, nestýkali se skoro s nikým leda jen s druhým a zdálo se, že se mají velmi rádi. Chodívali, jak lidé činívají, do kostela a na kázání a často slyšeli o slávě a utrpení, jichž se podle zásluhy dočkaly duše těch, kteří zemřeli a odešli na onen svět.

Toužili proto, aby se o těchto věcech dověděli určitější zprávy, a protože nenašli žádný způsob, kudy na to, slíbili jeden druhému, že ten, kdo zemře první, přijde za tím, kdo zůstane ještě naživu, bude-li to možné, a podá mu zprávy, jaké si bude přát. A stvrdili to také přísahou. Když si tedy tohle slíbili a dále se stýkali jeden s druhým, jak už bylo řečeno, přihodilo se, že se Tingoccio stal kmotrem nějakého Ambruogia Anselminiho, jenž bydlel na Campo Regio a jeho manželka jménem monna Mita porodila synka.

Tento Tingoccio spolu s Meucciem několikrát navštívil svou kmotru, jež byla překrásná a k světu, a bez ohledu na kmotrovství se do ní zamiloval. Meucciovi se též velmi líbila, a když slyšel, jak ji Tingoccio velebí, zamiloval se do paní rovněž.

Jeden před druhým však svou lásku skrýval, ovšem nikoli ze stejné příčiny: Tingoccio ji nechtěl odhalit před Meucciem proto, že považoval za špatné, že milují svou kmotru, a byl by se styděl, kdyby se to byl někdo dověděl; Meuccio to zase tajil proto, že si všiml, že kmotra se líbí Tingocciovi.

Říkal si totiž:

"Když mu to odhalím, bude na mne žárlit, a protože s ní může jakožto kmotr s kmotrou mluvit, kdy se mu zachce, může v ní vyvolat nenávisť ke mně a já tak od ní nikdy nedosáhnou toho, po čem toužím."

Zatímco tedy dva mladíci byli zamilovaní - jak už bylo řečeno -, stalo se, že Tingoccio vyjevil paní své tužby obratněji a skutky i slovy dosáhl toho, že mu byla po vůli, což ovšem Meuccio

445

dobře postřehl, ale i když ho to tuze mrzelo, tvářil se, jako by nic nezpозoroval - doufal totiž pořád, že jednou se mu jeho tužba splní, nechtěl, aby měl Tingoccio podnět nebo důvod překazít mu nebo zabránit mu v jeho počínání.

Tak oba mladíci milovali - jeden úspěšněji a jeden méně -, ale tu se stalo, že Tingoccio ryl kyprou půdu, kterou objevil na kmotřině usedlosti, a obdělával ji takovou měrou, že si uhnal nějakou nemoc, a ta se mu v několika dnech tak zhoršila, že ji podlehl a odešel z tohoto života.

Když pak uplynul třetí den, Tingoccio - protože asi dříve nemohl - přišel v noci, jak byl slíbil, do Meucciovy světnice a zavolal ho, protože Meuccio tvrdě spal.

Meuccio se probudil a řekl:

"Kdo jsi?"

A dostal odpověď:

"To jsem já, Tingoccio, přicházím podle daného slibu podat ti zprávy o onom světě."

Meuccio se poněkud vyděsil, když ho spatřil, ale pak si dodal odvahy a pravil:

"Buď vítán, bratře můj!"

Poté se ho otázel, zda je ztracen.

"Ztracené jsou věci, které nelze najít. A jak bych mohl být tady, kdybych byl ztracen?"

"Ale ne," řekl Meuccio, "já neříkám ztracen! Ptám se tě, jestli jsi ztracen, jestli jsi mezi dušemi odsouzenými za trest do pekelného ohně."

Tingoccio mu odpověděl:

"To tedy ne, ale dostal jsem za hříchy, kterých jsem se dopustil, přetěžké tresty, takže jsem na pěkném trápení."

Meuccio se tedy začal podrobně vyptávat Tingoccia, jaké tresty jsou tam za každý hřích spáchaný tady, a Tingoccio mu to všechno pověděl. Pak se ho Meuccio zeptal, může-li tedy pro něho něco udělat, a Tingoccio mu odpověděl, že ano; aby dal za něho sloužit mše a modlit se, jakož aby dával almužny, protože tyhle věci na onom světě tuze pomáhají. Meuccio mu řekl, že to rád učiní, a když Tingoccio už odtud odcházel, Meuccio si vzpomněl na kmotru. Pozdvihl tedy trochu hlavu a řekl:

"Dobře, že si, Tingoccio, vzpomínám. A co za kmotru, s kterou jsi tady na zemi spával, jaký trest ti tam za to dali?"

Tingoccio mu odpověděl:

446

"Milý bratře, když jsem tam tedy odtud dorazil, byl tam jeden a ten ti, jak se zdálo, znal všechny mé hříchy nazpaměť. A ten mi taky přikázal, abych se odebral na to místo, kde jsem oplakával za přetěžkých trestů své hříchy. Našel jsem tam mnoho druhů, kteří byli odsouzeni ke stejným trestům jako já, a když jsem tam mezi nimi stál a vzpomněl si na to, co jsem tropil s kmotrou, čekal jsem, že za to dostanu ještě větší trest než ten, co už mi dali, takže jsem se začal strachy třást, ačkoli jsem stál v ohromném a planoucím ohni. To zpozoroval jeden, co stál vedle mne, a povídal: 'Co se tak v tom ohni třeseš? To máš ještě nějaký hřích větší než ti ostatní, co tu jsou?' 'Ach, milý příteli,' řekl jsem mu, 'já mám veliký strach z trestu, který čekám za těžký hřích, který jsem na zemi spáchal.'

A tamtem se mě zeptal, jaký je to hřích. Řekl jsem mu tedy:

„Je to takový hřích, že jsem spával se svou kmotrou a obcoval jsem s ní tak, že jsem z toho měl smrt.' Tamten si z toho ale začal dělat šprýmy a řekl mi: 'Běž, blázne, nic se neboj, kmotry se v počet neberou!' - a tak když jsem to slyšel, hned mě to utěšilo."

Ježto se však blížil den, Tingoccio po těch slovech řekl:

"Meuccio, buď sbohem, už se s tebou nemohu zdržovat."

A rázem zmizel.

Meuccio, když uslyšel, že kmotry se nezapočítávají, jal se sám sobě posmívat, jak byl hloupý, protože už několik kmoter ušetřil; a když se takto zbavil své nevědomosti, byl už potom chytřejší.

Kdyby byl tohle býval věděl fráter Rinaldo, nebyl by se musel utíkat k sylogismům, když kázal své dobré kmotře povolnost vůči svým touhám.

Zdvihl se lehký vánek, protože slunce už se chýlilo k západu; král dokončil svůj příběh, a ježto už na nikom nebyla povinnost vyprávět, sňal korunu z hlavy, položil ji na hlavu Laurettě a řekl:

"Paní Lauretto, korunuji vás laurem na královnu naší společnosti. Přikazujte nám jako naše paní vše, o čem soudíte, že nám to přinese radost a potěšení."

To pravil a usedl.

Lauretta, jež se stala královnou, kázala zavolat správce, a přikázala mu, aby dal v onom líbezném údolí prostřít dříve než obvykle, aby nemuseli při návratu spěchat do paláce, a krom toho mu uložila, co má dělat, pokud bude trvat její vláda.

Poté se obrátila k společnosti a pravila:

"Dioneo si včera přál, aby se dnes mluvilo o čtveráctvích, jež ztropily ženy svým manželům. Kdyby nebylo toho, že chci dokázat,

447

že nejsem z rodu kousavých psů, kteří se chtějí za všechno hned mstít, přikázala bych, aby se zítra vyprávělo o kouscích, které tropí muži svým manželkám. Nechme toho však; přikazuji, aby každý myslel na to, že se bude vyprávět o šprýmech, které denně tropí žena muži či muž ženě anebo muži jeden druhému. Myslím, že takovéto vyprávění nebude méně příjemné, než bylo dnešní."

Tak pravila, povstala a rozpustila společnost až do hodiny večeře.

Paní a muži tedy všichni vstali, někteří z nich se zuli a brodili se v čiré vodě, jiní se procházeli pod krásnými stromy, rostoucími na zelené louce.

Dioneo a Fiammetta zpívali spolu hezkou chvilu o Arcitovi a Palemonovi a tak uprostřed různých a rozličných zábav a v převeliké radosti strávili čas až do večeře.

Když pak nadešla doba večeře, všichni usedli k tabuli u jezírka a zde za zpěvu tisícerych ptáků, ovívání ustavičně svěžím vánkem, rodícím se v okolních kopcích, a neobtěžování mouchami, pohodlně a vesele povečeřeli.

Poté vstali od tabule, několikrát ještě obešli rozkošné údolíčko, a protože se slunce už zpoza nachýlilo k západu a

královna si to přála, vydali se volným krokem na cestu tam, kde přebývali. Žertovali cestou a klábosili o tisícerych věcech, o nichž se dnes vyprávělo i nevyprávělo - a tak když došli ke krásnému paláci, byla už skoro noc. Zde zaplašili únavu z neveliké procházky svěžími víny a cukrovinkami a bez meškání se dali do tance kolem krásné fontány, tančíce hned za zvuků Tindarových dud, hned podle jiných tónů.

Posléze královna přikázala Filomeně, aby zapěla píseň, a ta takto začala:

Jak bědné je mé žití!

Ach, kéž jsem tam, kde jednou jsem už byla,
než s žalem musela jsem odejít.

Už nevím, ač mne žhoucí přání nutí,
jež nosím ve své hrudi,
kudy jít tam, kde smutná jsem kdys dlela.

Ach ty mé osamělé spočinutí,
co v srdci mém jen úzkost, tíseň budí?

Rci mi to, rci, vždyť já bych nevěděla,
koho bych se jít na to tázat měla.

Má duše zmatená je, pobloudilá,
ji nadějí rač, pane, podepřít.

448

Těžko mi mluvit o rozkoši oné,
jež ve mně mocně vzplála,
kterou dnem, noci hledám s malým zdarem.

V plamenech cit a zrak a sluch můj tone,
jež síla nebývalá

dál rozdmýchává novým silným žářem,
a já už hynu tímto varem.

Jak vrátí se mi poplašená síla,
když nechceš mne ty, pane, potěšiti ?

Pověz mi, zda a kdy zas přijdou časy,
že najdu, drahý, tebe

a zlíbám oči, jež mne tolik souží?

Rci mi to hned, má duše, kdypak asi
zas navrátíš mi sebe ?

Ať trochu v klidu moje srdce touží.

Plyň, čase, ať se dlouží

jen chvíle, až zde bude duše milá.

Pak může do mne Amor jak chce bít!

Až navrátí se, sevřu ho v té chvíli

a nenechám ho zkrátka

odejít jako tenkrát při setkání.

Ted' budu objímat ho ze vsí síly

a jeho ústa sladká

musí mi splnit každé moje přání!

Vzpomínka na tebe zpěv vyloudila,

přijď, ať mohu už náruč otevřít!

Tato píseň vyvolala v celé společnosti přesvědčení, že Filomena je v poutech nějaké nové a líbezné lásky, a protože se podle slov zdálo, že se v ní dostala dál než jenom k pohledům, považovaly ji paní za šťastnou, ba byly i takové, které jí záviděly, neboť takovou lásku nikdy neprožily.

Když pak byla píseň u konce, vzpomněla si královna, že nazítří je pátek, a řekla proto laskavě:

"Jak víte, urozené paní a jinoši, zítra je den zasvěcený utrpení našeho Pána, který jsem za vlády Neifile - vzpomínáte-li si dobře - zbožně oslavovali a nedopřáli jsme místo zábavným rozhovorům; podobně jsme pak učinili následujícího dne v sobotu. Protože se chci řídit tímto dobrým příkladem, který nám dala Neifile, myslím,

449

že se sluší, abychom si počínali podobně, jak zítra, tak nazítří, a odložili zábavná vyprávění, čímž si připamatujeme, že v těchto dnech je třeba dbát na spásu našich duší."

Tato zbožná královnina řeč se všem líbila, a protože už uplynul hezký kus noci, šli všichni s dovolením královny spát.

KONČÍ SE SEDMÝ DEN

450

POČÍNÁ SE OSMÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM LAURETTY HOVOŘÍ O ŠPRÝMECH, KTERÉ DENNĚ TROPÍ ŽENA MUŽI ČI MUŽ ŽENĚ ANEBU MUŽI JEDEN DRUHÉMU

Za vrcholky nejvyšších hor se už objevovaly paprsky slunce vycházejícího do nedělního rána a všechny stíny mizely,

takže již bylo možno rozeznávat věci, když královna se svou družinou vstala; šli se nejprve projít po zrosených trávnicích a před devátou se vydali do nedalekého kostelíka, kde vyslechli služby boží. Poté se všichni vrátili domů, vesele a slavnostně pojedli, zazpívali si a zatančili, načež královna svolila, aby si šel odpočinout, komu se chtělo. Když pak slunce překročilo poslední kruh, všichni se usadili kolem fontány k obvyklému vyprávění, jak si to královna přála, a zde pak na její rozkaz začala Neifile vypravovat:

PŘÍBĚH PRVNÍ

Gulfardo si vypůjčil peníze od Guasparruola, a když mu žena kupcova slíbí, že se s ním za peníze vyspí, dá jí peníze, které si vypůjčil, a v její přítomnosti pak Guasparruolovi řekne, že už půjčku vrátil, k čemuž jeho manželka musí přisvědčit.

Jsem ráda, že to Bůh tak zařídil, abych dnešní vyprávění začala já svým příběhem, a protože se, milé paní, až dosud hodně mluvilo o šprýmech, které ztropily ženy mužům, činí mi potěšení, mohu-li povídat o šprýmu, který provedl muž jedné paní; nezamýšlím ovšem vyprávět proto, abych tupila to, co ten muž učinil, či abych

451

litovala ženu, že se jí to stalo. Chci naopak onoho muže pochválit a onu paní pohanět a dokázat, že i muži dovedou vodit za nos toho, kdo jim věří, a že jsou sami voděni za nos těmi, jimž důvěřují. Když by to ovšem někdo chtěl nazvat výstižněji, hodilo by se lépe nenazývat to, o čem chci vyprávět, šprýmem, ale odplatou, neboť je jisto, že paní má být co nejpočestnější, že má střežit svou cudnost jako svůj život a že nemá z žádné příčiny dopustit, aby byla poskvrněna, což vzhledem k naší křehkosti není úplně možné dokázat vždy tak, jak by se slušelo. Ta však, která se dává za peníze, zaslouží si po mém soudu hranici; ta, kterou k tomu přivede láska - je přece známa její převeliká síla -, si však zaslouží, aby na ni soudce nebyl příliš přísný a osvobodil ji, jak nám to tu před několika dny ukázal Filostrato, když vyprávěl o paní Filippě z Prata.

Žil tedy kdysi v Melani jeden německý žoldněř jménem Gulfardo, chrabré povahy a velmi věrný těm, jimž sloužil, což u Němců bývá zřídka zvykem, a protože peněžité půjčky co nejpoctivěji vracel, byl by našel mnoho kupců, kteří by mu byli půjčili jakoukoli částku na malý úrok.

Tento Gulfardi bydlící v Melanu se zamiloval do velmi hezké paní, jež slula paní Ambruoggia a byla chotí bohatého obchodníka, jemuž bylo jméno Guasparruolo Cagastraccio a byl Gulfardovým dobrým známým a velkým přítelem. Gulfardo miloval paní velmi tajně, takže to nezpozoroval ani její manžel či kdokoli jiný, a jednoho dne pak jí poslal vzkaz, zda by s ní mohl mluvit; a prosil ji v něm, aby mu ráčila poskytnout svou lásku, že on ze své strany je připraven udělat to, co mu ona poručí.

Po dlouhém vyjednávání stanovila se paní konečně na tom, že učiní, co si Gulfardo přeje, dodrží-li on dvě podmínky: předně to on nikdy nikomu nezjeví a za druhé prý potřebuje k jakési záležitosti dvě stě zlatěáků - chtěla je na něm proto, že byl bohatý, a byla ochotna stát mu k službám, dá-li jí je.

Když Gulfardo uslyšel, jak je paní ziskuchtivá, rozhořčil se na ni pro tu nízkost, neboť ji měl za řádnou paní, proměnil planoucí lásku takřka v nenávist a rozhodl se, že ji doběhne; i vzkázal jí, že velmi rád učiní všechno možné, jen aby se jí zalíbil, a aby mu proto jenom vzkázala, kdy chce, aby k ní přišel, že peníze přinese a že se o tom nikdo nedoví, kromě jednoho jeho přítele, jemuž velmi důvěřuje a který je vždy při všem, cokoli on podniká.

Paní či spíše ničemná ženština to vyslechla, byla se zprávou spokojena a vzkázala mu, že Guasparruolo, její manžel, musí v několika

452

dnech odjet za svými záležitostmi do Janova a že ona pak mu dá vědět a pošle pro něho.

Gulfardo si našel příhodnou chvíli, zašel za Guasparruolem a řekl mu:

"Chystám se podniknout jistou věc a potřebuji k tomu dvě stě zlatěáků; chtěl bych proto, abys mi je půjčil na obvyklý úrok, jak mi půjčuješ jindy."

Guasparruolo řekl, že to rád udělá, a hned mu peníze vyplatil.

Za několik dní pak Guasparruolo odejel do Janova, jak říkala paní, a Gulfardo od ní dostal zprávu, aby přišel a přinesl dvě stě zlatěáků. Gulfardo vzal s sebou svého druha, odebral se do domu paní, která už na něho čekala, a první věc, kterou udělal, bylo, že jí dal do ruky oněch dvě stě zlatěáků, což jeho druh viděl, a řekl:

"Paní, zde máte ty peníze, dejte je svému manželovi, až se vrátí."

Paní vzala peníze a vůbec ji nenapadlo, proč tak Gulfardo mluví. Myslela, že to řekl proto, aby se jeho druh nedomníval, že ona touží po penězích.

Proto pravila:

"Ráda to udělám, musím se však podívat, kolik jich je."

Vysypala peníze na stůl, a když jich napočítala dvě stě, byla náramně spokojená, uložila je a vrátila se ke Gulfardovi. Nato ho odvedla do své světnice a uspokojovala ho svým tělem nejenom tuto noc, ale během mnoha dalších nocí, pokud se její manžel nevrátil z Janova.

Když pak přijel Guasparruolo domů, Gulfardo se hned k němu vypravil, a když si vyčíhal chvíli, kdy byla přítomna i jeho manželka, přišel k němu a řekl:

"Guasparruolo, ty peníze, to jest těch dvě stě zlatěáků, které jsi mi před několika dny půjčil, jsem nepotřeboval, protože se mi nepodařilo získat tu věc, pro kterou jsem si je půjčil. Proto jsem je hned přinesl k vám a odevzdal je tvé paní. Zruš tedy můj dluh."

Guasparruolo se obrátil k manželce, zeptal se jí, zda peníze obdržela, a ta, když uviděla i svědku, nemohla zapírat a řekla:

"Tak jest, ale zapomněla jsem ti to říci."

Tu řekl Guasparuolo:

"Gulfardo, je dobře, jděte s bohem, váš dluh bude zrušen."

Když Gulfardo odešel, paní zůstala, jako když ji polije, a vrátila manželovi částku nečestně získanou svou špatností. A tak se chytrý milenec poradoval s lakomou paní, aniž ho to něco stálo.

453

PŘÍBĚH DRUHÝ

Farář z Varlunga obcuje s monnou Belcolorou; dá jí do zástavy svůj plášť a vypůjčí si od ní moždír, který jí potom posle zpět, a žádá, aby mu vrátila plášť daný do zástavy. Dobrá žena jej vrátí s úštěpkem.

Muži stejně jako paní schvalovali, co provedl Gulfardo lakotně ženě z Melana, když tu královna se obrátila k Pamfilovi a s úsměvem mu přikázala, aby pokračoval; proto Pamfilo začal:

Krásné paní, je na mně, abych vám vyprávěl příběh o těch, kteří se proti nám neustále prohřešují, aniž my jim to můžeme oplatit, to jest o kněžích, kteří podnikají proti našim manželkám křížová tažení a soudí, že nezískají odpuštění viny a trestu jinak, než když dostanou některou ženu pro sebe, jako by to byl sultán, jež z Alexandrie chtějí vést v poutech do Avignonu. Světští chudáčci jim to nemohou vracet, ledaže útočí na jejich matky, sestry, přítelkyně a dcery s takovým zápletem, jako kněží útočí na jejich manželky, a tak se jim mstí. Zamýšlím vám tedy vyprávět příběh o jednom venkovském namlouvání, který není ani tak dlouhý jako směšný ve svém závěru a z něhož plyne naučení, že se kněžím nesmí vždycky všechno věřit.

Ve Varlungu, jak povídám, což je městečko nedaleko odtud, žil jistý statný farář, čilý v obsluze žen - jak každá z vás ví nebo mohla slyšet -, a ten, i když neuměl příliš mnoho číst, přesto posilňoval své farníky, každou neděli pod jilmem mnoha dobrými a svatými říkáníčky; když pak někdy odešli, navštěvoval ještě líp než bývalý farář jejich ženy, nosil jim drobnosti koupené na pouti, svěcenou vodu a někdy jim přinášel spolu s požehnáním až do domu oharky svíček.

Tak se přihodilo, že se ze všech oveček, které se faráři líbily, nade všechny zalíbila jedna, jež slula monna Belcolore a byla ženou sedláka, který se jmenoval Bentivegna del Mazzo; byla to opravdu roztomilá a svěží venkovanka, černovlasá a pěkná při těle, a dovedla mlít lépe než ostatní. Mimoto uměla také lépe hrát na cimbál a zpívat Teče vodička do údolíčka a řídit líp než sousedka kolové tance a reje s pěkným a jemným šátečkem v ruce. Pro tyto věci se do ní pan farář zamiloval tak náramně, že byl z toho celý pryč, a každý den se potloukal kolem jejich domu, aby ji spatřil. Když ji pak v neděli ráno užíval v kostele, snažil se, aby se při zpěvu Kyrie a Sanctus ukázal jako velký zpěvák, až se zdálo, že to

454

hýká osel; když ji však v kostele nespátřil, odbýval všechno velmi ledabyly. Jinak ovšem si počínal tak, že ani Bentivegna del Mazzo, ani jeho sousedé nic nezpazorovali.

Aby se k ní mohl chovat důvěrněji, čas od času ji obdaroval; někdy jí poslal svazek čerstvého česneku, jenž mu rostl v zahradě, kterou vlastníma rukama vzdělával, a byl nejkrásnější v kraji, jindy jí poslal košíček fazolových lusků nebo svazeček mladé cibule či cibulek. A když se naskytla příhodná chvíle, nejprve se na ni nývá zadíval a pak jí dělal zamilované předhůzky, lež ona se zarytě tvářila, jako že nic nepozoruje, a byla tak tvrdohlavá, že velebný pán nemohl dojít k cíli.

Jednoho dne o polednách bloumal farář sem tam po kraji a tu potkal Bentivegnu del Mazzo s vrchovatě naloženým oslem; i oslovil ho a otázal se ho, kam se ubírá. Bentivegna mu odvětil:

"Jedu, velebný pane, abych pravdu řekl, do města skrz nějakou tento a vezu tyhle věci panu Benaccorrimu da Ginestreto, aby mi pomohl, oni mě volají k soudu, tedy já nevím proč, prej hned, a že prokurátor, že jsem něco proved." Farář mu zvesela řekl:

"Dobře činiš, milý synu, jeď s mým požehnáním a brzy se vrať. A kdybys náhodou uviděl Lapuccia nebo Naldina, tak jim nezapomeň říci, aby mi přinesli ty řemínky k cepům."

Bentivegna řekl, že to udělá, jel dál k Florencii a farář si pomyslil, že teď nadešla vhodná chvíle zajít k Belcolore a pokusit se o štěstí. I vykročil, dorážoval až do jejího domu, vešel dovnitř a pravil:

"Dej Bůh štěstí, je tu někdo?"

Belcolore byla zrovna na seníku, a když ho slyšela, řekla:

"Budte vítán, velebný pane, kde se tu v tom horku berete?"

Farář odvětil:

"Dá-li Bůh, rád bych s tebou chvíli pobyl, protože jsem viděl, že tvůj odejel do města."

Belcolore slezla dolů, sedla si a začala čistit semínka kapusty, která její muž krátce předtím vymlátil.

Farář s ní začal rozmlouvat, řka:

"Nu tak, Belcolore, to mě pořád budeš takhle trápit?"

Belcolore se dala do smíchu a děla:

"A co vám dělám?"

Farář odvětil:

"Ty mi neděláš nic, ale nechceš dovolit, abych já dělal to, co bych rád a co nařídil Bůh."

455

Belcolore řekla:

"Ale běžte, běžte, copak kněží dělají takové věci?"

Farář odpověděl:

"Právě, a děláme to líp nežli jiní muži. A proč by také ne? Ba řeknu ti, že my odvádíme ještě lepší práci. Víš proč? Protože my meleme za zásob. Na mou duši, nejlíp pro tebe bude, když budeš povolná a necháš mě jednat."

Tu pravila Belcolore:

"Co by z toho mohlo pro mne vzejít dobrého, když jste každý lakotnější než ďábel?"

Farář jí na to odpověděl:

"Já takový nejsem, jen řekni, co si žádáš. Chceš snad pár botek nebo pentli nebo hezkou vlněnou látku - nebo co bys chtěla?"

Belcolore děla:

"To by bylo pěkné, velebníčku, jenže já všechny tyhle věci mám. Ale jestli mě máte rád, prokažte mi nějakou službu a já pak udělám, co si přejete."

Farář jí odvětil:

"Rád udělám, co budeš chtít."

A tu Belcolore pravila:

"Musím jít v sobotu do Florencie odvést napředenou vlnu a dát si spravit kolovrátek. Když mi půjčíte pět lir, které máte jistě u sebe, vyplatím si u lichváře svou tmavou sukni a sváteční pás, který jsem dostala věnem, neboť vidíte, že nemohu jít ani do kostela či do jiného slušného místa, protože nic nemám. A potom udělám, co budete chtít."

Farář odpověděl:

"Kdyby Pánbůh dal! Nemám peníze u sebe, ale věř mi, že se do soboty postarám, abys je měla."

"Já vím," děla Belcolore. "Všichni toho naslibujete, a potom nic nesplníte. Myslíte, že mě napálíte jako Biliuzzu, které také skutek utek? Při víře Kristově, to ne, vždyť se z ní potom kvůli tomu stala lehká holka! Když nemáte peníze, tak si pro ně dojděte!"

"Achich," pravil farář, "nechtěj ode mne, abych si pro ně musel jít domů teď. Vidíš, že jsem se pokusil o štěstí, když tu nikdo není; až bych se vrátil, mohlo by se stát, že by nám tu někdo překážel, a já nevím, zda by se mi pak dařilo jako teď."

"Dobře," pravila však ona, "když chcete, jděte, když nechcete, okounějte si tu!"

Farář nahlédl, že monna Belcolore není ochotna udělat, co si přál, leda za salvum me fac, zatímco on chtěl sine custodia, i řekl:

456

"Ty mi tedy nevěříš, že ti je dám. Tak abys mi uvěřila, nechám si tu v zástavě tenhle ten plášť."

Bercolore zdvihla oči a děla:

"Tenhleten plášť? A jakou má cenu?"

"Jakou má cenu?" řekl farář. "Věď, že je ze sukna flanderského až chlanderského, a někteří venkované dokonce soudí, že je ze sukna planderského; nejsou tomu ani dvě neděle, co jsem ho koupil za dobrých sedm lir u vetešníka Lotta, a to jsem ještě pět soldů vydělal, jak mi řekl Buglietti, a ty víš, že ten se v těchto světlých suknech náramně vyzná."

"Tak?" pravila Belcolore. "Panebože, stůj při mně, to bych si byla nepomyslela. Ale nejdřív mi ho dejte."

Pan farář, když už jednou napjal kuší, svlékl plášť a dal jí jej; Belcolore uložila plášť a pravila:

"Velebný pane, pojďme tamhle do seníku, tam nikdy nikdo nepřijde."

A tak učinili.

Farář jí tam dal ty nejsladší polibky pod sluncem a učinil ji příbuznou Pánaboha; když se s ní pak pořádně pobavil, odešel v sutaně, jako by šel oddávat, a vrátil se do kostela.

Tam mu přišlo na mysl, že všechny svíčky, jež dostává, nemají cenu ani polovičky oněch pěti lir, a začalo se mu zdát, že prohloupil; litoval, že u monny Belcolory zanechal plášť, a jal se uvažovat, jak by jej dostal zpátky, aby ho to nic nestálo.

A jak už byl od přírody šelma podšitá, přišel velice brzy na nápad, jak z Belcolory plášť vymámit, a hned ho provedl; příštího dne, kdy byl svátek, poslal sousedova chlapce do domu monny Belcolory se vzkazem a prosbou, aby mu půjčila kamenný moždíř, ježto u něho obědvají Binguccio dal Poggio a Nuto Buglietti a on že je chce pohostit omáčkou. Belcolore mu jej poslala. Když pak nadešla hodina oběda, farář si vyčíhal, až budou Bentivegna del Mazzo a Belcolore jíst, zavolal kostelníka a řekl mu:

"Vezmi tadyten moždíř, odnes ho Belcolore a řekni jí: Pan farář vám velmi děkuje a máte mu poslat ten plášť, který u vás chlapec nechal v zástavě."

Kostelník šel s moždířem do domu Belcolory, kterou zastihl, zrovna když seděla s Bentivegnou u stolu a obědvali.

Postavil moždíř na zem a vyřídil farářův vzkaz.

Když Belcolore slyšela, že farář chce zpátky plášť, chtěla už odpovědět, ale Bentivegna se zamračil a řekl:

457

"Ty jsi vzala od velebného pána něco do zástavy? Prokristapána, mám chuť dát ti jednu pěstí! Jdi a honem mu jej vrať. Aby tě čert vzal. A dej si podruhé pozor! Kdyby něco chtěl a kdyby to byl třeba náš osel nebo něco jiného, ne abys řekla ne!"

Bručící Belcolore se zdvihla, šla k truhlici, vytáhla plášť, dala ho kostelníkovi a pravila:

"Řekni velebnému pánovi, že mu vzkazuji, že už nikdy, jak je Pánbůh nade mnou, nebude třít omáčku v mém moždíři, neboť mi tím žádnou čest neprokázal."

Kostelník odešel s pláštěm a vyřídil velebnému pánovi vzkaz; farář se tomu dal do smíchu a řekl:

"Až ji uvidíš, řekni jí, když ona mi nepůjčí moždíř, že já ji zase nepůjčím paličku, takže nepochodí ani ona."
Bentivegna myslel, že jeho žena tak mluvila proto, že ji vyplísnil, a víc se o věc nestaral. Belcolore se však s velebným pánem hněvala a nemluvila s ním až do vinobraní. Potom však - když jí farář pohrozil, že ji uvrhne do tlamy pekelné - dostala strach a pomocí moštu a teplých kaštanů se s ním smířila; a oba si pak ještě mnohokrát spolu popřáli. Farář se místo těch pěti lir postaral, aby měla nově natřený cimbál a u něho zvoneček, takže byla spokojena.

PŘÍBĚH TŘETÍ

Calandrino, Bruno a Buffalmacco jdou k Mugnonu hledat heliotrop a Calandrino má za to, že jej nasele; vrátí se tedy domů obtěžán kamením, za což mu manželka dělá kázání, a on, dopálen tím, jí natluče. Vypravuje pak svým druhům to, co oni znají lépe než on.

Když skončil Pamfilo příběh, jemuž se paní tolik nasměly, že už nemohly, přikázala královna Elise, aby pokračovala, a ta ještě s úsměvem na tváři začala vyprávět.

Nevím, libezné paní, zda vyvolám svým neméně pravdivým jako rozmarným příběhem tolik smíchu, kolik ho vyvolal svým příběhem Pamfilo; pokusím se však o to.

Není tomu ještě příliš dávno, co v našem městě, oplývající

458

vždy rozličnými mravy a nezvyklými lidmi, žil malíř jménem Calandrino, člověk prostý a podivuhodných zvyků, jenž většinu času strávil s dvěma jinými malíři, z nichž jeden se jmenoval Bruno a druhý Buffalmacco; byli to velcí milovníci šprýmů, protřelí a mazaní přitom, a s Calandrinem se stýkali proto, že měli náramně povyražení z jeho prostoduchosti a návyků.

V té době žil ve Florencii také chytrý a bystrý mladík, jehož veškeré počínání bylo obdivuhodně milé a jenž se jmenoval Maso del Saggio. Ten jednou zaslechl cosi o Calandrinově prostoduchosti a rozhodl se, že mu ztropí nějaké čtveráctví nebo že mu namluví nějaký nesmysl a sám se tím pobaví.

Jednoho dne ho náhodou zastihl v kostele svatého Jana, a když viděl, jak si pozorně prohlíží malby a řezby na tabernakulu, které bylo ve zmíněném kostele umístěno krátký čas předtím, usoudil, že se mu naskytlo vhodné místo i čas k provedení jeho záměru. Pověděl jednomu svému druhu, co zamýšlí udělat, načež se oba postavili poblíže místa, kde seděl osamělý Calandrino, a dělajíce, jako by ho neviděli, začali si spolu povídat o účinnosti různých kamenů, o čemž Maso mluvil velmi přesvědčivě, protože byl věhlasným a výtečným klenotníkem.

Calandrino během tohoto rozhovoru začal natahovat uši, za chvíli se zvedl, a když slyšel, že nejde o nic soukromého, přidal se k nim, což bylo právě vhod Masovi náramně; a jak tak pokračoval dál ve svých řečech, Calandrino se ho zeptal, kde se tyto kameny, které mají takové účinky, vyskytují.

Maso mu odpověděl, že nejvíc takových kamenů je v Masopoušti, zemi Basků, v krajině zvané Hejsasa, kde se vinná réva přivazuje jitřnicemi a husa stojí denár, k čemuž je house nádavkem; tam prý je také celá hora z nestrouhaného parmezánského sýra, na níž bydlí lidé, kteří nedělají nic jiného než makaróny a masové knedličky, vaří je v polévce z kapounů a pak je házejí dolů, takže čím víc si jich kdo nacytá, tím víc jich má. Opodál pak teče řeka toho nejlepšího bílého sladkého vína, v němž není ani kapka vody.

"Ach," zvolal Calandrino, "to je ale krásná krajina! Pověz mi však - co tam dělají s těmi vařenými kapouny?"

Maso odvětil:

"Ty všechny snědí Baskové."

"Tys tam někdy byl?" zeptal se Calandrino.

"Jestli jsem tam někdy byl!" odpověděl Maso. "Ovšemže jsem tam byl a ne jednou. Tisíckrát."

Tu děl Calandrino:

459

"A kolik je to mil odtud?"

Maso odpověděl:

"Mil to bude na tisíc, cesta nestojí tam za nic."

Tu pravil Calandrino:

"Tak to tedy musí být dál, než jsou Abruzzi?"

"Tak jest," odpověděl Maso, "a ještě kousek dál."

Když hlupák Calandrino viděl, že Maso říká tyto věci s vážnou tváří a ani se neusmívá, věřil tomu všemu jako nějaké samozřejmé pravdě a měl to za tak pravdivé, že řekl:

"To je na mne příliš daleko. Kdyby to bylo blíž, říkám ti, že bych se tam jednou šel s tebou podívat, jak ty makaróny dělají kotrmelce, a pořádně bych si jimi nacpal panděro. Ale řekni mi, buď tak laskav, vyskytují se v těch krajích také nějaké drahé kameny?"

Maso mu na to odpověděl:

"Ovšem, vyskytují se tam dva druhy převelice cenných kamenů. Jeden druh, to jsou kameny ze Settignana a z Montisci, které mají tu sílu, že dělají ze zrna mouku, když se z nich stanou mlýnské kameny. Proto se tam v těch krajích říká, že od Boha je milost a od Montisci mlýnské kameny, ale u nás je těch mlýnských kamenů tolik, že si jich málo ceníme, jako oni zas si nevážní smaragdů, z kterých je tam větší hora než Morello, a ta září spánembohem i o půlnoci. Kdyby někdo dovedl tyto mlýnské kameny upravit a vsadit je do prstenů, než je provrtají, a donesl je pak sultánovi, věz, že by od něho dostal, co by si přál. Druhý druh je kámen, kterému my klenotníci říkáme heliotrop; to je kámen, který má velikou moc, neboť kdo jej nosí u sebe, nemůže být, pokud jej drží - nikým spatřen, kde není."

Tu Calandrino pravil:

"To je tedy velická moc. A kdepak se takové kamení vyskytuje?"

Maso mu odpověděl, že kdysi je nacházivali u Mugnonu.

A tu Calandrino:

"A jak je velký takový kámen? A jakou má barvu?"

Maso odpověděl:

"Takový kámen má různou velikost, některý je větší, některý menší. Ale všechny jsou takřka černé barvy."

Calandrino si to všechno zapamatoval, dělal, jako by měl cos jiného na práci, rozloučil se s Masem a rozhodl se, že bude onen kámen hledat; umínil si však, že nic neudělá dřív, dokud o tom neuvědomí Bruna a Buffalmacca, které měl obzvláště rád. Začal po nich tedy hned pátrat, aby s ním šli bez meškání hledat a dřív, než se do toho pustí někdo jiný - a tak strávil celý zbytek rána hledáním přátel.

460

Když minula devátá hodina, vzpomněl si konečně, že Bruno a Buffalmacco pracují v klášteře řeholnic z Faenzy, a třebaže bylo převeliké parno, nechal všeho a hnál se za nimi skoro úprkem. Když je zavola, takto k nim promluvil:

"Přátelé, uvěříte-li mi, můžeme se stát nejbohatšími lidmi ve Florencii, neboť jsem slyšel od důvěryhodného člověka, že v Mugnonu se vyskytuje jistý kámen, který způsobuje, že nikým nemůže být spatřen ten, kdo ho nosí při sobě; soudím proto, že bychom ho měli jít bez meškání hledat, než tam půjde někdo jiný. Určitě kámen najdeme, protože ho znám, a až ho budeme mít, uděláme pouze to, že ho strčíme do váčku, půjdeme k pultům směnárníků, kteří jsou vždycky samé groše a zlatáky, jak víte, a připravíme je, o kolik budeme chtít, aniž nás někdo spatří. Tak můžeme rychle zbohatnout a nebudeme už muset celé dny mazat zdi jako hlemýždi."

Když Bruno a Buffalmacco vyslechli tato slova, dali se v duchu do smíchu; nicméně dívající se na sebe dělali, jako by se tuze divili, a chválili Calandrinovu radu. Buffalmacco se pouze tázal, jak se ten kámen jmenuje. Calandrino byl však z hloupého těsta, a tak se mu jméno kamene vykouřilo z hlavy; proto odpověděl:

"Co je nám po jménu? Jen když víme, jakou má moc! A podle mého bychom měli jít hned hledat a nestát tady."

"Dobrá," řekl Bruno, "a jak má vypadat ten kámen?"

Calandrino pravil:

"Má jakoukoli podobu a velikost, ale každý je skoro černý. Podle mého musíme tedy sbírat všechny černé kameny, které uvidíme, dokud nepřejdeme na ten pravý. Neztrácejme proto čas a pojďme!"

Bruno však pravil:

"Teď počkej!"

A obrátiv se k Buffalmaccovi, dodal:

"Podle mého má Calandrino pravdu, ale myslím, že tahle hodina není k hledání příhodná, protože slunce stojí vysoko, svítí do Mugnonu a tím všechno kamení osušuje, takže kameny tam teď vypadají jako bílé, ačkoli ráno, než je slunce osušilo, byly černé; krom toho je také u Mugnonu z různých příčin mnoho lidí, protože je všední den, a kdyby nás viděli, mohli by uhodnout, co tam jdeme dělat. Možná že by také začali hledat, čímž by se kámen mohl dostat do rukou jim a my bychom pro zbytečný spěch ostrouhali kolečka. Nevím, jak vy, ale já myslím, že bychom se do toho měli dát ráno, kdy lze snadno rozeznat černé kameny od bílých, a ve sváteční den, kdy nás tam nikdo neuvidí."

Buffalmacco pochválil Brunovu radu, a když s tím souhlasil

461

i Calandrino, dohodli se, že příští neděli zrána půjdou hledat ten kámen všichni tři společně. Calandrino je však pro všechno na světě prosil, aby o tom nikde nemluvili dočista s nikým, protože i on se to dověděl jako tajemství. A když jim tohle pověděl, řekl jim ještě i to, co slyšel o kraji Hejsasa, a zapřisahal se a tvrdil, že je to tak, jak říká.

Když je Calandrino opustil, umluvili se Bruno a Buffalmacco mezi sebou, co všechno by měli v téhle věci podniknout, a Calandrino pak toužebně očekával nedělní ráno. Když nadešlo, vstal už za svítání, zavola druhy a všichni tři se vydali branou svatého Galia k Mugnonu; tam sešli k řečišti a začali hledat kámen.

Calandrino krácel vpředu, protože byl nejlačnější, a hbitě skákal hned sem a hned zas tam, a když někde spatřil černý kámen, vrhl se naň, sebral ho a strčil za řadra. Jeho druzi šli za ním a zdvihli nějaký kámen jen čas od času; Calandrino však, ač ušel jen kousek cesty, měl už za řadry plno kamení. Zdvihl si proto cíp suknice, jež nebyla nikterak úzká, přivázal si ji pevně ke koženému opasku a tím si vytvořil veliký ranec, který měl zanedlouho plný. Proto si za chvíli udělal podobný ranec i z pláště a i ten napěchoval kameny.

Když Bruno a Buffalmacco viděli, jaký má Calandrino náklad, a ježto se také přiblížila hodina jídla, řekl Bruno

Buffalmaccovi, jak se předtím umluvili:

"Kdepak je Calandrino?"

Buffalmacco, ač viděl Calandrina před sebou, se začal točit kolem dokola, rozhlížel se chvíli sem a tam a pak odpověděl:

"Nevím, ale před chvílí byl přece před námi."

Bruno řekl:

"To je pěkné nadělení. Mně se zdá, že už dozajista sedí v této chvíli doma, obědvá si a nás tady nechal jako blázný hledat v Mugnonu černé kameny."

"Hezky to provedl," řekl Buffalmacco. "Ztropil si z nás šprým a nechal nás tu, protože jsme byli tak hloupí, že jsme mu uvěřili. Podívej se, copak by byl někdo tak praštěný jako my a uvěřil, že v Mugnonu lze najít takový kámen, který má takovou moc?"

Calandrino vyslechl, o čem je řeč, a usoudil, že se mu už onen kámen dostal do rukou a že způsobuje, že ho Bruno a

Buffalmacco nevidí, ačkoli je hned vedle nich.

I dostal tak nesmírnou radost z toho štěstí, že neřekl ani slovo, a usmyslil si, že se ihned vrátí domů; obrátil proto své kroky a vydal se na zpáteční cestu.

Když to spatřil Buffalmacco, řekl Brunovi:

462

"Co budeme dělat? Nepůjdeme taky?"

Bruno mu odvětil:

"Pojďme, ale přísahám Bohu, že Calandrino mě už nedoběhne. A kdybych ho tu měl v ruce, jako jsem ho měl celé dopoledne, praštil bych ho tímhle oblázkem do paty, že by na svou taškařici vzpomínal aspoň měsíc."

To říci, rozpráhnout se a udeřit Calandrina oblázkem do paty bylo dílem okamžiku.

Calandrino to zabořilo, zdvihl nohu do výšky, zahekal, ale pak zmlkl a šel dál.

Buffalmacco vzal rovněž jeden oblázek z těch, které nasbíral, a řekl Brunovi:

"Podívej se na ten oblázek, tím by se to praštilo Calandinovi do zad."

A hodili jej tak, že Calandrino dostal do zad pořádnou ránu.

Krátce a dobře kamenovali ho takto pod různými záminkami od Mugnonu až k bráně svatého Galia. Tam zahodili nasbírané kameny a na chvíli se zastavili u celnice, kde už byli předtím od nich zpraveni; i dělali, jako by Calandrino neviděli, nechali ho projít a pak se dali do náramného smíchu.

Calandrino došel bez zastávky až do svého domu, jenž stál poblíž Canto alla Macina. Náhoda šprýmu přála do té míry, že Calandrino celou cestu podél řeky a pak městem nikdo neoslovil - potkával ovšem málo lidí, neboť už byl skoro každý u oběda.

Tak vešel Calandrino se svým nákladem do svého domu.

V té chvíli však jeho žena, jež slula monna Tessa, a byla to krásná a správná paní, stála náhodou nahoře na schodišti, a protože byla poněkud nazlobena, že je Calandrino dlouho pryč, začala mu dělat kázání a hurovat:

"Kudy tě čert nosil? Všichni lidé jsou už u oběda a ty teprve jdeš!" Když Calandrino tohle uslyšel, seznal, že je viděn, a pln vzteku a roztrpčení spustil:

"Ach ty ženská ničemná, kde ses tu vzala? Vždyť by jsi mě zničila! Ale při víře Krista, já si to s tebou vyrovnám!"

Nato vběhl do své komnaty, složil tam hromadu kamení, kterou přinesl, rozlíceně se rozběhl na ženu, popadl ji za copy, srazil ji ke svým nohám a bil ji a kopal, co mu nohy stačily; a třebaž prosila o slitování a spínala ruce, nenechal na ní vlas či kůstku zdravou.

Když se Bruno a Buffalmacco dost nesmáli s celníky u brány, vydali se zvolna v neveliké vzdálenosti za Calandinem, takže když

463

přišli k jeho vratům, uslyšeli, jak zrovna usilovně vyplácí manželku. I začali se tvářit, jako by právě přišli, a zavolali Calandrina.

Calandrino, všecek zpocený, brunátný a šupějící, přistoupil k oknu a poprosil je, aby šli k němu nahoru. Předstírali, že se trochu zlobí, vyšli nahoru a spatřili komnatu plnou kamení, v jednom koutě žalostně plačící, rozčuchanou, potřhanou paní Tessu s promodralými skvrnami v opuchlém a potlučeném obličejí a v druhém sedícího Calandrina, jenž měl rovněž šat v nepořádku a dýchal jako znavený.

Když se trochu rozkoukali, děli:

"Co je tohle, Calandrino? Chceš stavět, že tu vidíme tolik kamení?"

A pak dodali:

"A co je s monnou Tessou? Zdá se, že jí natloukl - co to má znamenat?"

Calandrino byl však do té míry schvácený tíhou kamení a zuřivostí, s kterou zmlátil paní, jakož i žalem nad ztraceným štěstím, že nemohl popadnout dech, aby dal dohromady pár slov odpovědi. Buffalmacco proto začal znovu:

"Calandrino, jestliže ses kvůli něčemu hněval, nemusel jsi nás vodit za nos, jak jsi to udělal: ty nás s sebou vezmeš hledat drahocenný kámen, najednou neřekneš ani spánembohem, ani čert vás vem, a necháš nás u Mugnonu jako dva pitomce a jdeš si domů. To ti máme oba za zlé, ale říkám ti, že je to naposled, co jsi nám takový kousek provedl."

Po těchto slovech se konečně Calandrino vzchopil a odvětil:

"Přátelé, nehoršete se, všechno to bylo jinak, než myslíte. Já nešťastník ten kámen našel, a chcete-li slyšet pravdu, poslouchajte: když jste mě poprvé jeden i druhý zavolali, byl jsem deset kroků od vás, a když jsem seznal, že tam chodíte a nevidíte mě, držel jsem se napřed a neustále jsem šel kousíček před vámi."

Pak se jal od začátku až do konce vypravovat, co dělali a říkali, ukázal jim též, jaké rány mu způsobily oblázky na zádech a na patách, načež dodal:

"A říkám vám, že než jsem vstoupil do těchto vrat se všemi těmi kameny, jež tu vidíte, neoslovil mě jediný člověk, a vy sami dobře víte, jak bývají protivní a nepříjemní ti celníci, kteří chtějí všechno vidět; mimoto jsem cestou potkal mnoho kmotrů a přátel, kteří se obvykle pouštějí se mnou do hovoru a zvou mě na doušek. Když jsem konečně dorazil domů, objevil se přede mnou tenhle čert, tahle zlořečená ženská a ta mě spatřila; a protože ženské, jak víte, odnímají každé věci moc, stal jsem se nejnešťastnějším člověkem, já,

464

jenž jsem mohl o sobě říkat, že jsem nejšťastnější člověk ve Florencii. Proto jsem ji ztloukl, co mi ruce stačily, a nevím, jestli se udržím, abych jí nepodřezal žíly. Buď prokleta chvíle, kdy jsem tu ženskou poprvé ušel a kdy mi přišla do

domu."

A protože ho opět popadl vztek, chtěl znovu vstát a znovu se do ní pustit.

Buffalmacco a Bruno ho poslouchali, stavěli se, že jsou velmi udiveni, chvílemi potvrzovali, co Calandrino říká, a bylo jim přitom tak do smíchu, že div nepraskli; když však viděli, že se zuřivě zdvihá a chystá se zmlátit ženu podruhé, chytili ho a zadrželi říkouce, že na tom nemá vinu jeho manželka, ale on, neboť měl ženě napřed říci, aby se střezila objevit se před ním dnešního dne, jestliže věděl, že ženy odnímají věcem moc. A řekli také, že o tuto obezřelost ho připravil sám Bůh, protože buď nechtěl Calandrinovi to štěstí dopřát, anebo to učinil proto, že Calandrino se v duchu chystal přelstít své druhy, jimž přece měl všechno povědět hned, jak kámen nalezl.

Pak po mnohém mluvení, a ne bez veliké námahy smířili Calandrina s jeho zmučenou paní, nechali ho trudit se v domě plném kamení a odešli.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Probošt z Fiesoly miluje vdovu. Ona ho však ráda nemá a on domnívaje se, že spí s ní, spí s její služebnou, načež vdovini bratři způsobí, že probošta při tom přistihne biskup.

Když Elisa byla u konce se svým příběhem, jež vypravovala k velkému potěšení celé společnosti, obrátila se královna k Emilii a dala jí tak najevo, že si přeje, aby po Elise vypravovala ona; a Emilia neprodleně začala takto hovořit:

Uvědomuji si, statečné paní, že v mnoha příbězích bylo už ukázáno, jak faráři, mniši a všichni příslušníci duchovního stavu naléhají na naše srdce; aby se však nemohlo říci, že už není nic, co by se o nich dalo ještě povědět, zamýšlím vám vyprávět o jednom proboštovi, který mermomocí chtěl, aby ho jedna urozená paní chtěla

465

nechtíc milovala. Ona však byla velmi chytrá a zachovala se k němu, jak si to zasloužil.

Jak každá z nás ví, Fiesole, jehož kopec můžeme spatřit i odtud, bývalo dosti starobylým a velkým městem, a třebaže je dnes celé zničeno, nestalo se nikdy, že by nemělo biskupa, a stále ho ještě má. Zde poblíž hlavního chrámu měla jedna urozená ovdovělá paní jménem monna Piccarda usedlost s nepříliš velkým domem, a ježto nebyla právě nejzámožnější na světě, meškala tu větší část roku a s ní zde dleli její dva bratři, velmi počestní a ušlechtilí mladíci.

Nuže přihodilo se, že se do této paní, navštěvující hlavní kostel a ještě dosti mladé, krásné a líbezné, velmi zamiloval probošt kostela, jenže nemohl dospět ani sem, ani tam. Za nějaký čas se však osmělil do té míry, že dal této paní své choutky na vědomost a poprosil ji, aby se spokojila s jeho láskou a milovala ho tak, jako miluje on ji.

Probošt byl mysli převelice mladistvé, ač byl již letitý, choval se drze a nadutě, nade vše se povyšoval, jeho způsoby a mravy oplývaly pošklebky a nechutnostmi a byl tak nafoukaný a odporný, že ho nikdo neměl rád; a jestliže mu byl snad přece jen někdo nakloněn, tato paní byla z těch, kteří ho neměli rádi ani trochu, ba nenáviděla ho víc než bolení hlavy.

A protože byla moudrá, odpověděla mu:

"Pane, to, že mě milujete, mi sice může být velmi milé, a kdybych vás směla mít ráda, velmi ochotně bych vám milovala. Leč z vaší a mé lásky nemůže vzejít nic počestného. Jste mým duchovním otcem, jste kněz a blížíte se již tuze onomu stáří, jež by vás mělo činit počestným a čistým. Já pak už nejsem dívka, které by takové namlouvání tuze slušelo; jsem vdova a vy víte, jaká počestnost se od vdov žádá. Proto mne mějte za omluvenu, že vás nikdy nebudu milovat tak, jak ode mne žádáte, ani si nepřěji, abych tak byla milována vámi."

Probošt, jenž pro tentokrát nemohl od ní dosíci nic jiného, nedal se zstrašit ani odradit prvním odmrštěním, ale s drzou houževnatostí ji sváděl mnohokrát dopisy a vzkazy i osobně, kdykoli ji uviděl v kostele.

Paní se toto naléhání zdálo už příliš obtížné a nudné - i usmyslila si, že se probošta zbaví takovým způsobem, jaký si zaslouží, neboť nebylo již možno jinak. Nechtěla to však udělat dříve, než se poradí se svými bratry. Pověděla jim tedy o všem, co vůči ní probošt podniká a co má ona za lubem, a když jí řekli, že s ní plně souhlasí, šla za několik dní do kostela, jak bylo jejím zvykem.

Probošt - sotvaže ji tam uviděl - ihned k ní zamířil - jako obyčejně

466

se s ní dal do důvěrného hovoru. Jedva paní spatřila, že se k ní probošt blíží, vzhledla k němu s veselou tváří, a když odešli do ústraní a probošt po obvyklém způsobu pronesl mnoho slov, paní zhluboka vzdychla a pravila:

"Pane, často jsem slýchávala, že žádná tvrz není tak pevná, aby ji nebylo možno jednoho dne vzít - je-li dobývána den co den -, a nyní pozoruji, že se to splnilo i na mně. Kroužil jste okolo mne se sladkými slovy, jednou jste mi prokázal takovou laskavost, jindy onakou, až jste mě předsevzetí zlomil a já jsem připravena, když se vám tak líbím, být vaše."

Probošt všecek rozradostněn pravil:

"Paní, velice vám děkuji, a mám-li říci pravdu, tuze jsem se divil, že jste se tak dlouho držela, pomyslí-li, že se mi to u žádné jiné dosud nepříhodilo. Ba někdy jsem si dokonce říkával: Kdyby byly ženy ze stříbra, neměly by cenu ani halíře, protože by se každá bála kladiva. Leč nechme toho nyní: kdy a kde můžeme být pohromadě?"

Paní mu odpověděla:

"Můj sladký pane, ono kdy může být tehdy, kdy to bude libo vám, neboť já nemám manžela, jemuž bych musela skládat počet ze svých nocí. Nemohu však přijít na ono kde."

Probošt pravil:

"Jakpak ne - a což ve vašem domě?"

Paní odpověděla:

"Pane, vy víte, že mám dva mladší bratry, kteří přicházejí se svou společností domů tu ve dne, tu v noci, a můj dům není

příliš prostorný, pročez tam to být nemůže, ledaže byste se chtěl chovat jako němý bez jediného slůvka a hlesnutí a dlít potmě jako slepý. Kdybyste se chtěl chovat takto, bylo by to možné, neboť do mé světnice nevcházejí. Leč jejich světnice je hned vedle mé, takže nelze říci slovíčko, které by nebylo slyšet."

I pravil probošt:

"Paní, jde pouze o jednu nebo dvě noci, než vymyslím, kde bychom si mohli pobýt mnohem pohodlněji."

Paní pravila:

"Pane, všechno záleží jen na vás, avšak o jedno vás prosím - aby vše zůstalo v tajnosti a aby se o tom nikdo ani slůvko nedověděl."

Na to řekl probošt:

"Paní, nepochybujte o tom - a můžete-li, učňte, abychom již dnes večer byli spolu."

"To se mi zamlouvá," pravila paní a dala mu pokyn, jak a kdy má přijít; poté ho opustila a vrátila se domů.

467

Tato paní měla služebnou, jež nebyla už příliš mladá, měla nejošklivější a nejznetvořenější tvář, jakou kdy kdo ušel, neboť měla tuze zploštěný nos, zkroucená ústa, tučné pysky, ohromné a nepravidelné zuby, dívala se každým okem na jinou stranu, oči krvavé, pleť zelenožlutou - jako by nebyla ani strávila léto ve Fiesole, ale v Sinigaglii. Kromě toho kulhala, byla přisražená k pravé straně a jmenovala se Ciuta; ježto však měla tak odporný obličej, říkal jí každý Ciutazza, a tato Ciutazza byla přes svou škaredost dost čiperná.

Paní si ji zavolala a řekla jí:

"Ciutazzo, chceš-li mi prokázat této noci službu, dostaneš novou krásnou košili."

Sotvaže Ciutazza zaslechla zmínku o košili, pravila:

"Paní, dáte-li mi košili, skočím přinejmenším do ohně."

"Nu dobrá," řekla paní, "chci, abys dnes v noci ležela v mé posteli s jedním mužem a pomilovala se s ním: střež se však pohnout, aby tě nezaslechli moji bratři, kteří, jak víš, spí hned vedle. Pak ti dám košili."

Ciutazza pravila:

"Tak to se vyspím třeba se šesti, a ne s jedním, bude-li třeba."

Když nadešel večer, dostavil se pan probošt, jak mu bylo kázáno, a oba mladíci byli podle pokynů paní ve své světnici a dobře poslouchali. Probošt tiše a potmě vstoupil do světnice, a jak mu paní řekla, ubíral se k posteli; z druhé strany pak přišla Ciutazza, kterou paní dobře poučila o tom, co má dělat.

Pan probošt domnívá se, že má po svém boku paní, pojal do své náruče Ciutazzu a ani nedutaje jal se ji líbat a

Ciutazza jeho. I počal se pan probošt s ní obveselovat a bral do svého vlastnictví statky, po nichž už dlouho bažil.

Paní, když toto vše nastrojila, uložila bratřím, aby vykonali ještě zbytek toho, co jim nařídila, a ti pak vyšli tiše ze své světnice a zamířili na náměstí. Šťěstěna jim byla v tom, co zamýšleli, daleko příznivější, než si sami přáli. Protože bylo velké parno, sháněl se zrovna biskup po těchto dvou mladících, aby mohl zajít do jejich domu a popít s nimi. Jakmile je tedy viděl přicházet, řekl jim své přání, vrátil se s nimi, a když vstoupili na svěží dvorek, na němž hořelo mnoho světél, jal se s nimi s velkou chutí popíjet dobré víno.

Když pak popili, pravili mladíci:

"Pane, když už jste nám prokázal takovou laskavost, že jste na naše pozvání navštívil náš domek, byli bychom rádi, kdybyste se ráčil podívat na jednu věcičku, kterou vám chceme ukázat."

Biskup odpověděl, že se na tu věcičku rád půjde podívat, načež

468

jeden z mladíků vzal do ruky planoucí pochodeň, a jda před biskupem a ostatními, zamířil k světnici, kde ležel probošt s Ciutazzou.

Probošt si pospíšil s jízdou, aby byl brzy u cíle, takže než vstoupili, urazil dobré tři míle. I odpočíval unaven, a třebaže bylo parno, spočíval v objetí s Ciutazzou.

Mladík se světlem v ruce vstoupil do světnice - a ukázal jim probošta s Ciutazzou v náručí. V té chvíli se zrovna pan probošt nazdvihl, a když spatřil světlo a tyto lidi kolem dokola, náramně se zastyděl, a protože dostal i strach, zakryl si hlavu rouchem. Biskup mu nesmírně vyčínil, kázal mu pak vytáhnout hlavu a podívat se, s kým ležel.

Když probošt seznal úskok panin, byl z toho - a také pro hanbu, jež mu z toho vzešla - nesmírně zoufalý: i oblékl se na rozkaz biskupův a s dobrou stráží byl poslán domů, aby si odpykal trest za spáchaný zločin.

Biskup si pak přál zvědět, jak se to zběhlo, že sem přišel probošt za Ciutazzou.

Mladíci mu vše po pořádku vypověděli, a když to biskup uslyšel, velmi pochválil paní, jakož i mladíky za to, že s proboštem naložili tak, jak si zasloužil, aniž si potřísnili ruce kněžskou krví.

Biskup pak uložil proboštovi za tento hřích třicet dní pokání, leč láska a hanba mu způsobily delší lítost, než byla doba čtyřiceti devíti dní, nehledě na to, že pak dlouhý čas nemohl chodit po ulici, neboť na něho děti ukazovaly prstem a říkaly: "Hele, to je ten, co ležel s Ciutazzou!"

A tak se znamenitá paní zbavila protivného a drzého probošta - a Ciutazza si vydělala košili.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Tři florentští mladíci stáhnou jednomu sudímu z Marek kalhoty, a to právě ve chvíli, kdy sedí na lavici a soudí.

Emilia dokončila svůj příběh a všichni vychvalovali ovdovělou paní; tu však již pohlédla královna na Filostrata a děla:

"Je to na tobě, abys vyprávěl."

Filostrato ihned odpověděl, že je připraven, a začal:

Rozkošné paní, mladík Maso del Saggio, o němž se před chvílí zmínila Elisa, mi přivádí na mysl příběh, který jsem vám o něm a jeho kumpánech zamýšlel vyprávět; není neslušný, ač jsou v něm slova, jež byste se vy styděly vyslovit - je však k smíchu, takže vám jej přeče jen povím. Jak jste všechny mohly zaslechnout, přicházejí do našeho města tuze často městští správci z Marek, kteří jsou zpravidla lidmi málo statečnými a tak uskrápnutého a běžného života, že se každý jejich skutek podobá všivárně. Z vrozené lakoty a nuzoty si s sebou přivádějí soudce a notáře, a ti obvykle vypadají, jako by je sebrali od pluku či vytáhli od verpánku, a ne z právních škol.

Nuže, když k nám jeden takový přišel za podestu, přivedl si mezi mnoha jinými soudci i pana Niccolu da San Lepidio - jak si dal říkat -, jenž byl podoben spíše zámečnickovi než čemukoli jinému a byl ustanoven sudím pro trestní záležitosti. A jak už se stává, že občané čas od času chodí do soudní síně, ačkoli tam nemají co dělat, tak tam také jednoho rána přišel i Maso de Saggio, hledaje svého přítele. Vešel dovnitř, pohlédl v ona místa, kde seděl pan Niccola, a zjistil, že je to nějaký nový ptáček. Prohlédl si ho od hlavy až k patě a tu spatřil, že sudí má bíret celý ušmudlaný, kalamář na opasku, sukni delší než talár a mnoho jiných věcí, jež se k řádnému a slušnému muži nehodí. Jedna z nich však se Masovi zdála mnohem pozoruhodnější než ostatní. Byly to kalhoty; jak totiž sudí seděl, svrchní úzký šat se mu rozevřel a bylo vidět, že mu zadek gatí visí až ke kolenům.

Dál si ho už Maso neprohlížel, ponechal toho, jež hledal, osudu a pustil se do jiného hledání - až našel své dva kumpány, z nichž jeden slul Ribi a druhý Matteuzzo, a každý z nich byl nemenší taškář než Maso. A řekl jim:

"Už z lásky ke mně musíte jít se mnou do paláce, zamýšlím vám tam ukázat tak úžasného trumpetra, že jste takového ještě nikdy neviděli."

A hned s nimi šel do paláce, kde jim ukázal toho sudího a jeho kalhoty.

Jeho přátelé se začali už z dálky smát tomuto zjevu, a když přišli blíž k lavici, na níž seděl pan sudí, postřehli, že je možno velmi snadno vlézt dospod, a kromě toho uztřeli, že prkna pódia na němž měl suditel nohy, jsou rozklížená, takže dírami lze protáhnout ruku i celou paži.

Tu pravil Maso k svým kumpánům:

"Navrhuji, abychom mu stáhli ty kalhoty, což velmi dobře půjde."

470

Každý z kumpánů hned věděl, kudy na to, pročež mezi sebou ustanovili, co je třeba dělat a mluvit, a nazítří zrána se tam vrátili. Ježto byl soudní dvůr plný lidí, Matteuzzo vlezl pod pódium, aniž si toho někdo všiml, a dostal se přesně pod ono místo, kde měl sudí nohy. Pak se přitlačil k panu soudci z jedné strany a chytil ho za cíp taláru - načež přistoupil k soudci z druhé strany Ribi a počínal si jako Maso, jenž spustil:

"Pane, ach pane, proboha vás prosím postarejte se, ať mi tenhle ten zloděj po vašem boku, než uteče, vrátí ten pár škorní, které mi uzmul; on sice říká, že ne, ale já ho viděl, jak si je před měsícem dával podrazit."

Ribi z druhé strany hlasitě křičel:

"Pane, nevěřte mu, je to podvodník, protože ví, že jsem k němu přišel, aby mi vrátil vak, o který mě připravil, ale on hned běžel sem a mluví o botách, které mám doma už nějaký ten pátek, jestli mi nevěříte, mohu vám přivést jako svědka hokynářku ze sousedství a paní drubežnici Grassu a toho, co mete smetl od kostela Santa Maria k Verzaji, on je viděl, když se vracel z venkova."

Maso na druhé straně nenechal Ribiho domluvit po libosti a křičel mu do toho, ale Ribi rámusil ještě víc.

Sudí se mezitím postavil tak, aby jim lépe rozuměl, a Matteuzzo, využiv příhodné chvíle, prostrčil ruku mezi prkny, popadl plandající zadek soudcových kalhot a zprudka zatáhl. Kalhoty spadly okamžitě, neboť sudí byl hubený a úzký v bocích. Sudí ovšem seznal, co se to děje, chtěl si stáhnout talár dopředu, zakrýt se a sednout si, ale Maso i Ribi ho pevně drželi z jedné i z druhé strany a dál hlasitě křičeli:

"Pane, to je od vás hrubé, když mi nechcete dát za pravdu a poslechnout mě a chcete jít jinam; tak maličká pře, jako je tato, se v tomto městě vyřizuje na počkání."

Tak mluvili a drželi ho za háv, dokud všichni přítomní lidé neuzřeli, že sudí nemá kalhoty, jež Matteuzzo chvíli držel; posléze je však pustil, vylezl a vytratil se, aniž ho někdo viděl.

Ribi pak, neboť se mu zdálo, že už je toho dost, pravil:

"Přísámbohu, že se odvolám k syndikovi."

Maso na druhé straně rovněž pustil talár a řekl:

"Nikoli, já sem budu chodit tak dlouho, až nebude tak v úzkých, jako jste dnes ráno."

Potom jeden i druhý zmizeli, jak mohli nejrychleji.

Pan sudí si za přítomnosti všech ostatních natáhl kalhoty, jako by právě vylézal z postele, a když si konečně uvědomil, co se stalo, začal se vyptávat, kam šli ti, kteří se přeli o boty a vak. Ježto však po

471

nich nebylo ani vidu, ani slechu, jal se přísahat při božím tlustém střevu, že je musí najít a dovědět se, zda je ve Florencii zvykem stahovat kalhoty soudcům, když právě sedí a soudí.

Sotvaže se o této věci dověděl podesta, spustil hrozitánský povyk, jeho přátelé mu však naznačili, že se to stalo jen proto, aby mu bylo dokázáno, že Florentští vědí, že místo soudců, jež měl s sebou přivést, přivedl hňupy, jen aby mu to vyšlo laciněji. Proto raději mlčel a tím záležitost pro tentokrát skončila.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Bruno a Buffalmacco ukradnou Calandrinovi vepře a doženou Calandrina k tomu, aby se pokusil získat vepře zpátky pomocí bílého sladkého vína a zázvorových pilulek; dají mu dvě pilulky, ale takové, jaké se připravují z aloe pro psy, a vyvolají zdání, že si vepře ukradl sám. Nakonec se Calandrino musí vykoupat, nechce-li, aby to řekli jeho manželce. Sotva byl u konce Filostratův příběh, jenž vyvolal mnoho smíchu, uložila královna Filomeně, aby pokračovala, a ta se jala vyprávět:

Jako Filostrata zlákal k vyprávění příběhu, který jste právě slyšely, jméno Maso, tak mne, půvabné paní, neméně vábí jméno Calandrino a jeho druhů k tomu, abych vám o nich vyprávěla příběh, který se vám - jak doufám - bude líbit. Není třeba, abych vám vysvětlovala, kdo to byl Calandrino, Bruno a Buffalmacco, protože jste toho o nich slyšely už dost před chvílí, a proto vám řeknu rovnou - abych se dostala kupředu -, že Calandrino měl nedaleko Florencie maličký stateček, který mu přinesla jeho choť věnem a kde si mimo jiné choval i každý rok vepře; rok co rok v prosinci se proto obvykle odebral se svou manželkou na ten svůj stateček, aby vepře zabili a nasolili. Jedenkrát se však stalo, že se tam Calandrino vydal sám, protože jeho manželka se necítila dost zdráva, a když se o tom doslechli Bruno a Buffalmacco a zvěděli, že tam Calandrinova manželka nepojede, pospíšili k jednomu faráři, jenž byl jejich přítelem a Calandrinovým sousedem, a pobyli u něho několik dní.

472

Onoho rána tam též dorazil Calandrino, zabil vepře, a když poté spatřil Bruna a Buffalmacca s knězem, zavolal na ně:

"Buďte vítáni. Rád bych, abyste spatřili, jaký jsem hospodář."

A zavedl je do svého domu, kde jim ukázal vepře.

Ti zjistili, že prase je překrásné, a když zvěděli, že Calandrino je chce nasolit pro domácnost, řekl Bruno:

"Ty jsi ale hlupák! Prodej je a za peníze, které za ně dostaneš, si uděláme bene. Manželce můžeš říci, že ti někdo prase ukradl."

Calandrino odvětil:

"Kdepak, tomu by neuvěřila a vyhnala by mě z domu. Neplet' se do toho, tohle já neudělám."

Padlo mnoho slov, ale nikam to nevedlo. Calandrino pouze pozval přátele na večeři a udělal to tak neochotně, že Bruno a Buffalmacco večeři odmítli a odešli.

Tu pravil Bruno Buffalmaccovi:

"Máme mu v noci to prase ukrást?"

"Ale jak?" řekl Buffalmacco.

Bruno děl:

"Jestli je neodnese z místa, kde je má, věděl bych, kudy na to."

"Nuže vzhůru do toho," řekl Buffalmacco. "Proč bychom to nemohli udělat a pak si nepopřát tadyhle s velebným pánem?"

Farář řekl, že by mu to bylo tuze milé, a Bruno pravil:

"Tady musíme vzít na pomoc trochu lsti. Ty, Buffalmacco, víš, jaký je Calandrino škrtil a jak se rád napije, když jiný platí. Pojďme s ním tedy do hospody, tuhle farář bude dělat, jako že nás hostí, a nepřipustí, aby platil Calandrino. Ten se namaže, a tak se nám naskytne vhodná příležitost, neboť je doma sám."

Jak Bruno řekl, tak učinili.

Když Calandrino viděl, že farář nepřipustí, aby platil řad, dal se do pití, a protože mnoho nesnesl, nalil se pořádně. A jelikož už byla pozdní noční hodina, řekl, že už nebude večeřet, vyšel z hospody, vešel do domu, a ačkoli se domníval, že vrata zavřel, nechal otevřeno a ulehl.

Buffalmacco a Bruno odešli povečeřet s farářem, a když pojedli, vzali si vhodné nástroje, aby se dostali do Calandrinova domu, a tiše se vydali na cestu. Vidoucí vrata otevřená, vešli dovnitř, uřízli prase a odnesli je do farářova domu, kde je schovali a šli spát.

Když se ráno vykouřilo víno Calandrinovi z hlavy, vstal, a jak tak šel dolů, rozhlédl se, leč svého vepře nespasil - viděl pouze otevřená vrata. I zeptal se toho a onoho, zda nevědí, kdo by mohl prase mít, a když to nezjistil, spustil velikánský povyk a bědování a hořekoval, že mu někdo ukradl prase.

473

Bruno a Buffalmacco ráno vstali a hned se vydali ke Calandrinovi, aby viděli, co bude říkat o praseti. Ten, jak je spatřil, přivolał je takřka plačky a pak jim řekl:

"Běda, přátelé moji, někdo mi ukradl prase!"

Bruno přistoupil k němu a tiše mu řekl:

"To je zázrak, že se taky jednou chováš chytře."

"Běda," pravil Calandrino, "je to pravda."

"Tak ji říkej," děl Bruno, "a křič tak silně, aby se zdálo, že je tomu skutečně tak."

Calandrino křičel tedy ještě silněji:

"Při těle božím, opravdu mi někdo ukradl prase!"

Bruno na to řekl:

"Tak je to dobře, tak je to dobře! Tak se musí volat, jen hodně křič, aby tě bylo hodně slyšet a aby se zdálo, že je to pravda."

Tu Calandrino pravil:

"Mne z tebe vezme čert! Říkám ti to a ty mi nevěříš! At' visím, jestli mi nebylo ukradeno!"

Bruno děl:

"Bylo by to možné? Vždyť jsem je tu ještě včera viděl! Myslíš, že mi namluvíš, že ti je někdo ukradl?"

"Je to tak, jak ti říkám," řekl Calandrino.

"Jak je to možné?" odpověděl mu Bruno.

"Je to na mou duši tak," děl Calandrino, "a já jsem na mizině a nevím, jak se mám vrátit domů. Manželka mi nebude věřit, a když mi neuvěří, nebudu mít celý rok pokoj."

Tu řekl Bruno:

"Pane Bože, stůj při mně, ale to je zlé, jestli je to pravda. Ty však, Calandrino, víš, že jsem tě včera k tomuhle naváděl. Byl bych nerad, aby sis teď tropil šprýmy ze své choti i z nás."

Calandrino se však dal opět do křiku a volal:

"Proč mě nutíte, abych si zoufal a zlořečil Boha a svatým a všemu pod sluncem? Říkám vám, že mi dnes v noci někdo ukradl vepře."

Buffalmacco na to odpověděl:

"Je-li tomu skutečně tak, snažme se najít způsob, jak bychom vepře zase nabyli."

"Jaký způsob můžeme najít?" pravil Calandrino.

Tu řekl Bruno:

"Je jisté, že ti nepřišel ukrást prase někdo z Indie. Ukradl ti je asi některý soused, a podaří-li se ti sousedy svolat, určitě je najdeme. Umím pokus s chlebem a sýrem, pomocí něhož hnedle zvíme, kdo prase má."

474

"To bys tomu dal s chlebem a sýrem," řekl Bruno. "Okolní šlechtici, z nichž některý prase jistě vzal, by vytyšili, co chystáme, a nepřišli by."

"Co máme tedy dělat?" pravil Buffalmacco.

Bruno odpověděl:

"Bylo by třeba udělat zázvorové pilulky s bílým sladkým vínem a pozvat sousedy na pitku. Přišli by, protože by nevěděli, co máme za lubem, a pak bychom mohli zařikat zázvorové pilulky jako chléb a sýr."

Buffalmacco na to řekl:

"Máš nepochybně pravdu; a co ty tomu říkáš, Calandrino? Uděláme to?"

Calandrino pravil:

"Prosím vás o to dokonce pro lásku boží. Už to, že budu vědět, kdo mi prase ukradl, mě zpola utěší."

"Vzhůru tedy," řekl Bruno, "jsem ochoten dojít ti pro věci, které jsou k tomu třeba, až do Florencie, dáš-li mi peníze."

Calandrino měl asi čtyřicet soldů, i dal mu je.

Bruno se odebral do Florencie k svému příteli lékárníkovi, koupil libru pěkných zázvorových pilulek, dal si udělat dvě pro psy, jež kázal udělat z čerstvého červeného aloe a na povrchu pocukroval jako ty ostatní; aby si je nespletl, aby je nezaměnil, dal si na ně udělat jakési znaménko, podle něhož je dobře rozpoznával, koupil baňku dobrého bílého vína, vrátil se do vesnice a řekl Calandrinovi:

"Hleď na zítřek ráno seznat na doušek všechny ty, na něž máš podezření. Je svátek a každý rád přijde; já pak s Buffalmaccem provedu dnes v noci nad pilulkami zařikávání, zítra ráno je přinesu k tobě domů, z lásky k tobě ti je dám a připravím i řeknu ti vše, co bude třeba říkat a dělat."

Calandrino tak učinil.

Příštího rána se kolem jilmu u kostela sešla pěkná společnost florentských mladíků, kteří tu meškali na statech a u sedláků, a přišel i Bruno a Buffalmacco s krabicí pilulek a baňkou vína. Když pak rozestavili společnost do kruhu, Bruno řekl:

"Pánové, musím vám říci, proč jste zde, abyste pak nečinili výtky mně, kdyby se stalo něco, co by vám nebylo po chuti. Calandrinovi, jenž tu stojí, ukradl někdo včera v noci pěkné prase, a Calandrino nemůže vypátrat, kdo to byl. A protože to nemohl být nikdo jiný než někdo z nás, jak tu jsme, dá nám Calandrino sníst po jedné pilulce a zapít ji, aby zjistil pachatele. Vězte totiž, že ten, kdo vepře ukradl, nebude moci pilulku polknout, ba bude se mu zdát hořká

475

ještě víc než jed a vyplivne ji. Tato hanba potká někoho v přítomnosti všech ostatních; proto by snad bylo lépe, aby se ten, kdo prase ukradl, kál a pověděl to velebnému pánovi, a já od svého počínání upustím."

Jeden každý prohlásil, že rád pilulku polkne, načež Bruno přikázal Calandrinovi, aby se postavil mezi ostatní, a začal z jednoho konce rozdávat po pilulce; když pak došel ke Calandrinovi, vzal jednu psí pilulku a dal mu ji do ruky. Calandrino ji bez okolků hodil do úst a začal ji žvýkat, ale jakmile pocítil na jazyku aloe, nemohl snést jeho hořkost a vyplivl je.

Všichni se mezitím dívali jeden po druhém, aby viděli, kdo pilulku vyplivne. Bruno ještě nerozdal všechny pilulky a tvářil se jako by nic nepozoroval, když zaslechl za zády: "Hola, Calandrino, co to znamená?" Obrátil se tedy rychle, a když spatřil, že Calandrino svou pilulku vyplivl, řekl:

"Počkejme, možná že ho přinutila vyplivnout pilulku nějaká jiná příčina. Vezmi si jinou."

A vzal druhou psí pilulku, strčil mu ji do úst a pokračoval v rozdávání těm, které měl ještě podělit.

Jestliže Calandrinovi připadala první pilulka hořká, připadala mu druhá přehořká. Styděl se ji však vyplivnout, převaloval ji chvíli v ústech, a jak ji držel, začal ronit slzy podobající se oříškům - tak byly veliké. Nakonec už to nemohl vydržet a vyplivl pilulku jako tu první.

Buffalmacco roznášel víno společnosti a Brunovi, a všichni, když viděli Calandrina, prohlásili, že si Calandrino prase ukradl sám. Byli i takoví, kteří mu to drsně vytkli.

Když potom společnost odešla a s Calandrinem tu zůstali jen Bruno a Buffalmacco, pravil Buffalmacco Calandrinovi:

"Byl jsem jist, žeš to udělal ty, a nám že jsi chtěl dokázat, že ti prase někdo ukradl, abys nám nemusel dát za peníze, které jsi utržil, napít."

Calandrino, jenž dosud ještě nevyplivl veškerou hořkost aloe, začal přísahat, že prase neukradl.

Buffalmacco však řekl:

"Nu, kolik jsi za ně, brachu, dostal? Ale na tvou duši! Šest?"

Calandrino, slyše tato slova, začal si zoufat.

Bruno mu tedy řekl:

"Poslechni, Calandrino, jeden tady z té společnosti, jenž s námi jedl a pil, mi řekl, že si tu někde vydržuješ nějakou holčičku a že jí dáváš, co se ti kde podaří sehnat; a byl přesvědčen, žeš jí to prase

476

poslal. Nu, naučil ses prostě vodit lidi za nos. Jednou jsi nás vedl k Mugnonu sbírat černé kameny, a když jsme byli na holičkách, odešel jsi a potom jsi nám chtěl namluvit, že jsi kámen nalezl. Teď si zase myslíš, že nám tím svým dušováním namluvíš, že ti někdo ukradl prase, které jsi buď někomu dal, nebo prodal. Ale my už máme těch tvých žertů až po krk a dobře je známe. Ale my už máme těch svých žertů až po krk a dobře je známe. Podruhé nám už žádný neztropíš. A abychom ti to řekli rovnou: za naši práci s tím zaklínáním čekáme, že nám dáš dva páry kapounů, a jestli ne, tedy řekneme vše paní Tesse."

Calandrino viděl, že mu nikdo neuvěří, a protože měl za to, že už bylo dost toho soužení, netoužil nikterak po tom, aby mu zatopila ještě žena - i dal jim ony dva páry kapounů. Bruno s Buffalmaccem pak nasolili prase, odnesli si je do Florencie a ponechali Calandrina napospas škodě a posměchu.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Jistý scholár se zamiluje do jedné vdovy, jež je zamilována do někoho jiného a nechá scholára jednou v zimě čekat celou noc ve sněhu. Ten jí pak dá takovou radu, že zas ona v polovici července prostojí celý den nahá na věži, kde je nechána napospas mouchám, ovádům a slunci.

Paní se tuze smály chudáčkovi Calandrinovi, a byly by se smály ještě víc, nebýt toho, že se jim nelíbilo poslouchat, jak ti, kdo odcizili Calandrinovi vepře, připravili ho navíc ještě o kapouna. Když byl pak příběh u konce, vyzvala královna Pampineu, aby pokračovala ve vyprávění, a ta bez meškání začala takto vyprávět:

Velmi často se stává, nejmilejší paní, že lest bývá přelstěna lstí, a proto není příliš radno posmívat se druhému za to, co ho potkalo.

Při mnoha přibězích jsme se už tuze nasměli všelijakým povedeným čtveráctvím, ale ještě zde nikdo nevyprávěl, jak se někdo za své čtveráctví dočkal odplaty. Byla bych proto ráda, kdybyste souhlasili s tím, že to byla spravedlivá odplata, které se dočkala jedna naše občanka; jeden její žert totiž postihl nakonec ji samotnou,

477

neboť jí kdosi provedl kousek, z něhož jí hrozila div ne smrt. Nebude vám totiž na škodu poslechnout si o tom, aspoň si napříště budete lépe dávat pozor, abyste si z někoho netropily šašky - což bude od vás jenom moudré.

Není tomu ještě tak dávno - žila ve Florencii jedna mladá paní velmi sličného těla a hrdé mysli; byla šlechtického původu, dosti oplývala dary štěstěny a slula Elena. Zůstala po svém muži vdovou a nikdy už se nechtěla provdat, neboť se podle své volby zamilovala do jednoho krásného a roztomilého mladíka; a ježto tedy byla zbavena všech ostatních starostí, dopřávala si s ním začasté v nesmírné rozkoši dobrých časů, přičemž jí dělala prostředníka jedna služka, již paní velmi důvěřovala.

V této době se stalo, že se vrátil z Paříže do Florencie mladík zvaný Rinieri, šlechtic z našeho města, jenž dlouho studoval v Paříži, ale ne proto, aby pak prodával své vědomosti v drobném, jak to mnozí dělají, ale aby poznal příčinu věci i jejich původ, jak se sluší na šlechtice. Velmi ctěn jak pro svoji urozenost, tak pro své vědomosti žil tu pak po způsobu měšťanů.

Lidem, kteří vynikají hlubokými znalostmi věcí, se však často přihází, že tuze snadno upadnou do osidel lásky, a totéž potkalo i Rinieriho. Když se jednoho dne šel pobavit na jakousi slavnost, objevila se mu před očima Elena, černě oděná, jak chodívají naše vdovy, a Rinierimu se zdálo, že takovou krásu a takovou roztomilost snad ještě u žádné ženy nespatriil. I usoudil, že se může nazývat šťastným ten, jemuž by Bůh dopřál té milosti obejmout ji nahou ve své náruči. Pohlédl tedy na ni opatrně jednou a podruhé, a ježto věděl, že velké a vzácné věci nelze získat bez námahy, pevně se rozhodl vynaložit všechno své úsilí a snahu na to, aby se jí zalíbil a tímto zalíbením dosáhl jak její lásky, tak jejího těla. Mladá paní neupírala své oči jen k zemi, ale protože si připisovala větší cenu, než jakou ve skutečnosti měla, kroutila svůdně očima kolem dokola, a proto brzy postřehla, s jakým zaujetím ji kdo pozoruje. Postřehla tedy i Rinieriho, usmála se v duchu a řekla si:

"Nepřišla jsem sem dnes zbytečně, neboť - nemýlím-li se - právě jsem ulovila jednoho hejla."

Hned začala po něm házet očkem a ze všech sil se snažila dát mu na srozuměnou, že se o něho zajímá; domnívala se totiž také, že čím více Rinieriho navnadí a zvábí svými půvaby, tím cennější bude její krása - a zvláště pak pro toho, jemuž ji věnovala i s láskou.

Učený scholár nechal stranou všechny filozofické úvahy a ve

478

všech svých myšlenkách se zabýval pouze touto paní; a ježto pak soudil, že se jí tím zalíbí, začal se procházet před jejím obydlím - sotvaže se dověděl, kde paní přebývá - a přicházel sem na procházku pod různými záminkami. Paní ze

svrchu uvedené příčiny mu dávala najevo, že ho ráda vidí - a v duchu jí to dělalo dobře -, a proto scholár, když nalezl způsob, jak to zařídit, seznámil se s její služebnou, odhalil jí lásku, kterou chová k paní, a prosil ji, aby mu pomohla dobýt paniny přízně.

Služka mu to ochotně slíbila a pověděla vše paní, jež ji vyslechla s náramným smíchem a pravila:

"Vidíš, kam přišel ztratit svou moudrost, které nabyl v Paříži? Nuže, poskytněmež mu to, co hledá. Až s ním budeš zase mluvit, řekni mu, že já ho miluji víc než on mne, ale že si musím uchovat dobrou pověst, chci-li se nadále scházet s ostatními paními a nechci-li se bát podívat se jim do očí, za což by mě měl ještě raději, je-li moudrý, jak se říká."

Ach ta nešťastnice, ta ubohá nešťastnice! Zdaleka netušila, milé paní, co to znamená zaplést se se scholáry.

Služka vyhledala scholára a vykonala, co jí paní nařídila.

Rozradostněný scholár se uchýlil k přehnivým prosbám a počal psát dopisy a posílat dary; ačkoli paní vše přijala, nikdy nedostal scholár žádnou odpověď - leda všeobecného rázu -, a tak paní po dlouhou dobu vše oddalovala.

Mezitím se však stalo, že paní odhalila vše svému milenci - jenž se s ní kvůli tomu už několikrát rozhněval, a dokonce žárlil -, a aby mu dokázala, že ji podezřívá neprávem, poslala k scholárovi svou služku, aby mu vyřídila, že paní od té doby, co byla ujištěna jeho láskou, nenalezla dosud vhodnou chvíli k tomu, aby vykonala, co by si on přál, ale že doufá, že se o Vánocích, jež už nejsou daleko, bude s ním moci sejít. Je-li mu to tedy vhod, ať prý přijde tu noc po svatvečeru na její dvůr, kam si ona pro něho přijde, sotvaže bude moci.

Scholár, neobyčejně rozradostněn, přišel v ustanovenou dobu do panina domu, a když ho služka uvedla na dvorek, kde ho uzavřela, jal se očekávat svou paní.

Paní si na tento večer pozvala svého milého, a když s ním vesele povečeřela, odhalila mu, co zamýšlí této noci podniknout, a dodala:

"Nyní se přesvědčíš, jakou lásku jsem chovala a chovám k tomu, na něhož jsi tak hloupě žárlil."

Milenec vyslechl tato slova s velkou radostí a už se těšil, až uvidí na vlastní oči to, co mu paní vysvětlila slovy.

479

Shodou okolností den předtím silně sněžilo a vše bylo zaváto sněhem, takže scholárovi bylo zakrátko na dvoře chladněji, než by si byl přál. Očekával však, že si to vše vynahradí, a proto snášel zimu trpělivě.

Po nějaké chvíli řekla paní milenci:

"Pojďme do světnice a podíváme se okénkem, co dělá na dvoře ten, na něhož jsi žárlil, a co odpoví služce, kterou jsem poslala, aby s ním porozprávěla."

Přistoupili tedy k okénku, u něhož je nebylo vidět, a tu uslyšeli služku, jež k scholárovi hovořila z jiného okna, jak praví:

"Rinieri, paní je tak zkormoucená, že tak nešťastná snad dosud nebyla, neboť dnes večer přišel k ní jeden z jejích bratrů, dlouho s ní rozprávěl, a pak s ní chtěl ještě povečeřet. Ještě neodešel, ale zdá se mi, že už brzy půjde. Proto nemohla za tebou přijít, ale přijde jistě co nevidět a prosí tě, aby ses nemrzl, že tu musíš čekat."

Scholár se domníval, že je to vše pravda, a proto odpověděl:

"Vyříd' mé paní, aby si se mnou nedělala žádné starosti, že pro mne zatím nemůže přijít, když to nejde. Ale ať tak učiní, sotvaže bude moci."

Služka se poté vrátila domů a šla spát. Tu pravila paní svému milenci:

"Nu tak, co tomu říkáš? Ty myslíš, že kdybych ho měla ráda - jak se strachuješ -, že bych strpěla, aby dole mrzl?"

Po těchto slovech, jež jejího milence zčásti uklidnila, odešla s ním na lůžko a hezkou chvíli tu pobýli v potěšení a radosti, dělající si přitom z ubohého scholára šašky a posmívající se mu.

Scholár se procházel po dvoře, aby se pohybem zahřál, ale neměl si ani kam sednou, ani kam se ukrýt před mrazem; proto klnul bratrovi paní, že tak dlouho u ní prodlévá, a uslyšel-li cosi vrznout jako dveře, už se domníval, že mu jde paní otevřít. Doufal však marně.

Blížila se už půlnoc, když se paní se svým milencem dost pokochala a pravila:

"Nu, co říkáš, duše moje, našemu scholárovi? Co se ti zdá větší: jeho náklonnost, či láska, kterou k němu chovám já? Zdalipak způsobí mráz, jehož mu dávám okusit, aby tvou hrud' opustilo to, co tam nedávno proniklo vinou mých žertů?"

Milenec na to odpověděl:

"Srdce těla mého, dobře poznávám, že všecek patřím tobě, tak jako ty jsi mé blaho, mé útočiště, má rozkoš a veškerá má naděje."

"Nuže," řekla paní, "nyní mě aspoň tisíckrát políbíš, abych se přesvědčila, zda mluvíš pravdu."

480

Tu milenec paní pevně objal a ne tisíckrát, ale nejméně stotisíckrát ji políbil.

Co tak spolu nějakou chvíli rozmlouvali, pravila paní:

"Nu, vstaňme na chvíli a pojďme se podívat, zda už nepohasl oheň, jenž plál v tomto milenci - jak mi každý den psával."

Vstali, šli k okénku jako předtím, a dívající se do dvora, spatřili, jak tu scholár, jemuž byla nesmírná zima, provádí za zvuku svých drkotajících zubů tak hopsavý tanec, že jaktěživi neviděli podobný. "Nu, co tomu říkáš, má sladká naděje," pravila paní, "nezdá se ti, že dovedu přimět muže, aby tančili i bez trumpet a dud?"

"Máš pravdu, mé převeliké potěšení," odpověděl jí milenec s úsměvem. A paní děla:

"Byla bych ráda, kdybychom teď sešli až k východu. Ty budeš zticha a já s ním promluví. Hned uslyšíme, co řekne, a snad nebudeme mít přitom menší zábavu, než když jsme se na něho dívali."

Poté potichu otevřela světnici, sešla se svým milencem k vratům, a aniž otevřela, zavolala ho přidušeným hlasem škvírou ve vratech.

Když scholár zaslechl, že někdo volá, vzdával chvály Pánubohu, neboť se domníval, že se konečně dostane dovnitř, a přiblíživ se ke dveřím pravil:

"To jsem já, paní. Otevřete proboha, neboť umírám zimou."

"Vidím," děla paní, "že zimu těžko snášíš. A bude tam asi pořádný mráz, kdy tam leží jen takový poprašek, ale v Paříži - jak vím - jsou ještě větší zimy. Nemohu ti ještě otevřít, protože můj zlořečený bratr, jenž včera přišel ke mně na večeři, ještě neodešel. Brzy však už půjde a já ti potom bez meškání otevřu. Dalo mi to mnoho práce, abych se mohla uvolnit a přijít tě potěšit, aby tě to neomrzelo čekat."

Scholár na to odvětil:

"Ach paní, proboha vás prosím, otevřete mi, abych mohl počkat v závětrí, protože před chvilkou se rozpoutala nevidaná vánice a posud sněží. Tam budu na vás čekat tak dlouho, jak vám bude libo."

Paní mu na to odpověděla:

"Běda, miláčku, to nemohu, protože tahle vrata dělají při otevírání takový lomoz, že by to snadno mohl uslyšet můj bratr, kdybych ti otevřela. Ale půjdu mu říci, aby už šel, pak se vrátím a otevřu ti."

"Nemeškejte tedy," řekl scholár, "jděte hned a dejte prosím rozdělat pořádný oheň, abych se mohl ohřát, až se dostanu dovnitř, neboť jsem tak promrzlý, že až ruce a nohy ani necítím."

Paní mu pravila:

"To není možné, protože pak by nebyla pravda, cos mi tolikrát

481

psal, že totiž planeš ke mně láskou; jistě si tropíš ze mne žerty. Nuže jdu - počkej zde a buď v dobré míře."

Milenec, jenž spolu s paní toto vše vyslechl a měl z toho náramnou radost, vrátil se s paní na lůžko; nespali však mnoho této noci, strávili ji skoro celou v slastech a šprýmech na účet scholára.

Ubohý scholár, jenž se takřka proměnil v čápa, jak klepal zuby, postřehl konečně, že ho paní vodí za nos, a několikrát se pokusil, zda by nešlo otevřít dveře. Pak se začal rozhlížet, zda by se odtud nemohl dostat jinak, ale nenalézaje žádnou cestu, začal tu obcházet jako rozzuřený lev a proklínal špatné počasí, zlomyslnost paní, délku noci, ale zároveň i svou hloupost. Tuze se na paní rozhněval a vytrvalá a horoucí láska, kterou k ní choval, se rázem změnila v drsnou a krutou nenávist, takže scholár přemítající v duchu tak i onak, jak by se paní pomstil, zatoužil náhle po pomstě víc, než dychtil předtím po setkání s paní.

Dlouho a dlouho tu ještě čekal, než skončila noc a začalo svítat. Tu konečně sestoupila na dvůr služka, poučená svou paní otevřela dvorek, a dávajíc scholárovi najevo, že s ním cítí, řekla mu:

"Hrom aby udeřil do toho, jenž k nám včera večer přišel. Celou noc nás obtěžoval a ty jsi přitom málem zmrzl. Ale víš co? Nes to statečně, neboť to, co se nemohlo stát této noci, stane se podruhé. Víš dobře, že mou paní ještě nikdy nepotkalo nic, co by jí bylo tak nepřijemné jako tohle."

Rozzlobený scholár věděl - jakožto moudrý muž -, že hrozby nejsou ničím jiným než zbrání pro toho, jemuž se vyhrožuje; potlačil proto ve své hrudi vše, s čím zamýšlela jeho nezkratná vůle vyrazit, a nedávaje ani trochu najevo hněv, odpověděl zkroušeným hlasem:

"Na mou duši, byla to nejhorší noc v mém životě, ale dobře vím, že paní na tom nemá žádnou vinu, ba cítila se mnou tak, že sama přišla dolů omluvit se mi a potěšit mě. A sama jsi to už řekla: co se stalo dnes, může se stát jindy. Vyříd' jí mé poručení a buď sbohem."

Skoro celý ztuhlý vrátil se domů, jak to šlo; znaven a na smrt ospalý vrhl se na lůžko, a když se probudil, cítil, že má ruce i nohy ochromené. Poslal proto pro lékaře, zmínil se mu o tom, jak zmrzl, a svěřil se mu se starostmi o své zdraví. Lékaři mu přispěli účinnými a silnými prostředky na pomoc a za nějaký čas, i když s námahou, se jim podařilo dosáhnout toho, že se jeho scvrklé šlachy opět natáhly. Ježto však byl mlád a brzy nato se oteplilo, nemusel přece jen tolik strádat.

Když však byl opět zdrav a svěží, pečlivě začal zastírat nenávist,

482

kteřou v sobě nosil, a tvářil se, že je do vdovy zamilován ještě víc než předtím. A tu se po nějaké době stalo, že Štěstěna přichystala scholárovi možnost učinit to, po čem toužil, neboť onen mladík, jež milovala vdova, přestal si vážit lásky, kterou k němu paní chovala, a miloval se do jiné paní, a ježto se mu s ní nechtělo rozprávět ani málo, ani mnoho a dělat to, co by se bylo paní líbilo, paní se šířila v slzách a hořkosti.

Její služka s ní nesmírně cítila, a když pořádku nemohla přijít na nic, čím by zbavila svou paní bolesti nad ztrátou milence, napadla ji jednou pošetilá myšlenka; vidouc scholára procházet se ulicí, jak bylo jeho zvykem, připadla na to, že by bylo možno přimět milence paní nějakým čarováním k tomu, aby paní miloval jako dřív, v čemž se scholár asi přenáramně vyzná, a hned to také pověděla své paní.

Paní nebyla příliš moudrá a ani jí tedy nepřišlo na mysl, že by scholár využil kouzel pro sebe, kdyby se vyznal v čarodějnictví; dala na slova své služby, hned jí přikázala, aby od scholára vyzvěděla, zdali by to udělal, a slíbila, že dá scholárovi za to takovou odměnu, jakou si bude on přát.

Služebná dobře a pečlivě vyřídila vzkaz a scholár, když ho vyslechl, řekl si v duchu, všecek rozradostněn: Chvála Bohu! Nadešla chvíle, když s jeho pomocí potrestám tu zlomyslnici za křivdu, spáchanou na mně za velikou lásku, kterou jsem k ní choval.

Proto řekl služce:

"Pověz mé paní, aby si nedělala žádné starosti, neboť i kdyby byl její milenec až v Indii, donutím ho, aby se neprodleně vrátil a žádal, aby mu prominula, čím se na ní prohřešil. Jak to provedu, to však oznámím pouze jí, kdy a kde jí bude libo.

Tak jí to pověz a potěš ji za mne."

Služebná vyřídila jeho odpověď a nastrojila vše tak, aby se mohli sejít u svaté Lucie del Prato.

Když se tam paní a scholár sešli a rozmlouvali mezi čtyřma očima, vdova zapomněla na to, že málem zavinila scholárovu smrt, a svěřila se mu se vším, co dělala a co by si přála, přičemž ho prosila, aby ji zachránil.

Scholár jí na to odpověděl:

"Paní, je pravda, že krom jiných věcí jsem se v Paříži vyučil i černokněžnictví a obeznámil jsem se v té věci se vším, co lze vůbec znát. Ježto však čarování je převelice nelibé Bohu, přísahal jsem, že ho nikdy nepoužiji ani pro sebe, ani pro někoho jiného. Ale na druhé straně je zase pravda, že k vám chovám tak velkou

483

lásku, že nevím, jak vám odepřít to, co chcete, abych vykonal; proto to rád udělám, i kdybych se měl za to dostat do pekla, když si to ráčíte přát. Připomínám vám však, že věc je obtížnější, než se možná domníváte, zvláště když chce paní přivolat muže, aby ji zase miloval, anebo když chce muž přivolat nějakou paní; musí to totiž provést osobně ten, kdo má na věci zájem. Je přitom třeba, aby ona osoba byla statečné mysli, ježto se to musí provádět v noci a na místech osamělých beze svědků. Nevím, zda jste ochotna takovouto věc podniknout."

Paní více zamilovaná než moudrá mu na to odvětila:

"Láska mne k tomu nutká tak, že jsem odhodlána udělat vše, jen abych opět měla toho, jenž mne neprávem opustil.

Nicméně však mi naznač, v čem mám být statečná."

Scholár všemi mastmi mazaný pravil:

"Paní, musím ulít z cínu figurku toho člověka, jež si přejete dostat zpět. Jakmile vám ji pak zašlu, bude na vás, abyste se v době krátce předtím, než měsíc začne dorůstat, vykoukala před půlnocí v proudící řece s touto figurkou, a to sedmkrát. Poté vylezete - stále nahá - na nějaký strom či neobydlenou budovu a s tváří obrácenou k severu, se soškou v ruce, sedmkrát odříkáte určitá slova, která vám napíši. Jakmile je odříkáte, přijdou k vám dvě dívky nevidané krásy, pozdraví vás a vlídně se vás budou vyptávat, co si přejete, aby se stalo. Vypovíte jim správně a do podrobnosti všechna svá přání, ale mějte se na pozoru, abyste nejmenovala někoho jiného. Jakmile domluvíte, dívky odejdou, a vy můžete sestoupit k místu, kde jste zanechala své šaty, obléci se a vrátit se domů. Neuplyne ještě ani zpola příští noc a tu k vám zcela určitě přijde váš milenec a v pláči bude žádat, abyste mu odpustila a smilovala se nad ním. Vězte též, že vás od této chvíle už nikdy kvůli žádné jiné neopustí."

Když paní vyslechla tato slova, uvěřila všemu do písmene, a ježto jí bylo, jako by už zase držela svého milence v náručí, řekla trochu veseleji:

"Nedělejte si žádné starosti, svedu to velmi dobře, neboť k tomu mám to nejvhodnější místo, jaké může být; mám při údolí Arna usedlost, jež leží poblíže břehu řeky, a protože je právě červenec, bude příjemné vykoupat se tam. Krom toho si právě vzpomínám, že kus dál od řeky stojí opuštěná věžička, na níž někdy lezou po žebříku z kaštanového dřeva pastýři, aby se nahoře z terasy, která tam je, poohlédli po zatoulaném dobytku. Ono místo je dost z ruky; vylezu tedy na onu věžičku a doufám, že se mi tam podaří to, co jste mi uložili, provést co nejlépe."

484

Scholár výtečně znal jak usedlost oné paní, tak i vížku, i byl spokojen s paniným úmyslem a řekl jí:

"Paní, nikdy jsem v těch končinách nebyl, a proto neznám ani onu usedlost, ani onu vížku; je-li tomu však tak, jak říkáte, nelze najít vhodnější místo pod sluncem. Protože až nadejde vhodný čas, pošlu vám onu sošku a zařikávání, ale tuze vás prosím - až dosáhnete toho, po čem toužíte, a poznáte, že jsem vám dobře posloužil -, aby si na mne vzpomněla a splnila svůj slib."

Paní na to odpověděla, že svému slovu určitě dostojí, rozloučila se s ním a vrátila se domů.

Scholár, rozradostněn tím, že se mu jeho záměr daří, vzal na pomoc své čaromáry, zhotovil sošku a sepsal z několika nesmyslů zařikávání; když pak se mu zdálo, že vhodný čas už nadešel, poslal vše paní a vzkázal jí, že příští noci musí bezodkladně vykonat to, na čem se s ní domluvil. Hned poté se tajně vydal se svým sluhou do jednoho domu nedaleko oné vížky, kde bydlel jakýsi jeho přítel, aby tu své záměry dokončil.

I paní se svou služkou se vydala na cestu a odebrala se na svůj statek - a když pak nadešla noc, předstírala, že se chystá na lůžko, poslala služku spát, vyčkala, až ve stavení všichni usnou, a pak se v tichosti vypravila k oné vížce na břehu Arna. Pečlivě prohledala okolí, a ježto nikoho neviděla ani neslyšela, sedmkrát se se soškou vykoukala a se soškou v ruce zamířila nahá k věžičce.

Scholár, jenž se se svým sluhou ukryl už před setměním mezi vrbovím a ostatními stromy poblíže věže, pozoroval, co všechno se tu děje, a když viděl, jak kolem něho kráčí nahá, takže bělost jejího těla rozjasňovala přišelí noci, a když viděl její krásná nadra a ostatní část těla, jež se mu libily, a uvědomil si, co se s tím vším zakrátko stane, bylo mu paní pojednou trochu líto. Mimoto ho náhle přepadly takové tělesné choutky, jež tak nutily do vstávání to, co leželo, že pocítil nutkání vyrazit z úkrytu, zmocnit se jí a naložit s ní podle své libosti. Nechybělo mnoho a už by byl přemožen soucitem nebo chťicem, kdyby si nebyl připomněl, proč zde je, jak byl pohaněn, z jaké příčiny a kým. To znovu rozplamenilo jeho hněv, i zapudil soudit a tělesné choutky, zůstal věren svému úmyslu a nechal ji přejít kolem sebe. Paní vylezla na vížku, a obrácena tváří k severu, jala se odříkávat slova, jak jí je napsal scholár - a ten se brzy nato připlížil k věžičce, a když nepozorovaně odstranil žebřík, po němž se dalo vylézt na terasu, kde právě dlela paní, jal se vyčkávat opodál, co paní řekne a udělá.

485

Paní sedmkrát za sebou odříkala zařikávání a čekala na ony dvě dívky tak dlouho (nehledíc na to, že chlad jí byl daleko

nepříjemnější, než by si byla přála), až uviděla ranní záři. Zkormoucena, že nedošlo k tomu, co jí scholár předpověděl, řekla sama sobě: Bojím se, že mi chtěl přichystat takovou noc, jakou jsem já připravila jemu. Učinil-li to z téhle příčiny, pak se mu však jeho pomsta nepovedla, ježto dnešní noc není ani z třetiny tak dlouhá, jako byla ta jeho, a krom toho tenkrát byla zima daleko větší.

Ježto však nechtěla, aby ji tu zastihl den, počala se obírat myšlenkami, že z vížky sleze, a tu shledala, že žebřík je pryč. Bylo jí v té chvíli, jako by se jí země pod nohama propadla. Ztratila odvahu, zhroutila se na terasu vížky, a když se jí pak zase síly navrátily, dala se do zoufalého pláče a nářku, neboť tuze dobře postřehla, že vše je scholárovo dílo. Začala si vyčítat, proč s ním jednala tak zle a proč k němu vzápětí pojala důvěru, když ho právem měla považovat za svého nepřítele.

Setrvala v těchto úvahách převelice dlouho, ale potom začala pátrat, zda by se přece jen nějak nedostala dolů. Když shledala, že to nepůjde, dala se opět do pláče a jala se v hořkých myšlenkách promlouvat sama k sobě:

"Ach já nešťastná, co tomu řeknou mí bratři, příbuzní, sousedi a vůbec všichni Florent'ané, až se dovědí, že jsem tu byla nalezena nahá? Budou mít za to, že jsem pouze předstírala svou počestnost, jež byla tak vyhlášená, a kdybych si i chtěla vymyslet nějakou lživou vytáčku, neboť něco by se přece jen našlo, ten prokletý scholár, který zná celé mé počínání, vyvrátí všechny mé lži. Ach já ubohá, jedním rázem jsem nešťastně přišla o milovaného jinocha i o svou čest." Po těchto slovech ji přepadlo takové hoře, že mnoho nechybělo a byla by skočila z věže dolů.

Když už vyšlo slunce, přiblížila se paní poněkud k okraji věžní zdi a pátrala, zda není snad nablízku nějaký pasáček dobytka. V té chvíli však vylezl scholár postávající v křoví, a když ho paní spatřila, podíval se na ni a zvolal:

"Dobrý den, paní, tak už dívky přišly?"

Sotvaže ho paní uhlédala a uslyšela, dala se znovu do velikého pláče a prosila ho, aby přišel k ní na věž, aby si s ním mohla promluvit.

Scholár to velmi ochotně udělal. Paní se položila na terasu, vstrčila hlavu do jedné díry v ní a s pláčem pravila:

"Věř mi, Rinieri, jestliže jsem ti připravila špatnou noc, pomstil ses mi za to důkladně, neboť jsem už myslila, že tu dnes v noci

486

zmrznu, když jsem tu stála tak nahá - ačkoli je červenec -, a tak jsem tu plakala nad příkořím, které jsem ti způsobila, a nad svou hloupostí, že jsem ti uvěřila, že se až divím, jak mi mohly oči zůstat. A proto tě zapřísahám - ne při tvé lásce ke mně, neboť mě nemůžeš milovat, ale při tobě samém, vždyť jsi šlechtic -, aby ses ve své odvetě za křivdu, kterou jsem na tobě spáchala, spokojil s tím, cos mi až dosud udělal. Dej mi přinést mé šaty, abych mohla odtud sestoupit dolů, a nechtěj mi vzít to, co bys mi třeba později nemohl vrátit, i kdybys chtěl, to jest: mou čest. A jestliže jsem ti oné noci neposkytla možnost pobýt se mnou, mohu ti tu jedinou noc vynahradit mnoha jinými, kdykoli ti bude líbo. Spokoj se tedy s tím, vždyť jsi rozšafný muž, a necht' zůstane při tomhle. Pomstil ses mi, dals mi to najevo, nezneužívej proto své síly vůči ženě, neboť není žádná sláva pro orla, jestliže přemohl holubici, a smiluj se pro lásku boží a pro svou čest nade mnou."

Scholár s hrdou myslí přemítal o křivdě, kterou na něm paní spáchala, a když viděl, jak pláče a prosí, nějakou chvíli pociťoval ve svém srdci radost i bolest: radost z pomsty, po níž toužil víc než po čemkoli jiném, a bolest proto, že lidskost ho nutila mít soucit s nešťastnou.

Ježto však ani lidskost nemohla překonat jeho kruté choutky, odpověděl:

"Paní Eleno, kdyby mi byly bývaly co platné mé prosby, jež jsem ovšem neuměl orosit slzami, ani osladit jako teď ty, když jsem oné noci umíral zimou na tvém dvoře plném sněhu a žádal tě, abys mi poskytla aspoň nějaké přístřeší, nebylo by mi tak zatěžko vyslyšet nyní prosby tvé, záleží-li ti však teď na tvé cti více než tenkrát a jeli ti obtížné ležet tam nahoře nahá, zaměř své prosby k tomu, v jehož náručí ses nebála ležet nahá oné noci - jak se jistě dobře pamatuješ -, kdy jsi mě slyšela pobíhat po tvém dvoře, drkotat zuby a podupávat na sněhu. Ať ti pomůže nyní on, ať ti on přinese šaty, ať ti on sem přistaví žebřík, po němž by ses dostala dolů. Jej přinut' brát ohled na tvou čest, kterou jsi kvůli němu nyní a tisíckrát předtím neváhala přivést do nebezpečí.

Proč si ho nezavoláš na pomoc? Kdo jiný by to měl udělat, když ne on? Jsi jeho - koho bude tedy chránit a komu pomáhat, když nechrání tebe a nepomáhá tobě? Zavolej si ho, když jsi tak pošetilá, a zkus, zda tvá láska a zda jeho i tvůj důmysl dokáží obránit tě před mou hloupostí, o níž ses s ním bavila, když ses ho ptala, co je podle jeho zdání větší: zda má hloupost, či tvá láska k němu. Není třeba, abys teď svolovala k tomu, po čem už netoužím, stejně bys mi to

487

nemohla odepřít, kdyby se mi toho zachtělo. Ponech si své noci do zásoby pro svého milence, podaří-li se ti, že se odtud dostaneš živá. Tvé noci patří jemu - já měl dost na jedné a stačí, že jsem byl potupen jen jednou.

Mluvíš velmi chytře a domníváš se, že mě pochlebováním přiměješ jednat laskavě, když mě nazýváš šlechtickým a rozšafným mužem, čímž chceš nepozorovaně dosáhnout toho, abych se velkomyslně rozhodl netrestat tě za tvou špatnost. Tvé lichotky však nezamlží můj rozum, jak to kdysi dokázaly tvé sliby - znám se už. Za svého pobytu v Paříži jsem sám sebe nepoznal tak, jak jsi mě tomu naučila ty za jednu noc.

Když však připustím, že bych byl přece jenom velkomyslný, nepatříš mezi ty, u nichž se velkomyslnost vyplácí. Trest a pomsta na dravých šelmách, jako jsi ty, má končit smrtí, kdežto pro muže skutečně postačí to, co jsi říkala. Ježto tedy nejsem orlem a ty nejsi holubicí, nýbrž jedovatým hadem, budu tě pronásledovat se vši nenávistí a ze všech sil, neboť tě znám jako svého odvěkého nepřítele, ačkoli to, co proti tobě podnikám, nelze vlastně zvat pomstou, nýbrž spíše trestem, ježto pomsta má převyšovat urážku, což není tento případ. Kdybych se totiž ohlížel na to, kam jsi dohnala můj rozum, a chtěl se ti za to pomstít, nestačilo by mi, abych odňal život tobě a další stovce jiných, tobě podobných, neboť

bych zahubil jen podlou, špatnou a hříšnou ženštinu.

Odmyslím-li si ten tvůj ubohý obličej, který za několik let zohaví plno vrásek, v čem se, u čerta, lišíš od kterékoli mizerné služky? Vidiš, a přece kvůli tobě nechybělo mnoho do smrti onoho šlechtného muže - jak jsi mě předtím nazvala -, jehož život může v jediném dnu prospět celému světu víc, než dokáže sto tisíc takových životů, jako je tvůj, za celou tu dobu, co bude svět světem stát. Tímto strádáním dostaneš za vyučenou a poznáš, co to je urážet muže, kteří nejsou bez citu, a co to znamená potupit scholára. A nabudeš tu tolik zkušeností, a že se už nikdy takovéhle nepředloženosti nedopustíš, jestliže vůbec odtud vyvázneš.

Když máš tak velikou chuť dostat se odtud, proč se navrhneš dolů? Proč si v té chvíli s pomocí boží nezlomíš vaz, čímž bys unikla trestu, který ti hrozí, a mne tím učinila nejšťastnějším člověkem pod sluncem? Nechce se mi už s tebou hovořit. Já dokázal to, že jsem tě přiměl, abys vylezla tak nahoru; dokaž ty teď to, aby ses dostala dolů tak pěkně, jako ses mi dokázala vysmát." Zatímco scholár takto hovořil, ubohá paní neustále plakala; čas však plynul dál a slunce stoupalo stále výš a výš.

488

"Ach krutý člověče," pravila paní, když se scholár odmlčel, "když ti způsobila ta zatracená noc tolik trampot a když se ti zdá mé provinění tak; velké, že tě nemůže ani má mladistvá krása, ani mé hořké slzy, ani mé pokorné prosby přimět k tomu, abys mi odpustil, nechť tedy sebou pohne a zmírní tvou krutou přísnost aspoň to, že jsem ti nedávno naprosto důvěřovala a odhalila ti všechna svá tajemství, čímž jsem ti poskytla možnost připamatovat mi můj hřích, jak jsi po tom toužil. Je přece jisto, že by ses mi byl nijak nemohl pomstít - ač jsi o to s takovým zápalem usiloval -, kdybych ti nebyla důvěřovala.

Ach, přestaň se už hněvat a odpusť mi pro tentokrát, jsem ochotna - odpustíš-li mi a pomůžeš-li mi dostat se dolů - upustit od onoho nevěrného mladíka a mít za milence a pána tebe, i když mou krásu haniš a připomínáš mi její pomějinnost. Ať už je jakákoli, to vím, že kdyby neměla cenu už kvůli ničemu jinému, tedy je - jako krása všech ostatních žen - přece jen rozkoší, zábavou a radostí mladíků. A ty přece ještě nejsi stár. I když se mnou tak krutě nakládáš, přece jen nemohu věřit, že bys mi chtěl připravit tak bezectnou smrt, jakou by bylo to, kdybych v zoufalství skočila dolů před tvými očima, jímž jsem se kdysi tolik líbila, jestliže si mi tenkrát nelhal tolik jako teď. Ach, buď tak milosrdný a slituj se nade mnou proboha - slunce už začíná pálit, a tak, jako mě sužovalo dnes v noci přílišné chladno, začíná mě neobyčejně trápit žár."

Scholár, jemuž činilo potěšení hovořit s paní, jí odpověděl:

"Paní, tys mi tenkrát důvěřovala ne proto, že bys mě milovala, nýbrž proto, že jsi chtěla získat zpět toho, jež jsi ztratila. Nezasluhuješ si proto nic jiného než ještě přísnější trest a je bláhovost myslet si, že tohle je jediný způsob, jímž jsem mohl ukojit svou pomstu, po níž jsem toužil. Měl jsem na vybranou tisíc jiných, a tím, že jsem ti předstíral lásku, nastrojil jsem kol tvých nohou na tisíce ok, takže by ses byla jistě brzy do některého z nich chytla, i kdyby se nebylo přihodilo tohle. I tuhle léčku jsem nastrojil proto, ne abych ti ulehčil, nýbrž proto, abych byl pomstěn. Kdyby mi pak byly všechny léčky selhaly, měl jsem ještě péro, jímž bych byl toho napsal o tobě tolik a takovým způsobem, že by sis byla tisíckrát raději přála, aby ses byla vůbec nenarodila, až by ses byla o tom dověděla - a ty by ses byla o těch věcech dověděla.

Moc péra je daleko větší, než si myslí ti, kteří to sami neokusili, a přísahám Bohu, jestli mi nepopřeje až do konce takové uspokojení, jaké jsem měl na začátku z této pomsty, kterou jsem si předsevzal, že o tobě napíši takové věci, že se budeš stydět nejenom před

489

ostatními, ale sama před sebou a raději si vydloubeš oči, abys je neviděla. Neměj proto za zlé moří, že vzniklo z malého potůčku.

O tvou lásku, či o to, abys byla mou - jak jsem už řekl -, nestojím, patří se jen dál tomu, jemuž jsi patřila - můžeš-li. Jak jsem toho člověka kdysi nenáviděl, tak ho nyní miluji, když si uvědomím, co ti způsobil. Zapřádáte milostné pletky a toužíte po lásce mladíků, ježto na nich vidíte svěžejší červeň a svěžejší vous, a krom toho že chodí zpřímá, dobře tančí a šermují. Tyto všechny věci však najdete též u lidí, kteří jsou již pokročilejšího věku a kteří dovedou ledacos, čemu by se od nich měli mladíci učit. Mimoto uznáváte, že jsou lepší jezdcí a že při svých zábavách urazí více mil než lidé staří. Připouštím, že vám dovedou vyklepat kožich větší silou, ale muži zralí, a proto i zkušenější, lépe znají místa, kde se zdržují blešky. Málo chutného je přece vždycky lepší než mnoho nechutného. Prudká jízda láme síly a znáví každého - i mladíka -, kdežto volnější jízda přivede každého do dobré hospody. Dovede ho tam možná později, ale je to aspoň bez únavy.

Vy, nerozumní tvorové, vůbec nepozorujete, co zla se skrývá pod tou rouškou krásného zjevu. Mladíci se nespokojují s jednou, ale touží po tolika ženách, kolik jich spatří, a domnívají se, že to tak může být - proto jejich láska nemůže být stálá -, a právě ty můžeš podat nejvěrohodnější svědectví na důkaz, že je to pravda. Mladíci se domnívají, že si zaslouží, aby si jich ženy vážily a hýčkaly je, a za největší slávu považují, když se mohou vychloubat, kolik žen měli, proto se tolik žen vrhlo do náručí mmichů, neboť ti aspoň o tom nevykládají, a i když říkáš, že o tvých láskách neví nikdo jiný než tvá služka a já, pak špatně znáš celou věc a bláhově věříš - věříš-li tomu. Ve vaší ulici se nemluví takřka o ničem jiném, jenže převelice často se stává, že k sluchu těch, jichž se takovéto zprávy nejvíce dotýkají, dojdou tyto zprávy až naposled. Mladíci vás dále odírají, kdežto mužové pokročilého věku vám přinášejí dary.

Špatně jsi volila, patří si proto nadále tomu, jemuž ses oddala, a mne, jímž jsi opovrhovala, ponechej jiné, neboť jsem našel paní mnohem lepší, než jsi ty, a jež daleko líp nežli ty poznala, kdo jsem. Abys mohla nést s sebou na onen svět bezpečnější důkaz o tom, po čem toužím - který jsi možná nezískala z mých slov -, vrhni se co nejrychleji dolů, a až bude

tvá duše, jak věřím, přijata do náruče d'áblovy, přesvědčíš se, zda mé oči, když tě viděly střemhlav padat, zesmutněly nebo ne. Vím však, že mi takovou radost nechceš udělat, a proto ti říkám, když už tě slunce začíná pálit, aby ses rozpomněla

490

na zimu, v níž jsem díky tobě musel trpět, a jestliže ji smícháš s tímto žářem, bude se ti jistě zdát sluneční teplo příjemné." Ubohá žena nahlédla, k jakému krutému konci dospěla scholárova slova, dala se znovu do pláče a žadonila:

"Nuže, když už tě nedokáže přimět k soucitu nic, co se týká mne, nechť tě k tomu přiměje aspoň láska, kterou chováš k oné paní, moudřejší než jsem já, jak jsi shledal a jak jsi mi řekl, která tě miluje. Odpusť mi pro lásku k ní a přines mi šaty, abych se mohla obléci, a pomoz mi dostat se dolů."

Scholár se nad tím dal do smíchu, a vida, že už devátá hodina minula, odpověděl:

"Nu, teď ti ovšem nemohu říci ne, když jsi mě poprosila jménem oné paní. Pověz mi proto, kde šaty máš, já ti pro ně dojdou a potom ti pomohu sestoupit z věže dolů."

Paní uvěřila jeho slovům, poněkud se uklidnila a poté mu pověděla, na kterém místě si uložila šaty.

Scholár vyšel z věže, přikázal svému sluhovi, aby se odtud ani nehnul, ale aby setrval nablízku a podle možnosti dbal o to, aby se nikdo nedostal dovnitř, dokud se on nevrátí. Když tohle zařídil, odešel do statku svého přítele, zde s velikou chutí pojedl, a když se mu zdálo, že nadešla vhodná doba, lehl si na lůžko, aby se trochu prospal.

Paní trčící na věži přece jen trochu posílila bláhová naděje; nicméně nesmírně v slunečním žáru trpěla, a proto se rozhodla, že se posadí k oné části zdi, kde bylo trochu stínu. Uvelebila se zde tedy, a zatímco jí hlavou táhly převelice trpké myšlenky, čekala. Chvilí přemýšlela, chvilí doufala, tu zas zapochybovala, že se scholár se šaty vrátí, a jak se jí tak honily myšlenky hlavou, zmohla ji pozvolna bolest, a ježto minulé noci vůbec nespala, usnula zde.

Protože se blížilo poledne a slunce páliło co nejžhavěji, dopadaly jeho paprsky přímo na něžné a jemné tělo paní i na její hlavu, ničím nepříkrytou, takže jí spálily nejen všechnu kůži, ale celou ji zažehly. Paní byla za chvíli spálena tak, že ji to probudilo, ačkoli tvrdě spala.

Cítíc, jak se v žáru smaží, pohnula se poněkud, ale tu jí bylo, jako by na ní při onom pohybu všechna spálená kůže pukala a oprýskávala stejným způsobem, jak to někdy vidáme na spáleném pergameni, když ho chceme rozbalit. Krom toho jí tak bolela hlava, že se paní zdálo, že se jí rozskočí - a nebylo divu, i terasa byla tak rozžhavená, že na ní nikde nebylo možno vydržet stát, takže paní plačky neustále pobíhala sem a tam. Protože nezavanul ani tak nejmenší větřík, bylo tu všude spousta ovádů a much, kteří se sem v hojném množství slétali, usedali do otevřených paniných ran

491

a tak ukrutně ji bodali, že každé bodnutí připadalo paní, jako by ji někdo píchl jehlou. I nezbývalo jí nic jiného než mávat kolem sebe rukama a proklínat svůj život, svého milence a scholára.

Nesmírné vedro, slunce, mouchy, ovádi, krom toho hlad, a hlavně žízeň a vedle ní i tisíce trdné myšlenky ji tak týraly, bodaly a mučily, že náhle povstala a začala pátrat, zda někdo nablízku neuvidí či neuslyší nějaké lidi; byla už odhodlána ke všemu a chtěla volat o pomoc kohokoli, ať se stane co stane.

Ale i to jí odepřela nepřátelská Štěstěna. Ježto bylo převeliké vedro, všichni rolníci odešli z polí a onoho dne nepřišel též nikdo pracovat poblíž vížky; lidé z okolí mlátili ve svých staveních obilí. Paní proto neslyšela a neviděla nic jiného než cikády a řeku Arno, která v ní vyvolávala chuť napít se, ale nejenom neutišovala její žízeň, ale ještě ji rozmnožovala. Tu a tam viděla paní háje, stíny a domy, a touha po nich jí způsobovala rovněž utrpení.

Co ještě o oné nešťastnici říci? Slunce shora, žár terasy zdola a bodání much a ovádů ze všech stran ji zřídily tak, že paní, jež minulé noci rozjasňovala svou bělostí temnoty, zrudla jako barvářská červen, a jsouc všechna potřísněna krví, byla by se zdála každému, kdo by ji byl spatřil, tou nejošklivější ženou na světě.

A tak tu tedy dlela bez rady a naděje a spíše očekávala smrt než cokoli jiného. Když minulo půl třetí s poledne, scholár vstal z lůžka, rozpomenul se na svou paní a vrátil se tedy k vížce - zjistil, co se paní stalo. Jeho sluha, jenž dosud nejedl, se odešel najíst, a když vysílená a těžkým hořem utýraná paní spatřila, že je tu opět scholár, přiblížila se k otvoru, posadila se k němu a s pláčem se rozhovořila:

"Rinieri, pomstil ses opravdu nesmírně, neboť jestliže jsem tě nechala v noci mrznout na mém dvoře, nechals mě ty smažit se na této věži, ba přímo hořet a umírat přitom hladem a žízni. Pro Boha samého tě prosím, abys vylezl sem ke mně nahoru, a protože se mi nedostává odvahy, abych si sama přivodila smrt, odprav mě ty, neboť netoužím po ničem tolik jako po tom, abych zemřela. Tak velké je mé utrpení. A nechceš-li mi tuto milost poskytnout, pošli mi aspoň sklenku vody, abych si svlažila ústa, jež nestačí svlažit slzy. Tak mám ústa vyprahlá a tak mi v nich žhne horečka." Scholár dobře poznal podle jejího hlasu, jak je vyčerpaná, a zahlédl i část jejího těla, sežehnutého sluncem, což spolu s jejími prosbami vyvolalo v něm částečně soucit; přesto však odpověděl:

"Nikdy nezemřeš mou rukou, zlá žena, zemřeš rukou svou, budeš-li mít odvalu, a dostaneš ode mne k ochlazení tvého žáru tolik vody, kolik ohně jsem dostal od tebe k zmírnění zimy, jež mnou

492

lomcovala, a tuze mě mrzí, že choroba z mého nachlazení se musila léčit teplem páchnoucího hnoje, kdežto tvé spáleniny budou léčeny chladnou a vonnou růžovou vodou. Zatímco já málem přišel o šlachy a o život, ty, zohavená tímto žářem, budeš opět krásná po způsobu hadů, kteří svlékají svou kůži."

"Ach já ubohá," pravila paní, "kéž by Bůh daroval mou krásu, kterou získám tímto způsobem, těm lidem, kteří mi přejí zlé věci. Vynikáš krutostí nad všechny šelmy, ale jak jsi mohl i přitom snést, abych se zde trápila tímto způsobem? Mohla bych se dočkat od tebe - či od někoho jiného - ještě něčeho horšího, kdybych byla za hrozných muk vyhubila

celé tvé příbuzenstvo? Opravdu nevím, zda je možno jednat se zrádcem, jenž vydal celé město do záhuby, krutěji, než jsi jednal se mnou ty, když jsi mě nechal smažit na slunci a ožírat mě mouchami. Krom toho mi nechceš podat ani sklenici vody, zatímco vrahům, jež spravedlnost odsoudí a pošle na smrt, se častokrát dopřává vína, jestliže o to požádají. Dobře tedy, vidím, že setrváš ve své surové krutosti a že tebou nikterak mé utrpení nepohne, trpělivě se proto přichystám na smrt, aby se nad mou duší smiloval Bůh, jež také prosím, aby se na tvé počínání díval spravedlivými očima."

Po těchto slovech se s velikou námahou odplížila doprostřed terasy, a zoufalá z toho, že musí ještě v tomto vedru žít, ne jednou, ale tisíckrát připadla na myšlenku, že kromě jiných bolestí jí přivodí smrt žízeň. Neustále přitom plakala a nesmírně naříkala na své neštěstí.

Když se však již přiblížil večer, zdálo se scholárovi, že to již postačí, dal přinést její šaty a zabalit je do sluhova pláště, načež zamířil k domu nebohé paní, a když tam ve vratech spatřil bezradně sedět její zkormoucenou a zasmušilou služku, řekl jí:

"Kdepak je tvá paní, dobrá ženo?"

"Nevím, messere," odpověděla mu služka, "myslela jsem dnes ráno, že ji najdu na lůžku, kam se večer odebrala - podle mého zdání -, ale nenašla jsem ji ani tam, ani nikde jinde, a tak nevím, co se s ní stalo. Trápí mě to a nesmírně mě to kormoutí - nevíte však o ní něco vy, messere?"

Scholár jí odvětil:

"Kéž bych tě byl měl při tom tam, kde jsem chytil do pasti tvou paní, aby se ti za tvou vinu dostalo takového trestu, jaký jsem uchystal za její vinu jí. Ale ty mi neuklouzneš a já ti za tvé jednání zaplatím tak, že si už nikdy z žádného muže šašky tropit nebudeš, když si vzpomeneš na mne."

Po těchto slovech řekl sluhovi:

"Dej jí tyto šaty a řekni jí, aby si šla pro svou paní, chce-li."

493

Sluha vykonal rozkaz a služebná si vzala ony šaty, jež dobře poznala. Naslouchajíc pak tomu, co jí bylo řečeno, tonula ve strachu, že paní zabili, a stěží se zdržela křiku. Proto sotvaže student odešel, hnala se s paninými šaty k věži. Onoho dne zaběhla se nešťastnou náhodou jednomu sedláku oné paní dvě prasata, načež se je sedlák vypravil hledat a přišel k oné vízce krátce poté, co odtud odešel scholár. Hledaje kolem dokola, zda tu neuvidí své vepře, zaslechl bolestný pláč nešťastné paní, zaposlouchal se a pak ze všech si vykřikl:

"Kdo to tam nahoře pláče?"

Paní poznala hlas svého sedláka, zavolala na něho jménem a řekla mu:

"Běž, sežeň služku a postarej se, aby přišla sem ke mně nahoru."

"Běda, paní, jak jste se dostala tam nahoru? Vaše služka vás dnes celý den hledala, ale koho mohlo napadnout, že budete zde?"

Hned nato vzal postranice žebříku, srovnal je tak, jak měly stát, a začal k nim lýkovým motouzem přivazovat příčky. Mezitím sem však přichvátala panina služka, jež vběhla do věže, a nemohouc to už vydržet, začala se tlouci rukou do hlavy a křičet:

"Běda, má drahá paní, kde to jste?"

Když ji paní uslyšela, zavolala jak mohla nejhlasitěji:

"Ach sestřičko milená, jsem tady nahoře. Neplač, ale přines mi co nejrychleji mé šaty."

Když ji služka uslyšela, trochu ji to uklidnilo, a lezouc nahoru po žebříku, který spravil a přistavil do věže sedlák, dostala se se sedlákovou pomocí až nahoru. Vidouc pak, že její paní - jež vypadala spíše jako ohořelý pařez než jako lidské tělo - leží na terase, celá vyčerpaná, celá zohavená, zaryla si nehty do tváře a začala plakat, jako by byla paní mrtva. Ta však ji prosila, aby mlčela a pomohla jí obléci se.

Když pak se paní od služby dověděla, že kromě těch, kdo přinesli služce šaty, a sedláka nikdo neví, kde celý den meškala, poněkud ji to uklidnilo a proboha prosila služku se sedlákem, aby se o tom nikdy nikomu nezmiňovali.

Sedlák se dlouho divil, ale posléze vzal paní, jež nemohla chodit, na ramena a bez úrazu ji vynesl z věže.

Nebohá služka, lezoucí dolů poslední, slézala však též méně opatrně, takže se smekla na žebříku, spadla dolů a zlomila si stehenní kost. Přepadly ji z toho takové bolesti, že začala křičet, jako by tu řval lev.

Sedlák posadil paní na trávník, šel se podívat, co je se služkou, a když shledal, že si zlomila nohu, odnesl ji rovněž na pažit a položil ji vedle paní.

494

Když paní viděla, že i na služku přitrhlo neštěstí, že si totiž zlomila nohu ta, od níž čekala největší pomoc, cítila se tak nešťastná, že se dala do tak úpěnlivého pláče, až se z toho rozplakal i onen sedlák, který se ji marně snažil uklidnit. Ježto se však již slunce sklánělo k západu, vypravil se do statku, jak si to přála nešťastná paní, obávající se, aby je tu nezastihla noc, svolal tam své dva bratry a manželku a všichni se sem vrátili s prknem, na něž naložili služku a odnesli domů. Paní pak osvěžil troškou čerstvé vody, povzbudil ji několika vlídnými slovy, načež si ji sám vzal na záda a odnesl ji až do své světnice.

Sedláková žena jí dala pojist chleba namočeného v octě, svlékla ji, uložila ji do postele a postarala se, aby služka i paní byly odneseny v noci do Florencie - což se také stalo.

Tam si paní, u níž nebylo o chytrý nápad nouze, vymyslela povídačku, jejíž obsah byl pravý opak toho, co se stalo, a namluvila svým bratrům a sestrám a všem ostatním, že to, co potkalo ji a její služku, bylo dílem ďáblovým. Byli zavoláni i lékaři a ti teprve vystrašenou a trpící paní - neboť její kůže se několikrát přilepila na prostěradlo - vyléčili z prudké

horečky a z jiných chorob, jež se k tomu přidaly - a s úspěchem vyléčili pak i služčinu nohu.

Paní přitom zapoměla na svého milence a dávala si od těch časů dobrý pozor, aby někoho vodila za nos či aby se do někoho zamilovala - a scholár, když uslyšel o služčině zlomené noze, usoudil, že teď je jeho pomsta úplná; a proto už nic neříkal a nechal celou záležitost být.

To se tedy přihodilo jedné pošetilé mladé paní za její žerty. Myslíla si, že může žertovat se scholárem zrovna tak jako s kýmkoli jiným, a zatím nevěděla, že scholáři - netvrdím, že všichni - mají většinou za ušima.

Střežte se proto, paní, vodit někoho za nos, a zvláště pak scholáry.

PŘÍBĚH OSMÝ

Dva muži se přátelsky stýkají a jeden z nich obcuje s manželkou svého druhá. Ten druhý to zpozoruje a s pomocí své nevěrné manželky dosáhne toho, že jeho přítel je zavřen do truhlice. Zatímco je pak jeho přítel uvnitř, obcuje na truhlici s jeho manželkou.

495

S uspokojením a se zármutkem poslouchaly paní Eleniny příhody; a ačkoli považovaly scholára za přísného a tvrdošíjně neústupného, ba ukrutného muže, přece jen je přešly s nevelkou soustrastí, neboť soudily, že se jí dílem přihodily po právu. Když však Pampinea domluvila, uložila královna Fiammettě, aby pokračovala; a ta ráda uposlechla a pravila:

Roztomilé paní, ježto se mi zdá, že vás poněkud zarazila, přísnost uraženého scholára, domnívám se, že bude na místě, když ukonejším vaše roztrpčené mysl něčím zábavnějším. Zamýšlím vám proto vyprávět příběh o jednom mladém muži, jenž přijal s velmi klidnou myslí potupu a pomstil ji dosti umírněným způsobem. Vyrozumíte z něho, že každý, kdo se hodlá pomstít za nějakou křivdu, má se spokojit s tím, že se mstí podle rčení "Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá", a že přitom nemá překračovat meze přiměřené pomsty.

Vězte tedy, že v Sieně - jak jsem slyšela - žili dva velmi zámožní mladí muži, pocházející z dobrých měšťanských rodin. Jeden z nich se jmenoval Spinelloccio Tanena a druhý Zeppa di Mino, a ježto v Cammollii jejich domy sousedily a mladí muži bývali stále pohromadě, zdálo se podle jejich chování, že se mají rádi jako dva bratři, ba ještě víc.

Každý z nich měl za manželku velmi krásnou paní a tu se přihodilo, že se Spinelloccio - ježto pobýval často v Zeppově domě, ať byl Zeppa doma či ne - spřátelil s jeho manželkou do té míry, že s ní počal i tělesně obcovat, v čemž pak hezky dlouho pokračoval, aniž si toho kdo všiml.

Trvalo to tedy už dlouho, když tu jednoho dne přišel Spinelloccio zavolat Zeppu, jenž sice doma byl, ale paní o tom nevěděla. Odpověděla proto, že Zeppa není doma, Spinelloccio šel hned nahoru, a když našel paní v síni samotnou, objal ji, počal ji líbat a ona jeho.

Zeppa to spatřil, ale ani nepípl a držel se v úkrytu, aby poznal, kam až hra dospěje; zakrátko pak viděl, jak se jeho žena se Spinellocciem objímají a jdou do komnaty, kde se zavřeli, což Zeppu tuze rozezličilo. Ježto však věděl, že povykem či něčím jiným se jeho pohana nezmenší, ba spíše se ještě zvětší, jal se přemýšlet, jak by se mohl za toto pomstít, a to tak, aby se o tom nikdo z okolí nedověděl a aby zase jeho mysl byla tím uspokojena. Dlouho přemýšlel a tu se mu zdálo, že konečně připadl na způsob, jak to provést. Zůstal ve svém úkrytu tak dlouho, pokud Spinelloccio meškal u paní, a když Spinelloccio odešel, vstoupil do světnice, kde zastihl paní, jak si

496

ještě urovnává na hlavě závoje, jež jí Spinelloccio při tom žertování shodil s hlavy.

"Copak to tu děláš, paní?" pravil.

Paní mu na to odpověděla:

"Copak nevidíš?"

"Vidím, vidím," pravil Zeppa, "jenže jsem viděl také ještě něco jiného, po čem jsem zrovna netoužil."

Po těchto slovech si Zeppa pořádně promluvil se svou paní a ta se mu konečně po dlouhém okolkování s nemírným strachem přiznala - ježto ji nenapadlo nic vhodného, jak svůj poměr se Spinellocciem zapřít - a začala ho plačky prosit o odpuštění.

Zeppa jí na to odpověděl:

"Pohleď, paní, tys jednala zle, a chceš-li, abych ti to odpustil, snaž se vykonat dobře to, co ti nyní uložím. Jde o tohle: chci, abys řekla Spinellocciově, aby si zítra ráno kolem deváté našel nějakou příčinu a přišel k tobě. Až zde bude, já se vrátím, a jakmile mě uslyšíš, nakážeš mu, aby se ukryl do této truhlice, do níž ho pak zavřeš. Až vykonáš tohle, povím ti, co máš dělat dál. Ničeho se však při svém počínání neboj, neboť ti slibuji, že mu nijak neublížím."

Paní mu řekla, že mu vyhoví, a skutečně tak učinila.

Den nato byli Zeppa se Spinellocciem zase pohromadě, a když táhlo na devátou, pravil Spinelloccio Zeppovi - neboť slíbil paní, že se k ní v tuto hodinu dostaví:

"Mám dnes poobědvat s jedním svým přítelem a nechci, aby na mě dlouho čekal, buď proto sbohem."

"Vždyť je přece do oběda ještě spousta času," pravil Zeppa.

"Nevadí," řekl mu Spinelloccio, "musím si s ním ještě o něčem promluvit, a tak je třeba, abych k němu přišel dřív."

Spinelloccio tedy opustil Zeppu, vypravil se s malou zacházkou do domu Zeppovy paní, ta se s ním odebrala do světnice, ale sotvaže se tak stalo, už tu byl Zeppa. Jak ho paní uslyšela, předstírala, že dostala veliký strach, přiměla Spinelloccia, aby si vlezl do truhlice - jak jí to manžel přikázal -, zavřela ho v ní a vyšla ze světnice.

Zeppa přišel k ní nahoru a pravil:

"Už je čas k jídlu, paní?"

"Ano, za chvíli," odvětila mu jeho manželka.

Tu pravil Zeppa:

"Spinelloccio šel dnes obědvat s jedním svým známým a nechal manželku doma samotnou. Jdi k oknu, zavolej na ni a řekni jí, ať přijde s námi poobědvat."

497

Paní, trnoucí strachem, byla z té příčiny velmi poslušná a ihned vykonala to, co jí manžel uložil.

Spinellocciova manželka - když slyšela, že manžel nebude obědvat doma, vyhověla naléhavým prosbám manželky Zeppovy a hned přišla. Sotvaže vešla do domu, Zeppa ji velmi lichotivě uvítal, vzal ji přátelsky za ruku, přikázal potichu své manželce, aby šla do kuchyně, a odvedl Spinellocciovu manželku do světnice, kterou ihned zavřel, jakmile byli uvnitř.

Paní vidouc, že zavírá světnici zevnitř, pravila:

"Běda, Zeppo, co tohle znamená? Kvůli tomuhle jste mě volal? Takovouhle lásku chováte ke Spinellocciově? Tohle je to oddané přátelství, jež k němu máte?"

Zeppa se přiblížil k truhlici, v níž byl zavřen její manžel, a pevně třímaje Spinellocciovu paní, odpověděl:

"Věz, paní, že jde o tvou pomstu, a vyslechni jen, co ti chci povědět. Měl jsem a mám rád Spinelloccia jako bratra, jenže včera jsem zjistil, že důvěra, kterou k němu chovám, došla k takovým koncům - aniž jsem o tom měl tušení -, že se choval k mé paní jako já nyní k tobě. Ježto ho mám rád, chci, aby má msta na něm byla stejná, jako byla urážka. On měl mou paní, já chci mít tebe. Nechceš-li, jistě se mi naskytne příležitost, kdy ho zde dostihnu, a protože neponechám tuto urážku bez trestu, zahraji mu tak, že na to on i ty do nejdelší smrti nezapomenete."

Paní vyslechla tato slova, uvěřila jim, a protože jí Zeppa ještě chvíli domlouval, pravila posléze:

"Milý Zeppo, když už se má svěřt tvá pomsta na mne, nemám nic proti tomu. Musíš však zařídit to, co máme spolu provést, takovým způsobem, abych mohla žít nadále s tvou ženou v přátelství, neboť i já - bez ohledu na to, co mi udělala - nechci se s ní rozkmotřit."

Zeppa jí na to odpověděl:

"Zcela určitě to udělám a krom toho ti daruji tak vzácný a tak krásný šperk, jaký jsi ještě nedostala."

Po těchto slovech objal paní, počal ji líbat, pak paní položil na truhlici, v níž byl zavřen její manžel, a zde on s paní a paní s ním se potěšovali, jak jim bylo libo.

Spinelloccio, zavřený v truhlici, slyšel vše, co řekl Zeppa a co mu odpověděla jeho manželka, a když pak uslyšel trevisanský tanec, který mu provozovali oba nad hlavou hezkou chvíli, kormoutil se tak, že mu bylo, jako by z toho měl umřít. Třebaže byl zavřen v truhlici, byl by určitě tuze vylál své ženě, kdyby nebyl měl strach ze Zeppy. Pak si však uvědomil, že on sám s touto pohanou začal,

498

že Zeppa má důvod k tomu co učinil, a že se k němu zachoval celkem lidsky a jako přítel, a proto si v duchu řekl, že zůstane nadále Zeppovým přítelem, bude-li Zeppa chtít.

Když Zeppa pobyl s paní podle své libosti, slezl z truhlice, a když ho paní požádala o slíbený klenot, otevřel dveře světnice a přivolał svou manželku. Ta přišla s úsměvem a prohodila pouze:

"Jsme si kvít, paní."

"Otevři tuto truhlu!" řekl jí poté Zeppa, a když to Spinellocciova paní udělala, ukázal jí Zeppa jejího manžela, ležícího v truhle.

Trvalo by dlouho, kdybych vám měla vyprávět, kdo z nich se více styděl - zda Spinelloccio, když viděl Zeppu a uvědomoval si, že Zeppa ví o jeho provinění, či zda Spinellocciova paní, když uviděla svého manžela a uvědomila si, že slyšel a cítil vše, co mu ona prováděla nad hlavou.

"Hle klenot, který je tvůj," pravil Zeppa Spinellocciově manželce.

Když Spinelloccio vylezl z truhlice, bez dlouhých řečí pravil:

"Zeppo, jsme vyrovnáni, a proto bude dobře, abychom zůstali přáteli, jakými jsme byli předtím - jak jsi před chvílí říkal mé paní. A protože už mezi námi není nic, co by nám nebylo společné kromě manželek, nechť jsou společné nám oběma i ty."

Zeppa souhlasil, a tak všichni čtyři poobědvávali jako ti nejlepší přátelé pod sluncem.

Od této chvíle měla každá z nich dva manžely a každý z nich měl dvě manželky, a nikdy kvůli tomu mezi nimi nepovstal žádný spor či nějaká rozepře.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Mistr Simon, lékař, chce se stát členem společnosti, jež chodí na noční toulky, a Bruno s Buffalmaccem ho pošlou na jedno místo, kde ho pak Buffalmacco hodí do žumpy a ponechá ho osudu.

Paní ještě hovořily o zespolečenšťování manželek, které provedli ti dva Sieňané, když tu pravila královna, jež jediná ještě měla vyprávět, nechtěla-li porušit Dioneovou výsadu:

Právem si, milé paní, vysloužil Spinelloccio taškařici, kterou mu ztropil Zeppa. Proto si myslím - jak nám to ostatně také před chvílí

499

dokazovala Pampinea -, že nelze stejně přísně kárat toho, kdo povodí za nos člověka, jenž si o to loudí či jenž si to zaslouží. Spinelloccio si to zasloužil a já vám zase budu vyprávět o jednom, kdo si pro potupu šel sám. Myslím též, že

ty, kteří mu ji uchystali, je proto spíše za to pochválit než pohanět - onen muž totiž, kterému se to stalo, byl lékařem, a ačkoli se vrátil z Bologne do Florencie zahalen v kožešiny, byl přece jen hlupák.

Každodenně vídáme, jak se k nám vracejí naši občané z Bologne - ten jako sudí, onen jako lékař, ten zase jako notář v dlouhém širokém taláru purpurovém, s biretem pošíťm veverčí kožešinou a různými jinými ozdobami. Co z toho pak vzejde, o tom se rovněž přesvědčujeme každodenně.

Není tomu ještě tak dávno, vrátil se mezi těmito lidmi a jakýsi mistr Simon da Villa, bohatší otcovským jménem než vědomostmi a oděný v šarlatový plášť s velikým límcem. Nazýval se sám doktor medicíny a usídlil se v ulici, které dnes říkáme ulice Melounová.

Tento nově přišedší mistr - jak se vypráví - měl kromě mnoha jiných pozoruhodných návyků i ten zvyk, že když spatřil někoho jít po ulici, tázal se prvního, kdo mu padl do ruky, kdo to je, a jako by pro své nemocné sestavoval léky podle toho, jak lidé jednájí, všímal si všech a všechny si zapisoval do své paměti.

Mezi ty, kdo nejvydatněji zaujali jeho zrak, patřili i malíři Bruno a Buffalmacco, o nichž tu dnes byla už dvakrát řeč, kteří chodili stále spolu a byli jeho sousedy, a ježto se mu zdálo, že se tihle dva starají o svět míň než ostatní a že žijí tuze vesele - podle toho, jak si počínali -, vyptával se mnoha lidí, jak to s nimi je. Když od všech uslyšel, že jsou to chudí lidé a malíři, vlezlo mu do hlavy, že to není asi jen tak, když si tihle dva mohou při chudobě tak vesele žít, a ježto o nich slyšel, že jsou to lidé chytří, usoudil, že mají asi značné zisky odjinud, než se lidé domnívají, a proto zatoužil seznámit se buď s oběma, anebo aspoň s jedním z nich, jakmile jen to bude možné.

Zakrátko se mu podařilo poznat blíže Bruna - a ten si začal z mistra Simona dělat dobrý den, neboť brzy seznal, že je tenhle lékař přihloupý. Lékař v něm však našel neobyčejnou zálibu, a když Bruna několikrát pozval na oběd - z čehož vyvodil, že s ním může důvěrně hovořit -, pověděl mu, jak se obdivuje jemu i Buffalmaccovi, že při své chudobě mohou tak vesele žít; a poprosil ho také, aby mu vysvětlili, jak to dělají.

Bruno vyslechl lékaře, a ježto se mu tato otázka zdála ze všech
500

lékařových omezeností nejhlopější, dal se do smíchu a rozhodl se, že mu odpoví, jak se na lékařovo hlupství sluší a patří. I řekl:

"Nikdy bych to neřekl nikomu jinému, jak to děláme, mistře, ale vám to neváhám říci, neboť jste mým přítelem a vím, že to nikomu nepovíte. Je pravda, že můj druh i já žijeme tak vesele a tak dobře, jak se vám zdá - ba ještě lépe; z naší živnosti ovšem a z dalších zisků, jež vytěžíme ze svých některých usedlostí, bychom nemohli zaplatit ani vodu, kterou spotřebujeme. Byl bych však nerad, kdybyste se domníval, že chodíme krást; podnikáme prostě výpravy, při nichž si opatřujeme vše, co nás obveseluje a čeho máme zapotřebí - aniž tím ovšem někomu škodíme -, a díky tomu potom můžeme vést tak veselý život, jak vidíte."

Lékař po těchto slovech nevěděl sice, oč jde, ale uvěřil Brunovi a tuze se všemu divil. A hned ho posedla šírává touha dovědět se, co to znamená chodit na výpravy. Začal Bruna ujišťovat, že to opravdu nikomu neřekne - leč Bruno mu odpověděl:

"Běda, mistře, co to ode mne žádáte? Chcete ze mne vytáhnout příliš velké tajemství. Mohlo by mě to dokonce zničit, vypudit z tohoto světa a vehnout do tlamy Lucipera v kostele San Gallo, kdyby se o tom někdo dověděl. Z nesmírné lásky k vaší kvalitativní blumovitosti - a také proto, že vám tuze důvěřuji - nemohu vám však odepřít to, oč mě žádáte, a proto vám ono tajemství sdělím pod onou podmínkou, že se při kříži z Montesonu zapřísáhnete, že se o něm nikdy nikomu nezmíníte, jak jste slíbil."

Mistr odpřisáhl, že bude mlčet, a Bruno pokračoval:

"Vězte tedy, předrahý mistře, že není tomu ještě tak dlouho, co žil v tomto městě veliký mistr černokněžník, Michele Scotto, neboť pocházel ze Skotska. Požíval přenáramné úcty a mnoha šlechticů - z nichž ovšem jsou dnes naživu už jen někteří -, a když chtěl tedy odtud odejít, zanechal zde na jejich naléhání a prosby dva své obratné žáky, jimž uložil, aby byli vždy k službám těchto šlechticů, kteří si ho zavázali.

Tito dva žáci tedy ochotně sloužili - jak jsem už řekl - oněm šlechticům při jejich milostných pletkách a jiných věcech, a ježto se jim město a mravy zdejších lidí líbily, rozhodli se, že tu navždy zůstanou a vejdou ve veliké a těsné přátelství s různými lidmi bez ohledu na to, zda jsou urození či neurození, zda jsou bohatí či chudí - hlavně, že tito lidé vyhovovali jejich mravům.

Aby se pak zalíbili těmto přátelům, vytvořili společnost asi o pětadvaceti lidech, jež se měla aspoň dvakrát do měsíce sejít na místě, které určili, a když se tu pak všichni sešli, vyslovil každý své přání

501

a oni dva mu je ještě téže noci splnili. Ježto mne a Buffalmacca váže s těmito dvěma obzvláštní přátelství a důvěra, byli jsme připuštěni do této společnosti a jsme v ní dodnes.

Říkám vám, když se tak sejdeme dohromady, to byste teprv viděl ty báječné závěsy v síni, kde hodujeme, ty stoly prostřené po královsku, to množství jemného a krásného služebnictva jak ženského, tak mužského pohlaví, jež má jedenkaždý ze společnosti k své obsluze, ty mísy, džbány, lahve a poháry a jiné zlaté a stříbrné nádoby, z nichž jíme a pijeme. Krom toho je tu všude mnoho rozmanitých jídel - podle toho, nač má kdo chuť - a každé jídlo je nám předkládáno vždy v přiměřenou chvíli. Nemohu vám tu vypočítávat ani množství, ani jakost těch sladkých tónů, jež se linou z nesčíslných nástrojů, a ty zpěvy, zvučící melodiemi, jimž nasloucháme. Nemohu vám tu také povědět, co je tady sviček osvětlujících ten hodokvas, co se tu sní cukrovinek a jaká vzácná vína se zde vypijí. Nechtěl bych také, abyste si při své chytré hlavě myslel, že tam dlíme v tomto oděvu a šatech, jenž na nás vidíte. Nikdo tam není tak chud, aby si tam nepřipadal jako císař - tak vzácnými rouchy a tak krásnými věcmi jsme tam ozdobeni.

Největší potěšení však nám tam činí krásné paní; podle toho, jak si to kdo přeje, jsou mu přivedeny paní třeba z celého světa. Tak byste tu třeba spatřil vladařku Knírofousů, královnu Basků, sultánovu manželku, císařovnu Uzbeků, paní Treperendu z Lunozemí, paní Povídku z Melpantu a Ťululumku z Frňákie. Proč bych vám je však všechny vypočítával. Jsou zde veškeré královny světa, je tu dokonce i Činčinmura kněžského krále Johanna, jež má uprostřed zadku parohy - jak vám povídám. Však je jednou uvidíte.

Když všichni popijí a pojedí cukrovinky a zatančí si jeden nebo dva tance, odejde každá s tím, kdo si ji vyžádal, do ložnice.

Vězte dále, že v těchto ložnicích byste si připadal jako v ráji, tak jsou krásné, a jsou stejně tak vonné jako zásuvky s kořením ve vašem krámu, když roztloukáte kmín. Jsou tam lůžka, jež by se vám zdála ještě krásnější než lůžko benátského dóžete, a na to si jde každý odpočinout. Pomyslete si už sám, co se pradleny našlapaly a člunkem najezdily, aby utkaly plátno pěkně pevně. Podle mého jsme však na tom nejlépe my dva, to jest Buffalmacco a já, protože Buffalmacco si dal několikrát předvést francouzskou královnu a já zase královnu anglickou, které jsou nejhezčí ženy na světě. Dokázali jsme dokonce i to, že mohou nechat oči jenom na nás.

Dá rozum, že si pak můžeme žít a vykračovat veseleji než ostatní lidé, když se těšíme lásce takových královen. A to ani nemluví

502

o tom, že když je požádáme o tisíc nebo dva tisíce zlatáků, dostaneme je na obrátce. Tomuhle tedy říkáme lidově 'chodit na výpravy', neboť si počínáme zrovna tak jako piráti, kteří oloupí o majetek každého, a lišíme se od nich snad jen v tom, že oni přepadeného nikdy nevydají, kdežto my ho po použití vracíme.

Chápete tedy, milovaný mistře, čemu říkáme 'chodit na výpravy'? Je vám však jistě jasné, jak musí zůstat tato věc v tajnosti, a proto vám už neřeknu ani slovo. Prosím vás, abyste mlčel i vy."

Mistr, jehož vědomosti nestačily na víc než na léčení ouročků, uvěřil Brunovým slovům tak, jak se sluší přikládat víru nějaké pravdě, a zahořel takovou touhou, aby byl přijat do této společnosti, jak jen může zatoužit člověk po té nejžádoucnější věci. Odpověděl proto Brunovi, že se už vůbec nediví, že si vykračuje tak zvesela, a začal si ho předcházet, aby mu mohl po nějakém čase s větší důvěrou přednést prosbu, že by také rád patřil do této společnosti. Když tedy odložil takto na nějaký čas svou prosbu, začal se s ním co chvíli scházet, hostil ho od večera do rána a projevoval mu nesmírnou náklonnost - by jejich přátelství bylo tak velké, že se zdálo, že mistr nemůže ani neumět bez Bruna žít.

Ježto se Brunovi vedlo dobře, namaloval mu za to - aby se nějak odvděčil za čest, kterou mu lékař prokazoval - v síni čtyřicetidenní půst, nad vchod do ložnice Agnus Dei a nad domovní vrata nočník, aby je dobře rozpoznali od ostatních vrat ti, kdo by potřebovali lékařových rad.

V jedné jeho ložii mu namaloval bitvu koček a myší, což se lékaři nesmírně zamlouvalo, a krom toho se co chvíli zmínil mistrovi, když s ním večeřel:

"Dnes v noci jsem byl zase na výpravě, a protože mě už anglická královna trochu omrzela, dal jsem si předvést paní Gumedru Velkého Štěka z Psinohafu."

Mistr se otázel:

"Co to znamená 'paní Gumedra'? Tomuto jménu nerozumím."

"Milý mistře," odpovídal mu na to Bruno, "tomu se ani nedivím, neboť dobře vím, že to nevědí ani spisovatelé Avícene, ba ani Ipárkrys."

"Chceš snad říci Avicenna a Hippokras?"

"Na mou duši," odpověděl Bruno, "ani sám nevím. Rozumím vašim slovům zrovna tak málo jako vy těm mým, ale 'Gumedra' v jazyku velkoštětském znamená asi tolik jako v našem 'císařovna'. Ach, ta byla krásná, ta by se vám líbila. Ta by brzy dokázala, že byste zapomněl na ty své lektvary a klystýry a všechny ty vaše fáče."

503

Když tedy takto s ním několikrát hovořil, aby lékaře ještě víc roznítil pro tuto věc, napadlo jednou lékaře, zrovna když svítil Brunovi malujícímu bitvu myší s kočkami, že si už dostatečně Bruna získal a že mu tedy může otevřít své nitro. A protože tu byli sami, pravil:

"Bruno, ví Bůh, že bych pro nikoho neučinil to, co bych učinil pro tebe, a kdybys mi řekl, abych šel tady odtud do Peretoly, myslím, že bych tam možná šel. Byl bych proto rád, aby se ti nezdálo divné to, oč tě přátelsky a s důvěrou požádám. Jak víš, není tomu tak dávno, co jsi se mnou hovořil o zábavách vaší veselé společnosti, což ve mně vyvolalo takovou touhu stát se také jejím členem, že jsem snad dosud po ničem tolik netoužil. A má to svůj důvod, jak uvidíš, budu-li do této společnosti přijat, ba dovolu ti, abys sis ze mne tropil šašky, jestli si pak nedám předvést jednu služku, která je tak krásná, že krásnější ještě neviděl. Zahlédl jsem ji loni na Močidlech a od té chvíle jí patří celé mé srdce. Při těle Kristově, chtěl jsem jí dát deset velkých boloňských, jestli mi bude po vůli, ale ona nechtěla. Proto tě ze všech sil prosím, abys mě poučil, co mám dělat, abych se mohl stát členem té společnosti, a ty sám, prosím tě, se rovněž snaž a přičiňuj, abych se jí stal. Uvidíš, že budete mít ve mně opravdu dobrého, věrného a počestného společníka. Vidíš přece na první pohled, že jsem hezký muž a na jak krásných nohou spočívá mé tělo, že mám obličej, který se podobá růži, a že jsem krom toho doktorem medicíny, takže se mi v tomhle - myslím - nikdo z vás nevyrovná. Zná mnoho pěkných věcí a krásných písní, z nichž jednu ti hned zazpívám."

Mistr se vzápětí pustil do zpěvu a Bruno měl takovou chuť dát se do smíchu, že se měl co držet, aby se lékaři nevysmál. Ten, když dozpíval, řekl:

"Nu, jak se ti líbí můj zpěv?"

"Na mou duši," řekl Bruno, "vy předčíte i tu nejdisharmoničtější ze všech píšťal."

"Nu vidíš," řekl mistr, "kdybys ti to nebyl předvedl, byl bys mi jistě nevěřil."

"Pravdu díte," odpověděl na to Bruno a Mistr pokračoval:

"Znám ještě jiné, ale zůstaňme pro tentokrát jen při téhle. Pohlédni na můj zjev a věz, že takto vyhlížel i můj urozený otec, přestože přebýval na venkově. Pocházím totiž i ze strany matčiny z rodu Vallecchiů. Sám ses mohl přesvědčit, že mám mnohem krásnější knihy a šaty než kterýkoli lékař z Florencie. Přísám Bohu, mám tolik věcí, když to všechno spočítám dohromady, že jsem za ně už před

504

deseti roky mohl dostat dobrých sto lir v benátských haléřích. A proto tě co nejsnažněji prosím, prosad' to, abych se stal členem té společnosti. Jestli se ti to podaří, přísahám ti, že od tebe nevezmu za ošetření ani haléř."

Bruno vyslechl mistra, a ježto se mu zdálo, že lékař zhloupl ještě víc, řekl:

"Mistře, posvit'te mi trochu tady v těch místech a mějte strpení, než dodělám těmhle myším ocasy; hned vám odpovím."

Když Bruno dokončil ocasy, naladil tvář, jako by mu lékařova prosba dělala velké starosti, a pravil:

"Milý mistře, udělal jste pro mne veliké věci a já to uznávám, ale to, co ode mne žádáte - ačkoli to možná vašemu velkomozku připadá jako maličkost -, znamená pro mne přetěžkou věc. Ale pro koho na světě už bych ji měl udělat, když už ne pro vás vzhledem k lásce, kterou k vám chovám, a vzhledem k tomu, co jste mi řekl; vaše slova byla kořeněna takovým rozumem, že by přiměla i raka chodit přímo, neřkuli mne udělat tohle pro vás. Čím déle se s vámi stýkám, tím se mi zdálo moudřejší, a řeknu vám taky, že kdybys vám nechtěl pomoci už kvůli ničemu jinému, pak to udělám proto, že vidím, podle vašich slov, že jste se až po uši zamiloval do té pěkné kůstky. Musím vám však říci, že nemohu v této věci jednat úplně sám, jak se domníváte, a proto nemohu pro vás udělat vše, co je potřeba; protože mi však slibujete při své velké a horoucí víře, že zachováte věc v tajnosti, naznačím vám cestu, které se musíte držet, a myslím, že toho určitě dosáhnete, zvláště když máte - jak jste před chvílí tvrdil - tolik krásných knih a všelijakých věcí." Mistr mu odpověděl:

"Jen mluv bez obav, vidím, že mě ještě dobře neznáš a nevíš, jak dovedu zachovávat tajemství. Bylo mnoho věcí, jež vykonal messer Gasparruolo ze Saliceta a jež mi vzkázal, když byl sudím ve Forlimpopoli! A to všechno proto, že měl ke mně naprostou důvěru. Mám tě přesvědčit o tom, že mluvím pravdu? Byl jsem první, komu se svěřil, že si chce vzít za manželku Bargaminu. Tak vidíš!"

"Nu dobrá," řekl Bruno, "když vám důvěřoval tamten, mohu se na vás spolehnout i já. Je tedy třeba, abyste udělal tohle: V naší společnosti máme kapitána s dvěma rádci, kteří se vždy po půlnoci vyměňují. Na prvního se určitě stane kapitánem Buffalmacco a já budu rádcem, už je to hotové, a když je někdo kapitánem, může dokázat a dosáhnout mnoho věcí, i toho, aby se stal členem společnosti ten, kdo je mu po chuti. Proto si myslím, že byste se měl ještě více snažit, abyste se seznámil s Buffalmaccem a choval se k němu

505

s úctou. Je to člověk, který si vás určitě brzy oblíbí, když uvidí, jak jste rozšafný, a sotva si ho jen trochu nakloníte svou moudrostí a všelijakými těmi dobrými věcmi, které máte, můžete ho o tu službu požádat, protože on vám ji jistě neodepře. Nu, už jsem s ním o vás mluvil a on vám přeje jako nikomu na světě. Učiňte tedy, co je třeba, a pak to nechte na mně."

Mistr na to odvětil:

"To jsem tedy velmi šťasten, že jsi s ním promluvil, a je-li to člověk, který má jen trochu rád moudré lidi, dosáhnu vkrátku toho, že bude chtít být pořád se mnou - jen co si s ním budu moci trochu popovídat. Já totiž mám tolik rozumu, že bych jím mohl zásobovat celé město a pořád bych byl ještě nejchytřejší."

Když se tedy takto domluvili, vypověděl Bruno Buffalmaccovi všechno po pořádku a ten se už nemohl dočkat, když už bude moci tomuto mistru Trumberovi nadrobit, oč si loudil.

Lékař, jenž nesmírně toužil po tom, aby mohl jít na výpravu, nedal pokoje dřív, dokud se nestal Buffalmaccovým přítelem, čehož celkem snadno dosáhl. Začal dávat pro Bruna i Buffalmacca ty nejskvostnější obědy a večeře pod sluncem, pročež se mu tito dva pánové, čijící znamenitá vína, tučné kapouny a mnoho jiných dobrot, drželi nablízku, a nedávajíce se zvat dvakrát, byli u něho pečení vaření, přičemž mu ovšem tvrdili, že pro někoho jiného by tohle neudělali.

Když se mistrovi zdálo, že nadešla vhodná chvíle, požádal Buffalmacca o totéž, oč předtím žádal Bruna. Buffalmacco se zatvářil, jako by ho to tuze rozzlobilo, a náramně Brunovi vyčinil řka:

"Ví Bůh na výsostech v Pasignanu, že mám co dělat, abych se udržel a nedal ti takovou jednu do hlavy, až by ti nos spadl mezi nohy, ty zrádče, protože tyto věci nemohl mistrovi vyzradit nikdo jiný než ty."

Mistr Bruna tuze omlouval, zalhával a zapřísahal se, že se to dověděl odjinud, a po dlouhém chlácholení se mu konečně podařilo Buffalmacca usmířit. Ten se poté obrátil k mistrovi a pravil:

"Milý mistře, je o vás známo, že jste pobýval v Bologni, a že jste si odtud přivezl k nám ústa na zámek. Řeknu vám také, že vím, že jste se naučil do pěti počítat ne na blumách, jak to někteří truhlíci dělávají, ale na dýních, protože jsou větší, a jestli se nepletu, byl jste křtěn knedlovou vodou. Bruno mi také vyprávěl, jak jste tam studoval lékařství, a já mám dojem, že jste se tam učil i to, jak se dostat lidem na kobytku. Když vás tak poslouchám a sleduji vaše rozumy, musím říci, že jsem se dosud nesetkal s člověkem, který by to dovedl tak znamenitě jako vy."

506

Lékař v té chvíli skočil Buffalmaccovi do řeči a řekl Brunovi:

"Vidíte, co to znamená rozmlouvat a stýkat se s učenými lidmi? Mohl by někdo jiný pochopit všechny ty jedinečnosti mého ducha tak rychle jako tento znamenitý muž? Ani ty jsi tak rychle nezpozoroval, jakou mám cenu, jako to svedl on. Teď mu ale také řekni co jsem ti odpověděl já, když jsi mi vyprávěl, že se Buffalmarco rád baví s moudrými lidmi. Nemyslíš, že jsem udělal dobře?"

"Ještě víc než dobře," odpověděl Bruno, a tu promluvil mistr k Buffalmaccovi.

"Mluvil bys jinak, kdybys mě byl viděl v Bologni. Nebylo tam jedině velké či malé osobnosti, jediného doktora či žáka, u něhož bych nebyl tak oblíben jako nikdo pod sluncem. Tak jsem dokázal oslnit všechny svými řeči a svým duchem. Ba řeknu ti, že jsem nevyřkl jedno slůvko, aby se mu všichni nesmáli - tak se jim to líbilo. Když jsem pak odtud odcházel, všichni se rozplývali v slzách a všichni chtěli, abych tam ještě zůstal. Došlo to dokonce tak daleko, že chtěli, abych tam zůstal navždycky a přednášel všem žákům, co jich tam bylo, lékařství. Nechtělo se mi to však udělat, ježto jsem pojal rozhodnutí odebrat se do těchto končin a ujmout se zde obrovských statků po otcích, jež od věků patřily našemu rodu. A tak jsem to tedy také udělal."

Tu pravil Bruno Buffalmaccovi:

"Tak co tomu říkáš? Vidiš, a tys mi nevěřil, když jsem ti o tom vypravoval. Při svatých mangelních ti přísahám, že v tomto městě není ani jeden lékař, který by rozuměl oslí moči jako tenhle, a určitě bys nenašel ani v branách pařížských někoho, kdo by mu byl roven. Nu, zdráhej se teď učinit, co si přeje on."

"Bruno má pravdu," pravil lékař, "ale já přece jenom zde ještě nejsem znám. I vy tomu nerozumíte ani za mák, přál bych vám však, abyste mě viděli, jak se dovedu otáčet mezi doktory."

"Je to pravda, mistře," pravil Buffalmarco, "víte toho víc, než jsem myslel, a jsem proto v rozpacích, když se k vám snažím promluvat tak, jak se má hovořit s takovým učencem, jako jste vy; nicméně vám slibuji, že se rozhodně postarám, abyste se stal členem naší společnosti."

Po tomto slibu začal lékař těm dvěma prokazovat ještě větší pocty než předtím, načež Bruno s Buffalmaccem, majíce se dobře, balamutili ho těmi největšími nesmysly a slibovali mu za manželku hraběnku z Latrinie, to nejkrásnější stvoření, kvůli němuž i král z koně slézal.

Lékař se vypyta, jaká je to hraběnka, a tu mu Buffalmarco řekl:

"Ty můj mozku kramplovaný, to je přece jedna nesmírně velkomožná

507

paní a je málo domů na světě, kde by neplatilo její právo. Všichni lidé na světě, i sami minorité, jí odvádějí daň za zvuku bubnů, a mohu vám říci, že každý nos hned čije, když jde kolem, i když ponejvíce žije mezi čtyřmi stěnami. Není tomu dávno, co šla i kolem vašich vrat, když si jednou v noci šla do Arna umýt nohy a nadýchnout se trochu vzduchu.

Nejčastěji však dlí v Latrinii. Její služebníci obcházejí okolo a na znamení její moci nosí koště a olověnou šňůru. Kolem ní se henží mnoho jejich vazalů, jako například pan Kadil z Kadilů, pan Běhavka z Kalupovic, pan Hromádka z Bobkov a mnozí jiní, kteří jsou vaši dobří známí, ale patrně si teď na ně nevzpomínáte. A jestli vás ona paní z Močidel nechá, položíme vás - podaří-li se nám náš záměr - do vlídné náruče této velkomožné paní."

Lékař, jenž se narodil a vyrostl v Bologni, nerozuměl těmto šlechtům, a proto prohlásil, že se už na onu paní těší.

Nedlouho po těchto povídačkách mu pak malíři přinesli zvěst, že byl přijat.

Onoho dne, kdy se všichni měli po setmění sejít, pozval mistr oba malíře na hostinu, a když poobědvali, zeptal se jich, jak si má počínat, aby ho přijala celá společnost. Buffalmarco mu na to odpověděl:

"Podívejte se, mistře, musíte být náramně srdnatý, neboť by se mohlo stát, že byste byl odmítnut a nám by z toho pak vzešla přenáramná škoda. Hned také uslyšíte, v čem si máte srdnatě počínat. Musíte najít nějaký způsob, jak byste se dostal hned po setmění na nový hřbitov vystavěný nedávno u Santa Maria Novella. Je třeba, abyste byl oblečen do svých nejlepších šatů, abyste se hned napoprvé objevil před celou společností důstojně, a je to také nutné proto, že jste šlechticem a hraběnka vás zamýšlí povýšit na vlastní útraty na pokřtěného šlechtice. Jak už bylo řečeno, my tam tentokrát nebudeme, a proto čekejte tak dlouho, dokud pro vás nepřijde ten, koho pro vás pošleme. Abyste však byl poučen o všem - ten, kdo tam pro vás přijde, bude mít podobu černé a rohaté potvory; nebude příliš veliká a poběží k vám přes náměstí s náramným funěním a bude přitom hodně vyskakovat, ale to jen proto, aby vás postrašila. Sotvaže uzří, že se nebojíte, tiše se k vám připlíží. Až se k vám připlíží, nebudete myslet ani na Boha, ani na svaté, vylezete na ni, a jakmile se na ní uvelebite, složíte ruce na prsou křížem a už se zvířete ani nedotknete."

Poté se dá toto zvíře pomalu do pohybu a přinese vás k nám. Vzpomenete-li si však mezitím na Pánaboha či na svaté, anebo budete-li mít strach, musím vám říci, že by vás mohlo shodit nebo setřást někde, kde to páchne, Nemáte-li proto neohrožené srdce,

508

nechodte tam, neboť tím ublížíte sám sobě a nám tím nijak neprospějete."

Lékař mu na to odvětil:

"Vy mě ještě neznáte a možná že mě podceňujete proto, že nosím rukavice a dlouhý šat. Kdybyste však věděli, co jsem jednou v noci provedl v Bologni, když jsme tak chodívali s kamarády za ženskými, to byste se divili. Přísámbohu, tenkrát v noci s námi jedna ženská nechtěla jít - byl to takový ubožáček, a co horšího, měla tak něco přes píd', zbouloval jsem ji tedy nejprve, načež jsem ji popadl a nesl ji jako kuši, takže jsem ji přece jenom donutil, aby šla s námi."

Jindy zase - vzpomínám si - jsem šel úplně sám jen se svým sluhou kolem hřbitova minoritu - bylo to už trochu po klekání -, a ačkoli na tom hřbitově byla toho dne pochována nějaká žena, ani trochu jsem se nebál. Můžete mi proto důvěřovat, neboť jsem statečný a odvážný až příliš, a říkám vám, že tam přijdu velmi důstojně, neboť si na sebe vezmu

své šarlatové roucho, v němž jsem byl prohlášen doktorem, a uvidíme, zda bude mít společnost radost, až mě spatří. Možná že mě rovnou zvolí kapitánem. Určitě se také přesvědčíte, jak se celé dílo bude dařit, až tam budu členem: ta hraběnka mě například ještě neviděla a už se do mne zamilovala tak, že mě chce povýšit na pokřtěného šlechtice. Možná že v tom šlechtictví nebudu umět chodit, možná že si je nebudu umět chovat - možná však, že ano. Nechtě proto jen všechno na mě."

"Říkáte to hezky," děl Buffalmacco, "ale střežte se nás mít za blázny a nepřijít anebo se někam schovat, až pro vás pošleme. Říkám vám to proto, že je chladno a vy lékaři se máte před ním na pozoru."

"Nedej Bůh," pravil lékař, "já nepatřím mezi ty zmrzlé a nachlazení se nebojím. Když někdy musím v noci vstát kvůli tělesné potřebě, což se člověku leckdy stává, hodím si přes kazajku akorát kožišinku - ne, ne, určitě tam budu."

Když malíři odešli a začalo se stmívat, mistr si našel před svou manželkou nějakou výmluvu, vytáhl potají svůj krásný šat, a když pak se mu zdálo, že nadešla vhodná chvíle, oblékl se, vypravil se na jmenovaný hřbitov, kde se přitiskl k jednomu náhrobku, a třesa se převelikou zimou, jal se očekávat ono zvíře.

Buffalmacco byl vysoké a statné postavy a opatřil si masku, jakých se kdysi používalo při některých hrách, jež se dnes už neprovozují: oblékl si naruby černý kožich a nastrojil se tak, že vypadal jako medvěd, zatímco jeho maska měla tvář ďábla s rohy. Takto nastrojen vypravil se na nové náměstí Santa Maria Novella a v patách mu šel Bruno, zvědavý, jak se podnik vydaří.

509

Když Buffalmacco zpozoroval, že už tu mistr je, začal skákat po náměstí, dělat rámus a funět - a řval a vyl přitom jako pominutý.

Mistrovi vstávaly všechny vlasy na hlavě, když viděl a slyšel, co se děje, a začal se třást jako někdo, kdo je ještě bázlivější než baba, ba jednu chvíli si přál být raději doma než zde. Když už však sem přišel, snažil se dodat si odvahy, neboť v něm přece jen zvitězila žádostivost zhlédnout kouzla, o nichž malíři vypravovali.

Buffalmacco tedy chvíli zuřil - jak už bylo řečeno -, ale pak se začal stavět, jako by se trochu utiřil, a připlížil se k hrobu, k němuž se tiskl mistr, a zde nehnutě stanul. Mistr třesoucí se strachem nevěděl, co počít, zda vylézt na ono zvíře, či zůstat stát. Ježto však měl strach, že mu zvíře ublíží, nenesedne-li na ně, zaplašil posléze druhým strachem strach první, slezl z náhrobku, a šeptaje si tiše: "Bůh mi pomoz", vylezl na ně. Pohodlně se na něm uvelebil, a ačkoli se pořád ještě celý tetelil, založil si ruce, jak mu bylo řečeno.

Buffalmacco, lezoucí po čtyřech, začal potom zvolna směřovat k Santa Maria della Scala a donesl mistra skoro až k Ripole.

V těchto místech bývaly tenkrát žumpy, do nichž rolníci mající v okolí polnosti vyprazdňovali hraběnku z Latrinie a hnojili jí pak svá pole. Když sem dolezl Buffalmacco, přiblížil se až k okraji jedné z nich, ve vhodné chvíli popadl lékař na nohu, shodil ho ze svých zad a svrhl ho rovnou po hlavě do příkopu, načež se dal opět do hlasitého povykávání, skákání a zuření a podél Santa Maria della Scala se vzdaloval k louce Všech svatých, kde zastihl Bruna, který sem utekl, protože se už nemohl udržet smíchy. Poté se oba s radostí jali pozorovat, co bude zmazaný lékař dělat.

Když mistr lékař viděl, v jak ohavném místě se octl, snažil se povstat a vylézt ven. Padaje však hned na tu, hned na onu stranu, byl za chvilku zaneřáděný od hlavy až k patě, a když spolkl i něco tekutiny, dostal se konečně celý zmořený s nářkem ven. Jeho kápě tam ovšem zůstala. Nevěda si jiné rady, očistil se rukama, jak nejlépe dovedl, a pak zamířil ke svému domovu, kde klepal tak dlouho, až mu bylo otevřeno. Zapáchaje na všechny strany, vstoupil dovnitř; ještě však nebyla vrata zavřena, už tu byl Bruno a Buffalmacco, aby vyslechli, jak mistra přijme jeho paní.

Naslouchajíce za vraty, slyšeli, že mu paní nadává hůř než nějakému ubožákovi a že křičí:

"Nu, pěkně ti to sluší, to jsi šel za nějakou ženskou a chtěl ses před ní objevit v celém důstojenství, v šarlatovém šatě, že? Tak to ti už nestačím já? Ty flandáku, já bych stačila celému městu, a ne jen

510

tobě. Ale důkladně tě vyplavila a dobře udělali, že tě hodili tam, kam sis zasloužil být hosen. Pěkně počestný doktor jsi, když máš manželku a chodíš přesto v noci za jinými ženskými."

Zatímco se dal lékař celý omývat, jeho žena ho trápila takovými a jinými řečmi až do půlnoci.

Na druhý den ráno si Bruno a Buffalmacco pomalovali celé tělo barvami, aby to vypadalo jako modřiny po výprasku, načež se vypravili za lékařem, který už byl vzhůru; sotva vešli dovnitř, všude už cítili zápach, neboť nebylo ještě možno očistit všechny věci tak, aby nepáchly.

Lékař - sotvaže uslyšel, že k němu přišli malíři, vyšel jim v ústrety a přál jim ve jménu Pánaboha dobré jitro, ale Bruno a Buffalmacco - jak se domluvili - mu odpověděli s rozhněvanou tváří:

"Totéž ovšem nepřejeme my vám, naopak, prosíme Pánaboha, aby vám nadělil to neštěstí, že byste zahynul po nějaké ráně dýkou jako ten nejnevěrnější a největší zrádce, neboť vaší vinou nechybělo mnoho a my, kteří jsme se vám snažili prokazovat čest a chtěli jsme vám vyhovět, jsme málem posli jako psi. Kvůli vaší zradě jsme dnes v noci dostali takový výprask, že by jich osel nepotřeboval zdaleka tolik a už by šel do Říma. Krom toho jsme se octli v nebezpečí, že budeme vyhozeni ze společnosti, do níž jsme se vás snažili dostat. Jestli nám nevěříte, podívejte se na naši kůži, jak vypadá."

Ježto bylo ještě šero, rozhalali vpředu svůj šat, ukázali mu své pomalované hrudi a hned se zase zahalili.

Lékař se chtěl omlouvat a snažil se vyprávět, jaké nehody ho potkaly, kam byl hosen a jak. Ale Buffalmacco mu odpovéděl:

"Že vás nehodili z mostu do Arna! Proč jste vzýval Boha a svaté, copak jsme vám to předtím neřekli?"

"Na mou duši," pravil, "já je nevzýval."

"Jak to, že jste je nevzýval," řekl Buffalmacco, "vzýval jste je, a náramně, a náš posel nám řekl i to, že jste se třásl jako

osika a nevěděl jste, co se s vámi děje. Pěkně jste nám to vyvedl, ale buďte ujištěn, že nikdo nám už něco podobného neprovede a že vám prokážeme takovou čest, jaká vám náleží."

Lékař je prosil, aby mu to odpustili, žádal je proboha, aby mu nedělali hanbu, a nejkrásnějšími slovy se je snažil usmířit. Ježto pak měl strach, že mu budou dělat všude ostudu, nesmírně je od této chvíle ctil a snažil se naklonit si je hostinami a jinými věcmi ještě víc než předtím.

A tak se ten, jenž se nenaučil sdostatek moudrosti v Bologni, musel doučovat tímto způsobem, jak jste právě slyšeli, ve Florencii.

511

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Jedna Sicilanka mistrovsky obere jakéhosi kupce o to, s čím přišel do Palerma. Kupec se po nějakém čase do Palerma opět vrátí, předstírá, že má ještě více zboží, než měl předtím, vypůjčí si od Sicilanky peníze a zanechá ji za to vodu a koudel.

Ani se nemusíte ptát, jaký smích vyvolala mnohá místa královna příběhu. Každé paní od přílišného smíchu vstoupily nejméně tucetkrát slzy do očí. Ježto však byl příběh u konce, pravil Dioneo, jenž věděl, že je řada na něm:

Půvabné paní, je dobře známo, že každému se tím více líbí nějaká lest, čím obratněji je jí oklamán vychytralý podvodník. A proto vám zamýšlím vyprávět jeden příběh, který se vám bude určitě líbit více než příběhy předchozí, i když uznávám, že jste zde vyprávěly překrásné věci. Z těch mužů a žen, o nichž jste zde vyprávěly, nebyl totiž nikdo přelstěn tak, jako byla přelstěna jistá žena, ačkoli to byla mistryně v šalbách.

Ve všech přímořských krajích, kde jsou přístavy, bývalo - a snad dodnes ještě je - zvykem, že všichni kupci, kteří v nich přistanou se svým zbožím, dají zde své zboží vyložit a složí je do skladiště, jemuž se v mnoha místech říká celnice a které spravuje buď obec, nebo vladař toho kraje. Odevzdají správcům skladiště seznam všeho svého zboží a jeho cenu, načež je jim přidělena místnost, do níž své zboží složí a uzavrou na klíč. Jmenovaní celníci zapíší do celní knihy na kupcův účet veškeré jeho zboží a kupec jim pak platí buď za všechno skladované zboží, nebo za tu část, kterou z celnice odebral. Z této celní knihy pak velmi často čerpají zprostředkovatelé zprávy o množství a jakosti uloženého zboží, jakož i o tom, kdo jsou ti kupci, jimž zboží náleží, a když se naskytne příležitost, uzavírají s nimi pak směny, výměny i prodeje či jiné obchody.

Stejně tak jako v mnoha jiných místech udržoval se tento obyčej i v sicilském Palermu, kde bývalo a ještě je i mnoho žen vynikajících nejen krásou, ale i nepoctivostí; kdo je nezná, mohl by je dokonce považovat za vznešené a velepočestné paní.

Ježto pak se zabývají nikoli tím, jak by oholily, nýbrž jak by odřely člověka o všechno, vyhlédnou si vždy nějakého cizího kupce, hned se z celní knihy přesvědčí o tom, co tam má zapsáno a jakou má jeho zboží cenu, načež se snaží roztomilým a líbezným chováním

512

a přesladkými slovy přilákat takového kupce a zapříst ho do svých milostných osidel. Mnoho kupců již tímto způsobem upadlo do jejich sítí a ony ženy je připravily často o pěknou část jejich zboží, ba někdy i o všechno. Někteří tu dokonce nechali nejen zboží, ale i loď, maso a kosti - tak znamenitě a jemně vládla bradýřka břitvou.

Nuže, není tomu ještě tak dávno, co tam byl vyslán svými pány jeden náš mladý Florentin jménem Niccolo da Cignano, ačkoli mu říkali Salabaetto. Připlul tam s tolika vlněnými látkami, jež mu byly po trhu v Salernu, že mohly mít cenu pěti set zlatáků. Když zaplatil poplatky celníkům, složil látky do skladiště, a nespěchaje příliš s tím, aby se jich zbavil, vydal se za zábavou na pevnině.

Ježto byl bílé pleti, plavovlasý, tuze veselý a pěkného zjevu, stalo se, že ho vyčenichala jedna z oněch bradýřek jménem paní Jancofiore a hodila po něm okem. Když si toho Salabaetto povšiml, usoudil, že jde o nějakou velkou paní a že se jí zalíbil pro svou krásu, a rozhodl se, že bude o tuto lásku usilovat velmi potají. Nezmínil se o tom nikomu ani slovem a začal se procházet před jejím obydlím. Paní, jež ho už několik dní přiváděla svými pohledy do varu a dávala mu najevo, že má o něho zájem, poslala proto za ním v tajnosti jednu svou ženu, jež se výborně vyzнала v kuplířském umění.

Ta k Salabaettovi dlouho promlouvala se slzami v očích a mimo jiné mu řekla, že uchvátil její paní svou krásou a líbezností do té míry, že paní nemá ve dne v noci pokoje a že netouží po ničem tolik jako po tom, aby se s ním mohla tajně sejít v některých lázních, až se jemu zráčí. Poté vyňala z váčku prsten a jménem své paní mu jej odevzdala.

Když ji Salabaetto vyslechl, přenáravně se z toho zaradoval, přijal prsten, pohladil jej očima, políbil, a když si jej navlékl na prst, odpověděl té dobré ženě, že by se mohlo za to paní Jancofiore - miluje-li ho - dostat dobré odměny, neboť on prý ji miluje víc než svůj život a je ochoten odebrat se kdykoli, kamkoli jí bude líbit. Poselkyně se vrátila s touto odpovědí k paní a zanedlouho nato dostal Salabaetto vzkaz, v kterých lázních ji má příští den zvečera očekávat.

Salabaetto neřekl nikomu ani slovo, přesně v označenou hodinu se vypravil do lázní a tu shledal, že paní si je už zamluvila. Dlouho však nečekal, neboť náhle přišly dvě otrokyně, z nichž jedna nesla na hlavě krásnou a velkou bavlněnou matraci a druhá převeliký košík plný rozmanitých věcí; položily tuto matraci na lehátko v jedné komůrce lázní, přehodily přes ni prostěradlo velmi jemně obroubené hedvábím a na ně rozestřely běloskvoucí plátěnou kyperskou pokrývku s dvěma podivuhodně vyšívánými poduškami. Pak se svlékly, vstoupily do bazénu, znamenitě ho umyly a vydrhly.

513

Netrvalo dlouho a do koupele přišla s dvěma dalšími otrokyněmi paní; jakmile se jí naskytla první příležitost, začala

jednat se Salabaettem s velkou okázalostí a po neslýchaném vzdychání - když se ho dost naobjímala a nalíbala - pravila:

"Jedině ty a nikdo jiný jsi dokázal přimět mě k tomuhle. To ty jsi roznítil požár pod mým brněním, pejsánku toskánský." Oba dva nato - jak si to Salabaetto přál - vstoupili naří do lázně a s nimi obě otrokyně; paní však nedovolila, aby naň sáhly jiné ruce než její, a sama svého Salabaetta něžně umyla muškátovým a karafiátovým mýdlem. Pak teprve dovolila otrokyním, aby ho drhly a třely.

Když bylo toto vše vykonáno, přinesly otrokyně dvě bělostná a jemná prostěradla, z nichž vycházela tak silná vůně růží, že všecko začalo vonět po růžích; jedna otrokyně pak zavinula Salabaetta do jednoho prostěradla, druhá otrokyně zabalila paní do druhého, načež je obě otrokyně vzaly jednoho i druhého na záda a odnesly na připravené lůžko. Když se tu vypotili, sňaly z nich otrokyně prostěradla a Salabaetto zůstal s paní na ostatních prostěradlech nahý. Poté vyňaly otrokyně z košíčku překrásné stříbrné lahvičky - z nichž jedna byla plná růžové vody, druhá plná vody z pomerančových květů, v třetí byla voda z květů jasmínových, ve čtvrté z citrusových -, postříkaly oba těmito voňavkami, a když byly z košíku vyňaty krabice cukrovinek a lahvice nejvzácnějších vín, Salabaetto s paní se trochu posilnili.

Salabaettovi tu bylo jako v ráji, co chvíli vzhlížel k paní, jež byla velmi krásná, a ony chvíle, kdy zde měškaly otrokyně a on nespočíval v náručí oně paní, mu připadaly jako celá věčnost. Otrokyně však na rozkaz paní zanechaly v komoře hořící louče, a když odešly, objala paní Salabaetta a on ji: k velkému potěšení Salabaetta setrvali tak po dlouhou dobu a Salabaettovi se zdálo, že se paní snad samou láskou k němu rozplyne.

Když se pak paní zdálo, že je čas vstát, zavolala otrokyně, Salabaetto i ona se oblékli, opět popili vína a pojedli cukrovinek, a když se trochu občerstvili a omyli si ruce i tváře oněmi voňavkami, měli se k odchodu. Tu pravila paní Salabaettovi:

"Kdyby ti to bylo milé, prokázal bys mi převelikou milost, kdybys přišel dnes večer ke mně povečeřet a přenocovat." Salabaetto, jež uchvátila krása a předstíraná líbeznost paní, byl přesvědčen, že je milován jako srdce v těle, a proto odpověděl:

"Paní, každé vaše přání je mi svrchované milé, a proto dnes večer - stejně jako kdykoli jindy - ochotně učiním, co vám bude libo či co mi přikázete."

514

Paní se tedy vrátila do svého domu, dala svou světnici vyzdobit svými hezkými věcmi a rouchy, a když dala připravit skvělou večeři, jala se očekávat Salabaetta. Ten přišel, sotvaže se poněkud setmělo, byl s radostí a s velkou okázalostí přijat a dobře povečeřel. Když potom vstoupili do ložnice, ucítil tam podivuhodnou vůni z dřeva aloe a užíval lože bohatě ozdobené kyperskými ptáčky a mnoha jinými věcmi, jež byly rozvěšeny kolem dokola. To všecko dohromady i každá věc sama o sobě ho přesvědčovalo, že paní je asi zámožná. Krátce předtím sice zaslechl jakési šuškáni, které o ní tvrdilo pravý opak, nechtěl tomu však věřit ani zanic, a ačkoli připouštěl, že už leckoho povodila za nos, přece jen se mu nechtělo věřit, že by to mohlo potkat také jeho. Obcoval s ní tedy s velkým potěšením celou noc a jeho láska k ní se rozhořela ještě víc.

Když nadešlo ráno, pásala se paní překrásným a půvabným opaskem ze stříbra, opatřeným váčkem, a řekla mu:

"Můj sladký Salabaetto, svěruji se ti celá; můžeš si dělat, co chceš, nejen s mou osobou, ale se vším, co zde vidíš.

Všecko, co je zde a čeho mohu docílit, je podrobeno tvým rozkazům."

Salabaetto vesle paní objal a políbil, vyšel z jejího domu, načež se odebral tam, kde se scházívali všichni kupci. Sešel se pak s paní znovu, aniž ho to něco stálo, a pak ještě jednou, a mezitímco se takto zaplétal do tenat, prodal za hotové veškeré své látky a hodně přitom vydělal, což se dověděla ona paní, nikoli ovšem od něho, nýbrž odjinud.

Když k ní jednoho večera Salabaetto opět přišel, počala s ním žvatlat a láskovat, líbat ho a objímat a předstírala přitom, že je do něho zamilovaná tak, jako by se jí chtělo v jeho náručí láskou zemřít. Mimo jiné chtěla mu darovat i dva stříbrné poháry, ale Salabaetto je nechtěl přijmout, neboť až do této chvíle dostal od ní věci v ceně dobrých třiceti zlatáků, zatímco paní od něho nechtěla ani zanic přijmout nic, co by třeba groš stálo.

Když důkladně Salabaetta rozohnila předstíranou vroucností a štědrostí, zavolala ji náhle jedna otrokyně - jak jí to předtím nařídila; paní vyšla z ložnice, pobyla chvíli venku, plačky se vrátila dovnitř, a když padla tváří na lůžko, jala se přebolestně naříkat.

Salabaetto ji vzal užasle do náručí, počal plakat s ní a vyptával se:

"Ach srdce mého těla, co se vám stalo tak znenadání? Co je příčinou vašeho hoře? Povězte mi to, duše moje."

Paní se dala dlouho prosit a posléze odpověděla:

"Běda, můj sladký pane, nevím, co počítat a jak vám odpovědět. Právě jsem dostala z Messiny list, v němž mi bratr píše, abych mu

515

do osmi dnů poslala tisíc zlatáků, i kdybych zde měla prodat a zastavit vše, jinak že propadne hrdlem.

Nevím však, co počít, abych mu je tak rychle opatřila. Kdybych měla na to aspoň dva týdny, věděla bych již, jak je sehnat tam, kde jsou mi dlužní mnohem víc, nebo bych prodala některou naši usedlost. To však nejde, a tak bych raději zemřela, než mne dojde ta zlá zpráva."

Když domluvila, předstírala dále, že tuze trpí, a neustále plakala.

Salabaetto, jemuž plameny lásky odňaly větší část zdravého rozumu, věřil, že tyto slzy jsou zrovna tak arcipravdivé jako její slova, a proto pravil:

"Paní, nemohu vám sice posloužit tisíci zlatáky, mohu vám však půjčit dobrých pět set, máte-li za to, že mi je budete

moci za dvě neděle vrátit. Máte štěstí, že jsem právě včera prodal své látky; nebýt toho, nebyl bych vám mohl půjčit ani groš."

"Běda," pravila paní, "tys tedy trpěl nedostatkem peněz? Ach, proč jsi mě o ně nepožádal? I když jsem jich neměla tisíc, mohla jsem ti jich darovat dobrých sto, ba možná dvě stě. Vzal jsi mi veškerou odvahu přijmout službu, kterou mi nabízíš." Salabaetto byl ještě více dojat těmito slovy a děl:

"Paní, nechci, abyste z této příčiny odmítala, neboť kdybych byl potřeboval peníze tak jako vy nyní, byl bych vás o ně jistě požádal."

"Milý Salabaetto," pravila paní, "dobře poznávám, jak opravdová a naprostá je tvá láska ke mně, když ani nečekáš, až tě požádám o takové množství peněz, a sám od sebe mi chceš v mém nedostatku pomoci. Byla jsem i bez téhle služby a předtím tvá. Teď ti však budu patřit ještě více a budu ti nadosmrti vděčná za to, žeš mi zachránil bratra. Ví Bůh, že nerada přijímám, neboť nezapomínám, že jsi kupec, a vím, k čemu slouží kupcům peníze; ježto však je nutně potřebuji a mám pevnou naději, že ti je budu moci brzy vrátit, vezmu si je a na ten zbytek zastavím všechny tyhle věci - podaří-li se mi to co nejdříve."

Po těchto slovech položila s pláčem svou tvář na tvář Salabaettovu a ten se jal paní utěšovat. Pobyl pak u ní přes noc, načež jí donesl - nečekaje už, až ho o to ještě jednou požádá - oněch pět set zlatáků, aby ukázal, že je jí opravdu štědrým sluhou. Paní se smíchem v nitru a se slzami v očích peníze přijala a Salabaetto se spolehl na její pouhý slib. Sotvaže měla paní peníze, okolnosti se začaly měnit. Ačkoli dříve mohl Salabaetto mít paní, kdykoliv se mu zachtělo, začaly se najednou objevovat důvody, kvůli nimž mohl přijít v sedmi případech pouze jednou, a nečekala ho tu také jako dříve tatáž tvář, tytéž polibky a totéž uvítání.

516

Když uplynul měsíc či dva od lhůty, kdy měl dostat své peníze nazpět, a pořád nic nedostával, domáhal se jich, ale paní mu zaplatila pouhým slibem. Tu Salabaetto konečně nahlédl, že ho ona hanebná ženština podvedla a že si počínal tuze nerozumně. Ježto však mu bylo jasné, že nemůže v této věci dosvědčit nic jiného než to, co bude chtít dosvědčit ona, a ježto neměl na důkaz toho žádnou listinu ani svědectví, bylo mu hanba postěžovat si někomu jednak proto, že byl varován, jednak proto, že by se mu každý vysmál, což si skutečně za svou hloupost zasloužil. Byl tedy z toho nesmírně nešťasten, v duchu naříkal na svou neprozíravost, a když obdržel od svých pánů několik listů - aby peníze vyměnil a poslal jim -, rozhodl se, že odtud odpluje, protože jim peníze nemohl poslat a nechtěl, aby zde bylo jeho provinění odhaleno. Nevstoupil však na loď, jež plula do Pisy - jak měl -, ale odplul do Neapole.

V Neapoli pobýval v těchto dobách náš krajan Pietro dello Canigiano, správce pokladu císařovny z Konstantinopole, člověk velkého ducha a bystrého postřehu a velký přítel Salabaetta, jakož i jeho rodiny. Jelikož to byl člověk rozšafný, Salabaetto si mu po několika dnech postěžoval, a když se mu svěřil, co provedl a jaké neštěstí ho potom potkalo, požádal ho o pomoc a radu, co má dělat, aby se zde uživil, tvrdě, že se už nikdy nechce vrátit do Florencie. Canigiano zalitoval, že to došlo až tak daleko, a pravil:

"Špatně jsi jednal, špatně ses choval a špatně jsi poslouchal své pány. Vyhodil jsi příliš mnoho peněz najednou z rozmarilosti. Když se však už stalo, musíme se snažit nějak to odčinit."

Zamyslel se nad tím, co by se dalo podniknout, a protože byl moudrý muž, brzy pověděl Salabaettovi, nač přišel. Salabaettovi se rada zalíbila a rozhodl se, že se ji pokusí uvést ve skutek; ježto nějaké peníze měl a Canigiano mu ještě nějaké půjčil, obstaral si mnoho balíků pěkně svázaných a pěkně upravených, nakoupil si dvacet sudů od oleje, naplnil je, a když to vše nalodil, vrátil se do Palerma. Zde odevzdal celníkům seznam balíků, jakož i cenu sudů, dal vše zapsat na své jméno, uložil vše ve skladišti a prohlásil, že na toto zboží nemíní sáhnout dříve, dokud mu nepřijde další zboží, které očekává.

Jakmile se toto dověděla Jancofiore a uslyšela, že to, co přivezl, má cenu dobrých dvou tisíc zlatáků - nehledě na to, že zboží jež očekává, má cenu přes tři tisíce -, usoudila, že z něho vytáhla dost málo peněz, a proto se rozhodla, že mu oněch pět set vrátí, aby se mohla zmocnit většiny z těch pěti tisíc.

I poslala pro Salabaetta a ten, maje lživé záměry, k ní přišel.

517

Paní, tváříc se, jako by nevěděla nic o tom, co přivezl, přijala Salabaetta co nejvlídněji a pravila:

"Tak ty ses na mne rozhněval, že jsem ti nevrátila ony peníze ve stanovené lhůtě..."

Salabaetto se tomu dal do smíchu a řekl:

"Paní, abych pravdu řekl, trochu se mi to nelíbilo, protože bych si dokázal vyrvat srdce z těla a dát vám je, kdybych tušil, že byste si to přála. Slyšte však, jak jsem se na vás rozhněval: má láska k vám je tak velká, že jsem dal prodat větší díl svého majetku a přivezl jsem nyní tolik zboží, že má cenu přes dva tisíce zlatáků, a čekám, že mi ho ze Západu přijde ještě v ceně přes tři tisíce zlatáků; zamýšlím si totiž v tomto městě zřídit sklad a usadit se zde, abych mohl být stále u vás, neboť jsem z vaší lásky tak šťasten, že snad už šťastnějšího člověka nemůže být."

"Jsem ráda, Salabaetto," pravila paní, "že máš takový záměr, protože tě miluji víc než svůj život. Jsem rovněž nesmírně šťastna, že ses vrátil s úmyslem usadit se tady, neboť doufám, že s tebou prožiji ještě hodně hezkých chvil. Ráda bych se ti však částečně omluvila za to, že jsi tenkrát, než jsi odejel, chtěl několikrát přijít, ale nebyl jsi vpuštěn, či nebyls vídán s takovou radostí jako obvykle, když jsi vpuštěn byl. Krom toho se ti chci omluvit, že jsem ti nevrátila ve slíbené lhůtě tvé peníze."

Dobře víš, že jsem tehdy měla převeliké hoře a přenáranný žal a že v takové náladě, i když člověk toho druhého miluje, nemůže být vždy tak přívětivý a tak pozorný, jak by si sám přál. Věz také, že pro ženu je velmi obtížné sehnat tisíc zlatáků - lidé ti po celé dny lžou a nedodržují, co slíbili, a tak se stane, že ty potom lžeš těm druhým také. To je ta pravá

příčina, a ne snad nějaká špatnost, že jsem ti nevrátila tvé peníze. Dostala jsem je však brzy po tvém odchodu, a kdybych byla věděla, kam ti je mám poslat, buď jist, že bych ti je tam byla poslala. Ježto jsem to však nevěděla, uschovala jsem ti je."

Poté si dala přinést váček, v němž byly tytéž peníze, které jí přinesl, vložila mu jej do ruky a pravila:

"Přepočítej je, je-li jich pět set."

Salabaetto nikdy nebyl tak vesel, a když zlatáky přepočítal a zjistil, že jich je pět set, ponechal si je a děl:

"Seznávám, paní, že mluvíte pravdu a že jste si počínala velmi správně, a říkám vám, že z té příčiny a z lásky, kterou k vám chovám, můžete žádat o tolik peněz, kolik jich budete potřebovat, a já vám rád posloužím, neboť budu šťasten, že vám je mohu nabídnout. Jakmile se zde zařídím, přesvědčíte se o tom."

518

Když těmito slovy vyvolal opět k životu jejich bývalou lásku, jal se s paní pěstovat opět ty nejněžnější styky a ona pak mu poskytovala ty největší rozkoše, největší pocty a dávala mu najevo tu největší lásku. Salabaetto však chtěl svou lůstí potrestat její úskok, a proto jednoho dne, když ho pozvala na večeři a na noc, přišel tak zasmušilý a tak zkormoucený, že to vypadalo, jako by už měl umřít.

Jancofiore ho objala a políbila, načež se ho začala vyptávat, proč je tak zasmušilý.

Salabaetto se dal delší dobu prosit a potom pravil:

"Jsem úplně zoufalý, neboť loď, která měla přivést mé zboží, padla do rukou námořních pirátů z Monaca a výkupné za ni dělá deset tisíc zlatáků, z čehož připadá na mne tisíc. Já však nemám ani vindry, protože oněch pět set, které jste mi vrátila, jsem neprodleně poslal do Neapole na zakoupení plátna pro zdejší trh. Kdybych teď chtěl prodat zboží, jež zde mám, dostal bych za ně sotva polovinu, protože nemám času nazbyt a nejsem zde ještě také tak znám, abych našel někoho, kdo by mi vypomohl. Proto nevím, co počít. Nepošlu-li včas peníze, bude zboží odvezeno do Monaca a já nedostanu zpátky nic."

Paní tato zpráva velmi znepokojila, ježto jí bylo, jako by ona sama měla přijít o všechno, a proto pravila, uvažujíc, jak to zařídít, aby se zboží nedostalo do Monaca:

"Víš Bůh, že je mi to tuze líto, protože tě mám velmi ráda, ale co je platné všechno trápení. Kdybych měla ty peníze, neprodleně bych ti je půjčila, jak je Bůh nade mnou - ale já je nemám. Pravda, bydlíš tu jakýsi člověk, který mi tenkrát půjčil, když mi scházelo těch pět set, ale ten žádá tučný úrok, neboť nechce méně než třicet ze sta. Chceš-li si půjčit od něho, bylo by třeba mít dobrou zástavu a já pro svou osobu jsem ochotna zastavit všechn tento svůj majetek i sebe samotnou na tolik, kolik nám bude chtít půjčit, jen abych ti posloužila. Jakou záruku však poskytneš ty?"

Salabaetto postříhl, jaká příčina ji nutká k tomu, aby mu prokázala tuto službu, a pochopil, že peníze mu chce půjčit sama. Zaradoval se nad tím, poděkoval jí a potom jí řekl, že by od toho neustoupil ani při ještě větším lichvářském úroku, protože peníze nutně potřebuje. A řekl, že by se zaručil zbožím, jež má v celnici, neboť by je dal přepsat na jméno toho, kdo by mu půjčil peníze, že si však chce ponechat klíče od skladiště, aby mohl ukázat své zboží, kdyby o to někdo žádal, a také proto, aby tu nikdo ničím nehýbal či aby mu to někdo něco nevyměnil a nezničil.

519

Paní pravila, že dobře mluví a že jeho záruka je tuze dobrá. Jakmile proto nastal den, poslala pro zprostředkovatele, jemuž velmi důvěřovala, promluvila si s ním o této věci a dala mu tisíc zlatáků, jež zprostředkovatel půjčil Salabaettovi, když si dal na své jméno přepsat na celnici to, co měl Salabaetto ve skladišti. Poté pořídili potvrzení a vzájemná ověření a v naprosté shodě se rozešli každý po svém.

Salabaetto, jak mohl nejrychleji, nasedl na loď s patnácti sty zlatáky, vrátil se k Pietrovi dello Canigiano do Neapole a odtud poslal svým pánům, kteří ho vyslali s látkami za obchodem, do haléře vše, co za látky utržil. Pak zaplatil Pietrovi a všem ostatním, co jim dluhoval, a dík obelstěné Sicilance si pak nějaký čas s Canigianem poprávali. Brzy nato - ježto už nechtěl být kupcem - vypravil se Salabaetto do Ferrary.

Když Jancofiore nemohla nikde v Palermu dostihnout Salabaetta, začalo jí to být divné a pojala podezření; i čekala dobré dva měsíce, a vidouc, že Salabaetto pořád nepřichází, dala pomoci zprostředkovatele otevřít skladiště. Nejprve prozkoumala sudy, o nichž soudila, že jsou plny oleje - objevila však, že jsou plné mořské vody a že trošičku oleje plave jen na povrchu, takže dohromady by ho bylo stěží soudek. Když pak rozvázali balíky, zjistili, že všechny až na dva, v nichž byly látky, jsou vycpané koudelí. Krátce a dobře, co tu bylo, nemělo cenu ani dvou set zlatých.

Jancofiore, vidouc, že byla vytrestána, dlouho plakala, že Salabaettovi vrátila oněch pět set, ale ještě více naříkala, že mu půjčila oněch tisíc zlatáků. Často si pak říkala:

"Kdo s Toskáncem co činit má, ať si na něj pozor dá."

A tak jí zůstala jen škoda, výsměch a poučení, že jedni dovedou zrovna tolik jako druzí.

Když Dioneo dokončil svůj příběh a Lauretta poznala, že nadešla doba, kdy nesmí ani o chvíli déle vládnout, pochválila radu Pietra dello Canigiano, jež přinesla dobrý výsledek, a bystrost Salabaettovu, jenž neméně dobře tuto radu uvedl ve skutek, načež sňala vavřín z hlavy, vložila jej na hlavu Emiliinu a vlídně pravila:

"Paní, nevím, jak laskavou královnu ve vás budeme mít, ale krásnou budeme mít určitě. Přičiňte se proto, aby vaše panování odpovídalo vaší kráse."

Poté šla usednout mezi ostatní.

Emilia se trochu začervenala - nikoli ovšem proto, že se stala královnou, ale spíš proto, že byla přede všemi pochválena za to,

520

z čeho mají paní největší radost, neboť její tváře se podobaly poupatům za ranního rozbřesku. Ruměnec však brzy z nich zmizel, a když Emilia s trochu sklopenýma očima projednala se senešalem opatření týkající se společnosti, takto k ostatním promluvila:

"Často býváme, roztomilé paní, svědky toho, že se nějací volci část dne namáhali pod tísnivým jhem, ale pak jim bylo jho snáto, volci byli vypraženi a mohli se volně popásat po lesích, kde se jim zachtělo. Rovněž tak se můžeme na vlastní oči přesvědčit, že zahrady, v nichž rostou různé stromy, nejsou méně krásné než lesy, v nichž vidíme samé duby, ale daleko krásnější. Beru-li proto zřetel na to, že jsme už po několik dní byli při vyprávění tísnění určitým řádem, soudím, že bude nejen užitečné, ale i nutné, abychom se zase nějakou chvíli toulali zde i onde, a až při těchto potulkách nabere sil, abychom se opět vrátili pod jho.

Zítřka budete ve svém rozkošném vyprávění pokračovat - nemám však v úmyslu podrobit vás nějakému určitému námětu; chci naopak, aby každý vyprávěl, co se mu líbí, a dbal přitom pouze, aby příběhy, jež budou vyprávěny, byly pestré, což bude stejně půvabné, jako kdyby se vyprávělo na jeden námět. Učiníme-li tohle, bude vás moci ten, kdo po mně převezme vládaření, podrobit s větším důrazem obvyklým zákonům."

Po těchto slovech dopřála každému, aby si dělal, co mu libo, až do hodiny večere.

Všichni chválili královnin moudrý návrh, povstali a každý se šel oddávat nějaké zábavě. Paní vily věnce a dováděly, mladíci trávili čas až do večere hrou a zpěvem. Když pak nadešla hodina večere, všichni zvesela a s chutí pojedli u fontány a po večeri si krátili čas zpěvem a tancem - jako obvykle.

Ačkoli někteří už sami od sebe odzpívali mnoho písní, chtěla královna dodržet obyčej svých předchůdců, a proto rozkázala, že má zpívat Pamfilo.

Ten ochotně takto začal:

Amore, velké je mé štěstí,
že stojím v milostném tvém plameni -
a z toho i má radost pramení.
Mé srdce překypuje veselím
a tonu v sladkém blahu,
za které pouze tobě děkuji.
Já nemohu se pojmout srdcem svým,
521

i když mám sebevětší snahu.
Mé obě líce zvěstují,
jak šťasten jsem, jak miluji -
a to je věrohodné znamení,
jak dobře je mi v lásky plameni.
Zpěvem do nedovedu vyjavit
a k malbě též mi chybí síla -
tak veliká mne jímá slast.
I kdybych uměl to, já musel bych to skrýt.
Kdyby má láska známa byla,
mne sevřel by jak past
bol, zármutek a strast.
A proto radši volím mlčení
a šťasten jsem v tom lásky plameni.
Kdo by byl mohl vůbec někdy říci,
to po čem toužím, že se jednou zdaří
a náruč má že obejmě ji zase.
Nablízku mám už opět její líc
a tisknu se k ní něžně svojí tváří,
k své blaženosti, spáse,
až k nevíře to zdá se;
tajím vše proto dál a při tom tajemí
já shořím asi v lásky plameni.

V Pamfilově písni bylo sice vše obšírně vyloženo, ale když Pamfilo dozpíval, všichni se začali s větším zájmem, než se slušelo, obírat jejími slovy a snažili se uhodnout, co to musí zůstat utajeno, jak o tom zpívá. Všichni si jeho slova vykládali po svém, ale nikdo nepronikl k pravdě věci.

Královna ale viděla, že Pamfilo dozpíval a že by si paní i mladíci šli rádi odpočinout, a proto rozkázala, aby šel každý spát.

KONČÍ SE OSMÝ DEN

522

POČÍNÁ SE DEVÁTÝ DEN, BĚHEM NĚHOŽ POD VLÁDOU EMILIINOU VYPRÁVÍ KAŽDÝ, CO CHCE A CO SE MU LÍBÍ

Světlo, jež svou září zaplašilo tmu, proměnilo již všecko osmé nebe z azurového v blankytné a na lukách se začaly

napřimovat květiny, když Emilia vstala a dala svolat své družky a mladíky. Sotvaže se pak všichni sešli, vydali se za královnou, a tak došli až do háje, jenž byl nedaleko paláce.

Když do něho vešli, spatřili tu srnky, jeleny a jinou zvěř, jež byla pro panující mor bezpečna před lovci - ba zdálo se, že na ně čeká beze strachu či že je již zcela ochočená, neboť přicházela hned k tomu a hned k onomu a každý se jí mohl takřka dotknout; ponechávali tedy zvěř pobíhat a skotačit a nějakou chvíli se tím bavili. Protože však zatím slunce vystoupilo vysoko, zdálo se jim, že nadešel čas k návratu.

Všichni byli ověnceni dubovým listím a nesli plné náruče vonných rostlin a květů; kdyby je byl někdo potkal, nebyl by mohl říci nic jiného než: "Tyhle lidi smrt nepřemůže, anebo budou veselí, i když je smrt bude kosit."

Šli tedy, co noha nohu mine, zpívali, povídali se a vtipkovali, a tak došli až do paláce, kde už všechno bylo náležitě připraveno a kde zastihli služebnictvo veselé a slavnostně naladěné. Odpočali si trochu, než zasedli k tabuli a než mladíci a paní zazpívali šest písní, z nichž jedna byla veselejší než druhá. Poté si umyli ruce, správce na přání královny rozesadil všechny ke stolu, a jakmile byla přinesena jídla, každý vesele pojedl. Když pak povstali od stolu, nějakou chvíli se oddávali tanci a zpěvu, načež si každý, kdo chtěl, šel odpočinout.

Když však nadešla obvyklá hodina, všichni se dostavili na místo určené k vyprávění a královna, pohlédnuvši na Filomenu, pravila jí, aby dnešního dne zahájila vyprávění ona. Filomena se usmála a začala takto vyprávět:

523

PŘÍBĚH PRVNÍ

Paní Francesca, kterou miluje jistý Rinuccio a jistý Alessandro, ačkoli ona sama nemiluje ani toho, ani onoho, přiměje jednoho, aby vlezl do hrobky a dělal mrtvého, a druhého, aby ho jako mrtvolu z hrobu vytáhl; a ježto ani jeden, ani druhý nedojdou k žádoucímu cíli, obratně se jich tak zbaví.

Velmi mě těší, paní, že já první mám zahájit klání na tomto otevřeném a volném poli vyprávění, na které nás vaše velkodušnost pustila; obstojím-li při něm, nepochybují, že ti, kteří přijdou po mně, obstojí stejně dobře, ba lépe.

Při našem vyprávění se mnohokrát ukázalo, půvabné paní, jak velká a jak rozličná je síla lásky; nevěřím však, že toho bylo o ní řečeno již dostatek, ba nevěřím, že by to bylo vůbec možné, i kdybychom hovořili celý rok jen o ní a o ničem jiném. A protože ona přivádí zamilované nejenom do různých nebezpečí smrti, ale někdy je i nutká, aby vstupovali za mrtvými do bydlí smrti, zachtělo se mi povědět vám o tom jeden příběh a připojit jej tak k těm, jež zde už byly vyprávěny; vyrozumíte z něho, jaká je síla lásky, a seznáte též, jak důvtipně se jedna dobrá paní zbavila dvou mužů, kteří se proti její vůli do ní zamilovali.

Řeknu vám tedy, že ve městě Pistoji žila jedna překrásná ovdovělá paní, do níž se po krk zamilovali naši dva Florentané, kteří tam žili ve vyhnanství; jeden z nich se jmenoval Rinuccio Palermi a druhý Alessandro Chiamontesi. Jeden nevěděl o druhém a každý obezřele usiloval, jak jen mohl, aby dobyl lásky oné paní pro sebe. Velmi často ji obtěžovali vzkazy a prosbami a urozená paní, jež slula Francesca de'Lazzari, jim několikrát nemoudře popřála sluchu; chtěla se už tudíž z toho nějak chytře vyvléknout, ale protože to pořád nešlo, napadlo ji, že se jejich dotěrnosti zbaví, když je požádá o nějakou službu, kterou - podle jejího soudu - ani jeden, ani druhý nebude chtít prokázat, i když by ji prokázat šlo, a odmítnou-li ji, že bude mít skutečnou či nastrojenou příčinu nedopřát už nikdy sluchu jejich vzkazům. Její úmysl pak byl takovýto:

V den, kdy tento nápad pojala, zemřel v Pistoji jeden muž, jenž měl pověst nejhoršího člověka nejen z Pistoje, ale z celého světa, ačkoli jeho předkové byli šlechtici, a nadto měl zaživa tak ohyzdný a potvorný obličej, že by byl měl z něho strach i ten, kdo ho neznal a viděl ho napoprvé. Onen nebožtík byl pochován do jedné hrobky

524

za kostelem minoritu a měl se stát hlavním pomocníkem záměru, který si paní Francesca vymyslela.

Když se tedy rozhodl provést, co zamýšlela, řekla jedné ze svých služek:

"Ty víš, jak mě mrzí a tíží, když musím každý den přijímat vzkazy těch dvou Florentanů, Rinuccia a Alessandra. Nuže, nejsem ochotna být po vůli jejich lásce a chtěla bych se jich zbavit; usmyslela jsem si, že jim dám úkol a vyzkouším, jak doopravdy myslí ty své velkolepé nabídky, protože jsem přesvědčena, že úkol nesplní, že si tak pomohu od jejich dotěrnosti. Slyš:

Víš, že dnes ráno byl na hřbitově minoritu pohřben Scannadio," tak se jmenoval ten zlý člověk, o němž byla svrchu řeč, "z něhož měli strach i ti nejneohroženější muži, když ho viděli živého, a což potom mrtvého. Půjdeš proto tajně nejprve Alessandrovi a řekneš mu: 'Paní Francesca ti vzkazuje, že nadešla chvíle, kdy můžeš získat její lásku, po níž jsi tolik toužil, ba kdy můžeš pobýt s ní, kde chceš, a to takto: Z jistého důvodu, který se dovíš později, má jeden její příbuzný přinést této noci do jejího domu mrtvolu Scannadia, jenž byl dnes ráno pohřben, ona si to ovšem nepřeje, protože má z takového umrlce strach, a proto tě žádá o tu velikou službu, abys laskavě zašel v noci, až lidé půjdou spát, do hrobky, kde leží pochován Scannadio, oblékl se do jeho šatů a dělal, jako že jsi on, až do té chvíle, než si pro tebe někdo přijde. Poté se nesmíš ani hnout, ani hlesnout, musíš se nechat vytáhnout ven a nechat se donést do jejího domu, kde tě ona přijme; budeš s ní pak moci pobýt a odejít, kdy budeš chtít, protože o ostatní se postará ona.' Řekne-li ti pak Alessandro, že tak učiní, dobře; řekne-li však, že to neudělá, pak mu pověz, že mu vzkazují, aby se už nikdy neobjevoval tam, kde budu já, je-li mu život drahý, a aby se střezil posílat ke mně posly nebo vzkazy.

Potom se odebereš k Rinucciovi Palermimu a řekneš mu: 'Paní Francesca ti vzkazuje, že je ochotna vyhovět každému tvému přání, jestliže jí prokážeš jednu velikou službu, to jest půjdeš-li dnes o půlnoci do hrobky, v níž byl dnes ráno pohřben Scannadio; tam neřekneš ani slovo na to, co uvidíš či uslyšíš, vyneseš tiše nebožtíka z hrobky a doneseš ho do jejího domu, kde se dovíš, proč to chtěla, a pobavíš se s ní. Jestliže to nechceš učinit, víckrát už k ní neposílej posly nebo vzkazy.'"

Služka zašla za oběma a řádně každému vyřídila, co jí bylo nakázáno, a jeden i druhý jí odpověděli, že vstoupí nejen do hrobky, ale i do pekla, bude-li si to paní Francesca přát.

525

Služka donesla paní odpověď a ta se už těšila, až spatří, zda jsou opravdu takoví blázni, že věc podniknou.

Když nadešla noc a lidé šli spát, Alessandro Chiarmontesi se vysvlékl z kabátce a vyšel ze svého domu, aby zaujal po Scannadiovi místo v hrobce. Cestou však ho napadla předěsivá myšlenka a Alessandro si začal povídat sám se sebou: - Jaký jsem to hlupec? Kam to jdu? Což když její příbuzní zpozorovali, že ji miluji, a chtějí tomu zabránit tím, že tohle nastrojili, aby mě v hrobce zabili? Kdyby se to stalo, zaplatil bych to životem a živá duše by se o tom nedověděla, a oni by nemuseli za nic pykat. Anebo což když tohle nastražil nějaký můj nepřítel, který možná paní Francescu miluje a chce jí tímhle posloužit? -

A řekl si dále:

- Dejme tomu však, že o nic takového nejde a že její příbuzní mě skutečně mají donést do jejího domu. Z toho musím usuzovat, že si Scannadiovu mrtvolu určitě nechťejí nechat v náručí nebo že ji nechťejí vložit do náručí jí - spíše musím počítat s tím, že ji chtějí nějak potupit, protože jim asi nějak ublížil. Ona mi vzkazuje, abych se ani nepohnul, ať slyším cokoli. A co když mi vyloupou oči nebo vyrvou zuby nebo zpřerážejí ruce anebo mi provedou něco jiného? Co potom se mnou bude? Jak mohu být při tom zticha? A když promluví, buď mě poznají a dopadnu možná špatně, anebo mi neudělají nic, ale já tím ničeho nedosáhnu, protože mě nenechají s paní; paní pak řekne, že jsem porušil její rozkaz, a nesplní mi, co bych si přál. -

Takto uvažoval Alessandro a byl už málem rozhodnut, že se vrátí domů; velká láska ho však strkala dopředu s opačnými důvody a s takovou silou, že ho dohnala až k hrobce. I otevřel ji, vstoupil dovnitř, svlékl Scannadia, oblékl se do jeho rubáše, a když pak za sebou zavřel a položil se na Scannadiovo místo, začaly se mu do mysli vtírat myšlenky na to, jaký byl nebožtík člověk; začal si vzpomínat na všechny ty věci, které se v noci přiházely nejenom v hrobkách nebožtíků, ale i jinde - jak o tom slyšel vyprávět -, takže se mu všechny chlupy na těle ježily a zdálo se mu, že se Scannadio za chvíli pomaloučku zdvihne a zaškrtní ho.

Vroucí láska mu však stála po boku, přemohla všechny bojácné myšlenky a Alessandro, leže jako mrtvý, jal se očekávat, co se s ním bude dít.

Když se blížila půlnoc, vyšel ze svého domu Rinuccio, aby provedl to, co mu vzkázala paní jeho srdce. Krácel k hrobce a cestou ho napadlo mnoho všelijakých myšlenek, co by se mohlo přihodit. Že by se třeba mohl dostat s mrtvolou Scannadia na zádech do rukou

526

úřadů a že by pak mohl být jakožto černokněžník dosouzen na hranice, anebo že může vyvolat proti sobě hněv příbuzných, až se to dovědí. Takové a podobné věci ho napadaly a všechny ho zdržovaly od toho, aby šel k hrobce.

- Ale co! Mám říci ne hned při první věci, o kterou mě žádá tato urozená paní, kterou jsem tak miloval a miluji? A zvláště když tím mohu dosáhnouti její přízně? Ať třeba umřu, ale co jsem slíbil, do toho se pustím. - Tak došel až k hrobce a zlehýnka ji otevřel.

Alessandro zaslechl, že někdo otevírá, ale choval se tiše, ačkoli měl velký strach.

Rinuccio vešel dovnitř a v domnění, že bere mrtvolu Scannadiovu, popadl Alessandra za nohy, vytáhl ho ven, naložil si ho na záda a vydal se k domu urozené paní. Šel, neohlížeje se napravo či nalevo, a několikrát narazil tu na jeden, tu na druhý konec laviček, které stály na straně ulice. Noc byla tak tmavá a temná, že nemohl rozeznat, kudy jde.

Tak Rinuccio dorazil až k domu urozené paní, jež stála se svou služebnou u okna, aby viděla, jak Rinuccio přinese Alessandra, a byla už přichystána, jak oba pošle pryč, ale náhodou se právě v této ulici postavila městská stráž, aby si tu vyčíhala jednoho psance. Když slyšeli Rinucciovy kroky, biřici rychle odkryli lucernu, aby viděli, co podniknout a kam běžet, zařinčeli štíty a kopími a zvolali:

"Kdo tam?"

Rinuccio poznal stráž a bez dlouhého uvažování pustil Alessandra na zem a prchal pryč, co mu nohy stačily.

Alessandro však rovněž mžikem vyskočil a vzal nohy na ramena, přestože měl na sobě dlouhatánský nebožtíkův rubáš. Paní - díky světlu městské stráže - mohla znamenitě pozorovat Rinuccia s Alessandrem na zádech, a vidouc, že Alessandro je oblečen do Scannadiova rubáše, velmi se podívovala náramné srdnatosti jednoho i druhého. Když však viděla, jak Alessandro sletěl na zem a prchá, dala se ze všeho obdivu do velikého smíchu. Příhoda ji velmi rozradostnila a paní Francesca děkovala Bohu, že ji zbavil té přítěže; poté odstoupila od okna a odebrala se do světnice, a ona i služka se shodly na tom, že oba dva ji nepochybně velmi milují, když udělali - jak se ukázalo - to, co jim uložila. Zkormoucený Rinuccio, klnoucí osudu, se však po tom všem nevrátil domů; když městská stráž odešla, vypravil se do míst, kde shodil na zem Alessandra, a jal se s brucením po něm pátrat, aby mohl dokončit svůj úkol. Protože ho však nenašel, usoudil, že ho asi odnesla městská stráž, a celý nešťastný se vrátil domů.

527

Alessandro, jenž nepoznal, kdo ho nese, nevěděl, co počít, a zkormoucen svým neštěstím, vrátil se rovněž domů.

Když se ráno přišlo na to, že je hrobka Scannadiova otevřena, a nikdo Scannadia uvnitř neviděl, ježto ho Alessandro zašoupl do kouta, byla najednou celá Pistoja plná řečí a hlupci usuzovali, že Scannadia odnesli ďábli. Nicméně oba zamilovaní oznámili paní Francesce, co udělali a co do toho přišlo; oba se omlouvali, proč nemohli úplně splnit její příkaz, a oba žádali její přízeň a lásku. Paní však jim v příkré odpovědi dala na vědomost, že žádnému z nich nevěří a že nemíní pro ně nic udělat, protože nevykonali to, co od nich žádala. A tak se jich zbavila.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Abatyše ve spěchu a potmě vstane, aby přistihla jednu řeholnici s milencem v lůžku - jak jí bylo žalováno. A ježto sama meškala s knězem, zahalí si hlavu do jeho kalhot, domnívaje se, že si ji zahalila závojem. Obviněná si toho všimne a upozorní ji na to; je jí odpuštěno a může pobýt s milencem po libosti.

Filomena se již odmlčela, ale všichni ještě chválili nápad paní, jímž se zbavila těch, které nemilovala, a všichni naopak odsuzovali zbrklou smělost obou milovníků, jež nebyla láskou, ale bláznovstvím. Tu řekla laskavě královna Elise:

"Eliso, pokračuj."

A ta začala bez okolků vyprávět:

Nejmilejší paní, paní Francesca sice velmi moudře zapudila ty, kteří ji obtěžovali, jak zde už bylo řečeno, ale jedna mladá řeholnice, které pomohla Štěstěna, zapudila nebezpečí, jež se už na ni valilo, pouhou vtipnou narážkou. Jak víte, jde dosti takových, kteří jsou tuze hloupí, ale mistrují a kárají druhé. Jak seznáte z mého příběhu, potrestá je někdy osud po zásluze. To se přihodilo i jedné abatyši, jíž byla poslušností zavázána jeptiška, o níž vám musím vyprávět.

Vězte tedy, že v Lombardii byl klášter tuze proslulý svatostí a nábožností, v němž s jinými řeholnicemi žila dívka ze šlechtické krve,

528

obdařená podivuhodnou krásou; tato dívka jménem Isabetta přišla jednou k mříži, aby promluvila s jedním svým příbuzným, a tu se zamilovala do spanilého mladíka, jenž přišel s ním. Mladík viděl, že je překrásná, porozuměl touze v jejích očích v vzplanul k ní rovněž; setrvali však v lásce bez úspěchu dosti dlouhou dobu, i když se obapolně snažili, seč byli.

Posléze však za společného namáhání objevil mladík cestu, po níž mohl tajně chodit za svou řeholnicí; ona s tím byla srozuměna, a tak ji mladík navštívil nikoli jedenkrát, nýbrž mnohokrát k velké vzájemné radosti.

Když to trvalo již nějaký čas, došlo jedné noci k tomu, že jedna jeptiška spatřila mladíka, když odcházel od Isabetty, aniž si toho on či Isabetta všimli. Klášternice to sdělila ostatním a ty se zprvu uradily, že to na ni povědí abatyši, jež slula paní Usimbalda a podle soudu mnišek a každého, kdo ji znal, to byla výtečná a svatá žena; pak si však usmyslily - aby Isabetta nemohla zapírat -, že to uchystají tak, aby ji s mladíkem zastala abatyše sama. I mlčely o tom a tajně si rozdělily hlídky a stráže, aby ji přistihly.

Nuže, stalo se, že Isabetta, jež se neměla na pozoru a nic netušila, pozvala zase jedné noci mladíka k sobě, což ostatní, ježto za nimi slídily, ihned zvěděly. A když se jim zdálo, že nadešla příhodná chvíle, neboť už byla pozdní noc, rozdělily se do dvou houfů; jeden hlídal u dveří Isabettiny cely a druhý pádil do komůrky abatyše. Tam řeholnice zaklepalý na dveře, a když se abatyše ozvala, oznámily:

"Vstávejte, paní naše, povstaňte okamžitě, objevily jsme, že Isabetta má v cele nějakého mladíka."

Abatyše trávila tu noc ve společnosti nějakého kněze, jež si často dávala k sobě přinášet v truhlici. I jaly ji obavy, když to vyslechla, aby jeptišky z přílišného spěchu či z přílišné zvědavosti nevyrazily dveře, dřív než je otevře, pročež spěšně vstala a oblékla se potmě, jak nejlépe dovedla; ale v domnění, že si bere skládaný závoj, jenž se nosí na hlavě a jmenuje se žaltář, popadla kněžovy kalhoty a měla tak naspěch, že nepostřehla, že si je přehodila přes hlavu místo závoje. Nato vyšla z cely, rychle za sebou zavřela a děla:

"Kde je ta Bohem prokletá?"

A společně s ostatními, jež byly tak rozpálené a tak dychtily zastihnout Isabettu při činu, že ani nepostřehly, co má abatyše na hlavě, dorazila ke dveřím cely, které s pomocí ostatních vyvrátila, načež všechny vběhly dovnitř a na lůžku našly oba milence v objetí. Oba byli z té nenadále události tak ustrnutí, že ani nevěděli, co mají dělat, a ani se nehnuli.

529

Abatyše nařídila, aby řeholnice hříšníci bez okolků chytily a odvedly do kapituly.

Mladík se vzpamatoval, oblékl se a jal se čekat, jaký konec to všecko vezme; měl v úmyslu provést řeholnicím nějaký kousek v případě, že by něco udělaly novice, a odvést ji pak s sebou.

Abatyše zaujala za přítomnosti všech jeptišek, jež upínaly oči pouze na provinilou, místo ve shromáždění a jala se jí spílat takovými jmény, jaká by žádná ženy nikdy nevyslovila. A že prý řeholnice svým mrzkým a hanebným konáním poskvrnila svatost a dobrou pověst kláštera, a což jestli se to dovědí lidé venku, a k spílání připojila největší hrozby. Jeptiška se hanbila a strachovala, neboť cítila své provinění - ale mlčela, ježto nevěděla, co má odpovědět, čímž vzbudila soucit ostatních.

Když abatyšino povídání nebralo konce, přišlo novice zdvihnout oči a tu užířela to, co měla abatyše na hlavě, i tkaničky, které jí visely dolů.

Ježto seznala, co to je, dodala si odvahy a děla:

"Ctihodná matko, Bůh vám pomáhej, upravte si čepec a pak mi vyprávějte, co vám bude libo."

Abatyše, jež nepochopila, oč jde, pravila:

"Jaký čepec, ženská darebná! Ty se odvažuješ ještě vtipkovat? Myslíš, že tvůj skutek zde připouští nějaké žerty?"

I pravila dívka znovu:

"Ctihodná matko, prosím vás, abyste si zavázala čepec; pak mi povězte, co vám bude libo."

Tu pozdvihly klášternice zraky k představené, a když si ctihodná matka sáhla na hlavu, pochopily všechny, proč tak Isabetta mluví. Abatyše pak, jsouc přistižena při téměř skutku jako řeholnice a vidouc, že se nedá ututlat to, co spatřily všechny, obrátila a hned začala mluvit jinak, než mluvila na začátku. Posléze došla k závěru, že není možno bránit se pokušení těla, pročež ať si každá potají popřává, kdy může, jak tomu bylo až dosud.

Nato propustila dívku, vrátila se na lože ke svému knězi a Isabetta ke svému milenci, jež si potom ještě mnohokrát pozvala navzdory těm, jež jí záviděly. Ty ovšem, ježto byly bez citelů, sháněly si pak tajně štěstí, jak nejlépe dovedly.

530

PŘÍBĚH TŘETÍ

Mistr Simon na naléhání Bruna, Buffalmacca a Nella namluví Calandrinovi, že je těhotný; ten jim dá na léky kapouny a peníze a posléze se uzdraví bez porodu.

Když Elisa dokončila svůj příběh a všichni vyslovili díky Bohu za to, že se mladá řeholnice dostala šťastně z drápů závistivých družek, přikázala královna Filostratovi, aby pokračoval. Ten, nečekaje na další vybízení, začal vyprávět: Neotesaný sudí z Marek, o němž jsem vám včera vyprávěl, překrásné paní, mi zahnal z jazyka jeden příběh o Calandrinovi, který jsem vám chtěl povědět. O Calandrinovi a jeho družích bylo sice už mnoho řečeno, nicméně to, co se o něm vypráví, nemůže než rozmnožit veselí, a proto vám přece jen povím onen příběh, který jsem měl včera na mysli.

Bylo už dříve jasné řečeno, kdo to byl Calandrino a ti druzí, o nichž budu v tomto příběhu vyprávět, a proto se už o tom nebudu zmiňovat a rovnou vám řeknu, že se přihodilo, že Calandrinovi umřela jedna teta a zanechala mu dvě stě lir na hotovosti. Calandrino proto hned začal hovořit o tom, že si koupí nějaký statek, a vstoupil do jednání se všemi dohazovači v celé Florencii, jako by měl deset tisíc zlatáků na výdaje. Každé jednání ovšem ihned ztroskotalo, sotvaže se začalo mluvit o částce požadované za statek.

Bruno a Buffalmacco o tom všem věděli a často Calandrinovi říkali, že by učinil líp, kdyby se šel s nimi vyrazit, než aby běhal za koupí pozemku jako za míčem. Ale ani tak ho nemohli nikdy přimět k tomu, aby je aspoň jednou pohostil.

Jednoho dne si na to zase naříkali, a protože se k tomu nachomýtl jeden jejich druh, jenž slul Nello a byl rovněž malíř, jali se všichni tři uvažovat, jak by se poměli na útraty Calandrinovy, a bez prodlení se domluvili, jak si budou počínat, takže nazítří ráno, když vyšel Calandrino z domu, postavili se na číhanou, a sotva Calandrino ušel kousek cesty, už mu šel naproti Nello a pravil:

"Dobrý den, Calandrino!"

Calandrino odpověděl, aby i jemu dopřál Bůh dobrého dne i roku.

Nello se s ním však na chvíli zastavil, začal si prohlížet jeho tvář, ale tu už se ho Calandrino zeptal:

"Co si mě tak prohlížíš?"

531

Nello mu pravil:

"Necítil jsi dnes v noci nic? Zdá se mi, že nejsi ve své kůži."

Calandrino byl hned nejistý a děl:

"Běda - a co se ti zdá, že mi je?"

Nello řekl:

"Ale proto ti to neříkám. Zdá se mi jen, že jsi nějak jiný. Ale snad to nic není."

A nechal ho jít dál.

Calandrino sice necítil zloha nic, nicméně pokračoval v cestě, jat neblahým tušením. O kus dál na něho číhal

Buffalmacco, a když viděl, že Calandrino odchází od Nella, pozdravil ho a zeptal se, zda se cítí dobře.

Calandrino odvětil:

"Nevím, ale zrovna teď mi říkal Nello, že mu připadám celý změněný. Snad mi nic není?"

Buffalmacco děl:

"Líp by bylo, kdyby ti bylo něco než tohle nic, vypadáš jako poloviční mrtvola." Calandrinovi už se zdálo, že ho zachvátila horečka.

Vtom však ho chytil Bruno, a než mohl Calandrino promluvit, řekl:

"Jak to vyhlížíš, Calandrino? Vypadáš víc mrtvý než živý. Co ti je?"

Když Calandrino slyšel, že každý z nich zpívá stejnou písničku, měl za naprosto nezvratné, že je nemocen. A celý vyplašený se ptal:

"Co mám dělat?"

Bruno prohlásil:

"Podle mého by ses měl vrátit domů, lehnout si, pořádně se přikrýt a poslat svou moč mistru Šimonovi, který je naším dobrým přítelem, jak víš. Ten ti hned řekne, co máš dělat; my tě teď doprovodíme domů, a bude-li třeba něco udělat, postaráme se o to."

A když se k nim přidal i Nello, zavedli ho domů, kde Calandrino vstoupil celý uondaný do světnice a pravil manželce:

"Pojď a pořádně mě přikryj, cítím, že je mi velmi zle."

Nato ulehl a poslal po služce svou moč mistru Šimonovi, jenž byl právě ve svém krámě U Melounu na starém trhu.

Bruno zatím řekl druhům:

"Vy tady zůstaňte a já se půjdu zeptat, co říká lékař, a bude-li třeba, přivedu ho sem."

"Ach milý příteli," řekl na to Calandrino, "běž tam, běž a přijď mi říci, jak to se mnou vypadá, protože cítím v sobě něco a nevím co."

532

Bruno dorazil k mistru Šimonovi dřív než služebná s močí a pověděl mu, co se stalo, takže když přišla služebná, mistr prohlédl moč a služebně řekl:

"Běž a pověz Calandrinovi, aby se držel pěkně v teple, že k němu hned přijdu a řeknu mu, co mu je a co má dělat." Služebná věc vyřídila a netrvalo dlouho, už tu byl mistr s Brunem, sedl si k nemocnému, přezkoumal mu tep a za chvíli v přítomnosti jeho manželky pravil:

"Podívej se, Calandrino, říkám ti to jako příteli, není ti nic krom toho, že jsi těhotný."

"Běda, Tesso, to jsi mi udělala ty, protože nechceš držet jinak, než když jsi navrch. Já ti to dobře říkal."

Paní Tessa byla velmi cudná, i zrudla studem, jedva vyslechla manželova slova, sklonila hlavu a beze slova vyšla ze světnice.

Calandrino však nepřestával hořekovat a hovořil:

"Běda mně nešťastnému! Co si počnu? Jak to dítě porodím? Kudy ze mne vyjde? Už vidím, že zahynu na vášnivost své ženy. Kéž ji Bůh zkormoutí tak, jako já bych chtěl být veselý. Kdybych byl zdrav, jako nejsem, vstal bych a tak bych ji ztloukl, že bych ji rozmlátil napadrt'. Ale dobře se mi stalo, protože jsem ji neměl nechat, aby na mne lezla. Na mou duši, jestli se z toho dostanu, ať si třeba umře na ty své choutky."

Bruno, Buffalmacco a Nello měli sto chutí vybuchnout smíchy, když slyšeli Calandrinova slova, ale drželi se, jen mistr Šimpanz se smál na celé kolo, že by mu bylo možno všechny zuby trhat. Když to však trvalo už hezkou chvíli a Calandrino pořád žádal lékaře a prosil ho, aby mu proti tomu poskytl nějakou radu a pomoc, řekl mu mistr:

"Calandrino, nechci, aby ses trápil, a buď Bohu chvála, že jsme případ zpozorovali tak brzy; nedá to mnoho práce a za několik dní tě toho zbavím; bude to však něco stát."

Calandrino řekl:

"Běda, mistře milý, učiň tak pro lásku boží. Mám tu dvě stě lir, za něž jsem chtěl koupit statek; je-li to však třeba, vezměte je všechny, jen ať nemusím rodit, protože nevím, jak bych to udělal. Slýchám, že ženy dělají veliký rámus, když mají rodit, přestože mají dost místa, kudy to učinit. Já však bych měl asi takové bolesti, že bych na něm myslím zahynul ještě dřív, než bych porodil."

Lékař mu pravil:

"Nelam si tím hlavu, dám ti připravit dobrý a lahodný destilovaný nápoj, který budeš pít; za tři dny se to všechno v tobě rozpustí a ty

533

budeš zdravější než ryba; příště se však snaž být chytřejší, ať zase nevletíš do takového hlouposti. Pro tuto tekutinu potřebujeme tři páry pěkných a tučných kapounů a na ostatní věci, které jsou k tomu třeba, dáš tady někomu pět lir, aby je mohl koupit a přinést mi je do krámu. Zítřka ráno pak ti ve jménu božím pošlu ten destilovaný nápoj a ty ho budeš pít pořádnou sklenicí na jedno napití."

Calandrino vyslechl tato slova a děl:

"Milý mistře, všechno teď záleží na vás."

Dal Brunovi pět lir a peníze na tři páry kapounů a prosil je, aby mu prokázali tu službu a podjali se této namáhavé práce. Lékař odešel, dal připravit trochu světlé tekutiny a poslal ji Calandrinovi.

Bruno pak koupil kapouny a ostatní věci potřebné k hostině a snědl je s lékařem a s ostatními druhy.

Calandrino pil po tři dny světlou tekutinu; po třech dnech k němu přišel lékař se svými druhy, ohmatal mu tep a řekl:

"Calandrino, jsi zcela vyléčen. Už dnes můžeš jít za svými záležitostmi a nemusíš být doma."

Calandrino vesele vstal, odešel za svými záležitostmi, a s kým se potkal, každému vypravoval - nešetřil chválou - o pěkném léčení, jež podstoupil u mistra Simona, který ho během tří dnů bez obtíží zbavil těhotenství.

A Bruno, Buffalmacco a Nello byli spokojeni, jak důmyslně se jim podařilo přelstít lakomého Calandrina, ačkoli monna Tessa věc nakonec prohlédla a dlouho se na manžela z té příčiny hněvala.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Cecco, syn messera Fortarriga, prohraje v Buonconventu vše až na košili, ba i peníze Cecca, syna messera Angiulieriho; jen v košili se pak rozběhne za Angiulierim, křičí, že jím byl okraden, a za pomoci vesničanů ho obere.

Oblékne si pak jeho šat, vsedne na jeho oře, odjede a nechá Angiulieriho v košili.

Celá společnost přijala s ohromným smíchem slova, jež řekl Calandrino své manželce; když se však Filostrato odmlčel, začala na přání královny vypravovat Neifile.

534

Vzácné paní, kdyby nebylo obtížnější ukazovat druhým rozum a své ctnosti než hloupost a chyby, nemuseli by se lidé namáhat přitahováním uzdy svým slovům. To se dokonale projevilo na hlouposti Calandrina, jenž přece neměl nijak zapotřebí - chtěl-li vyléčit neduh, v nějž ve své prostoduchosti věřil - odhalovat před veřejností tajné slasti své paní. Tato věc mi však připomněla i něco zcela opačného - totiž to, jak zlomyslnost jednoho nabyla vrchu nad moudrostí druhého k jeho velké škodě a hanbě, a budu vám tedy o tom vyprávět.

Neuplynulo ještě mnoho let od té doby, co v Sieně žili dva muži, kteří už byli v letech a z nichž se každý jmenoval Cecco. Jeden byl synem messera Angiulieriho a druhý messera Fortarriga, a ačkoli se navzájem lišili svými povahami, v jednom si byli podobní, že totiž oba nenáviděli své otce, ba notovali si v tom tak, že se z nich stali přátelé a bývali pak často pospolu.

Angiulieri byl hezký, krásný muž pěkných mravů; měl však dojem, že se mu z peněz, které dostává od otce, v Sieně špatně žije, a proto když uslyšel, že do Marky anconské přijel jako papežský legát jakýsi kardinál, který mu velmi přál, rozhodl se, že se k němu vydá, domnívaje se, že si tím své postavení zlepší. Pověděl o tom otci a domluvil si s ním, že dostane najednou tolik, kolik měl dostat za šest měsíců, aby se mohl obléci, koupit si koně a důstojně odjet.

Hledal také někoho, koho by mohl vzít s sebou jako sluhu, což se doslechl Fortarrigo, který byl mžikem u Angiulieriho a jal se ho prosit, jak dovedl nejlépe, aby ho Angiulieri vzal s sebou, že mu bude dělat sluhu a štolbu a vůbec všechno a že za to nebude chtít jiný plat než jídlo a byt. Angiulieri mu odpověděl, že ho s sebou nevezme ne proto, že by ho neuznával schopným k jakékoli službě, ale protože hraje a krom toho se občas opíjí. Fortarrigo mu na to řekl, že by se určitě vystříhal toho i onoho, a dušoval se tolik přísahami a tolik prosil, až Angiulieri nakonec ustoupil a řekl, že souhlasí.

Tak se jednoho rána oba vydali na cestu a na oběd dorazili do Buonconventu. Angiulieri tam poobědval, a protože bylo velké parno, dal si v hospodě připravit lůžko, za pomoci Fortarriga se vysvlékl, šel spát a Fortarrigovi řekl, aby ho úderem třetí hodiny vzbudil.

Když Angiulieri usnul, šel Fortarrigo nahoru do krčmy, kde nejdříve trochu popil a pak se dal s několika lidmi, kteří tam byli, do hry - jenže ti ho zakrátko obrali o těch několik haléřů, které vlastnil, a pak ho ještě obehrali o veškerý šat, který měl na sobě. Fortarrigo to však chtěl dostat zpátky - i zaskočil si tak jak byl, v košili,

535

do světnice, kde spal Angiulieri, a když viděl, že tvrdě spí, vzal mu z měšce všechny peníze, které tam měl, vrátil se ke hře, ale prohrál zase všechno jako předtím.

Když se Angiulieri probudil, vstal, oblékl se a sháněl se po Fortarrigovi - ale ten nebyl k nalezení: Angiulieri proto usoudil, že spí někde v koutě opilý, jak mívával ve zvyku, a rozhodl se, že ho tu nechá. Dal proto osedlat svého koně, naložit naň zavazadla a chystal se, že si najme nového sluhu v Corsignanu. Když však chtěl při odchodu zaplatit hostinskému, nenašel peníze; povstal z toho veliký tartas a v celém domě hostinského zavládl zmatek, protože Angiulieri prohlásil, že byl okraden, a hrozil, že dá všechny sebrat a odvést do Sieny. A hle, tu přichází v košili Fortarrigo, který jde vzít Angiulierimu šaty, jako to udělal s penězi. Když spatřil Angiulieriho přichystaného na cestu, pravil:

"Co to má znamenat, Angiulieri? To už musíme odcestovat? Počkej trochu, ve chvíli te bude jeden člověk, který má v zástavě můj kabátec za třicet osm soldů. Jsem jist, že mi ho vrátí za pětatřicet, když se mu hned zaplatí."

Ještě během rozhovoru přišel kdosi, jenž ujistil Angiulieriho, že jeho peníze mu vzal Fortarrigo, a ukázal mu částku, kterou Fortarrigo prohrál. To Angiulieriho rozzlobilo na nejvyšší míru, převelice Fortarrigovi nadal, a kdyby se nebyl bál více lidí než Boha, byl by si to s ním vyřídil. Hrozil mu tedy jen, že ho dá pověsit za hrdlo nebo odsoudit v Sieně na šibenici, a vsedl na koně.

Fortarrigo však mluvil dál, jako by byl Angiulieri mluvil v někomu jinému:

"Ech co, Angiulieri, nechme teď takovýchto řečí, protože to není k ničemu, a přemýšlejte o tomhle: dostaneme jej za pětatřicet soldů, když zaplatíme hned; zdržíme-li se tu do zítřka, bude stát neméně než třicet osm soldů, to jest právě tolik, kolik mi mi půjčil. Udělal mi tu laskavost, protože jsem vsadil podle jeho rady. Tak co bychom si nevydělalí tři soldy?"

Angiulieri, slyše tato slova, byl všecek zoufalý, zvláště když viděl, jak na něho hledí všichni kolemstojící; zdálo se mu, že jsou přesvědčeni, že Fortarrigo neprohrál Angiulieriho peníze, nýbrž že si Angiulieri přivlastňuje peníze, jež patřily Fortarrigovi, a proto řekl:

"Co je mi do tvého kabátce? Ať tě pověsí za hrdlo, protože jsi mě nejenom okradl a prohrál mé peníze, ale ještě mě zdržuješ v odjezdu a tropíš si ze mne šašky."

Fortarrigo však stál strnule, jako by se ho Angiulieriho slova netýkala, a hovořil:

536

"Ach, proč mi nedopřeješ vydělat si tři soldy? Myslíš, že ti je nevrátím? No tak, udělej to, jestli ti na mně záleží. Nač máš takový spěch? Do večera ještě klidně dojedeme do Torrenieri. No tak, vytáhni váček! Věř mi, že bych takový kabátec, který by mi tak pěkně padl, nenašel, i kdybych prohledal celou Sienu. Vidíš, a co bys tomu řekl, já mu jej přenechal za třicet soldů. A on má zatím cenu čtyřicet nebo ještě víc, takže mě poškozujete dvojnásob."

Když Angiulieri viděl, že ho Fortarrigo okradl, a ještě ho zdržuje takovými řečmi, byl převelice roztrpčen; neodpověděl mu proto, otočil koně a vydal se na cestu do Torrenieri.

Fortarriga však posedla tak vychytralá zlomyslnost, že se vydal pěšky za ním, tak jak byl v košili, a pronásledoval ho dobré dvě míle; přitom stále prosil o kabátec, až Angiulieriho omrzelo poslouchat ty dotěrnosti a pobídl koně. Tu však Fortarrigo spatřil daleko před Angiulierim na poli blízko cesty sedláky a začal na ně křičet za všech sil:

"Chyťte ho, chyťte ho!"

Sedláci usuzovali, že ten, co běží vzadu v košili a křičí, byl okraden, i postavili se - ten s rýčem, onen s motykou - Angiulierimu do cesty, zastavili ho a zadrželi.

A než jim Angiulieri stačil říci, kdo je a co se stalo, už tu byl zlobně se tvářící Fortarrigo a řekl:

"Nevím, proč už tě nezabíjím, ty zrádný zloději, prchající s mými věcmi."

Pak se obrátil k vesničanům a pravil:

"Podívejte se, pánové, v takovémhle úboru mě nechal v hostinci, když předtím prohrál všechny své věci. Dá se opravdu říci, že díky Bohu a vám dostanu zpět aspoň tohle. Nikdy vám to nezapomenu."

Angiulieri sice vyprávěl opak toho, co říkal Fortarrigo, ale nikdo ho neposlouchal.

Fortarrigo ho za pomoci sedláků stáhl z koně na zem, svlékl ho, oblékl si jeho šat, vsedl na koně, nechal tu Angiulieriho v košili a bosého, načež se vrátil do Sieny, kde všude vyprávěl, že koně i šaty vyhrál nad Angiulierim.

Angiulieri, jenž se považoval za boháče, když jel ke kardinálovi, vrátil se chud a v košili do Buonconventu. Hanbil se a neodvažoval se putovat takto nazpátek do Sieny; vypůjčil si proto šat a na herce, na níž předtím jel Fortarrigo, dorazil

ke svým příbuzným do Corsignana, u nichž si pobyl tak dlouho, dokud mu otec znovu nepomohl. Tak Fortarrigova zlomyslnost překazila dobrý úmysl Angiulieriho, i když si později Angiulieri našel čas a příležitost, aby ji ztrestal.

537

PŘÍBĚH PÁTÝ

Calandrino se zamiluje do lehké holky, načež mu Bruno udělá amulet, kterým se stačí holky jen dotknout a ona půjde za Calandrinem jako ovečka. Calandrina však při tom přistihne manželka a on má s ní pak přetěžkou a mrzutou hádku. Když Neifile dovyprávěla svůj nedlouhý příběh, který společnost přešla bez přílišného smíchu a poznámek, obrátila se královna k Fiammettě a přikázala jí, aby pokračovala. Fiammetta vesele odvětila, že to ráda učiní, a začala vyprávět: Urozené paní, jak jistě asi víte, nebylo ještě nikdy o něčem tolik povezeno, aby se o tom nedalo říci ještě více zajímavého, jen když si ten, kdo chce mluvit, dovede k tomu vybrat patřičné místo a čas. A proto uvážím-li, proč jsme tady (totiž abychom se radovaly a kratochvilně povyrážely a pro nic jiného), myslím, že všechno, co nám může radost a kratochvili skýtát, je tu na svém místě. A třebaže se o tom už tisíckrát mluvilo, hovořit o tom znovu musí jen působit potěšení.

Vyprávěli jsme si tu o Calandrinových činech už několikrát - ježto však jsou všechny žertovné, jak tu před chvílí řekl Filostrato, opovazuji se přidat vám k těm předchozím ještě jeden příběh; kdybych se chtěla nebo kdybych se byla bývala chtěla odchýlit od skutečnosti, byla bych jej dovedla sestavit a vyprávět s jinými jmény, ale odklon od pravdy při vyprávění věcí, jež se skutečně staly, připravuje posluchače o zábavu, a proto vám příběh povím, opírajíc se o svrchu uvedené důvody, přiměřeným způsobem.

Náš občan a bohatý muž Niccolo Cornacchini měl kromě jiných majetků i usedlost v Cameratě, kde si dal postavit důstojný a pěkný zámček, a domluvil se s Brunem a Buffalmaccem, že mu jej celý vymalují. Ti vzali s sebou ještě Nella a Calandrina, protože bylo mnoho práce, a pustili se do díla.

V záměčku bylo sice v některých světnicích lůžko a jiné potřebné věci, nicméně přebývala tam pouze stará služebná jakožto správce domu; a protože tu už žádná jiná rodina nebydlela, mívá syn řečeného Niccoly, jenž se jmenoval Filippo a byl mladý a neženatý, ve zvyku přivést si sem občas nějakou ženskou pro své potěšení, pozdržet se tu s ní den či dva a pak ji poslat pryč.

Tak se také jednou stalo, že si sem přivedl jednu, jež se jmenovala

538

Niccolosa; jakýsi darebák jménem Mangione ji vydržoval v jednom domě v Amaldoli a půjčoval ji k jízdě. Niccolosa byla hezké postavy, dobře oblečená a na to, čím se zabývala, velmi způsobná a hezkého chování. Jednoho dne vyšla kolem poledního ze světnice jen tak v bílé spodničce s vlasy obtočenými kolem hlavy a šla si umýt ke studni na dvoře záměčku ruce a obličej. Tu se stalo, že sem přišel i Calandrino pro vodu a přátelsky ji pozdravil. Niccolosa mu odpověděla a začala si ho prohlížet, ovšem proto, že Calandrino byl pro ni nový člověk, a ne z nějakého zálibení. Calandrino si zase začal prohlížet ji, a protože se mu zdálo, že je hezká, jal se shánět záminku, aby se hned nemusel vrátit s vodou k přátelům.

Ježto však Niccolosu neznal, neosmělil se ji oslovit a ta, když postřehla, že si ji Calandrino prohlíží, začala si z něho dělat dobrý den; podívala se na něho rovněž několikrát a několikrát si zlehka povzddechla, což způsobila, že se do ní Calandrino v té chvíli zamiloval a nehnul se ze dvora dřív, dokud Filippo nezavolal Niccolosu do světnice.

Calandrino se vrátil k dílů a nedělal nic jiného, než vzdychal, čehož si všiml Bruno; a protože ho nespouštěl z očí a měl náramnou zábavu z toho, co Calandrino dělal, řekl mu:

"Co tě čert bere, příteli Calandrino? Nic neděláš a jen vzdycháš!"

Calandrino mu děl:

"Příteli, kdybych měl někoho, kdo by mi pomohl, bylo by mi dobře."

"Jak to?" pravil Bruno.

Calandrino pravil:

"Ale nesmí se to nikomu povídat! Tam dole je jedna dívka krásnější než víla a ta se do mne tak zamilovala, že bys žasl. Spatřil jsem ji zrovna, když jsem šel pro vodu."

"A já," řekl Bruno. "Dej pozor, aby to nebyla Filippova manželka!"

Calandrino prohlásil:

"Myslím, že to jeho manželka je, protože na ni volal a ona šla za ním do světnice. Ale co na tom? V tomhle bych ošulil i Krista, copak teprve Filippa! Musím ti říci, brachu, pravdu: líbí se mi tak, že ti to ani nedovedu povědět."

Tu řekl Bruno:

"Příteli, já vyslídím, kdo to je, a jestli je to Filippova manželka, zařídím ti to dvěma slovy, protože se s ní tuze dobře znám. Ale jak to udělat, aby se to nedověděl Buffalmacco? Nemohu s ní mluvit, aby on při tom nebyl."

539

Calandrino pravil:

"O Buffalmacca mi nejde, ale na Nella musíme dávat pozor, je příbuzný s Tessou a všechno by nám překazil."

"To máš pravdu," odvětil Bruno, jenž dobře věděl, kdo je ta dívka, protože ji viděl, když přišla, a také Filippo mu o ní pověděl - pročež vyčkal, až Calandrino poodejde od práce podívat se zase po té dívce, řekl všechno jak Buffalmaccovi, tak Nellovi - a všichni se potají domluvili, co dělat s Calandrinovým zamilováním.

Když se pak Calandrino vrátil, Bruno mu tiše řekl:

"Viděls ji?"

Calandrino odvětil:

"Ach, viděl, to bude moje smrt."

Bruno mu řekl:

"Půjdu se tedy podívat, zda je to ta, kterou myslím, a bude-li to ona, nech mě jednat."

Sestoupil dolů, vyhledal Filippa a Niccolosu a řádně jim pověděl, jaký je Calandrino, co mu vyprávěl, a umluvil s nimi, co bude každý z nich říkat a dělat, aby se pobavili na účet Calandrinova zamilování. Pak se vrátil a řekl Calandrinovi:

"Jde to dobře, je to ona, musíme proto postupovat velice obezřele, aby to Filippa nepostřehl, jinak by nás neomyla voda z celého Arna. Co však chceš, abych jí vyřídil, jestli se mi s ní podaří promluvit?"

Calandrino odvětil:

"Hrome! Nejdřív jí řekni, že jí přeju tisíc měřic toho, po čem bývají ženské v tom, a potom jí řekni, že jsem jí k službám, jestli by něco nechtěla. Rozumíš mi?"

Bruno řekl:

"Rozumím, nech mě jednat."

Když nadešla hodina večere a oni nechali práce, sešli všichni do dvora, kde byl také Filippa a Niccolosa, kteří tu chvilku s nimi pobýli, aby Calandrina popohnali. A tu se začal Calandrino dívat na Niccolosu a tropil přitom takové kousky, že by si jich byl povšiml i slepý. Ona zase dělala vše, co ho mohlo - podle jejího soudu - pořádně rozohnit, a dělala si z jeho chování dobrý den, jak ji Bruno navedl. Filippa a Buffalmacco se mezitím spolu s ostatními tvářili, jako by si povídali, a předstírali, že nepozorují, co se děje.

K velkému Calandrinovu žalu však Filippa a Niccolosa za chvíli odešli, načež Bruno, vida je odcházet k Florencii, pravil Calandrinovi:

"Na mou duši, ty jsi na ni zapůsobil jako slunce na sníh. Při těle božím, kdyby sis přinesl ještě kytaru a trošku při ní zazpíval ty své

540

zamilované písničky, dohnal bys ji k tomu, že by k tobě skočila z okna."

"Myslíš?" řekl Calandrino. "Myslíš, že bych si ji sem měl přinést?"

"To se ví," odpověděl Bruno.

Calandrino mu na to řekl:

"Vidíš, tys mi dneska nevěřil, když jsem ti to říkal. Já opravdu, brachu, pozoruji, že dokáží dělat, nač si vzpomenu a co jiný nedokáže. Nu - byl by někdo jiný svedl to, aby se do něho zamilovala takováhle pěkná žena, jako je tahle? To by nedokázali ani ti mladí hejsci, co chodí celý den sem a tam a ani za sto let se k ničemu nedostanou. Teď však mě spatříš taky trošku s kytarou - a to uvidíš hru! Nemysli si, že jsem tak starý, jak se ti zdám, a ona to dobře postřehla. A to ještě nic není, to ještě pozná, až se jí dostanu na kobyliku! Při pravém těle Kristově, já ji tak zfanfrním, že za mnou bude běhat jako pejsek."

"Ty ji určitě slupneš," pravil Bruno. "Jako bych tě už viděl, jak hlodáš těmi svými řídkými zuby ta červená ústa a ty tváře jako růže a nakonec ji hltáš se vším všudy."

Calandrinovi bylo po těchto slovech, jako by se už všechno stalo skutečností, i prozpěvoval si a poskakoval tak bujně, že si div nohu nezlomil.

Na druhý den si přinesl kytaru a k náramnému veselí celé společnosti zapěl při ní několik písní. Krátce a dobře dostal se do takového varu, že chtěl Niccolosu neustále vidět, vůbec nepracoval a tisíckrát za den pádil tu k oknu, tu ke dveřím, tu do dvora, aby ji spatřil, neboť Niccolosa mu k tomu podle Brunova návodu dávala dobrou příležitost.

Bruno jí nosil Calandrinovy vzkazy a přinášel mu je zase od ní; když tu nebyla, což se stávalo často, nosil mu od ní dopisy, v nichž mu Niccolosa dělala veliké naděje na splnění jeho přání a vysvětlovala mu, že nyní je doma u svých rodičů, kde ji ovšem nemůže vidět.

Měli v tom ovšem prsty Bruno a Buffalmacco, kteří se tímto způsobem znamenitě bavili na Calandrinův účet a čas od času se dávali obdarovat - jako že si to ona přeje - hřebenem ze slonoviny nebo zase sáčkem či nožíkem a takovýmihle tretkami a přinášeli mu za to prstýnky z kočičího zlata, jež neměly žádnou cenu; Calandrino však z nich měl převelikou radost. Krom toho ovšem dostávali od Calandrina dobré svačiny a ještě jiné dárky, aby podporovali jeho počínání.

Když mu takto věšeli bulíky na nos dva měsíce, aniž pro něho něco podnikli, Calandrino nahlédl, že se práce tady chýlí ke konci a že by se mu až zde skončí práci, už nenaskytla příležitost k naplnění

541

jeho lásky, začal tedy tuze naléhat na Bruna a pobízet ho, pročez se Bruno domluvil s Filippem a s ní, když sem zase přišla, co udělají, a potom řekl Calandrinovi:

"Podívej se, brachu, ta ženská mi nejméně tisíckrát slíbila, že udělá, co budeš chtít, ale nikdy neudělá nic, ba zdá se mi, že tě vodí za nos. A když tedy nesplní, co slíbila, přinutíme ji k tomu, ať chce nebo nechce - přeješ-li si to ovšem ty."

Calandrino odvětil:

"To se ví, pro lásku boží, udělej to hned!"

Bruno pravil:

"Budeš mít odvahu dotknout se jí amuletem, který ti dám?"

Calandrino děl:

"Ovšemže ano."

"Nuže," řekl Bruno, "přines mi kus pergamenu, živého netopýra, tři zrnka kadidla a posvěcenou svíčku a nech mě

jednat."

Calandrino trvalo celý večer, než se mu podařilo chytit do pasti netopýra; nakonec ho však přece jen chytil a s ostatními věcmi ho odnesl Brunovi. Ten se uchýlil do světnice, napsal na pergamen nějaké klikyháky, pergamen mu odevzdal a řekl:

"Calandrino, dotkneš-li se jí tímto listem, pak věz, že Niccolosa půjde v té chvíli za tebou a udělá, co budeš chtít.

Vydá-li se proto dnes někam Filippo, snaž se k ní nějak dostat, dotkni se jí a jdi s ní do slaměné boudy, co stojí tamhle stranou, protože to je k tomu nevhodnější místo, ježto tam nikdy nikdo nepřijde. Uvidíš, že tam půjde - a až tam bude, snad víš, co máš dělat."

Calandrino byl v té chvíli nejveselejší člověk pod sluncem; popadl lejstro a řekl:

"Brachu, nech to na mně!"

Nello, před nímž se měl Calandrino na pozoru, měl z Calandrinova počínání potěšení jako družá a táhl s nimi v tomto šprýmu za jeden provaz. Vydal se proto do Florencie, jak mu Bruno nakázal, za Calandrinovou ženou a řekl jí:

"Tesso, ty si ještě pamatuješ, kolik ran ti uštědřil Calandrino bez příčiny tenkrát, jak přišel s těmi kameny od Mugnonu, a proto si myslím, že bys mu to měla oplatit; jestli to neuděláš, nepovažuj mě už ani za příbuzného, ani za přítele. On se tam zamiloval do nějaké ženské a ta je tak ničemná, že se s ním často zavírá. Nedávno se zase umluvili, že se sejdou, proto chci, abys tam přišla, dopadla ho a pořádně ho potrestala."

Jak tohle Calandrinova manželka uslyšela, vzala to vážně, vyskočila a spustila:

542

"No počkej, ty lumpe, tak ty mi děláš tohle? Při kříži božím, tohle ti tak hladce neprojde."

Vzala plášť a v doprovodu mladé služičky se vydala s Nellem co nejrychlejším krokem na cestu. Už z dálky ji spatřil Bruno, a proto řekl Filippovi:

"Hele, náš přítel už je tady."

Filippo tedy hned zašel tam, kde pracoval Calandrino s ostatními, a řekl:

"Mistři, musím nakvap do Florencie, pracujte pilně."

Pak odešel a co nejrychleji se schoval na místě, kde ho nikdo nemohl spatřit, aby viděl, co bude Calandrino dělat.

Ten, když usoudil, že je Filippo už dost daleko, sešel na dvůr, kde našel Niccolosu samotnou, i dal se s ní do řeči, a ta, protože dobře věděla, co má dělat, chovala se k němu tentokrát přátelštěji než obvykle. Vtom se jí Calandrino dotkl amuletem, a sotva to udělal, beze slova se otočil a zamířil k slaměné boudě. Niccolosa šla za ním, a sotvaže byla uvnitř, zavřela dveře, objala Calandrina, povalila ho na zem pokrytou slámou a obkročmo si na něho sedla. Ruce mu držela na ramenou, čímž mu nedopřála, aby se mohl přitisknout k její tváři, dívala se na něho, jako by zmlírala touhou, a říkala mu: "Ó můj sladký Calandrino, ty srdce mého těla, duše má, mé všecko, mé útočiště, jak dlouho jsem toužila po tom, abych tě získala a mohla tě nosit ve své mysli. Tvá roztomilost mě utáhla na nitce, tvá kytara strhla mé srdce: je to možné, že tě držím?"

Calandrino, jenž se sotva hýbal, řekl:

"Ach, duše moje sladká, dopřej mi, abych tě políbil."

Niccolosa mu děla:

"Ty příliš spěcháš, dopřej mi, abych si tě mohla po libosti prohlédnout, dopřej mi, abych se mohla dosyta vynadívát na tvou sladkou tvář."

Bruno a Buffalmacco se uchýlil k Filippovi a všichni tři pozorovali a poslouchali, co se dálo. Calandrino už chtěl líbat Niccolu, ale v té chvíli sem dorazil Nello s monnou Tessou a prohlásil:

"Přísámbůh, jsou pohromadě."

Došli tedy až ke dveřím boudy, rozrušená paní Tessa se o ně opřela rukama, vyvrátila je, a když vešla dovnitř, spatřila Niccolosu na Calandrinovi.

Ta, jak zhlédla paní, hbitě se zdvihla, vzala nohy na ramena a uprchla tam, kde byl Filippo.

Monna Tessa vjela nehty do obličeje Calandrinovi, který se ještě

543

nestačil zdvihnout, celý mu jej rozdrásala, načež ho popadla za vlasy, začala jím cloumat a přitom křičela:

"Tak tohle ty mi děláš, ty špinavý, hnusný pse? Bud' prokletá láska, kterou jsem k tobě chovala, ty starý pitomče! Tak tobě se zdá, že nemáš doma co na práci, že si namlouváš jinde? No ty jsi mi krásný milovník! Copak se neznáš, ubožáku? Vždyť by z tebe nebylo ani na omáčku, kdybych tě rozmačkala! Nebyla, proboha, tohleto ta Tessa, co tě přivedla do jiného stavu? Kéž ji Bůh potrestá, ať je kde je. Bude to asi pěkné zboží, když našla zalíbení v takovém klenotu, jako jsi ty!"

Když Calandrino spatřil vcházet manželku, nebyl ani mrtev, ani živ a neodvažoval se ani bránit. Celý poškrábaný, potrháný a rozčuchaný přece jen nakonec sebral čapku, vstal ze země a jal se pokorně prosit manželku, aby nekřičela, nechce-li, aby byl roztrhán na kusy, protože ta, jež s ním byla, je manželkou pána domu.

Paní odvětila:

"Ať si, ať ji Bůh potrestá!"

Bruno a Buffalmacco se spolu s Filippem a Niccolossou po chutí zasmáli tomu, co se dělo, ale pak dělali, jako by byli právě zaslechlí hluk, přiběhli a dlouho museli mluvit, než se paní Tessa uklidnila; poradili též Calandrinovi, aby odešel do Florencie a už se sem nevracel, aby mu Filippo - kdyby snad o tom něco zaslechl - neudělal něco zlého.

Tak tedy podrápaný a oškubaný Calandrino přišel zkrouten a ve špatném rozmaru do Florencie a neodvážil se už vrátit, neboť dnem i nocí ho manželka plísnila a zahrnovala výčitkami. A tím také skončila jeho horoucí láska, jež dala tolik

podnětů ke smíchu jak jeho druhům, tak i Niccolose a Filippovi.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Dva mladíci nocují v jedné hospodě; jeden si lehne k dceři a k druhému náhodou přilehne žena hostinského. Ten, jenž ležel s dcerou, lehne si pak k jejímu otci a poví mu vše, domnívaje se, že to říká svému druhu. Vznikne z toho pozdvižení, načež manželka hostinského pozná svůj omyl, lehne si k dceři a vše několika slovy urovná.

544

Calandrino, jenž několikrát už rozesmál společnost, rozesmál ji i tentokráte; když pak paní přestaly mluvit o jeho kouscích, pravila královna Pamfilovi, aby vyprávěl, a on pravil:

Jméno Calandrinovy milenky Niccolosy mi, ctěné paní, připomnělo příběh o jiné Niccolose, který mám chut' vyprávět, neboť v něm uvidíte, jak duchapřítomnost jedné dobré ženy odvrátila veliké pohoršení.

Není tomu dávno, žil v mugnonské rovině jeden dobrý muž, který poskytoval cestujícím lidem jídlo a pití za peníze. Ježto byl chudšas a měl maličký domek, poskytoval lidem nocleh, jen když to bylo nanejvýš nutné; a to ještě ne každému, ale jenom těm, které znal.

Měl za manželku velmi hezkou zinku, s níž měl dvě děti: hezké a půvabné děvče, jemuž bylo patnáct nebo šestnáct let a nemělo dosud manžela, a maličkého chlapečka, kterému nebylo ještě rok a jež matka sama kojila.

Na děvče upřel zraky jeden půvabný a roztomilý mladík, šlechtic z našeho města, jenž se často zdržoval v tomto kraji a horoucně se do ní zamiloval. Ona, pyšná na to, že se do ní zamiloval takovýto mladík, se snažila udržet si jeho lásku líbezným chováním a zamilovala se do něho rovněž. Jejich láska by byla došla několikrát naplnění, ježto obě strany po tom toužily, ale Pinuccio (tak se jmenoval onen mladík) se chtěl vyhnout zhanobení dívky i sebe.

Jejich vášeň však den ode dne vzrůstala, a tak Pinnucia přece jen pojala touha pobýt s ní; a napadlo ho také, že kdyby mohl přenocovat u jejího otce, že by mohl být s ní, aniž by to někdo zpozoroval, ježto věděl dobře, jak to vypadá uvnitř dívčina domu. A od té chvíle, co ho tato myšlenka napadla, jal se neprodleně usilovat, aby se stala skutkem.

Jednoho pozdního večera vypůjčil si se svým věrným přítelem, jenž slul Adriano a věděl o jeho lásce, dva koně, naložili na ně zavazadla, snad plná slámy, vyjeli z Florencie, objeli ji oklikou a přicválali do mugnonské roviny již za tmy. Zde se obrátili, jako by se vraceli z Romagne, zajeli k domku, zaklepali na dveře toho dobrého muže a ten jim ihned otevřel, protože se s oběma dobře znal.

Pinuccio mu řekl:

"Hleď, musíš nás tu nechat přes noc; mysleli jsme si sice, že se ještě dnes dostaneme do Florencie, ale jak vidíš, přes všechny spěch jsme sem dorazili až v tuto pozdní hodinu."

Hostinský mu pravil:

"Pinuccio, ty dobře víš, jaké pohodlí tu mám, aby u mne mohli

545

nocovat takoví lidé, jako jste vy, ale když vás postihla tato hodina zde a není už čas, abyste jeli jinam, rád se postarám, abyste mohli přenocovat, jak to půjde."

Oba mladíci tedy slezli z koní, vešli do maličkého hostince, ustájili nejdříve své koně a potom povečeřeli s hostinským, protože si přinesli večeři s sebou.

Hostinský měl jen jednu velice malou světničku, v níž postavil, jak dovedl nejlépe, tři lůžka. A protože dvě tu byla na jedné straně světnice a třetí naproti nim, zůstalo tu jen tolik místa, že člověk stěží prošel. Z těchto tří lůžek to nejméně špatné uchystal pro oba přátele a uložil je sem a po chvíli, kdy nikdo z nich ještě nespál, ačkoli předstírali, že spí, uložil do druhého lůžka dceru a do zbývajících třetího si lehl sám se svou ženou; ta si pak postavila k lůžku, v němž spala, ještě kolébku, v níž ležel její malý synáček. Pinuccio vše pozoroval, a když bylo všechno uspořádáno tímhle způsobem, po nějaké době, když měl za to, že všichni spí, tiše se zvedl, přistoupil k lůžku, kde ležela jeho milovaná dívka, a lehl si k ní: dívka, ačkoli se trochu bála, ho přijala s radostí a Pinuccio s ní začal užívat oněch radostí, po nichž oba tolik toužili. Zatímco Pinuccio meškal s děvčetem, stalo se, že kočka něco shodila, a paní to uslyšela. Jaly ji obavy, aby to nebylo něco jiného, vstala potmě a zamířila tam, kde slyšela hluk.

Adriano, jenž netušil, co se stalo, vstal náhodou kvůli jiné tělesné potřebě, a jda ji vykonat, našel v cestě kolébku, kterou tam postavila paní, a protože by byl neprošel, kdyby ji byl neodstranil, vzal ji z místa, kde stála, a postavil ji k lůžku, na němž spal; když si pak odbyl to, kvůli čemu vstával, vrátil se zpět nestaraje se už o kolébku, a vlezl si do postele.

Paní zatím hledala, a když zjistila, že nespadlo to, co myslila, nerozžehla už ani světlo, aby viděla, co to vlastně bylo, ale okřikla kočku, vrátila se do komůrky a tápajíc šla přímo k posteli, kde spal její muž. Protože tam však nenašla kolébku, řekla si v duchu:

- Běda, já ubohá, co jsem to málem provedla. Přísámbohu, že jsem šla rovnou k posteli našich hostů. - Popošla tedy kousek dál, nalezla kolébku a ulehla do lůžka vedle Adriana, majíc za to, že ulehla k manželovi.

Když tohle zjistil Adriano, jenž ještě neusnul, pěkně a mile ji přijal a beze slova a několikrát tímto mořem napjal plachty, což paní způsobilo velké potěšení.

Tu však Pinuccio dostal strach, aby ho u jeho děvčete nezastihla paní, a když už si tedy užil radosti, po níž toužil, vstal a chtěl se

546

vrátit na své lůžko, jež stálo stranou. Když však k němu přišel a našel tam kolébku, usoudil, že je to lože hostinského;

který se při Pinucciově příchodu probudil, a Pinuccio, jenž myslel, že leží s Adrianem, mu řekl:

"Říkám ti na mou duši, že jsem nikdy nic tak sladkého neužil, jako to bylo s Niccolosou. Při těle božím, to ti bylo takové potěšení, jaké neměl žádný muž s žádnou ženou; pomysli si, že od té chvíle, co jsem odešel tady odtud, jsem dobře šestkrát vešel do jejího stavení."

Když hostinský uslyšel tyto novinky, které se mu příliš nelíbily, řekl si nejdříve v duchu: - Toho sem čert přinesl! - Ale pak, veden více hněvem než uvažováním, pravil:

"Pinuccio, to, co jsi udělal, je velká ohavnost a já nevím proč jsi ji spáchal zrovna mně. Při těle božím, já ti to odvedu!"

Pinuccio, jenž nepatřil právě mezi nejchytřejší mladíky na světě, nezpozoroval svůj omyl, a proto se také neuchýlil k výmluvám, což by bylo bývalo nejlepší, ale řekl:

"Co bys mi odváděl? Co ty mi můžeš udělat?"

Tu manželka hostinského, jež myslela, že spí s manželem, pravila Adrianovi:

"Běda, slyším, že naši hosté jsou mezi sebou nějak nastíní."

Adrian se dal do smíchu a řekl:

"Nech je, ať je Bůh potrestá, včera večer příliš pili."

Paní čekala, že uslyší manželovo hubování, když však zaslechla Adriana, neprodleně poznala, kde byla a s kým; moudře proto neřekla ani slůvko, hbitě vstala, vzala kolébku se synáčkem, a protože ve světnici byla tma, že nebylo vidět dočista nic, odšmátrala se s ní k lůžku, na němž spala její dcera. Uložila se k ní, a dělajíc, jako by ji manželův rámus právě probudil, zavolala na něho a zeptala se ho, jaké řeči to tam vedou s Pinucciem.

Manžel jí odpověděl:

"Což ty neslyšíš, co říká, že provedl dnes v noci s Niccolosou?"

Paní pravila:

"V hrdlo lže, protože s Niccolosou neležel: lehla jsem si k ní kvůli tomu a nemohla jsem proto ani spát. Jsi osel, jestli mu věříš. Pijete večer tolik, že se vám pak něco zdá, chodíte ve spánku sem a tam a zdá se vám, že děláte divy. Velká škoda, že jste si při tom nezlomili vaz! A co tam u tebe dělá Pinuccio? Proč není ve svém lůžku?"

Tu pravil Adriano, vida, že paní chytře zastírá svou i dceřinu hanbu:

547

"Pinuccio, stokrát už jsem ti říkal, abys ve spaní nechodil sem a tam, že se ti jednou tahle nectnost nevyplatí, budeš-li ze spaní vstávat a vyprávět báchorky, jež se ti zdají, jako by to byla pravda."

Když hostinský uslyšel, co říkala paní a Adriana, uvěřil skálopevně, že se to Pinucciovi zdálo; vzal ho proto za ramena, začal s ním lomcovat a volat na něho:

"Pinuccio, probud' se a vrať se na své lůžko."

Pinuccio slyšel vše, co se povídalo, i jal se předstírat, že opět začíná ze spaní blouznit, nad čímž hostinský propukl v přenáramný smích. A když jím posléze začal hostinský lomcovat, začal se stavět, jako by se probouzel, jal se volat Adriana a pravil:

"To už je den, že mě budiš?"

Adriano pravil:

"Ano, pojd' sem."

Pinuccio, předstíraje a dělaje, jako by byl tuze rozespalý, posléze vstal od hostinského a vrátil se k Adrianovi na lůžko.

Když se pak rozednalo a všichni vstali, hostinský se začal posmívat a tropit si šašky z Pinuccia a jeho snů. A tak mladíci uprostřed žertů osedlali své koně, naložili na ně zavazadla, napili se ještě s hostinským, vsedli na koně a vrátili se do Florencie, neméně spokojeni s tím, jak se věc zběhla, než s tím, jak dopadla.

Pinuccio s Niccolosou si později našli jiný způsob, aby se mohli sejít. Niccolosa matce dokazovala, že host tenkrát tvrdě spal, a proto si paní, když si vzpomněla na Adrianova objetí, v duchu říkala, že ona jediná tenkrát bděla.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Talanovi z Molesa se zdá, že vlk rozdrásal jeho ženě hrdlo, i poví jí to, aby se měla na pozoru. Ta však toho nedbá a sen se splní.

Když Pamfilo dokončil svůj příběh a všichni chválili duchapřítomnost paní, rozhodla královna, aby nyní pověděla svůj příběh Pampinea, a ta začala:

Hovořili jsme už, rozmilé paní, o pravdivosti snů, již se lidé často posmívají. Ať už o tom bylo řečeno, cokoli, nemohu si odpustit,

548

abych vám ve velmi krátkém příběhu nepověděla, co se před nedávným stalo jedné mé sousedce, která neuvěřila snu, který se o ní zdál jejímu manželovi.

Nevím, zda znáte Talana z Molese.

Tento velmi ctihodný muž pojal za manželku dívku jménem Markéta, jež sice vynikala nad ostatní krásou, ale byla tak vrtošivá, nepříjemná a vrtohlavá, že se nikdy nechtěla řídit něčí radou a nic jí také nebylo po chuti. Talano to snášel velmi těžce, ale protože nemohl nic dělat, trpěl jí to.

Když byl jedenkrát Talano se svou Markétou na svém statku na venkově, měl jedné noci sen, v němž viděl svou choť jít krásným lesem, který byl nedaleko jejich stavení - a co jí tak vidí ve snu kráčet, vyrazil z jednoho kouta lesa veliký a silný vlk, okanžitě se jí vrhl na hrdlo, srazil ji k zemi a vlekl ji pryč, zatímco ona volala o pomoc; když ji pak pustil z tlamy, měla paní Markéta obličej a hrdlo znetvořeny. Proto ráno, hned jak vstal, řekl své choti: "Paní, přestože jsem s

tebou kvůli tvé vzdorovitosti nezažil jediný dobrý den, přece jen by mě mrzelo, kdyby se ti stalo něco zlého, a proto dáš-li na mou radu, nevycházej dnes z domu!" A když se ho ptala proč, vyprávěl jí popořadě svůj sen.

Paní zavrtěla hlavou a pravila:

"Kdo někoho nemá rád, zle si o něm dává zdát. Děláš, jako bys o mne kdovíjak nestál, ale přitom se ti zdá, co by sis přál vidět ve skutečnosti! Budu si určitě dávat pozor dnes a jindy taky, abych ti neudělala radost ani touhle, ani jinou svou nehodou."

Talano na to řekl:

"Věděl jsem dobře, že budeš takhle mluvit, tak už nevděční odplácěji. Věř si, co chceš, já ti však říkám pro tvé dobro a ještě jednou ti radím, abys byla dnes doma nebo aspoň se sřežila jít do našeho lesa."

Paní pravila:

"Dobře, učiním tak," a pak si začala v duchu říkat: - Vidělas, jak lstivě to nastrojil, aby mi nahnal strach, abych nešla dnes do lesa? Určitě si dal dnes v lese schůzku s nějakou darebnou ženskou a nechce, abych ho tam přistihla. Ten by byl asi nejradši, abych byla slepá! To bych byla pěkně hloupá, kdybych mu věřila a nevěděla, jaký je. Ale tentokrát se mu to nepovede. Kdybych měla být v lese celý den, půjdu se podívat, jaké to zboží bude dneska kupovat. -

Když si tohle umínila, sotva její manžel vyšel z domu, vyšla ona druhou stranou, a jak mohla nejtajněji, pospíchala bez meškání do lesa; tady se ukryla v nejhustějším mlázi a pozorně se rozhlížela sem tam, zda neuvidí někoho přicházet.

549

A co tak stála a o vlka se nestarala, vyšel náhle z houštin nedaleko ní obrovský a strašný vlk, a než mohla paní Markéta vidouc ho vykřiknout: "Bůh mi pomoz!", skočil jí na hrdlo, pevně ji sevřel a už ji unášel pryč jako malé jehňátko.

Měla hrdlo tak sevřené, že nemohla ani křičet, ani si nějak pomoci, a tak ji vlk vlekl pryč a byl by ji nepochybně zadávil, kdyby se nebylo objevilo několik pastýřů, kteří ho křikem donutili, aby ji pustil. Když pak pastýři ubohou a zohavenou paní poznali, donesli ji domů, kde se po dlouhém namáhání lékařů vyléčila, ale už ne úplně: měla hrdlo a část obličeje samou jizvu, a tak kdežto dříve bývala krásná, potom vždy už vypadala odpudivě a zohaveně. Styděla se pak ukazovat lidem na oči a často plakávala nad svou umíněností a nad tím, že nechtěla popřát víry pravdivému snu svého manžela, ač by ji to bylo nic nestálo.

PŘÍBĚH OSMÝ

Biondello ztropí Ciaccovi čtveráctví s obědem, načež Ciacco se mu za to vychytrale pomstí: Biondello je hanebně bit. Všichni z veselé společnosti souhlasně tvrdili, že to, co Talano viděl ve spánku, nebyl sen, nýbrž vidění, jež se přesně a do všech podrobností splnilo. A když však do jednoho zmlkl, přikázala královna Laurettě, aby pokračovala, a ta pravila:

Skoro každý, kdo vyprávěl přede mnou, velemoudré paní, musel vyprávět o něčem, co už zde bylo pověděno; mne nutká ona krutá pomsta, kterou spáchal onen scholár, jak tu včera vyprávěla Pampinea, povědět vám rovněž o jedné pomstě, jež byla velmi těžká pro toho, koho stihla, i když ne tak krutá.

A proto dím, že ve Florencii žil jeden člověk, jenž slul Ciacco a jemuž se snad v hltavosti nikdo nevyrovnal; protože mu jmění nestačilo na výdaje, jež si vyžadovala jeho žravost, a protože byl jinak velmi způsobný a samý pěkný a vtipný nápad, rozhodl se, že se nestane přímo šaškem, ale příživníkem a že se bude stýkat s těmi, kteří jsou bohatí a rádi si pochutnávají na dobrých věcech. I chodíval pak k těmto lidem dosti často na oběd a večeři, i když nebyl pokaždé pozván.

550

V té době žil ve Florencii jiný člověk, jenž se jmenoval Biondello, byl maličké postavy, vždycky jako kytička, na čistotu dbal víc než moucha, na hlavě nosíval čepičku a v jeho plavé kšticí nebyl ani vlásek nakřivo. Tento Biondello pak provozoval touž živnost jako Ciacco.

Jednoho rána v postě kráčel Biondello místy, kde se prodávají ryby, a zrovna když kupoval dvě obrovité mihule pro messera Vieriho de Cerchi, spatřil ho Ciacco, jenž hned přišel blíž a pravil mu:

"Co to znamená?"

Biondello mu odpověděl:

"Včera večer byly poslány tři ještě krásnější než tyhle a jeden jeseter messeru Corsu Donatovi, ale protože to na hostinu několika šlechticů nestačí, pověřil mě, abych koupil ještě tyhle dvě. Nepřijdeš tam?"

"To víš, že tam přijdu," řekl mu na to Ciacco, a jakmile se mu uždálo, že nadešla vhodná doba, odebral se do domu messera Corsa a zastihl ho ještě s několika jeho sousedy ještě předtím, než zasedli k tabuli. Messer Corso se ho zeptal, za jakým účelem přichází, a tu mu Ciacco hned odpověděl:

"Messere, přicházím s vámi a s vaší společností povečeřet."

"Buď tedy vítán," řekl mu na to messer Corso, "je zrovna čas, pojďme k tabuli." Všichni tedy usedli k tabuli, nejprve měli hrách a plecko, poté pečenou rybu z Arna a víc nic.

Když Ciacco prohlédl Biondellův podvod, nemálo se v duchu rozkatil. Umínil si, že mu tohle oplátí.

Uplynulo však mnoho dní, než se Ciacco opět setkal s Biondellem, jenž zatím rozesmál mnoho lidí tímto šibalstvím. A když nyní opět spatřil Ciacca, ihned ho pozdravil a se smíchem se vyptával, jaké byly mihule pana Corsa.

Ciacco mu na to řekl:

"Do týdne to budeš vědět líp než já!"

A nehodlaje svůj čin oddalovat, odešel od Biondella. Poté se domluvil s jedním protřelým dohazovačem na ceně, dal

mu velkou skleněnou baňku a dovedl ho do podloubí Cavicciuliů a ukázal mu kavalíra jménem messer Filippo Argenti, jenž byl velký, svalnatý a silný muž, tuze prchlivý, popudlivý a vzteklejší nad jiné. Nato dohazovači řekl: "Půjdeš s touhle baňkou k tamhletomu a řekneš mu: ‚Messere, posílá mě k vám Biondello, abyste mi ráčil nacmrndat do téhle baňky toho vašeho dobrého červeného vína, protože by se rád trochu poveseil s několika fešáky.‘ Dej však pozor, aby ses mu nedostal

551

pod ruku, protože by to s tebou špatně dopadlo a mou věc by to poškodilo."

Dohazovač pravil:

"Mám říci ještě něco jiného?"

"Ne," děl Ciaccio, "jdi, a jak to řekneš, vrať se s baňkou ke mně a já ti zaplatím."

Dohazovač tedy odešel vyřídit messeru Filippovi vzkaz. Messer Filippo však nikdy neměl k hněvu daleko, a tak když vzkaz vyslechl, hned ho napadlo, že si z něho Biondello tropí šašky, neboť ho dobře znal, zrudl v celém obličejí a pravil: "Jaké nacmrndal a jací fešáci? Ať Bůh ztrestá tebe i jeho." Poté vyskočil, chňapl rukou po dohazovači, chtěje ho chytit, ale dohazovač se měl na pozoru, a ježto byl ve střehu, vzal nohy na ramena; poté se druhou stranou vrátil k Ciaccovi, jenž vše pozoroval, a pověděl mu, co mu messer Filippo řekl.

Ciaccio spokojeně zaplatil dohazovači a nedal si pokoje, dokud nenašel Biondella, jemuž řekl:

"Ty už jsi dlouho nebyl pod podloubím Cavicciuliů, že?"

Biondello odvětil:

"To nebyl. Proč se ptáš?"

Ciaccio mu řekl:

"Protože ti mám vyřídit, že tě hledá messer Filippo, nevím však, co ti chce."

Biondello na to odpověděl:

"Dobrá, zajdu tam a promluví s ním."

Když Biondello odešel, Ciaccio se hned vydal za ním, aby viděl, jak to dopadne.

Messer Filippo, jemuž se nepodařilo dopadnout dohazovače, byl převelice rozružen a hryzl se v duši zlobou, neboť nemohl ze slov, jež mu řekl dohazovač, vyvodit nic jiného než to, že někdo Biondella navedl, aby si z něho udělal dobrý den. V té chvíli však, co se takto užíral vzteky, objevil se Biondello.

Messer Filippo, sotvaže ho spatřil, vyrazil mu v ústrety a dal mu pěstí jednu pořádnou do tváře.

"Ouvej, messere," pravil Biondello, "co má tohle znamenat?"

Messer Filippo ho popadl za vlasy, roztrhl mu čapku na hlavě, strhl z něho plášť, a nakládaje mu nepočítaných, volal:

"Ty bídáku, hned uvidíš, co to má znamenat! Jaké nacmrndáte mi a o jakých fešácích máš co vzkazovat mně? Myslíš, že jsem nějaký kluk, aby sis ze mne dělal dobrý den?"

A promlouvaje tato slova, rozbil mu pěstmi, jež byly jako ze železa, celý obličej, ba neponechal mu na hlavě jeden vlas nedotčený,

552

a když ho srazil do bláta, roztrhal na něm veškerý šat. Zabýval se jím dokonce tak horlivě, že Biondello nemohl říci za celou tu dobu ani slovo, neřkuli zeptat se, proč s ním takhle nakládá. Slyšel sice dobře slova nacmrndáte mi a fešáci, ale nevěděl, co to má znamenat.

Když ho konečně messer Filippo pořádně ztloukl a když se lidem, kteří se shromáždili okolo, podařilo s převelikou námahou vytáhnout ho zpod rukou messera Filippa celého pobitého a zle zřízeného, ptali se ho, proč tohle messeru Filippovi udělal, a kárali ho za to, že vzkazoval takovéhle věci, když by přece měl dobře vědět, že s messerem Filippem nejsou žádné žerty.

Biondello se s pláčem ospravedlňoval a říkal, že nikdy si k messeru Filippovi pro víno neposlal. Když se pak dal trochu do pořádku a zkormoucen a v bolestech se vrátil domů, domyslí si, že tohle asi bylo Ciaccovo dílo.

Teprve po mnoha dnech, když mu zmizely podlitiny z tváře, začal vycházet na ulici, a tak se stalo, že ho potkal Ciaccio a s úsměvem se zeptal:

"Nu, Biondello, jakpak ti chutnalo víno messera Filippa?"

Biondello odvětil:

"Tak jako tobě mihule messera Corsa."

Tu mu řekl Ciaccio:

"Povždy si pamatuj, kdykoli se ti zachce dát mi najíst tak dobře, jako jsi mi dal, dám ti zrovna tak dobře napít, jako jsi pil."

Biondello uznal, že Ciaccovi může více zlého přát než udělat, i jal se ho pro Boha prosit, aby ho nechal na pokoji, a od té chvíle si dával dobrý pozor, provést mu nějaké čtvěráctví.

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Dva mladíci žádají Šalamouna o radu: jeden se ptá, jak by dosáhl toho, aby byl milován, druhý chce vědět, jak ztrestat vzpurnou ženu. Šalamoun prvnímu odpoví, aby miloval, a druhému, aby šel na Husí most.

Jestliže královna chtěla zachovat Dioneovu výsadu, byla řada už jen na ní. Když se proto paní dosyta zasmály nešťastnému Biondellovi, začala královna zvesela a takto vyprávět:

553

Podívám-li se, milované paní, na uspořádání věci se zdravým rozumem, tu snadno poznáme, že příroda, obyčej a zákony podrobily mužům všechny ženy a že je tedy třeba řídit se a chovat se tak, jak chtějí muži. Chce-li mít žena od muže, kterému patří, pokoj, útěchu a klid, musí být pokorná, trpělivá a krom toho i počestná, což je nejvyšším a obzvláštním pokladem každé rozvázné ženy.

A pokud nás o tom nepoučují zákony, jež mají ve všech věcech na zřeteli obecné dobro, či zvyk - nebo jak říkáme - obyčej, jež mají převelikou a úctyhodnou sílu, ukazuje nám to jasně sama příroda, jež nás obdařila něžnými a slabými těly, bojácnou a bázlivou duší a dala nám do vínku jen chabou tělesnou sílu, sladký hlas a rozkošné pohyby údů, což všechno dokazuje, že je zapotřebí, aby nám někdo vládl. Kdo pak potřebuje být podporován a ovládán, tomu rozum káže, aby byl vůči svému vládci úslužný, uctivý a oddaný. A kdo jiný je naším vládcem a panovníkem, ne-li muž? Musíme mít proto k mužům úctu a ctít je co nejvíce, jestliže jsme jim podrobeny. A jestliže se tomu některá žena vzepře, myslím, že si nejen zaslouží vážné pokárání, ale i tuhý trest.

K této úvaze - ačkoli se to mohlo stát i předtím - mě přivedlo to, co vyprávěla Pampinea o vzpurné manželce Talanové, na niž Bůh seslal trest, který jí nedovedl udělit její manžel, a proto si podle mého - jak jsem už uvedla - zaslouží přísné a ostré pokárání všechny, jež odmítají být roztomilé, jemné a povolné, jak tomu chce příroda, zvyk a zákony.

Z této příčiny se mi zachtělo vyprávět vám o jedné radě, kterou udělil kdysi Šalamoun, neboť ji považuji za užitečný lék k vyléčení oněch žen, jež jsou postiženy takovouto nemocí. Jestliže si některá žena tohoto léku nezasluhuje, nechť se prostě nedomnívá, že ona rada byla určena jí, i když muži užívají rčení "Dobrý i špatný kůň chce ostruhu, dobrá i špatná žena hůl".

Kdyby ovšem někdo chtěl vykládat tato slova rozmarně, jistě by připustil, že je to pravda. Avšak i když je chceme brát vážně, musíme připustit, že platí.

Ženy jsou od přírody vrtkavé a náladové, a proto k nápravě nepravostí těch, které příliš překračují vytčené meze, je třeba trestu holí; a hole je třeba i k podpoře ctnosti ostatních, které se neopovažují překročit tyto meze, a k jejich zastrašení.

Nechám však už kázání a přistoupím k vyprávění toho, co mám na mysli. Vězte tedy, že za dřívějších časů byla takřka po celém světě rozšířena přeslavná pověst o podivuhodné moudrosti Šalamouna i o jeho ochotě dokázat to každému, kdo se o tom chce

554

přesvědčit, takže mnoho lidí ze všech koutů světa chodilo k němu, když potřebovali radu jak v nějaké malicherné, tak v nějaké závažné věci. Mezi ty, kteří k němu šli o radu, byl i mladík jménem Melisso, urozený a velmi bohatý muž z města Aliazza, odkud pocházel a kde také bydlel.

Jel koňmo k Jeruzalému a tu za Antiochií dojel jiného mladého muže, jenž se jmenoval Josef a měl touž cestu jako on. Jak už to bývá zvykem cestujících lidí, rozmlouvali nějakou chvíli spolu, a když se už Melisso dověděl, kdo Josef je a odkud je, otázel se ho též, kam jede a proč.

Josef mu pověděl, že jede k Šalamounovi pro radu, co má počít se svou manželkou, jež je žena nad jiné svéhlavá a zarputilá, takže ji ani prosbami, ani lichocením či nějakým jiným způsobem nemůže odvrátit od její sveřeposti.

Když to vše pověděl, zeptal se zase on Melissa, odkud je, kam jede a proč, načež mu Melisso odpověděl:

"Jsem z Aliazza a také mám - podobně jako ty - nějaké nepřijemnosti. Jsem bohatý mladík a utrácím mnoho peněz na pohoštění a uctění svých spoluobčanů. Je to však zvláštní a podivné, když pomyslím, že při tom všem nemohu najít člověka, který by mě měl rád. Jedu proto tam, kam jedeš i ty, aby mi Šalamoun poradil, jak to zaříditi, abych byl milován."

Oba dva jeli tedy spolu, a když dorazili do Jeruzaléma, byli prostřednictvím jednoho Šalamounova knížete k němu předvedeni a Melisso mu stručně pověděl svou záležitost.

Šalamoun mu na to odpověděl:

"Miluj."

Po těchto slovech byl Melisso neprodleně odveden, načež pověděl Josef, oč mu jde.

Šalamoun mu na to odpověděl pouze:

"Jdi na Husí most."

Po těchto slovech byl i Josef bez meškání odveden od krále, a když se setkal s Mellisem, který na něj čekal, pověděli si jeden druhému, jakou kdo z nich obdržel odpověď.

Ačkoli však oba dva přemýšleli o těchto slovech, přesto nemohli přijít na to, co znamenají a k čemu jim mají být v jejich případě dobrá. A tak se zahanbeně vydali na cestu nazpátek.

Jeli pospolu už několik dní, když tu dojeli k řece, přes níž se klenul krásný most, a ježto přes něj přecházela právě velká karavana naložených mul a koní, museli čekat u mostu tak dlouho, než karavana přejde.

555

Skoro celá karavana byla už na druhé straně, když tu náhodou začala jankovatět jedna mula - jak to muly často dělávají - a nechtěla přejít na druhou stranu. Jeden mezkař popadl klacek; několikrát mulu jenom přetáhl, aby přešla, ale protože mula skákala sem a tam a obracela se nazpátky a nechtěla ani zanic přejít, mezkař se nesmírně rozzuřil a začal ji mlátit ze všech sil hned přes hlavu, hned přes boky, hned přes hřbet.

Protože to však nic nebylo platné, prohodili Josef s Melissem, kteří se na to dívali:

"Co to děláš, darebáku? Chceš ji zabít? Proč to s ní nezkusíš po dobrém a mírně? Dokážeš tím jistě víc, než když ji takhle mlátíš."

Mezkař jim však odvětil:

"Vy znáte své koně a já zase znám svou mulu. Nechtě mě být, já už si s ní budu vědět rady."

Po těchto slovech začal mulu opět tlouci a naložil jí z té i z oné strany tolik nepočítaných, že se mula pohnula a mezkař dosáhl svého.

Když byli oba mladí lidé na odchodu, otázal se Josef jakéhosi dobrého muže, jenž seděl na jednom konci mostu, jak se tento most jmenuje. A tu mu onen dobrý muž odpověděl:

"Messere, říká se mu Husí most."

Sotvaže to Josef uslyšel, rozpomněl se na Šalamounova slova a pravil Melissovi:

"Řeknu ti, příteli, že ta rada, kterou mi dal Šalamoun, je patrně dobrá a správná, neboť tady velmi jasně poznávám, že jsem neuměl pořádně natlouci své paní. Ten mezkař mi však ukázal, kudy na to."

Za několik dní dorazili do Antiochie a Josef pozdržel u sebe Melissa, aby si tu několik dní odpočinul. Paní však přijala Josefa tuze nelaskavě a Josef jí řekl, aby dala připravit večeři podle Melissovy pokynů. Melisso tedy - když viděl, že si to Josef přeje - vysvětlil několika slovy, co má paní připravit k večeři a jak, ale ta zdaleka neučinila to, co Melisso nařídil, nýbrž udělala skoro opak toho - jak už byla od dřívější zvyklá.

Když to spatřil Josef, rozhněval se a vykřikl:

"Copak ti neřekl, jak máš dát připravit tuto večeři?"

Paní se na něho pohrdavě obrátila a pravila:

"Co to znamená? I když mi říkal něco jiného, mně se zlíbilo udělat to takhle. Jestli se ti to líbí, dobře, jestli se ti to nelíbí, nejez."

Melisso se podivil odpovědi paní a velmi ji pokáral. Josef však na její slova odvětil:

"Paní, jsi pořád stejná, ale věř mi, že tvé chování změním."

Poté se obrátil k Melissovi a pravil:

556

"Příteli, brzy se přesvědčíme, jako radu mi dal Šalamoun. Prosím tě však, aby ti nebylo zatěžko zhlédnout, jak nyní své paní zahraji. Nepleť se do toho a vzpomeň si jen na odpověď, kterou nám dal mezkař, když nám bylo líto jeho muly."

Melisso na to odpověděl:

"Jsem v tvém domě a nerad bych přišel o tvou přízeň."

Josef si poté našel pěkný klacek z mladého dubu, odešel do světnice, kam paní ze vzteku a s brucením odešla od stolu, popadl ji za vrkoče, mřtil jí o zem a zuřivě ji začal tlouci tímto klackem.

Paní se jala nejprve křičet, pak vyhrožovat, ale vidouc, že Josef pořád ještě v bití neustává, prosila ho proboha o milost, aby ji nezabíjel - neboť byla už celá rozmlácená -, a krom toho mu slibovala, že vyhoví vždy všemu, co si bude přát.

Josef se však na to neohlížel a bil je dále, ba tloukl ji ještě s větší zuřivostí než předtím, tu přes boky, tu z obou stran, tu přes ramena a tak dlouho ji vyplácel, dokud se neunavil. Krátce a dobře, ani jedna kost nezůstala na paní zdravá a ani kousíček jejích zad nebyl nepotlučený.

Když tohle udělal, přišel k Melissovi a řekl mu:

"Zítra uvidíme, jaký výsledek bude mít rada, abych šel na Husí most."

Když se trochu oddychl, umyl si ruce, povečeřel s Melissem, a když nadešel čas ke spánku, odešel s Melissem na lůžko.

Zlá paní se zvedla z podlahy jen s velkou námahou, načež se rovnou vrhla na lůžko a zde odpočívala, jak nejlépe mohla, až do příštího rána. Nazítří pak hned za rozbřesku vstala a vzkázala Josefovi, co si přeje mít přichystáno k obědu.

Josef s Melissem se tomu usmál, dal rozkaz, a když nadešla hodina oběda a oni oba dva se vrátili domů, shledali, že vše bylo vykonáno přesně podle rozkazu. Pochválili proto onu radu, které předtím nerozuměli.

Zanedlouho nato se zas Melisso rozloučil s Josefem, a když se vrátil domů, pověděl jakémusi moudrému člověku, jakou mu dal Šalamoun radu.

Tu mu onen moudrý člověk pravil:

"Nikdo ti nemohl dát lepší a pravdivější radu. Sám dobře víš, že nikoho nemiluješ a že ony pocity a služby, které někomu prokazuješ, prokazuješ nikoli z lásky, ale z okázalosti. Miluj tedy, jak ti radil Šalamoun, a budeš milován."

Tak tedy byla potrestána svéhlavá žena a milující mladík byl pak milován.

557

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Velebníček Gianni se na naléhání kmotra Pietra pokusí začarovat jeho ženu v kobylu; když dojde k přidělování ohonu, kmotr Pietro řekne, že ohon nechce, a tím celé kouzlo pokazí.

Na povídku, kterou vyprávěla královna, paní trochu reptaly a mladíci se jí smáli; a když nastalo ticho, Dioneo začal vyprávět.

Uprostřed mnoha bílých holubic se jeví, líbezná paní, černý havran daleko krásnější než bělostná labuť a méně moudrý člověk uprostřed moudrých lidí pak často nejenom zvýší lesk a půvab jejich zralého ducha, ale přispívá i k zábavě a obveselení.

A protože vy jste všechny arcirozvážné a umírněné a já jsem - jak si připadám - spíše potřeštěný než ne, dávám tímto svým nedostatkem vaší ctnosti tím větší lesku, a musím vám proto být milejší, než kdybych vaší ctnost dokázal zastiňovat; z toho také plyne, že já musím mít daleko větší volnost k tomu, abych se vám mohl ukázat, jaký jsem, a že vy musíte přijímat mé vyprávění trpělivěji, než by toho bylo třeba, kdybych byl moudřejší.

Povím vám tedy jeden nepřilíh dlouhý příběh, z něhož pochopíte, jak pečlivě je třeba dodržovat pokyny dané lidmi konajícími něco pomocí kouzel a jak může sebemenší prohrěšek proti těmto pokynům porušit vše, čeho čarodějník už

dosáhl.

Před nějakým rokem žil v Barlettě kněz, jenž slul velebný pán Gianni di Bardo, a ten, aby uhájil živobytí - protože fara byla chudá -, začal s kobyloou vozit odtud a odtud různé druhy zboží na trhy do Puglie a zde je prodával a kupoval. A co tak jezdil, spřátelil se úzce s jedním člověkem, jemuž bylo jméno Pietro z Tresanti a který provozoval totéž řemeslo s jedním svým oslem, a velebný pán mu - na znamení náklonnosti a přátelství - a jak už je v Puglii zvykem - neřikal jinak než kmotře Petře.

Zavedl jej na svou faru, vždy, když Pietro přijel do Barletty, a tady ho nechal noclehem a uctil ho pokaždé, jak mohl. Kmotr Pietro zase vodil k sobě velebného pána, kdykoli se objevil v Tresanti, a tady ho za pocty, jichž se mu dostalo v Barlettě, uctíval, jak mohl, ačkoli byl převelice chudý a měl v Tresanti malý domek, jenž sotva stačil jemu, jeho mladé a hezké manželce a jeho oslu. Co se však týče noclehu, měl kmotr Pietro pouze jedno malé lůžko, na němž spával se svou hezkou manželkou, a nemohl počít

558

velebného pána, jak by byl chtěl; a tu si tedy velebný pán musel lehnout vždy na trochu slámy v malé stáji, vedle své kobyly a vedle Pietrova osla.

Paní věděla, jakou poctu prokazuje kněz jejímu manželovi v Barlettě, a když kněz přijel, chtěla jít častokrát spát ke své sousedce, která se jmenovala Zita Carapresa di Giudice Leo, aby kněz mohl spát v lůžku s manželem; častokráte to také knězi řekla, ale ten to nechtěl připustit a jednou jí řekl:

"Kmotro Gemmato, nedělejte si se mnou starosti; mně je tam dobře, protože když se mi zlíbí, udělám si z kobyly pěkné děvče, pobudu s ní, a když chci, udělám z ní zase kobyly. Proto od ní nepůjdu."

Mladá paní se tomu podívala, ale uvěřila tomu a pověděla o tom i manželovi s podotknutím:

"Když jste takoví přátelé, jak říkáš, proč se nenaučíš tomu kouzlu, abys mohl ze mne udělat kobyly? To bys pak mohl jezdit s oslem a s kobyloou a vydělávali bychom dvojnásobně. Nu a až bychom se vrátili domů, mohl by sis ze mne udělat ženu, jak jsem."

Kmotr Pietro nejídal právě mnoho vtipné kaše, uvěřil tomu a souhlasil s manželčinou radou. I jal se, jak dovedl nejlépe prosit velebníčka, aby ho té věci naučil.

Velebníček Gianni vynaložil velké úsilí, aby ho vyvedl z této pošetilosti, a když se mu to nepovedlo, pravil:

"Nuže, když si to tedy přejete, až zítra jako obvykle před rozedněním vstaneme, ukážu vám, jak se to dělá. ale jak sám uvidíš, nejtěžší na celé věci je přilepení ohonu."

Kmotr Pietro a kmotra Gemmata sotva mohli dospat - tak toužebně čekali na onu událost -, a sotva bylo před rozedněním, vstali a zavolali velebného pána Gianniho. Ten tedy vstal, v košili přišel do světnice kmotra Pietra a řekl:

"Neznám na světě člověka, kvůli němuž bych tohle udělal, ale pro vás to udělám, když tomu chcete. Musíte však dělat opravdu všechno, co vám řeknu, chcete-li, aby se to stalo skutkem."

Manželé pravili, že budou dělat, co jim řekne, načež velebný pán vzal jedno světlo, dal ho do ruky kmotru Pietrovi a řekl mu:

"Dívej se dobře, jak to budu dělat, a dobře si pamatuj, co budu říkat; jestli však chceš, aby to dobře dopadlo, střež se promluvit jediné slůvko, ať vidíš či slyšíš cokoli. To by vše pokazilo. A pros Boha, aby ohon dobře držel."

Kmotr Pietro vzal světlo a slíbil, že vše dobře vykoná. Nato velebný pán Gianni kázal, aby se kmotra Gemmata svlékla do naha,

559

postavila se na všechny čtyři a stála po způsobu kobyly; rovněž poručil, aby ani nehlesla, ať se děje cokoli, a dotýkaje se rukama její tváře a hlavy, jal se hovořit:

"Toto budiž hezká kobyli hlava." Pak se dotkl vlasů a řekl: "Toto budiž hezká koňská hřiva." Pak se dotkl jejích paží a řekl: "A toto budiž pěkné kobyli nohy a kopyta." Pak se dotkl jejích nader, jež shledal pevnými a oblými, a zatímco se probral a zdvihl ten, jenž nebyl volán - pravil: "A toto budiž krásná kobyli hrud." Takto si počínal, když se dotkl zad, břicha, zadku, stehů a nohou.

Když už pak nakonec nezbývalo nic než přidělat ohon, zdvihl košili, vzal kolík, jímž se sázejí lidé, vložil jej do brázdy k tomu stvořené a pravil:

"A toto budiž krásný kobyli ohon."

Když spatřil tuto poslední věc kmotr Petr, sledující vše pozorně, nikterak mu to nebylo po chuti a pravil:

"Ach velebný pane, já ohon nechci, já ohon nechci!"

Vlhkost, která je nutná kořenům, aby rostly a držely, se již dostavila, když velebný pán vytáhl kolík a pravil:

"Běda, kmotře Pietro, co jsi udělal? Copak jsem ti neřikal, abys při tom, co uvidíš, ani nehlesl? Kobyla už byla málem hotová, ale ty jsi povídáním všechno zkazil a dneska už nemáme možnost, abychom mohli začít znovu."

Kmotr Pietro řekl:

"To je dobře, já jsem tenhle ohon nechtěl. Proč jste neřekl mně: Přidělej ho ty? A taky jste ho přiděloval příliš nízkou."

Velebný pán mu na to řekl:

"Protože bys jej byl napoprvé nedovedl přilepit tak jako já."

Mladá choť, když slyšela tato slova, vstala a pravila vážně svému choti:

"Ty jsi přece hlupák! Teď jsi mně i sobě všechno zkazil! Copak jsi někdy viděl nějakou kobyly bez ohonu? Bože, stůj při mně, ty jsi chudáš, ale kéž by Pánbůh dal, abys byl ještě chudší!"

Ježto už nebylo žádné možnosti, jak udělat kobyly, protože kmotr Pietro promluvil, mladá paní se zkormoucená a trdomyslná oblékla a kmotr Pietro se svým jediným oslem, jako dřív, se přichystal k vykonávání svého starého

řemesla; spolu s velebným pánem se vydal na trh do Bitonta a už nikdy o takovouto službu nepožádal.

Každý si může domyslet, jak se všichni zasmáli tomuto příběhu, jemuž paní rozuměly víc, než Dioneo chtěl. Protože však bylo už vyprávění příběhů u konce a slunce už tolik nehřálo, viděla královna,

560

že nadešel konec i jejímu vladaření; povstala tedy, sňala korunu, posadila ji na hlavu Pamfilovi, jemuž jedinému se dosud nedostalo této pocty, a s úsměvem pravila:

"Pane můj, zbyl na tebe velký úkol, neboť kvůli mně a kvůli ostatním, kteří přede mnou zaujímali místo, jež zaujímáš nyní ty, zůstal jsi poslední; nechť ti Bůh pomáhá, jako pomáhal mně, při tvém království."

Pamfilo vesele přijal poctu a odvětil:

"Vaší zásluhou a zásluhou ostatních mých poddaných stane se, že i já nakonec budu chválen, jako byli chváleni ostatní."

Poté podle zvyků svých předchůdců zařídil se správcem vše, co bylo potřeba, obrátil se k čekajícím paním a pravil:

"Láskyplné paní, ohleduplnost naší předchozí královny Emilie dopřála vašim silám oddechu a ponechala vám na vůli vyprávět, co se vám nejvíce líbilo. A protože jste si už odpočaly, soudím, že bude dobře vrátit se k obvyklému pravidlu, a příkazuji vám proto, aby si každá z vás do zítřka promyslela příběh na takovýto námět: bude se vyprávět o lidech, kteří vykonali něco šlechetně nebo skvěle ve věcech lásky či jiných. Vyprávění a konání těchto věcí nepochybně vaše myslí, už tak dobrou nakloněnou, rozplamení k velkodušným činům; náš život, jenž ve smrtelném těle může být jen krátký, získá tím jen chvalnou pověst, po čemž má každý, kdo neslouží jen tělu po způsobu zvířat, nejenom toužit, nýbrž i usilovně se o takový život snažit a žít jej."

Námět se veselé společnosti zalíbil a všichni s dovolením nového krále vstali a pustili se do nových zábav, každý podle toho, co ho nejvíce lákalo; tak se veselili až do hodiny večere. Poté slavnostně zasedli ke stolu, a když byli bedlivě a řádně obslouženi, zvedli se po večeri jako obvykle k tancům a zazpívali snad na tisíc písní, vynikajících spíše žertovnými slovy než mistrným zpěvem.

Nato přikázal král, aby Neifile zazpívala sama nějakou píseň, a ta bez okolů a líbezně zapěla jasným a veselým hlasem:

Nadešlo zase jaro a já pěji -

dík něžné lásce - v sladkém zamyšlení.

Jsem mladička a je mi veseleji.

Shýbám se ku trávníku zelenému,

ke květům bílým, žlutým, rudě žhoucím,

k lilíím, k růžím na trní se pnoucím,

a hledám, zdali podobny jsou jemu,

561

jemuž já patřím - mému milnému,

který mne zajal k mému potěšení,

a já jeho jen být si vroucně přeji.

A naleznu-li podle zdání mého -

květ rovný jemu, když se porozhlédnu,

ten utrhnu, s ním mluvím, k rtům jej zvednu

a potom do srdce ho pozvu svého,

kde mu chci říci mnoho toužebného.

Pak k ostatním jej vložím bez prodlení

a plavé vlasy mě jej ovíjejí.

Na onen kvítek pouhé pohlédnutí

mi vybavuje jeho a s tím blaho.

Je mi, jak před sebou bych viděla ho,

což vyvolává ve mně něhy vzdutí.

Jen vzdechy svědčí, do čeho mne nutí

ta jeho vůně, neboť slovo není,

jež mohlo by to říci výrazněji.

Nevzdychám ale z hlubin duše s tíží

tak jaké jiné ženy. Proudí ze mne

jen vzdechy horoucí a jemné,

jež letí k tomu, k němuž zrak můj vzhlíží,

a ten, jak uslyší je, hned se ke mně blíží

a radost nese mi v tom okamžení,

kdy už chci říci: Přijď, tonu v beznaději.

Král i všechny paní velmi chválili píseň, kterou zapěla Neifile. Ježto však noc již tuze pokročila, přikázal král, aby si šel každý odpočinout až do rána.

KONČÍ SE DEVÁTÝ DEN

562

POČÍNÁ SE DESÁTÝ A POSLEDNÍ DEN, BĚHEM NĚHOŽ SE POD VLADAŘENÍM PAMFILA VYPRAVUJE O LIDECH, KTERÍ VYKONALI NĚCO ŠLECHETNĚ NEBO SKVĚLE VE VĚCECH LÁSKY ČI JINÝCH

Na západě bylo ještě růžových mráček, ale mráčky na východě měly už okraje zlaté, jak na ně dopadaly sluneční paprsky, zářící stále z větší blízkosti. V té chvíli vstal Pamfilo, dal svolat své přátele, a když všichni přišli, porokoval s nimi, kam by se měli vydat za zábavou, a pak volným krokem první vykročil, provázen Filomenou a Fiammettou; za nimi kráčeli ostatní a cestou hovořili o všelijakých věcech týkajících se jejich dalšího života. Procházeli se při této zábavě dlouho, a když se prošli, vrátili se do paláce, protože slunce začalo už příliš pálit; u jasné fontány si opláchli sklenky - kdo chtěl, ten se napil - a potom se v příjemných stínech zahrady procházeli a bavili až do hodiny jídla.

Když jako obvykle pojedli a prospali se, sešli se tam, kde si přál král, a ten pak přikázal, aby první začala vyprávět Neifile. A Neifile zvesela začala.

PŘÍBĚH PRVNÍ

Jeden rytíř slouží španělskému králi, a protože se mu zdá, že byl za to špatně odměněn, dokáže mu král na základě bezpečné zkoušky, že to není vinou jeho, ale vinou osudu, jenž není rytíři přízniv, a potom rytíře skvěle obdaruje. Musím to považovat za převelikou přízeň, ctné paní, když mi náš král dal přednost při takové věci, jako je vyprávění o šlechtnosti;

563

jako je slunce ozdobou a okrasou celé oblohy, tak šlechtnost dodává každé jiné ctnosti jas a třpyt. Povím vám o ní tedy jeden drobný příběh, protože je po mém soudu veselý a protože nebude bez užitku připamatovati si jej. Vězte tedy, že mezi chrabřími rytíři, co jich odedávna bylo v našem městě, žil i jeden - a snad nejlepší -, jenž se jmenoval Ruggieri. Byl i bohatý, i velkodušný, ale když uvážil, jak se žije v Toskánsku a jaké jsou tu mravy, seznal, že by tu nemohl - anebo jen velmi málo - projevit svou chrabrost, a rozhodl se proto, že stráví nějaký čas u dvora Alfonse, krále španělského, o němž v těch dobách šla pověst, že svou chrabrostí předčí každého jiného pána. Odebral se tedy slavně se svými zbraněmi, koňmi a družinou do Španěl a král ho tu přelaskavě přijal.

Messer Ruggieri tedy meškal ve Španělsku, vedl skvělý život, dokázal v bojích pozoruhodné věci a dosti brzy dosáhl toho, že byl uznáván za chrabrého.

Když byl již hezký čas u krále a pozoroval přitom jeho způsoby, zdálo se mu, že král tu a tam daroval někomu hrad či město či baronství dosti málo obezřetně, protože je udílel těm, kteří si to nezasloužili, a protože on sám, jenž měl o sobě vysoké mínění, nic nedostal - i usoudil, že se tím tuze zlehčuje jeho pověst, a rozhodl se z té příčiny, že odejde, a požádal také krále o propuštění.

Král mu dovolil odejít a daroval mu nejkrásnější a nejlepší mulu, na které kdy kdo jezdil, jež byla messeru Ruggierimu vítaná vzhledem k dlouhé cestě, kterou měl před sebou.

Hned nato však král pověřil jednoho svého spolehlivého sluhu, aby nějakým způsobem, který uzná za nejlepší, docílil toho, že bude messera Ruggieriho doprovázet - ovšem tak, aby rytíř nepoznal, že sluha je vyslán králem, a aby sledoval vše, co rytíř řekne, a to tak, aby to mohl potom opakovat, a pozítří aby Ruggierimu řekl, že se má vrátit ke králi.

Sluha dával pozor, a jakmile messer Ruggieri vyjel z města, velmi obratně se k němu připojil a řekl mu, že jede rovněž směrem na Itálii.

Messer Ruggieri tedy jel na mule, kterou dostal od krále, povídal si se sluhou o tom a o onom, a když se blížila devátá hodina, řekl:

"Myslím, že bude dobře, když necháme zvířata vymočit."

I zavedli je do stáje a všechna zvířata kromě muly se tu vymočila.

Pak pokračovali v cestě, podkoní pořád dával pozor, co rytíř říká, a tak dojeli k jedné řece, kde se při napájení zvířat mula vymočila do vody.

564

Když to spatřil messer Ruggieri, řekl:

"Aby ti Pánbůh přitížil, ty potvoro, jsi zrovna taková jako pán, který mi tě dal."

Podkoní po celý den, co s rytířem jel, neslyšel o králi nic jiného než samou chválu. Když však zaslechl rytířova slova, vyřídil mu hned nazítří ráno, když sedli na koně a chtěli jet do Toskánska, co mu král vzkazuje, pročez messer Ruggieri se hned vydal na zpáteční cestu.

Král nejdříve vyslechl, co rytíř řekl o mule, pak si dal messera Ruggieriho zavolat, vesele ho přijal a otázal se ho, proč ho přirovnával k mule, či proč přirovnával mulu k němu.

Ruggieri mu otevřeně pravil:

"Protože se jí, pane můj, podobáte. Dáváte tam, kde nemáte, a kde máte, nedáváte - zrovna tak jako ta mula, jež močila, kde neměla."

Tu pravil král:

"To, že jsem vás, messere Ruggieri, neobdaroval jako jiné, kteří ve srovnání s vámi neznamenaají nic, nestalo se proto, že bych ve vás byl neviděl převelice chrabrého rytíře, jenž si zaslouží velikého daru. Vinu na tom nese váš osud, ten byl proti tomu a ne já, a hned vám zjevně dokáží, že mluvím pravdu."

Messer Ruggieri mu odvětil:

"Pane můj, mne nemrzí, že jsem od vás nedostal žádný dar, protože jsem si nepřál, abych zbohatl; mne mrazí, že se mi od vás nedostalo důkazu, jenž by dosvědčoval mou cenu. Vaši omluvu však považuji za správnou a čestnou a jsem

ochoten zhlédnout, co vám bude libo, ač vám věřím i bez důkazů."

Král ho však odvedl do veliké síně, kde byly podle jeho předchozího rozkazu postaveny dvě veliké zavřené pokladny, a v přítomnosti mnoha lidí mu řekl:

"Messere Ruggieri, v jedné z těchto pokladen je moje koruna, královské žezlo a jablko a mnoho mých krásných opasků, spon, prstenů a jiných vzácných klenotů, jež mi patří. Druhá je plná hlíny. Vezměte si tedy jednu z nich; ta, kterou si vyberete, bude vaše a pak budete moci posoudit, kdo byl vůči vaší statečnosti nevděčný, zda já, nebo váš osud."

Když messer Ruggieri viděl, že si to král přeje, vybral si jednu pokladnu. Tu pak na rozkaz králův otevřeli a shledalo se, že je to ta, jež byla plná hlíny.

Tu se král usmál a pravil:

"Zde se můžete, messere Ruggieri, dobře přesvědčit, že je pravda,

565

co jsem vám řekl o osudu. Vaše chrabrost však zasluhuje, abych se postavil proti jeho silám. Vím, že nemáte v úmyslu stát se Španělem, a proto vám nehodlám dát ani hrad, ani město, ale onu pokladnu, o níž vás osud připravil, a jemu navzdory si přeji, aby byla vaše, abyste si ji mohl donést do vašich končin a právem se chlubit mezi svými krajany mými dary, jež jsou důkazem vaší statečnosti."

Messer Ruggieri přijal pokladnu, vzdal králi díky, jakých vyžadoval onen dar, a radostně se vrátil do Toskánska.

PŘÍBĚH DRUHÝ

Ghino di Tacco zajme opata z Cluny, vyléčí ho z nemoci žaludku a pak ho propustí. Opat se pak vrátí do Říma, smíří ho s papežem Bonifácem a učiní z něho představeného špitálu.

Všichni ještě chválili Alfonse, jak štedře se zachoval vůči florentskému rytíři, když tu král, jemuž se příběh velmi líbil, uložil Elise, aby pokračovala, a ta hbitě začala vyprávět:

Zajisté nelze říci, jemnocitné paní, že to nebyla věc veliká a hodná chvály, když onen král byl štedrý a ukázal se štedrým i vůči tomu, jenž mu sloužil. Leč co řeknete, až budu vypravovat o jednom knězi, jenž se obdivuhodně šlechetně zachoval k jedné osobě, ačkoli nikdo by ho nebyl mohl hanět, kdyby se byl zachoval nepřátelsky? Neřekli byste určitě nic jiného než to, že šlechetnost u krále byla ctnost, u duchovního pak zázrak, protože duchovní jsou naveskrz lakotnější než ženské a jsou úhlavními nepřáteli jakékoli šlechetnosti. Je přirozené, že každý člověk touží pomstít se za utrpenou pohanu, ale kněží se mstí daleko zuřivěji než ostatní lidé - jak býváme svědky -, ačkoli káží trpělivost a náramně doporučují, aby se pohany odpouštěly.

Tuto věc - totiž šlechetnost jednoho kněze - můžeme seznat z tohoto mého příběhu.

Když byl Ghino di Tacco vyhnán ze Sieny a stal se nepřítelem hrabat di Santa Fiore, proslul ukrutností a lupičstvím a vyvolal zét v Radicofani rebelii proti římské církvi. Usadil se tu pak se svými ozbrojenci a olupoval každého, kdo procházel krajem.

566

Tenkrát byl papežem v Římě Bonifác VIII. a na jeho dvůr přišel opat z Cluny, o němž se mělo za to, že je to nejbohatší prelát pod sluncem. A ježto si tu milý prelát pokazil žaludek, poradili mu lékaři, aby se vydal do sienských lázní, kde se určitě vyléčí. Proto mu dal papež svolení a opat, nestaraje se o pověsti o Ghinovi, vydal se na cestu s velice nádherným nákladem, koňmi, výstrojí a čeledí.

Ghino di Tacco zaslechl, že se blíží opat z Cluny, rozestřel své sítě, aby z nich nemohl uniknout ani jeden mladíček, a uzavřel opata se vším jeho služebnictvem a věcmi v jedné soutěsce. Když to učinil, poslal toho nejchytřejšího ze svých lidí s pěkným průvodem k opatovi, aby ho po straně velmi laskavě vyzval, že se má opat s ním odebrat do Ghinova hradu.

Když to opat uslyšel, všecek rozlícen odpověděl, že ho ani nenapadne, aby to udělal, protože nemá u Ghina co dělat, ale že chce cestovat dál a že by rád věděl, kdo mu stojí v cestě.

Posel mu velmi poníženě řekl:

"Messere, dostal jste se do končin, kde se nebojíme nikoho kromě boží moci a kde všechny interdikty a exkomunikace jsou exkomunikovány. Nejlepší proto uděláte, když Ghinovi vyhovíte."

Zatímco si takhle povídali, zbrojnoši obklíčili celé místo. Opat nahlédl, že je se všemi svými lidmi zajat, i vydal se velmi rozezlen s poslem ku hradu a za ním šla celá jeho družina s veškerým nákladem. Když opat slezl z koně, byl na příkaz Ghinův zcela sám zavřen do velmi temné a nepohodlné komůrky, ačkoli všichni ostatní byli podle svých hodností velmi dobře ubytováni na hradě. Veškerý náklad byl dán do bezpečí a nikdo se ničeho ani nedotkl.

Když se toto stalo, šel Ghino za opatem a řekl mu:

"Ghino, jehož jste hostem, vás, messere, prosí, abyste mu ráčil vzkázat, kam se odebíráte a z jaké příčiny."

Opat, protože byl moudrý muž, přestal jednat povýšeně a řekl mu, kam míří a proč.

Když ho Ghino vyslechl, odešel a usmyslil si, že ho uzdraví bez lázní. Postaral se, aby ve světničce byl neustále udržován velký oheň, a přišel k opatovi až příštího rána. Přinesl mu v bělostném ubrousku dva krajíce opečeného chleba a velkou číši bílého vína z Corniglie, jež bylo z opatových zásob, a řekl:

"Messere, když byl Ghino ještě mladší, studoval lékařství a zde se přiučil, že nic není tak dobré na bolesti žaludku jako léčení, které vám chystá a které začíná věcmi, jež vám přináším. Vezměte si je a posilněte se."

Opat měl větší chuť k jídlu než k mluvení, a ačkoli dělal, že je

567

roztrpčen, snědl chléb a vypil víno a pak začal přemoudře rozprávět; na mnoho věcí se vyptával, mnoho věcí radil a obzvláště chtěl vidět Ghina.

Ghino to přeslechl, něco přešel jako věci bezvýznamné, na něco velmi zdvořile odpověděl a pak opata ujistil, že ho Ghino navštíví, jakmile bude moci. Po těchto slovech odešel a opět se vrátil až příštího dne, kdy zase přinesl tolik vína a opékaného chleba jako předtím; tak vydržoval opata několik dní, dokud nepozoroval, že snědl suché boby, které úmyslně a nepozorovaně nechal v opatově jizbě.

Zeptal se proto Ghinovým jménem, jak se daří jeho žaludku, a opat mu na to odpověděl:

"Dařilo by se mi dobře, kdybych nebyl v Ghinových rukou. Kromě toho nemám na nic tak velkou chuť jako na jídlo - tak mě jeho léky uzdravily."

Ghino dal tedy pro opata a jeho družinu vyzdobit opatovými věcmi pěknou síň, kázal uchystat velkou hostinu, na niž bylo pozváno mnoho lidí a opatova družina, a příštího rána, když přišel za opatem, řekl mu:

"Messere, protože se už cítíte dobře, je na čase, abyste vyšel z nemocnice." A vzal ho za ruku, uvedl ho do připravené síně, zanechal ho tu se svými lidmi a postaral se, aby hostina dopadla velkolepě.

Opat se pobavil se svými lidmi a pověděl jim také, jaký vedl život, oni však mu řekli, že je naopak Ghino hostil obdivuhodně.

Když nadešla hodina jídla, opat a všichni ostatní byli obslouženi dobrými jídly a dobrými víny, leč Ghino ani teď ještě nedopřál opatovi, aby ho poznal.

Takto tedy jednal Ghino s opatem po několik dní, poté však dal přinést do jedné síně veškerá jeho zavazadla a na dvůr, který byl pod ní, přivést všechny jeho koně včetně té nejmizernější herky, odebral se k opatovi a otázal se ho, zda se cítí tak silný, že by snesl jízdu na koni. Opat odvětil, že má dost sil, že má žaludek dostatečně pozdravený a že by mu bylo tuze dobře, kdyby se dostal z Ghinových rukou.

Ghino tedy odvedl opata do síně, kde byla jeho zavazadla a veškerá jeho čeleď, přivedl ho k oknu, odkud mohl spatřit všechny své koně, a pravil:

"Pane opate, vezte, že nikoli špatné srdce, ale četní a mocní nepřátelé donutili chudého a z domova vyhnaného šlechtice Ghina di Tacco, jímž jsem já, aby hájil svůj život a své šlechtictví jako loupežník při cestách a jako nepřítel Říma. Protože vás však považuji za vynikajícího šlechtice, nezamýšlím - když jsem vám předtím vyléčil žaludek - jednat s vámi tak, jako bych jednal s jiným, kdyby

568

se octl v mých rukou, jako jste nyní vy, neboť bych mu odňal z jeho věcí, co by se mi zdálo. Mám však za to, že sám přihlédnete k mým představám a necháte mi tu ze svých věcí takový díl, jaký budete chtít. Všechny vaše věci jsou tu před vámi a z okna můžete spatřit veškeré své koně. Vezměte si proto díl nebo vše, jak je vám libo, neboť od této chvíle záleží jen na vás, zda odejdete, nebo ne."

Opat se podivil, že tak šlechetná slova vycházejí z úst lapky, a ježto se mu velmi zalíbila, rázem opadly jeho hněv a opovržení, ba proměnily se v laskavost, a opat, změniv se v upřímného Ghinova přítele, kvapil ho obejmout a pravil:

"Přísámbohu, snášel bych ještě větší příkon nežli toho, jež jsi na mně do této chvíle spáchal - jak jsem měl za to -, kdybych věděl, že si získám přátelství takového muže, za jakého tě teď považuji. Buď proklet osud, který tě zene k takovému řemeslu, hodnému zatracení."

Poté si vybral ze svých četných věcí ty nejpotřebnější a v co nejmenším počtu, a podobně učinil i s koňmi; všechny ostatní tu zanechal a vrátil se do Říma.

Papež věděl, že opat upadl do zajetí, a byť mu to velmi tížilo mysl, nezdržel se, když ho spatřil, aby se ho nezeptal, jak mu lázně prospěly.

Opat mu s úsměvem odvětil:

"Svatý otče, dřív než lázně nalezl jsem výtečného lékaře a ten mě znamenitě vyléčil."

Pak mu pověděl jak, a když se tomu papež zasmál, pokračoval ve vyprávění, a nutkán velkodušností, požádal o jednu milost.

Papež v domněnku, že požádá o něco jiného, slíbil, že splní, oč opat požádá.

Tu opravil opat:

"Svatý otče, zamýšlím vás požádat, abyste přijal na milost mého lékaře Ghina di Tacco, neboť určitě vyniká nad všechny čacké muže, které jsem kdy poznal, a zlo, které páše, považuji spíše za hřích osudu než za hřích jeho! Dáte-li mu něco, aby mohl žít podle svého stavu, změníte tím celý jeho osud a pak nepochybuji, že se vám bude zdát za krátký čas takovým, jakým se zdá mně."

Papež byl velkodušný a měl rád chrabré lidi, proto když vyslechl opata, odpověděl, že to rád učiní, je-li tomu tak, jak tvrdí opat, a přikázal mu, aby se postaral, aby Ghino k němu bez obav přišel.

Ghino se tedy dostavil na papežův dvůr s glejtem, jak si to opat přál, a ačkoli tu pobyl jen krátce, papež už nahlédl, že Ghino je statečný. Smířil se s ní tedy, udělil mu velké špitální opatství, čímž jej povýšil na svého rytíře, a Ghino jím pak zůstal jako přítel a sluha svaté církve a opata z Cluny, pokud žil.

569

PŘÍBĚH TŘETÍ

Mitridanes žárlí na Natanovu ušlechtilost a jde ho zavraždit. Ježto však ho nezná, setká se přímo s ním a Natan ho poučí, jak to má provést. Mitridanes se pak setká s Natanem v háji, který mu Natan označil, a když ho pozná, zastydí se a stane se Natanovým přítelem.

Všem to připadalo opravdu jako zázrak, když slyšeli, že nějaký duchovní učinil cosi velkolepého. Ježto pak rozhovor

paní ztichl, přikázal král Filostratovi, aby pokračoval ve vyprávění, a ten bez okolků takto začal:

Španělský král byl zřejmě štědrý, vznešené paní, a opat z Cluny vykonal snad neslýchaný čin. Vyslechnete-li však, jak se jeden člověk v obvyklé své šlechtivosti rozhodl věnovat jinému člověku, jenž po tom dychtil, svou krev i duši a jak by to byl také učinil, kdyby si to byl onen člověk chtěl vzít - bude vám to připadat neméně podivuhodné než předchozí příběhy a já vám o tom zamýšlím vyprávět.

Je naprosto jisté - můžeme-li věřit vyprávění některých Janovanů a jiných mužů, kteří v oněch končinách byli -, že kdysi v Kataji žil kdysi muž urozeného původu a tak bohatý, že se mu bohatstvím nikdo nevyrovnal. Jmenoval se Natan a přebýval poblíže cesty, po níž musel cestovat takřka každý, kdo se bral od západu k východu nebo od východu k západu. Ježto byl muž velkého ducha, štědrý a tuze toužil po tom, aby proslul svými dobrými skutky, dal si tu od mnoha mistrů vystavět v celkem krátkém čase krásný, veliký a bohatý palác, jaký nikdo nikdy neviděl, a co nejlépe jej vybavil vším, čeho je třeba k přijímání a uctění urozených lidí. Maje pak množství krásného služebnictva, vítal tu a hostil s roztomilostí a okázalostí každého, kdykoli přišel či odcházel.

Dodržoval tento chvalný obyčej tak, že ho podle pověsti znal nejen Východ, ale téměř celý Západ, a toto pohostinství ho neunavovalo, ani když už byl v letech. Tu se však stalo, že se zvěst o něm donesla i k sluchu jakéhosi mladíka, jenž slul Mitridanes a žil v končinách nedaleko odtud. Měl se za člověka neméně bohatého než Natan, a ježto začal žárlit na jeho pověst a zásluhy, umínil si, že tuto pověst zahladí anebo zastíní ještě větší štědrostí. Dal si proto vystavět palác podobný paláci Natanovu a jal se každého, kdo jej míjel, hostit tak, že snad nikdo nikoho tak štědře nehostil. A skutečně za krátkou dobu byl všude tuze znám.

570

Když však jednou dlel mladík sám a sám na dvoře svého paláce, stalo se, že sem vešla nějaká žena jednou z palácových bran, požádala ho o almužnu a obdržela ji. Když odešla, vrátila se sem druhou branou, opět dostala almužnu a tak to postupně udělala dvanáctkrát. Když se vrátila potřinácté, řekl jí Mitridanes:

"Nějak sis příliš zvykla, dobrá žena."

Nicméně však jí dal almužnu.

Když stařena uslyšela jeho slova, odvětila:

"Ó jak jsi podivuhodná, štědrosti Natanova! Ačkoli jsem tam v jeho paláci prošla všemi dvaatřiceti branami jako teď tady a pokaždé jsem poprosila o almužnu, nikdy mě nepoznal - jak se zdálo - a vždy jsem almužnu dostala. Zde jsem přišla jen třináctkrát a už jsem byla poznána a pokárána."

To řkouc odešla a už se nevrátila.

Mitridanes pokládal slova o Natanově pověsti za zmenšování svého věhlasu, i rozzuřil se a hněvivě začal křičet:

"Ach běda mně, kdy se vyrovnám štědrosti Natanově ve velkých věcech, ba kdy ji předstihnu, když se mu ani v maličkostech nemohu rovnat, ačkoli se o to snažím. Budu se zřejmě zbytečně namáhat do té doby, dokud ho nezahladím z povrchu zemského. A když ho nechce odstranit stáří, je nutno, abych to bez meškání provedl vlastníma rukama."

Posedlý svým vztekem vstal, aniž se někomu svěřil se svými úmysly, vyšvihl se s malou družinou na koně a třetího dne dorazil do míst, kde přebýval Natan. Zde uložil svým průvodcům, aby se stavěli, jako by k němu nepatřili a neznali ho, a aby se každý staral sám o sebe, dokud nedostanou od něho jiný rozkaz. Zcela sám pak zastihl k večeru nedaleko krásného paláce Natana, jenž si vyšel jen tak pro svou zábavu bez nádherného šatu, a neznaje ho otázal se ho, zda mu může povědět, kde Natan bydlí.

Natan mu vesele odpověděl:

"Milý synu, nikdo v těchto končinách ti to nedovede ukázat líp než já, a přeješ-li si, dovedu tě tam."

Mladík odvětil, že by mu to bylo velmi milé, ale že by byl rád - je-li to možné -, aby ho Natan ani nespatriřil, ani nepoznal.

"I to udělám, přeješ-li si to," řekl mu na to Natan.

Mitridanes tedy sestoupil z koně a v doprovodu Natana, jenž ho velmi brzy zaujal roztomilým rozhovorem, došel k jeho krásnému paláci.

Tam Natan přikázal jednomu ze svých sluhů, aby se ujal mladíkova koně, a nakloniv se k jeho uchu, rozkázal mu, aby ihned vyřídil

571

všemu služebnictvu v domě, že nikdo nesmí mladíkovi prozradit, že on sám je Natan.

Tak se také stalo.

Když se pak octli v paláci, uvedl Natan Mitridana do krásné komnaty, kde ho nikdo - krom těch, které vybral k jeho obsluze - nespatriřil, a sám děláje Mitridanovi společníka, štědře ho pohostil.

Ačkoliv Mitridanes choval ke svému společníkovi úctu jako k svému otci, přece jen se ho zeptal, kdo je.

A tu mu Natan odpověděl:

"Jsem nepatrný Natanův sluha. Rostl jsem s ním od dětství a s ním jsem zestárnul. Vychoval mě však pouze k této službě, jak vidíš, a proto - i když si ho všichni ostatní velmi pochvalují, já ho z této příčiny chválit nemohu."

Tato slova skytla Mitridanovi jakousi naději, že bude moci snáze a s větší jistotou provést svůj zvrácený záměr. Když se ho proto Natan velmi zdvořile zeptal, kdo je a jaká záležitost ho sem přivedla - přičemž mu nabídl svou radu i pomoc, pokud bude v jeho silách -, Mitridanes s odpovědí chvíli váhal, ale posléze usoudil, že nemá důvod nedůvěřovat mu, a po dlouhém okolkování ho nejen požádal, aby zachoval jeho tajemství a poskytl mu radu a pomoc, ale úplně mu odhalil, kdo je i proč přišel a co ho k tomu nutká.

Když Natan uslyšel o Mitridanově ukrutném záměru, zděsil se sice v nitru, ale neváhaje dlouho, odpověděl mu srdnatě

a s nehnutou tváří:

"Mitridane, tvůj otec byl urozený muž, jemuž se - jak vidím - nechceš odrodit, neboť se chystáš k odvážnému kousku: být šlechtitý ke všem lidem - a proto tě tuze chválím za nenávisť, kterou chováš vůči Natanově ctnosti, neboť kdyby bylo na světě více takové zášti, jako je tvá, stal by se brzy náš prašpatný svět dobrým. Tvůj záměr, který jsi mi svěřil, zůstane utajen, tím buď jist, a vynasnažím se též jak užitečnou radou, tak vydatnou pomocí, abys mohl svůj záměr provést co nejrychleji. Slyš tedy: Tady odtud vidíš háj, k němuž není ani půl míle, a tam takřka každé ráno chodí Natan úplně sám a hezky dlouho se v něm pro svou potěchu prochází. Nebude pro tebe těžké dopadnout ho tam a naložit s ním, jak ti bude libo. Jestliže ho zavraždíš a budeš se chtít vrátit domů bez překážek, nesmíš jít cestou, kterou jsi sem přišel, ale tou cestou, jež vyústí uje z levé strany lesa, jak vidíš. I když se zdá trochu divoká, je blíž k tvému domovu a bude pro tebe bezpečnější."

Když Mitridanes obdržel tyto zprávy a Natan od něho odešel, dal tajně svým průvodcům meškajícím tu s ním na srozuměnou, kde ho mají nazítří očekávat.

572

Nazítří ráno nezměnil Natan nic na radě, kterou dal Mitridanovi, či na svém zvyku a za svítání si sám šel k háji pro smrt. Mitridanes ráno rovněž vstal, vzal si luk a meč - neboť jiné zbraně neměl -, vsedl na koně, zamířil k háji a už z dálky spatřil Natana, jak se zcela sám prochází po háji. Ježto by ho byl však rád viděl a slyšel ještě předtím, než ho přepadne, rozjel se k němu, popadl ho za turban, jež měl na hlavě, a vzkřikl:

"Zemřeš, starče!"

Natan mu však odpověděl pouze:

"Budiž, pak jsem si to zasloužil."

Když Mitridanes uslyšel jeho hlas, pohlédl starci do obličeje a v té chvíli poznal, že má před sebou toho, jenž ho laskavě přijal, přátelsky doprovázel a s důvěrou mu poradil. Jeho zloba byla proto mžikem tatam a jeho zlost se změnila v hanbu.

Poté odhodil meč, který již tasil, aby Natana zabil, slezl z koně, s pláčem se vrhl Natanovi k nohám a pravil:

"Nejdražší otče, nyní jasně poznávám vaši velkodušnost, když vidím, že jste mi přišel obětovat svůj život, po němž jsem bezdůvodně prahl, jak jsem vám ve své zaslepenosti odhalil. Bůh však dbal o mé povinnosti více než já sám, a když to bylo nejvíc potřeba, otevřel oči mého ducha, jež mi zastřela bídná zášť. Čím větší byla vaše ochota vyhovět mi, tím více jsem povinen kát se ze svých hříchů. Necht' je proto vaše odplata přiměřená mému provinění."

Natan přikázal Mitridanovi, aby vstal, něžně ho objal a políbil, načež mu řekl:

"Milý synu, za tvůj čin, ať už jej nazveš špatností nebo jinak, není třeba žádat ani udělovat odpuštění, neboť ses ho nedopustil ze zášti, ale proto, abys byl považován za lepšího. Neměj tedy ze mne žádný strach a buď jist, že žádný člověk pod sluncem tě nemiluje tak jako já, neboť beru ohled na tvou velkodušnost, která se neoddává hromadění peněz, jak to činí lakomci, ale rozdávání nashromážděných. Nehanbi se též, žeš mě chtěl zabít, aby ses stal slavným, a nedomnívej se také, že se tomu divím. Slavní císařové a velcí králové nerozšiřovali svá království a tím svou slávu téměř ničím jiným než tím, že vraždili - a nezabili snad jen jednoho člověka, jako jsi to chtěl udělat ty, ale zavraždili nesčíslná množství lidí, vypálili kraje a rozvrátili města. Jestliže jsi tedy chtěl zabít jen mne, abys sobě získal proslulost, neudělal jsi nic podivuhodného ani nic nového, nýbrž něco docela obvyklého."

Mitridanes v duchu neomlouval své zvrácené choutky, ale chválit to, co našel Natan na omluvu, a při tomto rozhovoru přišel na myšlenku,

573

aby se ho otázel, jak se mohl odhodlat dát mu radu a naznačit mu i způsob, jak ji provést - čemuž se nesmírně diví.

Natan mu řekl:

"Byl bych nerad, Mitridane, aby ses divil mé radě a tomu, k čemu jsem byl ochoten, neboť nikdy nikdo ke mně nezavítal, abych nebyl uspokojil každé jeho přání, a já byl odedávna rozhodnut učinit si sám to, co jsi chtěl učinit, kdyby ke mně někdo přišel a já nebyl s to jeho přání splnit. Tys přišel za mnou, protože jsi prahl po mém životě, a já se rozhodl, když jsem uslyšel, po čem toužíš, že ti ten život daruji, abys ode mne neodcházel jako jediný člověk, jemuž jsem nemohl vyhovět. Proto jsem ti dal podle mého tu nejlepší radu, jak bys mě mohl připravit o život a neztratit přitom život svůj. Znovu ti tedy říkám a prosím tě, aby sis jej vzal, těši-li tě to, a nabyl tak sebeuspokojení. Nevím, zda bych jej mohl darovat lépe. Je mi již osmdesát let a strávil jsem je v zábavách a potěšení; sleduji běh přírody a podle ostatních lidí a vůbec podle všeho vím, že mi příroda může dopřát již jen málo času na tomto světě. Soudím proto, že je mnohem lépe darovat jej tak, jako jsem vždy dával a rozdával své poklady, než si ho chtít udržet, aby mi nakonec byl stejně vzat přírodou proti mé vůli.

Darovat sto let je malý dar, oč tedy menší je dar, dám-li ti šest nebo sedm let, která mi ještě na tomto světě zbývají.

Vezmi si proto můj život, je-li ti milý. Prosím tě o to - neboť za celou dobu mého života se nenašel nikdo, kdo by po něm zatoužil, a nevím, zda se vůbec ještě někdo najde, nevezmeš-li si ho ty, jenž po něm dychtíš. A kdyby se přece jen stalo, že by se někdo takový našel, vím, že můj život bude mít tím menší cenu, čím víc ho budu střežit. Proto tě prosím, aby sis jej vzal, než bude jeho cena ještě menší."

Mitridanes, jenž se velice styděl, odvětil:

"Něco tak vzácného, jako je váš život, necht' odejme Bůh, a nikoli já. Neučiním to, i když jsem po něm ještě donedávna bažil, a nejenom že nechci váš život zkrátit o jeho léta, ale rád bych mu ještě přidal svá vlastní."

Natan mu hbitě odpověděl:

"Jestliže mi chceš přidat svá léta, nutíš mě přece k tomu, abych jednal vůči tobě tak, jak jsem ještě vůči nikomu

nejednal, že bych si totiž vzal něco od tebe, ačkoli jsem dosud od nikoho nikdy nic nepřijal."

"Ano," odpověděl na to bez meškání Mitridanes.

"Udělej tedy to, co ti řeknu," pravil Natan. "Ježto jsi mlád, zůstaneš zde v mém domě a přijmeš jméno Natan, já pak odejdu do tvého domu a budu se navždy zvat Mitridanes."

574

Mitridanes mu na to odpověděl:

"Kdybych uměl jednat tak správně, jako to dovedete a jako jste to dovedl vy, přijal bych bez nevelkého váhání to, co mi nabízíte. Jsem však přesvědčen, že by mé činy zmenšovaly pověst Natanovu, a já nechci pod jménem jiného zkazit to, co nemohu dobře dělat pod jménem svým. Nepřijmu to proto."

Ještě dlouho a dlouho spolu takto půvabně rozmlouvali a pak teprve se na Natanovo přání vrátili oba do paláce, kde Natan Mitridana několik dní velmi hostil a s veškerým svým důvtipem a znalostmi ho posiloval v jeho vznešeném a velkém záměru.

Když se pak Mitridanes se svou družinou chtěl vrátit domů, Natan ho propustil a dal mu tak znamenitě na srozuměnou, že ho nikdo ve štědrosti nemůže předčit.

PŘÍBĚH ČTVRTÝ

Messer Gentile de'Carisendi se vracel z Modeny a cestou vysvobodí z hrobky paní, kterou miluje a která tam byla pohřbena, neboť byla pokládána za mrtvou. Paní však přijde k sobě, porodí hošíka a messer Gentile ji vrátí jejímu manželu Niccolucciovi Caccianimicovi.

Všichni zaslí nad tím, jak mohl někdo chtít prokázat druhému službu svou vlastní krví, a všichni tvrdili, že Natan jistě předčil svou velkomyslností krále španělského i opata z Cluny. Bylo o tom řečeno mnoho věcí z té i z oné strany, ale král posléze pohlédl na Laurettu a dal jí tak najevo, že si přeje, aby vyprávěla - pročež Lauretta bez meškání začala: Byly zde - mladé paní - vyprávěny tak skvělé a krásné věci, až se mi zdá, že na nás, kteří jsme ještě na radě, nezbývá už nic, o čem by se dalo ještě vyprávět. Každé vyprávění bylo obestřeno nesmírnou velkolepostí, a proto nezbývá než sáhnout do skutků lásky, jež skýtají přehojnou zásobu námětů k rozhovoru o čemkoli. Jednak z tohoto důvodu, jednak proto, že se to tuze hodí pro náš věk, zamýšlím vám tedy vyprávět o jednom velkolepém činu jakéhosi zamilovaného. Mohlo by se vám sice zdát, že má chudší děj než

575

ostatní příběhy, ale není tomu tak, uvážíme-li, že kvůli tomu, abychom se zmocnili toho, co milujeme, jsou rozdávány poklady, zapomíná se na nepřátelství, dává se v sázku vlastní život a čest i pověst, jež znamená ještě mnohem víc, že kvůli lásce se lidé vrhají do tisícových nebezpečí.

V Bologni, v nádherném to městě lombardském, žil kdysi jeden šlechtic, jenž požíval velké vážnosti pro svou povahu a urozenost krve. Jmenoval se messer Gentile de'Carisendi a jako mladík se zamiloval do jedné urozené paní, jež slula Catalina a byla chotí jakéhosi Niccoluccia Caccianimica. Ježto se mu však v lásce nedařilo, málem si zoufal, a když byl jmenován podestou v Modeně, odebral se tam.

Niccoluccio nebyl v té době v Bologni, a paní se proto odebrala na svůj statek, ležící asi tři míle od města, neboť byla těhotná. Tu se však stalo, že paní zachvátí tak prudká mdloba, až v ní pohasly veškeré známky života, a všichni lékaři usoudili, že zemřela; nejbližší příbuzní paní tvrdili, že podle jejich řečí není ještě příliš dlouho těhotná, aby byl plod již vyvinutý, a proto se nikdo dál o paní nestaral a po velkém hořekování ji pohřbili tak, jak byla, do hrobky nedaleko kostela.

Jeden z jeho přátel oznámil tuto zvěst vzápětí též messeru Gentilovi a ten se nad tou zprávou velmi zarmoutil, ačkoli právě jemu se dostalo nejméně její přízně. Posléze si však řekl:

"Jsi mrtva, Catalino. Dokud jsi byla naživu, nedopřálaš mi jediného pohledu; nyní se však nemůžeš bránit, a proto ti jistě budu moci uloupit nějaký polibek, třeba jsi mrtva."

To řka vyčkal, už nastane noc, aby jeho odjezd byl utajen, s jedním sluhou vsedl na koně a bez zastávky jel až tam, kde byla paní pohřbena. Zde otevřel hrobku, obezřele vstoupil dovnitř, položil se vedle paní, přitiskl svou tvář k její, a prolévaje slzy, mnohokrát ji políbil.

Chut' mužů, a zejména chut' milenců - jak často býváme svědky - není však nikdy ukojena a touží neustále po dalším a po dalším. Tak i messer Gentile, ačkoli se rozhodl, že zde už déle prodlévat nebude, přece jen si řekl:

"Když už tu jsem, proč bych si nesáhl na její ňadra? Nikdy jsem se jich nedotkl a už nikdy se jich nedotknu."

Přemožen tedy touto touhou položil jí ruku na ňadra, a když ji tam chvíli držel, zdálo se mu pojednou, že cítí její slabě bijící srdce. Zaplašil veškerý strach, jal se pátrat po tom dále a s větší pečlivostí, a tu zjistil, že paní skutečně není mrtva, i když života je v ní jenom namále. Zdvihl proto paní co nejšetrněji, s pomocí svého

576

sluhy ji vynesl z hrobky, vzal ji před sebe na koně a tajně ji dopravil do svého domu v Bologni.

Žil zde se svou matkou, rozšafnou a moudrou paní, jí také vše dopodrobna pověděl a tato žena posléze ve své soucitnosti za pomoci žáru ohně a tato žena posléze ve své soucitnosti za pomoci žáru ohně a několika koupelí probudila bez hluku onu paní k životu.

Když se paní probírala, zhluboka vzdychla a pravila:

"Běda, kde jsem se to octla?"

Ona rozšafná paní jí však odpověděla:

"Upokoj se, jsi na dobrém místě."

Paní, která již úplně přišla k sobě, se rozhlížela kolem sebe, a ježto nemohla pochopit, kde se to octla, a ježto viděla před sebou messera Gentileho, vyděšeně prosila jeho matku, aby jí pověděla, jak se sem dostala.

Messer Gentile jí tedy vše náležitě vypověděl a paní, zkormoučená tím vším, vzdala mu po chvíli co největší díky a pak ho prosila, aby jí pro lásku, kterou k ní vždy choval, a z ohledu k ní neudělal ve svém domě něco, co by zneuctilo ji i jejího muže, a aby jí dovolil, sotvaže se rozední, vrátit se domů.

Messer Gentile jí na to odpověděl:

"Paní, ať už byla má touha v dřívějších dobách jakákoli, nemám v úmyslu nyní ani v budoucnu jednat s vámi zde či jinde než jako s drahou sestrou - když už mi Bůh popřál té milosti, že mi vás vrátil ze smrti do života, čehož příčina byla láska, kterou jsem k vám kdysi choval. Pomoc, kterou jsem vám této noci poskytl, si však zaslouží nějakou odměnu, a proto bych byl rád, kdybyste mi neodepřela laskavost, o níž vás požádám."

Paní mu vlídně odpověděla, že to ráda udělá, bude-li to moci učinit ona sama a jde-li o počestnou věc.

Tu pravil messer Gentile:

"Paní, všichni vaši příbuzní a všichni Bolognané soudí a mají za jistou věc, že jste mrtva, takže vás nikdo doma neočekává - proto od vás žádám tu milost, abyste laskavě posečkala v tajnosti zde s mou matkou, dokud se nevrátím z Modeny, což bude brzy. Žádám vás o to z té příčiny, že mám v úmyslu dát vás v přítomnosti nejznamenitějších občanů tohoto města jako vzácný a drahý dar vašemu manželovi."

Ježto paní cítila, že je šlechtici zavázána, a ježto jeho prosba byla počestná, rozhodla se, že vyhoví tomu, o čem jí messer Gentile prosí - i když by si byla tuze přála potěšit své příbuzné zprávou, že žije -, a dotvrdila mu to slibem na svou věru.

577

Sotvaže však domluvila a dala mu svůj slib, ucítila náhle, že nadešla její hodina, a po krátké době za něžné pomoci Gentilovy matky porodila krásného chlapce - což radost její i messera Gentileho ještě zvětšilo.

Messer Gentile dal příkazy, aby bylo opatřeno vše, co je třeba, a aby byla paní obsluhována tak, jako by to byla jeho manželka, a v tajnosti se vrátil do Modeny.

Když skončila doba jeho úřadu a messer Gentile se mohl vrátit, uspořádal na ten den, kdy měl přijet do Bologne, velikou a krásnou hostinu ve svém domě, na niž pozval velké množství bolognských šlechticů a mezi nimi i Niccoluccia Caccianimica.

Posléze se tedy vrátil domů, a když sestoupil z koně a shledal, že paní je ještě krásnější a zdravější, než byla předtím, a že i hošíkovi se vede dobře, s nesmírnou veselostí posadil své hosty za stůl a dal je velkolepě obsluhovat přehojnými jidly.

Ještě před hostinou však pověděl paní, co zamýšlí udělat, a umluvil si s ní, jak si paní bude počínat, a proto když se hostina blížila ke konci, takto promluvil:

"Vzpomínám si, pánové, jak jsem několikrát slyšel, že v Persii se udržuje jistý zvyk, který je podle mého mínění chvályhodný. Chce-li tam totiž někdo poctit svého přítele, pozve ho do svého domu a tam mu ukáže buď manželku, nebo přítelkyni, nebo dceru či někoho jiného, koho si nejvíce váží, a prohlásí, že kdyby mohl, ukázal by jim ještě raději, než ukazuje toto - své srdce."

Zamýšlím tento zvyk zavést i v Bologni. Byli jste tak laskavi, že jste poctili mou hostinu, a já vás chci uctít po perském zvyku, neboť vám ukáži to nejdražší, co jsem na světě měl či mám. Než to udělám, prosím vás, abyste mi pověděli, co soudíte o jedné nejasné věci, kterou vám povím. Někdo má ve své domácnosti dobrého a věrného služebníka a ten se těžce roznemůže. Nepočká však ani, až ochořelý sluha zemře, dá ho vynést doprostřed cesty a více se o něho nestará. Tu přijde cizinec, a jat soucitem k nemocnému, vezme si ho domů a s velikou péčí i náklady vrátí mu zdraví. Chtěl bych proto od vás vědět, zda má onen první pán právo mrzet se a naříkat na toho druhého - jestliže si ho ten druhý ponechal k svým službám a nechce ho na naléhání prvního pána vrátit."

Šlechtici byli zprvu různého názoru, posléze se však domluvili a pověřili Niccoluccia Caccianimica, výtečného a skvělého řečníka, aby odpověděl za všechny.

Niccoluccio Caccianimico pochválil nejprve onen perský obyčej a pak řekl, že spolu s ostatními sdílí mínění, že onen první pán

578

nemá na svého sluhu už žádný nárok, neboť ho v tomto případě nejen opustil, ale dokonce vyhodil, a že sluha, ježto požíval dobrodiní druhého pána, je po právu sluhou toho druhého, neboť tento druhý pán, jenž si ho ponechal, nedopustil se na prvního pána ani křivdy, ani našli, ani urážky.

Všichni ostatní, který byli u hostiny, a byli to mužové znamenití, přisvědčili, že souhlasí s tím, co za ně Niccoluccio odpověděl.

Rytíř byl s touto odpovědí spokojen, prohlásil, že je téhož mínění, a pak pravil:

"Je na čase, abych vás podle slibu poctil."

Zavolal své dva sluhy a poslal je k paní, kterou dal nádherně obléci a vystrojit, aby ráčila přijít a rozveselit šlechtice svou přítomností. Paní vzala do náručí svého překrásného chlapce a doprovázena dvěma sluhy vešla do síně, jak si to šlechtic přál, a usedla vedle jednoho váženého muže.

Tu pravil Messer Gentile:

"Pánové, zde je ona věc, která je mi - a doufám, že i nadále bude - nejdražší. Podívejte se na ni a posuďte, zda mám pravdu."

Šlechtici jí vzdávali poctu, velmi ji chválili a přisvědčovali Gentilemu, že opravdu stojí za to, aby mu byla drahá. Jak si ji

tak všichni prohlíželi, prohlásili někteří málem, kdo to je - měli však za to, že je dávno mrtva. Nejvíce si ji však prohlížel Niccoluccio, který tak dychtěl dovědět se, kdo je ta žena, že to už nemohl vydržet, a když messer Gentile na chvíli odešel, zeptal se jí, zda je z Bologne či odjinud. Když paní vyslechla otázku svého manžela, jen s velkou námahou se zdržela odpovědi a mlčela, aby zachovala smluvený postup. Tu se jí zeptal kdosi jiný, zda je synáček její, někdo další se tázal, zda je manželkou messera Gentileho či snad jeho příbuznou, ale ani těm neodpověděla. Když se messer Gentile vrátil do síně, otázel se ho kdosi z hostů: "Messere, to, co vám patří, je opravdu krásné, zdá se však, že je to němé. Je tomu opravdu tak?" "Pánové," odvětil messer Gentile, "to, že až dosud nepromluvila, je nemalý důkaz její ctnosti." Tu začal naléhat ten, jenž se ptal předtím: "Řekněte nám tedy, kdo to je." "Rád to udělám," pravil messer Gentile, "jestliže mi slíbíte, že se nikdo nehne z místa, ať řeknu cokoli, dokud nedomluví." Všichni mu to slibili, a ježto byly stoly již odneseny, messer Gentile usedl paní po boku a pravil:

579

"Pánové, tato paní je onen spravedlivý a věrný sluha, na něhož jsem se vás před chvílkou ptal. Ona byla málo ceněna svými příbuznými, to ona byla vyhozena doprostřed cesty jako věc špatná a neužitečná, a já jsem ten, kdo ji pozdvihl. Díky mé starostlivosti a díky mému přičinění ji vyrvaly mé ruce smrti a Bůh, jenž milostivě shlédł na mou počestnou náklonnost, mi popřál, aby se to tělo, nahánějící hrůzu, proměnilo v tělo tak krásné. Abyste tomu však porozuměli ještě lépe, povím vám ve stručnosti, jak se to přihodilo." Začal tím, jak se do paní zamiloval, a k velkému úžasu naslouchajících vyprávěl dopodrobna o všem, co se až dosud přihodilo, načež dodal: "Jestliže jste tedy vy, a zejména Niccoluccio, nezměnili ještě své mínění, je tato paní právem má a nikdo nemá právo ji žádat ode mne zpět." Nikdo na to neodpověděl a všichni čekali, co messer Gentile ještě dodá. Niccoluccio, všichni ostatní i paní ze soucitu slzeli, ale tu messer Gentile pojednou povstal, vzal malého hošíka do náručí a paní za ruku, a když došel k Niccolucciovi, pravil: "Povstaň, kmotře, nevracím ti tvou ženu, kterou tví i její příbuzní vyhodili. Vracím ti tuto paní jakožto svou kmotru a s tímto tvým synáčkem, kterého jsi zplodil ty, čímž jsem jist, a kterého jsem při křtu držel a pojmenoval Gentile. A prosím tě, aby ji nemiloval o nic méně než předtím, i když pobývala v mém domě téměř tři měsíce. Při Bohu, který sám mě snad přiměl k tomu, abych se zamiloval do ní jen proto, aby má láska byla příčinou její spásy - jak se to také stalo -, přísahám, že nežila s otcem či s matkou či s tebou počestněji, než žila u mé matky v mém domě." Po těchto slovech se obrátil k paní a pravil: "Paní, zprošťuji vás slibu, který jste mi dala. Jste volna a můžete jít k Niccolucciovi." Poté vložil dítě do Niccolucciova náručí a šel si opět sednout. Niccoluccio dychtivě přijal svou paní a synka a měl tím větší radost, čím menší byla jeho naděje, že je kdy spatří; poděkoval šlechtici, jak dovedl nejlépe, a všichni ostatní, kteří ze soucitu slzeli, velmi ho za to chválili. Chválili ho i ti, kteří se o tom doslechli. Paní byla s úžasnou slávou přijata ve svém domově a Bolongští na ni dlouho hleděli s úžasem, jako by měli před sebou vzkríslenou ženu; messer Gentile pak žil od těchto dob jako přítel Niccolucciův i jeho příbuzných a paní. Co na to, vlídné paní, řeknete? I když onen král daroval své žezlo

580

a korunu, i když opat ne na svůj účel smířil zločince s papežem a i když onen stařec nabídl své hrdlo vrahovi noží, myslíte, že se to vyrovná činu messera Gentileho? Ačkoli byl mlád a horoucně miloval, ačkoli měl spravedlivý nárok na to, co bylo nedbalostí jiného pohozeno a co on díky šťastné náhodě pozdvihl, přece jen počestně potlačil v sobě milostný žár a zcela dobrovolně vrátil to, po čem z celé duše toužil a čeho by se byl rád zmocnil. Proto myslím, že nelze žádný příběh, který zde byl vyprávěn, přirovnat k tomuto příběhu.

PŘÍBĚH PÁTÝ

Paní Dianora žádá na messeru Ansaldovi v lednu zahradu tak krásnou, jako je v květnu. Messer Ansaldo se zaváže černokněžníkovi a zahradu jí opatří. Manžel dovolí paní Dionaře, aby byla Ansaldovi po vůli, ale ten, když se doví o manželově šlechtivosti, zbaví paní jejího slibu, načež čaroděj zbaví Ansalda jeho závazku a nic od něho nežádá. Každý z veselé společnosti vychvaloval ještě messera Gentileho až do nebe, když tu král přikázal Emilii, aby pokračovala ve vyprávění. Ta směle a téměř dychtivě začala vyprávět: Jemnocitné paní, nikdo nemůže po právu říci, že messer Gentile nejednal velkodušně, ale kdyby chtěl někdo tvrdit, že více už nelze chtít, pak by nebylo jistě obtížné dokázat, že je to možné. O tom se vám chystám vyprávět ve svém příběhu. Friulský kraj je chladný, ale jsou zde půvabné a krásné hory, mnoho řek a jasné bystřiny; zde pak je též město zvané Udine, v němž kdysi žila krásná a urozená paní jménem Dianora. Byla ženou velmi bohatého, příjemného a dobromyslného člověka, jenž slul Gilberto. Pro svou cenu jistě zasluhovala, aby byla milována velmi ušlechtilým a vysokým šlechticem, jemuž bylo jméno Ansaldo Grandense. Byl to muž tuze vážený a tuze proslulý svými válečnými činy a uhlazeností - ale ačkoli paní Dionaře horoucně miloval a dělal všecko možné, aby byl rovněž milován, ba posílal

ji co chvíli vzkazy, namáhal se nadarmo.
581

Šlechticovy vzkazy začaly paní brzy obtěžovat, a když viděla, že ji neustále miluje a posílá jí vzkazy, i když mu odpírá vše, co od ní žádá, usmyslila si, že se ho zbaví podivnou a podle jejího mínění nesplnitelnou žádostí. I řekla jednoho dne ženě, kterou k ní Ansaldo co chvíli posílal:

"Často jsi mi, dobrá ženo, tvrdila, že messer Ansaldo mě nade vše miluje; nabízel mi tvým prostřednictvím i skvostné dary, ale já je nikdy nepřijmu, neboť mě jimi nikdy nedonutí, abych ho milovala či abych mu byla po vůli. Kdybych však byla jista, že mě miluje tak, jak tvrdíš, rozhodně bych se odhodlala Ansaldo milovat a učinila bych vše, co žádá. Přesvědčí-li mě proto tím, oč ho požádám, podvolím se všem jeho přáním." Tu pravila ta dobrá žena:

"A co byste si, paní, přála, aby vykonal?"

Paní odpověděla:

"Mé přání je takovéto: přeji si mít v měsíci lednu, který se blíží, zahradu nedaleko tohoto města, v níž by bylo plno zelené trávy, květů a tolik listnatých stromů, jako by byl měsíc máj. Jestli to nedokáže, ať už ke mně neposílá ani tebe, ani nikoho jiného, neboť bude-li mě pak ještě dále dráždit, budu si stěžovat svému manželovi a rodičům, jimž jsem až dosud vše zatajila, a postarám se, abych měla od něho pokoj."

Když šlechtic uslyšel, co jeho paní žádá a nabízí, rozhodl se, že se přece jen pokusí, co by se dalo v této věci podniknout, i když se mu zdálo skoro holou nemožností provést tuto těžkou věc a i když věděl, že paní to žádá od něho jenom kvůli tomu, aby ho zbavila veškeré naděje. Rozeslal proto do mnoha končin posly, aby pátrali, zda by se tam přece jen nenašel někdo kdo by mu přispěl radou a pomocí - a tak mu padl do rukou člověk, jenž se nabídl, že to dokáže pomocí svého černokněžnického umění, dostane-li ovšem za to dobrou odměnu. Messer Ansaldo se s ním domluvil, že mu dá za to obrovské množství peněz, a radostně očekával, až nadejde určená doba.

Když se přiblížila stanovená lhůta - byly zrovna převelike mrazy a všude leželo plno sněhu a ledu -, dosáhl onen dovedný muž pomocí svého umění jedné noci, po níž už začínal leden, že se ráno objevila na překrásné louce nedaleko města zahrada, jakou dosud nikdo nikdy neviděl - a jak dosvědčují ti, kteří to viděli, rostla tu tráva i stromy i ovoce všeho druhu.

Když messer Ansaldo spatřil tuto zahradu, byl rozradostněn na nejvyšší míru, dal v zahradě natrhat ty nejlepší plody a květy, jež

582

zde rostly, a tajně je poslal darem své paní; pozval ji též současně, aby se přišla podívat na zahradu, o kterou ho žádala, přesvědčit se na vlastní oči, jak ji miluje, rozpomenout se na slib, který mu dala a přísahou stvrdila, a dodržet jej, je-li čestná žena.

Sotvaže paní spatřila květy a plody a uslyšela od mnoha lidí vyprávět o zázračné zahradě, začala litovat, že dala messeru Ansaldovi onen slib. Přes všecku lítost však byla zvědavá na onu novinku, i šla se s mnoha jinými paními z města podívat na onu zahradu, nad níž užasla a kterou velmi pochválila. Vrátila se však domů zasmušilá až do hloubi duše, neboť jí nešlo z mysli to, k čemu se zavázala, ba její hoře bylo takové, že se projevovalo i navenek, neboť je paní nemohla v sobě dost dobře utajit, a tak se stalo, že si jejího zármutku všiml i její manžel a snažil se vyzvědět, co je toho příčinou.

Paní se styděla a dlouho mlčela; posléze však byla donucena odhalit mu vše po pořádku. Gilberto se zprvu velmi zlobil, když to uslyšel, ale když pak uvážil, že úmysly paniny byly čisté, změnil názor, zaplašil hněv a řekl:

"Dianoro, tak nejedná moudrá a počestná paní, aby naslouchala nějakým takovýmto vzkazům anebo aby kladla podmínky, za jakých se vzdá své čistoty. Slova, jež se dostanou ušima do srdce, mají větší sílu, než si mnozí myslí, a pro milence není nic nemožného. Nedobře sis tedy počínala, když jsi nejprve dopřála něčemu sluchu a potom se smlouvala. Ježto však vím, jak neposkvřněnou máš duši, dovolím ti, co by ti snad nikdo jiný nedovolil, abych tě zbavil onoho závazného slibu; nabádá mě k tomu i strach z onoho čarodějníka, jež by mohl messer Ansaldo, kdybys ho vodila za nos, přimět k tomu, aby nám ublížil. Přeji si proto, abys k němu šla. Můžeš-li, vymysli si něco, aby sis zachovala svou počestnost a abys byla svého slibu zproštěna - nepůjde-li to jinak, dej mu pro tentokrát své tělo, ale nikoli duši."

Paní vyslechla svého manžela s plácem a odmítla přijmout od něho takovou milost. Gilberto si však přál, aby se tak stalo, i když se paní tuze zpěchovala.

Na druhý den proto hned na úsvitě se paní - jež se ani příliš nenastrojila - vypravila se svými dvěma sluhy a jednou služkou do domu messera Ansalda - a ten, když uslyšel, že přišla jeho paní, tuze se tomu podivil, vstal, dal si zavolat čaroděje a řekl mu:

"Byl bych rád, abys viděl, jakého štěstí jsem dosáhl pomocí tvého umění."

Poté vyšel paní v ústřety, a nepoddávaje se nikterak nějakým nezřízeným choutkám, uctivě a počestně ji přivítal, a když všichni

583

vešli do překrásné komnaty, kde plál veliký oheň, dal paní přistavit křeslo a pravil:

"Paní, jestli má dlouhá láska, kterou k vám chovám, zasluhuje nějaké odměny, pak vás prosím, aby vám nebylo zatěžko povědět mi, proč jste sem přišla v tuto hodinu a s tímto doprovodem."

Paní stydlivě a se slzami na krajíčku odpovíděla:

"Messere, nepřivádí mě sem ani láska, kterou k vám chovám, ani daný slib, ale příkaz mého manžela. Má větší ohled na

to, co jste podnikl při své nezřízené lásce, než na svou a mou čest, a proto mi přikázal, abych sem šla. Ježto je to jeho rozkaz, jsem ochotna pro tentokrát vyhovět každému vašemu přání."

Udivený messer Ansaldo poslouchal paní, žasl stále víc, a ježto dojetí nad Gilbertovou velkomyslností začalo měnit jeho vášně v soucit, pravil:

"Paní, je-li tomu tak, jak pravíte, chraň mě Bůh, abych zničil čest, která má soucit s mou láskou. Proto zde zůstaňte, pokud vám bude líbo, nejínek než jako kdybyste byla mou sestrou, a sotvaže se vám uráčí, můžete volně odejít; za onu rytířskost, kterou projevil váš manžel, musíte mi však prokázat tu milost - uznáte-li to za vhodné -, že ho požádáte, aby mě pro budoucí časy měl za svého bratra a sluhu."

Nikdy se nezaradovala paní tak, jako když zaslechla tato slova, a proto děla:

"Zнала jsem vaše mravy, a nikdy bych byla proto nevěřila, že můj příchod způsobí něco jiného než to, co nyní vidím a za což vám budu navždy zavázána."

Poté se rozloučila a v ctném doprovodu se vrátila k Gilbertovi. Pověděla mu, co se vše zběhlo, a messer Ansaldo žil od těch dob s messerem Gilbertem v úzkém a věrném přátelství.

Když čaroděj - jemuž se messer Ansaldo chystal dát slíbenou odměnu - viděl, jak velkomyslně jedná Gilberto vůči messeru Ansaldovi a messer Ansaldo vůči paní, pravil:

"Když jsem viděl, jak velkoryse jedná Gilberto, pokud jde o čest, a vy, pokud jde o lásku, chraň mne Bůh, abych já nejednal podobně, pokud jde o můj zisk. A ježto vidím, že peníze budou u vás v dobrých rukou, nechť v nich tak zůstanou."

Rytíř se ostýchal přijmout ty peníze a přemlouval čaroděje, aby si vzal buď všechny, anebo aspoň část. Marně se však namáhal. Když třetího dne černokněžník odčaroval svou zahradu a projevil přání odejít, dal mu sbohem a zapudil ze srdce smyslnou lásku k paní, k níž od té doby choval pouze počestnou náklonnost.

584

Co na to řici, milované paní? Máme vynášet spíše onu skoro mrtvou paní a lásku, která již v mizivé naději skoro ochladla, anebo tuto velkorysost messera Ansalda, jenž miloval tak horoucně jako nikdy předtím a roznícen tou největší nadějí držel ve svých rukou kořist, kterou tak dlouho pronásledoval? Zdá se mi, že by bylo zcela bláhové přirovnat onu velkorysost z minulého příběhu k této.

PŘÍBĚH ŠESTÝ

Král Karel Vítězný se na stará kolena zamiluje do jedné dívky; zastydí se však za svou pošetilost a skvěle provdá jak tuto dívku, tak i její sestru.

Trvalo by příliš dlouho, kdyby někdo chtěl vypovídat všechny ty různici se názory, jež pronesly paní, posuzující, kdo v záležitosti paní Dianory projevil větší velkodušnost - zda Gilberto, nebo messer Ansaldo, či onen čaroděj. Král také nějakou chvíli proti dlouhé rozmluvě nic nenamítal, ale posléze přece jen pohlédl na Fiammettu a přikázal, aby přerušila jejich spor svým příběhem. Fiammetta proto bez váhání začala vyprávět.

Byla jsem vždy toho mínění, skvostné paní, že ve společnosti, jako je naše, je nutno vyprávět tak srozumitelně, aby přílišná stručnost vyprávěných věcí nezaváděla podnět k disputacím. Ty se hodí spíš pro žáky ve školách než pro nás, které sotva stačíme přeslíci a vřetenu. Já sama jsem měla v duchu také nějaký sporný příběh, ale nechám jej stranou, když teď vidím, jak se přete o to, co již bylo vyprávěno, a budu vám raději vyprávět příběh nikoli o člověku nevelikého významu, ale o statečném králi, který se zachoval rytířsky, aniž přitom poskvřnil svou čest.

Každá z vás jistě mnohokrát slyšela vyprávět o králi Karlu Starém čili Prvním, po jehož velkolepé výpravě a pak vítězství, jež dobyl na králi Manfredovi, byli z Florencie vyhnáni ghibellini a vrátili se tam guelfové. Proto také se odtud vystěhoval s celou svou rodinou a veškerým svým jměním jakýsi rytíř zvaný Neri degli Uberty, a ježto se nechtěl uchýlit pod ochranu nikoho jiného než krále Karla, odebral se do Castello a mare di Stabia, aby tu žil v samotě a v klidu

zde

585

dokonal svůj život. Asi na dostřel z kuše od ostatních městských domů zakoupil si pozemek mezi olivami, ořechy a kaštany, jimiž ten kraj oplývá, zde si vystavěl pěkný a pohodlný dům a vedle něho si založil rozkošnou zahradu, uprostřed níž si podle našeho zvyku udělal krásný průzračný rybníček - ježto zde byl dostatek pramenité vody - a bez obtíží jej naplnil mnoha rybami.

A zatímco se nezabýval den co den ničím jiným než tím, jak by zkrášlil svou zahradu, přihodilo se jednou v letních vedrech, že se král Karel vypravil do Castello a mare, aby si zde trochu odpočal, a když uslyšel o krásách zahrady messera Neriho, zatoužil ji spatřit. Ježto zvěděl, že které straně přísluší, usoudil, že s ním musí jednat co nejpřátelštěji, neboť rytíř náležel k nepřátelské straně, a vzkázal mu, že s ním chce příštího večera se svými čtyřmi druhy tajně povečeřet v jeho zahradě.

Messeru Nerimu to bylo velmi milé, i upravil vše velkolepě a zařídil se svým služebnictvem vše, co bylo potřeba, a přijal krále ve své zahradě co nejpřátelštěji.

Když si král prohlédl celou zahradu a dům messera Neriho, vše pochválil, umyl si ruce a usedl ke stolu stojícímu u rybníka, přičemž přikázal hraběti Guidovi di Monforte, jenž patřil k jeho družině, aby si sedl vedle něho z jedné strany, a messeru Nerimu, aby si sedl z druhé strany. Zbývající tři, kteří přišli s ním, měli pak podle jeho příkazu obsluhovat u stolu podle pořádku ustanoveného messerem Nerim.

Na stůl byly přinášeny vybrané pokrmy, vína byla výtečná a vzácná, sled jídel krásný a chvályhodný, nikde nebyl žádný hluk a nepřijemnosti, takže král si hostinu velmi chválil.

Co tak vesele pojídal a těšil se z tohoto opuštěného místa, vstoupily do zahrady dvě dívky, obě asi patnáctileté, vlasů plavých jako zlaté nitě, jež jim v prstencích padaly na ramena a na nichž měly věnečky z břečťanu. Jejich tváře se podobaly nejspíše andělům, tak byly krásné a půvabné, a oděny byly v roucha z nejjemnějšího plátna bílého jako sněh, která byla nad pasem co nejužší a na zem spadala po způsobu baldachýnu.

Dívka jdoucí napřed si přidržovala levou rukou na rameni dvě sítě a v pravé ruce měla dlouhou hůl. Druhá dívka jdoucí za ní nesla na levém rameni pánev, pod paží otýpku dříví a v ruce trojnožku, v druhé ruce pak nesla nádobu s olejem a rozžatou louč.

Když je král zhlédl, podivil se, co to má znamenat, a napjatě očekával, co se bude dít.

Dívky předstoupily před krále, uctivě a stydlivě se mu poklonily,

586

načež se odebraly k místům, kudy bylo možno vstoupit do rybníka; zde dívka nesoucí pánev odložila vše, co nesla, vzala hůl, kterou měla druhá dívka, a obě dvě vstoupily do rybníka, jehož voda jim sahala až k nadrům.

Jeden ze sluhů messera Neriho ruče rozdělal oheň, postavil pánev na trojnožku, nalil do ní oleje a jal se čekat, až mu dívky začnou házet ryby.

Jedna dívka pak začala šťarat v místech, o nichž věděla, že se tam ukrývají ryby, a druhá čekala s připravenými sítěmi, takže k velkému pobavení krále, jenž tomu pozorně přihlížel, nalovily v krátké době hojnost ryb. Když jich naházely dost sluhovi, který je skoro ještě živé kladl na pánev, začaly vybírat ty nejlepší, a protože se v tom vyznaly, házely je na stůl před krále, před hraběte Guida a před otce. Ryby sebou mrskaly na stole, z čehož měl král neobyčejnou zábavu; s půvabem je házel dívkám zase zpět a tak se bavili po nějakou dobu, než sluha upekl ty, které měl na pánvi. Messer Neri poté poručil, aby byly předloženy králi nikoli jako vzácný a druhý chod, ale spíše jako předkrm.

Když dívky viděly, že ryby jsou již upečeny a že už mohou lov skončit, vystoupily z rybníka a v bílém šatu, jenž se jim přilepil na tělo a nic z jejich něžných těl neskrýval, posbíraly přinesené věci, a stydlivě kráčeje kolem krále, vrátily se domů.

Král, hrabě i ostatní, obsluhující u stolu, pozorně obhlíželi tyto dívky a všichni v duchu soudili, že jsou krásné, ztepilé, roztomilé a způsobné.

Ze všech nejvíce se však líbily králi. Když vystupovaly z vody, sledoval každou část jejich těla tak pozorně, že by byl ani nepoznal, kdyby ho byl někdo píchal - a jak tak na ně neustále myslel, aniž věděl, kdo to je a jaké to jsou dívky, pocítil v srdci vzrůstat horoucí touhu pokochat se s nimi, ba velmi dobře postřehl, že by se mohl zamilovat, kdyby si na to nedal pozor.

Všecko na oněch dvou dívkách si bylo tak podobné, že král opravdu nevěděl, která z obou se mu více líbí, a když se už chvíli zabýval těmito dívkami ve své mysli, otočil se náhle k messeru Nerimu a otázal se ho, kdo to byl.

Messer Neri mu odvětil:

"Monseigneure, to jsou mé dcery, jež se narodily v týž den. Jedna z nich sluje Krásná Ginevra a druhá Plavá Isotta."

Král jeho dcery tuze pochvaloval a doporučoval mu, aby je provdal, messer Neri však prosil za prominutí, že to za daných poměrů nemůže udělat.

587

Když pak již nezbyvalo podat k večeři nic než ovoce, přišly obě dívky v nádherných brokátových rouchách a v rukou nesly veliké stříbrné mísy rozmanitého ovoce, jež skýtala tato roční doba, a předložily je před krále. Poté poněkud poodstoupily a jaly se zpívat píseň, jejíž počáteční slova byla:

Kde já dlím, dlí i láska a k vyličení toho nedostává se mi slov...

Zpívaly s takovou líbezností a s takovým půvabem, že králi, jenž je pozoroval a poslouchal s rozkoší, to připadlo, jako by sem sestoupily zpívat kůry andělské. Když dozpívaly, poklekly, uctivě pozdravily krále, a ten je laskavě propustil, ačkoli ho mrzelo, že odcházejí.

Po večeři král se svou družinou vsedli na koně, rozloučili se s messerem Nerim a za rozhovorů o tom a o onom vrátili se do královského paláce.

Král pečlivě ukrýval svou náklonnost, ale i když se vyskytla příležitost sebevážnější, přece jen nemohl zapomenout na líbeznost a půvab Krásné Ginevry, z lásky k níž miloval i její sestru, jež jí byla tak podobná, a tak se zapletl do sítě lásky, že nemyslel takřka na nic jiného. Začal proto pěstovat s messerem důvěrné přátelství, a předstíraje různé důvody, velmi často navštěvoval jeho krásnou zahradu jen proto, aby spatřil Ginevru.

Když už to nemohl dále snášet, a ježto také neviděl žádné východisko, napadlo ho, že by mohl otci odejmout ne jednu, ale obě dívky, a odhalil svou lásku i svůj záměr hraběti Guidovi.

Hrabě Guido však byl znamenitý muž, a proto králi pravil:

"Naplnuje mě, monseigneure, velikým úžasem, co mi tu vyprávíte, a tento úžas je tím větší, že znám - po mém soudu - vaše mravy líp než kdokoli jiný od vašeho dětství až do tohoto dne. Ani v dobách vaší mladosti, kdy nás láska snáze dostává do svých spárů, nepostřehl jsem u vás takovou vášň, a proto mi to nyní připadá skoro jako zázrak, když slyším tu zvláštní a podivnou zvěst, že jste se v tak pozdním věku zamiloval z lásky. Kdyby se slušelo, abych já vás káral, vím dobře, co bych vám řekl, neboť bych měl na mysli to, čeho jste před nedávným se zbrání v ruce dobyl pro své království mezi obyvatelstvem neznámým, plným podvodů a zrad; musel jste tuze strádat a věnovat se vážným záležitostem, takže jste si nemohl ani odpočinout - a přesto jste ve svém srdci dopřál místa potměšilé lásce.

Takhle nejedná ani nesmělý mladík, tím spíše ne velkodušný král. A ještě horší je to, že jste se rozhodl - jak říkáte - vzít obě

588

dcery chudému šlechtici, který vás ve svém domě hostil nad svoje možnosti, a aby vás uctil, ukázal vám své dcery téměř nahé na důkaz, jakou má ve vás důvěru a jak věří, že jste králem, a ne vlkem.

To vám tak rychle vymizelo z paměti, že právě ona násilí, jež páchal Manfred na paních, vám otevřela cestu do tohoto království? Byla spáchána někdy zrada, jež by zasluhovala větší trest, než by byla ta, kdybyste odňal čest, naději a útěchu tomu, kdo si vás váží? Jak by se mu mluvilo o vás, kdybyste se toho dopustil? Vy možná máte za to, že by bylo dostatečnou omluvou, kdybyste řekl: 'Učinil jsem to proto, že je ghibellin.' Taková má být spravedlnost krále, aby takto nakládal s tím, kdo se utíká pod jeho rámě, ať už je to kdokoli? Nezapomeňte, králi, že vaše vítězství nad Manfredem bylo veliké, ale že ještě větší slávu získáme, zvítězíme-li nad sebou samými. Zvítězíte proto nad sebou vy, jenž máte spravovat jiné, zkroťte tuto choutku a nechtějte touto hanbou zkazit to, co jste tak slavně získal."

Tato řeč vyvolala velkou hořkost v králově nitru a tím více ho zkrušilo, čím ji považoval za správnější. Vzdechl proto zhluboka a odvětil:

"Dobře vycvičený válečník, hrabě, zvítězí nad sebesilnějším nepřítelem mnohem snáze a pohodlněji než nad vlastní choutkou. I když je však můj zármutek veliký a i když je k tomu třeba nevýslovné síly, vaše slova mě tak povzbudila, že vám musím během několika dní ukázat skutky, že dovedu vítězit sám nad sebou právě tak, jako jsem dokázal zvítězit nad jinými."

Za několik dní po této rozmluvě se král vrátil do Neapole, jednak proto, aby neměl příležitost provést něco nečestného, jednak proto, aby odměnil onoho šlechtice za poctu, kterou mu prokázal. A ačkoli bylo pro něho těžké učinit jiného vlastníkem toho, po čem nesmírně toužil sám, přece jen se rozhodl, že obě dívky provdá, nikoli však jako dcery Neriho, nýbrž jako dcery své.

Dal k Neriho radosti oběma dívkám velkolepá věna a Krásnou Ginevru provdal za messera Maffea do Plizzi, Plavou Isottu pak za messera Guiglielma della Magna, což byli oba šlechtí rytíři a velcí šlechtici.

Když jim je odevzdal, odebral se s nesmírným hořem do Puglie a neustálou námahou tu hubil svou krutou vášeň tak dlouho, až rozbil a zničil pouta lásky a zůstal pak až do své smrti takovýchto choutek prost.

Najdou se možná lidé, kteří řeknou, že to bylo pro krále maličkost provdat obě dvě díky, a já s nimi souhlasím.

Prohlásím však,

589

že to bylo mnohem těžší a větší věci, uvážím-li, že to udělal zamilovaný král - že provdal tu, kterou miloval, aniž si vzal a utrl ze své lásky jediný list, květ či plod. Tak tedy jednal skvělý král: ušlechtilého šlechtice skvěle odměnil, milovanou dívku čestně vyznamenal a sám nad sebou chrabře zvítězil.

PŘÍBĚH SEDMÝ

Král Petr se doví o horoucí lásce, již ho miluje chorá Lisa. Utěšuje ji, a když ji provdá za mladého šlechtice, políbí ji na čelo a prohlásí se provždy za jejího rytíře.

Když Fiammetta dospěla ke konci svého příběhu, paní velmi chválily mužnou velkodušnost krále Karla, i když se leckteré paní, která byla ghibellinkou, do chvály nechtělo. Tu však začala vyprávět Pampinea, jak ji to přikázal král: Každý rozvázný člověk, vážené paní, bude hovořit o dobrém králi Karlovi tak, jak o něm hovoříte vy, s výjimkou takového člověka, jenž mu nebude přát nic dobrého. Vytanul mi však na mysli jeden čin, snad stejně chvályhodný; vykonal jej jeden jeho protivník kvůli jedné naší mladé Florent'ance, a mně se zlíbilo vyprávět vám o něm.

V těch dobách, kdy byli Francouzové vyhnáni ze Sicílie, žil v Palermu jako lékárník jeden Florent'an. Slul Bernardo Puccini, byl to velmi bohatý muž a měl se svou paní pouze jedinou dceru, jež byla překrásná a skoro na vdávání. Když se pak pánem ostrova stal král Petr z Aragony a uspořádal jednou se svými šlechtici velkolepou slavnost, při níž se zúčastnil turnaje po způsobu katalánském, stalo se, že ho z okna spatřila závodit Bernardova dcera jménem Lisa, která tu byla s několika jinými paními, a našla v něm takové zalíbení, že se do něho po několika pohledech zamilovala, a když se pak po slavnosti vrátila do otcovského domu, nemohla myslet na nic jiného než na tuto skvělou a vznešenou lásku. Nejvíce ji však přitom sužovalo ponomyšlení, že ona sama je nízkého původu, který jí neskýtá téměř žádnou naději, že věc šťastně dopadne - nicméně se nechtěla lásky ke králi vzdát, i když se jí neodvážila projevit - ze strachu před ještě větším zármutkem.

590

Král si této příhody ani nepovšiml, a nestaral se proto o Lisu, čímž tato dívka - jak se lze domyslet - nesnesitelně trpěla. Ježto její láska neustále vzrůstala a zármutek se družil k zármutku, stalo se, že to už krásná dívka nemohla déle snášet, roznemohla se a den ode dne viditelně scházela jako sníh na slunci.

Její otec i matka byli z toho tuze zkormoučení a snažili se jí pomáhat neustále všemi prostředky i lékaři a léky, ale bez výsledku, neboť dívka, zoufalá ze své lásky, se rozhodla, že nechce déle žít. Jelikož jí však otec vyhovoval v každém jejím přání, připadlo jí jednou na mysl, zda by to nemohla nějak zařídít, aby se král dověděl o její lásce a jejím záměru ještě předtím, než ona zemře, a proto jednoho dne otce poprosila, aby k ní dal zavolat Minuccia d'Arezzo.

Minuccio byl tehdy pokládán za nejlepšího zpěváka a hudce, a rád ho vidal i král Petr; Bernardo se tedy domníval, že ho Lisa chce chvíli slyšet hrát a zpívat, vzkázal mu proto a Minuccio, jenž byl ochotný člověk, bez meškání k ní přišel. Potěšil ji několika vlídnými slovy, zahrál jí sladce na své loutně několik stampit a zazpíval jí několik písní, ale tím dívčinu lásku ještě víc rozohnil a rozplamenil, ačkoli se domníval, že ji tím uklidní.

Po nějaké chvíli prohlásila Lisa, že by chtěla s Minucciem promluvit několik slov o samotě, a když ostatní odešli, řekla mu:

"Minuccio, vybrala jsem si tě za nejvěrnějšího strážce svého tajemství, a doufám proto, že mé tajemství nikdy nikomu neodhalíš, leda osobě, kterou ti označím, a prosím tě, abys mi pomáhal, pokud to bude v tvé moci.

Věz tedy, milý Minuccio, že v onen den, kdy náš pán král Petr pořádal při svém nastolení onu velkou slavnost, zadávala jsem se do něho při turnaji do té míry, že láska k němu zažehla v mém srdci oheň, jenž mě dohnal až do těch konců, v nichž mě vidíš. Když jsem však uvážila, že se nesluší, abych milovala krále, a když jsem nemohla ani zapudit, ani zmenšit svou lásku, kterou tak těžko snáším, rozhodla jsem se, že raději zemřu, abych skončila své trápení, a to také učiním.

Je však pravda, že bych odcházela z tohoto světa tuze nešťastná, kdyby se on předtím o mé lásce nedověděl, a ježto neznám kromě tebe dovednějšího člověka, jehož prostřednictvím bych mohla tebe dát králi na vědomost, k čemu jsem se rozhodla, chci to svěřit tobě a prosím tě, abys mi neodepřel tuto službu a abys mi o tom pověděl, až to provedeš, neboť tím se zbavím těchto strastí a budu umírat klidně."

Když pronesla s pláčem tato slova, umlkla.

Minuccio užasl nad vznešeností jejího ducha i nad jejím krutým

591

předsevzetím a tuze se mu dívky zželelo - vzápětí však ho napadlo, jak by mohl dívce poctivě posloužit, a proto ji řekl: "Liso, zavazuji se ti svou vírou, že se na mne můžeš spolehnout, a nezklamu tě, neboť tě chválím za tvůj veliký záměr upnout svou mysl k tak velikému hráli. Chtěl bych tě potěšit, a proto ti poskytnu svou pomoc; a ta bude, jak doufám, tak úspěšná, že ti snad do tří dnů budu moci přinést zprávy, které ti budou svrchovaně milé. Abych však neztrácel čas, začnu ihned."

Lisa ho znovu poprosila o tuto službu, a když mu slíbila, že bude klidnější, rozloučila se s ním.

Když Minuccio odešel, vyhledal jakéhosi muže, jenž slul Mico da Siena a byl v těchto dobách znám jako dobrý veršovník, a přinutil ho, aby složil tuto píseň:

Leť, Amore, a spěchej bez meškání

povědět pánu o mých útrapách.

Já ze smrti už začínám mít strach,

protože musím tajit svoje přání.

S rukama sepjatýma já tě prosím,

bys, Amore, šel tam, kde pán můj žije.

Rci mu, jak v srdci svém ho nosím

a jak mé srdce pro něho jen bije. Snad sama sebe láskou svou já skosím,

snad to mé srdce nepřezíje.

Tak velké moje strádání je.

Ach, dej mu vědět, ať to ví,

co ret můj nikdy nepoví,

protože stud a strach mi mluvit brání.

Ty - když jsem k němu zahořela -

nedopřál jsi mi zmužlosti

třeba jen vzdechem říci, co bych chtěla.

Ba, bylo holou nemožností

řici mu, že mu patřím celá.

Tak smrt je pro mne nezbytností.

Snad mne on viny za to zprostí,

až sezná strach, jež pociťuji,

že povědět se odvažuji

o soužení svém, o strádání.

592

Když nechtěls, Amore, mi dopřát ani,

by jistota mé srdce trochu hřála,

že pán se doví o mém vroucím přání,

když nepřáls mi, abych najevo to dala,

měj se mnou alespoň v tom slitování,

že připomeneš den, kdy bojovala

družina rytířů a já ho uhlídala,

jak se sokem zbraň zkřížil.

Dej, aby rek své zraky snížil

k té, která smrti zaplatí své milování.

Minuccio neprodleně opatřil tato slova něžným a tklivým nápěvem, jak to vyžadoval jejich obsah, a třetího dne se odebral ke dvoru, kam přišel právě ve chvíli, kdy král Petr ještě jedl. Byl tedy vyzván, aby ke své loutně něco zazpíval, a tu Minuccio začal tak sladce hrát a zpívat tuto píseň, že všichni, kdož dleli v královské síni, byli jako u vytržení; všichni mlčky a pozorně naslouchali a nejvíce z nich král.

Když Minuccio dokončil svou píseň, otázal se ho král, jaký je její původ, neboť prý se mu zdá, že tuto píseň ještě nikdy neslyšel.

"Monseigneure," odpověděl mu Minuccio, "nejsou tomu ani tři dny, co byla složena píseň i nápěv."

Když se král zeptal, pro koho byla píseň složena, Minuccio odpověděl:

"Neodvažuji se to odhalit nikomu jinému než vám."

Král v té chvíli zatoužil dovědět se to, i dal si hned po hostině předvolat Minuccia do své komnaty a Minuccio mu tam věrně pověděl vše, co slyšel. Krále to velmi potěšilo, tuze dívku pochválil a prohlásil, že s tak vzácnou pannou nutno mít soucit. Prikázal proto Minucciovi, aby šel dívku potěšit jeho jménem a aby jí oznámil, že k večeru ji přijde král určitě navštívit.

Minuccio rozradostněn na nejvyšší míru, že může přinést tak příjemnou zprávu, spěchal se svou loutnou bez meškání k dívce, a sotvaže s ní mohl promluvit mezi čtyřma očima, pověděl jí vše, co se zběhlo, a potom jí ještě zazpíval při své loutně onu píseň.

Dívku tato zpráva tak rozveselila a tak potěšila, že se vzápětí začaly ukazovat zřejmé známky toho, jak se zotavuje, a toužebně se jala očekávat večer, kdy ji měl přijít její pán navštívit. Nikdo z domu však o tom nevěděl, ani to netušil.

Král byl štědrý a vlídný pán a přemýšlel o tom, co mu Minuccio vyprávěl. Ježto znamenitě znal dívku i její krásu, pojal ho ještě větší soucit, a když táhlo k večeru, vsedl na koně a tvář se, jako by si

593

byl vyjel jen pro svou zábavu, zajel až k místům, kde stál lékárníkův dům. Zde žádal, aby mu otevřeli překrásnou zahradu, kterou lékárník měl, vešel do ní a po chvíli se zeptal Bernarda, co je s jeho dcerou a zda už ji neprovdal.

Bernardo mu odvětil:

"Monseigneure, nejenže se neprovdala, ale dokonce se roznemohla a je pořád tuze chorá. Pravda však je, že je jí už od třetí hodiny podivuhodně líp."

Král ihned pochopil, jaká je příčina tohoto zlepšení, a řekl:

"Věru, bylo by škoda, aby bylo světu odňato něco tak hezkého. Chceme se na ni podívat."

Za chvíli nato se toliko s dvěma svými společníky a s Bernardem odebral do dívčiny světnice, a když vešel dovnitř, přistoupil k lůžku, na němž se trochu pozdvihla dívka, jež ho s touhou očekávala, vzal jí za ruku a pravil:

"Paní, co to znamená? Jste mladá, měla byste jiné obveselovat, a vy se zatím poddáváte nemoci. Chceme vás poprosit, abyste se z lásky k nim ráčila tak zotavit, abyste byla brzy zdráva."

Dívku, cítící na svých rukou dotek toho, jež nade vše milovala, prodchnula v jejím nitru taková rozkoš, jako by byla v ráji, a třebaže se trochu červenala, odpověděla mu, jak jen mohla:

"Pane můj, příčinou této nemoci bylo odhodlání podrobit mé slabé síly nesmírné tíze; uvidíte však, že díky vám budu zase brzy zdráva."

Těmto zahaleným slovům rozuměl jediný král, jenž si jí hodinu od hodiny víc vážil a v duchu zlořečil Štěstěně, že obdařila tohoto člověka takovou dcerou. Pobyl u ní tedy ještě chvíli, a když ji ještě více potěšil, odešel.

Tento soucit králův byl všude tuze vychvalován a všichni měli jeho čin za velkou čest prokázanou lékárníkovi a jeho dceři, jež byla tak šťastná, jak šťastna snad nikdy nebyla žádná paní se svým milencem, a ježto jí v tom pomáhala ta nejlepší naděje, v několika málo dnech se uzdravila a byla ještě krásnější než předtím.

Když už byla zdráva, poradil se král s královnou, jakou odměnu by měl dát oné dívce za takovou lásku, načež vsedl na koně a s mnoha svými šlechtici se vypravil do lékárníkovy domu, kde vešel do zahrady a dal si zavolat lékárníka s jeho dcerou; když se tam pak dostavila i královna s mnoha paními, vzala dívku do této společnosti a začala se úžasná slavnost. Po nějaké chvíli zavolal král s královnou Lisu a řekl jí:

"Ctná dívkó, ona veliká láska, kterou jste k nám chovala, zjednala

594

vám u nás tak velkou úctu, že chceme, abyste za svou lásku k nám byla odměněna; ježto pak jste na vdávání, přejeme si, aby onou poctou bylo to, že si vezmete za manžela muže, jež vám dáváme, majíce přesto v úmyslu zvat se vaším rytířem a nežádat z tak veliké lásky nic než jeden jediný polibek."

Dívka studem ve tváři celá zčervenala, a sdílejc potěšení královo, tichým hlasem takto odpověděla:

"Pane můj, jsem příliš jista, že kdyby vešlo ve známost, že jsem byla do vás zamilována, považovala by mě většina lidí za blázna, neboť by se domnívali, že jsem se pomátla na rozumu, že jsem zapomněla, jaký je můj stav, a zvláště že nechápu vaše postavení. Ale ví Bůh, jenž jediný nahlédá do srdcí smrtelníků, že já si už tenkrát, když jste se mi poprvé zalíbil, uvědomovala, že jste králem a já že jsem dcerou lékárníka Bernarda a že mi za to patří trest, neboť jsem své horoucí srdce pozdvihla k tak vznešenému místu. Vy sám však víte mnohem lépe než já, že nikdo se nezamiluje podle povinné volby, ale podle své chuti a záliby. Tomuto zákonu se též vzepřely i mé síly, a když už jsem se mu nemohla vzpírat, zamilovala jsem se do vás, miluji vás a budu vás milovat navždy."

Pravda, od té chvíle, co jsem cítila, že jsem v zajetí lásky k vám, odhodlala jsem se učinit provždy z vaší vůle vůli svou, a proto nejenže si ráda vezmu za manžela a budu milovat toho, kterého mi ráčíte dát k mé poctě a podle mého stavu, ale kdybyste řekl, abych skočila do ohně, bude mi to zábavou, přesvědčím-li se, že vás to těší. Vy sám též víte, jak si vážím toho, že mým rytířem je sám král, a proto vám na to nedám žádnou odpověď, ale onen polibek - to jediné, co chcete od mé lásky - nebude vám povolen bez svolení paní královny. Kéž vám za všechnu vaši dobrotu a za všechnu dobrotu paní královny uštědří Bůh dík a odměnu, kterou poskytnout já nejsem s to."

Po těchto slovech se odmlčela.

Královně se tuze slíbila dívčina odpověď a zdálo se jí, že dívka je skutečně tak moudrá, jak ji král vyličil.

Král dal poté zavolat otce a matku dívky, a když uslyšel, že nemají nic proti tomu, co zamýšlí provést, dal zavolat jednoho mladého chudého šlechtice, jenž se jmenoval Perdicone, vložil mu snubní prsteny do dlaně, a ježto se tomu

Perdicone nevzpíral, dal ho zasnoubit s Lisou.

Nehledě na jiné četné a vzácné klenoty, jež král a královna darovali dívce, přikl král oběma i Ceffalu a Calatebellottu, velmi dobré a velmi úrodné kraje.

595

"Dávám ti to jako věno tvé paní," pravil poté král Perdiconovi, "co učiníme pro tebe, uvidíš v budoucnu."

Po těchto slovech se obrátil k dívce a řekl:

"A nyní si chcem vzít ovoce vaší lásky, na něž máme právo."

Vzal její hlavu do dlaní a políbil Lisu na čelo.

Perdicone, otec i matka Lisina a sama Lisa byli nesmírně šťastni a vystrojili převelikou slavnost a veselou svatbu.

Jak mnozí dosvědčují, král tuze dobře dostál svému slovu, neboť dokud žil, slul jejím rytířem a nikdy se nevypravil do žádného boje s jiným znamením než s tím, jež mu poslala mladá paní.

Takovýmto jednáním se získávají mysli poddaných. Lidé mají příležitost jednat dobře a dobývat si tím věčnou slávu.

Nikdo, anebo jen málokterí vladaři však na to myslí, neboť z většiny se stali ukrutní tyrani.

PŘÍBĚH OSMÝ

Sofronie se domnívá, že je Gisippovou manželkou, zatímco je manželkou Tita Quintia Fulva. Odstěhuje se s ním do Říma, kam přibude v zbídačelém stavu též Gisippos, jenž se domnívá, že Titus jím opovrhne, a zamýšlí zemřít, tvrdě, že zabil člověka. Titus ho pozná, svaluje vraždu na sebe, aby ho osvobodil, a když to spatří skutečný vrah, sám se přiznává. Octavianus proto všechny osvobodí. Titus dá svoji sestru Gisippovi za manželku a rozdělí se s ním o celé svoje jmění.

Když Pampinea domluvila a všechny paní pochválily krále Petra, zvláště pak ta, jež byla ghibellinka, jala se na králův rozkaz vyprávět Filomena:

Každý ví, skvělé paní, že králové, když chtějí, mohou vykonat každou velkou věc, a že zvláště od nich se žádá, aby byli velkorysí. Když tedy někdo může něco udělat a udělá to, co má, činí dobře; není však třeba toho člověka příliš obdivovat a zahrnovat ho takovou chválou jako jiného, kdo může méně, a přece učinil totéž. Jestliže tu tedy velebíme mnoha slovy činy královny, jež se vám zdají krásné, nepochybuji ani trochu, že se vám budou líbit a že budete chválit činy lidí nám rovných, čím více se podobají činům králů,

596

nebo jsou dokonce ještě větší. Mám proto v úmyslu vyprávět vám příběh o jedné velkolepé a chvályhodné příhodě, k níž došlo mezi dvěma občany, kteří se měli rádi.

Za časů, kdy Caesar Octavianus neslul ještě Augustus, ale vládl Římskou říší v triumvirátu, žil v Římě šlechtic jménem Publius Quintius Fulvus a ten měl syna, jemuž bylo jméno Titus Quintius Fulvus; ježto pak tento syn projevoval obdivuhodného ducha, poslal ho otec do Athén, aby se tam učil filozofii, doporučil ho, jak jen mohl, jednomu šlechtici, jenž se jmenoval Cremetes a byl jeho dávným přítelem. Titus byl ubytován v Cremetově domě společně s jeho synem zvaným Gisippos, a oba - Titus i Gisippos - byli svěření filozofu, který se jmenoval Aristippos, aby se u něho učili. Oba mladíci byli stále pohromadě a jejich povahy se navzájem tak přizpůsobily, že z toho vzešlo takové bratrství a přátelství, že bylo posléze rozděveno teprve smrtí.

Nikdo z nich se nikdy necítil dobře a neměl pokoje leda tehdy, když byli pospolu. Oba studovali od začátku spolu, a ježto byli oba nadáni stejně velikým důvtipem, stoupal každý z nich stejným krokem a se stejnými pochvalami k slavným výšinám filozofie.

Žili takto dobré tři roky k velké radosti Cremetově, jenž oba považoval za své syny. Jak se však už přihází se všemi věcmi, stalo se ke konci třetího roku, že Cremetes, jsa již stár, odešel z tohoto života, z čehož měli stejně veliký žal oba, jako by oběma odešel jejich otec, a Cremetovi přátelé a příbuzní nevěděli, kterého z obou mají po tomto neštěstí utěšovat víc.

Za několik měsíců se stalo, že přátelé i příbuzní i sám Titus začali Gisippovi domlouvat, aby se oženil, a našli mu dívku, jež byla úzasně krásná a pocházela ze šlechtických rodičů. Byla athénskou občankou, bylo jí asi patnáct let a slula Sofronie. Když se už blížil den nastávající svatby, poprosil Gisippos jednoho dne Tita, aby se s ním šel na ni podívat, ježto Sofronii ještě nikdy neviděl. Přišli tedy do jejího domova, dívka se posadila mezi ně a Titus, aby posoudil krásu nevěsty svého přítele, prohlížel si Sofronii co nejbedlivěji; líbilo se mu na ní vše nesmírně a v duchu ji na výsost chválil, ale tu se stalo - aniž to někdo zpozoroval -, že Titus pro Sofronii tak zahořel, jako se dosud žádný milenec do žádné dívky nezamiloval.

Pobyli tedy u dívky nějakou chvíli, načež odešli a vrátili se domů. Titus sám vstoupil do své komnaty, začal vzpomínat na roztomilou dívku, a čím více se jí v myšlenkách obíral, tím více se rozplaměňovala jeho láska k ní. Když to po několikrátem žhavém vzdechnutí zpozoroval, začal rozmlouvat sám se sebou:

597

"Jak bídný je tvůj život, Tite, jak a kým se obírá tvá mysl, tvá láska a tvá naděje! Což nechápeš, že vzhledem k počtám, jichž se ti dostalo od Cremeta a jeho rodiny, a vzhledem k důvěrnému přátelství, které váže tebe a Gisippa, jehož je ona nevěstou, musíš se chovat k Sofronii s takovou úctou jako k sestře? Proč ji tedy miluješ? Kam se to dáváš unést klamnou láskou a rozmarnou nadějí? Otevři oči svého ducha a poznej sám sebe, ubožáku. Nech jednat rozum, zkrát tělesný chtíč, zmírní nezdravé tužby a zaměř své myšlenky k něčemu jinému! Vzepři se svým choutkám hned v počátku a zvítězíš sám nad sebou, dokud je čas. To, co ty chceš, se nesluší a není to počestné. I kdybys byl jist (jako že nejsi),

že dosáhneš toho, co hodláš podniknout, měl bys před tím prchat, chceš-li brát ohled na to, co vyžaduje pravé přátelství a k čemu jsi zavázán. Co tedy, Tite, učiníš? Chceš-li jednak tak, jak se patří, zanecháš té nevhodné lásky." Pak si však vzpomněl znovu na Sofronii, změnil svůj názor a vše, co řekl, odsoudil řka:

"Zákony lásky jsou silnější než kterékoli jiné zákony. Ruší nejenom zákony přátelství, ale i zákony božské. Kolikrát už miloval otec dceru, bratr sestru, macecha nevlastního syna, jsou to věci ohavnější, než je láska přítele k přítelově manželce, a staly se již tisíckrát. Jsem přece mlád a každé mládí je vždy podrobeno zákonům lásky. Musí se tedy líbit i mně vše, co se líbí lásce. Jednat počestně přísluší starším a já nemohu chtít nic jiného než to, co chce láska. Její krása si zaslouží, aby ji miloval každý, a jestliže ji miluji já, protože jsem mlád, má někdo právo mi to vyčítat? Ne, já ji nemiluji proto, že náleží Gisippovi, jsem do ní zamilován a byl bych do ní zamilován, i kdyby patřila komukoli. Všim je vinna Štěstěna, jež ji dala mému příteli dřív než někomu jinému. A musí-li být Sofronia milována, a to musí, a zaslouženě, neboť je krásná, tím šťastnější musí být Gisippos, když se doví, že ji miluji já jako každý jiný."

Po této úvaze se začal vysmívat sám sobě, pak se vrátil k tomu, co tvrdil předtím, od toho k onomu a od onoho k tomuto, a tak strávil nejen tento den a noc, jež následovala, ale mnoho dalších nocí a dní, až nemohl ani jíst, ani spát a slabostí byl nucen ulehnout.

Když Gisippos viděl, jak je Titus už několik dní zamyšlen a teď dokonce onemocněl, velmi se nad tím trápil a vůbec ho neopouštěl. Vynaložil veškerý svůj um a péči, aby ho potěšil, a co chvíli se ho naléhavě ptal, co je příčinou jeho záměchivosti a nemoci.

Když už Titus odpověděl Gisippovi několikrát nějakým výmyslem a Gisippos to poznal, tu Titus cítil, že bude muset odpovědět, a proto se mu s pláčem a vzlykáním přiznal:

598

"Gisippe, kdyby bylo libo bohům, byla by mi smrt mnohem milejší než život, pomyslí-li, že mě Štěstěna zavlékla tam, kde mám vyzkoušet svou ctnost a kde k mé převelické hanbě budu poražen. S určitostí a brzo však už čekám odměnu, jež mi za to náleží - to je smrt; bude mi milejší zemřít, než žít se vzpomínkou na svou podlost, kterou ti musím ke své veliké hanbě odhalit, neboť před tebou nemohu a nesmím nic tajit."

A pověděl mu od začátku příčiny svých chmurných myšlenek, i to, jak s nimi bojoval, a posléze mu řekl též, jaké myšlenky nad ním zvítězily. Přiznal se mu, že hyne z lásky k Sofronii, že poznává jak je to špatné, a že se rozhodl z pokání zemřít, ke kterémuž konci snad brzy dospěje.

Když Gisippos slyšel jeho slova a viděl jeho slzy, zamyslel se zprvu, ježto byl rovněž uchváten půvabem mladé dívky, i když mnohem méně. Brzy se však bez váhání rozhodl, že život přítele mu musí být dražší než Sofronie. Dojat jeho pláčem až k slzám, odpověděl mu proto plačky:

"Kdybys, Tite, nepotřeboval pomoc, musel bych se na tebe mrzet jakožto na člověka, který zneuctil naše přátelství, neboť jsi přede mnou tajil svou převelickou vášeň. A i když se ti něco nezdálo čestné, příteli nemají být utajovány ani věci nečestné, ani věci čestné, neboť kdo je přítelem, podílí se s přítelem na potěšení z věcí čestných, nebo se snaží zaplašit z přítelova nitra věci nečestné. Tím se však nyní nebudu zabývat a přejdu k tomu, co považuji za nutnější. Nedivím se tomu, že horoucně miluješ Sofronii, jež byla zasnoubena mně, divil bych se naopak, kdyby tomu tak nebylo, neboť znám její krásu a ušlechtilost tvého ducha, který se dá unést tím vášnivěji, čím více vyniká věc, jež se mu líbí. Čím oprávněněji miluješ Sofronii, tím menší máš právo nařikat si na Štěstěnu - i když to nefikáš -, která ji dala mně, neboť tvá láska by ti připadala počestnou, kdyby Sofronia patřila někomu jinému, a ne mně. Ale kdybys byl rozumný, jako býváš, pak bys děkoval Štěstěně, že ji dala právě mně. Kdyby ji měl kdokoli jiný, miloval by ji více pro sebe než pro tebe - ať by tvá láska byla jakkoli čestná -, čehož se u mne nemusíš obávat, považuješ-li mě za svého přítele jako já tebe. A příčina toho je ta, že si nevzpomínám, že bych byl měl něco - od těch dob, co jsme přáteli -, co by nebylo bývalo tvé jako mé."

Kdyby byla bývala věc došla tak daleko, že by se nedalo dělat nic jiného, byl bych býval udělal s ní totéž co s ostatními věcmi. Věc však je zatím jen tak daleko, že Sofronii mohu učinit jen tvou, a také to učiním, neboť má-li ti být mé přátelství vzácné, nevím, proč

599

bych ji nemohl učinit tvou, je-li to má vůle a mohu-li to udělat počestně. Je pravda, že Sofronia je mou nevěstou, že jsem ji měl tuze rád a že jsem se velmi těšil na svatbu. Ježto však ty toužíš po něčem tak vzácném, jako je ona, s daleko větší horoucností, buď jist, že Sofronia vejde do mé ložnice ne jako má, ale jako tvá manželka. Nelam si tím proto už hlavu, zaplaš trdomyslnost, zavolej zpět své ztracené zdraví, útěchu a veselost a od této chvíle radostně očekávej za svou lásku odměnu, kterou si zasloužíš víc než já."

Když Titus slyšel Gisippa takto mluvit, měl radost z vábné naděje, ale současně se hanbil při spravedlivém uvažování, neboť čím větší byla velkodušnost Gisippova, tím víc se mu zdálo, že se nehodí ji využít. Nepřestával proto plakat a s námahou mu takto odpověděl:

"Tvé šlechetné a opravdové přátelství Gisippe, mi dává velmi jasně najevo, co musí učinit přátelství mé. Bůh mne chraň, abych někdy přijal za svou tu, kterou on daroval tobě, jež si to zasloužíš více než já. Kdyby On znal, že Sofronia má patřit mně, nesměl by ses ani ty, ani nikdo jiný nikdy domnívat, že ji dal tobě. Raduj se tedy, že jsi byl vyvolen ty, raduj se z jeho tajného rozhodnutí o jeho daru a ponechej mne trápit se v slzách, jež mně - nehodnému takového štěstí - připravil On. Buď já tyto slzy přemohu a tobě to bude milé, anebo ony přemohou mne a já tím uniknu strastem."

Gisippos mu na to odpověděl:

"Tite, jestliže naše přátelství mně dává právo, abych tě nutil činit, co je mi libo, a tebe nutí se řídit mým přátelstvím, pak

je to jistě v této chvíli, kdy tohoto práva zamýšlím využít svrchovanou měrou. A jestliže nyní nevyhovíš mým prosbám, přičiním se, aby byla Sofronia tvou, a učiním to násilím, jakého je nutno použít při konání dobra příteli. Vím, co zmohou síly lásky, a vím také, jak ne jednou, ale častokrát dovedly milence až k nešťastné smrti. Vidím též, žeš ji tak blízký, že se nemůžeš ani vrátit, ani přemoci své slzy, a kdyby to pokračovalo, byl bys přemožen a já bych tě nepochybně brzy následoval.

A kdybych tě neměl rád už pro nic jiného, je mi tvůj život drahý, neboť na něm závisí život můj vlastní. Budiž tedy Sofronia tvou, neboť tak snadno nenajdeš žádnou jinou, která by se ti líbila; já pak snadno obrátím svou lásku k jiné a budeme šťastni ty i já. Nebyl bych tak šlechetný, kdyby najít manželku bylo tak nesnadné, jako je nesnadné najít přítele. Ježto si tedy mohu snadno najít manželku - nikoli však jiného přítele -, chci ji raději - neříkám ztratit, neboť tím, že ji dám tobě, o ni nepřijdu, nýbrž převedu ji z dobrého do lepšího - dát tobě, než ztratit tebe. Proto tě prosím, zmohou-li u tebe

600

něco mé prosby, aby ses přestal trápit, čímž jedním rázem potěšíš sebe i mne, a s dobrou nadějí se chystej sklízet radost, kterou tvá vělá láska od oné milované žádá."

Titovi bylo hanba souhlasit s tím, aby se Sofronia stala jeho manželkou, a ačkoli ho na jedné straně ponoukala láska a na druhé straně útěchy Gisippovy, ještě chvíli se zdráhal a pak řekl:

"Nevím, Gisippe, učiním-li to, oč mě prosíš, a nevím, zda budu moci říci - až to udělám -, zda jsem vyhověl více tvému nebo svému přání. Tvá šlechetnost je však taková, že přemáhá můj oprávněný stud, a proto to udělám. Buď však jist, že to nečiním jako člověk, který neví, že přijímá od tebe nejen milovanou dívku, ale zároveň s ní i svůj život. Kéž bohové dají - je-li to možné -, abych ti mohl ještě někdy k tvé cti a dobru ukázat, jak mě těší to, co děláš kvůli mně, ježto cítíš více se mnou než se sebou."

Gisippos na to odpověděl:

"Tite, chceme-li, aby vše dobře dopadlo, myslím, že se musíme držet této cesty: jak víš, Sofronia se stala mou nevěstou po dlouhém vyjednávání příbuzných, a kdybych jim šel proto nyní říci, že ji nechci za manželku, bylo by z toho velké pohoršení a pobouřil bych tím své i její příbuzné. Nedbal bych o to, kdybych viděl, že jsem tím dosáhl, aby byla tvou, bojím se však - kdyby se věci vyvíjely takto -, aby ji její příbuzní nedali někomu jinému, jímž bys třeba nebyl ty, a tak bys ztratil to, co já jsem nezískal. Nemáš-li tedy nic proto tomu, považuji za správné, abych pokračoval tak, jak jsem začal, abych si ji přivedl domů jako svou, abych vystrojil svatbu a ty abys pak tajně - což už zařídíme - spal s ní jako se svou manželkou. Až se k tomu naskytne vhodný čas a místo, oznámíme, co jsme udělali; budou-li s tím souhlasit, dobrá, nebudou-li s tím souhlasit, zůstane při tom, co se stalo, a ježto se v téhle věci nelze vrátit, budou donuceni se uklidnit."

Titovi se tato rada líbila, a když pak byl opět zdrav a při síle, uvedl Gisippos Sofronii do svého domu jako svou manželku. Když se pak odbyla veliká slavnost a nastala noc, paní zanechaly novomanželku na lůžku s jejím manželem a odešly.

Ložnice Titova a Gisippova spolu sousedily a bylo možno jít z jedné do druhé - proto Gisippos, když zhasil ve své ložnici všechna světla, odešel tiše k Titovi a vyzval ho, aby šel spát s jeho ženou.

Sotvaže to Titus spatřil, bylo mu hanba, mrzelo ho to, vzpíral se a chtěl odejít, Gisippos mu však chtěl celou svou duší - právě tak jako předtím slovy - dopřát onoho potěšení a po dlouhém namáhání přece jen Tita přiměl, aby tam šel.

601

Sotvaže se Titus octl na lůžku, objal dívku a jakoby v žertu tiše se jí zeptal, zda chce být jeho manželkou. Dívka se domnívala, že je to Gisippos, a proto odpověděla, že ano. Tu jí Titus navlékl na prst krásný a drahý prsten a řekl: "A já chci být tvým manželem."

Tím bylo manželství uzavřeno a Titus se oddal se Sofronií dlouhé milostné rozkoši, aniž ona či někdo jiný zpozoroval, že se Sofronii spí někdo jiný než Gisippos.

Když se tedy Titus takto oženil se Sofronií, stalo se, že odešel z tohoto života Titův otec Publius. Titus dostal list, aby se bez meškání vrátil do Říma zabývat se svými záležitostmi, a proto se s Gisippem rozhodl, že tam odjede a vezme s sebou Sofronii. Ježto však nebylo možné provést tohle bez odhalení, jak se věci mají, zavolali si jednou Titus a Gisippos Sofronii do komnaty a vyložili jí skutečný stav, který jí Titus dosvědčil mnoha příhodami, jež se mezi ním a jí zběhly.

Sofronia se podívala poněkud opovržlivě na jednoho i na druhého, a nařikajíc si na Gisippův podvod, dala se do velkého pláče. Neřekla však v Gisippově domě ani slovo, odešla do otcova domu a tam otci a matce pověděla o úskoku, který na ni i na nich Gisippos spáchal; a prohlásila též, že je manželkou Titovou, a nikoli Gisippovou, jak se domnívali.

To bylo Sofroniinu otci přespříliš, a tak mezi příbuznými Sofronie a Gisippa z toho vzešla dlouhá a velká rozepře a bylo z toho mnoho pomluv a hněvu. Gisippa nenáviděli všichni jeho příbuzní i Sofronie, a všichni prohlašovali, že si zaslouží nejen pokárání, ale i přísný trest. On však tvrdil, že si počínal čestně a že by mu vlastně rodiče Sofroniini měli poděkovat, že Sofronii provdal za někoho lepšího, než je sám.

Titus zase to všecko poslouchal a snášel s velkým zármutkem; dobře znal povahu Řeků, kteří tropí povyk a vyhrožují tím více, čím méně se jim někdo staví na odpor, a kteří se chovají ponížene, ba zbaběle, když se jim někdo postaví, a proto usoudil, že nesmí nechat bez odpovědi toto roznášení klevet. Maje ducha římského a důvtip athénský, dosáhl díky své obratnosti, že se v jednom chrámu shromáždili Gisippovi a Sofroniini příbuzní, načež sem s Gisippem přišel a takto k přítomným promluvil:

"Někteří filozofové věří, že to, co dělají smrtelníci, děje se z nařízení a opatření nesmrtelných bohů, a proto někteří tvrdí, že to, co se děje nebo stane, je výsledkem nutnosti. Někteří jiní však zase přikládají tuto nutnost pouze tomu, co už se stalo. Pozorujeme-li tedy

602

tato mínění pozorně, velmi jasně uvidíme, že chtít brát zpátky něco, co se již nedá navrátit, je marné počínání, nechceme-li se zdát moudřejší než bohové, o nichž musíme věřit, že s věčnou moudrostí a neomylně řídí a spravují nás i naše věci.

Jaká je to tedy pošelilá a hloupá domýšlivost opravovat jejich skutky, o tom se můžete velmi lehce přesvědčit a můžete i lehce poznat, jak velký trest zasluhují ti, kdo se přitom dávají unést směrlostí. Mezi ně podle mého mínění náležíte vy všichni, jestliže je pravda, co slyším, že prý jste totiž říkali, a stále ještě říkáte o tom, že Sofronia se stala mou ženou, ačkoli jste ji dali Gisippovi. Neohlížíte se však na to, že bylo ab aeterno rozhodnuto, aby nebyla manželkou Gisippovou, nýbrž mou, o čemž se nyní lze přesvědčit podle výsledku.

Ježto však se mnohým zdá, že je těžké a málo pochopitelné mluvit o tajné prozřetelnosti a záměrech bohů, předpokládáme-li, že se o žádný náš čin nestarají, přejdu k mínění lidí. Budu-li o nich mluvit, musím udělat dvě věci, jež se protíví mé povaze. Jednak musím poněkud pochválit sebe, jednak musím poněkud pohanět a ponižit ty druhé. Nezamýšlím se však ani při jednom, ani při druhém uchýlit od pravdy, a proto to vyžaduje tento námět, přece jen to udělám.

Vaše výčitky, jež vyvolala spíše zlost než zdravý rozum, doprovázené neustálým reptáním, ba křikem, haní, tupí a napadají Gisippa za to, že se rozmyslil jinak a přepustil mi manželku, kterou jste se vy rozhodli dát jemu. Já ovšem soudím, že má být za to svrchovaně chválen, a mám k tomu tyto důvody: předně jednal tak, jak má jednat přítel, a za druhé, počínal si mnohem moudřeji než vy.

Nechci se však teď šířit o tom, co nařizují svaté zákony přátelství a co má přítel pro přítele dělat, ale spokojím se tím, že vám připomenu, že pouto přátelství je pevnější než pouto krevní nebo příbuzenské. Jestliže tedy Gisippos miluje víc svůj život než vaši dobrou vůli, neboť jsem jeho přítelem - jak se domnívám -, nemůže se tomu nikdo divit.

Vraťme se však ke druhému důvodu, při němž vám musím s větším důrazem ukázat, že si počínal rozumněji než vy, neboť se mi zdá, že vůbec nechápete prozřetelnost bohů a ještě méně znáte důsledky přátelství.

Tvrdím tedy, že vaše obezřetnost, vaše rozhodnutí a vaše úvaha daly Sofronii Gisippovi, mladíkovi a filozofovi. Úvahy Gisippovy ji daly Titovi, mladíkovi a filozofovi. Vaše rozhodnutí ji dalo Athénanu a Gisippovo Římanu. Vaše rozhodnutí ji dalo urozenému mladíku a Gisippovo ještě urozenějšímu. Vaše rozhodnutí ji dalo bohatému

603

mladíkovi, který nejenže ji nemiloval, ale téměř ji neznal - Gisippovo rozhodnutí ji dalo bohatému mladíku, který ji miloval nad své štěstí a ještě víc než svůj vlastní život.

Probereme to bod za bodem, abyste viděli, že je pravda to, co říkám, a že je to třeba spíše pochválit než dělat to, co jste dělali vy. Že jsem mlád a filozof jako Gisippos, to může dosvědčit má tvář a studium a není o tom třeba dlouze vykládat. Stejně tak starý jako já je i on a oba dva jsme stejným krokem postupovali ve studiích. Je pravda, že on je Athénan a já Říman. Bude-li řeč o slávě města, řeknu, že pocházím ze svobodného města a on z porobeného. Řeknu, že pocházím z města, jež je vládařem celého světa, a on že pochází z města, jež musí to mě poslouchat. Řeknu, že jsem z města kvetoucího zbraněmi, mocí a studiem, kdežto on nebude moci pochválit ve svém městě nic jiného než jeho školy. Ačkoli se tu na mne díváte jako na velmi nízkého scholára, nenarodil jsem se z bahna římského obyvatelstva, mé domy i veřejná místa Říma jsou plné starých obrazů mých předků a římské letopisy jsou plné slavných činů, jež přivedly Quinty na římský Kapitol, a sláva našeho jména nepotemněla stářím, nýbrž kvete dnes víc než kdy jindy.

Pomlčím zde ze studu o svém bohatství, neboť nespouštím ze zřetele, že starodávným a ušlechtilým dědictvím urozených občanů římských bývala počestná chudoba; jestliže mínění lidu touto chudobou opovrhne a vynáší bohatství, pak ho mám nadbytek ne proto, že jsem po něm lačněl, ale protože jsem se stal miláčkem Štěstěny. Naprosto chápu, že vám bylo i muselo být vzácné mít za příbuzného Gisippa; není však zde žádný důvod k tomu, abych vám byl v Římě méně milý, uvážíte-li, že budete ve mně mít nejlepšího hostitele, užitečného, ochotného a mocného ochránce jak ve věcech veřejných, tak v potřebách soukromých.

Necháte-li stranou hněv a budete-li dbát rozumu, kdo z vás bude chválit rozhodnutí vaše víc než rozhodnutí mého Gisippa? Jistě nikdo. Sofronia je tedy dobře provdána za Tita Quintia Fulva, šlechtice, starodávného a bohatého římského občana a Gisippova přítele. Jestliže to někoho mrzí a jestliže to někdo vyčítá, nejedná správně a neví, co dělá. Někteří možná řeknou, že je nemrzí to, že se Sofronia stala Titovou ženou, ale že je mrzí způsob, jak se jí stala, že k tomu došlo potají, krádí, aniž se o tom dověděl některý přítel nebo příbuzný. To není zážrak, ani se to nestalo poprvé.

Nechám stranou ty, které se kdysi provdaly proti vůli otců, ty, které utekly se svými milenci a byly předtím, než se staly manželkami,

604

kuběnami, ty, které předčasnými těhotenstvími a porody uvedly ve známost svá manželství dříve než jazyky, takže pak bylo nutno udělat to, co chtěly. U Sofronie se nic takového nestalo, naopak - řádně, ohleduplně a počestně ji Gisippos dal Titovi. Jiní možná namítnou, že Gisippos ji provdal za toho, za koho ji neměl právo provdat. To jsou pošelilé ženské nářky, pocházející z nedostatečného rozumu. Není to dnes poprvé, co Štěstěna používá opět rozmanitých cest a nových prostředků k tomu, aby přivedla věci ke konečnému výsledku. Co bych si dělal starosti s tím, že nějaký švec, a ne filozof vyřídil nějakou mou záležitost podle svého přesvědčení - ať tajně či zjevně -, jestliže je konec dobrý? Musím

se pouze postarat - jestliže je švec neobratný -, aby mi to podruhé neprovedl, a poděkovat mu za to, co udělal. Jestliže Gisippos Sofronii dobře provdal, je opravdu nesmírně hloupé mrzet se kvůli tomu a naříkat si na něho. Nemáte-li důvěru v jeho rozum, postarejte se, aby už nikdy nikoho nemohl provdat, ale za tyto vdavky mu poděkujte.

Vězte, že jsem se nesnažil ani nějakým důmyslem, ani nějakým úskokem poskvřnit čest a čistotu vaší krve v osobě Sofronie. I když jsem ji pojal tajně za ženu, nepřišel jsem jí uzmout panenství jako zloděj, ani jsem se nesnažil získat jí méně počestným způsobem jako nepřítel. Neopovrhoval jsem vaším rodem, ale uchvátila mě její libezná krása a její ctnosti. Dobře jsem věděl - kdybych se byl o ni ucházel způsobem, který mi snad chcete naznačit -, že byste mi ji byli nedali ze strachu, abych ji - protože ji máte tuze rádi - neodvezl do Říma.

Použil jsem proto tajné lsti, s níž se můžete nyní seznámit, a dovolil jsem Gisippovi, aby mým jménem projevil souhlas s tím, co nezamýšlel učinit. Ačkoli jsem ji horoucně miloval, nehledal jsem její objetí jako milenec a nepřiblížil se k ní dříve - což může ona dosvědčit -, dokud jsem se s ní neoženil podle předepsané formule a s prstenem a dokud jsem se jí neotážal, chce-li mě za muže, na což mi ona přitakala. Zdá-li se jí, že byla oklamána, nemohu být za to peskovan já, ale ona, ježto se mě neptala, kdo jsem. To je tedy ta veliká špatnost, to veliké provinění, ten veliký poklesek, který zavinil přítel Gisippos a já, milenec, a díky jemuž se stala Sofronia tajně manželkou Tita Quintia. Proto ho haníte, vyhrožujete mu a kujete proti němu pikle. Co byste teprv dělali, kdyby ji byl dal nějakému sedlákoví, nějakému darebákovi, nějakému otrokovi? Jaké řetězy, jaký žalář, jaké mučení byste na to potřebovali?

Nechme toho však nyní. Přišel okamžik, který jsem neočekával -

605

zemřel mi totiž otec a já se musím vrátit do Říma. Proto jsem vám odhalil to, co bych byl nadále skrýval. Kdybyste byli moudří, rádi byste to strpěli, neboť kdybych vás chtěl oklamat nebo potupit, mohl jsem vám ji tu zanechat zneuctěnou. Ale chraň Bůh, aby se někdy v římské mysli uhnízдила taková podlost.

Se souhlasem bohů, z moci lidských zákonů, díky chvályhodnému rozhodnutí Gisippovu a díky mému milostnému důvtipu je tedy Sofronia má. A vy, kteří se patrně pokládáte za moudřejší bohů a ostatních lidí, ubližujete mi surově dvojnásobným způsobem, který mě tuze jítí. První je ten, že držíte u sebe Sofronii, na niž máte jen takové právo, jaké se uzdá mně. Druhý způsob je ten, že se chováte ke Gisippovi, jemuž jste opravdu zavázáni, jako k nepříteli. Nebudu vám teď vysvětlovat, jak bláhově si počínáte, ale poradím vám jako přátelům, abyste zanechali všeho opovržení a všech hněvů, abyste mi vrátili Sofronii, abych mohl odcestovat v dobrém jako váš příbuzný a zůstat jím. Ať se vám už líbí či nelíbí to, co se stalo, buďte ubezpečeni, že vám odejmu Gisippa, budete-li jednak jinak, a až dorazím do Říma, určitě dostanu zpět tu, jež právem náleží mně, i když ji máte nyní v moci vy, a dám vám stálými výhrůžkami okusit, co zmůže hněv římských myslí."

Když Titus takto promluvil, povstal s rozhněvanou tváří, vzal Gisippa za ruku, a dáváje najevo, jak málo dbá o všechny, kteří jsou v chrámu, odešel, zasypává je pohrůžkami.

Ti, kteří zůstali v chrámu, byli částečně Titovými důvody získáni pro příbuzenství a přátelství a částečně zastrašeni jeho posledními slovy a svorně se dohodli, že budete lépe mít Tita za příbuzného - když Gisippos jím být nechtěl - než ztratit příbuzného Gisippa a udělat si z Tita nepřítele.

Odešli proto vyhledat Tita a řekli mu, že souhlasí s tím, aby Sofronia byla jeho, on pak aby byl jejich drahým příbuzným a Gisippos dobrým přítelem. Poté to příbuzensky a přátelsky oslavili, odešli a poslali mu zpět Sofronii, která - ježto byla chytrá - učinila z nutnosti ctnost, a lásku, kterou chovala ke Gisippovi, ruče přenesla na Tita. Poté s ním odcestovala do Říma, kde byla přijata s velikou ctí.

Gisippos zůstal v Athénách, kde požíval takřka u všech malé vážnosti a vlivem občasných rozmíšek za nějaký čas tak zchudl, že byl jako ubožák vyhnán všemi příbuznými z Athén a odsouzen k věčnému vyhnanství.

Když se z Gisippa tedy stal takový chudáš, ba dokonce žebrák, dělal, co mohl, aby se dostal do Říma, aby se přesvědčil, zda se na

606

něho Titus rozpomene. Dověděl se v Římě, že Titus je naživu a že ho všichni Římané milují, a začal tedy postávat před jeho nádherným domem. Ježto se však pro nuzotu, v níž se octl, neodvažoval Tita oslovit, čekal, až Titus půjde okolo něho, pozná ho a osloví. Stalo se však jednou, že Titus kráčel kolem Gisippa, jemuž se zdálo, že ho Titus viděl, ale minul ho s opovržením, a tu Gisippos, když si uvědomil, co pro Tita kdysi udělal, odešel rozhněvaný a celý zoufalý.

Ježto byla už noc a Gisippos byl hladov a bez peněz, nevěděl, kam má jít, a netoužil po ničem jiném než po smrti. Tak se octl v nejzpuštělém místě města, kde spatřil velikou jeskyni. Vlezl si do ní, aby tu přečkal noc, a zmožen dlouhým naříkáním, usnul na holé zemi a v chatrném oděvu. K ránu však vlezl do této jeskyně i dva muži, kteří byli v noci loupit, a v nastalé hádce ten, který byl silnější, zabil svého druha a uprchl.

Když to Gisippos viděl a slyšel, zdálo se mu, že konečně našel cestu k smrti, po níž tak toužil, a že se nebude muset usmrtit sám. Proto neuprchl, ale meškal tu tak dlouho, až sem přikvačili biřící soudního dvora, kteří se o této vraždě dověděli, zběsile Gisippa jali a odvedli. Když byl pak Gisippos vyslýchán, přiznal se, že onoho muže zabil a že nemohl pak z jeskyně uniknout, pročež praetor, který se nazýval Marcus Varro, rozhodl, aby zemřel na kříži, jak bylo tehdy obyčejem. Shodou okolností však přišel v tu chvíli k praetorovi Titus, jenž pohlédl do tváře onoho ubohého odsouzence, a když uslyšel rozsudek, poznal náhle, že je to Gisippos. Zděsil se nad jeho neblahým osudem a nad tím, jak se Gisippos dostal až sem, a ježto mu vášnivě toužil pomoci a neviděl k jeho záchraně jinou cestu než tu, že obžaluje sebe a zbaví tím žaloby jeho, bez meškání pokročil vpřed a zavolal:

"Marcu Varrone, zavolej znovu před soud toho ubožáka, ježž jsi odsoudil, neboť je nevinný. Velmi jsem urazil bohy tím, že jsem zabil toho člověka, kterého tvoji biřicové dnes ráno našli, a proto nechci urazit bohy ještě smrtí tohoto

nevinného."

Varro nad tím užasl, bylo mu líto, že to uslyšel celý soud, a ježto tedy nemohl čestně ustoupit od provedení toho, co prikazovaly zákony, dal zavolat zpět Gisippa a v přítomnosti Titově mu pravil:

"Proč jsi byl tak pošetilý, že ses bez mučení přiznal k tomu, čeho ses vůbec nedopustil? Jde tu přece o tvůj život.

Prohlásil jsi, že jsi této noci zavraždil onoho člověka, a teď přišel tenhle a říká, žeš ho nezabil ty, nýbrž on."

Gisippos vzhledl, a když poznal, že to je Titus, tuze dobře pochopil,

607

že to Titus udělal pro jeho záchranu, jakoby odměnou za služby, které mu prokázal. Rozplakal se proto dojetím a řekl:

"Nikoli, Varrone, já jsem ho zavraždil, a soucit Titův, jenž mě chce zachránit, přichází příliš pozdě."

Titus však namítal:

"Vidíš přece, praetore, že je to cizinec a že byl vedle zavražděného nalezen beze zbraně. A je vidět, že ho bída dohnala k tomu, že chce zemřít. Osvobod' ho proto a potrestej po zásluze mne."

Varro se divil Gisippově a Titově tvrdošijnosti a tušil, že ani jeden, ani druhý není vinen; přemýšlel už o tom, jak by je osvobodil, když tu přiběhl mladík jménem Publius Ambustus, nepolepšitelný darebák, známý všem Římanům jako ničema - a on to byl, kdo skutečně vraždu spáchal -, a ježto věděl, že nikdo z těchto dvou není vinen tím, že čeho se každý viní, jejich nevinnost vyvolala v jeho srdci tak veliký soucit, že předstoupil před Varrona a pravil:

"Mé zločiny, praetore, mě nutí, abych rozluštil tento těžký spor, a sám nevím, jaký bůh mě v mém nitru nutká a pobízí, abych odhalil svůj zločin. Věž proto, že nikdo z nich není vinen tím, z čeho se navzájem obviňují. Já jsem zabil dnes k ránu onoho muže, a tohoto ubožáka zde jsem zahlédl, jak spí v jeskyni, když jsem se dělil o lup s tím, kterého jsem pak zavraždil. Titus nepotřebuje, abych ho ospravedlňoval já, jeho pověst je známa každému a Titus sám není vůbec schopen něčeho takového. Osvobod' je proto a mně dej trest, který ukládají zákony."

O celé věci se mezitím dověděl Octavianus, dal si všechny tři předvolat a chtěl slyšet, jaké to příčiny vedly každého z nich k tomu, že chtěli být odsouzeni.

Každý to tedy pověděl, načež Octavianus osvobodil Gisippa a Tita proto, že byli nevinní, a onoho třetího pro lásku boží.

Titus se poté ujal svého Gisippa, a když ho vypeskoval za jeho ostýchavost a nedůvěru, radostně se s ním objal a odvedl ho do svého domova, kde ho Sofronia s dojemným pláčem uvítala jako svého bratra. Když mu pak dali jídlo a šat a uvedli ho opět do postavení odpovídajícího jeho urozenosti a schopnostem, podělil se s ním Titus o všechny své poklady a statky, načež mu dal za manželku svou mladičkou sestru, jež slula Fulvia, a řekl mu:

"Záleží teď jenom na tobě, zda chceš zůstat u mne, anebo vrátit se s tím vším, co jsem ti daroval do Řecka."

Gisippos se však rozhodl, že se stane Římanem, neboť ho k tomu nutil jednak rozsudek, jenž ho vypudil z jeho rodného města, jednak přátelství, které choval k vzácnému svému příteli Titovi. A tak

608

on se svou Fulvií a Titus se svou Sofronií žili dlouho a šťastně v jednom domě a byli den ode dne - pokud to vůbec bylo možné - většími a většími přáteli.

Je tedy nejsvětější věc přátelství a zaslouží si nejenom zvláštní úctu, nýbrž i věčnou chválu, neboť je to ohleduplná matka štědrosti a počestnosti, sestra vděku a soucitu, nepřítelkyně zášti a lakoty; nikdy nečeká na prosby a vždy je ochotna vykonat čestně pro jiného to, co by si ten druhý přál, aby někdo pro něho udělal.

Posvátné účinky přátelství vidáme však dnes velmi zřídka, což je vinou ostudné a bídné chamtivosti smrtelníků, která se ohlíží pouze na svůj vlastní prospěch a zahнала přátelství jako věčného vyhnance do nejzazších končin světa.

Nikoli milostná vášeň, nikoli bohatství, nikoli pokrevenství, ale jen přátelství mohlo dát srdci Gisippovu pocítit onu horoucnost, ony slzy a vzdechy Titovy a odhodlání postoupit Titovi i svou krásnou, milou a milovanou nevěstu.

Žádné zákony, žádné hrozby, žádný strach by byl nezdržel mladistvé rámě Gisippovo na místech osamělých a tmavých i na vlastním loži, aby neobjímal krásnou dívku, která jej k tomu možná leckdy sama vybízela. Přátelství to však dokázalo. Žádné postavení, žádné zásluhy, žádné výhody by byly nedosáhly toho, aby se Gisippos nestaral o to, že přijde o příbuzné a Sofronii, aby nedal na potupné klevety lidí, aby nedbal výsměchu a opovržení jen proto, aby vyhověl svému příteli. Přátelství to však dokázalo.

Jen přátelství přimělo Tita - ačkoli mohl se ctí předstírat, že Gisippa nepoznal -, že byl ochoten přivodit si bez rozmyšlení smrt jen proto, aby zachránil Gisippa před ukřižováním, které si tím sám chystal.

Jen přátelství vedlo Tita k tomu, aby bez okolků rozdělil co nejtědřeji své jmění mezi sebe a Gisippa, ježž neštěstí připravilo o vše.

Jen přátelství přimělo Tita, aby bez podezírání a co nejochotněji dal svoji sestru Gisippovi, když viděl, jak je ubohý a v jaké se octl bídě.

Co je lidem platno, že touží po množství příbuzných, po mnoha bratřích, po velkém počtu dětí, co je jim platné, že s penězi vzrůstá i počet jejich služebnictva, když musí mít při každém sebemenším nebezpečí strach a když vidí, že nikdo nespěchá zbavit velkého nebezpečí otce, bratra nebo pána. Pravý opak toho však vidáme vždy u přátel.

609

PŘÍBĚH DEVÁTÝ

Messer Torello hostí Saladina přestrojeného za kupce. Je vyhlášena křižácká výprava, messer Torello dá své paní lhůtu, kdy se může opět provdat, a při výpravě je zajat. V zajetí ochočuje ptáky, při čemž se setká se sultánem, který ho pozná a sám se mu rovněž dá poznat. Vyznamenává ho potom nesmírně, a když messer Torello onemocní, postará se,

aby byl pomocí černokněžnického umění přenesen do Pavie na svatební hostinu, na níž se oslavuje nový sňatek jeho ženy. Paní messera Torella pozná a vrátí se s ním domů.

Filomena dovyprávěla už svůj příběh a všichni jednoznačně vynášeli velkolepou Titovu vděčnost, když král, ponechávaje poslední místo v pořadí Dioneovi, takto zahovořil:

Filomena měla, milované paní, ve svém vyprávění o přátelství nesporně pravdu a právem si v závěru svého vyprávění stěžovala, že si dnes lidé přátelství málo cení. Kdybychom zde byli proto, abychom napravovali světské chyby, anebo je aspoň kárali, pokračoval bych v jejím příběhu obširným výkladem; ježto však naším cílem je něco jiného, přišla mi na mysl příhoda, která je možná příliš dlouhá, ale je naveskrze líbezná, a já vám v ní ukáži jeden ze Saladinových šlechetných činů, abychom z toho, co v mém příběhu uslyšíte - když už nemůžeme získat naprosté přátelství pro své vady -, čerpali aspoň radost z toho, že můžeme někomu posloužit v naději, že budeme za to někdy odměněni. Řeknu vám tedy, že za časů císaře Fridricha I. - jak někteří tvrdí - podnikli křesťané všeobecné křížové tažení, aby dobyli Svaté země.

Saladin, převelice chrabrý pán a tehdejší sultán babylónský, však o tom něco předtím zaslechl a rozhodl se, že se na vlastní oči podívá na přípravy křesťanských knížat k této výpravě, aby jim mohl lépe čelit. Uspořádal tedy v Egyptě všechny své záležitosti, a předstíraje, že se chystá kamsi putovat, přestrojil se za kupce a vydal se na cestu pouze s dvěma význačnými a tuze moudrými muži a třemi sluhy. Projeli mnoha křesťanskými kraji, a když cestovali Lombardií, aby se dostali přes hory, stalo se během jízdy z Melana do Pavie, že se jednou na samý večer setkali se šlechticem, jenž slul Torello d'Istria da Pavia a který se se svým služebnictvem, psy a sokoly ubíral na své krásné sídlo, jež měl nad Ticinem. Sotvaže je messer Torello spatřil, poznal, že to jsou nějakí cizí šlechtici, a pojal přání pohostit je.

610

Když se proto Saladin otázel jednoho jeho sluhy, jak daleko je odtud ještě do Pavie a zda je tam možno dorazit včas, nedovolil sluhovi, aby odpověděl, a řekl za něho sám:

"Pánové, do Pavie včas nedojedete, takže se ani nedostanete do města."

"Račte nám tedy povědět," odpověděl Saladin, "ježto jsme cizinci, kde bychom mohli dobře přenocovat."

Messer Torello nato odvětil:

"To rád udělám. Chtěl jsem právě poslat svého sluhu pro cosi do končin nedaleko Pavie, ale pošlu ho s vámi a on už vás dovede na jedno místo, kde velmi pohodlně přenocujete."

Poté přistoupil k nespolehlivějšímu sluhovi, nakázal mu, co má dělat, a poslal ho s nimi; sám pak odejel na svůj statek a neprodleně dal připravit hezkou večeři - jak mohl nejlépe - a postavit stoly do své zahrady. Když bylo vše hotovo, vyšel ze vrat očekávat cizince.

Sluha rozprávěl se šlechtici o tom i o onom a oklikami je dovedl až k pánovu sídlu, aniž si toho cizí šlechtici všimli. Když je pak messer Torello spatřil, vyskočil jim vstříc a s úsměvem pravil:

"Pánové, buďte nám tuze vítáni."

Saladin, jenž byl ze všech nejbystřejší, dobře postřehl, že si šlechtic nebyl jist, zda by byli přijali jeho pozvání, a že je proto dovedl do svého domu tak důmyslně, aby nemohli odmítnout strávit s ním večer. I odpověděl mu na pozdrav a řekl:

"Messere, může-li si člověk stěžovat na zdvořilé lidi, musíme si stěžovat na vás, neboť jste se nikterak neohlížel, že poněkud přerušíte naše cestování, a přinutil jste nás, abychom použili tak velké pozornosti, jako je vaše, ačkoli jsme si této vaší laskavosti nezasloužili ani jediným pozdravem."

Rytíř byl moudrý muž a uměl dobře hovořit; odpověděl:

"Pánové, zdvořilost, kterou přijímáte od nás, je zdvořilost nepatrná, srovnáme-li ji s onou, jež vám náleží, jak lze podle vašeho vzezření soudit; leč mimo Pavii byste opravdu nemohli přenocovat na žádném vhodném místě, a proto vám nebudiž na obtíž, že jste se odchýlili z cesty kvůli této menší nepříjemnosti."

Sotvaže domluvil, obklopilo je služebnictvo, a jakmile sesedli, ujalo se koní; messer Torello pak uvedl ony tři šlechtice do komnat, jež byly připraveny, zde je dal zout z jezdeckých bot a trochu občerstvit nejsvěžějšími víny, načež je bavit příjemným rozhovorem až do doby, kdy se mohlo zasednout k večeři.

Saladin, jeho společníci i sluhy uměli všichni latinsky, a proto dobře rozuměli a dobře bylo rozuměno i jim; a všichni pak byli toho

611

názoru, že messer Torello je nejroztomilejší a nejdvořnější člověk a že se dosud nesetkali s mužem, který by hovořil lépe než on.

Messeru Torellovi se rovněž zdálo, že má před sebou skvělé lidi, ba mnohem skvělejší, než zprvu soudil, a proto ho v duchu velmi mrzelo, že je tohoto večera nemohl poctit společností a slavnostnější hostinou. Vysvětlil proto jednomu svému sluhovi, co zamýšlí udělat, poslal ho za svou paní, jež byla velice duchaplná a dlela právě v Pavii, kam bylo odtud nedaleko a kam bylo možno dostat se jednou brankou, jež se na noc nezavírala. Poté odvedl urozené pány do zahrady a zdvořile se jich zeptal, kdo jsou. Saladin mu na to odpověděl:

"Jsme kyperští kupci a jedeme z Kypru za svými obchody do Paříže."

Messer Torello na to odvětil:

"Kéž by Pánbůh dal, aby náš kraj rodil takové šlechtice, jaké obchodníky rodí Kypr, jak vidím."

Chvilí tedy takto hovořili, a ježto nadešla hodina večeře, pozval je messer Torello, aby ho svou přítomností poctili při večeři. Ačkoli hostina byla vystrojena narychlo, byli hosté velmi dobře a řádně obslouženi.

Nedlouho poté, co bylo sklizeno ze stolu, zpozoroval messer Torello, že hosté jsou unaveni; odvedl je tedy na krásná

lůžka, aby si zde odpočali, a sám šel zakrátko nato rovněž spát.

Sluha, jenž byl vyslán do Pavie, vyřídil vzkaz a paní messera Torella ne s důvtipem ženy, ale s důvtipem královny dala svolat přátele a množství služebnictva messera Torella, načež kázala připravit vše potřebné k nádherné hostině, v září pochodní pozvat nejurozenější měšťany, snést sukna, hedvábí a kožešiny - a zařídila všechno tak, jak jí to manžel vzkázal.

Když nastal den, šlechtici vstali, messer Torello společně s nimi vsedl na koně, a když poručil přinést sokoly, zajel s nimi k nedaleké říčce, kde jim ukázal, jak létají.

Saladin poté požádal kohosi, aby je doprovodil do nejlepšího hostince v Pavii, ale tu pravil messer Torello:

"Učiním to sám, neboť musím rovněž zajet do Pavie."

Šlechtici mu uvěřili, měli z toho radost, spolu s ním se vydali na cestu a po deváté hodině dorazili do města. Majíce za to, že se dostali do nejlepšího hostince, dorazili však s messerem Toremlem do jeho domu, kam se zatím k uvítání těchto šlechticů dostavilo dobrých padesát význačných měšťanů, kteří se ihned chopili uzdu a třmenů.

612

Když Saladin a jeho druzi uviděli, co se děje, pochopili, oč jde, a pravili:

"Messere Torello, o toto jsme vás nežádali, udělal jste pro nás minulé noci velmi mnoho, ba mnohem více, než jsme chtěli, neboť jste nás mohl docela snadno nechat jít svou cestou."

Messer Torello jim odpověděl:

"Pánové, to, co jsem pro vás udělal včera večer, za to děkuji více štěstěně než vám, neboť vás zastihla na cestě v době, kdy jste se museli odebrat do mého malého domu. Od dnešního rána jsem však zavázán jen vám a se mnou všichni přítomní šlechtici, kteří stojí kolem vás a s nimiž nemusíte obědvat; pokládáte-li to za zdvořilé, můžete je odmítnout."

Saladin a jeho druzí podlehlí tomuto naléhání a sestoupili z koní; šlechtici je radostně uvítali a odvedli do komnat, které pro ně byly s velikým přepychem uchystány. Hosté zde odložili cestovní šaty, osvěžili se trochu a sestoupili do síně, jež byla skvěle vyzdobena. Když jim pak byla podána voda na ruce a když byli s převelikou a krásnou obřadností rozsazeni u stolu, bylo jim předloženo mnoho velkolepých pokrmů, takže i kdyby byl sám císař přišel, nebylo by ho bývalo možno už lépe pohostit.

Saladin a jeho druzi byli velmožové a byli tedy zvyklí vídat nádherné věci, nicméně žasli nad tím vším zde a zdálo se jim, že messer Torello je nějaký vladař, když viděli jeho rytířské způsoby, ačkoli věděli, že je měšťan, a nikoli šlechtic.

Když byla hostina skončena a odneseny stoly, rozhovořili se všichni o tom i o onom; ježto však bylo velké vedro, šli si na přání messera Torella pavijští šlechtici odpočinout a messer Torello, když se svými třemi hosty osaměl, zavedl je ještě do jedné komnaty, neboť chtěl, aby viděli vše, co je mu drahé. Sem pak dal zavolat svou znamenitou paní překrásné tváře a vysoké postavy; předstoupila v bohatém rouchu uprostřed svých dvou chlapců podobajících se andílkům a líbezně hosty pozdravila.

Hosté povstali, sotvaže ji spatřili, s úctou ji pozdravili, posadili ji mezi sebe a tuze chválili její dva hezké synky. Paní se s nimi za chvíli dostala do příjemného rozhovoru, a ježto se messer Torello na chvíli vzdálil, otázala se líbezně, odkud jsou a kam se ubírají; šlechtici jí však odpověděli stejným způsobem jako předtím messeru Toremlovi. Paní na to řekl s úsměvem:

"Vidím tedy, že můj ženský nápad bude užitečný, a proto vás prosím, abyste mi prokázali obzvláštní milost a neodmítli či nepovažovali za špatný dárek to, co vám dám přinést. Mějte na mysli, že paní

613

dávají malé dary, protože mají malé srdce. Přijměte jej proto a neohlížejte se na to, o jaký jde dar, ale na to, že je dáván s dobrým srdcem."

Poté dala pro každého přinést dvoje šaty. Nebyl to však šat pro měšťany či pro kupce, ale pro šlechtice, neboť jedno roucho bylo podšito hedvábím a druhé kožešinou. Když jim dala ještě tři kazajky z jemné látky a věci z plátna, pravila:

"Vezměte si to ode mne - oblékám svého manžela do téhož šatu jako vás. I ostatní věci - nehleďte na to, že nejsou drahé - vám mohou být dobré, neboť jste daleko od svých žen, jste už dlouho na cestě a máte ještě hezký kus cesty před sebou."

Šlechtici žasli, neboť na vlastní oči viděli, že messer Torello ve své zdvořilosti nic neopomněl, a když viděli tato vzácná nekupecká roucha, byli na pochybách, zda je messer Torello nepoznal. Proto jeden z nich odvětil paní:

"Dáváte nám, paní, nesmírně drahocenné věci, a kdyby nás k tomu nenutily vaše prosby, jimž nemůžeme nevyhovět, nemohli bychom si je vůbec vzít."

Krátce poté se vrátil messer Torello, pročež paní poručila hosty Bohu, rozloučila se s nimi a podobnými věcmi obdarovala i sluhy, jak se to hodilo. Messer Torello pak po dlouhých prosbách dosáhl toho, že se hosté u něho zdrželi ještě celý den; když se trochu prospali, oblékli se do nových šatů, projeli se s messerem Toremlem trochu po městě, a když nadešla hodina večeře, skvěle povečeřeli s mnoha ctnými společníky.

Když pak nadešel čas, odebrali se na lůžka. Ale když ráno za svítání vstali, našli tu místo svých znavených koníků tři statné a dobré koně; nové a silné koně dostalo i jejich služebnictvo.

Když to spatřil Saladin, obrátil se k svým druhům a řekl:

"Přisám Bohu, tak dokonalého, tak zdvořilého a tak pozorného člověka, jako je tento, ještě nikdy země nenosila, a jestliže se i křesťanští králové chovají tak, jako se chová tenhle, jenž je jen rytíř, babylónský sultán neodolá ani jednomu z nich, tím spíše všem těm, kteří se ho chystají přepadnout, jak vidíme."

Vědouce však, že by bylo zbytečné odmítat to, co jim bylo darováno, velmi zdvořile mu poděkovali a vsedli na koně.

Messer Torello je se svými druhy doprovodil hezký kousek cesty za město, a ačkoli Saladinovi bylo zatěžko rozejít se s

messerem Torellem - takovou náklonnost k němu pojal -, přece jen ho poprosil, aby se už vrátil, neboť měl ještě velký kus cesty před sebou Messer Torello, ačkoli se s nimi velmi nerad loučil, pravil:

614

"Pánové, učiním, jak je vám libo, ale chtěl bych vám ještě říci toto: Nevím, kdo jste, a nežádám od vás, abyste mi pověděli více, než jste mi ráčili povědět. Ať jste však už kdokoli, tentokrát mi nenamluvíte, že jste kupci - a Bůh vás opatruj."

Saladin, jenž se už rozloučil se všemi druhy messera Torella, odpověděl:

"Messere, může se ještě stát, že vám ukážeme naše kupectví, čímž vás ve vaší víře ještě posílíme. Jedte tedy s Bohem."

Saladin se svými společníky tedy odcestoval, slíbil si však, že jednou pohostí messera Torella ještě víc, než pohostil on jeho, zůstane-li naživu a nezahubí-li ho očekávaná válka. Dlouho pak ještě se svými společníky hovořil o něm, o jeho ženě, o všech jeho družích, činech a skutcích, a vše nesmírně chválil.

Když si pak - nikoli bez velké námahy - prohlédl celý Západ, vstoupil na loď, vrátil se se svou družinou do Alexandrie, a jsa o všem výborně zpraven, hotovil se k obraně.

Messer Torello se vrátil do Pavie a dlouho přemýšlel, kdo byli ti tři - ale k pravdě se ani nepřiblížil, ani se ji nedověděl. Když se přiblížila doba výpravy a každý se ze všech sil chystal, rozhodl se messer Torello bez ohledu na prosby a pláč své paní, že potáhne na výpravu; máje vše zchystáno, měl už jen vsednout na koně, a tu pravil své paní, kterou svrchovaně miloval:

"Jak vidíš, paní, chystám se na tuto výpravu jak pro čest své osoby, tak pro spásu své duše. Svěřuji ti naše jmění a naši čest, a ačkoli jsem jist, že odcházím, nemám jedinou jistotu, zda se vrátím, neboť se může přihodit na tisíc událostí, a proto chci, abys mi prokázala jednu milost: ať se mi přihodí už cokoli, nebudeš-li mít o mém životě bezpečné zprávy, budeš na mne čekat rok, měsíc a den a neprovdáš se dříve, než tato lhůta ode dne mého odjezdu uplyne."

Paní tuze plakala a odpovíděla mu na to:

"Nevím, messere Torello, jak budu snášet bolest, v níž mne svým odchodem zanecháte; přechká-li ji však můj život a vy zemřete, žijte či umírejte s jistotou, že budu žít a zemru jako manželka messera Torella, která naň nikdy nezapomněla."

"Paní," odpověděl Torello, "jsem přesvědčen, že splníš, pokud bude na tobě, co mi slibuješ. Jsi však žena mladá, jsi krásná, máš veliké přibuzenstvo a tvá ctnost je všeobecně známa. Nepochybuji proto, že mnoho šlechticů požádá o tebe tvé bratry a přibuzné, sotvaže se o mně něco doslechnou. Budou tě ponoukat a sotva se jim budeš moci ubránit i přes své rozhodnutí, a bude-li třeba, přinutí tě i násilím, abys jim vyhověla. Proto tě žádám o tuto lhůtu a nikoli delší."

615

Paní pravila:

"Z toho, co jsem vám řekla, udělám vše, co budu moci, a budu-li přesto muset udělat něco jiného, rozhodně vás v tom, co jste mi uložil, uposlechnu. Prosím však Boha, aby do té doby nepřivedl ani vás, ani mne do těchto konců."

Paní domluvila, s pláčem objala messera Torella, načež sňala z prstu prsten a podala mu jej se slovy:

"Stane-li se, že zemru dřív, než vás opět spatřím, vzpomeňte si na mne, kdykoli pohlédnete na tento prsten."

Messer Torello si navlékl prsten, vsedl na koně, dal všem sbohem a vydal se na cestu. Když dorazil se svou družinou do Janova a nasedl zde na loď, vyplul na moře a v krátkém čase doplul do Akry, kde se připojil k ostatnímu křesťanskému vojsku.

Ve výpravě však ponenáhlu začaly řádit nakažlivé nemoci a smrt, takže se Saladinovi podařilo - díky jeho umu či jeho štěstí - zajmout téměř celý zbytek křesťanského vojska, které ušetřila nákaza; zajatci pak byli rozděleni do několika měst a zde byli uvězněni.

Mezi těmito zajatci byl i Torello, jenž byl odveden do vězení v Alexandrii. Ježto ho však zde nikdo neznal, ježto se bál říci, kdo je, a ježto ho k tomu nutila nouze, věnoval se cvičení ptáků, v kterémžto umění byl veleznámenitým mistrem, a tak se o něm donesla zpráva až k Saladinovi. Ten ho dal propustit z vězení a ponechal si ho jakožto sokolníka.

Messer Torello, jemuž Saladin neřikal jinak než "Křesťan", nepoznal Saladina a Saladin nepoznal jeho; vzpomínal pouze na svou Pavii a chtěl se několikrát pokusit o útek, ale nikdy se mu to nezdařilo. Když proto jednoho dne přišli k Saladinovi jako vyslanci nějací Janované vykoupit některé své spoluobčany, rozhodl se ještě před jejich odchodem, že napíše své ženě, že je živ a že se k ní vrátí, co nejdříve bude moci, aby jen na něho čekala. Tak také učinil a vroucně poprosil jednoho z vyslanců, jež znal, aby se postaral o to, aby se list dostal do rukou opata ze svatého Petra na zlatých nebesích, který byl jeho strýcem.

Zatímco tedy messer Torello žil v tomto postavení, stalo se jednoho dne - právě ve chvíli, kdy s ním Saladin rozmlouval o jeho cvičeném ptactvu -, že se messer Torello usmál a zatvářil se způsobem, kterého si všiml Saladin už tenkrát, když meškal v jeho domě v Pavii. Protože to Saladinovi připomnělo messera Torella, začal si proto svého sokolníka pozorně prohlížet, a ježto se mu zdálo, že je to on, přestal mluvit o tom, o čem hovořili předtím, a řekl:

"Pověz mi, Křesťane, z kterých končin Západu pocházíš?"

616

"Pane můj," odpověděl messer Torello, "jsem z Lombardie z jednoho města, jež sluje Pavie, a jsem chudšas nízkého původu."

Sotvaže to Saladin uslyšel, byl takřka přesvědčen tou věcí, již si nebyl předtím jist, a řekl si proto sám pro sebe:

"Konečně mi Bůh dopřál chvíli, kdy mohu tady tomu člověku ukázat, jak si vážím zdvořilosti, s níž se ke mně choval."

Neřekl proto už ani slova a dal snést veškeré své šatstvo do jedné síně, uvedl tam svého sokolníka a řekl mu:

"Podívej se, Křesťane, zda mezi tímto šatstvem není nějaký šat, který jsi kdysi viděl."

Messer Torello se jal šatstvo prohlížet a tu zahlédl ona roucha, jež kdysi darovala Saladinovi jeho paní; soudě však, že není možné, aby to byla tatáž roucha, odpověděl:

"Pane můj, nepoznávám zde nic, i když je pravda, že tato dvě roucha se podobají oněm, jimiž jsem kdysi oblékl tři kupce, kteří u mne pobývali."

V té chvíli se Saladin už nemohl déle udržet, něžně ho objal a řekl mu:

"Vy jste messer Torello d'Istria a já jsem jeden z oněch tří kupců, jimž vaše paní darovala tato roucha. Nadešel čas, abyste poznal, jaké je vlastně to mé kupectví, jak jsem vám při odchodu od vás řekl, když jsem vás upozorňoval, že se to může stát."

Messer Torello se po těchto slovech tuze zaradoval, ale bylo mu současně i stydno: radoval se, že má takového hostitele, a styděl se proto, že se mu zdálo, že tenkrát přijal Saladina tuze nuzně.

Tu pravil Saladin:

"Messere Torello, ježto mi vás poslal sám Bůh, pomýšlejte na to, že od této chvíle zde budete pánem vy, a nikoli já."

Když pak vystrojili spolu velikou slavnost, dal Saladin obláci messera Torella do královských šatů, představil ho všem svým vysokých šlechticům, pronesl mnoho pochvalných slov o jeho věhlasu a nařídil, aby každý, komu je jeho přízeň milá, ctil messera Torella tak jako jeho samého. To od té chvíle každý činil, ale ještě víc ho ctili oni dva pánové, kteří byli tehdy v jeho domě jakožto Saladinovi společníci.

Ona náhlá veliká sláva, již se messeru Torellovi dostalo, odvrátila poněkud jeho mysl od věcí lombardských tím spíše, že messer Torello pevně věřil, že strýc v Pavii obdržel jeho list.

V táboře křesťanského vojska však v ten den, kdy byli všichni zajati, zemřel a byl pochován jakýsi provensálský rytíř nevelikého významu, jenž slul Torello di Dignes. A ježto byl messer Torello

617

d'Istria pro svou šlechtetnost znám v celém vojsku, každý, kdo uslyšel, že messer Torello zemřel, věřil, že jde o messera Torella d'Istria, a nikoli o messera Torella di Dignes. K tomu přispělo pak i to, že Torello upadl do zajetí, dříve než se omyl mohl vysvětlit; protože se s touto zprávou vrátilo domů mnoho Italů a někteří z nich byli dokonce tak neomylní, že směle prohlašovali, že messera Torella d'Istria viděli na vlastní oči mrtvého a že byli na jeho pohřbu. Tato zpráva se donesla i Torellově paní a příbuzným a vyvolala převeliký a nevýslovný zármutek nejenom v jejich duších, ale v každém, kdo messera Torella znal.

Trvalo by dlouho, kdybych zde měl líčit, jaký a jak veliký byl bol a zármutek a nářek Torellový paní, jež po neustálém několikaměsíčním soužení naříkala už o trochu méně, neboť se o ni ucházelo několik vznešených šlechticů z Lombardie a bratři a ostatní její příbuzní ji počali nutit, aby se znovu provdala. Paní to mnohokrát a s velkým hořkováním odmítla, ale posléze musela přece jen ustoupit nátlaku svých příbuzných, což udělala s tou podmínkou, že bude čekat se svatbou tak dlouho, jak to messeru Torellovi slíbila.

Zatímco se záležitosti paniny v Pavii vyvíjely takto a do jejího sňatku zbývalo už jen osm dní, spatřil messer Torello v Alexandrii člověka, jež tenkrát viděl s janovskými vyslanci nastupovat na loď plující do Janova. Dal si ho proto zavolat a otázel se ho, jakou měli cestu a kdy dopluli do Janova.

Ten mu na to odpověděl:

"Pane můj, špatnou cestu měla ta loď, jak jsem slyšel na Krétě, kde jsem zůstal. Když už totiž byla nedaleko Sicílie, zdvihl se nebezpečný severní vítr, který koráb roztříštil na berberských mělčinách, takže nikdo nevyvázl živ, a mezi jinými tam zahynuli i moji dva bratři."

Messer Torello uvěřil jeho slovům, jež byla do písmene pravdivá, a když si uvědomil, že lhůta, kterou dal své paní, vyprší ode dneška za osm dní a že do té doby se nikdo v Pavii nedoví nic o jeho postavení, byl jist, že jeho paní bude do té doby určitě provdána. I byl tím tak zarmoucen, že mu vůbec nechutnalo jíst, a ulehnuv rozhodl se, že zemře.

Když se o této věci dověděl Saladin, jenž messera Torella nesmírně miloval, přišel za ním, a když se po mnohém prošení a domlouvání dověděl, co je příčinou jeho bolesti a nemoci, tuze ho peskoval za to, že mu to neřekl dříve, načež ho poprosil, aby byl jen klidné mysli a uzdravil se, že zařídí vše tak, že bude ve stanovenou dobu v Pavii. Naznačil mu přitom též, jak to provede.

618

Messer Torello dal na Saladinova slova, a protože často slýchal, že je to možné a že se to už mnohokrát stalo, byl už klidnější a neustále na Saladina naléhal, aby si s provedením svého záměru pospíšil.

Saladin poté přikázal svému černokněžníku, jehož umění už předtím vyzkoušel, aby našel způsob, jak přenést v noci messera Torella na lůžko do Pavie, a černokněžník mu odpověděl, že to provede, ale že je nejdříve třeba messera uspat.

Když to Saladin zařídil, vrátil se k messeru Torellovi, a shledav, že je přichystán být v ustanovené lhůtě v Pavii, bude-li to možné, anebo zemřít, nebude-li to možné, řekl mu:

"Milujete-li vroucně svou paní a bojíte-li se, aby se nestala manželkou jiného, ví Bůh, že vás nechci za to nějak kárat; viděl jsem ve svém životě už mnoho žen, a právě proto se mi zdá, že její chování, mravy a způsoby musíme chválit a milovat nejvíce, opomeneme-li už její krásu, jež je pomíjejícím květem. Když už vás osud zanesl sem, bylo by mi nejmilejší, abychom po tu dobu, která vám i mně zbývá ještě k životu, žili pospolu jako dva stejní páni království, jemuž vládnou. Když už mi to však Bůh nedopřál a když vy jste pojal rozhodnutí buď zemřít, nebo dostat se včas do Pavie, bylo by mi bývalo tuze milé, kdybych se byl o tom dověděl včas, abych vás mohl doprovodit do vašeho domu s takovými poctami, s takovou nádherou a s takovým průvodem, jak si to při svých ctnostech zasluhujete. Ježto mi to však nebylo dopřáno a vy dychtíte po tom, abyste tam byl včas, udělám, co mohu, a pošlu vás tam tím způsobem, jak jsem vám již řekl."

Messer Torello mu na to pravil:

"Pane můj, nebylo třeba vašich slov, vaše skutky mi samy dostatečně ukázaly, jakou ke mně chováte přízeň, kterou jsem si nikdy nezasloužil v tak vrchovaté míře. A i kdybyste mi ji byl slovy neztvrdil, budu v té víře žít i umírat. Když už jsem se však rozhodl učinit toto, prosím vás, abyste provedl co nejrychleji to, co jste mi slíbil, neboť zítra je poslední den lhůty, do kdy mám být očekáván."

Saladin pravil, že už je naprosto vše zařízeno - a ježto ho zamýšlel poslat zpět příští noci, dal nazítří připravit ve veliké siní nádherné lůžko bohatě vystlané podle jejich zvyku poduškami ze sametu a brokátu, přes ně přehodit pokrývku, na níž byly figurky z drahých perel a nejvzácnějších drahokamů - kterážto pokrývka tam byla vždy považována za nesmírný poklad - a dvě podušky pod hlavu, jaké k takovému lůžku patří.

Když bylo vše provedeno, přikázal, aby messeru Torellovi - který se už zotavil - bylo dáno roucho saracénské stříhu - nejbohatší

619

a nejkrásnější to věc, kterou kdy kdo viděl - a na hlavu aby mu byl podle jejich zvyku nasazen veliký turban.

A ježto byla už pozdní hodina, odebral se Saladin s množstvím svých šlechticů do komnaty, kde dlel messer Torello, sedl si po jeho boku a jal se téměř plačky hovořit:

"Messere Torello, ježto se blíží hodina, kdy se s vámi musím rozloučit, a ježto vás nemohu doprovázet ani já, ani nikdo jiný - neboť způsob cesty, kterou podniknete, to nedovoluje -, musíme se s vámi rozloučit zde v této komnatě, kvůli čemuž jsem také přišel. Než vás proto poručím Bohu, prosím vás pro lásku a přátelství, jež k sobě chováme, abyste na mne vzpomínal, a bude-li to možno, abyste hned poté, co dáte do pořádku své záležitosti v Lombardii, a ještě než dožijeme svůj život, přijel ke mně aspoň jednou na návštěvu, abych vám pak - až vás zase spatřím veselého - mohl dát to, co jsem vám už pro váš spěch dát nemohl. Než se to však stane, nebudiž vám zatěžko poslat mi čas od času list a požádat mne o vše, cokoli vám bude libo, neboť vězte, že to pro vás vykonám s takovou ochotou, s jakou bych to neudělal pro nikoho jiného na světě."

Messer Torello nemohl zadržet pláč, a pro slzy proto odpověděl jen několika slovy, že nikdy nebude moci zapomenout na jeho dobrodiní a jeho zásluhy o něho a že jistě učiní to, co od něho žádá, jakmile k tomu bude vhodný čas.

Saladin ho tedy něžně objal, políbil a s velikým pláčem mu řekl:

"Buďte sbohem."

Poté vyšli spolu z komnaty, doprovázeni Saladinovými šlechtici, a vešli do oné síně, kde dal Saladin připravit lůžko.

Bylo však již pozdě a čaroděj je očekával, neboť pospíchal s odesláním Torella; dostavil se tedy lékař s oním lektvarem, a když Torellovi řekl, že mu jej dává na posilněnou, přikázal mu, aby lektvar vypil. Netrvalo dlouho a Torello usnul. Ve spánku pak byl na Saladinův rozkaz uložen na lůžko, na které Saladin položil i velikou a krásnou čelenku nesmírné ceny, jež byla poznačena, aby bylo zřejmé, že ji Saladin posílá paní messera Torella.

Nato navlékl messeru Torellovi prsten, v němž byl zasazen tak zářící diamant, že se podobal planoucí pochodni, a byl tak cenný, že by byl sotva někdo jeho hodnotu odhadl. Potom ho opásal mečem s nesmírně drahocennou výzdobou, na krk mu zavěsil náhrdelník z perel, jaké nikdy nikdo neviděl, a z velmi vzácných kamenů, pak dal položit po každé jeho straně dvě velké nádoby plné zlatých dublonů a mnoho šňůr, perel a prsteny a pásy. Trvalo by dlouho, kdybych vám měl vyprávět, co vše nakladl kolem něho. Když to vše vykonal, znovu políbil

620

messera Torella a přikázal čaroději, aby ho odeslal; tu se náhle před Saladinovými zraky lůžko s messerem Toremlem zdvihlo, a zatímco si Saladin se svými šlechtici vyprávěl o messeru Torellovi, zmizelo.

Messer Torello podle svého přání spočinul se svým lůžkem, plným drahých kamenů a ozdob, jak už bylo řečeno, v chrámu svatého Petra na zlatých nebesích v Pavii a ještě spal, když náhle vešel do kostela se světlem v ruce kostelník - neboť již bylo odzvoněno na ranní -, a když náhle spatřil ono bohaté lože, nejenom užasl, ale dostal přenáramný strach a dal se na útěk.

Když ho opat a mniši spatřili prchat, podivili se tomu, ptali se, co se děje, a mnich jim to pověděl.

"Jsi jako dítě," pravil mu opat, "nejsi v tomto kostele přece poprvé, čeho se tu tedy máš co lekat? Hned se půjdeme podívat na toho bubáka, co tě tak vystrašil."

Poté zažehli opat a všichni jeho mniši více svíci, když vstoupili do kostela, spatřili tu ono úžasné a bohaté lůžko se spicím rytířem. Zatímco tu však v bázni a nejistotě stáli, neodvažující se k lůžku přiblížit, a prohlíželi si vzácné klenoty, stalo se, že nápoj přestal účinkovat a messer Torello procítaje hluboce vydechl.

Sotvaže to opat s mnichy spatřili, dali se všichni na úprk a s hrůzou křičeli: "Panebože, pomoz!"

Když messer Torello otevřel oči a rozhlédl se kolem dokola, poznal s naprostou určitostí, že je tam, kde si přál být, a měl z toho velikou radost; posadil se proto na lůžko, náležitě si prohlédl to, co ho obklopovalo, a ačkoli poznal Saladinovu štědrost už předtím, zdála se mu nyní větší a větší.

Neslezl však z lůžka, a když slyšel, jak mniši prchají, uvědomil si, co je toho příčinou, a začal volat opata jménem a prosil ho, aby se nebál, že on je Torello, jeho synovec.

Opat dostal po těchto slovech ještě větší strach, neboť už několik měsíců měl za to, že Torello je mrtev, po chvíli však začal přemýšlet rozumněji, dodal si odvahy, a když slyšel, že je volán, poznamenal se svatým křížem a šel k němu.

Messer Torello mu pravil:

"Milý otče, čeho se to bojíte? Jsem živ, chvála Bohu, a vrátil jsem se přes moře sem."

Ježto měl Torello dlouhý vous a byl v arabském rouchu, opat si ho chvíli prohlížel, ale pak ho poznal, uklidnil se, vzal ho za ruku a pravil:

"Milý synu, vrátil ses v pravý čas." A pokračoval: "Nesmíš se našemu strachu divit, protože všichni v tomto kraji pevně věří, že
621

jsi mrtev. Musím ti též říci, že tvá choť, paní Adalieta, podlehla prosbám a pohrůzkám svých příbuzných, proti své vůli se má znovu provdat a dnes ráno odejít k svému novému manželu. Svatba i náležitá svatební hostina je už připravena." Messer Torello vstal ze svého bohatého lože, radostně se s opatem a s mnichy přivítal a poprosil všechny, aby o jeho návratu s nikým nemluvili do té doby, než se postará o všechny své nutné záležitosti. Poté dal všechny své nádherné klenoty uložit do bezpečí a jal se vyprávět opatovi, co vše ho potkalo až do této chvíle.

Opat se radoval z jeho štěstí a spolu s messerem Torellem děkovali za ně Bohu. Nato se messer Torello otázel opata, kdo má být novým manželem jeho paní, a opat mu to řekl. Tu pravil messer Torello:

"Rád bych viděl, ještě než vejde ve známost můj příchod, jak se bude má žena chovat při svatbě. A proto vás prosím - ačkoli není zvykem, aby řeholníci chodili na takové slavnosti, abyste to z lásky ke mně zařídil tak, abychom tam šli spolu."

Opat odpověděl, že to rád udělá, a sotvaže se rozednilo, poslal ženichovi vzkaz, že by s jedním svým přítelem rád přišel na svatbu, a šlechtic mu odpověděl, že mu to bude velmi milé.

Když tedy nadešla hodina hostiny, messer Torello se vydal v rouchu, do něhož byl oděn, spolu s opatem do ženichova domu; cestou ho každý, kdo ho spatřil, zvědavě okukoval, ale nikdo ho nepoznal a opat říkal, že to je nějaký Saracén, jež sultán poslal s poselstvím k francouzskému králi.

Messer Torello byl tedy posazen ke stolu přímo proti své paní, kterou si s převelikým potěšením prohlížel a která byla tímto sňatkem rozrušena, jak se zdálo podle její tváře. I paní několikrát pohlédla na messera Torella, ale nepoznala ho, neboť ji mátl dlouhý vous i zvláštní šat a pevné přesvědčení, že messer Torello je mrtev.

Když se messeru Torellovi zdálo, že nadešel vhodný okamžik pokusit se zjistit, zda si na něho paní vzpomíná, vzal prsten, jež mu paní při jeho odchodu darovala, zavolal si pážátko, jež ji obsluhovalo, a řekl mu:

"Vyřiď ode mne nevěstě, že v našich končinách je zvykem - když nějaký cizinec jako já sedí při hostině novomanželky, jako je ona -, že mu nevěsta pošle pohár vína, z něhož sama pije, na důkaz, jak je jí milé, že přišel na její hostinu cizinec; když se pak cizinec z poháru podle chuti napije, přikryje jej a nevěsta z něho dopije zbytek."

Páže vyřídilo paní vzkaz a ta - ježto byla zdvořilá, bystrá a domnívala se, že onen cizinec je nějaká významná osobnost - chtěla ukázat, že ji těší cizincova přítomnost, rozkázala vypláchnout veliký
622

zlatý pohár stojící před ní, naplnit ho vínem a donést onomu šlechtici - což se také stalo.

Messer Torello si mezitím vložil prsten své paní do úst, při pití jej pustil do poháru, a když v něm nechal jen trochu vína, znovu pohár přikryl a vrátil paní. Ta pohár vzala, odkryla, a chtějíc vyhovět zvyklostem dodržovaným v cizincových končinách, zdvihla pohár k ústům. Tu však zahlédla prsten. Mlčky si jej chvíli prohlížela, a když poznala, že je to prsten, jež dala messeru Torellovi při jeho odchodu, vyňala jej, upřeně se zadívala na toho, jež považovala za cizince, a v té chvíli ho poznala. Vyskočila jako šilená, až povalila stůl stojící před ní, a dala se do křiku:

"Toto je můj pán a není to nikdy jiný než messer Torello!"

Neohlížeje se na svá roucha či na to, co bylo na stole, hnala se k místu, kde seděl messer Torello, vrhla se k němu a tak pevně ho objala, že ji nemohli odtrhnout od jeho šíje dříve - ať říkali nebo dělali přítomní hosté cokoli -, dokud jí messer Torello neřekl, aby se trochu vzpamatovala, neboť na objímání jí bude dopřáno ještě mnoho času.

Když se paní vzpamatovala, poprosil messer Torello všechny, aby zmlkli - ježto byli všichni svatebčané rozrušeni, a to většinou z radosti, že mezi nimi je takový rytíř -, načež jim začal vyprávět, co vše se mu přihodilo od onoho dne, kdy odejel na výpravu, až do této chvíle. V závěru pak se zmínil i o tom, že nebude jistě nepříjemné onomu šlechtici, jenž si vybral jeho paní za ženu v domněnce, že je Torello mrtev, když si ji Torello opět vezme, ježto je naživu.

Ačkoli byl nový manžel z toho všeho poněkud zmaten, odpověděl šlechtě jako přítel, že si messer Torello může nakládat s tím, co mu patří, jak je mu libo - paní odložila prsteny a čelenku, kterou jí daroval nový manžel, navlékla si prsten, který měla z poháru, a nasadila si čelenku, kterou jí poslal sultán. Poté vyšli z domu, v němž dleli, a s veškerou tou svatební nádhrou se vydali do domu messera Torella, kde se pak v dlouhé a veselé zábavě radovali spolu s přáteli, příbuznými a všemi měšťany, kteří to považovali takřka za zázrak.

Nato messer Torello dal část svých klenotů mužům, jenž nesl náklady na svatbu, dále opatovi a mnoha jiným, a když oznámil po více než jednom poslu Saladinovi svůj šťastný návrat do vlasti, žil po mnoho a mnoho let se svou znamenitou manželkou a byl pohostinnější ještě víc než předtím.

Tak tedy skončily útrapy messera Torella a jeho milované ženy a taková byla i jejich odměna za jejich laskavou a pohotovou šlechtnost. Mnozí lidé se sice snaží jednat podobně, ale třebaže mají
623

z čeho dávat, počínají si přitom tak špatně, že ještě než něco vykonají, chtějí získat víc, než má cenu to, co se chystají vykonat. Nedočkají-li se proto odměny, nesmějí se tomu divit ani oni, ani ostatní.

PŘÍBĚH DESÁTÝ

Na prosbu svých poddaných, aby se oženil, jak se mu líbí, vezme si markýz ze Saluzza za ženu dceru rolníka a má s ní dvě děti. Za nějaký čas jí oznámí, že je dal zabít, že ho omrzela a že si vezme jinou manželku. Povolá svou dceru, jako by to byla jeho choť, a svou manželku vyžene v košili. Když zjistí, že je trpělivá, ať se děje cokoli, uvede ji opět do svého

domu. Má ji pak ještě raději, ukáže jí její vyrostlé děti, ctí ji jako markýzu a káže, aby i ostatní ji tak ctili. Když skončil dlouhý příběh králův, který se všem - jak se zdálo - tuze líbil, Dioneo s úsměvem prohodil: "Ten dobrý člověk, co očekával, že v noci srazí strašidlo jeho vztyčený ohon, by nebyl dal ani dva groše za všechny ty chvály, co jste zde uštědřili messeru Torellovi." Vida však, že je řada již jenom na něm, dal se do vyprávění: Tak se mi zdá, mé laskavé paní, že dnešní den byl vyhrazen králům, sultánům a podobným lidem; nechci proto příliš vybočit a zamýšlím vyprávět o jednom markýzi nikoli věc velkolepou, ale pomateně surovou, i když dobře skončila. Neradím také nikomu, aby ji napodoboval, neboť byla veliká škoda, že mu z toho vzešlo něco dobrého. Je tomu už hodně dávno, co žil mezi markýzi ze Saluzza jako nejstarší tohoto rodu mladík zvaný Gualtieri. Žil bez ženy a bez dětí a svůj čas netrávil jinak, než že pěstoval sokoly a jezdil na lov. Nemyslel ani na ženitbu, ani na děti, a měl by být za to vlastně chválen co moudrý muž. Jeho vazalům se to však nelíbilo a prosili ho, aby se oženil, že mu najdou nevěstu z takového otce a matky, aby se na ni mohl spolehnout a být s ní spokojen. Gualtieri jim však odpověděl: "Přátelé, nutíte mě k něčemu, co jsem se rozhodl neučinit vůbec - a to proto, že lze těžko nalézt takovou ženu, jež by se povahou hodila ke mně; je naopak mnoho žen s povahou opačnou, a ten, kdo

624

si vezme ženu, jež se k němu nehodí, má pak velmi tvrdý život. Je pošetilý, že mi slibujete takovou, jaká by se mi líbila, a usuzujete podle povahy jejího otce a matky. Jak však můžete poznat, kdo je otec a jaké jsou tajnosti matky? A i kdybyste to všechno zvěděli, dcery jsou velmi často svým otcům a matkám nepodobny. Když už mě však chcete spoutat do těch řetězů, chci, abych byl i já spokojen. A abych nenařikal na někoho jiného, kdyby se mi to nepodařilo, zamýšlím si tu nevěstu najít sám, a nebudete-li chtít za paní tu, kterou si vezmu, ujišťuji vás, že pak teprve ke své škodě uvidíte, co to znamená, že jsem se oženil proti své vůli a na vaše naléhání." Čáctí mužové mu odpověděli, že se všim souhlasí, jen když se hodlá oženit. Gualtierimu se už delší dobu líbily mravy jedné chudé dívky ze vsi ležící nedaleko zámku, a ježto se mu dívka zdála být velmi krásnou, soudil, že by s ní mohl vést velmi utěšený život. Nehledal už tedy dál a rozhodl se, že si ji vezme. Dal si zavolat jejího otce, jenž byl velký chudáš, a dohodl s ním, že si vezme jeho dceru; potom svolal všechny své vazaly z kraje a řekl jim: "Přátelé, vy jste chtěli a chcete, abych se odhodlal k ženitbě. Rozhodl jsem se k tomu spíše kvůli vám než z touhy po ženění a sami dobře víte, co jste mi slíbili, že totiž budete spokojeni a že budete ctít jako paní kteroukoli ženu, jež se stane mou chotí. I nadešla chvíle, kdy splním svůj slib, a chci, abyste i vy stáli ve svém slovu. Našel jsem si podle svého srdce dívku, jež žije blízko tady odtud. Mám v úmyslu oženit se s ní a za několik dní ji přivést do svého domu - pročež přemýšlejte, jak uspořádat krásnou svatbu a jak přijmout s náležitými poctami mou choť, abych mohl i já prohlásit, že jsem s vašim slibem spokojen tak, jako budete vy s mým." Oni chabří mužové zvesela odvětili, že mají z jeho rozhodnutí radost a že budou tuto ženu považovat za svou paní, ať je kdokoli, a že ji budou ctít. Nato se pustili do příprav, aby byla svatba krásná a veliká, a podobně si počínal i Gualtieri. Dal připravit velikou a nádhernou hostinu, sezval mnoho svých přátel, příbuzných, bohatých šlechticů a jiných lidí, a mimoto kázal zhotovit množství krásných a bohatých rouch na míru jedné dívky ze svého služebnictva podobné oné dívce, s níž se zamýšlel oženit. Dále dal připravit pásy a prsteny a bohatě ozdobenou čelenku - a vše, co má mít nevěsta. Když pak nadešel den určený ke svatbě, vsedl na koně - rovněž tak ti, kteří k němu přijeli na svatební veselí -, a když bylo vše potřebné zařízeno, řekl:

625

"Pánové, je čas, abychom jeli pro mou nastávající choť."

I vydal se s celou společností na cestu a zakrátko dorazili k vesnici. Přijeli k chalupě dívčina otce a zastihli dívku právě ve chvíli, kdy se s velikým spěchem vracela od studánky, aby se mohla jít podívat spolu s ostatními ženami na Gualtieriho nevěstu. Sotvaže ji Gualtieri spatřil, zavolal ji jménem, jež bylo Griselda, a optal se, kde je její otec. Griselda mu stydlivě odpověděla: "Je doma, velkomožný pane." Tu Gualtieri sestoupil z koně, kázal všem, aby čekali, až se vrátí, vstoupil do chudé chalupy, kde zastihl Giannucolla, otce dívky, a řekl mu: "Přišel jsem, abych se oženil s Griseldou. Dříve však bych se rád od ní něco dověděl v tvé přítomnosti." A tázal se dívky, zda se bude snažit - ožení-li se s ní - být ve všem poslušná, zda se nebude pohoršovat nad něčím, co on řekne nebo udělá, a ptal se ještě na mnoho věcí. Dívka ke všemu přisvědčila. Gualtieri ji tedy vzal za ruku, vyvedl ji ven a v přítomnosti celé společnosti a všech ostatních ji dal svléci do naha, a když přinesli šaty, jež dal pro ni ušít, kázal, aby ji oblekli a obuli a nasadili jí čelenku na její rozpuštěné vlasy. Když se toto všechno stalo - čemuž se všichni nemálo divili -, pravil: "Pánové, toto jest žena, s kterou se zamýšlím oženit, jestliže se bude chtít ona provdat za mne." Nato se obrátil k dívce, jež tu stála zmatena a naplněna studem, a řekl jí: "Griseldo, chceš mě za muže?" "Ano, pane můj," odvětila mu ona. Tu řekl Gualtieri:

"I já tě chci za ženu."

A v přítomnosti všech se s ní oženil.

Poté kázal, aby ji vysadili na oře, a v důstojném průvodu si ji odvezl domů.

Zde se pak konala krásná a veliká svatba, a slavnost byla taková, jako by si bral dceru francouzského krále.

Zdalo se však, že mladá choť změnila s rouchem ducha i mravy. Byla - jak jsme už řekli - krásné postavy a tváře, z kteréžto příčiny se všem líbila, a byla tak líbezná a způsobná, že nikomu nepřipadalo, že je to dcera Giannucollova a pasačka ovcí. Všem se spíše jevila jako dcera nějakého šlechtice, nad čímž se podívoval každý, kdo ji dříve znal; krom toho byla tak poslušná svého muže a tak ochotná, že šlechtic

626

se považoval za nejspokojenějšího muže na světě, jemuž se dostalo té největší odměny. I k manželovým poddaným se chovala tak mile a laskavě, že nebylo nikoho, kdo by ji nemiloval. Každý jí vzdával úctu, jež jí patřila, ba všichni se modlili za její blaho a prospěch - a ačkoli mnozí předtím říkali, že Gualtieri jednal nemoudře, když si vybral za ženu právě ji, říkali nyní, že jednal jako nejmoudřejší a nejprozíravější člověk pod sluncem, a nikdo jiný prý nemohl poznat ctnost, jež se skrývala pod bednými hadříky a vesnickým šatem.

Krátce - neuplynulo mnoho času a Griselda se dovedla chovat tak ve svém domově, ale i všude jinde, že se o ní a o jejích činech mluvilo pochvalně, což vyvracelo námitky, že si ji její manžel neměl brát.

Netrvalo také dlouho a paní obtěžkala a po čase povila Gualtierimu dcerušku, což markýz nesmírně oslavil.

Leč brzy nato se vloudil do jeho mysli nový nápad - zatoužil totiž vyzkoušet její trpělivost dlouhou zkouškou a nesnesitelným jednáním. Nejprve ji dráždil slovy, předstíral, že se hněvá, a říkal, že s ní jeho vazalové nejsou spokojeni, protože je nízkého původu a zvláště proto, že mu rodí děti; a ještě více prý je hněte, že se narodila dceruška, proti čemuž reptají.

Když paní uslyšela tato slova, nezměnila tvář ani své dobré předsevzetí a pravila:

"Pane můj, učíš se mnou to, o čem soudíš, že ti bude spíše ke cti a potěše. Já budu spokojena se vším, ježto vím, že jsem méně než oni a že jsem nebyla hodná té cti, k níž jsi mě svou rytířskostí pozdvihl."

Tato odpověď byla Gualtierimu velmi milá, neboť seznal, že choť v ničem nezpychla cti, kterou jí on či jiní prokazovali.

Brzy nato však jí naznačil neurčitými slovy, že jeho poddaní nemohou strpět děvčátko, jež se jí narodilo. Řekl svému sluhovi, oč jde, načež ho poslal ke své choti, a ten jí s velmi bolestnou tváří řekl:

"Paní má, jestliže nechci umřít, musím udělat to, co mi nakázal můj pán. Poručil mi, abych vzal vaši dcerku a abych ji..."

Více neřekl. Když paní uslyšela tato slova a spatřila tvář sluhy, rozpomněla se na to, co říkal její choť, a pochopila, že sluhovi bylo uloženo, aby dítě zavraždil. Zdvihla proto dcerušku z kolébky, políbila ji, požehnala a s hlubokým zármutkem v srdci - aniž to projevila v tváři - vložila dítě do sluhovy náruče.

"Zde ji máš," řekla mu, "a proved', co ti můj pán uložil. Nedej však, aby dítě roztrhala dravá zvěř a ptáci - ledaže by ti to byl můj pán nařídil."

Sluha vzal děvčátko a zpravil Gualtieriho o tom, co řekla paní. Ten se podivil nad její vytrvalostí a poslal sluhu s dceruškou do Bologne

627

ke své příbuzné s prosbou, aby ji pečlivě vychovala a naučila dobrým mravům, ale aby nikomu neříkala, čím je to dítě.

Brzy nato se však stalo, že paní znovu otěhotněla a v příslušnou dobu porodila chlapce, který byl Gualtierimu nade vše nejmilejší. Ježto mu však nestačilo to, co učinil, častoval svou choť hrubostmi, a předstíraje, že se zlobí, řekl jí jednoho dne:

"Paní, od té doby, cos mi porodila toho chlapce, nemohu se snést se svými vazaly. Trpce reptají, že se má po mně stát jejich pánem Giannucollův vnuk. Obávám se - nechci-li, aby mě vyhnali -, že budu muset učinit to, co jsem už jednou učinil: oženil se - leč s jinou ženou."

Paní ho poslouchala s trpělivou myslí a odpověděla mu pouze toto:

"Pane můj, myslí jen na to, jak bys byl spokojen, a učíš to, co ti bude po libosti. Na mne nemysli, neboť mne je milé jen to, když vidím, že ty jsi šťasten."

Za nemnoho dní nato Gualtieri stejným způsobem - jako poslal pro svou dcerku - poslal pro svého synka a opět naznačil, že bude zavražděn, a poté ho rovněž poslal do Bologne, jako tam předtím vypravil svou dceru.

Paní se netvářila jinak a neřekla nic jiného, než jako to učinila u dcerky. Gualtieri nad tím tuze užasl a v duchu se utvrdil v tom, že by to nedokázala žádná jiná žena než tato, a kdyby nebyl viděl, jak své děti miluje, byl by měl za to, že tak jedná z lhostejnosti. Seznal však, že to učinila z moudrosti. Gualtieriho poddaní se domnívali, že dal své děti zavraždit, tuze ho za to haněli, považovali ho za ukrutníka a nesmírně se svou paní cítili. Ta pak, když před ní ženy litovaly její děti, neříkala nic, než že se jí líbí pouze to, co se líbí onomu, jenž je zplodil.

Když uplynulo již více let od narození dívky, uzdalo se Gualtierimu, že nadešla vhodná doba k poslední zkoušce, jíž by se přesvědčil o trpělivosti své ženy. Řekl před mnoha jinými lidmi, že si za žádných okolností nemůže ponechat za manželku Griseldu; uznává prý, že si počínal špatně a mladicky nerozvážně, když si vybral za ženu právě ji, a řekl též, že chce podle možnosti jednat s papežem o dovození, aby si mohl vzít jinou manželku a Griseldu opustit.

Vážní muži ho za to velmi kárali, on však jim odpovídal pouze, že je třeba, aby se tak stalo.

Když paní vyslechla toto vše, velmi se zarmoutila, protože musela mít za to, že se navrátí do otcovského domu a bude možná pást ovce, jak to druhdy dělávala, a že jiná žena dostane toho, jemuž přála vše dobré. Vydržela však jiné strážné osudu - i rozhodla se vytrpět také tyto.

Nedlouho nato si dal Gualtieri přinést padělané listiny z Říma

a ukázal svým vazalům, že mu papež dovoluje, aby si vzal jinou ženu a Griseldu opustil.

Dal si ji proto předvolat a v přítomnosti mnoha lidí jí řekl:

"Paní, papež mi dal svolení, že si mohu vzít jinou ženu a tebe opustit. Ježto byli moji předkové velkými šlechtici a pány těchto krajů, zatímco tvoji předkové byli vždy jen rolníky, pojal jsem takový záměr, abys nebyla déle mou ženou, ale aby ses vrátila do Giannucollova domu s věnem, jež jsi mi přinesla. Já si sem pak přivedu jinou ženu, kterou jsem si vyhledal a která se mi zdá pro mne vhodná."

Paní vyslechla tato slova, nikoli bez velkého přemáhání - což nemají ženy v povaze - zadržela slzy a odvětila:

"Pane můj, uznávala jsem vždy, že se můj nízký původ nikterak nehodí k vašemu šlechtictví, a to, čím jsem se u vás stala, považovala jsem za dar od vás a od Boha, za dar, který mi však nebyl darován navždy, nýbrž jen zapůjčen. Vám je libo vzít si tento dar zpět - mně musí být milé a je mi milé vrátit vám jej. Zde je prsten, jímž jste mě učinil svou manželkou. Vezměte si jej. Kázete mi také, abych si vzala věno, jež jsem si přinesla s sebou. K tomu nebude třeba, abyste mi platil z měšce nebo statkem, neboť mi nevypadlo z mysli, že jste si mě vzal nahou. Soudíte-li, že je čestné, aby toto tělo, jež nosilo děti, které jste zplodil, viděli všichni - odejdu nahá. Prosím vás však, abyste mi dovolil, abych výměnou za své panenství, jež jsem vám přinesla a které si již nemohu vzít zpět, mohla odejít aspoň v jediné košili."

Gualtieri, jemuž bylo spíše do pláče než do čeho jiného, tvářil se zatvrzele a pravil:

"Dobrá, odnes si jednu košili."

Všichni, kdo stáli kolem, ho prosili, aby jí daroval aspoň jedny šaty, aby nebylo vidět, že ta, jež mu byla manželkou třináct a ještě více let, odchází z domu tak chudě a s takovou hanbou, že má na sobě jen košili. Marné však byly jejich prosby. Paní v košili, bosa a prostovlasá, poručila všechny Bohu, vyšla z domu a vracela se k otci za pláče a nářku všech, kdo ji viděli.

Giannucollo - jenž nikdy nemohl uvěřit, že je pravda, že Gualtieri má jeho dceru za manželku - každý den očekával, že se toto stane, a uschoval hadříky, jež svlékla onoho jitra, když si ji Gualtieri bral. Paní si je znovu oblékla a věnovala se drobným pracím v otcovském domě, jak to dělávala dřív, a tuze statečně snášela krutou ránu svého osudu.

Když Gualtieri učinil toto, oznámil všem svým lidem, že si vybral za ženu jednu z dcer hraběte z Panaga. Kázal konat veliké přípravy k svatbě, poslal pro Griseldu, aby k němu přišla, a když se dostavila, řekl jí:

629

"Chystám se přivést si novou paní, kterou jsem si vybral a zamýšlím ji důstojně uvítat při jejím příchodu. Ty víš, že nemám ve svém domě ženu, jež by dovedla uspořádat pokoje, jak náleží, a udělat mnoho jiných věcí, jichž je zapotřebí při takové slavnosti. Ty se v takových domácích věcech vyznáš, dej proto do pořádku vše, co je nutno, pozvi paní, jak ti bude libo, a přijmi je, jako bys zde byla paní ty. Po svatbě se můžeš vrátit domů."

Ačkoli tato slova bodala Griseldu do srdce jako nůž a ačkoli nemohla zanechat lásky k němu, jako to udělala se svým štěstím - odpověděla:

"Pane můj, jsem připravena a přichystána."

A jak byla, ve svých venkovských a hrubých šatech, jala se v domě, z něhož krátce předtím odešla jen v košili, poklízet v komnatách, rozvěšovat závěsy po zdích a prostírat, starala se o kuchyni a všude přiložila ruku k dílu - jako by byla v domě skromnou služebnou. Neustala, dokud vše neuspořádala a nezařídila, jak se patří, a když to všechno udělala, pozvala jménem Gualtieriho všechny paní z kraje a jala se očekávat slavnost.

Když nadešel den sňatku - třebaže byla v chudičkových šatech -, přijala s důvtipem a mravy paní domu všechny paní, jež se dostavily, a usmívala se přitom.

Gualtieri dával své děti pečlivě vychovávat v Bologni u své příbuzné, jež byla provdána do domu hrabat z Panaga.

Když bylo dívce dvanáct let a vyrostla do nevidané krásy a když bylo chlapci šest let, poslal k příbuznému do Bologne své lidi s prosbou, aby ráčil přijet s jeho dcerkou a chlapcem do Saluzza, aby si s sebou přivezl svou spanilou a váženou společnost a aby všem řekl, že dívku přivádí Gualtierimu za manželku, přičemž nesmí prý prozradit, že dívka je někým jiným.

Šlechtic zařídil vše, jak si markýz přál, vydal se na cestu a za několik dní nato přibyl s dívkou a chlapcem a urozenou společností do Saluzza právě v hodině oběda. Zde našel všechny vesničany a mnoho jiných sousedů z okolí, kteří očekávali Gualtieriho novou choť.

Ta - když ji paní uvítaly - vešla do síně, kde bylo prostřeno k hodokvasu, a zde jí také vyšla Griselda vstříc ve svém chudém šatu.

"Buď vítána, má paní," oslovila ji zvesela.

Paní tuze prosily Gualtieriho, aby dal odvést Griseldu do některé komnaty a půjčil jí nějaké roucho, jež jí dříve patřilo, aby se nemusela v takových šatech ukazovat před cizími lidmi. Ale vše nadarmo.

Všichni se tedy usadili a začalo se nosit na stůl. Každý si pozorně prohlížel dívku a kdekdo prohlašoval, že Gualtieri dobře vyměnil. I Griselda velmi chválila onu dívku a jejího bratra.

630

Tu Gualtieri konečně uznal, že se již v dostatečné míře přesvědčil o trpělivosti, kterou vyžadoval od své paní, a když seznal, že ani nový chod věcí ji nijak nezměnil a že nečiní toto vše z omezenosti, nýbrž z moudrosti - rozhodl, že nadešel čas, aby paní vymanil z této hořkosti, kterou - jak usoudil - skrývala pod statečnou tvář.

Dal ji proto zavolat a v přítomnosti všech jí s úsměvem řekl:

"Co soudíš o naší nevěstě?"

"Pane můj," odpověděla Griselda, "připadá mi tuze krásná, a jestliže je tak moudrá jako krásná, čemuž věřím, nepochybuji, že s ní budete žít jako nejšťastnější šlechtic pod sluncem. Prosim vás však, jak jen mohu, abyste ji nepodroboval takovým zkouškám, jako jste to učinil jiné, jež byla vaší. Myslím, že by to sotva vydržela, protože je velmi mladá a byla vychována v samé jemnosti, kdežto tamta žila od malička v neustálé lopotě."

Když Gualtieri viděl, že Griselda pevně věří, že dívka je jeho nevěsta, a přece nemluví o ní jinak než dobře, posadil si ji vedle sebe a pravil:

"Griseldo, nadešla chvíle, abys okusila ovoce své trpělivosti a aby ti, kteří mě měli za krutého, nespravedlivého a surového, poznali, že všechno to, co jsem učinil, dělal jsem za jistým promyšleným cílem. Tebe jsem chtěl naučit, jakou manželkou mi máš být, a je, aby si dovedli vybrat a udržet choť a získat sobě klid pro celý život. Když jsem se ženil, obával jsem se, že klid mít nebudu, a proto jsem tě týral a trápil způsoby, jež znáš, abych se sám přesvědčil.

Nepozoroval jsem však ani jednou, že bys odporovala mému přání třeba jen slůvkem, natož činem. Mám tedy za to, že mám ono uspokojení, po němž jsem toužil, a zamýšlím ti proto vrátit v jediné chvíli to, co jsem ti po mnoho let bral, a s převelikou radostí zahojit rány, jež jsem ti způsobil. Přijmi tedy s veselou myslí tu, kterou máš za mou nevěstu, a jejího bratra za tvé a mé děti. To jsou ti, o nichž jste se ty a mnozí jiní dlouho domnívali, že jsem je dal zavraždit. Já jsem tvým manželem a miluji tě nade vše, neboť věřím, že se mohu pochlubit, že nikdo jiný nemůže být spokojen se svou manželkou tak jako já."

To pravil, objal ji a políbil a spolu s Griseldou, jež plakala radostí, kráčeli k místu, kde seděla jejich dcera se svým bratrem, s úžasem poslouchající to, čím mnozí byli rozčarováni.

Paní hned jaře vstaly od stolů, odebraly se s Griseldou do jedné komnaty, blahopřály jí a svlékly jí staré šaty. Oblékly ji do skvělého roucha jako paní - již se zdála i v oněch hadřících - a odvedly ji zpět do síně.

Zde pak se paní těšila a radovala se svými dětmi, a ježto byl každý rozveselen nad tím, co se přihodilo, zábava a hodování se

631

zmnohonásobily a trvaly několik dní. Gualtieriho prohlašovali za velmi moudrého, třebaže útrapy paní měly za kruté a nesnesitelné - Griseldu však považovali za nejmoudřejší z žen.

Za několik dní se hrabě z Panaga vrátil do Bologne a Gualtieri zbavil Giannucolla sedlačení, zaopatřil ho jako svého tchána, takže žil pak a končil své stáří ve velkém štěstí. Svou dceru provdal do velmi urozeného rodu a s Griseldou, kterou pak vždy ctil, jak jen mohl nejvíce, žil ještě dlouho a šťastně.

Může tedy někdo tvrdit, že do chudých chalup nepadá z nebe boží duch stejně tak jako do královských paláců, zkad by mnohým spíše patřilo hlídat prasata než vládnout lidem? Kdo jiný než Griselda by dokázal nejenom se suchou, ale i s jarou lící snášet kruté a neslýchané zkoušky Gualtieriho? A přitom té by se snad nedalo mít za zlé, kdyby byla klesla natolik - když ji vyhnali z domu v košili -, že by si dala vyprášit kožíšek od jiného, jen aby se dostala k pěkným šatům.

Když byl příběh Dioneův u konce, paní se o něm velmi rozhovořily: jedna mluvila o tom, druhá zas o onom, ta něco haněla, ona zas to chválila - ale tu král pozdvihl svou tvář k obloze, a ježto se slunce již chýlilo k západu, takto promluvil, aniž vstal:

"Myslím, krásné paní, že je vám známo, že moudrost smrtelníků neznamená pouze mít v paměti věci minulé, anebo znát věci přítomné, ale i to, že znajíce věci minulé i přítomné, dovedou předvídat i věci budoucí, kterážto moudrost bývá u slavných mužů neobyčejně ceněna.

Jak víte, zítra tomu bude čtrnáct dní, co jsme ve snaze pobavit se trochu a zachránit si zdraví i život vyrazili z Florencie na tak dlouho, dokud nebude konec zármutku, nemocem a úzkostem, s nimiž se neustále setkáváme v našem městě od těch dob, co začal tento morový čas. Počínali jsme si v tom po mém soudu počestně. I když zde byly vyprávěny příběhy veselé, někdy i dráždivé a smyslné, i když se zde neustále jedlo a dobře pilo, hrálo a zpívalo, nestalo se zde - umím-li dobře pozorovat -, že by tu padlo nějaké slovo, či že by došlo z vaší či z naší strany k nějaké věci, která by si zasloužila pokárání, ačkoli to vše, co se zde dělo, by mohlo podnítit slabé mysli k věcem méně počestným. Byli jsme tu neustále svědky počestnosti, svornosti a bratrského přátelství, což je nesporně ke cti a užitku vám a což já považuji za věc nejmilejší. Aby se proto nestalo, že by z toho dlouholetého pobytu zde vzešlo něco, co by nás mohlo mrzet, a aby nás nikdo nemohl pomlouvat, že jsme tu pobývali příliš dlouho, soudím - nemáte-li nic proti tomu -, že každý z nás už ve svůj den zaujímal čestný

632

úřad, který na mě dosud spočívá a že by tedy bylo vhodné vrátit se tam, odkud jsme odešli. Když to všecko dobře uvážíte, naše společnost je už široko daleko známa a mohlo by tedy dojít k tomu, že by se rozmnožila do té míry, že by nás to připravilo o všechnu radost. Schválíte-li mi tedy můj návrh, podržím si korunu, kterou jste mi svěřili, až do našeho odchodu, to jest do zítřka. Jestliže se rozhodnete jinak, rád vyberu někoho, kdo má být korunován pro zítřejší den."

Paní i mladíci o tom dlouho rozmlouvali, posléze však uznali, že králova rada je dobrá a počestná, a proto se rozhodli, že učiní tak, jak radil on. Král si dal tedy zavolat senešala, promluvil s ním o tom, co vše je třeba zařídit na zítřejší den, načež propustil společnost až do hodiny večere a povstal.

Vstali paní a mladíci, a jak už bylo jejich obyčejem, šel se každý bavit po svém.

Když pak nadešla hodina večere, radostně se všichni sešli a po večeri hráli, zpívali a tančili. Zatímco Lauretta vedla tanec, Fiammetta podle rozkazu králova začala velmi líbezně zpívat:

Kdyby k nám přišla láska bez žárlení,

já neznám žádnou paní,
která by z toho měla jak já potěšení.
Když milenec je mlád
a hýří bujností,
či v ctnostech jeho když tkví cena,
když dovede se prát,
mrav spojit s milostí -
já taková jsem žena,
že jsem tím okouzlena
a snuji různá přání,
ježto mé srdce si ho velmi cení.
Když ale jiné paní zřím,
jež moudrostí též slynou,
tu strach mnou zalomcuje,
když jenom pomyslím,
že tatáž touha jala paní jinou -
a hned po klidu je.
Vše mě zarmucuje,
já dám se do vzdychání
a láska promění se v utrpení.
633

Ach, kéž bych věřila mu jen,
jako si vážím jeho,
pak nebyla bych jistě žárlivá.
Když ale vidím všude tolik žen,
bojím se o miláčka svého.
Sotva se některá z nich podívá,
mnou divný strach hned zachvívá,
už vidím v jejich očích přání
a radši zemřít chci v tom okamženi.
Proto z vás každou prosím nastokrát,
by na mou lásku brala ohled
a tuhle potupu mi nedělala.
Kdyby mi milého měl ukrást snad
třeba i jeden její pohled,
se zlou by se pak potázala
ta, která mi ho vzala.
Mstila bych se jí bez váhání,
a těžce pykala by za své provinění.
Když Fiammetta dozpívala svou píseň, prohodil s úsměvem Dioneo, jenž seděl Fiammettě po boku:
"Prokázala byste paním velikou laskavost, kdybyste jim odhalila, o kterého muže jde, aby vás některá z neznalosti o
něco nepřipravila, neboť by vás to jistě tuze rozeznilo."
Po této písni zpívali i ostatní, a když už byla půlnoc nablízku, šli si všichni podle králova přání odpočinout.
Na druhý den zrána všichni vstali, a ježto senešal už všechny jejich věci odeslal, vrátili se pod vedením pozorného
krále do Florencie.
Zde oni tři mladíci zanechali všech sedm paní v kostele Santa Maria Novella, odkud tenkrát vyrazili, a když se s nimi
rozloučili, šel si každý z nich po své zábavě. Paní pak se vrátily do svých domovů, sotvaže se jim zdálo, že k tomu
nadešla vhodná chvíle.
KONČÍ SE DESÁTÝ A POSLEDNÍ DEN
634

AUTORŮV ZÁVĚR

Podjal jsem se této dlouhé, namáhavé práce pro vaši potěchu, nejšlechetnější dívky, a věřím, že jsem to, co jsem se
zavázal vykonat na počátku tohoto díla, přivedl k úplnému zakončení jen s pomocí boží milosti, již se mi dostalo díky
vašim modlitbám - jak se domnívám - a nikoli díky mým zásluhám. Poděkuji proto nejprve Bohu a pak vám, načež popřeji
odpočinku peru a unavené ruce.
Než ji ho však dopřeji, mám v úmyslu odpovědět krátce - jako na nevyslovené otázky - na některé drobnosti, jež by
třeba některá z vás či někdo jiný chtěl namítnout - ač se mi zdá, že tyto příběhy rozhodně nesmějí mít nějaké větší a
zvláštní výsady než jiné příběhy a ač jsem na počátku čtvrtého dne - jak si vzpomínám - ukázal, že je nemají.
Snad některé z vás řeknou, že jsem si při psaní těchto příběhů počínal s přílišnou nevázaností, že jsem někdy dovolil,
aby paní mluvily a ještě častěji naslouchaly věcem, jež se nehodí k tomu, aby je vyprávěly a poslouchaly počestné
ženy. To ovšem popírám, neboť nic není tak neslušného, co by mohlo být někomu proti mysli, je-li to vyprávěno
počestnými slovy, a tomu jsem - myslím - dosti náležitě vyhověl.

Leč dejme tomu, že to tak je - nezamýšlím se s vámi totiž přít, neboť byste nade mnou vyhrály -, a tu vám mohu na otázku, proč jsem tak učinil, pohotově uvést mnoho důvodů.

Je-li některý příběh drobet rozpustilý, pak je to proto, že to vyžadovala povaha příběhu, a každý chápavý člověk, pohlédne-li naň rozumným okem, jasně pozná, že jsem je nemohl vyprávět jinak, jestliže jsem ho nechtěl připravit o jeho pravou podobu. A zůstala-li přesto v některém příběhu leckterá ta stránka, leckteré to volnější slůvko, jež snad nejde pod nos nějaké růženečkářce, větší váhu na slova než na činy kladoucí, snažící se dobrou ženou spíše zdát než jí být, pak pravím, že když se neupírá mužům a ženám právo říkat celé dny taková slova, jako je: díra, lín, moždír, palička, jitnice, jelito a jiná podobná - nelze upírat mně právo taková slova napsat. Krom toho nemůže nikdo mému peru dopřávat méně volnosti než malířovou štětku, který bez jakýchkoliv výtek, nebo aspoň bez spravedlivých výtek, může nechat

635

svatého Michala zraňovat mečem a kopím saň a svatého Jiří zabíjet draka, jak se mu uráčí. Může malovat Krista jako muže a Evu jako ženu, ba je mu dokonce dovoleno přibíjet někdy jedním, někdy dvěma hřeby na kříž Toho, jenž chtěl na něm zemřít pro spásu lidského pokolení. Není dále tak těžké pochopit, že tyto věci nebyly vyprávěny v kostele, kde se má mluvit s myslí vážnou a slovy nejpočetnějšími - i když v církevních kronikách nacházíme množství příhod daleko horších, než jsou ty, o nichž jsem psal. Tyto věci nebyly vyprávěny ani ve filozofických školách, kde se vyžaduje početnost ne méně než někde jinde, ani uprostřed duchovních, ani někde jinde mezi filozofy. Vyprávěli si je v zahradách pro zábavu mladí lidé, kteří však byli dost zralí, aby se nedali povídkami ovlivnit, a vyprávěli si je v dobách, kdy nikdo neměl za zlé ani těm nejpočetnějším osobám, že prchají s kalhotami přetaženými přes hlavu, aby se zachránili.

Ať už jsou tyto příběhy jakékoli, mohou škodit i prospívat zrovna tak jako jiné věci - podle toho, kdo jim naslouchá. Kdo by podle Cincigliona a Scolaia a mnoha jiných nevěděl, že víno je znamenitá věc pro všechny lidi, ale ne pro ty, kdo mají horečku? Máme proto tvrdit, že víno - jež při horečce škodí - je škodlivé? Každý ví, že oheň je pro lidi to nejužitečnější, ba dokonce nejpotřebnější. Ničí-li i domy, dvorce a města, máme proto tvrdit, že je škodlivý? Zbraně brání život těch, kdo touží po pokojném živobytí, ale tuze často také zabíjejí lidi, nikoli ovšem proto, že by samy o sobě byly špatné, ale proto, že špatní jsou ti, kdo jich nekale používají.

Zkažená mysl nechápe zdravé žádné slovo. Tuto zkaženou mysl nenapraví žádná slušná slova a žádná neslušná slova mysl řádnou nezkazí - právě tak jako nemůže bahno poskvřnit sluneční paprsky nebo jako nemůže pozemský kal pokazit krásu nebes.

Které knihy, která slova, které listy jsou světější, důstojnější a účtyhodnější než Písmo svaté? A přece bylo mnoho takových, kteří je chápali falešně, čímž přivodili záhubu sobě i jiným. Každá věc sama o sobě je k něčemu dobrá, ale je-li jí nesprávně použito, může tuze uškodit. To tvrdím i o svých příbězích.

Komu se zachce vyvodit z nich zlou radu či zlý čin, tomu v tom nic nezabrání, ať už ji snad v sobě opravdu skrývají či ať je kdo v špatný smysl překroutí a převrátí. Kdo bude z nich chtít čerpat užitek a ovoce, tomu ho neodepřou; ba budou chváleny a považovány vždy jen za užitečné a slušné - budou-li čteny v těchto dobách a těmi lidmi, pro něž byly vyprávěny.

Ty, kdož se musí modlit Otčenáš anebo pěci pro svého zpovědníka jelito či koláč, ať si mých příběhů nevšímají. Mé příběhy

636

nepotřebují za nikým běhat, aby byly čteny - i když růženečkářky si leckdy vyprávějí či tropí pěkné věci.

Najdou se i takové, co budou říkat, že by bylo bývalo lépe, kdyby tu některé příběhy nebyly. Připouštím. Já jsem však nemohl a nesměl psát nic jiného než to, co bylo vyprávěno, a kdyby byly paní, jež si je povídaly, vyprávěly jen krásné příběhy, byl bych i já psal jen ty krásné.

Kdyby někdo chtěl předpokládat, že jsem si tyto příběhy vymyslel a sepsal, což jsem neudělal, odpověděl bych, že se nehanbím za to, že nejsou všechny krásné, neboť kromě Boha se nenašel žádný mistr, který by byl vytvořil vše pouze dobře a dokonale.

Ani Karel Veliký, první tvůrce paladinů, nedokázal vytvořit paladinů tolik, aby mohl sestavit vojsko pouze z nich. Je třeba, aby uprostřed množství věcí byly věci různé hodnoty. Nikdo nikdy neobdělal žádné pole tak, aby se na něm nenašly v nejlepších rostlinách zamíchané kopřivy, bodláčí nebo nějaké býlí.

Ježto si tyto příběhy vyprávěly prosté dívky, jakých je vás většina, bylo by pošetilé shánět a namáhat se s vyhledáváním nějakých mimořádností a věnovat velikou péči tomu, aby mluvily uměně.

Kdo přesto přistupuje k četbě těch příběhů, nechť nechte ty, jež ho dráždí, a čte ty, jež ho baví. Aby nemohly nikoho oklamat, mají všechny v čele vyznačeno, čeho smysl v sobě tají.

Myslím však, že se vyskytne i taková, jež prohlásí, že moje příběhy jsou příliš dlouhé. Té odpovím, že by bylo od ní bláhové, má-li něco jiného na práci, číst mé příběhy, i kdyby byly krátké. A třebas už uplynula hodně dlouhá doba od té chvíle, co jsem je začal psát, až do té chvíle, kdy se blížím ke konci své práce, přece jen mi nevypadlo z mysli, že jsem nabídl tuto práci ženám nezaneprázdněným a žádným jiným. Tomu, kdo čte pro ukrácení chvíle, nemůže připadat žádný příběh zdlouhavý, skýtá-li to, co se od něho žádá.

Krátké věci se hodí spíše pro žáky, kteří se namáhají nikoli proto, aby si ukrátili čas, nýbrž proto, aby ho využili k svému užtku - kdežto vám, paní, vybývá tolik času, kolik ho nepromarníte na milostné zábavy.

A ježto krom toho žádná z vás nechodí na studie do Athén, do Bologne či do Paříže, je pochopitelné, že mluvíte rozvláčněji než ti, kteří vybrousili svého ducha studiemi.

Nepochybuji, že se vyskytnou i takové, jež řeknou, že mé příběhy jsou přeplněny žerty a tlachy a že se na vážného a rozšafného muže nesluší, aby takto psal. Těm jsem povinen vzdát díky, a vzdávám jim je, neboť je k tomu žene horlivá úzkost o mou pověst.

637

Rád bych však odpověděl na jejich námitky tímto: přiznávám, že jsem vážný a že jsem byl častokrát v životě vážený. Právě proto ale tvrdím těm, které mé váhy neokusily, že nevážím mnoho, ba že vážím tak málo, že dokáži plavat na hladině. Uvážíme-li však, že kázání mnichů - zahrnující lidi výčitkami za jejich hříchy - jsou odedávna plná tlachů a nepřístojností, soudím, že totéž nemusí špatně slušet mým příběhům, napsaným k zahánění ženského zármutku. A jestli se přesto budou příliš smát, snadno je z toho může vyléčit pláč Jeremiášův, utrpení Spasitelovo a Magdalénino pokání.

A koho by nenapadlo, že se najdou ještě takové, které o mně budou říkat, že mám zlý a jedovatý jazyk, ježto na několika místech píši pravdu o mniších?

Budíž odpuštěno těm, kdo takto mluví, neboť nelze předpokládat, že je k tomu vede něco jiného než spravedlivá příčina. Neboť mniši jsou dobří lidé, vyhýbají se z lásky k Bohu nepohodlnému životu, melou z nadržného a nic si neodpírají. A kdyby z každého nebylo cítit trochu kozloviny, bylo by s nimi docela příjemně.

Nicméně přiznávám, že věci tohoto světa nemají žádné stání, ale jsou v neustálém pohybu - a že totéž mohlo potkat i můj jazyk. Nevěřím sice svému úsudku a podle možnosti o něj nedbám - jde-li o mé věci -, ale nedávno mi jedna má sousedka řekla, že můj jazyk je ten nejlepši a nejsladši na světě, a hle, když se tak stalo, zbývalo mi dopsat už jen několik svrchu uvedených příběhů. A ježto z těchto čtenářek mluví zaujatost, nechť jim toto postačí jakožto odpověď. Nyní však už ponechávám každou, aby si říkala a myslila, co chce, a myslím, že je na čase učinit konec povídání a pokorně poděkovat Tomu, jenž mi po tak dlouhé námaze pomohl dospět ke kýženému konci.

Kéž i vám jeho milost přeje, roztomilé paní; žijte v pokoji, a jestliže četba mých příběhů vám alespoň maličko prospěla, vzpomeňte si na mne.

TU KONČÍ DESÁTÝ A POSLEDNÍ DEN KNIHY, NAZVANÉ DEKAMERON A PŘEZDĚNÉ ARCIKUPLÍŘKA

638